

Διδακτορική Διατριβή

ΑΣΗΜΑΚΗΣ
ΤΑΜΟΥΡΑΝΤΖΗΣ

*ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΩΝ ΣΤΙΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ
ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (ΙΤΣ) & ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΝΟΤΟΥ*

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Αθήνα, 2016

Διδακτορική Διατριβή

Προσδιοριστικοί Παράγοντες Μακροοικονομικών Ανισορροπιών στις
Οικονομίες της Ευρωζώνης.
Η Περίπτωση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) & το πλαίσιο
Ανταγωνιστικότητας του Ευρωπαϊκού Νότου

Αθήνα, 2016

Τριμελής (3) Επιτροπή:

Παπάζογλου Χρήστος (Επιβλέπων)

(Καθηγητής - Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Σιδέρης Δημήτριος

(Επίκουρος Καθηγητής - Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Μαστρογιάννης Αναστάσιος

(Επίκουρος Καθηγητής - Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Επταμελής (7) Επιτροπή:

Παπάζογλου Χρήστος (Επιβλέπων)

(Καθηγητής - Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Σιδέρης Δημήτριος

(Επίκουρος Καθηγητής - Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Μαστρογιάννης Αναστάσιος

(Επίκουρος Καθηγητής - Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Κότιος Άγγελος

(Καθηγητής - Πανεπιστήμιο Πειραιά)

Παντελίδης Παντελής

(Καθηγητής - Πανεπιστήμιο Πειραιά)

Σκλιάς Παντελής

(Καθηγητής - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου)

Λώλος Σαράντης - Ευάγγελος

(Καθηγητής - Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Ενωμένοι στην Πολυμορφία - Μια δίγλωσση πινακίδα στην Μάλτα

Αναλυτική Παρουσίαση Περιεχομένων

Πρόλογος – Executive Summary.....	17
Ηθική Υποχρέωση.....	20
Εισαγωγή.....	21

Γενικό Μέρος I

Κεφάλαιο 1^ο - Θεωρητικό Πλαίσιο: Επισκόπηση των Μετασχηματισμών στο Διεθνές & Ευρωπαϊκό Σύστημα

1.1 Εξωγενείς Μετασχηματισμοί στην Μεταπολεμική Παγκόσμια Οικονομία.....	26
1.1.1 Η Δημιουργία των Διεθνών Θεσμών.....	26
1.1.2 Η Επίδραση των Διεθνών Θεσμών στην Μεταπολεμική Παγκόσμια Οικονομία.....	28
1.2 Το Ανταγωνιστικό Περιβάλλον της Παγκόσμιας Οικονομίας, μετά το 1973.....	30
1.2.1 Η περαιτέρω Εμβάθυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης.....	30
1.2.2 Τα Αίτια μετασχηματισμού του Μεταπολεμικού προτύπου.....	32
1.2.3 Η Αύξηση της Κινητικότητας των Κεφαλαίων & ΑΞΕ.....	35
1.3 Το Ανταγωνιστικό Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Οικονομίας, μετά το 1973.....	37
1.3.1 Η περαιτέρω Εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης.....	37
1.3.2 Το Ανταγωνιστικό περιβάλλον στην Ευρωζώνη & η έλευση της Οικονομικής κρίσης (2010).39	
1.3.3 Οι πιέσεις του Διεθνούς Ανταγωνισμού στις Ευρώ (€) Οικονομίες.....	46

Κεφάλαιο 2^ο - Ανταγωνιστικότητα, Χρηματοοικονομική Ολοκλήρωση & οι Επιπτώσεις στις Οικονομίες της Ευρωζώνης

2.1 <u>Θεωρητικό πλαίσιο</u> : Ανταγωνιστικότητα, Οικονομική Αποτελεσματικότητα & Κοινωνική Δικαιοσύνη.....	51
2.1.1 Εννοιολόγηση & Θεωρητικοποίηση της Ανταγωνιστικότητας.....	51
2.1.2 Οικονομική Αποτελεσματικότητα & Κοινωνική Δικαιοσύνη.....	58
2.2 <u>Θεωρητικό πλαίσιο</u> : Η Έννοια & το περιεχόμενο της Διεθνούς Χρηματοοικονομικής ολοκλήρωσης	
2.2.1 Χρηματοοικονομική & Εμπορική Ολοκλήρωση.....	75
2.2.2 Χρηματοοικονομική (Financialization) & Χρηματοοικονομική Καινοτομία.....	77
2.2.3 Νεότερες τάσεις στο Χρηματοοικονομικό πεδίο.....	79
2.3 Πιστωτική Επέκταση στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες.....	80
2.3.1 Το Θεσμικό πλαίσιο μετά το 1973.....	80
2.3.2 Οικονομικοί Δείκτες μέτρησης της Πιστωτικής Επέκτασης.....	82

Κεφάλαιο 3^ο - Οικονομική Κρίση & Μακροοικονομικές Ανισορροπίες στην Ευρωζώνη

3.1 <u>Θεωρητικό πλαίσιο</u> : Προσέγγιση της Νομισματικής Ενοποίησης.....	87
3.1.1 Η Θεωρία των Άριστων Νομισματικών Περιοχών (ΑΝΠ).....	90
3.1.2 Η Θεωρία Κόστους - Οφέλους.....	93
3.1.3 Νεότερες Προσεγγίσεις στην Θεωρία των Άριστων Νομισματικών Περιοχών.....	96
3.1.4 Καταληκτικές σημειώσεις.....	102
3.2 Τα αίτια της Οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη.....	104
3.2.1 Μακροχρόνιες Παθογένειες & Αδυναμίες.....	104
3.2.2 Θεσμική ανεπάρκεια & έλλειψη συναίνεσης.....	106
3.3 <u>Θεωρητικό Πλαίσιο</u> : Διαχειριστικές αδυναμίες της ΝΕ	
Κόστος & Οφέλη ένταξης & τα Προβλήματα n-1 & Προσαρμογής.....	109
3.3.1 Ατελής Αρχιτεκτονική.....	109
3.3.2 Το Πρόβλημα Προσαρμογής.....	114
3.3.3 Το Πρόβλημα n-1.....	118
3.4 <u>Μελέτη Περίπτωσης 1 (Case study)</u> : Συγκριτική αποτύπωση, η «Ζώνη του Μάρκου» (1987-1992) & η «Ζώνη του Ευρώ» (2007-2012).....	121
3.5 Μακροοικονομικές Ανισορροπίες & Συμπερασματικές διαπιστώσεις.....	153

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ (Panel Data Analysis)

*Προσδιοριστικοί Παράγοντες Μακροοικονομικών Ανισορροπιών στις Οικονομίες της Ευρωζώνης.
Η Περίπτωση του ΙΤΣ & το πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας του Ευρωπαϊκού Νότου
(Panel Data Analysis)*

Κεφάλαιο 4^ο - Αντικείμενο & Μεθοδολογικός Σχεδιασμός

4.1 Εισαγωγή.....	160
4.2 <u>Θεωρητικό πλαίσιο</u> : Διερεύνηση Προσδιοριστικών παραγόντων του ΙΤΣ.....	162
4.2.1 Άντληση Στοιχείων από τους Εθνικούς Λογαριασμούς.....	162
4.2.2 Η Θεωρία των «Διαχρονικών Εισοδηματικών Περιορισμών».....	166
4.2.3 Διεθνής Ανταγωνισμός & αύξηση της Πιστωτικής επέκτασης.....	170
4.2.4 Ο Βαθμός της Εκτροπής Εμπορίου στις Οικονομίες της Ευρωζώνης.....	178
4.3 Σχεδιασμός & Μεθοδολογική Προσέγγιση της Εμπειρικής έρευνας.....	180
4.3.1 Αντικείμενο της εμπειρικής διερεύνησης.....	180
4.3.2 ΙΤΣ: Αρχική προεπισκόπηση στις επιλεγμένες χώρες εξέτασης.....	182

Κεφάλαιο 5ο - Ανάλυση των Ερμηνευτικών Μεταβλητών & Επεξεργασία των Αποτελεσμάτων

5.1 Ανάλυση των Ερμηνευτικών Μεταβλητών & Σχηματοποιημένα δεδομένα.....	188
5.1.1 Διαρθρωτικό Ισοζύγιο.....	188
5.1.2 Παραγωγικό Κενό.....	190
5.1.3 Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση.....	194
5.1.4 Πραγματικό Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ.....	196
5.1.5 Π.Σ.Σ.Ι.....	198
5.1.6 Εξαγωγές.....	201
5.1.7 Πιστωτική επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα.....	205
5.1.8 Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας (ΜΚΕ).....	208
5.2 Εμπειρική Ανάλυση.....	213
5.3 Ερμηνεία & Επεξεργασία των Αποτελεσμάτων.....	222
5.4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις Ειδικού Μέρους.....	226
5.5 Τεχνικό Παράρτημα Ειδικού Μέρους.....	232

Γενικό Μέρος II

Εισαγωγικές Επισημάνσεις.....	267
-------------------------------	-----

Κεφάλαιο 6ο - Το πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας στον Ευρώ (€) Νότο

6.1 <u>Θεωρητικό πλαίσιο</u> : Μεταρρυθμίσεις στο πεδίο των Ευρωπαϊκών Αγορών Εργασίας.....	269
6.1.1 Βασικοί Ορισμοί των Αγορών Εργασίας.....	269
6.1.2 Η «Στρατηγική για την Ευρώπη 2020».....	273
6.1.3 Ευελιξία με Ασφάλεια «Flexicurity».....	279
6.2 Διαρθρωτικές Αδυναμίες στις Οικονομίες του Ευρώ (€) Νότου & ένταξη στα προγράμματα Προσαρμογής.....	284
6.3 <u>Μελέτη Περίπτωσης 2 (Case Study)</u> : Επιπτώσεις των προγραμμάτων Προσαρμογής στις Αγορές Εργασίας & την Ανταγωνιστικότητα του Ευρώ (€) Νότου.....	290

***Κεφάλαιο 7ο - Οικονομική Αποτελεσματικότητα & Κοινωνική Δικαιοσύνη:
Μετασχηματισμοί & Ανισορροπίες στο Κοινωνικό πεδίο στην Ευρωζώνη***

7.1 Οι Προκλήσεις & οι Προοπτικές του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου στην Ευρωζώνη.....	305
7.2 Προσδιοριστικοί παράγοντες μετασχηματισμού των Οικονομικών & Κοινωνικών δομών στην Ευρωζώνη.....	306
7.3 <u>Μελέτη Περίπτωσης 3 (Case Study):</u> Ροπές & Τάσεις στην διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου.....	312
7.3.1 Οικονομική Αποτελεσματικότητα & Κοινωνική Δικαιοσύνη στην Ευρωζώνη.....	320
Συζήτηση - Συμπερασματικές σκέψεις.....	341
Βιβλιογραφία.....	347

Ευρετήριο: Διαγραμμάτων, Πινάκων, Πλαισίων & Χαρτών

Διαγράμματα

1^ο Κεφάλαιο

Διάγραμμα 1.1: Το Σύμπλεγμα της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης.....	34
Διάγραμμα 1.2: Αναιμική Ανάπτυξη & Στασιμότητα στην Ευρωζώνη (2008 - 2014).....	42
Διάγραμμα 1.3: Δείκτης PMI (2009-2014) σε επιλεγμένες οικονομίες διεθνώς.....	43
Διάγραμμα 1.4: Δείκτης PMI (2009-2014) στις ΗΠΑ.....	43
Διάγραμμα 1.5: Δείκτης PMI (2009-2014) στην Μ. Βρετανία.....	44
Διάγραμμα 1.6: Ρυθμός (%) Ανάπτυξης (1998-2007) & (2008-2014) σε Ευρωζώνη, ΗΠΑ, Μ. Βρετανία.....	44
Διάγραμμα 1.7: Ρυθμός (%) Ανάπτυξης (2015-2020) (Προβλέψεις) σε Ευρωζώνη, ΗΠΑ, Μ.Βρετανία.	45
Διάγραμμα 1.8: ΗΠΑ, Αξιολόγηση Πιστοληπτικής ικανότητας (2015) (INCRA).....	45

2^ο Κεφάλαιο

Διάγραμμα 2.1: Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας.....	57
Διάγραμμα 2.2: Το Καταναλωτικό Πλεόνασμα.....	58
Διάγραμμα 2.3: Το Παραγωγικό Πλεόνασμα.....	59
Διάγραμμα 2.4: Αντίστροφη σχέση Οικονομικής Αποτελεσματικότητας & Κοινωνικής Δικαιοσύνης.	60
Διάγραμμα 2.5: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Γαλλίας (2014-2015).....	63
Διάγραμμα 2.6: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Γερμανίας (2014-2015).....	65
Διάγραμμα 2.7: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Ολλανδίας (2014-2015).....	67
Διάγραμμα 2.8: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας (2014-2015).....	69
Διάγραμμα 2.9: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας (2014-2015).....	71
Διάγραμμα 2.10: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Πορτογαλίας (2014-2015).....	73
Διάγραμμα 2.11: Χρηματοοικονομική & Εμπορική Ολοκλήρωση, (1970-2004).....	75
Διάγραμμα 2.12: Απόδοση 10-ετών κρατικών Ομολόγων στην Ευρωζώνη.....	84
Διάγραμμα 2.13: Επενδυτική Ζήτηση, Ποσοστό (%) ΑΕΠ (Επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης).....	84
Διάγραμμα 2.14: Ρυθμός Ανάπτυξης Στεγαστικών Δανείων, (Επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης) (1999-2007).....	85

3^ο Κεφάλαιο

Διάγραμμα 3.1: Διαγραμματική απεικόνιση, Συμμετρίας – Ενοποίησης (α).....	92
Διάγραμμα 3.2: Συγκριτική αποτίμηση Κόστους-Οφέλους (Cost-Benefit) ένταξης σε μια ΝΕ (α).....	94
Διάγραμμα 3.3: Συγκριτική αποτίμηση Κόστους-Οφέλους (Cost-Benefit) ένταξης σε μια ΝΕ (β).....	95
Διάγραμμα 3.4: Βαθμός Ανοίγματος οικονομίας, Rank (2013) σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης (Ευρώ (€) Βορράς - Νότος), ανάμεσα σε 75 χώρες παγκοσμίως.....	96
Διάγραμμα 3.5: Το Υπόδειγμα Melitz.....	97
Διάγραμμα 3.6: Το Υπόδειγμα Krugman.....	98
Διάγραμμα 3.7: Το Υπόδειγμα Krugman (Οι Καμπύλες GG & LL).....	99
Διάγραμμα 3.8: Διαγραμματική απεικόνιση, Συμμετρίας – Ενοποίησης (β).....	102
Διάγραμμα 3.9: Ασύμμετρη διαταραχή της Ζήτησης, σε μια ΝΕ.....	110
Διάγραμμα 3.10: Επίπεδα Ισορροπίας των Ρυθμών Πληθωρισμού.....	110
Διάγραμμα 3.11: Το Πρόβλημα Προσαρμογής με το Διάγραμμα Swan, (R) & (ΠΣΣΙ).....	115
Διάγραμμα, 3.12: Κόστος - Οφέλη ένταξης σε μια ΝΕ.....	120
Διαγράμματα 3.13-3.14: Πραγματική Συναλλαγματική Ισοτιμία (1987-1992).....	123
Διαγράμματα 3.15-3.18: ΠΣΣΙ (1987-1992 & 2007-2012).....	124-125
Διαγράμματα 3.19-3.24: Ρυθμός Πληθωρισμού (1987-1992, 2002-2012 & 2007-2012).....	126-129
Διαγράμματα 3.25-3.28: ΙΤΣ (1987-1992 & 2007-2012) (Ποσοστό % ΑΕΠ).....	129-131
Διαγράμματα 3.29-3.32: Ποσοστό Ανεργίας (1987-1992 & 2007-2012).....	132-133
Διαγράμματα 3.33-3.36: Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα (1987-1992 & 2007-2012).....	134-135
Διάγραμμα 3.37-3.40: Διαρθρωτικό Έλλειμμα (1987-1992 & 2007-2012).....	136-137
Διαγράμματα 3.41-3.44: Παραγωγικό Κενό (1987-1992 & 2007-2012) (Ποσοστό % Δυνητικού ΑΕΠ).....	139
Διάγραμμα 3.45: Crude Oil prices (1861-2012) US dollars per Barrel.....	141
Διάγραμμα 3.46: Crude Oil prices (1987-1992 & 2007-2012) US dollars per Barrel.....	142
Διαγράμματα 3.47-3.50: Ρυθμός Ανάπτυξης Πραγματικού ΑΕΠ (1987-1992 & 2007-2012).....	142-144
Διαγράμματα 3.51-3.54: Δημόσιο Χρέος Ποσοστό του ΑΕΠ (1987-1992 & 2007-2012).....	144-146
Διάγραμμα 3.55-3.58: Μοναδιαίο κόστος εργασίας (1987-1992 & 2007-2012).....	146-148
Διάγραμμα 3.59: ΙΤΣ Γερμανίας (1950-2012).....	151
<u>Διάγραμμα 3.60</u> : Επίπεδα Απασχόλησης, (2008 & 2014) σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης, (Ευρώ (€) Βορράς - Νότος), (Ποσοστό ατόμων εργάσιμης ηλικίας 20-64, στο σύνολο των ατόμων εργάσιμης ηλικίας, αντίστοιχα).....	154

4^ο Κεφάλαιο

Διάγραμμα 4.1: Ανισορροπίες ΙΤΣ, (1995-2011) (Σε επιλεγμένες χώρες διεθνώς).....	161
Διάγραμμα 4.2: Το Διάγραμμα Κυκλικής Ροής.....	163
Διάγραμμα 4.3: Το ΙΤΣ & ο Διαχρονικός Εισοδηματικός Περιορισμός.....	167
Διάγραμμα 4.4: Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα, Ευρώ (€) Βορράς-Νότος, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	171
Διάγραμμα 4.5: Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	171
Διάγραμμα 4.6: Μέσο Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	172
Διάγραμμα 4.7: Διαφορά Παραγωγικότητας σε επίπεδο υπό-κλάδου (Επιλεγμένες χώρες της ΕΕ)...	174
Διάγραμμα 4.8: (Επιλεγμένες χώρες της ΕΕ).....	175
Διάγραμμα 4.9: Α.Ξ.Ε. Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % συνολικών ΑΞΕ).....	177
Διάγραμμα 4.10: Α.Ξ.Ε., Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % συνολικών ΑΞΕ).....	177
Διάγραμμα 4.11: Ετήσια κέρδη στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής στην ΕΕΑ, (1992-2012).....	179
Διάγραμμα 4.12: Μέσο ΙΤΣ, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	183
Διάγραμμα 4.13: ΙΤΣ, Ευρώ (€) Βορράς-Νότος, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	183
Διάγραμμα 4.14: Μέσο ΙΤΣ, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	184
Διάγραμμα 4.15: ΙΤΣ, ανά περιόδους (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)..	184
Διάγραμμα 4.16: ΙΤΣ, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	185

5^ο Κεφάλαιο

Διάγραμμα 5.1: Διαρθρωτικό Ισοζύγιο, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ).....	189
Διάγραμμα 5.2: Μέσο Διαρθρωτικό Ισοζύγιο, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ).....	190
Διάγραμμα 5.3: Παραγωγικό κενό (Θεωρητικό πλαίσιο).....	191
Διάγραμμα 5.4: Παραγωγικό κενό, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ).....	191
Διάγραμμα 5.5: Παραγωγικό κενό, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ).....	192
Διάγραμμα 5.6: Πληθωρισμός, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες).....	192

Διάγραμμα 5.7: Μέσος Πληθωρισμός, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες).....	193
Διάγραμμα 5.8: Δείκτης Ανεργίας, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες).....	193
Διάγραμμα 5.9: Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	194
Διάγραμμα 5.10: Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	195
Διάγραμμα 5.11: Μέση Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	195
Διάγραμμα 5.12 (α, β, γ): Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€), (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες).....	197
Διάγραμμα 5.13: ΠΣΣΙ, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1994-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (2000=100)....	199
Διάγραμμα 5.14: Μέση ΠΣΣΙ, (1994-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες).....	199
Διάγραμμα 5.15: ΠΣΣΙ, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1994-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)(2000=100)....	200
Διάγραμμα 5.16: Εξαγωγές, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % ΑΕΠ).....	202
Διάγραμμα 5.17: Εξαγωγές, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % ΑΕΠ).....	202
Διάγραμμα 5.18: Πιστωτική Επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % ΑΕΠ).....	207
Διάγραμμα 5.19: Πιστωτική Επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα, στον Ευρώ (€) Νότο, (1999-2011) (Ποσοστό % ΑΕΠ) (1999=100).....	207
Διάγραμμα 5.20: Πιστωτική Επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα, στον Ευρώ (€) Νότο, (1999-2011) (Ποσοστό % ΑΕΠ).....	208
Διάγραμμα 5.21: ΜΚΕ, στον Ευρώ (€) Νότο & την Γερμανία, (1995-2012) (2000=100).....	210
Διάγραμμα 5.22: ΜΚΕ, στο σύνολο του Ευρώ (€) Νότου & την Γερμανία,(1995-2012)(2000=100).....	210
Διάγραμμα 5.23: Μέσο ΜΚΕ, στον Ευρώ (€) Νότο & την Γερμανία, (1995-2012) (2000=100).....	211
Διάγραμμα 5.24: Αύξηση Ονομαστικών Μισθών, αναφορικά με την Αύξηση της Παραγωγικότητας, στον Ευρώ (€) Νότο (Μ.Ο.), (2000-2011) (2000 = 100).....	211
Διάγραμμα 5.25: Απώλεια Ανταγωνιστικότητας, στον Ευρώ (€) Νότο, (2001-2013).....	212
Διάγραμμα 5.26: Ανάλυση των Μεταβλητών του Υποδείγματος.....	213
Διαγράμματα 5.27-5.29: Η εξέλιξη βασικών Οικονομικών δεικτών, (ΙΤΣ, Δημόσιο Χρέος & Πληθωρισμός), την περίοδο της Ευρωζώνης, στον Ευρώ (€) Νότο, (2002-2013) (Ποσοστό % του ΑΕΠ).....	229-230

6^ο Κεφάλαιο

Διάγραμμα 6.1: Ο Μισθός Ισορροπίας στην Αγορά εργασίας.....	270
Διάγραμμα 6.2: Θεσομοί που επιδρούν στις τιμές & Σφήνα.....	272
Διάγραμμα 6.3: Θεσομοί που επιδρούν στην ποσότητα & Σφήνα.....	272
Διάγραμμα 6.4: Σενάρια για την επιτυχία ή αποτυχία των στόχων της «Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020».....	275
Διάγραμμα 6.5: Στόχοι της «Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020».....	278
Διάγραμμα 6.6: Κατευθυντήριες γραμμές των Πολιτικών προτεραιοτήτων.....	279
Διάγραμμα 6.7: Η «Επίδραση Τιμής & Ποσότητας» στην Αγορά Εργασίας.....	280
Διάγραμμα 6.8: Η Καμπύλη Beveridge.....	281
Διάγραμμα 6.9: Το Τρίγωνο της Ευελιξίας με Ασφάλεια (Flexicurity).....	283
Διάγραμμα 6.10: Δημοσιονομικό Έλλειμμα: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1995-2012) (Ποσοστό (%) του ΑΕΠ).....	286
Διάγραμμα 6.11: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1990-2012) (Ποσοστό (%) του ΑΕΠ).....	286
Διάγραμμα 6.12: Ρυθμός Πληθωρισμού, Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1980-2001).....	287
Διάγραμμα 6.13: Ρυθμός Πληθωρισμού, Ελλάδα-Ιταλία-Πορτογαλία, (2002-2012).....	287
Διάγραμμα 6.14: Δείκτης Ανεργίας: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1980-2012) (Ποσοστό (%) του Συνόλου του Εργατικού Δυναμικού).....	288
Διάγραμμα 6.15: Ποσοστό (%) του συνολικού πληθυσμού, (ηλικίας 30-34 ετών), που έχει ολοκληρώσει την Τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	288
Διάγραμμα 6.16: Ισοτιμία EUR/UDS (2002-2014).....	289
Διαγράμματα 6.17-6.19: Ονομαστικό & Πραγματικό κόστος Εργασίας, αναφορικά με την Αύξηση της Παραγωγικότητας, (Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία), (2005 = 100).....	291-292
Διάγραμμα 6.20: Προβλέψεις, Working age population (15-64) / Elderly population (65+), 2007-2060, στον Ευρώ (€) Νότο (Ποσοστό % Συνολικού πληθυσμού).....	293
Διάγραμμα 6.21: Ποσοστό εξαρτήσεως - γήρατος(65+/(15-64))(Ποσοστό % Συνολικού Πληθυσμού).....	294
Διαγράμματα 6.22-6.24: Εσωτερική Υποτίμηση & Βιωσιμότητα του Χρέους (Προβλέψεις) (Ποσοστό % ΑΕΠ).....	296-297
Διάγραμμα 6.25: Αυξητική τάση Ανεργίας: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (2007-2014) (Ποσοστό (%) του Συνόλου του Εργατικού Δυναμικού).....	298
Διάγραμμα 6.26: Protection of permanent workers against individual and collective dismissals.....	299
Διάγραμμα 6.27: Χαλάρωση Δείκτη Ν.Π.Α. στον Ευρώ (€) Νότο, (1998 & 2013).....	300
Διάγραμμα 6.28: Part-time Employment (15-64) (% of total employment) (2000 & 2014).....	300
Διάγραμμα 6.29: Δείκτης Προόδου Προσαρμογής (2013), στον Ευρώ (€) Νότο.....	302

Διάγραμμα 6.30: Δείκτης Προόδου Προσαρμογής (2014) σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης (Ευρώ (€) Βορράς - Νότος).....	302
--	-----

7^ο Κεφάλαιο

Διάγραμμα 7.1: Υπόδειγμα McDonald-Solow.....	308
Διάγραμμα 7.2: Ασύμμετρη διαταραχή της Ζήτησης, σε μια Νομισματική Ένωση.....	308
Διάγραμμα 7.3: Επίπεδα Ισορροπίας των Ρυθμών Πληθωρισμού.....	309
Διάγραμμα 7.4: Δείκτης Gini, (2008 & 2013) στην Ευρωζώνη.....	313
Διάγραμμα 7.5: Δείκτης S80/S20, (2008 & 2013) στην Ευρωζώνη.....	313
Διάγραμμα 7.6: Δείκτης Gini, (2008-2013) σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη.....	314
Διάγραμμα 7.7: Σωρευτικό ΑΕΠ, (2008-2013) στην Ευρωζώνη.....	315
Διάγραμμα 7.8: Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ), (2008-2013) Σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης.....	315
Διάγραμμα 7.9: Δείκτης Ανεργίας (% του συνολικού Εργατικού Δυναμικού), (2008-2013) Σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη.....	316
Διάγραμμα 7.10: Tax wedge annual change between 2010 and 2013 as % of labour costs in EZ-15...318	
Διάγραμμα 7.11: Comparison of total tax wedge by family type(2013)as % of labour costs in EZ-15318	
Διάγραμμα 7.12: Ευρωπαϊκός Δείκτης Κοινωνικής Δικαιοσύνης (2008 & 2014).....	322
Διάγραμμα 7.13: Αποτροπή της Φτώχειας στην Ευρωζώνη & την Ε.Ε (2008 & 2014).....	323
Διάγραμμα 7.14: Πρόσβαση στην Αγορά Εργασίας στην Ευρωζώνη & την Ε.Ε (2008 & 2014).....	324
Διάγραμμα 7.15: Πρόσβαση στην Υγεία στην Ευρωζώνη & την Ε.Ε (2008 & 2014).....	325
Διάγραμμα 7.16: Κοινωνική Συνοχή & Αντιμετώπιση των Διακρίσεων στην Ευρωζώνη & την Ε.Ε (2008 & 2014).....	326
Διάγραμμα 7.17: Δείκτης Ανεργίας των Νέων - (%) του ενεργού πληθυσμού στην ίδια ηλικιακή Ομάδα (15-24) σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη.....	327
Διάγραμμα 7.18: Δείκτης Ανεργίας των Νέων - (%) του ενεργού πληθυσμού στην ίδια ηλικιακή Ομάδα (15-24) στην Ευρωζώνη, (2008 & 2013).....	327
Διάγραμμα 7.19: Νέοι στην Ηλικιακή Ομάδα (15-24) εκτός Εκπαίδευσης, Απασχόλησης & Κατάρτισης (%) (2008 & 2013) στην Ευρωζώνη.....	328
Διάγραμμα 7.20: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, (constant prices 2008 & 2013).....	329
Διάγραμμα 7.21: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης, (Ευρώ (€) Βορράς-Νότος) (constant prices 2008 & 2013).....	330
Διάγραμμα 7.22: Πληθυσμός σε Κίνδυνο Φτώχειας ή Κοινωνικού Αποκλεισμού ανά ηλικιακή ομάδα στην Ευρωζώνη (2008 & 2013) (%) του Συνολικού πληθυσμού).....	333
Διάγραμμα 7.23: Μεταβολή στην Παιδική Φτώχεια (Δείκτης Παιδικής Φτώχειας (%) (2008 & 2013) στην Ευρωζώνη.....	334

Διάγραμμα 7.24: Αποτελεσματικότητα Διακυβέρνησης & Κράτος Δικαίου στην ΕΕ-28, (1996 & 2012).....	337
Διάγραμμα 7.25: Προσδόκιμο Ζωής κατά την γέννηση, (Σύνολο ετών) στην Ευρωζώνη (1960, 2000, 2012).....	339

Πίνακες

2ο Κεφάλαιο

Πίνακας 2.1: The Global Competitiveness Index framework.....	53
Πίνακας 2.2: The Global Competitiveness Index (GCI) (2013-2014) Rankings (Κράτη-Μέλη της Ευρωζώνης, ανάμεσα σε 148 Χώρες Παγκοσμίως).....	54
Πίνακας 2.3: The World Competitiveness Scoreboard (2014) Rankings (Κράτη-Μέλη της Ευρωζώνης (16), ανάμεσα σε 60 Χώρες Παγκοσμίως).....	55
Πίνακας 2.4: Χρηματοοικονομική Απελευθέρωση & Ολοκλήρωση, στον Ευρωπαϊκό Νότο.....	80
Πίνακας 2.5: Δείκτης Chinn-Ito (Απελευθέρωση Κεφαλαιακών Πιστώσεων), (1990–2009).....	82
Πίνακας 2.6: Μεγεθος Κεφαλαιαγορών % ΑΕΠ, (1990-2009).....	82

3ο Κεφάλαιο

Πίνακας 3.1: Εξελικτική διαδικασία της Οικονομικής ολοκλήρωσης.....	88
Πίνακας 3.2: Βασικά χαρακτηριστικά της Ενιαίας Αγοράς.....	89

5ο Κεφάλαιο

Πίνακας 5.1: Σύνθεση Εξαγωγών στον Ευρώ (€) Νότο.....	203
Πίνακας 5.2: Διάρθρωση Εξαγωγών Τεχνολογικής Έντασης στον Ευρώ (€) Νότο.....	205
Πίνακας 5.3: Έλεγχος Μοναδιαίας Ρίζας (LLC, Im, Pesaran & Shin, Hadri).....	215
Πίνακας 5.4: Έλεγχος Συνολοκλήρωσης (Pedroni, Kao).....	216
Πίνακας 5.5: Έλεγχος Hausman, 1ου Υποδείγματος.....	217
Πίνακας 5.6: Έλεγχος Hausman, 2ου Υποδείγματος.....	218
Πίνακας 5.7: Έλεγχος Hausman, 3ου Υποδείγματος.....	218
Πίνακας 5.8: Εκτίμηση του Μακροχρόνιου Υποδείγματος του ΙΤΣ, (Σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης).....	220

6^ο Κεφάλαιο

Πίνακας 6.1: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) (Ποσοστό (%) του ΑΕΠ)

Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1980-2012).....285

7^ο Κεφάλαιο

Πίνακας 7.1: Δείκτης Μιζέριας στην Ευρωζώνη (2013).....321

Πίνακας 7.2: Comparison of social cohesion (2009-2012) in selected countries (EZ, EU-28 & OECD).331

Πίνακας 7.3: Πληθυσμός σε Κίνδυνο Φτώχειας & Κοινωνικού Αποκλεισμού κατά ηλικιακή Ομάδα στην Ευρωζώνη (2012) (%) συνολικού πληθυσμού).....332

Πίνακας 7.4: Regional averages of life expectancy at birth, (1820s-2000s).....338

Πλαίσια & Χάρτες

Πλαίσιο 3.1: Περιγραφή του Προβλήματος n-1.....119

Χάρτης 1.1: Δείκτης Παγκοσμιοποίησης (2012).....30

Χάρτης 4.1: Χάσμα Ανταγωνιστικότητας στην Ευρωζώνη, (Ευρώ (€) Βορράς-Νότος).....176

Χάρτης 7.1: Ευρωπαϊκός Δείκτης Ποιότητας Διακυβέρνησης (2013).....336

Χάρτης 7.2: Παγκόσμια Γήρανση του Πληθυσμού (2015)338

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - EXECUTIVE SUMMARY

Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€), σιγματίζει το πιο εμβληματικό στοιχείο στην εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης. Συμβολίζοντας την κοινή θέληση των κρατών-μελών, προς μία κοινή πορεία και σταθερή επιδίωξη ανάπτυξης και ευημερίας, αντανακλά τα οράματα των ηγετών της Ευρώπης μετά τον Β΄ Ευρωπαϊκό Εμφύλιο (1939-1944), σχετικά με την δημιουργία και ανάπτυξη αμοιβαίων συμφερόντων, προκειμένου να σταματήσει ο Ευρωπαϊκός χώρος να αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσεων.

Ωστόσο, η πρόσφατη οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου, η οποία ξεκίνησε το 2007-2008 από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) και επεκτάθηκε στην Ευρωζώνη (2010), ανέδειξε την τρωτότητα και τις παθογένειες της ελλιπής Αρχιτεκτονικής της Νομισματικής Ένωσης (ΝΕ), με αποτέλεσμα την διαπίστωση πως οι βαθύτερες επιδιώξεις του εγχειρήματος, δηλαδή η ανάπτυξη και η ευημερία των λαών της Ευρωζώνης, βρίσκονται αντιμέτωπες με οξύτατα προβλήματα Θεσμών, κανόνων και διαδικασιών, τις διαχειριστικές και πολιτικές αδυναμίες της κοινής ΝΕ και τα τρωτά σημεία απέναντι στην δυναμική των Αγορών. Αποκαλύφθηκε η αδύναμη μακροχρόνια δομική Αρχιτεκτονική της κοινής Νομισματικής Πολιτικής, η οποία έχει την αφετηρία της στην δεκαετία του 1970, αναλογιζόμενοι τις αιτίες κατάρρευσης, τόσο του συστήματος του «Ευρωπαϊκού Φιδιού», όσο και του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ). Η μακροχρόνια ανεπάρκεια δημιουργίας μηχανισμού αντιμετώπισης κρίσεων σε περιόδους οικονομικών αναταράξεων, η ανυπαρξία κεντρικού μηχανισμού απορρόφησης των ασύμμετρων διαταραχών, η αδυναμία επίδειξης πνεύματος συνεργασίας, αλληλεγγύης, ισονομίας, ειρήνης και ασφάλειας, καθώς και συντονισμού Οικονομικών Πολιτικών σε δυσμενείς περιόδους, συμβάλλουν στην όξυνση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών ανάμεσα στα κράτη-μέλη και στην επέκταση του χάσματος Ανταγωνιστικότητας Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, θέτοντας το οικοδόμημα της ΝΕ αντιμέτωπο με πρωτόγνωρες προκλήσεις και εξάγοντας το συμπέρασμα πως ακόμα παραμένει «Ατελής».

Αντικείμενο της παρούσας ερευνητικής εργασίας, αποτελεί η διερεύνηση των κυριότερων προσδιοριστικών παραγόντων που έχουν οδηγήσει στην διεύρυνση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης (Ευρώ (€) Βορρά-Νότου), με ιδιαίτερη έμφαση στην εξέταση και ανάλυση των ΙΤΣ και στην αξιολόγηση του πλαισίου Ανταγωνιστικότητας στον Ευρώ (€) Νότο.

Η διάρθρωση της μελέτης συγκροτείται σε τρία Μέρη και περιγράφεται ως εξής: Στο θεματικό πεδίο της ανάλυσης του Θεωρητικού πλαισίου, στο Γενικό Μέρος I, διενεργείται μια ιστορική ανασκόπηση των κυριότερων εξωγενών μετασχηματισμών που επηρέασαν το Ανταγωνιστικό περιβάλλον της Παγκόσμιας και Ευρωπαϊκής Οικονομίας και πιο συγκεκριμένα, την εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής ολοκλήρωσης, εξαιτίας των θεμελιωδών τεχνολογικών, οικονομικών, πολιτικών, και εποπτικών αλλαγών, με συνέπεια τις επιπτώσεις της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης και της Διεθνούς Χρηματοοικονομικής και Εμπορικής ολοκλήρωσης. Αναλύεται, η αλληλεξαρτώμενη φύση του Ευρωπαϊκού συστήματος, καθώς και οι διάφορες πτυχές της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης που συνδέονται στενά με τα χαρακτηριστικά της Οικονομικής ολοκλήρωσης στην Ευρωζώνη. Συνακόλουθα, αντλώντας στοιχεία από την Οικονομική θεωρία, εξετάζεται και αξιολογείται η Ατελής Αρχιτεκτονική της ΝΕ, με την παράλληλη επέκταση των Ανισορροπιών, καθορίζονται επακριβώς, το περιεχόμενο της Ανταγωνιστικότητας των κρατών-μελών, η διασπαστική τάση ανάμεσα στην Οικονομική Αποτελεσματικότητα και την Κοινωνική Δικαιοσύνη και το Θεωρητικό πλαίσιο των Οικονομικών των ΝΕ, διερευνώντας τις αιτίες και τους προσδιοριστικούς παράγοντες όξυνσης των Μακροοικονομικών ανισορροπιών, με επακόλουθο την έναρξη και την εμβάθυνση της οικονομικής κρίσης. Το Γενικό Μέρος I, ολοκληρώνεται με μια σημαντική Μελέτη Περίπτωσης (Case Study 1), την συγκριτική αποτύπωση δύο χρονικών περιόδων, της «Ζώνης του Μάρκου» (1987-1992) και της «Ζώνης του Ευρώ» (2007-2012), εξάγοντας γόνιμα και χρήσιμα συμπεράσματα.

Κατόπιν της άντλησης σημαντικών στοιχείων από την ανάλυση του Θεωρητικού πλαισίου του Γενικού Μέρους I, στο Ειδικό Μέρος της έρευνας, εξετάζεται και αναλύεται εμπειρικά, με την διεξαγωγή Οικονομετρικών ελέγχων (Panel Data Analysis), ο προσδιορισμός παραγόντων που επηρεάζουν μακροχρόνια το ΙΤΣ, δημιουργώντας ανισορροπίες και ευπάθεια, προσπαθώντας να αναδείξουμε τις αιτίες διεύρυνσης των Μακροοικονομικών ανισορροπιών ανάμεσα στα κράτη-μέλη, δηλαδή τον συνδυασμό ελλειμμάτων και πλεονασμάτων στα επιμέρους ΙΤΣ, τα οποία συνάμα, αποτυπώνουν διαφορές σε επίπεδο Ανταγωνιστικότητας. Η ανάλυσή μας, επικεντρώνεται σε ένα χαρακτηριστικό δείγμα επλεγμένων κρατών-μελών της Ευρωζώνης, (Ευρώ (€) Βορράς: Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία, και Ευρώ (€) Νότος: Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία), κατά την χρονική περίοδο 1987-2012. Ο σκοπός της παρούσας εμπειρικής εξέτασης, είναι διττός. Από την μία πλευρά, επιχειρώντας μια εμπειρική ταυτοποίηση των προσδιοριστικών παραγόντων επιρροής του ΙΤΣ, εξετάζεται και ο βαθμός στον οποίο οι πολιτικές της ΝΕ συμβάλλουν στην διαμόρφωση επίμονων

ανισορροπιών στα ΙΤΣ, καθώς τα κράτη-μέλη τα οποία εξετάζονται, χαρακτηρίζονται από αυξημένη ετερογένεια και ποικιλομορφία μεταξύ τους, καθιστώντας την διαδικασία προσαρμογής σε περιόδους ασύμμετρων διαταραχών, επιβραδυντική. Από την άλλη πλευρά, εξετάζεται ο βαθμός στον οποίο η Χρηματοοικονομική ολοκλήρωση διαμέσου της Πιστωτικής επέκτασης και της αύξησης των κεφαλαιακών ροών, (γεγονός το οποίο διευκολύνει την πρόσβαση στην εξωτερική χρηματοδότηση των κρατών-μελών σε μια ΝΕ), συντελεί στην δημιουργία επίμονων ελλειμμάτων στα ΙΤΣ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης.

Στο τελευταίο μέρος της έρευνας, το Γενικό Μέρος II, περιγράφεται και αναλύεται το πλαίσιο της Ανταγωνιστικότητας στις Οικονομίες του Ευρώ (€) Νότου και συγκεκριμένα, στα κράτη-μέλη που χρησιμοποιήθηκαν στο Ειδικό Μέρος της ερευνητικής εργασίας, (Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία), προκειμένου να προσδιοριστούν οι μακροχρόνιες ελλείψεις και ανεπάρκειες που προσδιορίζουν την πολυετή χαμηλή Ανταγωνιστικότητά τους, τα διευρυμένα ελλείμματα και την αύξηση του Δημοσίου χρέους, με συνέπεια την ένταξή τους στα προγράμματα προσαρμογής. Σκιαγραφώντας το Θεωρητικό πλαίσιο των Αγορών Εργασίας, τις τελευταίες εξελίξεις και τάσεις των μεταρρυθμίσεων που προωθούνται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, συνδυάζοντας τα δεδομένα από την Οικονομική Θεωρία (όπως περιγράφεται στο Γενικό Μέρος I) και εξετάζοντας, τόσο τα αποτελέσματα από την εμπειρική ανάλυση του Ειδικού Μέρους της έρευνας, όσο και το πεδίο των Διαρθρωτικών αδυναμιών των Οικονομιών του Ευρώ (€) Νότου, επιπρόσθετα, διενεργούμε μια Μελέτη Περίπτωσης (Case Study 2), αναφορικά με τις Επιπτώσεις των προγραμμάτων Προσαρμογής στις Αγορές Εργασίας & την Ανταγωνιστικότητα του Ευρώ (€) Νότου. Τέλος, κατόπιν των συμπερασμάτων από το Γενικό και Ειδικό Μέρος της μελέτης, η έρευνα επεκτείνεται αποτυπώνοντας τις διευρυμένες ανισορροπίες των κρατών-μελών της Ευρωζώνης και στο Κοινωνικό πεδίο. Σκιαγραφώντας τους προσδιοριστικούς παράγοντες μετασχηματισμού των Οικονομικών και Κοινωνικών δομών στην Ευρωζώνη, παράλληλα, διενεργούμε μια Μελέτη Περίπτωσης (Case Study 3), αναφορικά με τις ροπές και τις τάσεις διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, στο πλαίσιο της διασπαστικής τάσης μεταξύ της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, καταλήγοντας σε ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις.

ΗΘΙΚΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ

Ολοκληρώνοντας την εκπόνηση της παρούσας Διδακτορικής Διατριβής, αισθάνομαι βαθιά την ανάγκη και την ηθική υποχρέωση, να ευχαριστήσω θερμά, την Τριμελή Επιτροπή και ιδιαίτερα τον Επιστημονικό υπεύθυνο, Επιβλέπων Καθηγητή κ. **Χρήστο Παπάζογλου**, για τις πολύτιμες γνώσεις και την καθοδήγηση, τις εύστοχες παρατηρήσεις και τις εποικοδομητικές συζητήσεις, την επιλογή της ενδεδειγμένης μεθοδολογίας και την εφαρμογή της, την επέκταση της Ακαδημαϊκής μου γνώσης, καθώς και για την στήριξη, την αμέριστη συμπαράσταση και την εμπιστοσύνη του στο πρόσωπό μου, ιδιαίτερα στις δύσκολες στιγμές.

Επιπροσθέτως, εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου στους Καθηγητές του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΑΣΟΕΕ), κ. **Γεώργιο Παγουλάτο** και κ. **Μάνο Ματσαγγάνη**, για την καθοδήγηση, τις κατευθυντήριες γραμμές, το πηγαίο ενδιαφέρον τους και τις ουσιαστικές υποδείξεις τους, σε θέματα Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης, Οικονομικών της Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής, καθώς και για την αμέριστη Εμπιστοσύνη και Πίστη, που έδειξαν, στον Ασημάκη. Παράλληλα, με την καθοδήγησή τους στην διάρκεια της ευρύτερης συνεργασίας μας, γενναιόδωρα, μου παρείχαν τον αναγκαίο ζωτικό χώρο, έτσι ώστε να διευρύνω τις Ακαδημαϊκές μου γνώσεις και να επεκτείνω την κριτική σκέψη.

Τέλος, οφείλω να απευθύνω ολόθερμες ευχαριστίες από καρδιάς, στον Ομότιμο Καθηγητή των Οικονομικών της Υγείας, του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. **Λυκούργο Λιαρόπουλο**, για την σημαντική και πολύτιμη συνεισφορά του, κατά την διάρκεια της υλοποίησης της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας.

Εισαγωγή

Το Ανταγωνιστικό περιβάλλον της Παγκόσμιας Οικονομίας, έχει μετασηματιστεί πλήρως τις τελευταίες δεκαετίες, εξαιτίας των θεμελιωδών τεχνολογικών, οικονομικών, πολιτικών, και εποπτικών αλλαγών, κυρίαρχης τάσης που διαμορφώνεται διεθνώς, οι οποίες οδήγησαν στην εμβάθυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης. Πτυχή της, αποτελεί η αλληλεξάρτηση των Αγορών Χρήματος και Κεφαλαίου και το αυξημένο επίπεδο διασύνδεσης οικονομικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών, υπό την μορφή εξωτερικού εμπορίου, δανεισμού και ξένων επενδύσεων.

Στο πεδίο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής ολοκλήρωσης, η ολοένα αυξανόμενη Μεταπολεμική αλληλεξαρτώμενη φύση του Ευρωπαϊκού συστήματος, εξαιτίας της αύξησης του όγκου των Παγκόσμιων εμπορικών συναλλαγών και της διεθνοποίησης της παραγωγής, συμβόλισε την κοινή θέληση των ηγετών της Ευρώπης προς μία κοινή πορεία και σταθερή επιδίωξη ανάπτυξης και ευημερίας, προαναγγέλλοντας για πολλούς, περισσότερο καινοτόμες δομές Οικονομικής και Πολιτικής ενοποίησης, στην κατεύθυνση μίας ενωμένης Ευρώπης. Ωστόσο, κατόπιν της επίσημης υιοθέτησης του κοινού νομίσματος (€) (2002), η μετάλλαξη του Διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, εξαιτίας του Διεθνή Ανταγωνισμού, της κυριαρχίας των Αγορών και της εντονότατης φύσης της Χρηματιστικοποίησης (Financialization), έφερε την Ευρωζώνη αντιμέτωπη με προκλήσεις και απροετοίμαστη, αναφορικά με την οικοδόμηση και διαμόρφωση πολιτικών, προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική ανάπτυξη και η εμβάθυνση της Οικονομικής ολοκλήρωσης.

Με την έναρξη της οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008) και την εξέλιξη και εκχείλιση της στην Ευρωζώνη (2010), αναδύθηκαν θέματα μείζονος σημασίας, όπως οι δομικές αδυναμίες στην προσπάθεια των Ευρώ (€) κρατών, στον δρόμο προς την Ευρώ (€) ολοκλήρωση. Επιπροσθέτως, η αυξημένη ετερογένεια, τόσο σε όρους ευημερίας, Ανταγωνιστικότητας και Παραγωγικότητας, όσο και σε Θεσμική οργάνωση και δημιουργία υποδομών, χωρίς προηγουμένως την επιτυχή εναρμόνιση Οικονομικών πολιτικών και την Δημοσιονομική ενοποίηση, δημιούργησε έναν φαύλο κύκλο χαμηλών Μακροοικονομικών επιδόσεων και όξυνση των ανισορροπιών, (ήδη από τα πρώτα χρόνια της ΝΕ). Επιπλέον, η ποικιλομορφία και στις δομές των χρηματοπιστωτικών Αγορών, ανάμεσα στα κράτη-μέλη, είναι παράγοντας που μεταβάλλει και επηρεάζει την άσκηση κοινής Νομισματικής πολιτικής, σε περιβάλλον ΝΕ. Ως εκ τούτου, η ολιγωρία στην επιβολή της απαραίτητης Δημοσιονομικής και Ανταγωνιστικής εναρμόνισης στην Ευρωζώνη, τερματίστηκε με βίαιο

τρόπο από τις Αγορές. Παράγοντες όπως, η ελεύθερη κινητικότητα των κεφαλαίων, το χαμηλό κόστος δανεισμού, η εύκολη πρόσβαση στην ρευστότητα μέσω μόχλευσης και η έλλειψη αστάθειας στην συναλλαγματική ισοτιμία, παρείχαν τα πρώτα έτη της υιοθέτησης του κοινού νομίσματος (€) μια ψευδή αίσθηση ευημερίας, διάχυτης οικονομικής ευπραγίας και μιας φανταστικής ευμάρειας σε ένα περιβάλλον χαμηλού κινδύνου, ωστόσο, έντονου Ανταγωνισμού. Η οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη, αποτελεί το σύμπτωμα μιας δομικά ανισομερούς ανάπτυξης (Υπερκατανάλωση, δίδυμα ελλείμματα, χαμηλή Ανταγωνιστικότητα) καθώς και ενός ανεξέλεγκτου Χρηματοοικονομικού τομέα.

Είναι γεγονός, πως η δημιουργία του κοινού νομίσματος (€) βασίστηκε περισσότερο σε κριτήρια ονομαστικής σύγκλισης (Πληθωρισμός, Δημοσιονομικό έλλειμμα, Δημόσιο χρέος, Συναλλαγματική σταθερότητα και σύγκλιση μακροπρόθεσμων επιτοκίων - Συνθήκη του Μάαστριχτ, 1992) και λιγότερο σε παράγοντες σύγκλισης της δομής των πραγματικών οικονομιών, (ΙΤΣ, ΠΣΣΙ, ΜΚΕ κ.α.) (Macroeconomic Imbalances Procedure¹). Ομολογουμένως, η ονομαστική σύγκλιση είναι αδύνατον να έχει διάρκεια, δίχως την επίτευξη πραγματικής σύγκλισης. Παράλληλα με την εισαγωγή του Ευρώ (€), η Ατελής Αρχιτεκτονική, σε μια Νομισματική περιοχή η οποία δεν πληροί τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια προκειμένου να χαρακτηριστεί «Άριστη²», ερμηνευόταν πως η μειωμένη κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής και ο περιορισμός της Δημοσιονομικής πολιτικής, κατευθύνουν το βάρος της πραγματικής προσαρμογής στην διαρθρωτική πολιτική και στην «εσωτερική υποτίμηση», σε περίοδο πτώσης της Ανταγωνιστικότητας. Η εμπειρία από την εμβάθυνση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη (2010-2014), απέδειξε πως το βάρος της προσαρμογής στην ΝΕ μεταφερόταν στα κράτη-μέλη. Συνεπώς, με την έναρξη της οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου το 2007-2008, οι Ατελείς κατασκευαστικές δομές, αποτέλεσαν την αρχή της κατάρρευσης για τις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, καθώς και της Περιφέρειας (Ιρλανδία), διότι τόσο η ενεργοποίηση των αυτόματων σταθεροποιητών, προκειμένου τον μετριασμό των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης (σε κράτη-μέλη με τεράστια δίδυμα ελλείμματα και διογκωμένο Δημόσιο χρέος), όσο και η εξεύρεση οικονομικών πόρων για την στήριξη του Τραπεζικού τομέα, τις έφερε στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, με κλονισμό της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης. Είναι γεγονός, πως οι

¹Για επιπλέον ενημέρωση, Βλ.

http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/macroeconomic_imbalance_procedure/index_en.htm

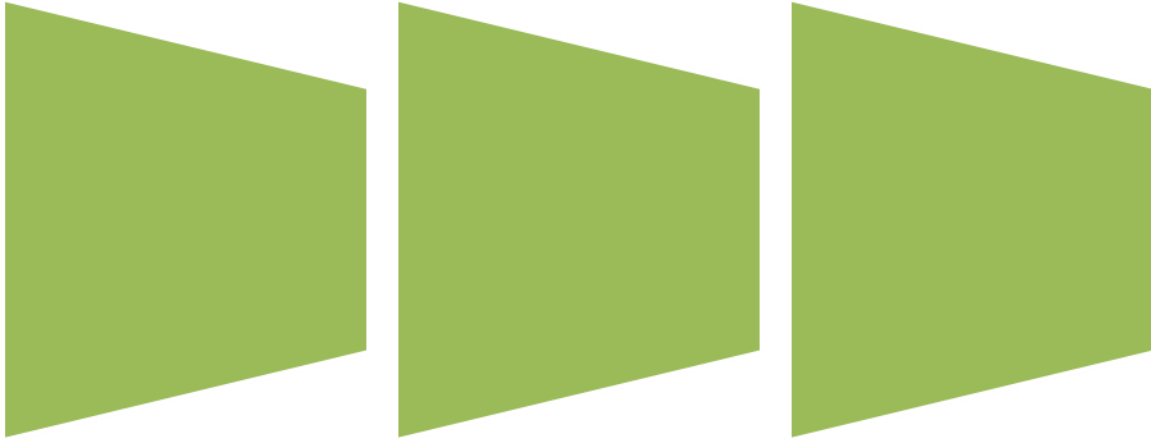
² Για μια περαιτέρω εμβάθυνση της ανάλυσης της Θεωρίας των Άριστων Νομισματικών Περιοχών (ΑΝΠ), Βλ. στο 3^ο Κεφάλαιο στις Υποενότητες 3.1.1, 3.1.2 & 3.1.3 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

Μακροοικονομικές ανισορροπίες στην Ευρωζώνη, διευρύνονται σημαντικά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1999-2012, δηλαδή την περίοδο υιοθέτησης του κοινού νομίσματος (€). Ως αποτέλεσμα, αυξανόμενη διόγκωση των ελλειμμάτων και των πλεονασμάτων στις επιμέρους χώρες, στηρίζοντας την ρητορική της Ατελούς ΝΕ, όπου η αδυναμία αντιμετώπισης των προβλημάτων n-1 και Προσαρμογής³, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη Πιστωτική επέκταση, εντείνουν τις ανισορροπίες.

³ Για μια περαιτέρω εμβάθυνση της ανάλυσης των προβλημάτων n-1 και Προσαρμογής, Βλ. στο 3^ο Κεφάλαιο στην Ενότητα 3.3 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ Ι

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Θεωρητικό Πλαίσιο:
Επισκόπηση των
Μετασχηματισμών στο Διεθνές &
Ευρωπαϊκό Σύστημα

1.1 Εξωγενείς Μετασχηματισμοί στην Μεταπολεμική Παγκόσμια Οικονομία

1.1.1 Η Δημιουργία των Διεθνών Θεσμών

Ο Μεταπολεμικός μετασχηματισμός που ακολούθησε το τέλος του Β' Ευρωπαϊκού Εμφυλίου (1939-1944), άλλαξε ριζικά το περιβάλλον του Διεθνούς συστήματος. Οι συνεχείς εντάσεις, οι ανεξέλεγκτες εθνικές αντιπαλότητες και η καχυποψία, περιορίστηκαν σημαντικά και την θέση τους πήρε η «πολύπλοκη αλληλεξάρτηση⁴» (Keohane-Nye, 1977), η οποία αποτέλεσε ορόσημο για την αρχή μιας ευρύτερης ειρηνικής συνεργασίας των κρατών, διαμέσου της δημιουργίας κοινών και αμοιβαίων συμφερόντων. Η ανοικοδόμηση της Παγκόσμιας Οικονομίας και η ολοκλήρωση των Διεθνών Αγορών, απαιτούσε ένα Θεσμικό πλαίσιο διασφάλισης της διακρατικής συνεργασίας, το οποίο θα συμπεριλάμβανε ένα σταθερό Οικονομικό, Νομισματικό και Εμπορικό σύστημα, στοχεύοντας, τόσο στην ειρηνική διευθέτηση οικονομικών και πολιτικών διαφορών, όσο και στην διεθνή πολιτική σταθερότητα, επιδιώκοντας την επίτευξη ανάπτυξης και ευημερίας (Baldwin-Wyplosz, 2009). Κατόπιν του παραπάνω σκεπτικού, με την συμφωνία του Bretton Woods το 1944⁵, δημιουργήθηκαν Διεθνείς Οργανισμοί, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και η Παγκόσμια Τράπεζα για Αναδόμηση και Ανάπτυξη (IBRD). Λειτουργία του ΔΝΤ, ήταν η θεσμοθέτηση κανόνων και η προσφορά βραχυπρόθεσμων δανείων σε κράτη τα οποία αντιμετώπιζαν προβλήματα στο Ισοζύγιο πληρωμών, με σκοπό την διασφάλιση της συναλλαγματικής σταθερότητας, της ομαλότητας και προβλεψιμότητας του διεθνούς

⁴ Σύμφωνα με την Θεωρία της «Πολύπλοκης Αλληλεξάρτησης» (Keohane-Nye, 1977), μετά τον Β' Ευρωπαϊκό Εμφύλιο (1939-1944) η φύση του Διεθνούς Συστήματος έχει αλλάξει ριζικά. Παλαιότερα, η χρήση στρατιωτικής ισχύος, αποτελούσε πάντα μια επιλογή σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ των κρατών. Ζητήματα «Υψηλής Πολιτικής» όπως η ασφάλεια και η Άμυνα, είχαν ξεκάθαρη προτεραιότητα σε αντίθεση ζητημάτων «Χαμηλής Πολιτικής» όπως η οικονομία και τα κοινωνικά ζητήματα. Ωστόσο, συνθήκες «Πολύπλοκης αλληλεξάρτησης» όπως α) ο συσχετισμός διαύλων σε διάφορα επίπεδα και μεταξύ ποικίλων παραγόντων και οργάνων μιας κυβέρνησης, όπου επηρεάζει τις διακρατικές σχέσεις, β) η παράλληλη εξέλιξη υπερεθνικών σχέσεων ανάμεσα σε ανθρώπους και ομάδες εντός και εκτός των συνόρων ενός κράτους, γ) ο διεθνής εκσυγχρονισμός, ο οποίος παρατηρείται διαμέσου της ανάπτυξης του Παγκόσμιου εμπορίου, της τεχνολογικής επανάστασης και της ολοένα μεγαλύτερης αξιοποίησης της πληροφορικής και της τεχνολογίας, προώθησαν διαφορετικές μορφές οικονομικής και πολιτικής αλληλεξάρτησης, οδηγώντας στην αυξανόμενη συνεργασία μεταξύ κοινωνιών, δικτύων, πολυεθνικών επιχειρήσεων κτλ. με αποτέλεσμα την μεταβίβαση εξουσιών από το εθνικό στο υπερεθνικό επίπεδο, με την δημιουργία Διεθνών θεσμών και μιας σειράς συμφωνιών (Regimes), προκειμένου την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων. Οι Διεθνείς Θεσμοί προωθούν την διασυννοριακή συνεργασία και την προώθηση της οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης. Η αλλαγή του περιεχομένου πολιτικής των Διεθνών συζητήσεων συνέβαλε σημαντικά στην αποφυγή της προσφυγής στην βία. Η Θεωρία της αλληλεξάρτησης, συμβάλει στην κατανόηση των ταχέων αλλαγών που συμβαίνουν στο Διεθνές σύστημα, το οποίο γίνεται περισσότερο πολυεπίπεδο και διασυνδεδεμένο δίνοντας εξηγήσεις ότι παράγοντες παγκοσμίου χαρακτήρα προωθούν την διακυβερνητική συνεργασία και ολοκλήρωση, ως παίγνιο θετικού αθροίσματος, διότι τα οφέλη είναι περισσότερα σε όλους.

⁵ Η Διάσκεψη του Bretton Woods πραγματοποιήθηκε από τις 1-22 Ιουλίου του 1944, στο New Hampshire των ΗΠΑ.

κλίματος συναλλαγών, μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών (Eichengreen, 2008). Η Παγκόσμια Τράπεζα (WB), ιδρύθηκε προκειμένου να χορηγεί μακροπρόθεσμες πιστώσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες, που χρειάζονταν επενδύσεις σε έργα υποδομής (Caufield, 1997). Συνακόλουθα, το 1945 συστήνεται ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), σκοπεύοντας στην συνεργασία σε θέματα Ασφάλειας, Διεθνούς Δικαίου, Οικονομικής ανάπτυξης και πολιτικής ισότητας (Cohn, 2009), ενώ το 1947 ιδρύεται η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT)⁶, με σκοπό την αποφυγή των εμπορικών συγκρούσεων, την ομαλή συνύπαρξη των συμβαλλομένων μερών, την ανάπτυξη του Διεθνούς εμπορίου⁷, τις μειώσεις των δασμών και την προώθηση της αρχής της μη διάκρισης στην Εμπορική πολιτική, (στον τομέα των εισαγωγών). Τέλος το 1948, ιδρύεται ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΟΣ), με κύριο στόχο την ανάπτυξη κοινών οικονομικών πολιτικών και τον περιορισμό των εμποδίων εμπορίου, (αρχικά μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών), παραχωρώντας την θέση του το 1961, στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), αποσκοπώντας στην παροχή τεχνικής βοήθειας για την επίτευξη μεγαλύτερης Οικονομικής Αποτελεσματικότητας. Ιστορικά, ήταν η πρώτη φορά που η διαχείριση της Παγκόσμιας Οικονομίας, αναλαμβάνονταν στο πλαίσιο Διεθνών Περιφερειακών Συνεργασιών.

⁶ Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1994, ως αποτέλεσμα του Γύρου της Ουρουγουάης και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου του 1995. Ο ΠΟΕ, ουσιαστικά αποτελεί την συνέχεια της GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) και περιλαμβάνει εκείνα τα χαρακτηριστικά ενός διεθνούς οργανισμού εμπορίου, καλύπτοντας την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του Θεσμικού πλαισίου. Η δραστηριοποίηση του ΠΟΕ περιλαμβάνει θεματικά πεδία όπως, η εποπτεία της ασκούμενης εξωτερικής εμπορικής πολιτικής των μελών του, η διευθέτηση των διαφορών, η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και η ευνοϊκή μεταχείριση των αναπτυσσόμενων και λιγότερο αναπτυσσόμενων χωρών. Επιπροσθέτως, περικλείει τους τομείς αγαθών, υπηρεσιών και δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, σε αντίθεση με την GATT η οποία ήταν μια συμφωνία η οποία κάλυπτε μόνο το εμπόριο αγαθών. Ο ΠΟΕ είναι ένας διεθνής οργανισμός περισσότερο ολοκληρωμένος και ανταποκρίνεται στις πραγματικές συνθήκες και ανάγκες της σύγχρονης Παγκόσμιας Οικονομίας, κατά συνέπεια η παρουσία του και ο ρόλος του έχουν εδραιωθεί στο Διεθνές Οικονομικό περιβάλλον. Ο ΠΟΕ διαχειρίζεται τους κανόνες του Παγκόσμιου Εμπορικού Συστήματος με απώτερο σκοπό και στόχο, την περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών. Διέπεται από θεσμοθετημένους κανόνες, ενώ διαθέτει και δικαστικό βραχίονα, το Όργανο Επίλυσης Διαφορών. Μια πολύ σημαντική προσπάθεια του ΠΟΕ είναι η ενσωμάτωση των αναπτυσσόμενων και λιγότερο αναπτυγμένων χωρών στο διεθνές εμπορικό σύστημα.

⁷ Η GATT σύμφωνα με το Άρθρο 24, διασφάλιζε πως οι πολυμερείς Ενώσεις θα οδηγούνταν σε Δημιουργία Εμπορίου και την αποφυγή εκτροπής Εμπορίου.

1.1.2 Η Επίδραση των Διεθνών Θεσμών στην Μεταπολεμική Παγκόσμια

Οικονομία

Η δημιουργία των Διεθνών Θεσμών, συνέβαλλε τα μέγιστα στην διεθνοποίηση των Αγορών χρήματος και κεφαλαίου, απόρροια της αποτελεσματικότερης αξιοποίησης της πληροφορικής και της τεχνολογίας, της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου, της απορρύθμισης των Αγορών και της εξάλειψης των ελέγχων στην κινητικότητα των κεφαλαίων, όπου έχει οδηγήσει στην δημιουργία μιας στενότερης διασύνδεσης και αλληλεπίδρασης μεταξύ αγαθών, χρηματιστηριακών τιμών, επιτοκίων, συναλλαγματικών ισοτιμιών και παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Στους προσδιοριστικούς παράγοντες, συμπεριλαμβάνονται: α) η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των Αγορών χρήματος και κεφαλαίου, τις δεκαετίες του 1950-1960, β) η αύξηση του Παγκόσμιου Εμπορίου και των Πολυεθνικών επιχειρήσεων την αντίστοιχη περίοδο, συμβάλλοντας στην άνοδο της ζήτησης για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, γ) η αποταμίευση των πλεονασμάτων αρκετών Αραβικών κρατών στις διεθνείς Τραπεζικές Αγορές και δ) η ανάπτυξη νέων χρηματοοικονομικών καινοτομιών και προϊόντων (Αργεΐτης, 2002, Πελαγίδης, 2000).

Ο παρεμβατισμός των Διεθνών Οργανισμών, εκδηλώνεται κυρίως σε τρία επίπεδα: α) στην διαμόρφωση του κοινωνικό-πολιτικού πλαισίου και της επιρροής των εθνικών αντιλήψεων, διαμέσου των επιστημονικών ερευνών και εκθέσεων, β) στην θέσπιση κανόνων, προκειμένου την διαχείριση των διεθνών οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων και γ) στην ανάληψη πρωτοβουλιών διεθνούς αναδιανομής πόρων, εξαιτίας της ανεπάρκειας και της αναποτελεσματικότητας των κρατών (Σακελλαρόπουλος, 2001).

Απώτερος στόχος των διεθνών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των Διεθνών Οργανισμών, αποτελεί η επίτευξη σύγκλισης και εναρμόνισης. Η σύγκλιση επιτυγχάνεται διαμέσου της οικονομίας της Αγοράς, όπου οι οικονομικές δυνάμεις οδηγούν στην τροποποίηση των δομών και των επιχειρηματικών πρακτικών των κρατών. Περιλαμβάνοντας μια διαδικασία αυξημένης αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης, μεταξύ των εθνικών οικονομιών σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας (όπως το σύστημα παραγωγής, οι Νομισματικές σχέσεις κτλ.), παράλληλα, συμβάλλουν στην διαμόρφωση ενός εξωτερικού περιβάλλοντος το οποίο επηρεάζει την διαδικασία άσκησης οικονομικής πολιτικής. Η εντατικοποίηση του Παγκόσμιου οικονομικού ανταγωνισμού, υποχρεώνει σε σύγκλιση των δομικών χαρακτηριστικών των κρατών, με εξαφάνιση των εθνικών διαφορών και απαιτεί από τις κοινωνίες την υιοθέτηση παρόμοιων θεσμών και πρακτικών. Η εναρμόνιση, επιδιώκεται

μέσω της εξάλειψης των εθνικών διαφορών στο πεδίο των διεθνών διαπραγματεύσεων στους Διεθνείς Οργανισμούς, (κυρίως στον ΠΟΕ και στις πολιτικές του ΔΝΤ). Οι διαφορές σε θέματα πολιτικών Ανταγωνισμού, επιχειρηματικών πρακτικών, εταιρικών δομών, εξαλείφονται στο πλαίσιο συντονισμού από τους Διεθνείς Οργανισμούς (Gilpin, 2002)

Αρκετοί ερευνητές, ισχυρίζονται πως η προώθηση της Περιφερειοποίησης και η έκταση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης έχει δημιουργήσει ένα ξεχωριστό «Υπερεθνικό κράτος», με αυτόνομο διοικητικό μηχανισμό, σφαίρα επιρροής και δικά του μέσα δράσης. Η κριτική η οποία αναπτύσσεται, σχετίζεται με το γεγονός πως η ανάπτυξη των Διεθνών Οργανισμών αποτελεί μια τεχνητή κατάσταση χωρίς καμία βάση στις κοινωνίες. Είναι υπόλογοι στις χρηματοπιστωτικές αγορές, εντείνοντας την δημιουργία ανισορροπιών στο Διεθνές σύστημα (Foster, 2007), με παράλληλη στήριξη και προώθηση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης προς όφελος των ισχυρών οικονομικών συμφερόντων (Held-McGrew, 2002a).

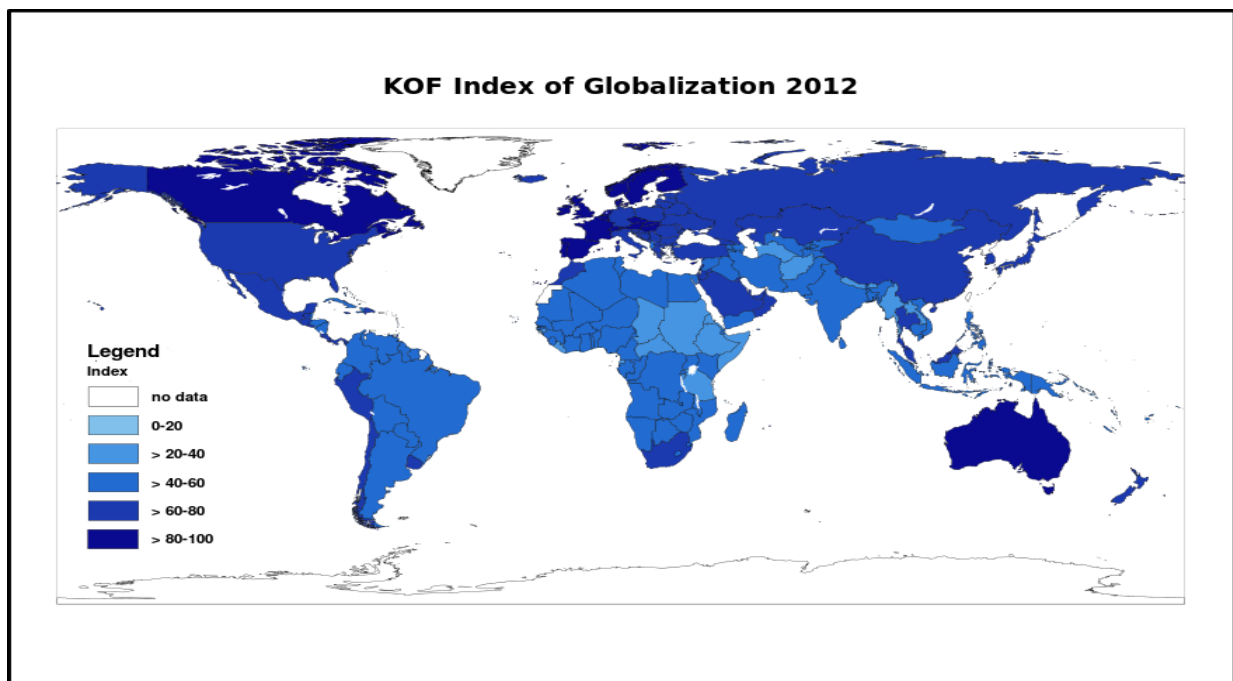
Με την δημιουργία μιας διεθνούς χρηματοοικονομικής δομής ισχύος, μειώνεται σημαντικά ο παρεμβατικός ρόλος των κυβερνήσεων, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΝΕ, με απώλεια βαθμών ελευθερίας στην άσκηση οικονομικής πολιτικής και επιβεβλημένη ανάγκη την πειθαρχία και την συμμόρφωση στις απαιτήσεις και τα συμφέροντα των κατόχων του κεφαλαίου (Αγορές). Η ενίσχυση του ρόλου των Χρηματοοικονομικών Αγορών, συντελεί στην αναδιάρθρωση των οικονομικών σχέσεων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Αργείτης, 2012).

1.2 Το Ανταγωνιστικό Περιβάλλον της Παγκόσμιας Οικονομίας, μετά το 1973

1.2.1 Η περαιτέρω Εμβάθυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης

Αναμφισβήτητα, το Ανταγωνιστικό περιβάλλον της Παγκόσμιας Οικονομίας, έχει μετασηματιστεί πλήρως τις τελευταίες δεκαετίες, εξαιτίας των θεμελιωδών τεχνολογικών, οικονομικών, πολιτικών, και εποπτικών αλλαγών, κυρίαρχης τάσης που διαμορφώνεται διεθνώς, οι οποίες οδήγησαν στην εμβάθυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης (Χάρτης 1.1). Πτυχή της, αποτελεί η αλληλεξάρτηση των Αγορών Χρήματος και Κεφαλαίου και το αυξημένο επίπεδο διασύνδεσης οικονομικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών, υπό την μορφή εξωτερικού εμπορίου, δανεισμού και ξένων επενδύσεων. Πρόκειται, για την βασική αιτία μετάλλαξης του οικονομικό-κοινωνικού πρότυπου που είχε αναπτυχθεί στην Ευρώπη στο πλαίσιο του μεταπολεμικού μετασηματισμού, υπό την κυρίαρχη αντίληψη της ενεργής κρατικής παρέμβασης σε όλες τις πτυχές της οικονομικής δραστηριότητας και της οικοδόμησης κοινωνικής συνοχής και ανάπτυξης Κοινωνικών Πολιτικών και πρόνοιας, συμβάλλοντας κυρίως, στην εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Χάρτης 1.1: Δείκτης Παγκοσμιοποίησης (2012)

<http://globalization.kof.ethz.ch/maps/>

Ο αυξανόμενος ρυθμός της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης, έχει οδηγήσει στον επαναπροσδιορισμό της έννοιας της ισχύος, (η οποία πλέον καθορίζεται από Μακροοικονομικούς παράγοντες), ορίζοντας τους αδύναμους και ισχυρούς κρίκους παγκοσμίως και εμφανίζοντας πρωτόγνωρες προκλήσεις στην βιωσιμότητα του έθνους-κράτους. Στην επίμαχη αντιπαράθεση ανάμεσα στην παραγωγή πλούτου και την ισχύ (Morgenthau, 1978), η οικονομία πήρε σαφές προβάδισμα από την πολιτική, ως το πεδίο στο οποίο η προώθηση των διακρατικών δεσμών επιτυγχάνεται ταχύτερα, επιτάσσοντας την συνεργασία στο Διεθνές Νομισματικό και Χρηματοοικονομικό σύστημα να αποτελεί την κινητήρια δύναμη αλληλεπίδρασης με την πολιτική και συμβάλλοντας στην δημιουργία ενός διεθνικού πολιτικό-οικονομικού συστήματος (Strange, 1994). Το εξελισσόμενο πλέγμα της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης, περιλαμβάνει μια πληθώρα επίσημων και ανεπίσημων δομών πολιτικού συντονισμού, ανάμεσα σε κυβερνήσεις, διακυβερνητικούς και διεθνικούς φορείς, στο πλαίσιο διεθνών κανόνων και συμφωνιών, προκειμένου την αντιμετώπιση και ρύθμιση διεθνικών προβλημάτων. Κατά συνέπεια, συντελείται μια μετάβαση προς έναν ενιαίο κοινωνικό χώρο (McGrew, 2005). Είναι γεγονός, πως η ραγδαία ανάπτυξη των διεθνικών προβλημάτων (τρομοκρατία, διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, προσφυγικό-μετανάστευση, διακίνηση ναρκωτικών, πανδημίες κ.α.) δυσκολεύει την αντιμετώπισή τους, μονομερώς. Η επιτυχής αντιμετώπιση, επιτάσσει την ανάγκη μεταβίβασης εξουσιών σε υπερεθνικό επίπεδο, με την δημιουργία Περιφερειακών και Παγκόσμιων «καθεστώτων» (Regimes), προωθώντας την διακρατική συνεργασία και τον συντονισμό πολιτικών διαμέσου των Διεθνών Οργανισμών (Allison, 2000).

Πρωταρχική αιτία σε αυτή την μετατόπιση της ισορροπίας δυνάμεων από τα κράτη στις Αγορές και τους Διεθνείς θεσμούς, αποτελεί ο επιταχυνόμενος ρυθμός των τεχνολογικών μεταβολών, όπου ο κρατικός παρεμβατισμός θεωρήθηκε ανεπαρκής και ακατάλληλος στην δυνατότητα αποτελεσματικού ελέγχου και ρύθμισης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι εθνικές κυβερνήσεις, αδυνατώντας να περιορίσουν τον επεκτατικό ρόλο των οικονομικών Αγορών, μεταβιβάζουν ολοένα και περισσότερο αρμοδιότητες στους Διεθνείς Οργανισμούς (ΔΝΤ, ΠΟΕ, ΟΗΕ κ.α) και τους Πολυμερείς Θεσμούς (ΕΕ, NAFTA, ASEAN, Mercosur κ.α.), προκαλώντας δομικούς και θεσμικούς μετασχηματισμούς (Held-McGrew, 2002a). Παράλληλα, η διασφάλιση ενός θεσμικού πλαισίου ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας, μεταλλάσσει τα κράτη σε εκφραστές της παγκόσμιας οικονομικής τάξης, έχοντας απωλέσει το μονοπώλιο της εξουσίας. Το κράτος, εμπλέκεται σε δίκτυα τοπικής και παγκόσμιας διασύνδεσης στα οποία διεισδύουν υπερεθνικές, διακυβερνητικές και

διακρατικές δυνάμεις, με αποτέλεσμα να φθίνει η ισχύς του. Τίθεται υπό αμφισβήτηση η κρατική νομιμότητα, καθώς τα κράτη αδυνατούν να προσφέρουν βασικά αγαθά και υπηρεσίες στους πολίτες, δίχως διεθνή συνεργασία, εξαιτίας της οικονομικής αλληλεξάρτησης. Επομένως, η Οικονομική Παγκοσμιοποίηση καθιστά αδύνατη την ανεξάρτητη δράση των κρατών, προκειμένου την επίτευξη στόχων στην εγχώρια και διεθνή πολιτική σκηνή (Held-McGrew, 2002b) και αναδύεται δυναμικά το φαινόμενο της άσκησης οικονομικό-κοινωνικής πολιτικής, σε Υπερεθνικό και Περιφερειακό επίπεδο. Σε κάθε τομέα εθνικής πολιτικής, αντιστοιχεί πλέον ένας Διεθνής Οργανισμός ο οποίος ξεπερνά τα εθνικά σύνορα. Η θεσμική αποδυνάμωση του κοινωνικού κράτους, αποτυπώνεται στην αυξανόμενη διάχυση της εξουσίας στους Διεθνείς Οργανισμούς (Strange, 1996).

1.2.2 Τα Αίτια Μετασηματισμού του Μεταπολεμικού προτύπου

Ο εκτεταμένος κρατικός παρεμβατισμός, με την υψηλή αναδιανομή που εξασφάλιζε, αποδείχθηκε ευάλωτος στους εξωγενείς οικονομικούς μετασηματισμούς που ακολούθησαν την δεκαετία του 1970, (Πετρελαϊκές κρίσεις, υψηλός πληθωρισμός, αστάθεια συναλλαγματικών ισοτιμιών, υψηλή ανεργία κ.α.) και υπεύθυνος στην δημιουργία Μακροοικονομικών ανισορροπιών, (δυναμιτίζοντας τα θεμέλιά του), με αποτέλεσμα την σταδιακή εγκατάλειψη. Είναι γεγονός, πως τα οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά και δημογραφικά δεδομένα των προηγούμενων δεκαετιών, σε περιόδους έντονων αλλαγών έχουν διαφοροποιηθεί πλήρως, με αποτέλεσμα η αντιμετώπιση των νέων αναγκών υπό το πρίσμα της κρατικής παρέμβασης, να κρίνεται ανεπαρκής, αναποτελεσματική και ελλιπής, θέτοντας, κυρίως τα Ευρωπαϊκά συστήματα και την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αντιμέτωπα με προκλήσεις. Η αμφισβήτηση της αποτελεσματικότητας του κρατικού μηχανισμού, στηρίχθηκε στην αδυναμία χρηματοδότησης του κοινωνικού κράτους, στο αυξημένο δημοσιονομικό βάρος, στο διογκωμένο Δημόσιο χρέος, στην δημιουργία αντικινήτρων στην Αγορά Εργασίας και στην γραφειοκρατική του δομή. Η εκτεταμένη παρεμβατική δραστηριότητα και ο υψηλός βαθμός αναδιανομής του κράτους πρόνοιας, θεωρήθηκε αιτία στρεβλώσεων στην λειτουργία των Αγορών και ανασταλτικός παράγοντας της οικονομικής μεγέθυνσης, αποθαρρύνοντας τις επενδύσεις και την τάση για εργασία, με κίνδυνο την ενίσχυση της παθητικότητας των πολιτών, σε «παγίδες Ανεργίας και Φτώχειας»⁸.

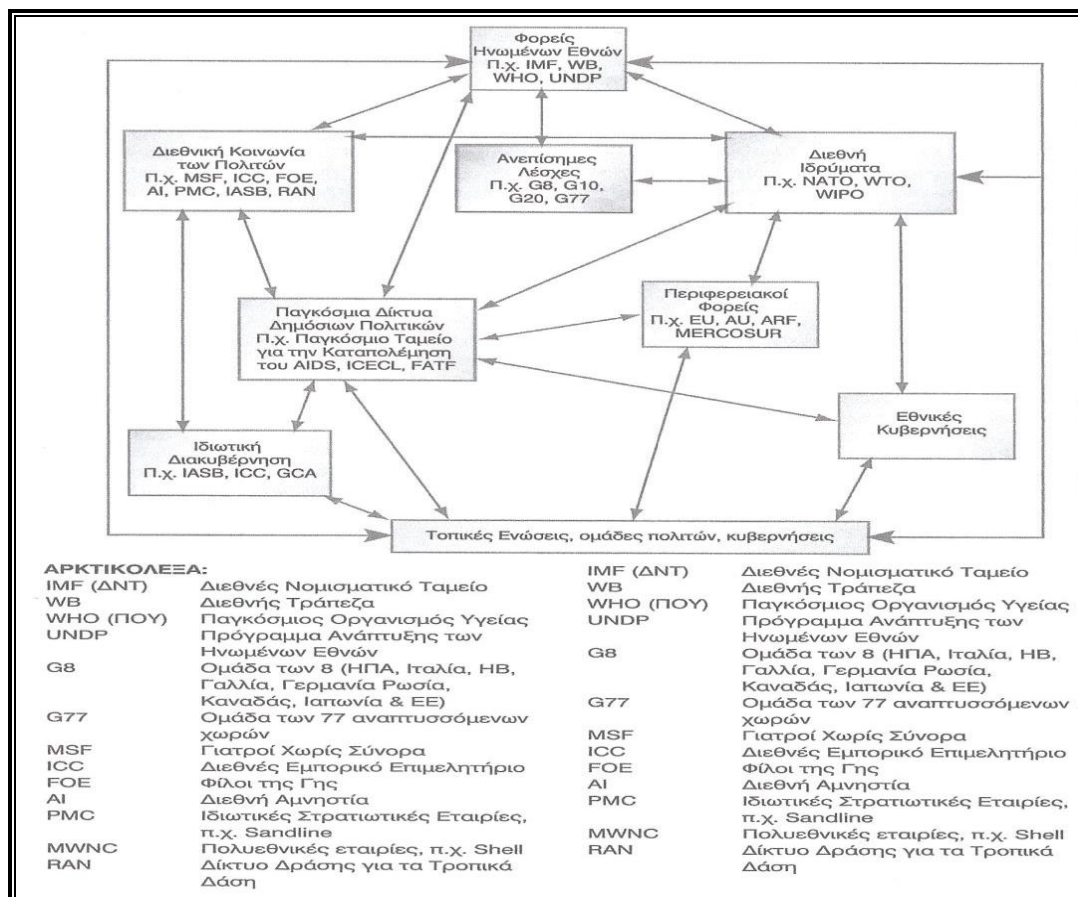
⁸ «Παγίδα Ανεργίας και Φτώχειας» νοείται η κατάσταση όπου προτιμάται η διαβίωση από τα επιδόματα και τις κοινωνικές παροχές που προσφέρει το κράτος. Υπάρχει παθητικότητα στην αναζήτηση εργασίας και αύξηση του «Μισθού επιφύλαξης» (Περαιτέρω ανάλυση, Βλ. στο 6^ο Κεφάλαιο, στην Ενότητα 6.1).

Προκειμένου τα έθνη-κράτη να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες που επιτάσσει η Οικονομική Παγκοσμιοποίηση, εξελίχθηκαν από «Κοινωνικά» σε «Ανταγωνιστικά» (Cerny, 1997). Οι αλλαγές αυτές, αποτελούν αντανάκλαση της αυξανόμενης διαδικασίας της Διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης, προτάσσοντας την προτεραιότητα της Νομισματικής πολιτικής έναντι της Δημοσιονομικής και την πρωταρχική επιδίωξη της νομισματικής σταθερότητας και τον περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, σε αντίθεση με την στόχευση του επιπέδου απασχόλησης και την διαχείριση της Ζήτησης (Παγουλάτος, 1999). Ωστόσο, η μετεξέλιξη του κράτους από «Κοινωνικό» σε «Ανταγωνιστικό», η στροφή από την επιδοματική πρόνοια (Welfare) στην επιδότηση της εργασίας (Workfare), η επιβολή του οικονομικού φιλελευθερισμού, η στόχευση του χαμηλού Πληθωρισμού και η τεράστια ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα, εδραίωσαν την αστάθεια, τις ανισορροπίες και την αποδυνάμωση των κρατών (Askenazy, 2013). Η κυρίαρχη θέση του κράτους αποδυναμώνεται, καθώς η διαμόρφωση των εσωτερικών θεσμών και η άσκηση οικονομικής πολιτικής διεθνοποιούνται. Η αναδιάρθρωση της Παγκόσμιας Οικονομίας υπό την καθοδήγηση των Διεθνών Οργανισμών, μετασχηματίζει τις χώρες σε πεδία ανοιχτής οικονομίας υπονομεύοντας τον κρατικό μηχανισμό, εξοβελίζοντας τα κοινωνικά προγράμματα και υποβαθμίζοντας τον ρόλο του κράτους (Chossudovsky, 1997).

Η πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ, σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο «πολύπλοκης αλληλεξάρτησης» ουσιαστικά προσδιόρισε την μορφή και την οργάνωση του διεθνούς συστήματος (Τσαρδανίδης-Στυλιανού, 2013), θέτοντας την επιβολή του δόγματος του Laissez-faire, να αποτελεί την κύρια αιτία διαχωρισμού της Πολιτικής από την Οικονομία (Carr, 2000), σε συνδυασμό με την ρητορική της ανάπτυξης και της ευημερίας διαμέσου της οικονομίας της Αγοράς, ως πρωταρχικό στόχο της διακρατικής συνεργασίας και του τέλους των πολυετών αντιπαραθέσεων. Οι Μακροοικονομικές επιτυχίες της Αμερικάνικης οικονομίας, ιδιαίτερα την δεκαετία του 1990 (Χαμηλός πληθωρισμός, χαμηλή Ανεργία, αυξημένη οικονομική ανάπτυξη κ.α.) σε συνδυασμό με τις αποτυχίες άλλων Εθνικών Συστημάτων Πολιτικής Οικονομίας, την αντίστοιχη περίοδο (Ιαπωνικού, Γερμανικού) να τροφοδοτήσουν την οικονομική Ανάπτυξη, προωθούν και αναδεικνύουν το δόγμα του Laissez-faire και την Οικονομία της Αγοράς, ως το καταλληλότερο μοντέλο στις μεταβαλλόμενες διεθνείς εξελίξεις. Στο πλαίσιο της θεωρίας της Ηγεμονικής Σταθερότητας (Kindleberger, 1973, Krasner, 1976) η εγκαθίδρυση νόμων, κανόνων και «διεθνών καθεστώτων» (International Regimes) στο Διεθνές Οικονομικό και Εμπορικό σύστημα, διαμέσου των Διεθνών Οργανισμών θεωρήθηκε επιβεβλημένη, με τις διεθνείς κοινωνικές

σχέσεις να αποκτούν ιδιαίτερη σημασία, σε ένα πλαίσιο διεθνούς κοινωνικής ρύθμισης. Τα τελευταία χρόνια, η έννοια του ηγεμονισμού συνδέθηκε με την ανάλυση της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής ως χαρακτηριστικό παράδειγμα απόπειρας επιβολής πολιτικών, οι οποίες στοχεύουν στον μετασχηματισμό των εγχώριων εθνικών συστημάτων. Η άνοδος των φιλελεύθερων προτύπων και του Μονεταρισμού, στην θέση ηγεμονεύουσας ιδεολογίας σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, αντικατοπτρίζει την ενίσχυση ενός συνασπισμού συμφερόντων, όπου εξυπηρετούνται καλύτερα από την υιοθέτηση αυτών των πολιτικών (Παγουλάτος, 1999). Η σύγχρονη ηγεμονική συμπεριφορά, συνεπάγεται μια νέα μορφή κυριαρχίας η οποία εμφανίζεται διαμέσου των Διεθνών Οργανισμών (Διάγραμμα 1.1), τους οποίους διέπει μια εξουσιαστική λογική. Πρόκειται για έναν νέο αποκεντρωμένο μηχανισμό που σταδιακά ενσωματώνει όλα τα κράτη, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Οικονομίας (Hurrell, 2007).

Διάγραμμα 1.1: Το Σύμπλεγμα της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης

Source: McGrew, 2005

1.2.3 Η Αύξηση της Κινητικότητας των Κεφαλαίων & Α.Ξ.Ε.

Στην άσκηση πολιτικής και την λήψη αποφάσεων, είναι εμφανής η διασπαστική τάση ανάμεσα στην Οικονομική Αποτελεσματικότητα και την Κοινωνική Δικαιοσύνη. Αυτό οφείλεται στις μεταβολές στην λειτουργία του κρατικού μηχανισμού, με την ισχυρή ενσωμάτωσή του στον μηχανισμό των Παγκοσμιοποιημένων Αγορών Κεφαλαίου και τις ισχυρές πιέσεις για συρρίκνωση των πολιτικών κοινωνικής συνοχής. Ο συνδυασμός επίτευξης υψηλής Ανταγωνιστικότητας και εσωτερικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, στοχεύοντας παράλληλα και στην Κοινωνική Δικαιοσύνη, δημιουργεί νέες προκλήσεις (Τσούκαλης, 2007). Η πρόοδος της οικονομικής ολοκλήρωσης εισήγαγε άμεσους και έμμεσους περιορισμούς στις διαδικασίες εσωτερικής κατανομής, υπονομεύοντας τις παροχές κοινωνικής πρόνοιας και το πεδίο των Αγορών Εργασίας (Ferrera, 2007). Η οικονομική απελευθέρωση και η διεθνής κινητικότητα αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και Κεφαλαίων, έχουν μειώσει την ικανότητα των κρατών να ρυθμίζουν. Οι πιέσεις του διεθνούς Ανταγωνισμού και της Ευρώ (€) οικονομικής ολοκλήρωσης ασκούν εντονότερες πιέσεις, αναδιαμορφώνοντας τις Ευρωπαϊκές βιομηχανικές σχέσεις (Rhodes, 2003).

Συνακόλουθα, η αύξηση της κινητικότητας των Κεφαλαίων, μεταβάλλει τις ισορροπίες ισχύος μεταξύ κρατών και Αγορών, ασκώντας ταυτόχρονα πιέσεις για την ανάπτυξη φιλικά προσκείμενων πολιτικών προς τις Αγορές, στοχεύοντας στην αύξηση της Ανταγωνιστικότητας και την σταδιακή μείωση του κοινωνικού κράτους (Held-McGrew, 2002b). Η προσπάθεια προσέλκυσης Κεφαλαίων από τις Αγορές, σε συνδυασμό με τον φόβο της αποσταθεροποίησης από την μαζική φυγή Κεφαλαίων, λειτουργούν ως μοχλός πειθαρχίας των κυβερνήσεων στην άσκηση Μακροοικονομικής πολιτικής (Strange, 1996). Είναι γεγονός, πως η κινητικότητα του Κεφαλαίου, επηρεάζεται από παράγοντες όπως τα επιτόκια, ο Πληθωρισμός, η συναλλαγματική ισοτιμία, η Ανεργία, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ), το Δημόσιο χρέος, τα Δημοσιονομικά ελλείμματα κτλ. Μεταβολές στην Μακροοικονομική πολιτική, προκαλούν μεταβολές στις παραπάνω μεταβλητές, κάτι που συνεπάγεται κρίση φερεγγυότητας και αξιοπιστίας, ενδεχόμενο μη αποπληρωμής των χρεών, με απρόβλεπτες συνέπειες στην κινητικότητα του Κεφαλαίου. Συνεπώς, το πρόβλημα ιδιαίτερα του Δημοσίου χρέους, αποτελεί παράγοντα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής αποσταθεροποίησης. Η αποφυγή μιας τέτοιας εξέλιξης, περιορίζει τους βαθμούς ελευθερίας άσκησης οικονομικής πολιτικής, με την προσαρμογή στις επιθυμίες των Αγορών. Σε αυτό το πλαίσιο, κράτη με περιορισμένες επενδυτικές ευκαιρίες, κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν, μαζική φυγή Κεφαλαίων. Προκειμένου την συγκράτηση των Κεφαλαίων, οδηγούνται σε

πολιτικές που ευνοούν τις Αγορές, όπως υψηλά επιτόκια (τα οποία αποσκοπούν στην προσέλκυση κεφαλαίων) και υιοθέτηση συμπεριφορών, που οι Αγορές θεωρούν πως εγγυώνται την ασφάλεια των Κεφαλαίων, όπως αυστηρή Δημοσιονομική, εισοδηματική και Νομισματική Πολιτική. Οι επιλογές αυτές είναι αλληλένδετες και έχουν ως αποτέλεσμα την κερδοφορία των χρηματιστικών επενδύσεων (Γιαννίτσης, 2003).

Το γεγονός του προχωρημένου βαθμού ενοποίησης της Παγκόσμιας Οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες, απέδειξε και η πρόσφατη οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου (2007-2008), η οποία ανέδειξε την δυναμική της αυξημένης διασύνδεσης των χρηματοπιστωτικών Αγορών και την επιτάχυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης (Lucarelli, 2012). Οι οικονομικές δραστηριότητες, τα τελευταία χρόνια έχουν περάσει σε ένα στάδιο μετάβασης, από τον τομέα της παραγωγής υλικών αγαθών στον τομέα των άυλων χρηματιστηριακών αγαθών, όπου παρατηρείται αύξηση του βραχυχρόνιου κέρδους (Foster, 2007). Μια μορφή, αυτής της αυξημένης διασύνδεσης αποτελούν και οι εισροές και εκροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ). Οι ΑΞΕ χαρακτηρίζονται ως ένα εργαλείο της διεθνοποίησης των Αγορών, διευκολύνοντας την επικοινωνία, την δημιουργία και διάχυση της πληροφορίας, την μεταφορά τεχνολογίας και την δημιουργία καινοτομίας, τις οικονομικές συναλλαγές και την κίνηση κεφαλαίων, καθώς και στην συμβολή της συρρίκνωσης του γεωγραφικού και τεχνολογικού χώρου. Ως φορέας υλοποίησης των ΑΞΕ εμφανίζονται οι Πολυεθνικές επιχειρήσεις, εφαρμόζοντας στρατηγικές διεθνούς αναζήτησης πόρων, μειωμένου κόστους παραγωγής, εκμετάλλευσης συγκριτικών πλεονεκτημάτων και εγκαθιστώντας διάφορα στάδια της παραγωγικής τους διαδικασίας σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές του πλανήτη, κυρίως σε σημεία εντάσεως Εργασίας, Κεφαλαίου και τεχνολογίας. Εξαπλώνουν ιδέες και τεχνολογία σε ολόκληρο τον κόσμο, συνεισφέροντας στην αυξημένη αποδοτικότητα και προκαλώντας καινοτομίες, οικονομική μεγέθυνση και απασχόληση, αύξηση της Παραγωγικότητας, οικονομική ανάπτυξη και ευημερία (Dunning, 1981, 1992). Μέσα σε αυτή την μετάλλαξη του Διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, η αλληλεξάρτηση στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών και επενδύσεων, τροφοδότησαν τα κανάλια μετάδοσης της οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008) από την Αμερική, στην Ευρωζώνη (2010). Αρχικά, πλήττοντας τον χρηματοπιστωτικό τομέα και στην συνέχεια τις πραγματικές οικονομίες των κρατών-μελών, εξαιτίας της μείωσης του διεθνούς εμπορίου, των επενδύσεων, της πισοδοτικής πολιτικής των Τραπεζών και της μείωσης της ζήτησης (Κότιος-Παπαστάμκος, 2011).

1.3 Το Ανταγωνιστικό Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Οικονομίας, μετά το 1973

Στο πεδίο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής ολοκλήρωσης, η ολοένα αυξανόμενη Μεταπολεμική αλληλεξαρτώμενη φύση του Ευρωπαϊκού συστήματος, εξαιτίας της αύξησης του όγκου των Παγκόσμιων εμπορικών συναλλαγών και της διεθνοποίησης της παραγωγής, συμβόλισε την κοινή θέληση των ηγετών της Ευρώπης προς μία κοινή πορεία και σταθερή επιδίωξη ανάπτυξης και ευημερίας, προαναγγέλλοντας, για πολλούς, περισσότερο καινοτόμες δομές οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης, στην κατεύθυνση μίας ενωμένης Ευρώπης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα εθνικά σύνορα να ταυτίζονται λιγότερο με την πολιτική και οικονομική πραγματικότητα, με αποτέλεσμα η πίεση της αλληλεξάρτησης να συμβάλει στην πεποίθηση των Ευρωπαϊκών κρατών ότι η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων πολιτικής σε «ανώτερο» επίπεδο, ανταποκρίνεται σε ένα καθολικό συμφέρον των κρατών-μελών της Ευρώπης. Αυτή η αντανάκλαση των οραμάτων των ηγετών της Ευρώπης μετά τον Β' Ευρωπαϊκό Εμφύλιο, σχετικά με την δημιουργία και ανάπτυξη αμοιβαίων συμφερόντων, προκειμένου να σταματήσει ο Ευρωπαϊκός χώρος να αποτελεί πεδίο αντιπαραθέσεων, περιγράφεται ξεκάθαρα στην Διακήρυξη Schuman, τον Μάιο του 1950, όπου αναφέρει πως «*Η Ευρώπη δεν θα δημιουργηθεί αμέσως ή σύμφωνα με ένα και μοναδικό σχέδιο. Θα οικοδομηθεί με συγκεκριμένα επιτεύγματα, τα οποία θα δημιουργήσουν πρώτα μια de facto αλληλεγγύη*».

1.3.1 Η περαιτέρω Εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης

Η εμβάθυνση και η διεύρυνση που είχε πραγματοποιηθεί με τις ιδρυτικές συνθήκες (1951, 1957, (1968 - Τελωνειακή Ένωση, (ΤΕ)) και τον 1^ο Γύρο διεύρυνσης (1973)⁹, την δεκαετία του 1980 εξελίχθηκε περισσότερο, με την ενίσχυση των Υπερεθνικών Θεσμών, την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ) και την μετάβαση από την ΤΕ στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά (ΕΕΑ), διαμέσου της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ - 1986). Στόχος της Ενιαίας Αγοράς, αποτελούσε η βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας των κρατών-μελών, η αύξηση των επενδύσεων και η παροχή βέλτιστων συνθηκών ποιότητας ζωής στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Kenen, 1995). Η αποτελεσματικότερη λειτουργία της ΕΕΑ, θα αποκόμιζε οφέλη υπό το καθεστώς των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, ενισχύοντας το επόμενο στάδιο, της δημιουργίας του κοινού νομίσματος. Θεωρήθηκε απαραίτητο, η διαδικασία υλοποίησης να επιχειρηθεί με την ενίσχυση της οικονομίας της

⁹ Ο 1^{ος} Γύρος Διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, συμπεριλάμβανε το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και την Δανία

Αγοράς (Moss, 1998, 2005). Οι εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Οικονομική ολοκλήρωση, βασίστηκαν στην παγκόσμια τάση της οικονομικής πολιτικής (Φιλελευθεροποίηση εμπορίου, απορρύθμιση αγορών, χαμηλός πληθωρισμός κτλ) με μεταβίβαση εξουσιών από τα κράτη στις Αγορές, αντικατοπτρίζοντας την δυναμική της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης (Christiansen, 2005). Για τον σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκαν ευρείες ρυθμιστικές παρεμβάσεις, σκοπεύοντας στην απελευθέρωση και απορρύθμιση της λειτουργίας των Αγορών, συμπεριλαμβανομένου του ανοίγματος των εθνικών οικονομιών στον Ανταγωνισμό, μέσω αποκρατικοποιήσεων στους τομείς ενέργειας, μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Πρόκειται για μια έκφανση, Λειτουργικής (Functional spillover) και Πολιτικής εκχείλισης (Political spillover) (Haas, 1958, Lindberg, 1963)¹⁰.

Κατόπιν της υπογραφής της ΕΕΠ και την μετάβαση από την ΤΕ σε μια Κοινή Αγορά, κοινή διαπίστωση από τους φορείς χάραξης πολιτικής ήταν πως η Ενιαία Αγορά θα δημιουργούσε μια στενότερη διασύνδεση μεταξύ των εθνικών οικονομιών, συνεπώς σημαντική αύξηση του βαθμού οικονομικής ενοποίησης εντός της Κοινότητας και επιτάχυνση της σύγκλισης των οικονομικών πολιτικών. Ωστόσο, με την απουσία επίτευξης περισσότερης σύγκλισης, αναμενόταν ότι η απόλυτα ελεύθερη κινητικότητα κεφαλαίων και οι ενοποιημένες χρηματοπιστωτικές αγορές θα επιβάρυναν αδικαιολόγητα την Νομισματική Πολιτική. Συνεπώς, η διαδικασία ολοκλήρωσης απαιτούσε αποτελεσματικότερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, κάτι το οποίο καθιστούσε το υφιστάμενο Θεσμικό πλαίσιο ανεπαρκές. Επιπροσθέτως, τα οφέλη από την δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς δεν θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν πλήρως, χωρίς ενιαίο νόμισμα. Το ενιαίο νόμισμα θα οδηγούσε στην εξάλειψη των συναλλαγματικών κινδύνων εντός της Ενιαίας Αγοράς, στην μείωση του κόστους των συναλλαγών και, κατά συνέπεια, στην σημαντική αύξηση της οικονομικής ευημερίας στην Κοινότητα.

¹⁰ Στην πρώτη της μορφή, η εκχείλιση προκόπεται από την αλληλεξαρτώμενη φύση των σύγχρονων οικονομιών, όπου καθίσταται δύσκολος ο περιορισμός της ολοκλήρωσης μόνο σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας, ασκώντας παράλληλα πιέσεις για επέκταση της ολοκλήρωσης σε συναφείς τομείς. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η δημιουργία Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών και ΤΕ, ασκούσε μεγαλύτερες πιέσεις για την δημιουργία Ενιαίας Αγοράς και Νομισματικής Ένωσης. Στην δεύτερη της μορφή, η εκχείλιση απορρέει από την οικονομική ολοκλήρωση. Η μεταβίβαση πολιτικών σε υπερεθνικό επίπεδο δημιουργεί μια αυξανόμενη σημασία της ολοκλήρωσης όπου τα έθνη-κράτη και οι κυβερνητικοί φορείς έχουν απολέσει σημαντικό μέρος της επιρροής τους, γεγονός που δημιουργεί πιέσεις και αιτήματα για πολιτικό έλεγχο και λογοδοσία σε υπερεθνικό επίπεδο. Συνεπώς, η οικονομική ολοκλήρωση προωθεί και δημιουργεί την ανάγκη για εγκαθίδρυση υπερεθνικών θεσμών (Haas, 1958, Lindberg, 1963).

1.3.2 Το Ανταγωνιστικό περιβάλλον στην Ευρωζώνη & η έλευση της Οικονομικής Κρίσης (2010)

Κατόπιν της υιοθέτησης του κοινού νομίσματος (€) (2002), η μετάλλαξη του Διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, εξαιτίας της κυριαρχίας των Αγορών (διαμέσου των Διεθνών Οργανισμών) και της εντονότατης φύσης της Χρηματοπιστικοποίησης (Financialization)¹¹, έφερε την Ευρωζώνη αντιμέτωπη με προκλήσεις και απροετοίμαστη, αναφορικά με την οικοδόμηση και διαμόρφωση πολιτικών, προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική ανάπτυξη και η εμβάθυνση της οικονομικής ολοκλήρωσης. Με την έναρξη της οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008) και την εξέλιξη και εκχείλιση της στην Ευρωζώνη (2010), αναδύθηκαν θέματα μείζονος σημασίας, όπως οι δομικές αδυναμίες στην προσπάθεια των Ευρώ (€) κρατών, στον δρόμο προς την Ευρώ (€) ολοκλήρωση¹². Από την μια πλευρά, Οικονομικοί παράγοντες και από την άλλη πλευρά, ζητήματα Πολιτικής, διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο σε αυτήν την εξέλιξη. Τόσο, α) η Ατελής Αρχιτεκτονική του Ευρώ (€), β) η έλλειψη των κριτηρίων της Άριστης Νομισματικής Περιοχής (ΑΝΠ), γ) η ανεπιτυχής οικοδόμηση μηχανισμού εξόδου από τις οικονομικές διαταραχές, δ) η αναποτελεσματικότητα και η έλλειψη ευελιξίας του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (1997, 2005) (ΣΣΑ)¹³ (καθώς και του Δημοσιονομικού Συμφώνου (2013), ε) η «Συντηρητική» πολιτική της ΕΚΤ, (η οποία έχει ως βασικό στόχο την σταθεροποίηση του Πληθωρισμού), όσο και α) η αδυναμία του Θεσμικού πλαισίου (έλλειψη σχεδιασμού και ετοιμότητας, στην πρόληψη, την οικοδόμηση και την διαμόρφωση οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών), β) το έλλειμμα ηγεσίας και η εμφάνιση χαρακτηριστικών οικονομικού εθνικισμού σε ορισμένα κράτη-μέλη, γ) η έλλειψη δέσμευσης και πολιτικής αποφασιστικότητας στην εφαρμογή των στόχων της «Στρατηγικής της Λισαβόνας¹⁴» καθώς δεν επιτεύχθηκε εναρμόνιση στο πλαίσιο μιας δυναμικής και Ανταγωνιστικής Ευρώπης, με έμφαση στην καινοτομία, την βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή (European Council, 2000), έχουν δημιουργήσει σοβαρές επιπτώσεις. Επιπροσθέτως, δ) η ανεπάρκεια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου να προσφέρει προστασία από την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς και η αδυναμία ενσωμάτωσης ενός δυναμικού και παραγωγικού μοντέλου όπου θα συνοπάρχουν

¹¹ Σε επίπεδο Διεθνών αγορών, η απορύθμιση των Αγορών Χρήματος & Κεφαλαίου, η απελευθέρωση της κινητικότητας των κεφαλαίων, η δημιουργία νέων Χρηματοπιστωτικών εργαλείων, η αποσταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών, αποτελούν τομείς της Χρηματοπιστικοποίησης. Σε επίπεδο επιχείρησης, οι επιχειρηματικές οικονομικές δραστηριότητες, τα τελευταία χρόνια έχουν περάσει σε ένα στάδιο μετάβασης, από τον τομέα της παραγωγής υλικών αγαθών στον τομέα των άυλων χρηματιστηριακών αγαθών, όπου παρατηρείται αύξηση του βραχυχρόνιου κέρδους. (Επιπλέον ανάλυση, Βλ. στο 2^ο Κεφάλαιο, στην Ενότητα 2.2).

¹² Για μια περισσότερο εκτενή ανάλυση, βλ. στο 3^ο Κεφάλαιο, στις Ενότητες 3.2, 3.3 και 3.5 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

¹³ http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/index_el.htm

¹⁴ European Council, 2000, *Conclusions of the Presidency*, Λισαβόνα, 23-24 Μαρτίου.

ο οικονομικός ανταγωνισμός, ένα δίκτυο κοινωνικής προστασίας, η αλληλεγγύη, οι αρχές της Δημοκρατίας, της Δικαιοσύνης, των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής συνοχής (European Commission, 1994), ταυτόχρονα, με την ε) δυσλειτουργία του μηχανισμού λήψης αποφάσεων της Ευρωζώνης και την απολμία των πολιτικών ηγετών να ανταποκριθούν στην εξεύρεση μιας ουσιαστικής, βιώσιμης και αποδεκτής λύσης, αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης (Skidelsky, 2012), οδήγησαν στην ύφεση τις περισσότερο αδύναμες οικονομίες (Ευρώ (€) Νότου), με ταυτόχρονη αύξηση των Μακροοικονομικών και Κοινωνικών ανισορροπιών. Η αυξημένη ετερογένεια, τόσο σε όρους ευημερίας, Ανταγωνιστικότητας και Παραγωγικότητας, όσο και σε θεσμική οργάνωση και δημιουργία υποδομών, χωρίς προηγουμένως την επιτυχή εναρμόνιση οικονομικών πολιτικών και την Δημοσιονομική ενοποίηση, δημιούργησε έναν φαύλο κύκλο χαμηλών Μακροοικονομικών επιδόσεων και όξυνση των ανισορροπιών. Αναμφισβήτητα, η ποικιλομορφία στις δομές των χρηματοπιστωτικών Αγορών, ανάμεσα στα κράτη-μέλη, είναι παράγοντας που μεταβάλλει και επηρεάζει την άσκηση κοινής Νομισματικής πολιτικής, σε περιβάλλον ΝΕ (Buti & Sapir, 1998).

Ιδιαίτερα, οι αδυναμίες των κρατών του Ευρώ (€) Νότου, απόρροια μακροχρόνιων παρωχημένων πολιτικών, όπου αναπαρήγαγαν διαχρονικά αναποτελεσματικές οικονομικές πολιτικές, επιβράδυνση των παραγωγικών δομών, ανεπάρκεια στην δημιουργία υποδομών και αστοχίες στην επίτευξη διαρθρωτικών αλλαγών και δημοσιονομικής σταθερότητας¹⁵, οδηγούν την Ευρωζώνη σε αποσταθεροποίηση, σε όξυνση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών (Ευρώ (€) Βορρά-Νότου), κλυδωνισμούς στο Ευρώ (€) οικοδόμημα και φόβους για κοινωνική εκτροπή. Δεν πρέπει να υποτιμάται, το γεγονός πως οι σημαντικές τριβές στα θέματα πολιτικής εμφανίζονται στο σημείο ισορροπίας, μεταξύ της απελευθέρωσης των Αγορών και της θέσπισης ισχυρών μέτρων προστασίας των εργαζομένων, δίχως την διατάραξη της ευελιξίας των Αγορών εργασίας (Nugent, 2010). Η ανομοιογένεια μεταξύ των κρατών-μελών και οι ανισορροπίες στο επίπεδο της Ανταγωνιστικότητας, καθιστούν υπερβολικά δύσκολη την εναρμόνιση στο πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Επιπροσθέτως, η επιτάχυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης έχει μεταβάλλει ριζικά το Βιομηχανικό περιβάλλον της ΝΕ και επιδρά όλο και περισσότερο στους τομείς Απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, απειλώντας την βιωσιμότητα των κοινωνικών συστημάτων και

¹⁵ Για μια περισσότερο εκτενή ανάλυση, Βλ. στο 6^ο Κεφάλαιο, στην Ενότητα 6.2 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

την Ανταγωνιστικότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα στο πλαίσιο της Ενιαίας Αγοράς, αποτελεί μια μεταβολή στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, όπου θα δημιουργούσε διαφορετική κατανομή του οριακού κόστους εργασίας στα κράτη-μέλη, με επιπτώσεις στις επενδύσεις, στην Ανταγωνιστικότητα και ανακατανομή των παραγωγικών πόρων στην Ευρωζώνη. Η αποτελεσματική κατανομή των πόρων στο πλαίσιο της Ενιαίας Αγοράς, έρχεται αντιμέτωπη με τις πολιτικές μείωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, τιθάσευσης του πληθωρισμού και των δημογραφικών μεταβολών, καθιστώντας τις κοινωνικές συνθήκες δυσκολότερες και προκαλώντας οπισθοδρόμηση των παροχών Κοινωνικής Πολιτικής. Ιδιαίτερα οι χαμηλές Μακροοικονομικές επιδόσεις των χωρών του Ευρώ (€) Νότου, αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα αύξησης των δαπανών, δημιουργώντας χρηματοδοτική εξάρτηση και καθοδήγηση από τα μέλη της ΝΕ (Χυτήρης, 2006).

Η δημιουργία του Ευρώ (€), χαρακτηρίζεται ως μια διάσταση της Χρηματοοικονομικής ολοκλήρωσης με ασύμμετρες επιπτώσεις για τα κράτη-μέλη. Η ανομοιογένεια στο εσωτερικό των κρατών-μελών, καθώς και η πολυμορφία των Ευρώ (€) Συστημάτων Πολιτικής Οικονομίας, δυσχεραίνει την ανάπτυξη συντονισμένων οικονομικών πολιτικών και θέτουν υπό αμφισβήτηση τόσο την μελλοντική βιωσιμότητα του Ευρώ (€) οικοδομήματος, όσο και τις προϋποθέσεις ανάπτυξης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, πως αναπόσπαστο μέρος του στόχου της «Στρατηγικής της Λισαβόνας» έγινε ο εκσυγχρονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου και η εξελισσόμενη Αρχιτεκτονική των κρατών πρόνοιας¹⁶ (Esping-Andersen, 2002). Αυτό συμβαίνει, τόσο εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών και δημογραφικών παραγόντων, όσο και των προκλήσεων που παρουσιάζονται στους τομείς Απασχόλησης, κοινωνικών κινδύνων και Ανταγωνιστικότητας.

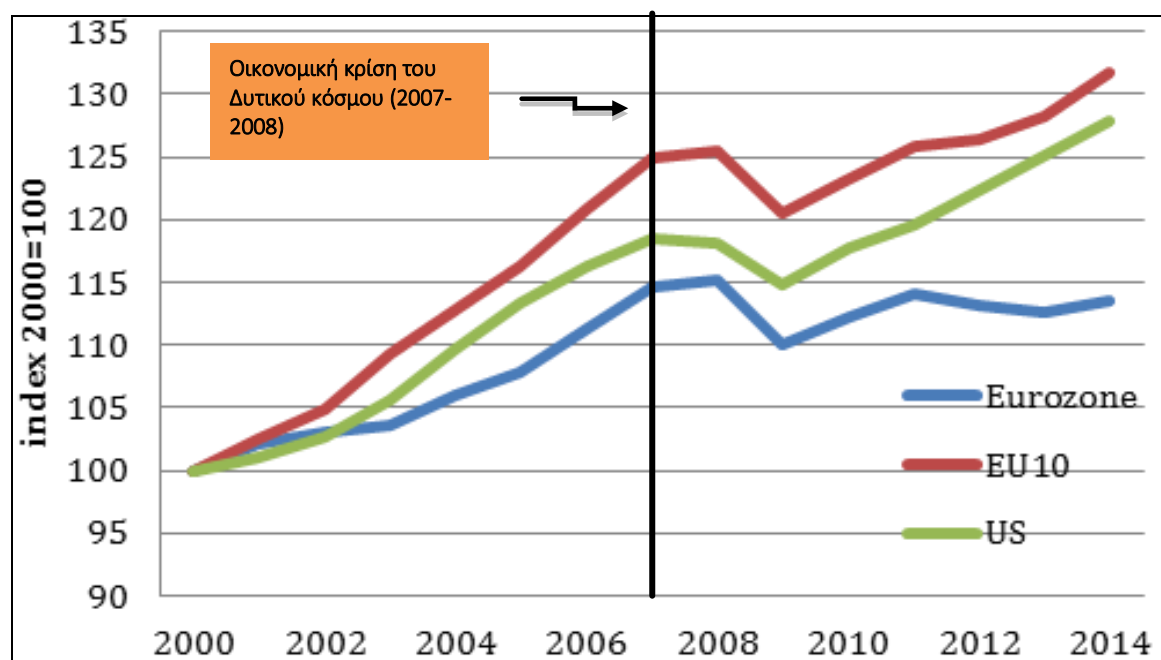
Οι ατέλειες, οι αδυναμίες και η έλλειψη εναρμόνισης και σύγκλισης της ΝΕ (όπως περιγράφηκαν συνοπτικά παραπάνω), κατόπιν της εμβάθυνσης της οικονομικής κρίσης (2010-2014), οδήγησαν σε περιβάλλον αναιμικής Ανάπτυξης και «Μόνιμης Στασιμότητας» (Teulings & Baldwin, 2014, Summers, 2014, Wren-Lewis, 2015, De Grauwe, 2015), (Διάγραμμα 1.2), υψηλής Ανεργίας και Αποπληθωρισμού, όπου αντικατοπτρίζεται συνολικά για την περίοδο 2009 - 2014, από τους δείκτες PMI της Markit¹⁷ και Global PMI της JP

¹⁶ Για μια περισσότερο εκτενή ανάλυση, βλ. στο 7^ο Κεφάλαιο της παρούσας ερευνητικής Εργασίας.

¹⁷ Οι δείκτες PMI παρέχουν έναν αξιόπιστο οδηγό πληροφόρησης, αναφορικά με τις μελλοντικές επίσημες δημοσιοποιήσεις οικονομικών στοιχείων, όπως το ΑΕΠ. Τα δεδομένα, περιγράφουν την οικονομική δραστηριότητα του Ιδιωτικού τομέα, συμπεριλαμβάνοντας τους βασικότερους τομείς

Morgan (Διαγράμματα 1.3-1.5). Συμπεραίνεται, πως οι οικονομίες των ΗΠΑ και της Μ. Βρετανίας, διαθέτοντας ευελιξία στο Θεσμικό πλαίσιο, μεγαλύτερο βαθμό ανοίγματος των οικονομιών και συντονισμό οικονομικών πολιτικών, συνεχίζουν να «οδηγούν» την Παγκόσμια Ανάπτυξη, σε αντίθεση με την Ευρωζώνη (Διάγραμμα 1.6). Αντίστοιχα, τα παραπάνω συμπεράσματα σκιαγραφούνται και στις προβλέψεις του ΔΝΤ για τις προοπτικές Ανάπτυξης της Παγκόσμιας Οικονομίας, έως το 2020 (Διάγραμμα 1.7). Επιπροσθέτως, όπως απεικονίζεται στην αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας (Διάγραμμα 1.8) του Διεθνή Μη Κερδοσκοπικού Οργανισμού Πιστοληπτικής Ικανότητας (INCRA¹⁸) του Ιδρύματος Bertelsmann (2015), οι ΗΠΑ αποτελούν μακράν την περισσότερο Ανταγωνιστική, πλούσια και Παραγωγική οικονομία διεθνώς, συνεισφέροντας σημαντικά στην Παγκόσμια Ανάπτυξη. Για ακόμα μια φορά, διακρίνεται πως το Θεσμικό πλαίσιο στην Ευρωζώνη παρουσιάζει αστοχίες και ατέλειες, με την Ανεργία σε πολύ υψηλά επίπεδα, τους Θεσμούς αρκετά αδύναμους, τις Πολιτικές εντάσεις αρκετά μεγάλες και ένα Χρηματοοικονομικό σύστημα εύθραστο (Wolff, 2015). Επιβεβαιώνεται, πως δεν αποτελεί κατάλληλο μοντέλο στις μεταβαλλόμενες διεθνείς εξελίξεις, με αρκετά κράτη-μέλη να εμφανίζουν σοβαρές αδυναμίες στην επιστροφή στα πρό-κρίσης του 2008 επίπεδα Ανάπτυξης (Summers, 2014) με αποτέλεσμα να προωθείται σταδιακά ριζική μεταρρύθμιση.

Διάγραμμα 1.2: Αναμική Ανάπτυξη & Στασιμότητα στην Ευρωζώνη, (2008-2014)

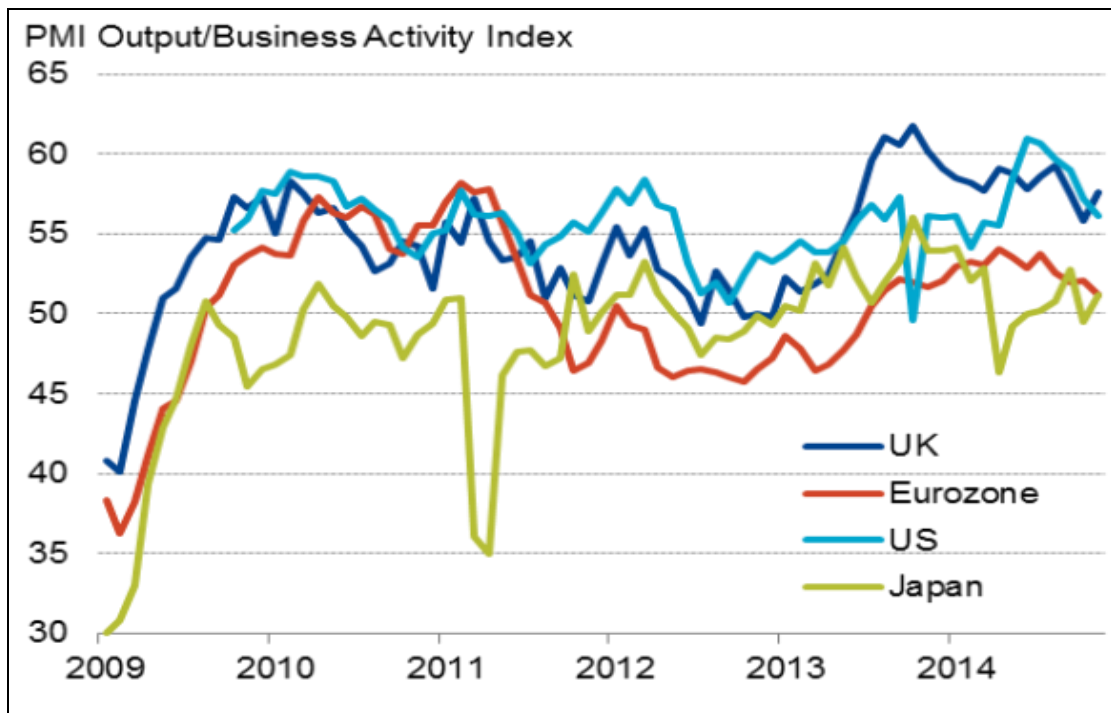

Source: De Grauwe, 2015, European Commission, AMECO

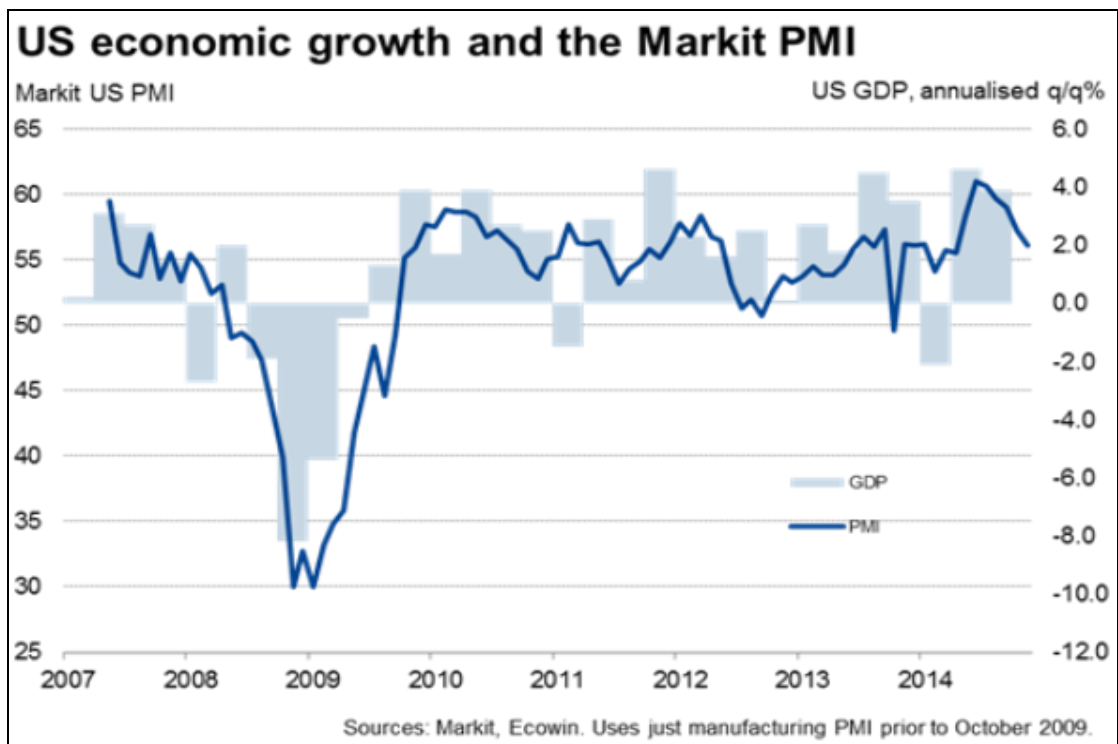
Υπηρεσιών, Μεταποίησης και Κατασκευών. Οι δείκτες PMI αποτελούν την περισσότερο ολοκληρωμένη παγκόσμια οικονομική έρευνα η οποία είναι διαθέσιμη σε επαγγελματίες επενδυτές.

¹⁸ Προκειμένου την εμβάθυνση πληροφοριών: <http://www.incraglobal.org/>

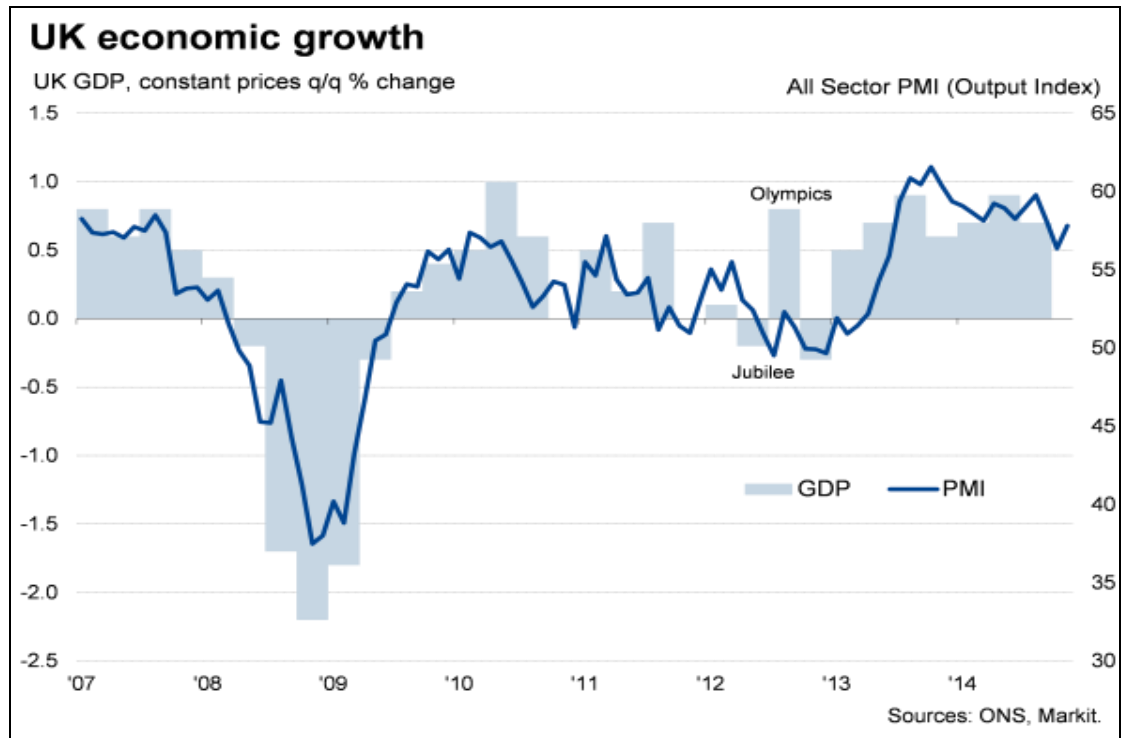
Διάγραμμα 1.3: Δείκτης PMI (2009-2014) σε επιλεγμένες οικονομίες διεθνώς

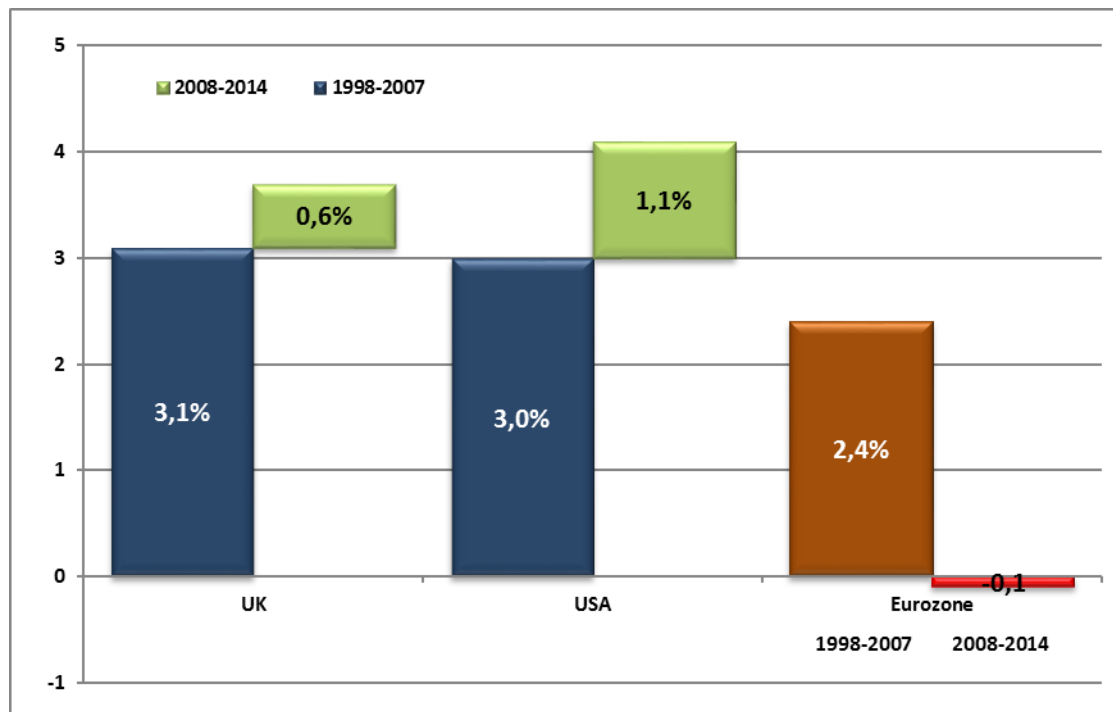
Διάγραμμα 1.4: Δείκτης PMI (2007-2014) στις ΗΠΑ

Διάγραμμα 1.5: Δείκτης PMI (2007-2014) στην Μ. Βρετανία

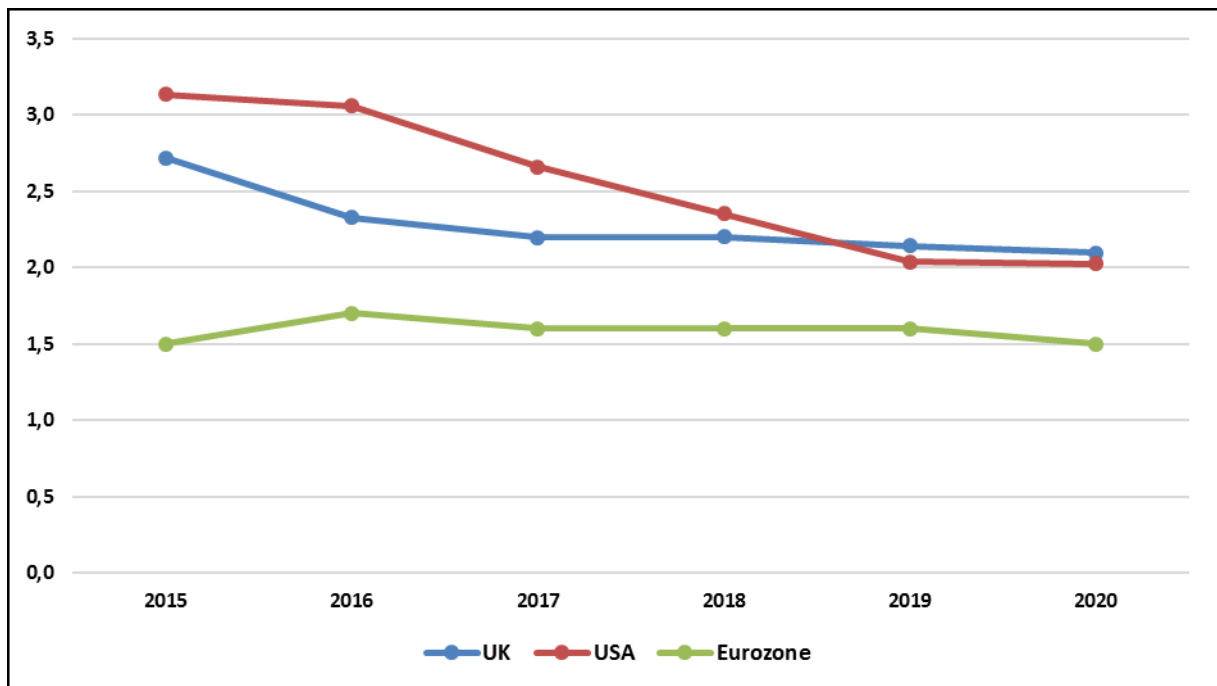

Διάγραμμα 1.6: Ρυθμός (%) Ανάπτυξης (1998-2007) & (2008-2014) σε Ευρωζώνη, ΗΠΑ, Μ. Βρετανία

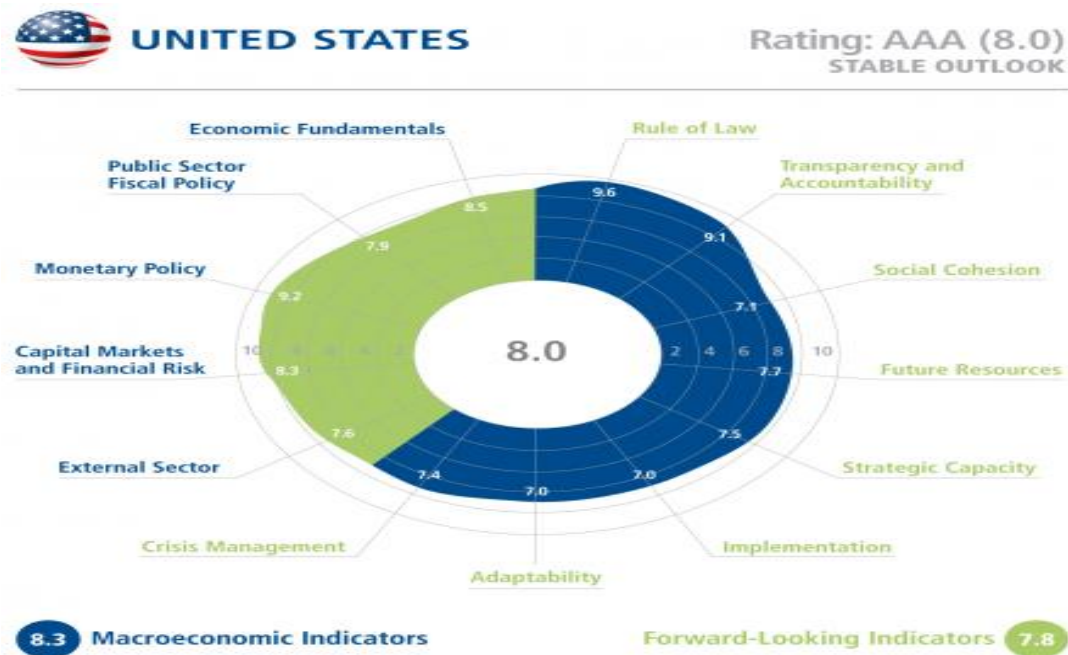
Source: The Conference Board, Total Economic Database, May 2015

Διάγραμμα 1.7: Ρυθμός (%) Ανάπτυξης, (2015-2020) (Προβλέψεις) σε Ευρωζώνη, ΗΠΑ, Μ. Βρετανία

Source: IMF, World Economic Outlook Database, July 2015

Διάγραμμα 1.8: ΗΠΑ: Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας, (2015) (INCRA)

Source: Bertelsmann Stiftung - INCRA Ratings

1.3.3 Οι Πιέσεις του Διεθνούς Ανταγωνισμού στις Ευρώ (€) Οικονομίες

Αναμφισβήτητα, η ανάγκη προσαρμογής στον Διεθνή Ανταγωνισμό, έχει συνέπειες στην Μακροοικονομική επίδοση οι οποίες επιτάσσουν μεταρρυθμίσεις στις Αγορές εργασίας, την κοινωνική προστασία και την χρηματοδότηση του κράτους πρόνοιας, προερχόμενες από την Δημοσιονομική και Φορολογική πολιτική. Οι συνθήκες Διεθνούς Οικονομικής αλληλεξάρτησης και η μετάβαση στην ΝΕ δημιούργησε έντονες πιέσεις στις κοινωνικές πολιτικές και τις πολιτικές Απασχόλησης. Τα κριτήρια της συνθήκης του Μάαστριχτ (1992) και αργότερα του ΣΣΑ (1997, 2005), προκειμένου την συγκράτηση των δαπανών και της αύξησης του Δημοσίου χρέους, δημιούργησαν μια στροφή στο πεδίο των Αγορών εργασίας, με υιοθέτηση μέτρων από την πλευρά της Προσφοράς με την εισαγωγή ενεργητικών πολιτικών και την θεσμική αναμόρφωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, ήδη από την δεκαετία του 1990. Τα υπάρχοντα στοιχεία δείχνουν ότι η ακαμψία των Ευρώ (€) Αγορών εργασίας, οφείλεται εν μέρει, για την χαμηλή ανάπτυξη στην Ευρωζώνη. Η μετάβαση προς το ενιαίο νόμισμα (€) και το νέο Μακροοικονομικό περιβάλλον, προκάλεσε δομικές μεταρρυθμίσεις στις Αγορές εργασίας, με άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην διαπραγμάτευση των μισθών και την Κοινωνική Πολιτική. Η σύγκλιση των επιτοκίων έχει διαφορετικές επιπτώσεις σε κάθε χώρα με αποτέλεσμα την εμφάνιση αποκλινουσών πληθωριστικών και αποπληθωριστικών πιέσεων, κάτι το οποίο υπονομεύει την αναπτυξιακή προοπτική, κυρίως του Ευρώ (€) Νότου, πυροδοτώντας έναν φαύλο κύκλο Ανταγωνιστικών αποπληθωριστικών στρατηγικών, με έμφαση στην συνεχή μείωση των μισθών. Ομολογουμένως, η στρατηγική που ακολουθήθηκε ήταν η φιλελευθεροποίηση του θεσμικού πλαισίου που ευνοούν τους ιδιωτικούς φορείς Απασχόλησης και τους μηχανισμούς της Αγοράς (Ferrera, Rhodes, 2000)

Πολύ σημαντικός παράγοντας αποτελεί το γεγονός πως το περιβάλλον της ΝΕ και το ΣΣΑ δεν αντιμετωπίζουν με δικαιοσύνη και αντικειμενικότητα τα προβλήματα που δημιουργούνται από την ετερογένεια των κρατών-μελών (Hemerijck, 2007). Η αδύναμη και ετεροβαρής Θεσμική δομή με άκαμπτους κανόνες που δημιουργήθηκε με την συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) και το ΣΣΑ (1997, 2005), έχει σημαντικές συνέπειες στις σχέσεις των κρατών-μελών, όπου απουσιάζει το πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης (Τσούκαλης, 2007). Αποτελεί γεγονός, πως η Μακροοικονομική σύγκλιση που υπαγορεύει η ΝΕ με έντονες πιέσεις για διορθώσεις και προσαρμογές, τείνει να δημιουργεί σύγκλιση και στα εθνικά συστήματα των κρατών-μελών, στο πλαίσιο Αγγλοσαξονικών προτύπων (Ρουμελιώτης, 2005).

Ομολογουμένως, η επιτάχυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης έχει και θα συνεχίσει να έχει, ευρύτατη επιρροή στις εξελίξεις του Ευρωπαϊκού 21ου αιώνα, οικονομικά και κοινωνικά. Διεθνείς ροές αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων, έχουν αυξηθεί σημαντικά αναφορικά με την παραγωγή, ιδιαίτερα κατά την διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων δεκαετιών. Σε ένα βαθύτερο επίπεδο, η Οικονομική Παγκοσμιοποίηση μπορεί να αποδοθεί σε παράγοντες που υπεισέρχονται οικονομική, πολιτική και κοινωνική αλλαγή. Είναι κοινά αποδεκτό, πως η ένταση του Διεθνούς ανταγωνισμού και οι μεταβαλλόμενες τεχνολογικές εξελίξεις, οδηγούν στην ανάγκη για μεταρρυθμίσεις προκειμένου την προσαρμογή των κρατών στην σύγχρονη εποχή. Αυτή η προσπάθεια, απαιτεί συντονισμό και εναρμόνιση συνεκτικών πολιτικών. Η οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη, απέδειξε περίτρανα την ανάγκη δημιουργίας διεθνούς συνεργασίας, προκειμένου την αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων. Ωστόσο, μια επιτυχημένη συνεργασία στηρίζεται στην εξάλειψη της ετερογένειας και της ποικιλομορφίας (Prats-Monne, 2009).

Είναι κοινά αποδεκτό, πως η Ευρωζώνη, δεν είναι απλώς ένα σύστημα κανόνων και πολιτικών θεσμών. Είναι επίσης χώρος στον οποίο συνυπάρχουν διαφορετικές πολιτικές παραδόσεις, πολιτικές εμπειρίες, πολιτικές πρακτικές και πολιτισμικές μνήμες. Σε ολόκληρη την Ευρωζώνη, υπήρξε μια διαδεδομένη αμφισβήτηση κατά πόσον οι κοινωνικές δομές και πολιτικές, μπορούν να διατηρηθούν στο πλαίσιο της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης. Δεν πρέπει να υποτιμάται όμως, το γεγονός πως μεγάλο μέρος της αύξησης στην έκθεση στον διεθνή ανταγωνισμό, που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, είναι στην πραγματικότητα, το αποτέλεσμα της προσπάθειας της Ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης (Begg, Draxter, Mortensen, 2008). Οι διαδικασίες αναθεωρήσεων, αλλαγών, συμπληρώσεων και τροποποιήσεων των αντιλήψεων, από τους Διεθνείς Οργανισμούς την δεκαετία του 1990, επηρέασαν την Αρχιτεκτονική της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δημιουργώντας σημαντικές προκλήσεις, στον τομέα των εθνικών Κοινωνικών Πολιτικών και πρόνοιας. Η μάχη της Ανταγωνιστικότητας, οδηγεί σε πολιτικές απορρύθμισης, κοινωνικών εκπιάσεων, κοινωνικού ντάμπινγκ και διαταράσσει τα συστήματα εισοδηματικής αναδιανομής, υπονομεύοντας τις δημοσιονομικές δυνατότητες άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Επίσης, οι αποκλίσεις των εθνικών συστημάτων των κρατών-μελών και τα αντιμαχόμενα συμφέροντα στην πορεία της ΕΕΑ, αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα ανάπτυξης Ευρώ (€) Κοινωνικής πολιτικής, στο πλαίσιο της Οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης. Επιπροσθέτως, η κυριαρχία των χρηματοοικονομικών συναλλαγών σε σχέση με τις παραγωγικές δραστηριότητες, καθώς και η διαδικασία Οικονομικής ολοκλήρωσης στην

Ευρωζώνη, δημιούργησε μια «Market friendly strategy»¹⁹ όπου δημιουργήθηκε μια ταύτιση της οικονομικής ανάπτυξης, της οικονομικής μεγέθυνσης και της Μακροοικονομικής σταθερότητας, σε όρους ανοίγματος αγορών, κινητικότητας κεφαλαίων κτλ. (Στασινόπουλος, 2005).

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι οι διάφορες πτυχές της Παγκοσμιοποίησης συνδέονται στενά με τα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Από τα πλέον αμφιλεγόμενα ζητήματα γύρω από την Οικονομική Παγκοσμιοποίηση είναι κατά πόσο οδηγεί, αναπόφευκτα, σε περικοπές στην κοινωνική πολιτική και σταδιακά στην προοδευτική αποδυνάμωση των κρατών πρόνοιας. Όμως, η βελτίωση των ρυθμών ανάπτυξης και η μείωση της Ανεργίας απαιτεί την προσαρμογή των κρατών πρόνοιας στο νέο οικονομικό-κοινωνικό περιβάλλον (Begg, Draxter, Mortensen, 2008). Οι εξωτερικές προκλήσεις, απορρέουν κυρίως τόσο από την διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όσο και από την τήρηση των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992)²⁰. Η αυξανόμενη κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών, αναμφίβολα, μακροπρόθεσμα επηρεάζει τα προγράμματα των κρατών πρόνοιας (Esping-Andersen, 2002). Η αυξημένη κινητικότητα του κεφαλαίου σε αντίθεση με την περιορισμένη κινητικότητα της εργασίας, δημιουργεί οικονομική επιβράδυνση και κοινωνική δυσαρέσκεια. Η υιοθέτηση των στρατηγικών του ΟΟΣΑ και των πολιτικών του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, εστιάζονται στην μετάλλαξη των εθνικών συστημάτων των κρατών-μελών.

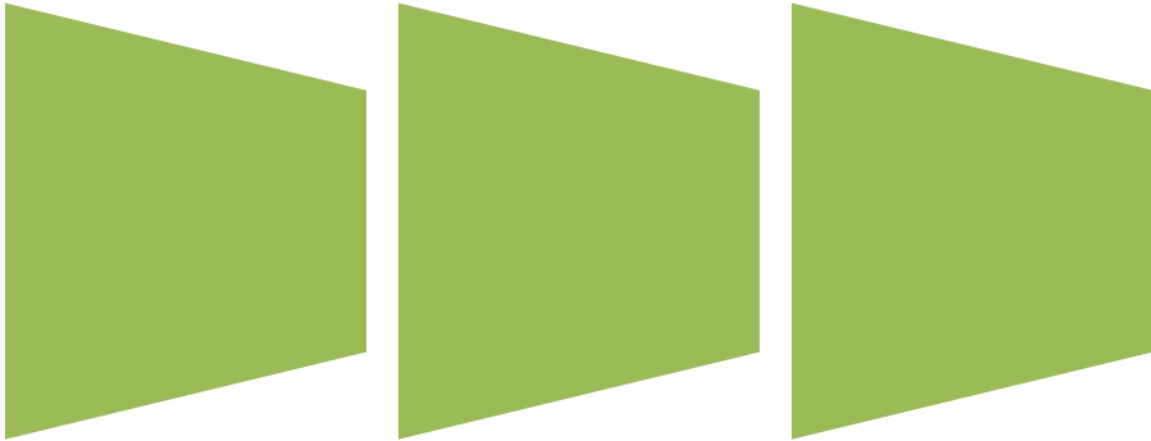
Η οικονομική κρίση που ταλανίζει την Ευρωζώνη, κατόπιν της παραπάνω επισκόπησης, συνεχίζει να δημιουργεί ζητήματα τόσο Πολιτικής, όσο και Οικονομίας. Το ρυθμιστικό πλαίσιο της Παγκόσμιας Οικονομίας σε διεθνές επίπεδο (προκειμένου την αντιμετώπιση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών), το μέλλον του ενιαίου νομίσματος (€) και η χάραξη

¹⁹ Πολιτική που τέθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα το 1991, στην έκθεσή της για την Παγκόσμια Ανάπτυξη.

²⁰ Μια χώρα εντάσσεται στην ΝΕ όταν α) ο ρυθμός πληθωρισμού δεν υπερβαίνει περισσότερο από 1,5% τον μέσο όρο των χωρών με τους τρεις χαμηλότερους πληθωρισμούς στην ΕΕ, β) το Μακροχρόνιο επιτόκιο δεν υπερβαίνει περισσότερο από 2% τον μέσο όρο των Μακροχρόνιων επιτοκίων, των χωρών με τους τρεις χαμηλότερους πληθωρισμούς στην ΕΕ, γ) έχει ενταχθεί στον ΜΣΙ και δεν έχει προβεί σε υποτίμηση του εθνικού νομίσματος τα τελευταία δύο χρόνια, πριν την ένταξη στην ΝΕ, δ) το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού δεν υπερβαίνει το 3% ως ποσοστό του ΑΕΠ και ε) το Δημόσιο χρέος δεν υπερβαίνει το 60% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το ΣΣΑ (1997, 2005) αποτελείται από δύο μέρη, την επιτήρηση και την αποτροπή. Σχετικά με την επιτήρηση περιλαμβάνει ένα προληπτικό μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης το οποίο στοχεύει στον περιορισμό των Δημοσιονομικών ελλειμμάτων πριν αυτά διογκωθούν. Αναφορικά με την αποτροπή, πρόκειται για ένα μηχανισμό ο οποίος ενεργοποιείται όταν η διαδικασία της επιτήρησης κρίνεται αναποτελεσματική ή δημιουργούνται υπερβολικά ελλείμματα, εξαιτίας απρόβλεπτων παραγόντων, όπως για παράδειγμα μια οικονομική ύφεση (Cabral, 2001). Στην περίπτωση μη συμμόρφωσης ενός κράτους-μέλους επιβάλλονται κυρώσεις, όπου βασίζονται στην σχέση: $Dep = 0,2 + 0,1 * (Def - 3)$. Το Def αποτελεί το Δημοσιονομικό έλλειμμα ενός κράτους-μέλους και το ποσό του προστίμου δεν μπορεί να ξεπερνά το 0,5% του ΑΕΠ. Για παράδειγμα, αν το Δημοσιονομικό έλλειμμα είναι 4% τότε το ποσό της άτοκης κατάθεσης είναι: $Dep = 0,2 + 0,1 * (4 - 3) = 0,3\%$.

οικονομικής πολιτικής στην Ευρωζώνη, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και η δεινή κατάσταση των οικονομιών του Νότου, με τις αμφισβητήσιμες προοπτικές ανάπτυξης, σε εθνικό επίπεδο (Ματσαγγάνης, 2011α). Είναι προφανές, πως η Αρχιτεκτονική της ΝΕ, ήταν σχεδιασμένη έτσι ώστε να διαφυλάττει την σταθερότητα των τιμών, ενώ παράλληλα η χρηματοπιστωτική σταθερότητα αποτελούσε δευτερεύων ζήτημα (Pagoulatos, 2009).

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

*Ανταγωνιστικότητα,
Χρηματοοικονομική Ολοκλήρωση & οι
Επιπτώσεις στις Οικονομίες της
Ευρωζώνης*

2.1 Θεωρητικό Πλαίσιο: Ανταγωνιστικότητα, Οικονομική Αποτελεσματικότητα & Κοινωνική Δικαιοσύνη

Όπως σκιαγραφήθηκε στην ανάλυση του Θεωρητικού πλαισίου στο 1^ο Κεφάλαιο, αναφορικά με τους μετασχηματισμούς της Παγκόσμιας και Ευρωπαϊκής Οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες, είναι γεγονός πως η αυξανόμενη σημασία της «εντεινόμενης αλληλεξάρτησης» (Jackson-Sorensen, 2006), παράλληλα με την εμφάνιση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης, έχουν προκαλέσει δομικό μετασχηματισμό στο Ανταγωνιστικό περιβάλλον διεθνώς, με την εντατικοποίηση των οικονομικών συναλλαγών ανάμεσα στα κράτη να οδηγούν προς μια Παγκόσμια Οικονομία, με άμεση συνέπεια, η οικονομική ανάπτυξη των χωρών να συμβαδίζει και να συνδέεται άρρηκτα με την έννοια της Ανταγωνιστικότητας.

2.1.1 Εννοιολόγηση & Θεωρητικοποίηση της Ανταγωνιστικότητας

Η εννοιολόγηση της Ανταγωνιστικότητας, περιλαμβάνει έναν όρο ευρύ και πολυεπίπεδο. Αρχικά, με τον όρο Ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, ουσιαστικά νοείται ο βαθμός διείσδυσης των αγαθών και υπηρεσιών μιας χώρας στις Διεθνείς Αγορές (WB). Περιγράφεται, η ικανότητα μιας οικονομίας στην διεύρυνση και διατήρηση των μεριδίων της στις Διεθνείς Αγορές, την διαμόρφωση υψηλής ποιότητας φυσικού περιβάλλοντος και την εξισορρόπηση των συναλλαγών με άλλα κράτη, αναβαθμίζοντας το επίπεδο ευημερίας των πολιτών της και εξασφαλίζοντας υψηλά ποσοστά απασχόλησης (Χασσίδ, 2001). Ο βαθμός διείσδυσης, εξαρτάται, τόσο από το κόστος παραγωγής (Ricardo), όσο και από την ποιότητα των προϊόντων που παράγονται, αναφορικά με εναλλακτικούς παραγωγούς. Σύμφωνα με τον Porter (1990), η Ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, πηγάζει επιπλέον και από την Παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, (εγχώριων και αλλοδαπών), ως ένα άθροισμα διαρθρωτικών παραγόντων, οικονομικών χαρακτηριστικών και Θεσμών, οι οποίες ασκούν την οικονομική τους δραστηριότητα στην οικονομία. Συνεπώς, βασικός παράγοντας αποτελεί και το «Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα», προκειμένου την ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της πραγματικής συνοχής και της διαρκούς βελτίωσης της Παραγωγικότητας σε περιβάλλον Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης (ΕΣΑΑ, 2005).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρουσιάζει τέσσερις απόψεις οι οποίες συνδέονται με την έννοια της Ανταγωνιστικότητας. Η πρώτη, σχετίζεται στην ικανότητα μιας χώρας (εξαιτίας

ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών) στην προσέλκυση επενδύσεων (ability to attract). Η δεύτερη, αναφέρεται στην ικανότητα προσαρμογής στις διαρθρωτικές αλλαγές και τις οικονομικές διαταραχές, εξαιτίας ενδογενών και εξωγενών παραγόντων (ability to adjust). Η τρίτη, δίνει έμφαση στην τεχνολογική εξέλιξη και την αύξηση της παραγωγικότητας και περιγράφει την ικανότητα μιας χώρας στην απόκτηση εισοδημάτων (ability to earn). Τέλος η τέταρτη, αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να αυξάνει τα μερίδιά της στο Διεθνές εμπόριο (ability to sell). (European Commission, 2008).

Διεθνείς Οργανισμοί, όπως το International Institute for Management and Development (IMD) και το World Economic Forum (WEF), ορίζουν την Ανταγωνιστικότητα ως την ικανότητα μιας οικονομίας να διατηρεί ή να αυξάνει τα μερίδια αγοράς της, (δηλαδή να διαθέτει όλα εκείνα τα πλεονεκτήματα σε όρους τιμών, ταχύτητας παράδοσης, σχεδιασμού προϊόντος, κ.λπ.) τα οποία επιτρέπουν στην οικονομία να διασφαλίζει υψηλά επίπεδα ανάπτυξης έναντι των ανταγωνιστών της (WEF) και την δημιουργία αξίας, με σκοπό την αύξηση του εγχώριου προϊόντος, υπό την διαχείριση πόρων και διαδικασιών, ελκυστικότητας, επιθετικότητας και εγγύτητας, (IMD). Οι παραπάνω Οργανισμοί, προκειμένου την μέτρηση της Ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας, έχουν αναπτύξει ορισμένα κριτήρια, στοχεύοντας στην διαρκή ανάλυση και εξέταση των προοπτικών κάθε χώρας. Πιο συγκεκριμένα, τα κριτήρια του IMD περιλαμβάνουν την Οικονομική απόδοση, την Αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης, την Επιχειρηματική απόδοση και την Υποδομή ενώ τα κριτήρια κατηγοριοποίησης του WEF, αποτελούνται από ένα πλαίσιο αλληλοεξαρτώμενων δώδεκα (12) Πυλώνων, όπου απεικονίζονται αναλυτικά στον Πίνακα 2.1 (Ασημάκης Ταμουραντζής, 2013).

Πίνακας 2.1: The Global Competitiveness Index framework

Source: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2012-2013

Ο δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF (Πίνακας 2.1), αποτελεί μια σύνθεση δύο παλαιότερων δεικτών, του δείκτη Ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης (GCI-Growth Competitiveness Index) και του δείκτη Ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων (BCI-Business Competitiveness Index). Ο GCI περιγράφει την ικανότητα μέσο-μακροχρόνιας οικονομικής ανάπτυξης των οικονομιών, διαμέσου υπό-δεικτών όπως το Μακροοικονομικό περιβάλλον, η ποιότητα Θεσμών και υποδομών, η τεχνολογία και η καινοτομία κ.α. Ο BCI, απεικονίζει παράγοντες που αναφέρονται στην Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων (WEF). Η ετήσια έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Yearbook) του IMD, περιγράφει διαμέσου των κριτηρίων των οικονομικών δεικτών, την ικανότητα μιας οικονομίας να διατηρήσει ένα οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον που στηρίζει την Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων (IMD). Στον Πίνακα 2.2 παρουσιάζεται η κατάταξη των οικονομιών της Ευρωζώνης, σύμφωνα με τον δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας

του WEF, ενώ στον Πίνακα 2.3 σύμφωνα με τα κριτήρια του IMD, τις χρονικές περιόδους 2013-2014.

Πίνακας 2.2: The Global Competiveness Index (GCI) (2013-2014) Rankings (Κράτη-Μέλη της Ευρωζώνης, ανάμεσα σε 148 Χώρες Παγκοσμίως)

GCI 2013-2014, Eurozone - 17		
Χώρα / Οικονομία	Rank / 148	Score (1-7)
Φινλανδία	3	5,54
Γερμανία	4	5,51
Ολλανδία	8	5,42
Αυστρία	16	5,15
Βέλγιο	17	5,13
Λουξεμβούργο	22	5,09
Γαλλία	23	5,05
Ιρλανδία	28	4,92
Εσθονία	32	4,65
Ισπανία	35	4,57
Μάλτα	41	4,50
Ιταλία	49	4,41
Πορτογαλία	51	4,40
Κύπρος	58	4,30
Σλοβενία	62	4,25
Σλοβακία	78	4,10
Ελλάδα	91	3,93

Source: World Economic Forum, The Global Competiveness Report 2013-2014

Πίνακας 2.3: The World Competitiveness Scoreboard (2014), Rankings (Κράτη-Μέλη της Ευρωζώνης (16), ανάμεσα σε 60 Χώρες Παγκοσμίως)

The World Competitiveness Scoreboard 2014 (EZ - 16)		
Χώρα / Οικονομία	Rank / 60	Score
Γερμανία	6	85.782
Λουξεμβούργο	11	82.164
Ολλανδία	14	81.144
Ιρλανδία	15	80.360
Φινλανδία	18	78.159
Αυστρία	22	73.699
Γαλλία	27	67.941
Βέλγιο	28	66.595
Εσθονία	30	64.383
Λετονία	35	61.848
Ισπανία	39	57.913
Πορτογαλία	43	54.403
Σλοβακία	45	53.302
Ιταλία	46	52.871
Σλοβενία	55	46.245
Ελλάδα	57	42.244

Source: I.M.D.

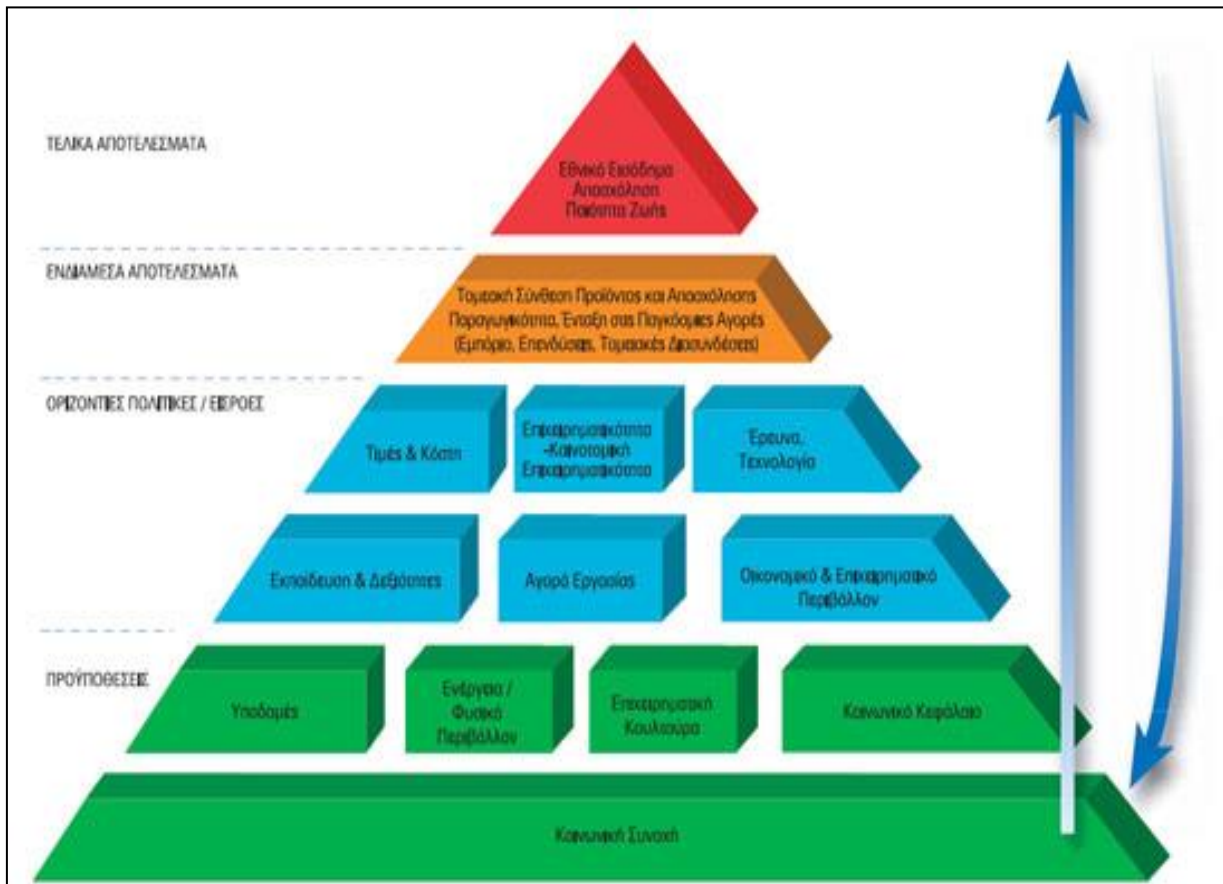
Από την παραπάνω αποτύπωση, καθίσταται σαφές πως το ζήτημα της Ανταγωνιστικότητας, δεν αφορά μόνο έναν συγκεκριμένο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Αποτελεί κεντρικό ζήτημα της οικονομικής δραστηριότητας μιας οικονομίας. Παραγωγικότητα, Απασχόληση και επίπεδο ευημερίας, χαρακτηρίζονται ως μεταβλητές που αλληλεξαρτώνται και αλληλοπροσδιορίζονται. Ως συνηθέστερος κεντρικός δείκτης προσδιορισμού της Ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας, περιγράφεται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ²¹, το οποίο εκφράζει το βιοτικό επίπεδο των πολιτών μιας χώρας και την ικανότητα μιας οικονομίας να δημιουργεί ένα σχετικά υψηλό και μακροχρόνιο διατηρήσιμο εισόδημα. Το επίπεδο ευημερίας, επηρεάζεται άμεσα από την Παραγωγικότητα της εργασίας (Χασσιδ, 2001). Αντικείμενο της πολιτικής ενίσχυσης της Ανταγωνιστικότητας, αποτυπώνει η οικονομική και

²¹ Είναι απαραίτητη η προσαρμογή, εξαιτίας των διαφορών αγοραστικής δύναμης των εθνικών νομισμάτων μεταξύ των κρατών (Purchasing Power Parities (PPP)).

κοινωνική πρόοδος ενός κράτους. Κατά συνέπεια, η Ανταγωνιστικότητα αποτελεί προϊόν σύνθετων διεργασιών, όπου εκτός των οικονομικό τομέα επεκτείνεται στον Κοινωνικό και τον Περιβαλλοντικό. Εξαιτίας των παραπάνω διαπιστώσεων, εξαρτάται από ένα πλήθος προσδιοριστικών παραγόντων όπως, το Μακροοικονομικό περιβάλλον, το πλαίσιο του εμπορίου, το επίπεδο και η ποιότητα της εκπαίδευσης του Ανθρώπινου δυναμικού, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και η ικανότητα καινοτομίας, η δημιουργία υποδομών κτλ. Επομένως, η Ανταγωνιστικότητα επιτυγχάνεται διαμέσου της αύξησης της Παραγωγικότητας, της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας (ΕΣΑΑ, 2005).

Το παραπάνω πλαίσιο, σκιαγραφεί η Πυραμίδα Ανταγωνιστικότητας (Διάγραμμα 2.1), η οποία παρουσιάζει την Ανταγωνιστικότητα ως δυναμική, ανατροφοδοτούμενη διαδικασία, με μια σειρά από «προϋποθέσεις» να διαμορφώνουν το πεδίο μέσα στο οποίο παρεμβαίνουν οι «οριζόντιες πολιτικές και εισροές», προσδιορίζοντας έτσι τα «ενδιάμεσα αποτελέσματα της Ανταγωνιστικότητας», που με της σειρά τους διαμορφώνουν τα τελικά αποτελέσματα σε όρους βιοτικού επιπέδου, απασχόλησης, ποιότητας ζωής κλπ. (ΕΣΑΑ, 2005)

Διάγραμμα 2.1: Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας

Source: ΕΣΑΑ 2005

Επομένως, η χαμηλή Ανταγωνιστικόηηη μιας οικονομίας, συνεπάγεται χαμηλό επίπεδο ευημερίας, χαμηλή Παραγωγικόηηη, αδύναμες Ανταγωνιστικόηηη επιχειρήσεις, με συνέπεια την μειωμένη κερδοφορία, τις υψηλόηηηες εισαγωγές, τις μειωμένες ΑΞΕ, την μειωμένη φορολογία, την υψηλή Ανεργία, την έλλειψη και αδυναμία δημιουργίας υποδομών.

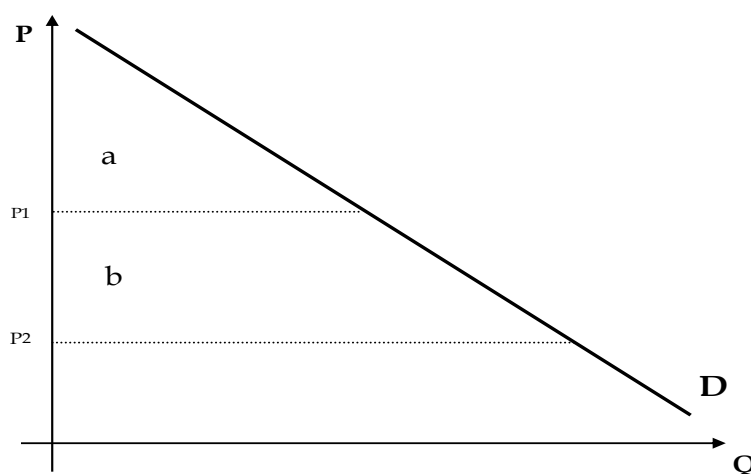
2.1.2 Οικονομική Αποτελεσματικότητα & Κοινωνική Δικαιοσύνη

Στην παρούσα υποενότητα με την βοήθεια διαγραμματικής απεικόνισης από την Μικροοικονομική Θεωρία, θα αποτυπώσουμε συνοπτικά τις έννοιες της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, στοχεύοντας στην καλύτερη κατανόηση από τον αναγνώστη, ορισμένων αναλύσεων στα επόμενα κεφάλαια της εργασίας. Η οικονομική ευημερία, αποτελεί έναν δείκτη ο οποίος αθροίζει το πλεόνασμα των διαφορετικών ομάδων σε μια οικονομία, δηλαδή του Καταναλωτικού και του Παραγωγικού. Δίνεται από την σχέση:

$$\text{Συνολικό Πλεόνασμα} = \text{Παραγωγικό Πλεόνασμα} + \text{Καταναλωτικό Πλεόνασμα} + \text{Φορολογικά Έσοδα}$$

Πιο αναλυτικά, το Καταναλωτικό πλεόνασμα αντιστοιχεί στην διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στην αξία του προϊόντος για τον καταναλωτή και την τιμή που πληρώνει για την απόκτησή του και δίνεται από το άθροισμα του πλεονάσματος όλων των καταναλωτών. Το Καταναλωτικό πλεόνασμα, αποτελεί την ευημερία που απολαμβάνει ο καταναλωτής σε μια Αγορά, εξαιτίας της διαφοράς μεταξύ της τιμής που πληρώνει και της τιμής που θα ήταν διατεθειμένος να πληρώσει για την απόκτηση κάποιου προϊόντος. Στο Διάγραμμα 2.2, το Καταναλωτικό πλεόνασμα, προκύπτει από την περιοχή η οποία βρίσκεται κάτω από την καμπύλη Ζήτησης D και πάνω από την τιμή (p). Επομένως, δίνεται από την περιοχή a, όταν η τιμή είναι p1 και από την περιοχή (a+b), όταν η τιμή είναι p2 αντίστοιχα.

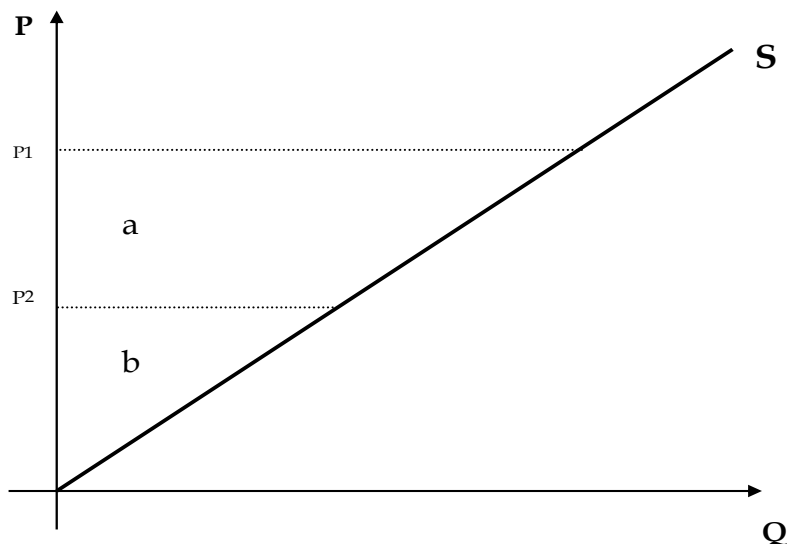
Διάγραμμα 2.2: Το Καταναλωτικό Πλεόνασμα

Source: Varian, 2006

Αντίθετα, το Παραγωγικό πλεόνασμα περιλαμβάνει τα κέρδη από τις πωλήσεις των προϊόντων ενός παραγωγού και αποτελείται από το άθροισμα όλων των κερδών των παραγωγών στην Αγορά. Το Παραγωγικό πλεόνασμα υπολογίζει την ευημερία που απολαμβάνει ο παραγωγός, εξαιτίας της διαφοράς ανάμεσα στην τιμή που χρεώνει το προϊόν και την τιμή που θα ήταν διατεθειμένος να πουλήσει το προϊόν (δηλαδή το κόστος παραγωγής του προϊόντος). Προκύπτει από την περιοχή η οποία βρίσκεται πάνω από την καμπύλη Προσφοράς S και κάτω από την τιμή (p). Επομένως, στο Διάγραμμα 2.3 δίνεται από την περιοχή $(a+b)$, όταν η τιμή είναι p_1 και από την περιοχή a , όταν η τιμή είναι p_2 αντίστοιχα.

Διάγραμμα 2.3: Το Παραγωγικό Πλεόνασμα

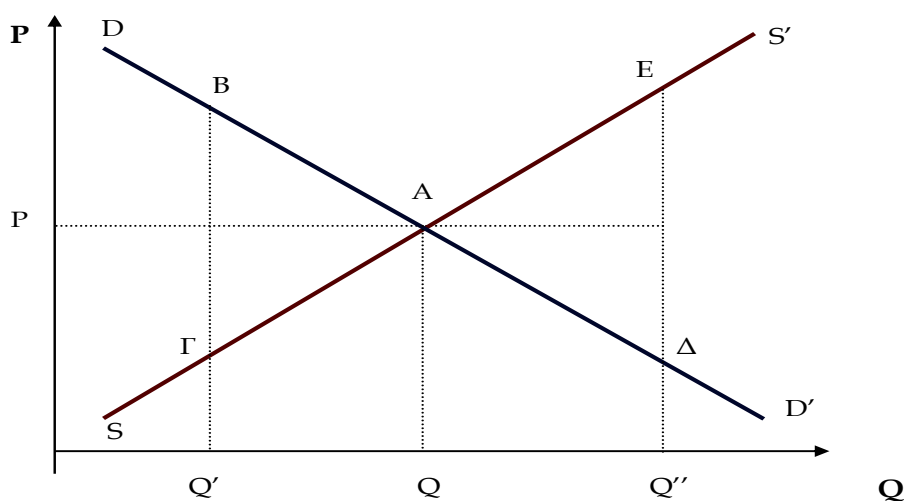
Source: Varian, 2006

Βασικές διακρίσεις στην Οικονομική θεωρία, αποτελούν οι έννοιες της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας (Economic efficiency) και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης (Equity (Social Justice)) (Katz-Rosen, 1998, Varian, 2006, Krugman-Wells, 2012). Η πρώτη, αναφέρεται στην κατανομή των πόρων στις διαφορετικές δραστηριότητες της οικονομίας, στοχεύοντας στην μεγιστοποίηση της ευημερίας των ατόμων μιας κοινωνίας, ενώ η δεύτερη αντίστοιχα, στην διανομή της ευημερίας, ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας. Ωστόσο, στην περίπτωση που η κατανομή των πόρων ικανοποιεί τα κριτήρια της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας, το αποτέλεσμα μπορεί να μην είναι επιθυμητό από την άποψη της Κοινωνικής Δικαιοσύνης. Η αντίστροφη σχέση που εμφανίζεται μεταξύ των δύο κριτηρίων, δημιουργεί δυσκολία, τόσο

στην Οικονομική Επιστήμη, όσο και στην οικονομική πολιτική στην επιλογή της σχέσης που θεωρείται άριστη για την κοινωνία.

Οι προϋποθέσεις που ο Ανταγωνισμός οδηγεί σε Οικονομική Αποτελεσματικότητα (Pareto), εδράζεται από τα δύο θεμελιώδη θεωρήματα των οικονομικών της ευημερίας²², όπου όταν τα άτομα αποφασίζουν την ποσότητα του αγαθού την οποία θα αγοράσουν, εξισώνουν το οριακό όφελος που αποκομίζουν, (από την κατανάλωση μιας επιπλέον μονάδας αγαθού), με το οριακό κόστος αγοράς της επιπλέον μονάδας, το οποίο αποτελεί και την τιμή που πληρώνουν. Από την άλλη πλευρά, όταν οι επιχειρήσεις αποφασίζουν την ποσότητα ενός αγαθού που θα πουλήσουν, εξισώνουν την τιμή που εισπράττουν, με το οριακό κόστος παραγωγής μιας επιπλέον μονάδας αγαθού. Κατά συνέπεια, το οριακό όφελος από την κατανάλωση μιας επιπλέον μονάδας, εξισώνεται με το οριακό κόστος της επιπλέον μονάδας. Από την Μικροοικονομική θεωρία, η σχέση οριακού οφέλους-τιμής δίνεται από την καμπύλη Ζήτησης και η σχέση οριακού κόστους-τιμής από την καμπύλη Προσφοράς του αγαθού (Varian, 2006). Προκειμένου να γίνει περισσότερο κατανοητή η αντίστροφη σχέση μεταξύ Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και Κοινωνικής Δικαιοσύνης, κάτι που επηρεάζει την διαμόρφωση οικονομικών πολιτικών στο εσωτερικό των κρατών, παραθέτουμε μια ανάλυση μερικής ισορροπίας στο Διάγραμμα 2.4.

Διάγραμμα 2.4: Αντίστροφη σχέση Οικονομικής Αποτελεσματικότητας & Κοινωνικής Δικαιοσύνης

Source: Varian, 2006

²² Το πρώτο Θεώρημα, αναφέρεται στην άριστη κατά Pareto ισορροπία, η οποία προκύπτει υπό συνθήκες τέλει ανταγωνισμού, (Δεν υπάρχει ανακατανομή πόρων που να κάνει καλύτερη την κατάσταση ενός ατόμου δίχως να χειροτερεύει κατάσταση κάποιου άλλου ατόμου). Αντίστοιχα, το δεύτερο Θεώρημα αναφέρεται στην ισορροπία που προκύπτει υπό συνθήκες τέλει ανταγωνισμού (οδηγώντας στην αποτελεσματικότερη κατανομή πόρων με μικρότερο κοινωνικό κόστος) και μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω του μηχανισμού της Αγοράς.

Σε περιβάλλον Τέλειου Ανταγωνισμού, η Ζήτηση ενός αγαθού παριστάνεται με την καμπύλη Ζήτησης DD' (καμπύλη οριακού οφέλους) και η Προσφορά του ίδιου αγαθού με την καμπύλη Προσφοράς SS' (καμπύλη οριακού κόστους). Στο βαθμό που η καμπύλη Ζήτησης εκφράζει την οριακή προθυμία πληρωμής του καταναλωτή για το αγαθό X , τότε στην τιμή ισορροπίας της αγοράς P ανά μονάδα προϊόντος, μπορούμε να υπολογίσουμε το πλεόνασμα του καταναλωτή, το οποίο είναι η περιοχή PDA . Ανάλογα, η καμπύλη Προσφοράς μπορεί να θεωρηθεί ως το ελάχιστο ποσό που θα αποδεχόταν ο παραγωγός για να προσφέρει μια επιπλέον μονάδα αγαθού, είναι δηλαδή η καμπύλη οριακού κόστους. Το πλεόνασμα του παραγωγού είναι η περιοχή PSA . Αν δεχτούμε ότι το πλεόνασμα του καταναλωτή μαζί με το πλεόνασμα του παραγωγού εκφράζουν το κοινωνικό πλεόνασμα ή με άλλα λόγια την κοινωνική ευημερία, τότε αυτή δίνεται από την περιοχή $DSA=PDA+PSA$. Στο σημείο ισορροπίας της παραπάνω Ανταγωνιστικής Αγοράς η τιμή είναι ίση με το οριακό κόστος και το κοινωνικό πλεόνασμα μεγιστοποιείται. Αυτό γίνεται φανερό από το γεγονός ότι μια μείωση της παραγωγής π.χ. από το Q στο Q' μειώνει το πλεόνασμα καταναλωτή και παραγωγού δηλαδή την ευημερία κατά το τρίγωνο $ABΓ$. Ομοίως, μια επέκταση της παραγωγής πέρα από το Q π.χ. στο Q'' , θα προκαλέσει απώλεια ευημερίας κατά το τρίγωνο $AΔE$, αφού το επιπλέον προϊόν έχει συνολικό κόστος $QADQ'$ και συνολικό όφελος $QAEQ''$. Συνεπώς, γίνεται φανερό ότι η Ανταγωνιστική Αγορά οδηγεί σε μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας και οποιαδήποτε παρέμβαση που μεταβάλλει το αποτέλεσμα της, οδηγεί σε μείωση της ευημερίας. Στην ανάλυση αυτή δεν εξετάστηκε καθόλου το θέμα της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, δηλαδή αν το αποτέλεσμα αυτό είναι και το επιθυμητό από την κοινωνία²³. Αλλαγές στη διανομή του εισοδήματος επηρεάζουν τη θέση αλλά και την κλίση της καμπύλης ζήτησης (Varian, 2006).

Το δίλλημα, επίτευξης Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και Κοινωνικής Δικαιοσύνης και η επιτακτική ανάγκη μετασχηματισμού των κρατών, από «Κοινωνικά» σε «Ανταγωνιστικά», (σε περιβάλλον Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης), οδηγεί τις σύγχρονες κοινωνίες αντιμέτωπες με προκλήσεις. Οι αντιπαραθέσεις, αναφορικά με την επίτευξη ευημερίας, διαμέσου της κρατικής παρέμβασης ή της οικονομίας της Αγοράς (*Laissez-faire*), στιγματίζει την αντιπαραθέση αρκετές δεκαετίες. Από την μια πλευρά (*Keynesian welfare state*), η ενίσχυση της Ζήτησης προκειμένου την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος και την εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης, την αναδιανομή εισοδήματος και την παροχή δημοσίων αγαθών, αιτιολογεί την κρατική παρέμβαση στην ανάγκη επίτευξης Οικονομικής

²³ Για μια περισσότερη εμβάθυνση, βλ. Εκτενή ανάλυση στο 7^ο Κεφάλαιο της παρούσας ερευνητικής Εργασίας.

Αποτελεσματικότητας και Κοινωνικής Δικαιοσύνης, εξαιτίας της ασύμμετρης πληροφόρησης²⁴ και των εξωτερικότητων²⁵, όπου οδηγεί σε ατέλειες την Αγορά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν το φαινόμενο της «Δυσμενούς επιλογής» και του «Ηθικού κινδύνου» (Barr, 2004). Από την άλλη πλευρά, η κριτική η οποία ασκείται, αφορά τις απρόβλεπτες συνέπειες της κρατικής παρέμβασης στην περίπτωση αποτυχιών της Αγοράς (Mishra, 1999) και την αμφισβήτηση επίτευξης Οικονομικής Αποτελεσματικότητας, προτείνοντας, τα Οικονομικά της Προσφοράς, την απρόσκοπτη λειτουργία των Αγορών, την ελάχιστη παρέμβαση και την εξασφάλιση ενός ελάχιστου διχτού κοινωνικής ασφάλειας (Neo-Liberal welfare state).

Στα παρακάτω διαγράμματα (2.5-2.10) απεικονίζεται το πλαίσιο της Ανταγωνιστικότητας επιλεγμένων κρατών-μελών της Ευρωζώνης (Ευρώ (€) Βορρά-Νότου) για το χρονικό διάστημα 2014-2015, σύμφωνα με την Έκθεση του WEF.

²⁴ Όταν υπάρχει Ασύμμετρία πληροφόρησης, η πλευρά της Προσφοράς διαθέτει διαφορετική πληροφόρηση από την πλευρά της Ζήτησης.

²⁵ Όταν οι πράξεις κάποιου ατόμου δημιουργούν παρενέργειες σε τρίτους, τότε υπάρχουν Εξωτερικότητες. Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα ιδιωτικά οφέλη μιας πράξης και στα συνολικά οφέλη της, συνεπώς, το αποτέλεσμα της Αγοράς είναι αναποτελεσματικό.

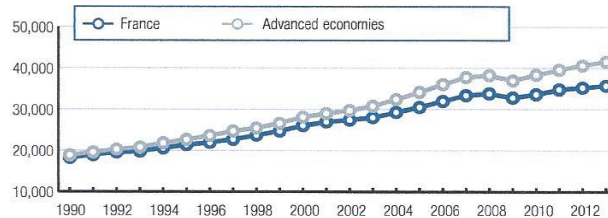
Διάγραμμα 2.5: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Γαλλίας (2014-2015)

France

Key indicators, 2013

Population (millions).....	63.7
GDP (US\$ billions).....	2,737.4
GDP per capita (US\$).....	43,000
GDP (PPP) as share (%) of world total.....	2.62

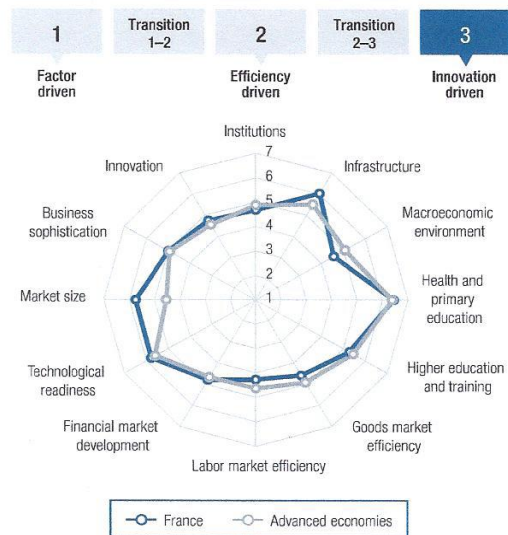
GDP (PPP) per capita (int'l \$), 1990–2013

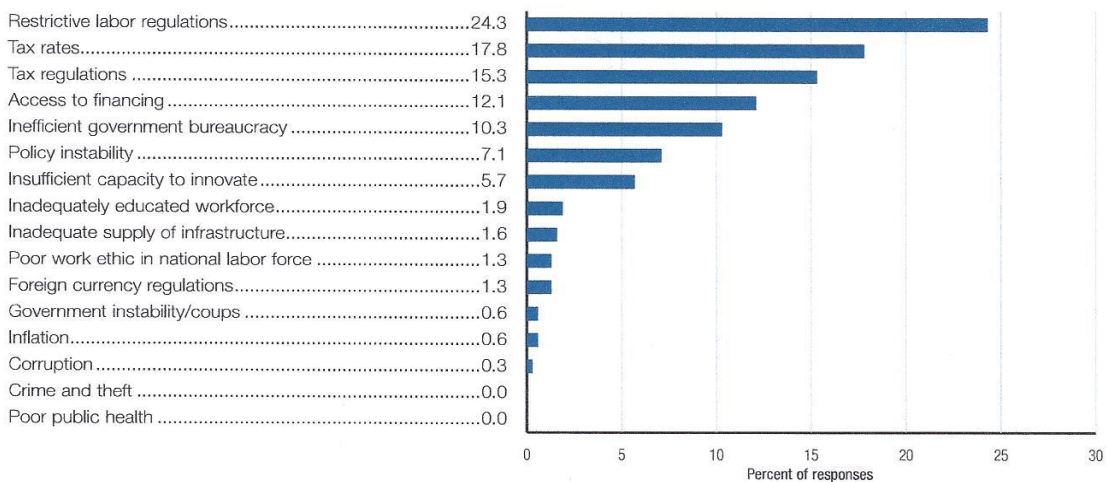
Global Competitiveness Index

	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015	23	5.1
GCI 2013–2014 (out of 148).....	23	5.1
GCI 2012–2013 (out of 144).....	21	5.1
GCI 2011–2012 (out of 142).....	18	5.1
Basic requirements (20.0%)	26	5.4
Institutions.....	32	4.7
Infrastructure.....	8	6.0
Macroeconomic environment.....	82	4.6
Health and primary education.....	18	6.4
Efficiency enhancers (50.0%)	19	5.1
Higher education and training.....	28	5.3
Goods market efficiency.....	46	4.6
Labor market efficiency.....	61	4.3
Financial market development.....	23	4.8
Technological readiness.....	17	5.8
Market size.....	8	5.7
Innovation and sophistication factors (30.0%)	19	4.9
Business sophistication.....	22	5.0
Innovation.....	19	4.7

Stage of development

The most problematic factors for doing business

The Global Competitiveness Index in detail

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	5.5	21
1.02 Intellectual property protection	5.6	13
1.03 Diversion of public funds	4.7	27
1.04 Public trust in politicians	3.5	42
1.05 Irregular payments and bribes	5.3	30
1.06 Judicial independence	5.0	33
1.07 Favoritism in decisions of government officials	3.9	30
1.08 Wastefulness of government spending	3.1	72
1.09 Burden of government regulation	2.8	121
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes	4.2	41
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs.	4.2	25
1.12 Transparency of government policymaking	4.0	70
1.13 Business costs of terrorism	4.6	109
1.14 Business costs of crime and violence	4.3	79
1.15 Organized crime	4.9	62
1.16 Reliability of police services	5.3	30
1.17 Ethical behavior of firms	5.1	24
1.18 Strength of auditing and reporting standards	5.5	27
1.19 Efficacy of corporate boards	5.2	22
1.20 Protection of minority shareholders' interests	4.4	55
1.21 Strength of investor protection, 0-10 (best)*	5.3	68
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure	6.1	10
2.02 Quality of roads	6.2	4
2.03 Quality of railroad infrastructure	5.9	6
2.04 Quality of port infrastructure	5.2	32
2.05 Quality of air transport infrastructure	5.8	17
2.06 Available airline seat km/week, millions*	3,957.1	8
2.07 Quality of electricity supply	6.5	14
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*	98.5	96
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*	60.8	4
3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*	-4.2	96
3.02 Gross national savings, % GDP*	17.7	85
3.03 Inflation, annual % change*	1.0	1
3.04 General government debt, % GDP*	93.9	129
3.05 Country credit rating, 0-100 (best)*	83.9	15
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Malaria cases/100,000 pop.*	S.L.	n/a
4.02 Business impact of malaria	N/Appl.	n/a
4.03 Tuberculosis cases/100,000 pop.*	8.2	27
4.04 Business impact of tuberculosis	6.4	34
4.05 HIV prevalence, % adult pop.*	0.4	75
4.06 Business impact of HIV/AIDS	6.0	48
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*	3.4	19
4.08 Life expectancy, years*	82.6	6
4.09 Quality of primary education	4.9	31
4.10 Primary education enrollment, net %*	98.2	28
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*	109.7	11
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*	58.3	46
5.03 Quality of the education system	4.4	34
5.04 Quality of math and science education	5.2	17
5.05 Quality of management schools	5.7	8
5.06 Internet access in schools	4.7	55
5.07 Availability of research and training services	5.3	21
5.08 Extent of staff training	4.5	31
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition	5.5	31
6.02 Extent of market dominance	4.4	26
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy	4.9	20
6.04 Effect of taxation on incentives to invest	2.8	135
6.05 Total tax rate, % profits*	64.7	132

INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency (cont'd.)		
6.06 No. procedures to start a business*	5	32
6.07 No. days to start a business*	6.5	31
6.08 Agricultural policy costs	3.8	74
6.09 Prevalence of trade barriers	4.3	75
6.10 Trade tariffs, % duty*	0.8	5
6.11 Prevalence of foreign ownership	5.4	23
6.12 Business impact of rules on FDI	4.5	66
6.13 Burden of customs procedures	4.7	35
6.14 Imports as a percentage of GDP*	31.7	110
6.15 Degree of customer orientation	5.0	41
6.16 Buyer sophistication	3.9	32
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations	3.6	129
7.02 Flexibility of wage determination	4.8	87
7.03 Hiring and firing practices	2.7	134
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*	11.8	51
7.05 Effect of taxation on incentives to work	2.9	125
7.06 Pay and productivity	3.9	77
7.07 Reliance on professional management	4.5	48
7.08 Country capacity to retain talent	3.6	56
7.09 Country capacity to attract talent	3.8	44
7.10 Women in labor force, ratio to men*	0.88	35
8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services	5.3	30
8.02 Affordability of financial services	5.2	28
8.03 Financing through local equity market	4.4	24
8.04 Ease of access to loans	3.8	17
8.05 Venture capital availability	3.3	35
8.06 Soundness of banks	5.4	47
8.07 Regulation of securities exchanges	5.0	32
8.08 Legal rights index, 0-10 (best)*	7	43
9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies	6.1	19
9.02 Firm-level technology absorption	5.5	27
9.03 FDI and technology transfer	4.8	48
9.04 Individuals using Internet, %*	81.9	21
9.05 Fixed broadband Internet subscriptions/100 pop.*	38.8	4
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*	141.5	17
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*	57.1	33
10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1-7 (best)*	5.6	9
10.02 Foreign market size index, 1-7 (best)*	6.1	12
10.03 GDP (PPP\$ billions)*	2,278.0	9
10.04 Exports as a percentage of GDP*	29.7	97
11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity	5.2	18
11.02 Local supplier quality	5.4	16
11.03 State of cluster development	4.3	32
11.04 Nature of competitive advantage	5.3	20
11.05 Value chain breadth	5.3	6
11.06 Control of international distribution	4.6	24
11.07 Production process sophistication	5.5	17
11.08 Extent of marketing	5.5	15
11.09 Willingness to delegate authority	3.9	52
12th pillar: Innovation		
12.01 Capacity for innovation	4.8	21
12.02 Quality of scientific research institutions	5.6	12
12.03 Company spending on R&D	4.7	15
12.04 University-industry collaboration in R&D	4.6	29
12.05 Gov't procurement of advanced tech products	3.8	43
12.06 Availability of scientists and engineers	4.8	21
12.07 PCT patents, applications/million pop.*	118.1	15

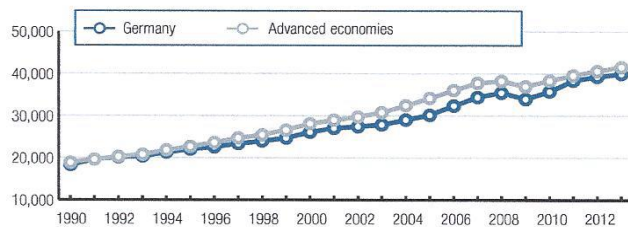
Διάγραμμα 2.6: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Γερμανίας (2014-2015)

Germany

Key indicators, 2013

Population (millions).....	80.8
GDP (US\$ billions).....	3,636.0
GDP per capita (US\$).....	44,999
GDP (PPP) as share (%) of world total.....	3.72

GDP (PPP) per capita (int'l \$), 1990–2013

Global Competitiveness Index

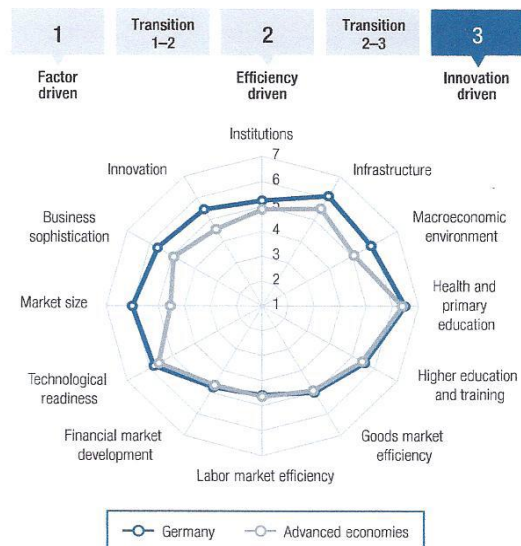
	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015.....	5	5.5
GCI 2013–2014 (out of 148).....	4	5.5
GCI 2012–2013 (out of 144).....	6	5.5
GCI 2011–2012 (out of 142).....	6	5.4

Basic requirements (20.0%).....11.....5.9		
Institutions.....	17	5.2
Infrastructure.....	7	6.1
Macroeconomic environment.....	24	5.8
Health and primary education.....	14	6.5

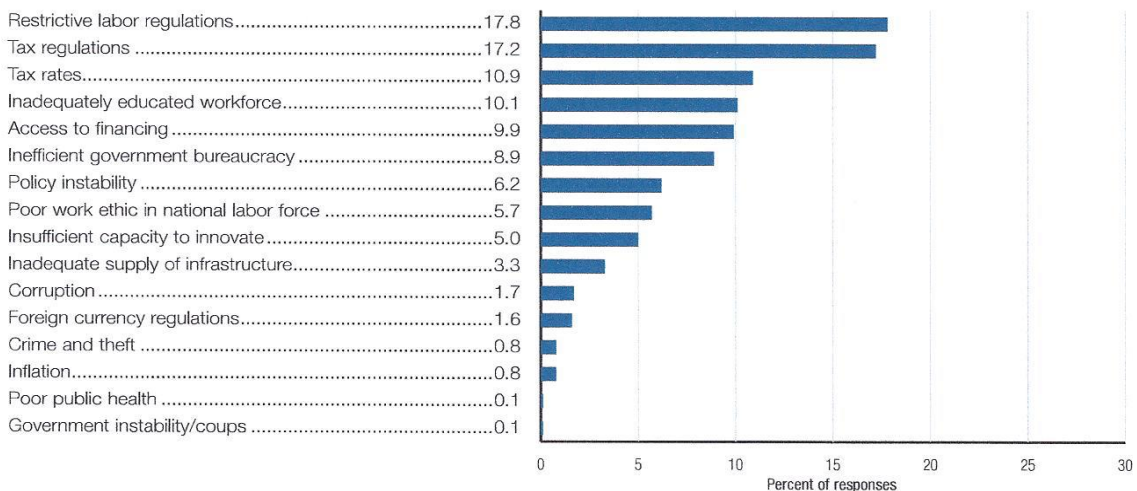
Efficiency enhancers (50.0%).....9.....5.3		
Higher education and training.....	16	5.6
Goods market efficiency.....	19	5.0
Labor market efficiency.....	35	4.6
Financial market development.....	25	4.8
Technological readiness.....	13	5.8
Market size.....	5	6.0

Innovation and sophistication factors (30.0%).....4.....5.6		
Business sophistication.....	3	5.6
Innovation.....	6	5.5

Stage of development

The most problematic factors for doing business

The Global Competitiveness Index in detail

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	5.6	19
1.02 Intellectual property protection	5.4	21
1.03 Diversion of public funds.....	5.3	18
1.04 Public trust in politicians.....	4.7	15
1.05 Irregular payments and bribes.....	5.6	25
1.06 Judicial independence.....	5.9	15
1.07 Favoritism in decisions of government officials.....	4.7	12
1.08 Wastefulness of government spending.....	4.2	20
1.09 Burden of government regulation.....	3.6	55
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes.....	5.4	11
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs.	4.8	12
1.12 Transparency of government policymaking.....	4.8	22
1.13 Business costs of terrorism.....	5.5	60
1.14 Business costs of crime and violence.....	5.2	36
1.15 Organized crime.....	5.5	39
1.16 Reliability of police services.....	5.9	19
1.17 Ethical behavior of firms.....	5.6	16
1.18 Strength of auditing and reporting standards.....	5.6	23
1.19 Efficacy of corporate boards.....	5.3	21
1.20 Protection of minority shareholders' interests.....	4.7	38
1.21 Strength of investor protection, 0-10 (best)*.....	5.0	83
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure.....	6.0	11
2.02 Quality of roads.....	5.9	13
2.03 Quality of railroad infrastructure.....	5.7	8
2.04 Quality of port infrastructure.....	5.7	14
2.05 Quality of air transport infrastructure.....	5.9	13
2.06 Available airline seat km/week, millions*.....	4,924.9	5
2.07 Quality of electricity supply.....	6.1	33
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*.....	119.0	58
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*.....	58.9	5
3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*.....	0.0	23
3.02 Gross national savings, % GDP*.....	24.3	45
3.03 Inflation, annual % change*.....	1.6	1
3.04 General government debt, % GDP*.....	78.1	118
3.05 Country credit rating, 0-100 (best)*.....	92.9	4
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Malaria cases/100,000 pop.*.....	S.L.	n/a
4.02 Business impact of malaria.....	N/Appl.	n/a
4.03 Tuberculosis cases/100,000 pop.*.....	5.6	11
4.04 Business impact of tuberculosis.....	6.5	26
4.05 HIV prevalence, % adult pop.*.....	0.1	1
4.06 Business impact of HIV/AIDS.....	6.3	29
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*.....	3.4	19
4.08 Life expectancy, years*.....	80.9	21
4.09 Quality of primary education.....	5.1	22
4.10 Primary education enrollment, net %*.....	97.9	30
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*.....	101.3	29
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*.....	61.7	37
5.03 Quality of the education system.....	5.2	12
5.04 Quality of math and science education.....	5.1	20
5.05 Quality of management schools.....	5.0	29
5.06 Internet access in schools.....	5.0	43
5.07 Availability of research and training services.....	6.0	3
5.08 Extent of staff training.....	5.0	13
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition.....	5.9	12
6.02 Extent of market dominance.....	5.7	3
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy.....	5.2	12
6.04 Effect of taxation on incentives to invest.....	4.1	36
6.05 Total tax rate, % profits*.....	49.4	110

INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency (cont'd.)		
6.06 No. procedures to start a business*.....	9	106
6.07 No. days to start a business*.....	14.5	74
6.08 Agricultural policy costs.....	4.2	31
6.09 Prevalence of trade barriers.....	4.3	87
6.10 Trade tariffs, % duty*.....	0.8	5
6.11 Prevalence of foreign ownership.....	5.0	46
6.12 Business impact of rules on FDI.....	4.8	35
6.13 Burden of customs procedures.....	4.7	37
6.14 Imports as a percentage of GDP*.....	41.3	83
6.15 Degree of customer orientation.....	5.3	20
6.16 Buyer sophistication.....	4.3	15
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations.....	5.2	19
7.02 Flexibility of wage determination.....	3.4	136
7.03 Hiring and firing practices.....	3.4	109
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*.....	21.6	100
7.05 Effect of taxation on incentives to work.....	3.7	67
7.06 Pay and productivity.....	4.3	40
7.07 Reliance on professional management.....	5.5	19
7.08 Country capacity to retain talent.....	5.1	10
7.09 Country capacity to attract talent.....	4.7	18
7.10 Women in labor force, ratio to men*.....	0.87	45
8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services.....	5.6	18
8.02 Affordability of financial services.....	5.5	14
8.03 Financing through local equity market.....	4.3	31
8.04 Ease of access to loans.....	3.3	34
8.05 Venture capital availability.....	3.4	28
8.06 Soundness of banks.....	5.3	55
8.07 Regulation of securities exchanges.....	4.8	38
8.08 Legal rights index, 0-10 (best)*.....	7	43
9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies.....	6.2	17
9.02 Firm-level technology absorption.....	5.7	13
9.03 FDI and technology transfer.....	4.9	43
9.04 Individuals using Internet, %*.....	84.0	17
9.05 Fixed broadband Internet subscriptions/100 pop.*.....	34.6	9
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*.....	112.4	24
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*.....	44.7	45
10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1-7 (best)*.....	5.8	5
10.02 Foreign market size index, 1-7 (best)*.....	6.5	3
10.03 GDP (PPP\$ billions)*.....	3,232.5	5
10.04 Exports as a percentage of GDP*.....	47.8	49
11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity.....	5.6	2
11.02 Local supplier quality.....	6.0	4
11.03 State of cluster development.....	5.5	3
11.04 Nature of competitive advantage.....	6.0	7
11.05 Value chain breadth.....	5.9	2
11.06 Control of international distribution.....	5.2	6
11.07 Production process sophistication.....	6.2	4
11.08 Extent of marketing.....	5.6	7
11.09 Willingness to delegate authority.....	4.9	19
12th pillar: Innovation		
12.01 Capacity for innovation.....	5.6	4
12.02 Quality of scientific research institutions.....	5.8	8
12.03 Company spending on R&D.....	5.5	5
12.04 University-industry collaboration in R&D.....	5.3	10
12.05 Gov't procurement of advanced tech products.....	4.2	16
12.06 Availability of scientists and engineers.....	4.9	18
12.07 PCT patents, applications/million pop.*.....	226.9	6

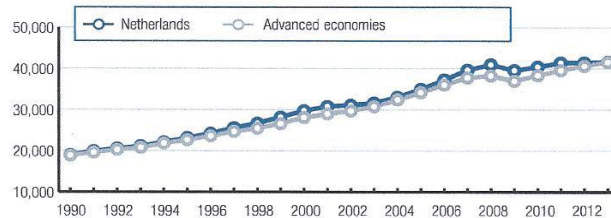
Διάγραμμα 2.7: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Ολλανδίας (2014-2015)

Netherlands

Key indicators, 2013

Population (millions).....	16.8
GDP (US\$ billions).....	800.0
GDP per capita (US\$).....	47,634
GDP (PPP) as share (%) of world total.....	0.81

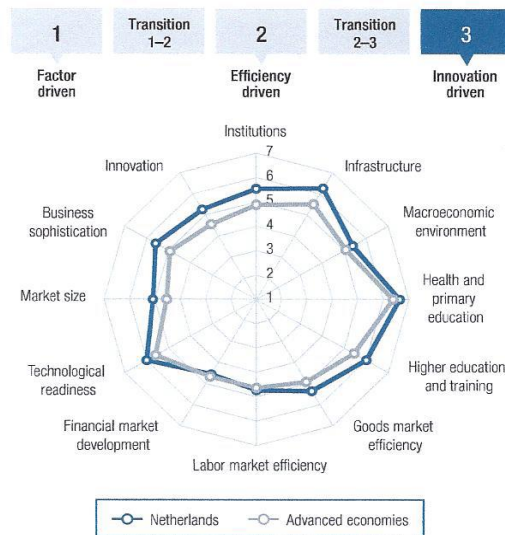
GDP (PPP) per capita (int'l \$), 1990–2013

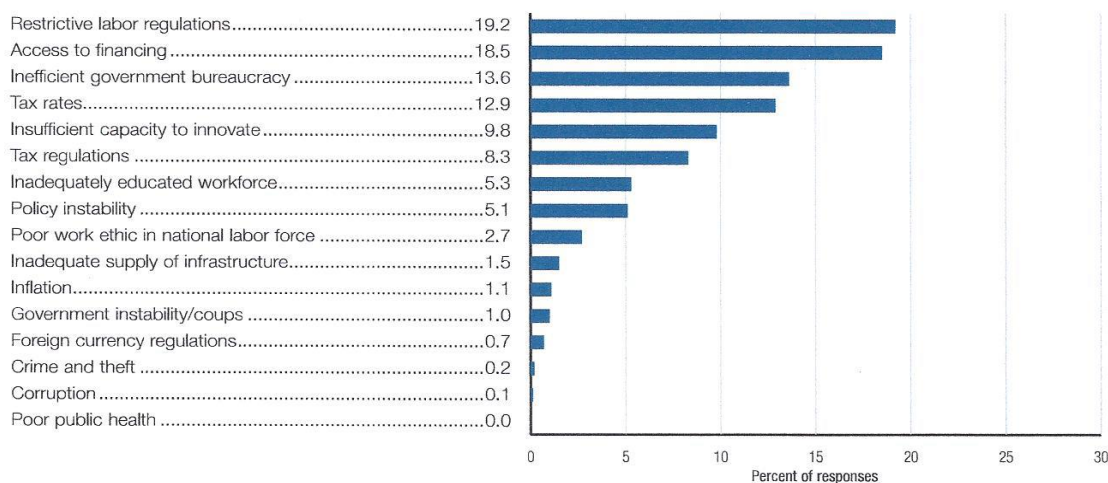
Global Competitiveness Index

	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015	8	5.5
GCI 2013–2014 (out of 148).....	8.....	5.4
GCI 2012–2013 (out of 144).....	5.....	5.5
GCI 2011–2012 (out of 142).....	7.....	5.4
Basic requirements (20.0%)	10	6.0
Institutions.....	10.....	5.5
Infrastructure.....	4.....	6.3
Macroeconomic environment.....	39.....	5.4
Health and primary education.....	5.....	6.6
Efficiency enhancers (50.0%)	8	5.3
Higher education and training.....	3.....	6.0
Goods market efficiency.....	9.....	5.3
Labor market efficiency.....	21.....	4.7
Financial market development.....	37.....	4.5
Technological readiness.....	9.....	6.0
Market size.....	23.....	5.1
Innovation and sophistication factors (30.0%)	6	5.4
Business sophistication.....	5.....	5.6
Innovation.....	8.....	5.3

Stage of development

The most problematic factors for doing business

Netherlands

The Global Competitiveness Index in detail

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	5.8	14
1.02 Intellectual property protection	5.7	11
1.03 Diversion of public funds	5.7	11
1.04 Public trust in politicians	5.3	9
1.05 Irregular payments and bribes	6.0	14
1.06 Judicial independence	6.1	10
1.07 Favoritism in decisions of government officials	5.1	6
1.08 Wastefulness of government spending	4.3	18
1.09 Burden of government regulation	3.9	30
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes	5.5	9
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs.	5.2	5
1.12 Transparency of government policymaking	5.2	14
1.13 Business costs of terrorism	5.7	51
1.14 Business costs of crime and violence	5.2	31
1.15 Organized crime	6.0	19
1.16 Reliability of police services	6.0	16
1.17 Ethical behavior of firms	5.9	10
1.18 Strength of auditing and reporting standards	5.9	12
1.19 Efficacy of corporate boards	5.7	7
1.20 Protection of minority shareholders' interests	5.4	12
1.21 Strength of investor protection, 0-10 (best)*	4.7	98
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure	6.3	6
2.02 Quality of roads	6.1	5
2.03 Quality of railroad infrastructure	5.6	9
2.04 Quality of port infrastructure	6.8	1
2.05 Quality of air transport infrastructure	6.4	4
2.06 Available airline seat km/week, millions*	1,806.0	23
2.07 Quality of electricity supply	6.6	9
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*	113.7	68
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*	42.5	19
3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*	-3.1	78
3.02 Gross national savings, % GDP*	26.6	35
3.03 Inflation, annual % change*	2.6	1
3.04 General government debt, % GDP*	74.9	117
3.05 Country credit rating, 0-100 (best)*	89.3	11
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Malaria cases/100,000 pop.*	M.F.	n/a
4.02 Business impact of malaria	N/Appl.	n/a
4.03 Tuberculosis cases/100,000 pop.*	6.3	14
4.04 Business impact of tuberculosis	6.8	9
4.05 HIV prevalence, % adult pop.*	0.2	1
4.06 Business impact of HIV/AIDS	6.6	10
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*	3.4	19
4.08 Life expectancy, years*	81.1	18
4.09 Quality of primary education	5.7	8
4.10 Primary education enrollment, net %*	98.4	21
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*	129.9	3
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*	77.3	17
5.03 Quality of the education system	5.3	8
5.04 Quality of math and science education	5.4	8
5.05 Quality of management schools	5.7	9
5.06 Internet access in schools	6.4	5
5.07 Availability of research and training services	6.1	2
5.08 Extent of staff training	5.0	12
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition	5.9	14
6.02 Extent of market dominance	5.3	7
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy	5.5	2
6.04 Effect of taxation on incentives to invest	4.6	17
6.05 Total tax rate, % profits*	39.3	75

INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency (cont'd.)		
6.06 No. procedures to start a business*	4	22
6.07 No. days to start a business*	4.0	9
6.08 Agricultural policy costs	4.8	8
6.09 Prevalence of trade barriers	4.8	20
6.10 Trade tariffs, % duty*	0.8	5
6.11 Prevalence of foreign ownership	5.5	18
6.12 Business impact of rules on FDI	5.4	14
6.13 Burden of customs procedures	5.6	6
6.14 Imports as a percentage of GDP*	88.9	12
6.15 Degree of customer orientation	5.3	23
6.16 Buyer sophistication	4.3	17
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations	5.5	7
7.02 Flexibility of wage determination	3.5	135
7.03 Hiring and firing practices	3.1	123
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*	8.7	26
7.05 Effect of taxation on incentives to work	3.7	62
7.06 Pay and productivity	3.7	94
7.07 Reliance on professional management	6.1	4
7.08 Country capacity to retain talent	4.8	13
7.09 Country capacity to attract talent	4.8	15
7.10 Women in labor force, ratio to men*	0.88	37
8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services	5.9	11
8.02 Affordability of financial services	5.5	17
8.03 Financing through local equity market	4.3	27
8.04 Ease of access to loans	3.1	48
8.05 Venture capital availability	3.5	22
8.06 Soundness of banks	4.7	80
8.07 Regulation of securities exchanges	5.2	25
8.08 Legal rights index, 0-10 (best)*	5	85
9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies	6.3	9
9.02 Firm-level technology absorption	5.6	21
9.03 FDI and technology transfer	5.0	37
9.04 Individuals using Internet, %*	94.0	5
9.05 Fixed broadband Internet subscriptions/100 pop.*	40.1	3
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*	235.0	10
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*	62.3	27
10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1-7 (best)*	4.7	26
10.02 Foreign market size index, 1-7 (best)*	6.1	10
10.03 GDP (PPP\$ billions)*	700.5	23
10.04 Exports as a percentage of GDP*	100.7	6
11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity	5.3	16
11.02 Local supplier quality	5.7	6
11.03 State of cluster development	5.3	7
11.04 Nature of competitive advantage	6.0	11
11.05 Value chain breadth	5.2	8
11.06 Control of international distribution	4.7	16
11.07 Production process sophistication	6.1	5
11.08 Extent of marketing	5.9	4
11.09 Willingness to delegate authority	5.7	3
12th pillar: Innovation		
12.01 Capacity for innovation	5.2	11
12.02 Quality of scientific research institutions	5.9	6
12.03 Company spending on R&D	4.7	17
12.04 University-industry collaboration in R&D	5.4	9
12.05 Gov't procurement of advanced tech products	4.0	28
12.06 Availability of scientists and engineers	4.6	30
12.07 PCT patents, applications/million pop.*	192.6	9

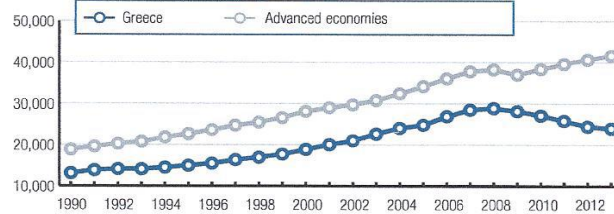
Διάγραμμα 2.8: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας (2014-2015)

Greece

Key indicators, 2013

Population (millions)	11.1
GDP (US\$ billions)	241.8
GDP per capita (US\$)	21,857
GDP (PPP) as share (%) of world total	0.31

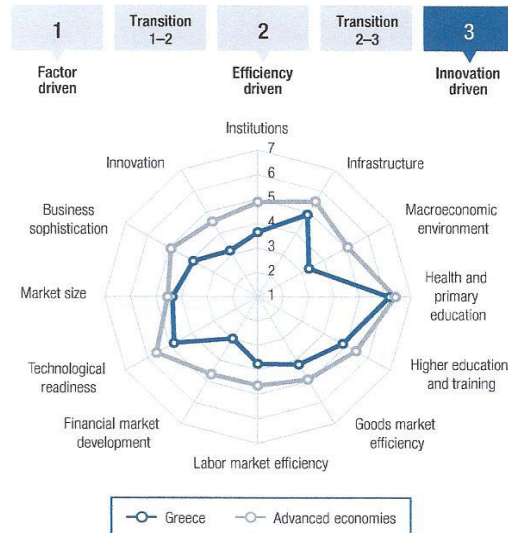
GDP (PPP) per capita (int'l \$), 1990–2013

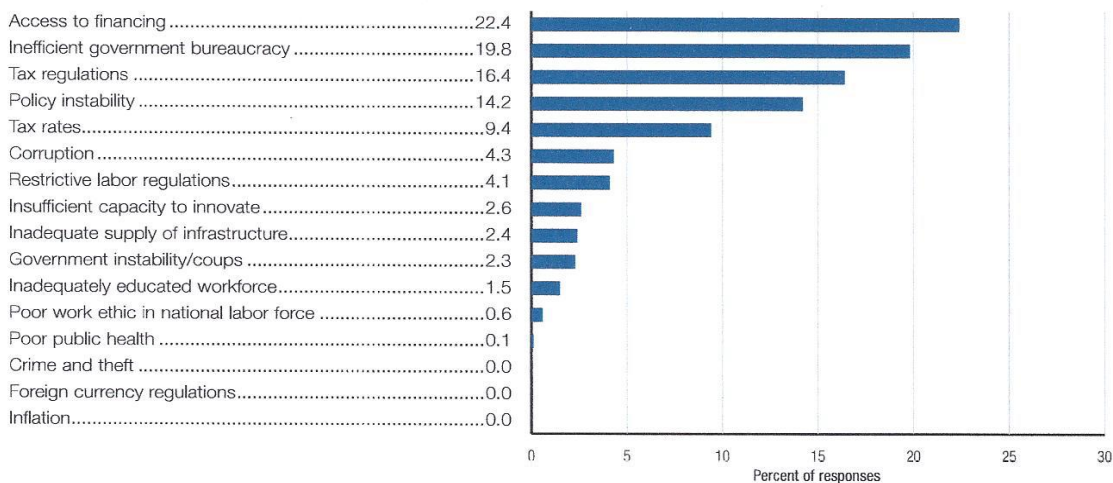
Global Competitiveness Index

	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015	81	4.0
GCI 2013–2014 (out of 148)	91	3.9
GCI 2012–2013 (out of 144)	96	3.9
GCI 2011–2012 (out of 142)	90	3.9
Basic requirements (20.0%)	76	4.5
Institutions	85	3.6
Infrastructure	36	4.9
Macroeconomic environment	135	3.3
Health and primary education	41	6.1
Efficiency enhancers (50.0%)	65	4.1
Higher education and training	44	4.8
Goods market efficiency	85	4.2
Labor market efficiency	118	3.7
Financial market development	130	3.0
Technological readiness	39	4.8
Market size	49	4.3
Innovation and sophistication factors (30.0%)	74	3.5
Business sophistication	74	3.9
Innovation	79	3.2

Stage of development

The most problematic factors for doing business

The Global Competitiveness Index in detail

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	3.9	82
1.02 Intellectual property protection	3.9	57
1.03 Diversion of public funds	3.0	81
1.04 Public trust in politicians	2.3	106
1.05 Irregular payments and bribes	3.8	78
1.06 Judicial independence	3.7	70
1.07 Favoritism in decisions of government officials	2.6	109
1.08 Wastefulness of government spending	2.2	131
1.09 Burden of government regulation	2.4	136
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes	2.7	126
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs.	2.7	114
1.12 Transparency of government policymaking	3.4	120
1.13 Business costs of terrorism	5.3	69
1.14 Business costs of crime and violence	4.9	45
1.15 Organized crime	5.5	42
1.16 Reliability of police services	4.4	58
1.17 Ethical behavior of firms	3.7	99
1.18 Strength of auditing and reporting standards	4.3	89
1.19 Efficacy of corporate boards	3.9	124
1.20 Protection of minority shareholders' interests	4.3	63
1.21 Strength of investor protection, 0-10 (best)*	5.3	68
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure	4.6	57
2.02 Quality of roads	4.3	55
2.03 Quality of railroad infrastructure	2.9	57
2.04 Quality of port infrastructure	4.7	49
2.05 Quality of air transport infrastructure	5.2	40
2.06 Available airline seat km/week, millions*	605.7	37
2.07 Quality of electricity supply	5.3	55
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*	116.8	59
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*	47.9	14
3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*	-2.6	66
3.02 Gross national savings, % GDP*	13.7	118
3.03 Inflation, annual % change*	-0.9	85
3.04 General government debt, % GDP*	173.8	142
3.05 Country credit rating, 0-100 (best)*	25.5	119
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Malaria cases/100,000 pop.*	S.L	n/a
4.02 Business impact of malaria	N/Appl	n/a
4.03 Tuberculosis cases/100,000 pop.*	4.5	6
4.04 Business impact of tuberculosis	6.3	36
4.05 HIV prevalence, % adult pop.*	0.2	1
4.06 Business impact of HIV/AIDS	6.1	42
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*	4.1	28
4.08 Life expectancy, years*	80.6	23
4.09 Quality of primary education	3.8	74
4.10 Primary education enrollment, net %*	99.5	9
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*	107.9	13
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*	114.0	1
5.03 Quality of the education system	3.0	111
5.04 Quality of math and science education	4.3	61
5.05 Quality of management schools	3.9	89
5.06 Internet access in schools	4.1	77
5.07 Availability of research and training services	3.8	90
5.08 Extent of staff training	3.6	112
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition	5.1	71
6.02 Extent of market dominance	3.9	59
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy	3.8	92
6.04 Effect of taxation on incentives to invest	2.4	141
6.05 Total tax rate, % profits*	44.0	96

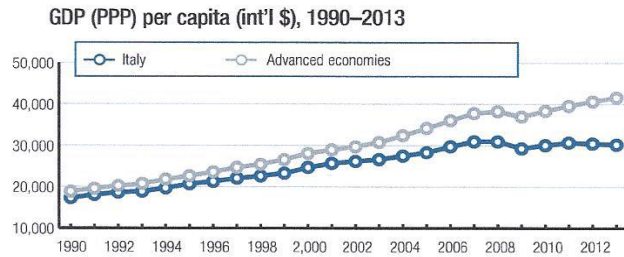
INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency (cont'd.)		
6.06 No. procedures to start a business*	5	32
6.07 No. days to start a business*	14.0	69
6.08 Agricultural policy costs	3.0	129
6.09 Prevalence of trade barriers	5.0	14
6.10 Trade tariffs, % duty*	0.8	5
6.11 Prevalence of foreign ownership	4.5	77
6.12 Business impact of rules on FDI	3.0	133
6.13 Burden of customs procedures	4.2	61
6.14 Imports as a percentage of GDP*	31.7	113
6.15 Degree of customer orientation	4.6	62
6.16 Buyer sophistication	3.3	84
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations	3.9	108
7.02 Flexibility of wage determination	4.2	118
7.03 Hiring and firing practices	3.6	92
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*	15.9	76
7.05 Effect of taxation on incentives to work	2.5	138
7.06 Pay and productivity	3.3	121
7.07 Reliance on professional management	3.8	98
7.08 Country capacity to retain talent	3.0	96
7.09 Country capacity to attract talent	2.3	127
7.10 Women in labor force, ratio to men*	0.76	87
8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services	3.8	110
8.02 Affordability of financial services	3.6	118
8.03 Financing through local equity market	2.3	121
8.04 Ease of access to loans	1.7	136
8.05 Venture capital availability	1.9	135
8.06 Soundness of banks	2.8	141
8.07 Regulation of securities exchanges	3.7	94
8.08 Legal rights index, 0-10 (best)*	4	96
9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies	5.0	61
9.02 Firm-level technology absorption	4.5	74
9.03 FDI and technology transfer	4.1	105
9.04 Individuals using Internet, %*	59.9	54
9.05 Fixed broadband Internet subscriptions/100 pop.*	26.2	21
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*	84.8	32
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*	36.1	59
10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1-7 (best)*	4.2	46
10.02 Foreign market size index, 1-7 (best)*	4.8	57
10.03 GDP (PPP\$ billions)*	265.6	50
10.04 Exports as a percentage of GDP*	30.3	95
11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity	4.7	65
11.02 Local supplier quality	4.4	66
11.03 State of cluster development	3.0	125
11.04 Nature of competitive advantage	4.0	42
11.05 Value chain breadth	3.7	73
11.06 Control of international distribution	4.0	72
11.07 Production process sophistication	3.7	76
11.08 Extent of marketing	4.2	69
11.09 Willingness to delegate authority	3.6	92
12th pillar: Innovation		
12.01 Capacity for innovation	3.3	109
12.02 Quality of scientific research institutions	3.7	70
12.03 Company spending on R&D	2.6	114
12.04 University-industry collaboration in R&D	3.1	111
12.05 Gov't procurement of advanced tech products	2.6	136
12.06 Availability of scientists and engineers	5.4	4
12.07 PCT patents, applications/million pop.*	7.6	39

Διάγραμμα 2.9: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας (2014-2015)

Italy

Key indicators, 2013

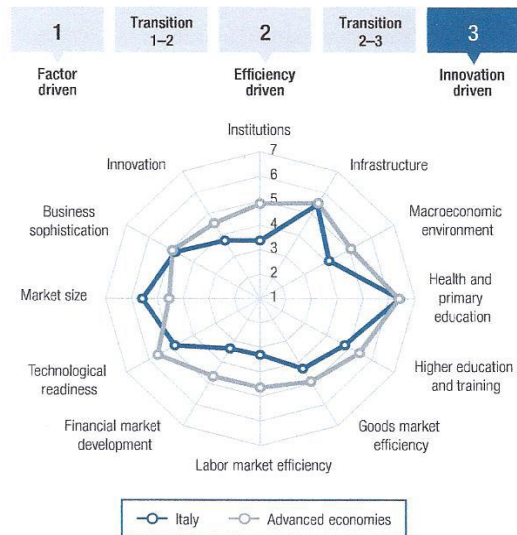
Population (millions).....	59.7
GDP (US\$ billions).....	2,072.0
GDP per capita (US\$).....	34,715
GDP (PPP) as share (%) of world total.....	2.08

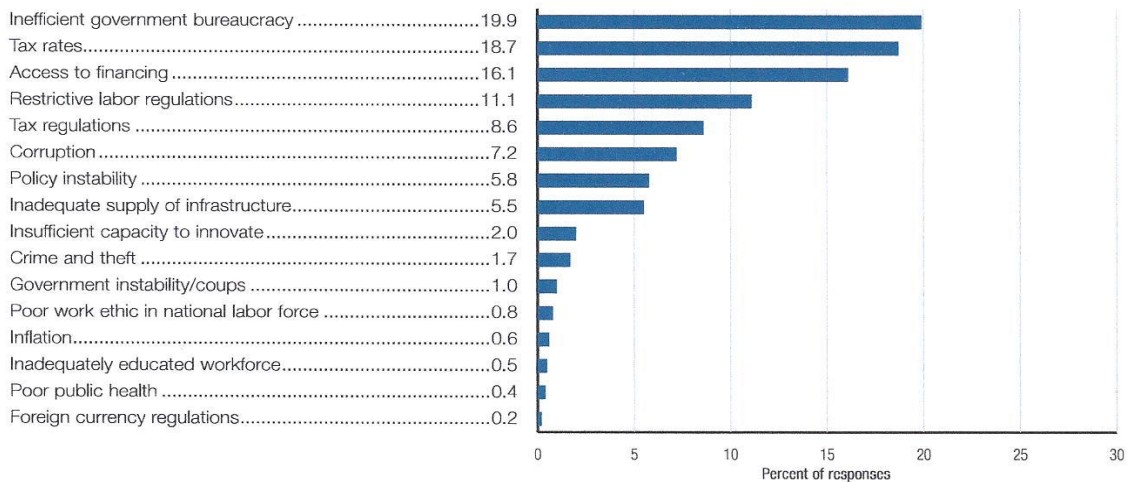
Global Competitiveness Index

	Rank (out of 144)	Score (1-7)
GCI 2014-2015	49	4.4
GCI 2013-2014 (out of 148).....	49	4.4
GCI 2012-2013 (out of 144).....	42	4.5
GCI 2011-2012 (out of 142).....	43	4.4
Basic requirements (20.0%)	54	4.8
Institutions.....	106	3.4
Infrastructure.....	26	5.4
Macroeconomic environment.....	108	4.1
Health and primary education.....	22	6.4
Efficiency enhancers (50.0%)	47	4.4
Higher education and training.....	47	4.8
Goods market efficiency.....	73	4.3
Labor market efficiency.....	136	3.3
Financial market development.....	119	3.3
Technological readiness.....	38	4.8
Market size.....	12	5.6
Innovation and sophistication factors (30.0%)	29	4.3
Business sophistication.....	25	4.8
Innovation.....	35	3.7

Stage of development

The most problematic factors for doing business

The Global Competitiveness Index in detail

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	4.0	74
1.02 Intellectual property protection	3.7	70
1.03 Diversion of public funds	2.8	95
1.04 Public trust in politicians	1.7	139
1.05 Irregular payments and bribes	3.8	74
1.06 Judicial independence	3.5	78
1.07 Favoritism in decisions of government officials	2.1	135
1.08 Wastefulness of government spending	1.9	139
1.09 Burden of government regulation	1.9	142
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes	2.0	143
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs	2.2	135
1.12 Transparency of government policymaking	2.5	143
1.13 Business costs of terrorism	5.6	54
1.14 Business costs of crime and violence	4.3	81
1.15 Organized crime	3.3	132
1.16 Reliability of police services	4.8	42
1.17 Ethical behavior of firms	3.6	105
1.18 Strength of auditing and reporting standards	4.2	99
1.19 Efficacy of corporate boards	3.9	121
1.20 Protection of minority shareholders' interests	3.3	127
1.21 Strength of investor protection, 0-10 (best)*	6.0	45
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure	4.6	56
2.02 Quality of roads	4.3	57
2.03 Quality of railroad infrastructure	4.1	29
2.04 Quality of port infrastructure	4.5	55
2.05 Quality of air transport infrastructure	4.3	70
2.06 Available airline seat km/week, millions*	2,358.7	18
2.07 Quality of electricity supply	5.9	35
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*	158.9	15
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*	34.3	33
3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*	-3.0	77
3.02 Gross national savings, % GDP*	17.8	84
3.03 Inflation, annual % change*	1.3	1
3.04 General government debt, % GDP*	132.5	139
3.05 Country credit rating, 0-100 (best)*	66.9	39
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Malaria cases/100,000 pop.*	M.F.	n/a
4.02 Business impact of malaria	N/Appl.	n/a
4.03 Tuberculosis cases/100,000 pop.*	6.7	18
4.04 Business impact of tuberculosis	6.6	21
4.05 HIV prevalence, % adult pop.*	0.4	75
4.06 Business impact of HIV/AIDS	6.3	28
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*	3.2	15
4.08 Life expectancy, years*	82.9	3
4.09 Quality of primary education	4.7	34
4.10 Primary education enrollment, net %*	97.2	42
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*	100.7	33
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*	62.5	35
5.03 Quality of the education system	3.7	67
5.04 Quality of math and science education	4.5	45
5.05 Quality of management schools	5.1	26
5.06 Internet access in schools	3.8	91
5.07 Availability of research and training services	4.8	30
5.08 Extent of staff training	3.2	133
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition	5.2	58
6.02 Extent of market dominance	5.3	8
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy	3.7	100
6.04 Effect of taxation on incentives to invest	2.0	143
6.05 Total tax rate, % profits*	65.8	134

INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency (cont'd.)		
6.06 No. procedures to start a business*	6	57
6.07 No. days to start a business*	6.0	21
6.08 Agricultural policy costs	3.4	110
6.09 Prevalence of trade barriers	4.3	79
6.10 Trade tariffs, % duty*	0.8	5
6.11 Prevalence of foreign ownership	3.5	123
6.12 Business impact of rules on FDI	2.7	138
6.13 Burden of customs procedures	4.0	71
6.14 Imports as a percentage of GDP*	28.2	122
6.15 Degree of customer orientation	5.0	43
6.16 Buyer sophistication	3.8	43
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations	3.4	137
7.02 Flexibility of wage determination	3.0	138
7.03 Hiring and firing practices	2.4	141
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*	7.2	18
7.05 Effect of taxation on incentives to work	1.9	143
7.06 Pay and productivity	2.6	139
7.07 Reliance on professional management	3.4	122
7.08 Country capacity to retain talent	2.6	121
7.09 Country capacity to attract talent	2.3	128
7.10 Women in labor force, ratio to men*	0.72	93
8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services	4.3	77
8.02 Affordability of financial services	4.0	82
8.03 Financing through local equity market	3.2	81
8.04 Ease of access to loans	1.6	139
8.05 Venture capital availability	2.0	127
8.06 Soundness of banks	4.4	93
8.07 Regulation of securities exchanges	3.8	84
8.08 Legal rights index, 0-10 (best)*	3	113
9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies	5.0	64
9.02 Firm-level technology absorption	4.2	106
9.03 FDI and technology transfer	3.7	128
9.04 Individuals using Internet, %*	58.5	56
9.05 Fixed broadband Internet subscriptions/100 pop.*	22.3	34
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*	89.8	31
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*	64.8	25
10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1-7 (best)*	5.5	11
10.02 Foreign market size index, 1-7 (best)*	5.9	15
10.03 GDP (PPP\$ billions)*	1,807.8	11
10.04 Exports as a percentage of GDP*	30.3	96
11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity	5.4	10
11.02 Local supplier quality	5.2	26
11.03 State of cluster development	5.6	1
11.04 Nature of competitive advantage	6.0	6
11.05 Value chain breadth	4.9	19
11.06 Control of international distribution	4.4	37
11.07 Production process sophistication	5.0	28
11.08 Extent of marketing	4.3	63
11.09 Willingness to delegate authority	3.1	127
12th pillar: Innovation		
12.01 Capacity for innovation	4.3	39
12.02 Quality of scientific research institutions	4.5	38
12.03 Company spending on R&D	3.6	35
12.04 University-industry collaboration in R&D	3.7	59
12.05 Gov't procurement of advanced tech products	2.6	130
12.06 Availability of scientists and engineers	4.8	23
12.07 PCT patents, applications/million pop.*	53.8	24

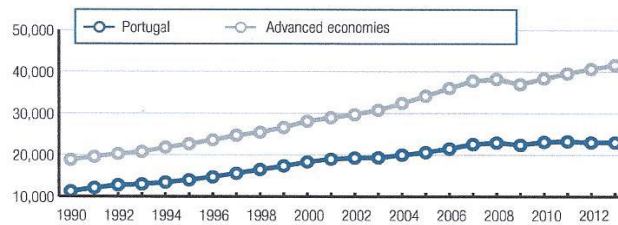
Διάγραμμα 2.10: Πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας της Πορτογαλίας (2014-2015)

Portugal

Key indicators, 2013

Population (millions).....	10.6
GDP (US\$ billions).....	220.0
GDP per capita (US\$).....	20,728
GDP (PPP) as share (%) of world total.....	0.28

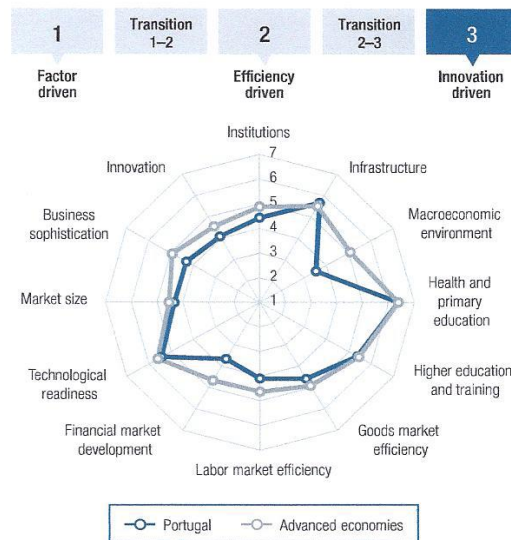
GDP (PPP) per capita (int'l \$), 1990–2013

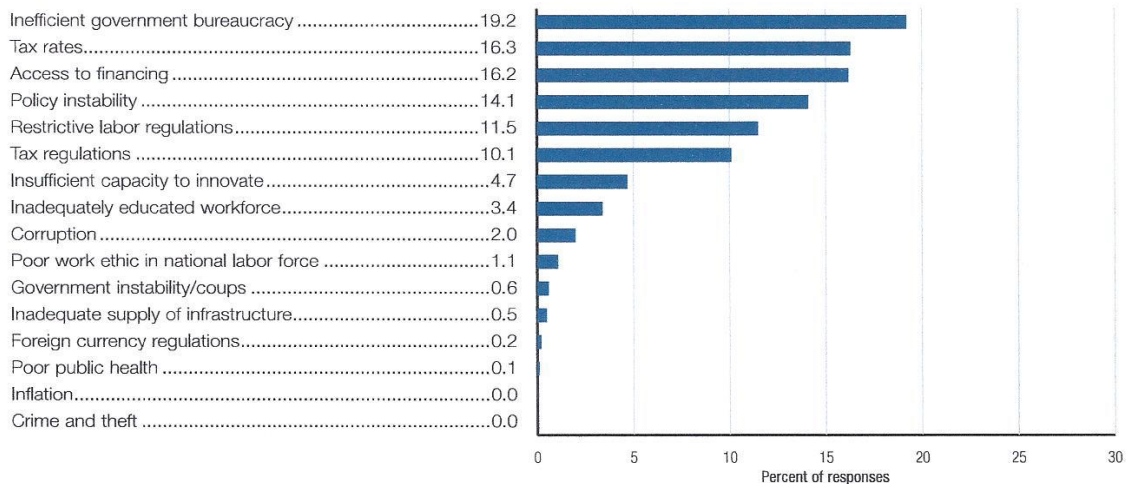
Global Competitiveness Index

	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015	36	4.5
GCI 2013–2014 (out of 148).....	51.....	4.4
GCI 2012–2013 (out of 144).....	49.....	4.4
GCI 2011–2012 (out of 142).....	45.....	4.4
Basic requirements (20.0%)	41	5.0
Institutions.....	41.....	4.4
Infrastructure.....	17.....	5.7
Macroeconomic environment.....	128.....	3.5
Health and primary education.....	24.....	6.4
Efficiency enhancers (50.0%)	37	4.6
Higher education and training.....	24.....	5.4
Goods market efficiency.....	44.....	4.6
Labor market efficiency.....	83.....	4.1
Financial market development.....	104.....	3.6
Technological readiness.....	26.....	5.4
Market size.....	51.....	4.3
Innovation and sophistication factors (30.0%)	31	4.2
Business sophistication.....	51.....	4.3
Innovation.....	28.....	4.1

Stage of development

The most problematic factors for doing business

The Global Competitiveness Index in detail

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	4.8	42
1.02 Intellectual property protection	4.6	35
1.03 Diversion of public funds	4.0	41
1.04 Public trust in politicians	3.0	67
1.05 Irregular payments and bribes	5.2	32
1.06 Judicial independence	4.5	44
1.07 Favoritism in decisions of government officials	3.3	54
1.08 Wastefulness of government spending	2.8	88
1.09 Burden of government regulation	3.0	108
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes	3.1	111
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs. ...	3.3	77
1.12 Transparency of government policymaking	3.9	81
1.13 Business costs of terrorism	6.5	7
1.14 Business costs of crime and violence	6.0	10
1.15 Organized crime	6.3	13
1.16 Reliability of police services	5.3	29
1.17 Ethical behavior of firms	4.5	42
1.18 Strength of auditing and reporting standards	4.9	53
1.19 Efficacy of corporate boards	4.5	76
1.20 Protection of minority shareholders' interests	4.4	47
1.21 Strength of investor protection, 0-10 (best)*	6.0	45
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure	6.0	12
2.02 Quality of roads	6.3	2
2.03 Quality of railroad infrastructure	4.4	23
2.04 Quality of port infrastructure	5.4	23
2.05 Quality of air transport infrastructure	5.7	20
2.06 Available airline seat km/week, millions*	802.9	31
2.07 Quality of electricity supply	6.4	18
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*	113.0	69
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*	42.7	18
3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*	-4.9	107
3.02 Gross national savings, % GDP*	16.0	97
3.03 Inflation, annual % change*	0.4	59
3.04 General government debt, % GDP*	128.8	138
3.05 Country credit rating, 0-100 (best)*	49.1	71
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Malaria cases/100,000 pop.*	M.F.	n/a
4.02 Business impact of malaria	N/App.	n/a
4.03 Tuberculosis cases/100,000 pop.*	26.0	56
4.04 Business impact of tuberculosis	6.5	28
4.05 HIV prevalence, % adult pop.*	0.7	97
4.06 Business impact of HIV/AIDS	6.2	32
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*	2.9	11
4.08 Life expectancy, years*	80.4	26
4.09 Quality of primary education	4.8	33
4.10 Primary education enrollment, net %*	98.6	17
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*	112.9	8
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*	68.9	29
5.03 Quality of the education system	4.3	40
5.04 Quality of math and science education	4.5	43
5.05 Quality of management schools	5.9	4
5.06 Internet access in schools	5.7	28
5.07 Availability of research and training services	5.1	24
5.08 Extent of staff training	4.2	54
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition	5.1	63
6.02 Extent of market dominance	3.9	58
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy	4.3	48
6.04 Effect of taxation on incentives to invest	2.9	129
6.05 Total tax rate, % profits*	42.3	89

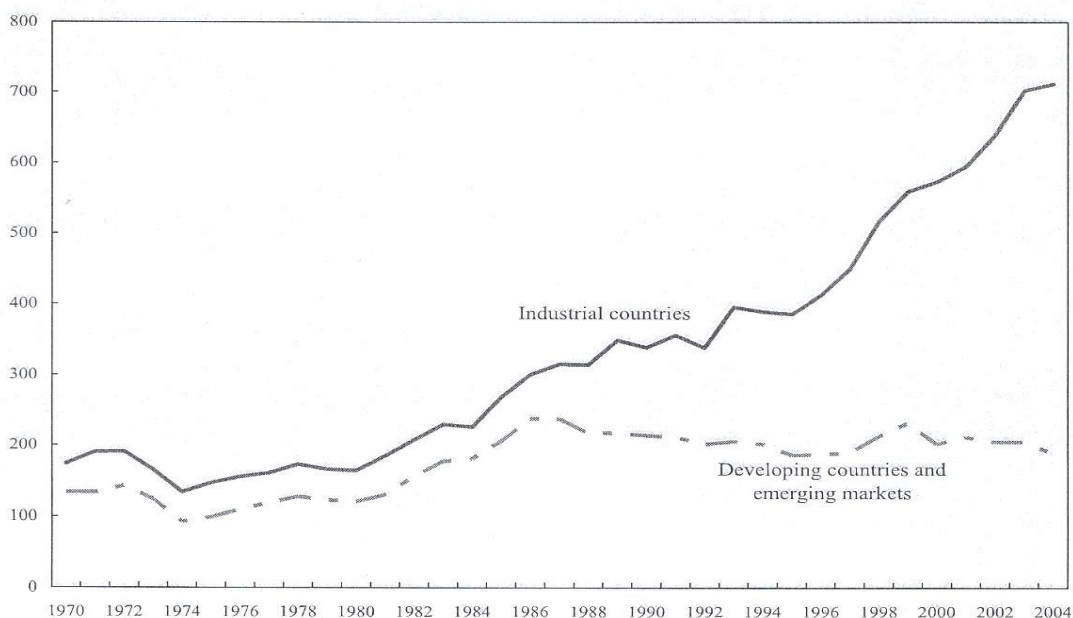
INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency (cont'd.)		
6.06 No. procedures to start a business*	3	10
6.07 No. days to start a business*	2.5	5
6.08 Agricultural policy costs	3.7	85
6.09 Prevalence of trade barriers	5.2	7
6.10 Trade tariffs, % duty*	0.8	5
6.11 Prevalence of foreign ownership	4.4	82
6.12 Business impact of rules on FDI	4.3	79
6.13 Burden of customs procedures	5.1	26
6.14 Imports as a percentage of GDP*	40.6	86
6.15 Degree of customer orientation	5.1	33
6.16 Buyer sophistication	3.5	64
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations	4.3	65
7.02 Flexibility of wage determination	4.7	93
7.03 Hiring and firing practices	3.3	113
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*	23.1	108
7.05 Effect of taxation on incentives to work	2.2	131
7.06 Pay and productivity	3.4	113
7.07 Reliance on professional management	4.2	73
7.08 Country capacity to retain talent	3.1	91
7.09 Country capacity to attract talent	3.4	72
7.10 Women in labor force, ratio to men*	0.90	32
8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services	4.9	43
8.02 Affordability of financial services	4.2	61
8.03 Financing through local equity market	3.0	93
8.04 Ease of access to loans	2.4	108
8.05 Venture capital availability	2.5	84
8.06 Soundness of banks	4.2	111
8.07 Regulation of securities exchanges	4.6	46
8.08 Legal rights index, 0-10 (best)*	3	113
9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies	6.3	11
9.02 Firm-level technology absorption	5.6	22
9.03 FDI and technology transfer	5.2	14
9.04 Individuals using Internet, %*	62.1	48
9.05 Fixed broadband Internet subscriptions/100 pop.*	23.8	32
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*	181.1	14
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*	36.7	58
10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1-7 (best)*	4.1	50
10.02 Foreign market size index, 1-7 (best)*	5.0	48
10.03 GDP (PPP\$ billions)*	244.8	52
10.04 Exports as a percentage of GDP*	40.9	66
11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity	5.0	27
11.02 Local supplier quality	5.0	30
11.03 State of cluster development	4.2	42
11.04 Nature of competitive advantage	3.8	53
11.05 Value chain breadth	4.0	50
11.06 Control of international distribution	4.0	66
11.07 Production process sophistication	4.4	40
11.08 Extent of marketing	4.5	49
11.09 Willingness to delegate authority	3.6	80
12th pillar: Innovation		
12.01 Capacity for innovation	4.3	37
12.02 Quality of scientific research institutions	5.4	18
12.03 Company spending on R&D	3.6	38
12.04 University-industry collaboration in R&D	4.7	23
12.05 Gov't procurement of advanced tech products	3.8	42
12.06 Availability of scientists and engineers	5.2	8
12.07 PCT patents, applications/million pop.*	13.0	31

2.2 Θεωρητικό Πλαίσιο: Η Έννοια & το Περιεχόμενο της Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Ολοκλήρωσης

2.2.1 Χρηματοοικονομική & Εμπορική Ολοκλήρωση

Η επιτάχυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης, έχει συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη του Διεθνούς Χρηματοοικονομικού Συστήματος. Η αύξηση της διεθνούς ρευστότητας (international liquidity) και του Διεθνούς Εμπορίου, η επέκταση των Πολυεθνικών επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της Οικονομικής Γεωγραφίας, καθώς και η Απορρύθμιση (Deregulation) των Διεθνών Αγορών χρήματος και κεφαλαίου²⁶ (μετά το 1973), έχουν οδηγήσει στην δημιουργία αυξημένης αλληλεξάρτησης της Παγκόσμιας Οικονομίας, εξαιτίας της διασύνδεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, διαμέσου της Χρηματοπιστωτικοποίησης (Financialization), των Παράγωγων Χρηματοοικονομικών προϊόντων (Financial derivatives), της κινητικότητας των κεφαλαίων (capital mobility), της Χρηματοοικονομικής καινοτομίας (financial innovation) και της ανάπτυξης της τεχνολογίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί πως στις Βιομηχανικές χώρες, η επέκταση της εμπορευσιμότητας των χρηματοοικονομικών τίτλων (Διάγραμμα 2.11), έχει ξεπεράσει την επέκταση του εμπορίου αγαθών (Lane - Milesi-Ferretti - IMF, 2006).

Διάγραμμα 2.11: Χρηματοοικονομική & Εμπορική Ολοκλήρωση, (1970-2004)

Σύνολο Περιουσιακών στοιχείων & εξωτερικών χρεών ως % Εισαγωγών-Εξαγωγών, Αγαθών & Υπηρεσιών
 Source: Philip R. Lane and Gian Maria Milesi-Ferretti - IMF 2006

²⁶ Οι Χρηματοοικονομικές Αγορές, προσδιορίζονται ως το σύνολο των Αγορών χρήματος, ομολόγων και μετοχών. Αναπόφευκτα, υπάρχει στενή διασύνδεση μεταξύ των Χρηματοοικονομικών Αγορών και της Οικονομικής δραστηριότητας μιας οικονομίας (Παπαδόπουλος, 2007).

Η έννοια της Χρηματοοικονομικής ολοκλήρωσης (Financial Integration), περιλαμβάνει την διαδικασία η οποία συμβάλλει στην διαμόρφωση ενός ενιαίου χώρου, μεταξύ τουλάχιστον δύο ανεξάρτητων κρατών και παράλληλα τηρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις: Αρχικά, απαιτείται η κατάργηση των εμποδίων στην διενέργεια διασυννοριακών χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, με ταυτόχρονη ύπαρξη πλήρους κινητικότητας κεφαλαίων εντός του ενιαίου χώρου. Επιπροσθέτως: α) Οι οικονομικές μονάδες οι οποίες δημιουργούν εισόδημα προς αποταμίευση (Θετικοί αποταμιευτές) και διατηρούν την φορολογική τους έδρα σε ένα κράτος, πρέπει να έχουν την δυνατότητα της άμεσης πρόσβασης στις Κεφαλαιαγορές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες άλλων κρατών, στοχεύοντας στην διασπορά του κινδύνου και την αποκόμιση καλύτερων αποδόσεων. β) Οι οικονομικές μονάδες οι οποίες προβαίνουν στον δανεισμό, προκειμένου την εξομάλυνση της κατανάλωσής τους ή την χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων (Αρνητικοί αποταμιευτές) και διατηρούν την φορολογική τους έδρα σε ένα κράτος, πρέπει να έχουν την δυνατότητα της άμεσης πρόσβασης στις Κεφαλαιαγορές, στοχεύοντας στην άντληση δανειακών κεφαλαίων. γ) Οι ενδιάμεσοι χρηματοοικονομικοί φορείς που διατηρούν την φορολογική τους έδρα σε ένα κράτος, πρέπει να έχουν την δυνατότητα της παροχής υπηρεσιών δίχως διοικητικούς περιορισμούς στους Θετικούς και Αρνητικούς αποταμιευτές άλλων κρατών. Παράλληλα, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η θέσπιση μέτρων για την πρόληψη κρίσεων στις Αγορές και τα τραπεζικά ιδρύματα, η προστασία των καταναλωτών, η απρόσκοπτη λειτουργία των διασυννοριακών συναλλαγών με μέσα πληρωμών (Πιστωτικές-Χρεωστικές κάρτες, εμβάσματα, Πάγιες εντολές) και η επίτευξη συνθηκών Ανταγωνιστικής ισοότητας μεταξύ των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων (Γκόρτσος, 2001).

Προκειμένου να επιτευχθεί χρηματοοικονομική ολοκλήρωση, καθώς και η διαμόρφωση ενός ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου μεταξύ των κρατών, απαραίτητη προϋπόθεση (Βλ. ανάλυση στο 1^ο Κεφάλαιο, στην Ενότητα 1.2.3) είναι η απελευθέρωση της κινητικότητας των κεφαλαίων με παράλληλη κατάργηση των εμποδίων στην διενέργεια των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Ωστόσο, προκειμένου την διασφάλιση των όρων Ανταγωνισμού και την αιτιολόγηση της ρυθμιστικής παρέμβασης, απαιτείται η εφαρμογή υπερεθνικών κανόνων, στοχεύοντας στην σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος, στην αποτελεσματικότητα των Αγορών χρήματος και κεφαλαίου και των συστημάτων πληρωμών, όπως και στην προστασία των καταναλωτών στις συναλλαγές τους με χρηματοοικονομικούς φορείς (Γκόρτσος, 2006).

2.2.2 Χρηματοπιστωτικοποίηση (Financialization) & Χρηματοοικονομική Καινοτομία

Θεμελιώδης αιτία εμβάθυνσης της χρηματοοικονομικής ολοκλήρωσης, αποτελεί η επέκταση της Χρηματοπιστωτικοποίησης (Financialization). Εννοιολογικά, περιλαμβάνει τον αυξανόμενο ρόλο των χρηματοπιστωτικών Αγορών, των χρηματοοικονομικών φορέων και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην λειτουργία των εγχώριων και διεθνών οικονομιών (Erstein, 2005). Στα βασικά χαρακτηριστικά της, περιλαμβάνονται το τρίπτυχο της αποδιαμεσολάβησης, του απεγκλωβισμού και της απορρύθμισης²⁷(Πεδιαδιτάκης, 2013), με συνέπεια την εκτεταμένη αποκανονικοποίηση των χρηματοπιστωτικών Αγορών, των Αγορών εργασίας και των Αγορών αγαθών και υπηρεσιών, την αναδιανομή του εισοδήματος (εις βάρος των χαμηλά αμειβόμενων) και τις αυξανόμενες ανισορροπίες στο ΙΤΣ (Hein, 2012). Οι παραπάνω εξελίξεις, καθορίζονται από οικονομικές πολιτικές οι οποίες στοχεύουν στον περιορισμό της κρατικής παρέμβασης στην οικονομική δραστηριότητα και σε συνδυασμό με τον πολλαπλασιασμό των νέων χρηματοπιστωτικών εργαλείων και ιδιαίτερα των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, εξελίχθηκαν σε παράγοντες σοβαρής αποσταθεροποίησης των εθνικών οικονομιών.

Επιπροσθέτως, μια πτυχή της Χρηματοπιστωτικοποίησης, αποτελεί η Χρηματοοικονομική καινοτομία (financial innovation). Αναμφισβήτητα, τις τελευταίες δεκαετίες, η διαδικασία της Χρηματοοικονομικής καινοτομίας έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές και μετασχηματισμούς, στα χρηματοοικονομικά εργαλεία και τις διαδικασίες της χρηματοοικονομικής διάρθρωσης, τόσο στις πρακτικές των επιχειρήσεων, όσο και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, μέσω της αύξησης των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής, διευκόλυναν την ταχύτητα εκτέλεσης και τον όγκο των χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Η Χρηματοοικονομική καινοτομία εκλαμβάνεται ως μια τρέχουσα διαδικασία, με στόχο την διαφοροποίηση και ανταπόκριση των προϊόντων και υπηρεσιών, στο συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον. Επιπροσθέτως, η εμφάνιση νέων τύπων χρηματοοικονομικών προϊόντων παρέχει στους επενδυτές πολλαπλές επιλογές²⁸(Mullineux, 1996). Το επίπεδο και η μεταβλητότητα των τιμών και των επιτοκίων, οι ρυθμιστικές ή νομοθετικές αλλαγές, οι φορολογικές αλλαγές και η τεχνολογική πρόοδος, η Ακαδημαϊκή έρευνα, το κόστος συναλλαγών και

²⁷ Η «αποδιαμεσολάβηση» αναφέρεται στην σταδιακή εγκατάλειψη άντλησης κεφαλαίων από τις Τράπεζες και στην «στροφή» προς τις Αγορές κεφαλαίου, όπου η χρηματοδότηση είναι φθηνότερη και ευέλικτη. Ο «απεγκλωβισμός» των Αγορών αναφέρεται στην στενότερη διασύνδεση των εθνικών οικονομιών με τις Διεθνείς Αγορές κεφαλαίου, ενώ η «απορρύθμιση» αναφέρεται στην πλήρη κατάργηση των ελέγχων στην κινητικότητα του κεφαλαίου.

²⁸ Mullineux A. *Financial Innovation, Banking & Monetary Aggregates*, UK: Edward Elgar, 1996.

αντιπροσώπευσης, οι ευκαιρίες αύξησης ρευστότητας και τα λογιστικά οφέλη, δημιούργησαν τις κατάλληλες προϋποθέσεις σχεδιασμού και ανάπτυξης καινοτομικών προϊόντων και διαδικασιών (Καινούργιος, 2005)²⁹.

Η εισαγωγή μιας Χρηματοοικονομικής καινοτομίας παρατηρείται στην ανάλυση και διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, στην διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων, στην διαχείριση κεφαλαίων και την χρηματοδότηση. Οι επιπτώσεις των Χρηματοοικονομικών καινοτομιών παρουσιάζονται σε διάφορα επίπεδα όπως, στην λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών, στην δομή του τραπεζικού (χρηματοοικονομικού) συστήματος, στο Μικροοικονομικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων και στο Μακροοικονομικό πλαίσιο της οικονομίας. Τα θέματα τα οποία σχετίζονται με την χρηματοπιστωτική και γενικότερα την οικονομική πολιτική και διαχείριση, τα οποία η επιταχυνόμενη ανάπτυξη της διαδικασίας της Χρηματοοικονομικής καινοτομίας τα έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό, είναι η Αποτελεσματικότητα (Efficiency), η Σταθερότητα (Stability) και η Δίκαιη μεταχείριση (Equity) του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Επίσης, η άνοδος των κρατικών επενδυτικών ταμείων (Sovereign Wealth Funds)³⁰ και των αμοιβαίων κεφαλαίων υψηλού κινδύνου (Hedge Funds)³¹, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές του 2000. Βασικό συμπέρασμα, είναι ότι στο σημερινό Παγκοσμιοποιημένο Διεθνές περιβάλλον, όπου οι ανάγκες και οι απαιτήσεις των συμμετεχόντων στις Αγορές χρήματος και κεφαλαίου αυξάνονται ραγδαία με τις χρηματοδοτικές συνθήκες να μετασχηματίζονται, η διαδικασία της Χρηματοοικονομικής καινοτομίας παρέχει έναν μηχανισμό αναδιάρθρωσης της κεφαλαιακής δομής των συμμετεχόντων, με φθηνότερα και πιο ευέλικτα χρηματοδοτικά μέσα, καθώς και με καινοτομικές τεχνικές αποτελεσματικότερης διαχείρισης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν.

²⁹ Βλ. Καινούργιος Δ. (2005) «Διαδικασία της Χρηματοοικονομικής καινοτομίας και Χρηματοοικονομική Μηχανική: Μια συνολική θεωρητική προσέγγιση & ανάλυση» *Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών*, Τεύχος 7, σ. 137-154.

³⁰ Επενδυτικές εταιρείες οι οποίες δημιουργήθηκαν και ελέγχονται από εθνικές κυβερνήσεις. Είναι εθνικά οικονομικά μέσα που επιτρέπουν στις κυβερνήσεις να συγκεντρώνουν έσοδα και να χρησιμοποιούν επενδυτικές στρατηγικές.

³¹ Χρηματοοικονομικές εταιρείες οι οποίες συμμετέχουν σε πολύπλοκες οικονομικές συναλλαγές, στις οποίες οι συνδυασμοί των στοιχείων του ενεργητικού αγοράζονται και πωλούνται σε μικρές και μεγάλες χρονικές περιόδους.

Ωστόσο, απόρροια των σημαντικών εξελίξεων και των σύγχρονων τάσεων που διαμορφώνονται διεθνώς, αποτελεί η αστάθεια που προκαλείται στις Διεθνείς Αγορές³², εξαιτίας της αβεβαιότητας που δημιουργεί η πληθώρα των χρηματοοικονομικών εργαλείων και της έλλειψης ουσιαστικού εποπτικού πλαισίου, επηρεάζοντας τις συνθήκες άσκησης Μακροοικονομικής πολιτικής, δημιουργώντας προκλήσεις και νέα δεδομένα για τα κράτη και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

2.2.3 Νεότερες τάσεις στο Χρηματοοικονομικό πεδίο

Αναπόφευκτα, τις τελευταίες δεκαετίες έχουν σημειωθεί ριζικές αλλαγές στο διεθνές χρηματοοικονομικό πεδίο, οι οποίες επηρεάζουν τις συνθήκες άσκησης Μακροοικονομικής πολιτικής, δημιουργώντας προκλήσεις και νέα δεδομένα για τα κράτη και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η διεθνοποίηση των Αγορών χρήματος και κεφαλαίου με την ολοένα μεγαλύτερη αξιοποίηση της πληροφορικής και της τεχνολογίας, έχει οδηγήσει, στην δημιουργία μιας στενότερης διασύνδεσης και αλληλεπίδρασης μεταξύ χρηματιστηριακών τιμών, επιτοκίων, συναλλαγματικών ισοτιμιών και παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Παράλληλα, το γεγονός αυτό οδηγεί στον σημαντικό περιορισμό του βαθμού άσκησης Μακροοικονομικής και Νομισματικής πολιτικής από τα κράτη, επιβάλλοντας μέσω των Αγορών πειθαρχία και σύνεση, με την αξιοπιστία να θεωρείται ουσιαστική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητά της. Η δυναμική τάση η οποία συνεχίζει να διαμορφώνεται για τα επόμενα χρόνια είναι η δημιουργία Παγκόσμιας Αγοράς χρήματος και κεφαλαίου, με όξυνση της έντασης του Ανταγωνισμού σε όλα τα επίπεδα και περιορισμό της αυτόνομης δράσης οικονομικής πολιτικής. Έχουν παρουσιαστεί σημαντικές διαρθρωτικές και στρατηγικές ανακατατάξεις, στην ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, στην απελευθέρωση της διασυνοριακής παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, στην ανάπτυξη των θεσμικών επενδυτών και της θεσμικής διαχείρισης, στην ανάπτυξη των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Η εκτεταμένη αποκανονικοποίηση³³ και η απελευθέρωση των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων και των Αγορών χρήματος και κεφαλαίου στις βιομηχανικές και τις αναπτυσσόμενες χώρες από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 μέχρι σήμερα, αποτέλεσε τον θεμέλιο λίθο για αυτό που ονομάζουμε σήμερα Παγκόσμια Οικονομία και Διεθνές

³² Αποτέλεσμα των παραπάνω γεγονότων και της αθρόας επιδίωξης κέρδους από κυβερνήσεις, επιχειρήσεις και ιδιώτες, αποτελούν, οι οικονομικές κρίσεις και οι μακροοικονομικές ανισορροπίες, με συνέπειες την αύξηση της Ανεργίας, του Πληθωρισμού, των ελλειμμάτων, συρρίκνωση του ΑΕΠ κτλ.

³³ Ως «Αποκανονικοποίηση» (deregulation), εννοούμε την διαδικασία άρσης περιορισμών στην λειτουργία των Χρηματοοικονομικών Αγορών.

Χρηματοοικονομικό Σύστημα. Συνεπάγεται, την κατάργηση των περιορισμών και των δεσμεύσεων στην διαχείριση του ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων, ελεύθερη διαμόρφωση των επιτοκίων από τις δυνάμεις της Αγοράς, (εξαιτίας εξάλειψης των διοικητικών κανόνων και περιορισμών στα επιτόκια χορηγήσεων και καταθέσεων), άρση περιορισμών αναφορικά με την διαχείριση χαρτοφυλακίου θεσμικών επενδυτών, νέες Αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, (όπου η ανάπτυξη των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων ενισχύει την κερδοσκοπία) και το κυριότερο, η στρατηγική διεύθυνση των εμπορικών τραπεζών σε δραστηριότητες επενδυτικής τραπεζικής, είτε μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων, είτε μέσω στρατηγικών συνεργασιών.

2.3 Πιστωτική Επέκταση στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες

2.3.1 Το Θεσμικό πλαίσιο μετά το 1973

Στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες, η διαμόρφωση οικονομικής στρατηγικής, με σκοπό την χρηματοοικονομική απελευθέρωση, ουσιαστικά εμφανίζεται προς τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και τις αρχές της δεκαετίας του 1990, στο πλαίσιο εφαρμογής της ΕΕΠ (1986), σκοπεύοντας στην μετάβαση προς την ΕΕΑ. Κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, υπήρξε άρση στους ελέγχους της κινητικότητας των κεφαλαίων, απορρύθμιση των επιτοκίων και υιοθέτηση Ευρωπαϊκών Οδηγιών, των κρατών-μελών, προς την θεμελίωση του προγράμματος της Ενιαίας Αγοράς στις Τραπεζικές και Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (Πίνακας 2.4).

Πίνακας 2.4: Χρηματοοικονομική Απελευθέρωση & Ολοκλήρωση, στον Ευρωπαϊκό Νότο

	Άρση Ελέγχων Κεφαλαίου	Απορρύθμιση Επιτοκίων	1η Τραπεζική Οδηγία	2η Τραπεζική Οδηγία
Ελλάδα	1994	1993	1981	1992
Ιταλία	1983	1990	1985	1992
Πορτογαλία	1992	1992	1992	1992

Source: Caldentey E.P - Vernengo M, 2012

Η ΕΕΠ, θέτοντας τα θεμέλια και τις βάσεις για την ολοκλήρωση της ΕΕΑ, είχε καταλυτική επίδραση στην προώθηση των διαδικασιών για την ολοκλήρωση του ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου στην Ευρώπη. Αναπόσπαστο στοιχείο του ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου αποτελεί η θεμελίωση ενιαίας Τραπεζικής αγοράς, όπου η

θεμελίωσή της υλοποιήθηκε με την έκδοση δύο Οδηγιών: της 88/361/ΕΟΚ (1990) οι οποίες έθεταν σε ισχύ την κατάργηση των περιορισμών στην κινητικότητα των κεφαλαίων και της 89/646/ΕΟΚ, αναφορικά με την ελεύθερη παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και της ελεύθερης εγκατάστασής τους, μέσω υποκαταστημάτων, των κοινοτικών τραπεζικών ιδρυμάτων, διασυννοριακά και σε ολόκληρη την Κοινότητα. Επιπροσθέτως, τέθηκαν σε ισχύ οι προϋποθέσεις που αφορούν την σταθερότητα της ενιαίας τραπεζικής αγοράς, της προστασίας των καταναλωτών στις συναλλαγές τους με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και της απρόσκοπτης διενέργειας διασυννοριακών συναλλαγών, με μέσα πληρωμών εντός της Ενιαίας Αγοράς (Γκόρτσος, 2001).

Η ώθηση προς την χρηματοοικονομική απελευθέρωση, συνεχίστηκε με την δημιουργία ενός πενταετούς προγράμματος χρηματοοικονομικού συντονισμού, το Πρόγραμμα Δράσης Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών (1999) (Κατσικας, 2012a). Σκοπός του προγράμματος, αποτελούσε η εναρμόνιση των κανόνων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο ενός ευρύτερου φάσματος χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των τιτλοποιήσεων απαιτήσεων (Securitization), των τραπεζικών και ασφαλιστικών χρηματοοικονομικών συναλλαγών, των συνταξιοδοτικών ταμείων, καθώς και των υποθηκών κατοικιών και εμπορικών ακινήτων. Πιο αναλυτικά, διαμέσου της εφαρμογής 42 μέτρων στους παραπάνω τομείς, οι στόχοι περιλάμβαναν: α) την ανάπτυξη μιας Ενιαίας Αγοράς για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, β) την δημιουργία ανοικτών και ασφαλών αγορών λιανικής πώλησης, γ) την καθιέρωση σαφών και αποδοτικών κανόνων και διαδικασιών εποπτείας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και δ) την δημιουργία των προϋποθέσεων για μια βέλτιστη ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά (Caldentey E.P - Vernengo M, 2012). Η δέσμευση των κρατών-μελών στο Πρόγραμμα Δράσης Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών, ενισχύθηκε από μια σειρά πρωτοβουλιών, που συμπεριλάμβαναν την «Στρατηγική της Λισσαβόνας» (2000), την εκ νέου δρομολόγηση της «Στρατηγικής της Λισσαβόνας» (2005), και την Λευκή Βίβλο (2005).

Όπως αναφέρεται στην Λευκή Βίβλο,

«Οι χρηματοπιστωτικές Αγορές έχουν ζωτική σημασία για την λειτουργία των σύγχρονων οικονομιών. Όσο περισσότερο είναι ολοκληρωμένες, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η διάθεση των οικονομικών πόρων και τόσο πιο αποτελεσματικές θα είναι οι μακροπρόθεσμες οικονομικές επιδόσεις. Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αποτελεί συνεπώς ένα βασικό στοιχείο της διαδικασίας της Λισσαβόνας για οικονομική μεταρρύθμιση και απαραίτητο για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της ΕΕ» (European Commission, 2005).

2.3.2 Οικονομικοί Δείκτες μέτρησης της Πιστωτικής Επέκτασης

Προκειμένου την μέτρηση, του βαθμού απελευθέρωσης των χρηματοπιστωτικών Αγορών χρησιμοποιείται ο δείκτης Chinn-Ito (2011) (Πίνακας 2.5), ο οποίος μετράει την διαφάνεια στις συναλλαγές της κινητικότητας των κεφαλαίων. Η υψηλότερη τιμή του δείκτη, υποδεικνύει μεγαλύτερο βαθμό ανοίγματος μιας οικονομίας στις διασυνοριακές συναλλαγές κεφαλαίων (Πίνακας 2.6) και το αντίθετο. Στους παρακάτω πίνακες, παρατηρούμε πως η επίδραση στον Ευρωπαϊκό Νότο τα τελευταία χρόνια (πριν και μετά την είσοδο στο Ευρώ (€)), ήταν καθοριστική, οικοδομώντας τα θεμέλια προς την μετάλλαξη του προτύπου.

Πίνακας 2.5: Δείκτης Chinn-Ito (Απελευθέρωση Κεφαλαιακών Πιστώσεων), (1990-2009)

	Κράτη-Μέλη Πυρήνα Ευρωζώνης	Κράτη-Μέλη Περιφέρειας Ευρωζώνης
1990-1994	83,2	19,5
1995-1999	96,1	80,5
2000-2004	97,4	96,6
2005-2009	100,0	100,0

Source: Chinn & Ito, 2008

Πίνακας 2.6: Μεγεθος Κεφαλαιαγορών % ΑΕΠ, (1990-2009)

	Κράτη-Μέλη Πυρήνα Ευρωζώνης	Κράτη-Μέλη Περιφέρειας Ευρωζώνης
1990-1994	1,61	0,79
1995-1999	2,04	1,14
2000-2004	2,51	1,96
2005-2009	2,82	3,22

Source: ECB

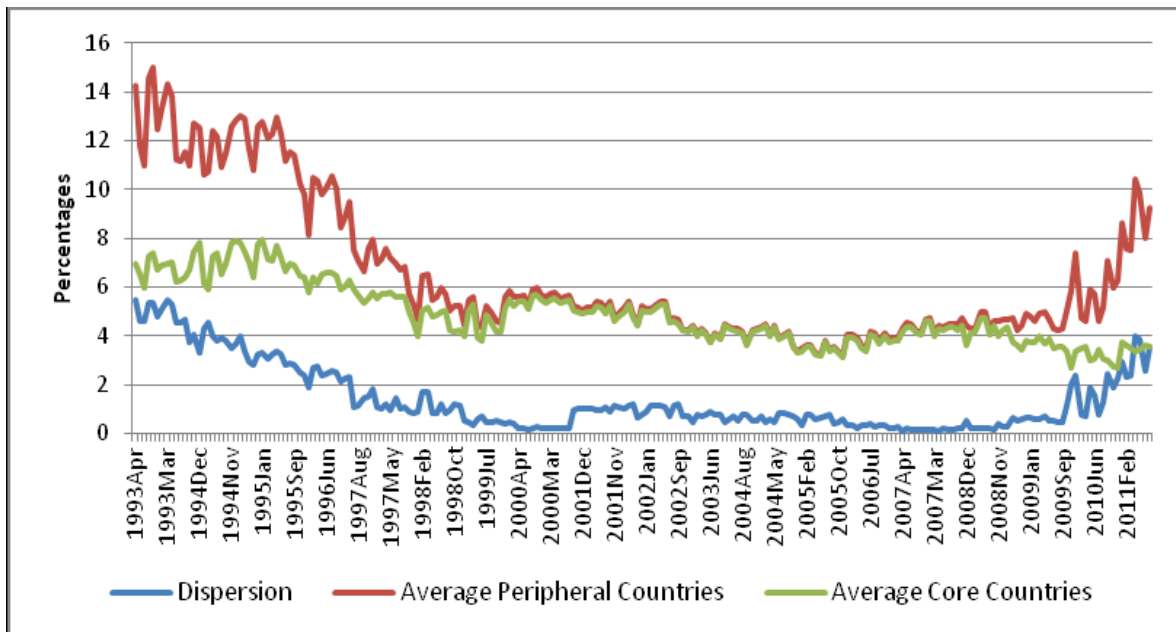
Η σταδιακή απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ταυτόχρονα με την διαδικασία της Νομισματικής ολοκλήρωσης, είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των πιστώσεων, όπου συνετέλεσαν στην διαμόρφωση ελλειμμάτων στα ΙΤΣ (ΤτΕ, 2010α). Η απορρύθμιση των Αγορών και των ελέγχων της κινητικότητας του κεφαλαίου, οδήγησε τις Χρηματοοικονομικές ροές να κατευθυνθούν προς τον Ευρώ (€) Νότο όπου οι αποδόσεις ήταν υψηλότερες (Διάγραμμα 2.12), κάτι το οποίο επέτρεψε την χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του ΙΤΣ και την συσσώρευση ιδιωτικού και

Δημοσίου χρέους³⁴. Η χρηματοπιστωτική επέκταση διαμέσου του δανεισμού (Διάγραμμα 2.14), δημιούργησε υπερχρέωση των νοικοκυριών, «φούσκες» στις τιμές ακινήτων, αύξηση των εισαγωγών και ελλειμματικό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος (Caldentey E.P - Vernengo M, 2012). Τα διογκούμενα ελλείμματα του ΙΤΣ, αποτέλεσαν μονόδρομο για τις χώρες του Νότου, (κυρίως μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€)), η επιλογή της ανάπτυξης να γίνει διαμέσου της αύξησης της εγχώριας Ζήτησης (Διάγραμμα 2.13). Ωστόσο, η αύξηση της εγχώριας Ζήτησης σε συνδυασμό με το υψηλότερο κόστος εργασίας, επιβάρυνε την Ανταγωνιστικότητα των χωρών του Ευρώ (€) Νότου. Η σύγκλιση των επιτοκίων, ως απόρροια της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ευνόησε την επέκταση της εσωτερικής Ζήτησης, κυρίως μέσω του Χρηματοπιστωτικού τομέα (Gross D, 2012).

Η απορρύθμιση και η απουσία εποπτείας των τραπεζικών διεργασιών, έδωσε κίνητρα στις τράπεζες να αυξήσουν την πιστωτική επέκταση σε υπερβολικό βαθμό, δημιουργώντας τεράστια χρέη τα οποία επιβάρυναν τους κρατικούς προϋπολογισμούς (Παπαδημητρίου, 2012). Η ευθυγράμμιση των κεντρικών τραπεζών με τις Διεθνείς Αγορές (ειδικότερα στις μικρές ανοικτές οικονομίες, όπως του Ευρώ (€) Νότου), δημιούργησαν αποδυνάμωση και πολιτική εξασθένηση στην διαχείριση της Νομισματικής πολιτικής από τις Κυβερνήσεις. Ο υψηλός Πληθωρισμός των δεκαετιών 1970-1980 οδήγησε στην ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης των κεντρικών τραπεζών, με το πλαίσιο πολιτικής στο πεδίο της Νομισματικής Πολιτικής να κυριαρχείται από φιλελεύθερα πρότυπα (Παγουλάτος, 1999). Η απορρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών, έφερε στο προσκήνιο την απειλή της μαζικής φυγής κεφαλαίων, όπως στις περιπτώσεις κρατών με ανεξάρτητες Νομισματικές Πολιτικές, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των εσωτερικών προβλημάτων.

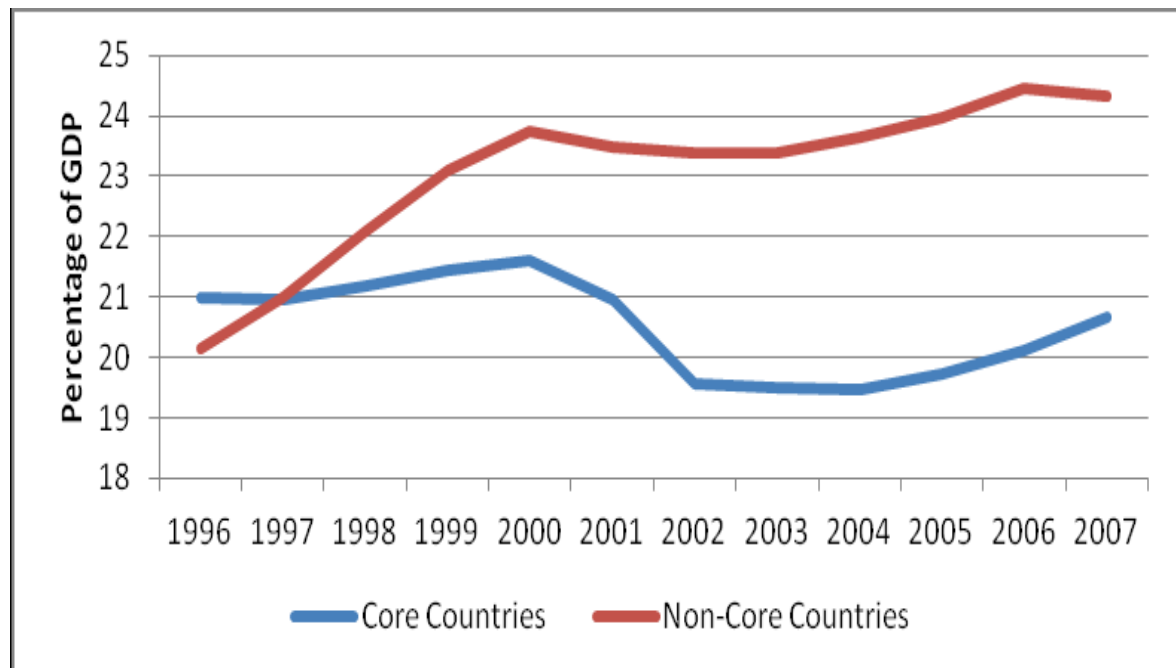
³⁴ Για περαιτέρω πληροφορίες, Βλ. εκτενή ανάλυση στο Ειδικό Μέρος της παρούσας ερευνητικής εργασίας, στο 4^ο Κεφάλαιο, στις Ενότητες 4.2 και 4.4.

Διάγραμμα 2.12: Απόδοση 10-ετών κρατικών Ομολόγων στην Ευρωζώνη

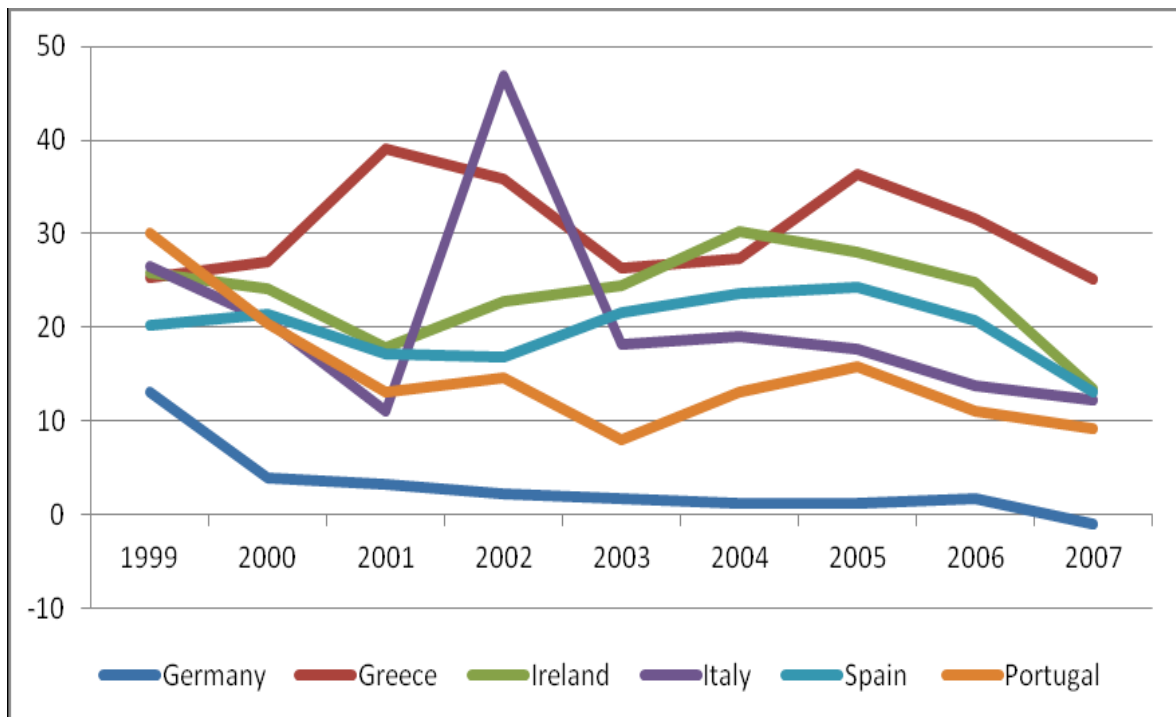
Source: ECB

Διάγραμμα 2.13: Επενδυτική Ζήτηση, Ποσοστό (%) ΑΕΠ (Επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης)

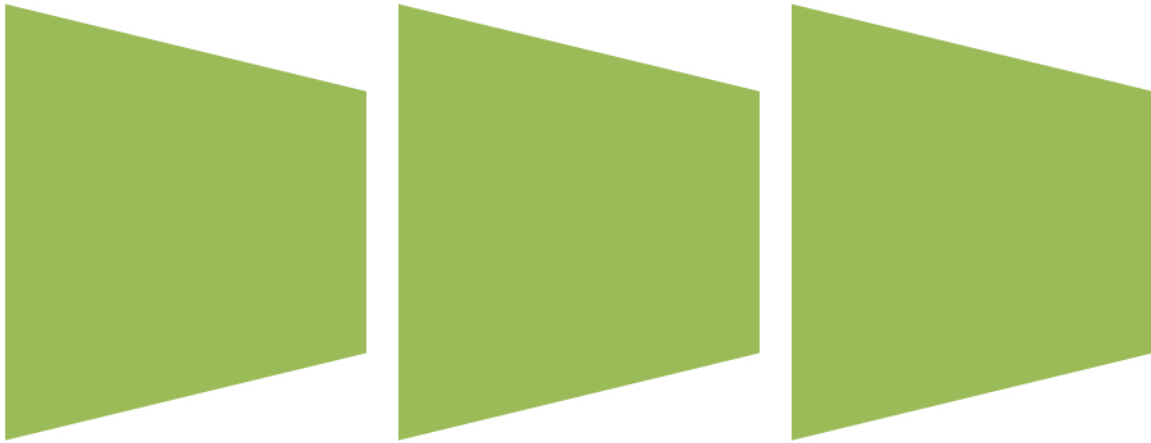
Source: World Bank

Διάγραμμα 2.14: Ρυθμός Ανάπτυξης Στεγαστικών Δανείων, (Επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης) (1999-2007)

Source: ECB

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οικονομική Κρίση & Μακροοικονομικές Ανισορροπίες στην Ευρωζώνη

3.1 Θεωρητικό Πλαίσιο: Προσέγγιση της Νομισματικής Ενοποίησης

Όπως προαναφέρθηκε στο Θεωρητικό πεδίο του 1^{ου} Κεφαλαίου, οι οδυνηρές συνέπειες του Β' Ευρωπαϊκού Εμφυλίου (1939-1944), έδωσαν το έναυσμα στο πλαίσιο της ανασυγκρότησης, να αναπτυχθεί έντονα το φαινόμενο της Οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών, συμβολίζοντας, την από κοινού θέληση προς μία κοινή πορεία και σταθερή επιδίωξη ανάπτυξης και ευημερίας. Διαμέσου της δημιουργίας κοινών Θεσμών και αμοιβαίων συμφερόντων, ξεκίνησε μια προσπάθεια προκειμένου να εξαλειφθεί το πεδίο αντιπαραθέσεων στο Ευρωπαϊκό και το Διεθνές σύστημα. Η Οικονομική συνεργασία, εξελίχθηκε με την μορφή των Διεθνών Περιφερειακών Συνεργασιών, με πρωταρχική επιδίωξη, τον περιορισμό και την κατάργηση των εμποδίων του εμπορίου, παράλληλα με τον συντονισμό και την εναρμόνιση των δραστηριοτήτων Θεσμικών οργάνων, στοχεύοντας στην διακρατική συνεργασία και την αύξηση του Ανταγωνισμού και της ευημερίας. Η ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών, διαμορφώνεται μέσω σύναψης συμμαχιών και σχηματισμού ενιαίων οικονομικών χώρων, όπως για παράδειγμα, με την απελευθέρωση του εμπορίου και την ελεύθερη κινητικότητα παραγωγικών συντελεστών, με το δικαίωμα εγκατάστασης, κατοχής και χρήσης παραγωγικών συντελεστών, εκτός συνόρων από οικονομικές παραγωγικές μονάδες (π.χ. ΑΞΕ) κτλ.

Κατόπιν του παραπάνω σκεπτικού, προσδιορίζοντας το εννοιολογικό περιεχόμενο της Οικονομικής ολοκλήρωσης, θα μπορούσε να περιγραφεί ως μια διαδικασία εξάλειψης των οικονομικών διακρίσεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη και της δημιουργίας και εφαρμογής κοινών οικονομικών πολιτικών (Pinder, 1969), της μετάβασης και σταδιακής απομάκρυνσης των εμποδίων και των περιορισμών στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και της μετακίνησης παραγωγικών συντελεστών μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών (Molle, 1991), με κύριο στόχο την αύξηση της ευημερίας και της επίτευξης ειρηνικής συνύπαρξης. Σκοπός της εξελικτικής διαδικασίας της Οικονομικής ολοκλήρωσης (Πίνακας 3.1) είναι η ενοποίηση Αγορών και η εναρμόνιση οικονομικών πολιτικών (Pelkmans, 1980, El-Agraa, 1988), προϋποθέτοντας την διασφάλιση του Θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας. Συνεπώς, δημιουργείται μεταβίβαση εξουσίας από εθνικούς, σε υπερεθνικούς φορείς, γεγονός που οδηγεί τα κράτη-μέλη στην απώλεια μέρους της εθνικής τους κυριαρχίας, εξαιτίας της αυξημένης οικονομικής αλληλεξάρτησης μεταξύ τους.

Πίνακας 3.1: Εξελικτική διαδικασία της Οικονομικής ολοκλήρωσης

Εξέλιξη Οικονομικής Ολοκλήρωσης / Μορφή Οικονομικής Ολοκλήρωσης		
I	Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών	Κατάργηση Δασμών & Ποσοτώσεων Μεταξύ των κρατών-μελών
II	Τελωνειακή Ένωση	(I) & Κοινό εξωτερικό Δασμολόγιο
III	Ενιαία-Κοινή Αγορά	(I-II) & Κατάργηση εμποδίων στην μετακίνηση Παραγωγικών Συντελεστών
IV	Οικονομική Ένωση	(I-III) & Εναρμόνιση & κοινή Οικονομική Πολιτική
V	Νομισματική Ένωση	(I-IV) & Ενιαίο Νόμισμα & Σταθερές Συναλλαγματικές Ισοτιμίες
VI	Πλήρης Οικονομική Ένωση (Πολιτική Ένωση)	(I-V) & Πολιτική Ένωση

Η Νομισματική ενοποίηση, (όπως απεικονίζεται στο στάδιο V, στον Πίνακα 3.1), αποτελεί ένα προηγμένο στάδιο Οικονομικής ολοκλήρωσης προϋποθέτοντας την υιοθέτηση από έναν αριθμό κρατών, ενός συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή ενιαίου νομίσματος, καθώς και κοινή άσκηση Νομισματικής πολιτικής, υπό τον έλεγχο και την εποπτεία μιας ενιαίας Κεντρικής Τράπεζας. Το εγχείρημα, σχετίζεται με λειτουργικές προσεγγίσεις και ισοδυναμεί πως η ΝΕ συνεπάγεται πιέσεις συνεργασίας, συντονισμού και εναρμόνισης των κρατών-μελών, στους τομείς της Δημοσιονομικής, Οικονομικής και Κοινωνικής πολιτικής.

Η μετάβαση σε μια ΝΕ προϋποθέτει την ύπαρξη μιας Ενιαίας Αγοράς (Πίνακας 3.2) (Lerner, 1944), με την Νομισματική ενοποίηση να συμπεριλαμβάνει δύο βασικά χαρακτηριστικά, την ενοποίηση των Συναλλαγματικών ισοτιμιών και την ενοποίηση των Κεφαλαιαγορών (Robson, 1980). Η εξελικτική διαδικασία της Νομισματικής ενοποίησης (Χυτήρης, 1993) περιλαμβάνει: α) την πλήρη και μη αναστρέψιμη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων, β) την κατάργηση των ορίων διακύμανσης των νομισματικών ισοτιμιών, γ) την αυστηρά σταθερή ισοτιμία των νομισμάτων και δ) την πλήρη απελευθέρωση της κινητικότητας των Κεφαλαίων, ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Η συμβατική σοφία, αναφέρεται στο γεγονός πως προκειμένου οι συνθήκες μιας Ενιαίας Αγοράς να προσομοιάσουν με συνθήκες εσωτερικής αγοράς, είναι απαραίτητο να εκλείψει ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο οποίος δημιουργεί στρεβλώσεις στις εμπορικές συναλλαγές και τις επενδύσεις. Η προοδευτική ενοποίηση των Αγορών προϊόντων, υπηρεσιών και συντελεστών παραγωγής, στο πλαίσιο της Ενιαίας Αγοράς, συμβάλλει στην δημιουργία αυξημένης αλληλεξάρτησης, με την Νομισματική

ενοποίηση να κρίνεται απαραίτητη, διότι οι νομισματικές διακυμάνσεις παρεμποδίζουν την αλληλοδιείσδυση των Αγορών Κεφαλαίου (Μούσης, 2002).

Πίνακας 3.2: Βασικά χαρακτηριστικά της Ενιαίας Αγοράς

Ελεύθερη Κυκλοφορία Εμπορευμάτων	Ελεύθερη Κυκλοφορία Προσώπων	Ελεύθερη Κινητικότητα Κεφαλαίων	Ελευθερία Παροχής Υπηρεσιών	Ενιαίες Τομεακές Πολιτικές
Εναρμόνιση Νομοθεσίας	Ενιαία Αγορά Εργασίας	Δημόσιες Συμβάσεις	Τράπεζες	Κοινή Αγροτική Πολιτική
Αποτροπή Τεχνικών Εμποδίων	Νομοθεσία για τους Μετανάστες	Διευρωπαϊκά Δίκτυα	Ασφάλειες	Αλιευτική Πολιτική
Τυποποίηση & Πιστοποίηση	Δικαίωμα Εγκατάστασης		Χρηματιστήρια	Βιομηχανική Πολιτική
Πνευματική & Βιομηχανική Ιδιοκτησία	Αναγνώριση Διπλωμάτων		Υπηρεσίες Κοινής Ωφελείας	Ενεργειακή Πολιτική
				Πολιτική Έρευνας & Ανάπτυξης
				Πολιτική Μεταφορών

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, είναι η υποτίμηση ενός νομίσματος όπου ισοδυναμεί με επιβολή τελωνειακών δασμών, ενώ αντίθετα η ανατίμηση του νομίσματος, ισοδυναμεί με περιορισμό των εξαγωγών. Σε αυτή την περίπτωση, τα δυνητικά κράτη-μέλη της ΝΕ αναλογίζοντας πως τα δυνητικά οφέλη, από την απώλεια της Νομισματικής ανεξαρτησίας και την ανάληψη συλλογικής ευθύνης στην διαμόρφωση οικονομικών πολιτικών, θα είναι περισσότερα από το δυνητικό κόστος, λαμβάνουν την απόφαση να αντικαταστήσουν τα εθνικά τους νομίσματα και τις εθνικές Κεντρικές τράπεζες, συνακόλουθα, με ένα ενιαίο νόμισμα και μια ενιαία Κεντρική τράπεζα, με αποτέλεσμα την κοινή άσκηση της Νομισματικής πολιτικής σε Κεντρικό επίπεδο για όλα τα κράτη-μέλη.

Στο πεδίο της Ευρωζώνης, είναι προφανές πως το Ευρώ (€) θεωρείται το επιστέγασμα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και το περισσότερο παράτολμο εγχείρημα στην ιστορία των Διεθνών Οικονομικών συστημάτων. Αποτελεί ένα νόμισμα το οποίο χρησιμοποιούν,

περισσότεροι από 300.000.000 Ευρωπαίοι πολίτες. Ωστόσο, από την διδαχή της πρόσφατης εμπειρίας της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη (2010-2014), είναι απαραίτητο να έχει προηγηθεί τόσο η Τραπεζική, όσο και η Δημοσιονομική ενοποίηση, δηλαδή η εναρμόνιση, η σύγκλιση και η ενοποίηση οικονομικών πολιτικών στο πλαίσιο του σταδίου της Οικονομικής Ολοκλήρωσης, έτσι ώστε να προετοιμάζεται το έδαφος για τον σχηματισμό μιας Άριστης Νομισματικής Περιοχής (ΑΝΠ)³⁵.

3.1.1 Η Θεωρία των Άριστων Νομισματικών Περιοχών (ΑΝΠ)

Η Θεωρία των ΑΝΠ, διερευνά ποια κράτη ή περιοχές θα μπορούσαν να συνδυαστούν αρμονικά στο πλαίσιο μιας ΝΕ και εάν η υιοθέτηση ενός ενιαίου νομίσματος προσφέρει περισσότερα πλεονεκτήματα από ένα καθεστώς ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών. Σημαντική συμβολή στην θεωρία των ΑΝΠ, πρόσφεραν από την δεκαετία του 1960, οι Mundell, McKinnon και Kenen.

Συγκεκριμένα ο Mundell (1961), τόνισε την ελεύθερη κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής και την συμμετρία/ασυμμετρία των οικονομιών των κρατών, ως βασικά κριτήρια για την καταλληλότητά τους, προκειμένου την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος. Διέκρινε, πως είναι δυνατόν εντός του περιβάλλοντος της ΝΕ να παρουσιασθούν ασύμμετρες διαταραχές, κάτι το οποίο συνεπάγεται αυξημένο κόστος για τα κράτη-μέλη, με την απορρόφησή τους να καθίσταται επιβραδυντική εξαιτίας της απώλειας του εργαλείου της Νομισματικής πολιτικής. Σε τέτοιες περιπτώσεις, παρατήρησε, πως είναι απαραίτητη η ευκαμψία μισθών και τιμών καθώς και η αυξημένη κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών, από κράτη-μέλη με πλεονάζουσα Προσφορά, σε κράτη-μέλη με πλεονάζουσα Ζήτηση, προκειμένου την ομαλή απορρόφηση των διαταραχών. Οι μετακινήσεις των παραγωγικών συντελεστών, λειτουργούν ως εργαλείο προσαρμογής μεταξύ των πραγματικών μισθών και της Ανεργίας. Ωστόσο, η διαπεριφερειακή κινητικότητα της εργασίας στην Ευρωζώνη είναι αρκετά χαμηλή και αμφισβητείται το γεγονός του σταθεροποιητικού ρόλου.

Ο McKinnon (1963) αντίστοιχα, έθεσε ως κριτήριο τον βαθμό ανοίγματος της οικονομίας, προκειμένου η ένταξη κάποιου κράτους σε μια ΝΕ να παρουσιάζεται ελκυστική. Όταν ο όγκος των συναλλαγών ανάμεσα στα κράτη-μέλη μιας ΝΕ, είναι μεγαλύτερος από τον όγκο

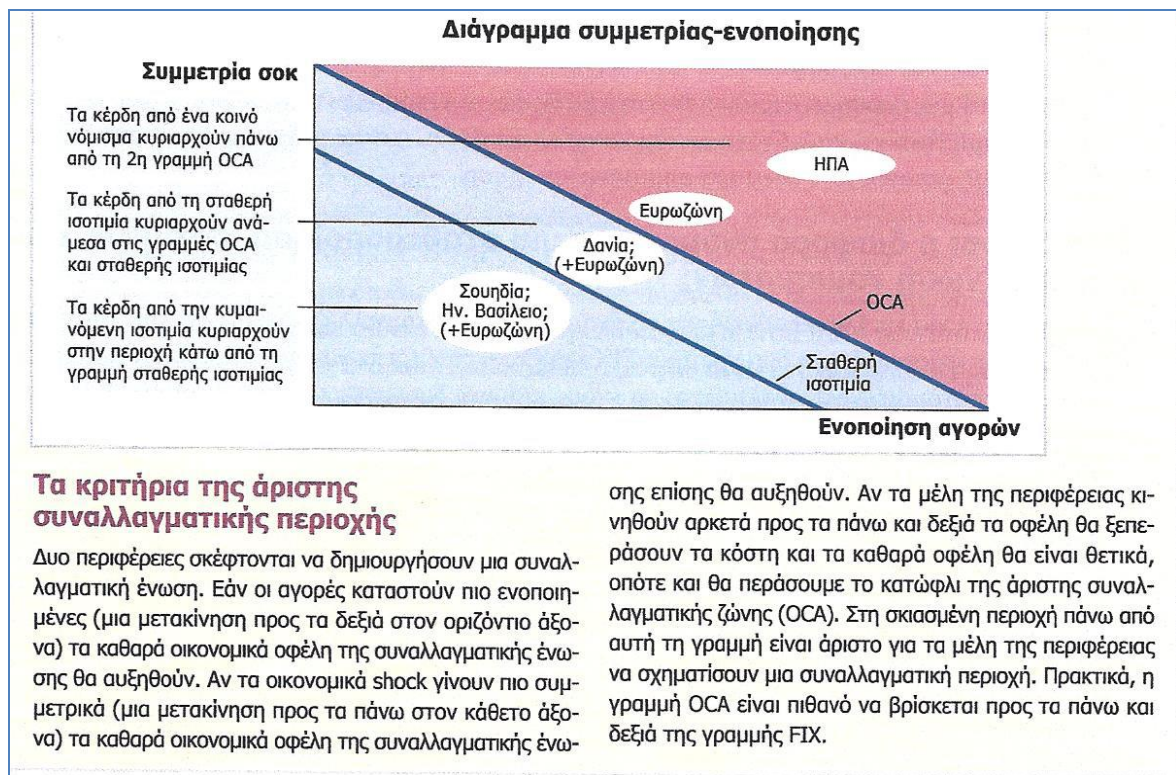
³⁵ Η θεωρία των ΝΕ, διακρίνεται από τις προσεγγίσεις της ΑΝΠ, της Θεωρίας Κόστους-Οφέλους και από διάφορες νεότερες θεωρητικές προσεγγίσεις.

των συναλλαγών με τις τρίτες χώρες, η ΝΕ δημιουργεί αυξημένη αλληλεξάρτηση, ενώ ταυτόχρονα βελτιώνονται οι λειτουργίες του χρήματος ως μέσο διευκόλυνσης των συναλλαγών. Ωστόσο, τόνισε πως ενώ η αυξημένη Οικονομική ολοκλήρωση είναι δυνατόν να μειώσει την συχνότητα εμφάνισης ασύμμετρων διαταραχών, οι ιδιαιτερότητες στο εσωτερικό των κρατών-μελών, αποτελούν πηγή δημιουργίας ασύμμετρων διαταραχών σε μια ΝΕ.

Συνακόλουθα, ο Kenen (1969) παρουσίασε ως κριτήριο για την ένταξη κάποιου κράτους σε μια ΝΕ, τον βαθμό διαφοροποίησης της παραγωγικής διαδικασίας, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η σταθερότητα του Ισοζυγίου πληρωμών και να επιτυγχάνεται η αύξηση των εξαγωγών, συμβάλλοντας στην διατήρηση της εξωτερικής ισορροπίας. Τόνισε, πως οι χώρες που διαθέτουν μικρό βαθμό διαφοροποίησης της παραγωγής, εξαρτώνται περισσότερο από τις εξαγωγές, με αποτέλεσμα να τίθεται υπό αμφισβήτηση η διατήρηση της εξωτερικής ισορροπίας, με συνέπεια να μην αποτελούν κατάλληλες χώρες για την δημιουργία ΝΕ. Η πρότασή του, σχηματοποιείται στην ομοιότητα των οικονομιών με κριτήριο την σύγκλιση στις προτιμήσεις, την τεχνολογική δομή και τους συντελεστές παραγωγής, κάτι το οποίο θα δημιουργήσει συμμετρικές διαταραχές, δίχως να πλήττεται η ΝΕ. Η λιγότερο διαφοροποιημένη δομή παραγωγής, δημιουργεί περισσότερες ασύμμετρες διαταραχές, με αποτέλεσμα να μην είναι κατάλληλες οι χώρες αυτές στον σχηματισμό ΝΕ. Επομένως, οικονομίες με ομοιότητα στην παραγωγική διάρθρωση και υψηλό βαθμό διαφοροποίησης της παραγωγής, μειώνουν τις αρνητικές επιπτώσεις των ασύμμετρων διαταραχών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ασυμμετριών, στο περιβάλλον της Ευρωζώνης, αποτελεί το γεγονός πως η Γερμανία επωφελήθηκε από ένα ισχυρό θετικό shock τις τελευταίες δεκαετίες, ως αποτέλεσμα της ανάδυσης της Κινέζικης οικονομίας σε Παγκόσμιο επίπεδο, δεδομένου της «ακόρεστης όρεξης» της Κίνας για κεφαλαιουχικά αγαθά. Αντίθετα, οι χώρες του Ευρώ (€) Νότου (Ελλάδα, Πορτογαλία και Ιταλία), οι οποίες ειδικεύονται στην παραγωγή καταναλωτικών αγαθών αισθάνθηκαν την πίεση του Κινεζικού Ανταγωνισμού (Eichengreen-Wyplosz, 2012)

Όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.1, η ομοιότητα των οικονομιών σχετίζεται με την δημιουργία συμμετρικών shock, κάτι το οποίο ελαχιστοποιεί το κόστος των κρατών-μελών, από την απώλεια του εργαλείου της Νομισματικής πολιτικής. Συνεπώς, η ενοποίηση των Αγορών και η συμμετρία των οικονομιών, αυξάνει τα οφέλη αποτελεσματικότητας μειώνοντας το κόστος σταθεροποίησης του κοινού νομίσματος (Feenstra-Taylor, 2014).

Διάγραμμα 3.1: Διαγραμματική απεικόνιση, Συμμετρίας – Ενοποίησης (α)

Source: Feenstra-Taylor, 2014

Η ελεύθερη μετακίνηση των παραγωγικών συντελεστών (Κεφάλαιο και Εργασία) σε μια ΝΕ, είναι δυνατόν να προκαλέσει Μακροοικονομικές ανισορροπίες ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Συγκεκριμένα, το Κεφάλαιο τείνει να συγκεντρώνεται στις περιοχές που παρουσιάζουν αυξημένους ρυθμούς ανάπτυξης, με την Εργασία να ακολουθεί την κινητικότητα του Κεφαλαίου και το Ανθρώπινο δυναμικό να μεταναστεύει σε περιοχές που η απασχόληση είναι περισσότερη και οι μισθοί υψηλότεροι. Ως επακόλουθο, η φυγή του καταρτισμένου Ανθρώπινου κεφαλαίου, θα μειώσει την παραγωγικότητα των ασθενέστερων οικονομιών, μειώνοντας το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και εντείνοντας τις ανισότητες στην κατανομή των κερδών στο περιβάλλον της ΝΕ (Χοτήρης, 1993). Προκειμένου να αποφευχθούν αυτές οι ανισορροπίες, κρίνεται απαραίτητη η κοινή άσκηση τόσο της Νομισματικής, όσο και της Δημοσιονομικής πολιτικής, με απαραίτητη την συγκεντροποίηση σε Ομοσπονδιακό επίπεδο. Ακολούθως, ο Kenen υποστήριξε πως εκτός των παραπάνω κριτηρίων, σε μια ΝΕ κρίνεται απαραίτητη η διαδικασία της Δημοσιονομικής ενοποίησης. Η τελευταία θέση του Kenen, αποτελεί την βάση της αμφισβήτησης της θεωρίας των ΑΝΠ, από τον Goodhart (1995). Θεώρησε, πως στα παραπάνω κριτήρια είναι απαραίτητο να προστεθεί το κριτήριο της Δημοσιονομικής ενοποίησης, σε επίπεδο ΝΕ, το οποίο θα αντισταθμίσει το

κόστος από την απώλεια άσκησης της Νομισματικής πολιτικής, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικότερα τις επιπτώσεις των ασύμμετρων διαταραχών.

3.1.2 Η Θεωρία Κόστους - Οφέλους

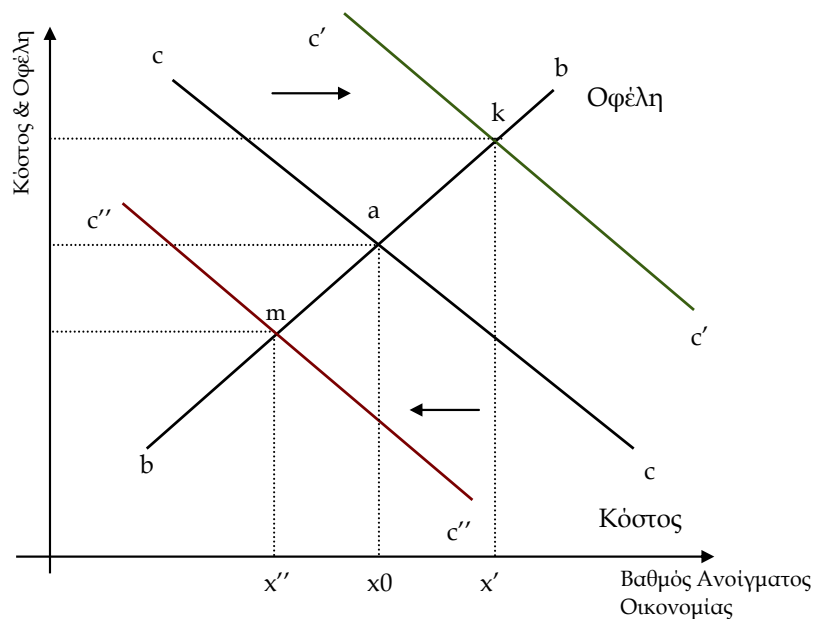
Η Θεωρία Κόστους - Οφέλους (Cost-Benefit analysis), αναφέρεται στην διαδικασία της αξιολόγησης του βαθμού που τα δυνητικά οφέλη ξεπερνούν το δυνητικό κόστος, πριν κάποια χώρα αποδεχτεί την συμμετοχή της σε μια ΝΕ. Τα δυνητικά οφέλη από την ένταξη στην ΝΕ, εντοπίζονται κυρίως στο Μικροοικονομικό πεδίο και αφορούν την κατάργηση των εθνικών νομισμάτων και την αντικατάστασή τους από ένα κοινό νόμισμα, εξαλείφοντας την αβεβαιότητα των συναλλαγματικών διακυμάνσεων (Παπάζογλου, 2010). Επιπροσθέτως, αποτελούνται από τα δυνητικά κέρδη του εμπορίου και της οικονομικής ευημερίας. Αντίθετα, το δυνητικό κόστος, εντοπίζεται στο Μακροοικονομικό πεδίο και αναφέρεται στην απώλεια του εργαλείου της Νομισματικής πολιτικής, εξαλείφοντας την δυνατότητα της ευελιξίας στις εκάστοτε οικονομικές συνθήκες (Feenstra-Taylor, 2014).

Πιο αναλυτικά, τα οφέλη από την συμμετοχή κάποιας χώρας σε μια ΝΕ, έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (Γιαννακόπουλος-Δημόπουλος, 2001, Παπάζογλου, 2010): α) Είναι γεγονός, πως η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου και της αβεβαιότητας των διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών, συντελεί στην μείωση του κόστους των διεθνών συναλλαγών. Κατά συνέπεια, δημιουργούνται προβλέψιμες τιμές των προϊόντων και αύξηση των εμπορικών συναλλαγών, συμβάλλοντας στην μείωση των επιτοκίων με επακόλουθο την αύξηση των επενδύσεων. β) Αντίστοιχα, η μείωση του κόστους των συναλλαγών, εξαιτίας της απώλειας της μετατρεψιμότητας των νομισμάτων εντός της ΝΕ, ισοδυναμεί με αύξηση του εμπορίου και των λειτουργιών του χρήματος ως μέσου συναλλαγών και μονάδας μέτρησης της αξίας (Mundell, 1968). γ) Επιπλέον, η μείωση του κόστους συναλλαγών, συνεπάγεται ελαχιστοποίηση τιμών ομοειδών αγαθών και υπηρεσιών. δ) Πρόσθετα οφέλη, δημιουργούνται και εξαιτίας του μεγαλύτερου ανοίγματος των οικονομιών και της αύξησης του ενδοκοινοτικού εμπορίου μεταξύ των κρατών-μελών της ΝΕ. ε) Η ΝΕ δημιουργεί τις συνθήκες για την μεγαλύτερη ενοποίηση και διαφάνεια των Αγορών, με αποτέλεσμα την μείωση του βαθμού διαφοροποίησης των τιμών ομοειδών προϊόντων. στ) Στα δυνητικά οφέλη, συμπεριλαμβάνεται και η ενίσχυση της σταθερότητας των τιμών εντός των κρατών-μελών της ΝΕ και η αποφυγή πληθωριστικών πιέσεων από μεμονωμένες χώρες. ζ) Η ΝΕ συμβάλει στην ταχύτερη ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών Αγορών και στην μείωση των επιτοκίων προκειμένου την μεγαλύτερη άντληση ρευστότητας, καθώς και την προοπτική του

διεθνούς νομίσματος, το οποίο προσφέρει μεγαλύτερη σταθερότητα (Παπάζογλου, 2010). Αντίθετα, το κόστος από την συμμετοχή ενός κράτους-μέλους στην ΝΕ, προκύπτει από το γεγονός της απώλειας άσκησης της εθνικής Νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, καθώς η Κεντρική Τράπεζα της χώρας δεν διαθέτει πραγματική ισχύ και έχει αντικατασταθεί από μια Κεντρική Τράπεζα η οποία εφαρμόζει την Νομισματική πολιτική για το σύνολο της ΝΕ (De Grauwe, 2005).

Στο πλαίσιο της εμπειρικής διερεύνησης, το Διάγραμμα 3.2 (Krugman, 1991 De Grauwe, 1996) περιγράφει την διαγραμματική απεικόνιση των ωφελειών και του κόστους, που προκύπτουν από την συμμετοχή μιας χώρας στην ΝΕ, σε συνάρτηση με τον βαθμό ανοίγματος της οικονομίας της. Υπενθυμίζουμε, πως ο μεγαλύτερος βαθμός ανοίγματος μιας οικονομίας (McKinnon, 1963), ελαχιστοποιεί το κόστος ένταξης σε μια ΝΕ.

Διάγραμμα 3.2: Συγκριτική αποτύπωση Κόστους-Οφέλους (Cost-Benefit) ένταξης σε μια ΝΕ (α)

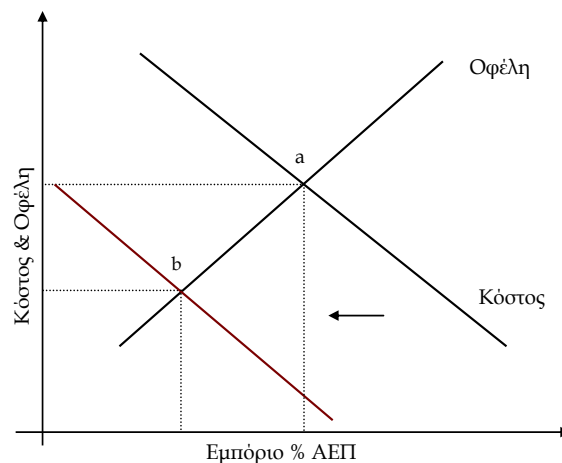

Source: Krugman, 1991 & De Grauwe, 1996

Η καμπύλη bb δείχνει τα δυνητικά οφέλη, ενώ αντίστοιχα η καμπύλη cc, απεικονίζει το δυνητικό κόστος από την ένταξη σε μια ΝΕ. Η αρνητική κλίση της καμπύλης cc, υποδηλώνει πως όσο περισσότερο ανοικτή είναι μια οικονομία, τόσο μικρότερο είναι το κόστος από την απώλεια άσκησης της Νομισματικής πολιτικής. Το σημείο ισορροπίας είναι το σημείο a, με το x_0 να περιλαμβάνει το κρίσιμο μέγεθος του βαθμού ανοίγματος, προκειμένου να συμμετάσχει μια χώρα σε μια ΝΕ. Προς τα δεξιά του σημείου x_0 , στην καμπύλη $c'c'$, το σημείο k υποδηλώνει πως το όφελος είναι αρκετά μεγαλύτερο από το κόστος με το σημείο x'

να αποτυπώνει πως η συμμετοχή στην ΝΕ είναι ελκυστική και συμφέρουσα. Αντίθετα, αριστερά του x_0 , στο σημείο m , η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος, είναι μη συμφέρουσα και η χώρα πρέπει να διατηρήσει την αυτονομία της στην Νομισματική πολιτική. Είναι προφανές, πως η θέση της καμπύλης cc εξαρτάται από τους παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στην απορρόφηση των ασύμμετρων διαταραχών. Στην περίπτωση που πληρούνται τα κριτήρια της ΑΝΠ η καμπύλη cc θα βρίσκεται δεξιά, στην θέση $c'c'$. Στην αντίθετη περίπτωση θα βρίσκεται πιο κοντά στην αρχή των αξόνων στην θέση $c''c''$. Σε αυτή την τελευταία περίπτωση, μια χώρα ακόμα και με μικρό βαθμό ανοίγματος της οικονομίας μπορεί να συμμετάσχει σε μια ΝΕ, υπό την προϋπόθεση πως οι ασύμμετρες διαταραχές απορροφώνται από την ευκαμψία τιμών/μισθών και την κινητικότητα της εργασίας (Γιαννακόπουλος-Δημόπουλος, 2001).

Διάγραμμα 3.3: Συγκριτική αποτύπωση Κόστους-Οφέλους (Cost-Benefit) ένταξης σε μια ΝΕ (β)

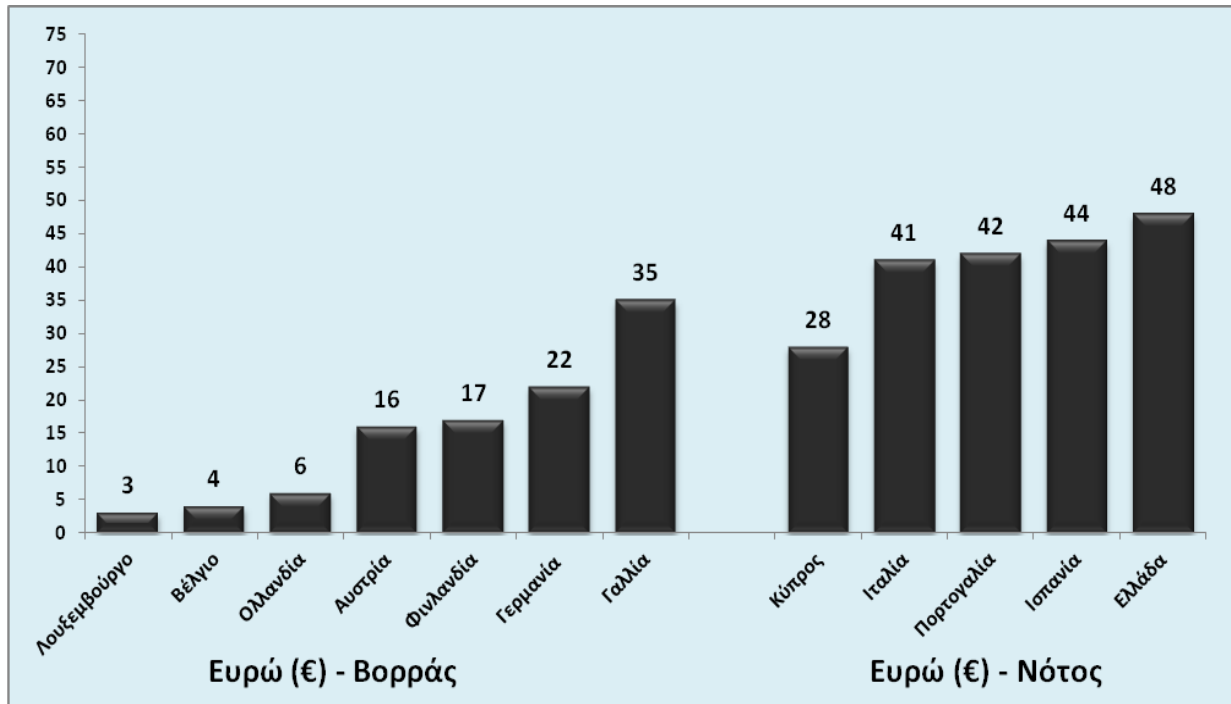

Source: De Grauwe, 1996

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.3, το αποτέλεσμα το οποίο προκύπτει είναι ότι οι χώρες που διαθέτουν υψηλό βαθμό ακαμψίας, βρίσκονται στο σημείο a , σε μεγάλη απόσταση από την αρχή των αξόνων (Αριστο σημείο), με αποτέλεσμα το κόστος της προσαρμογής να είναι μεγαλύτερο, σχετικά με τις χώρες οι οποίες διαθέτουν χαμηλό βαθμό ακαμψίας και βρίσκονται στο σημείο b . Συνακόλουθα, η αυξημένη εξωστρέφεια μιας οικονομίας (Διάγραμμα 3.4) την οδηγεί πιο κοντά στην αρχή των αξόνων, με περισσότερο όφελος από την δημιουργία ΝΕ. Επομένως, οι ασύμμετρες διαταραχές της ζήτησης, η ανελαστικότητα τιμών/μισθών, η χαμηλή κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής, η αυξημένη ετερογένεια και ποικιλομορφία και η μικρή ανάπτυξη του ΑΕΠ, προκαλούν δυσμενείς

επιπτώσεις στην πραγματική σύγκλιση των οικονομιών των κρατών-μελών (De Grauwe, 2012).

Διάγραμμα 3.4: Βαθμός Ανοίγματος Οικονομίας, Rank (2013) σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης, (Ευρώ (€) Βορράς - Νότος), ανάμεσα σε 75 Χώρες Παγκοσμίως,

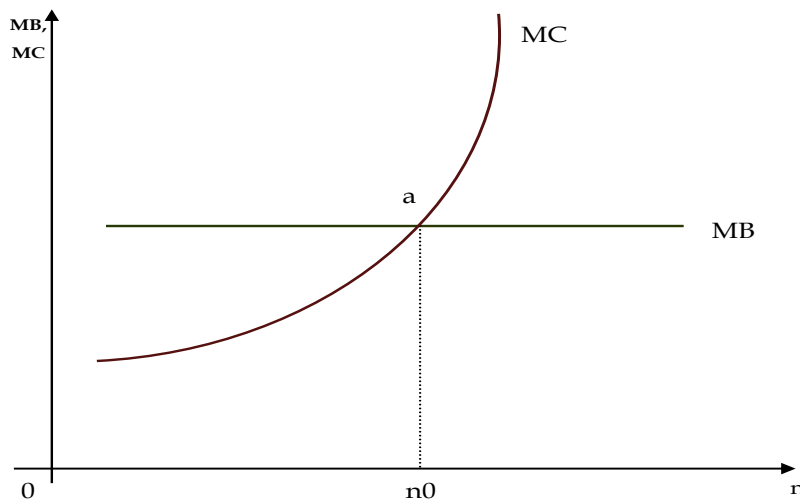
Source: ICC, Open Markets Index 2013

3.1.3 Νεότερες Προσεγγίσεις στην Θεωρία των Άριστων Νομισματικών Περιοχών

Στα παραπάνω Διαγράμματα 3.2 και 3.3, περιγράφεται το κρίσιμο μέγεθος του βαθμού ανοίγματος μιας οικονομίας, όχι όμως η άριστη έκταση της ΝΕ. Με αυτό το ερώτημα ασχολήθηκε ο Melitz (1995, 1996). Οι νεότερες τάσεις της θεωρίας των ΑΝΠ, ουσιαστικά αποτελούν μια γενίκευση της θεωρίας Κόστους-Οφέλους, χρησιμοποιώντας την συνάρτηση της κοινωνικής ευημερίας, ως κριτήριο για τον προσδιορισμό του άριστου μεγέθους της ΝΕ. Σύμφωνα με τον Melitz, ο προσδιορισμός του άριστου μεγέθους της ΝΕ, προσεγγίζεται από την μεγιστοποίηση της συνάρτησης κοινωνικής ευημερίας της υπό ένταξη χώρας, καθώς και από την μεγιστοποίηση ταυτόχρονα, των συναρτήσεων κοινωνικής ευημερίας των κρατών-μελών της ΝΕ. Ο Melitz τόνισε, πως το όφελος, αποτελεί συνάρτηση της έκτασης της ΝΕ. Υιοθετώντας το κριτήριο του βαθμού ανοίγματος της οικονομίας (McKinnon, 1963), όσο περισσότερα κράτη συμμετέχουν σε μια ΝΕ, συνεπάγεται μεγαλύτερο όφελος. Συνεπώς, το οριακό όφελος συνίσταται στην μεταβολή (αύξηση) του όγκου των διεθνών συναλλαγών και παραμένει σταθερό, διότι αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό που επεκτείνεται η ΝΕ. Στην πλευρά

του κόστους, η ανομοιογένεια στο εσωτερικό των οικονομιών μιας ΝΕ και το υψηλό ποσοστό δια-κλαδικού εμπορίου (σε αντίθεση με το ενδο-κλαδικό), συμβάλλει στην εμφάνιση ασύμμετρων διαταραχών. Συγκεκριμένα, στο Διάγραμμα 3.5, η ΑΝΠ προσδιορίζεται όταν μεγιστοποιείται η συνάρτηση ευημερίας μιας χώρας, στο σημείο *a*, όπου το οριακό όφελος από την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος ισούται με το οριακό του κόστος. Η θεωρητική προσέγγιση του Melitz, προσδιορίζει την έκταση της ΑΝΠ, υιοθετώντας ένα υπόδειγμα οριακής ανάλυσης. Ωστόσο, η ΑΝΠ για μια χώρα, δεν συνεπάγεται πως αποτελεί παράλληλα, ΑΝΠ για τους εταίρους της (Γιαννακόπουλος-Δημόπουλος, 2001).

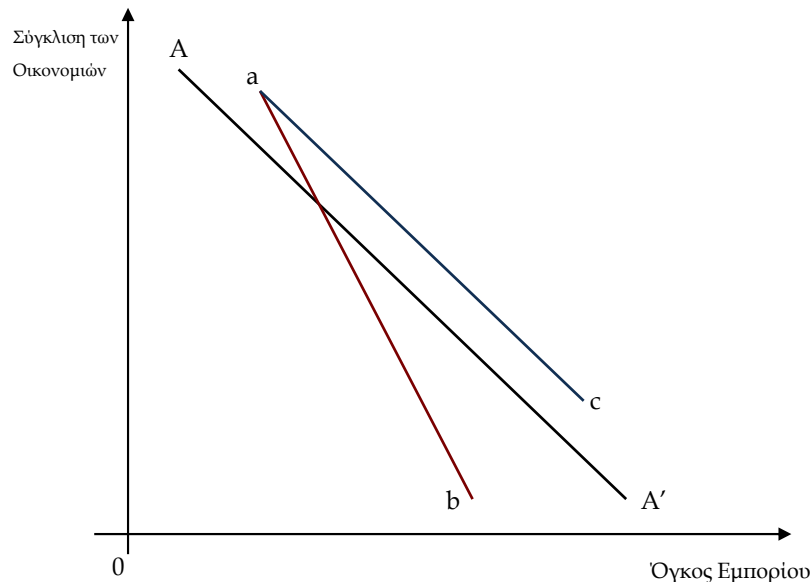
Διάγραμμα 3.5: Το Υπόδειγμα Melitz

Αναφορικά με τα κριτήρια της ΑΝΠ και της Θεωρίας Κόστους-Οφέλους, που περιγράψαμε παραπάνω, ασκήθηκε έντονη κριτική πως δεν αποτελούν κατάλληλες προϋποθέσεις για την ένταξη κάποιας χώρας σε μια ΝΕ, εξαιτίας της μεταβλητότητας που παρουσιάζεται από την ένταξη των κρατών σε μια ΝΕ. Πιο αναλυτικά, τα κριτήρια παρουσιάζουν περισσότερο ενδογενή χαρακτηριστικά (European Commission, 1990, Krugman 1991, 1993, Eichengreen 1992, Bayoumi - Eichengreen, 1994, Frankel - Rose 1996, 1998). Επομένως, υπάρχει περίπτωση ορισμένες χώρες να ικανοποιούν τα κριτήρια της ΑΝΠ *ex ante*, δηλαδή πριν την ένταξη στην ΝΕ, αλλά να μην τα ικανοποιούν *ex post* και το αντίθετο. Η παραπάνω διαπίστωση, είναι αντιστοιχη με την κριτική του Lucas (1976). Επιπροσθέτως, η αύξηση του όγκου των εμπορικών ροών, εξαιτίας της ΝΕ, είναι δυνατόν να επηρεάσει την εξειδίκευση με γνώμονα το συγκριτικό πλεονέκτημα και τον χαρακτήρα των οικονομικών κύκλων, δημιουργώντας ασύμμετρες διαταραχές. Πιο αναλυτικά, στο Διάγραμμα 3.6 στον κάθετο άξονα υπολογίζεται ο βαθμός οικονομικής σύγκλισης, ο οποίος σχετίζεται με τον

συγχρονισμό των οικονομικών κύκλων και στον οριζόντιο άξονα εκτιμάται ο όγκος εμπορίου. Η Ευθεία AA' περιλαμβάνει τα άριστα σημεία, προκειμένου μια ομάδα χωρών να σχηματίζει ΝΕ. Δεξιά από την ευθεία AA' το όφελος από την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος υπερτερεί του κόστους, ενώ αριστερά της ευθείας AA', συμβαίνει το αντίθετο.

Διάγραμμα 3.6: Το Υπόδειγμα Krugman

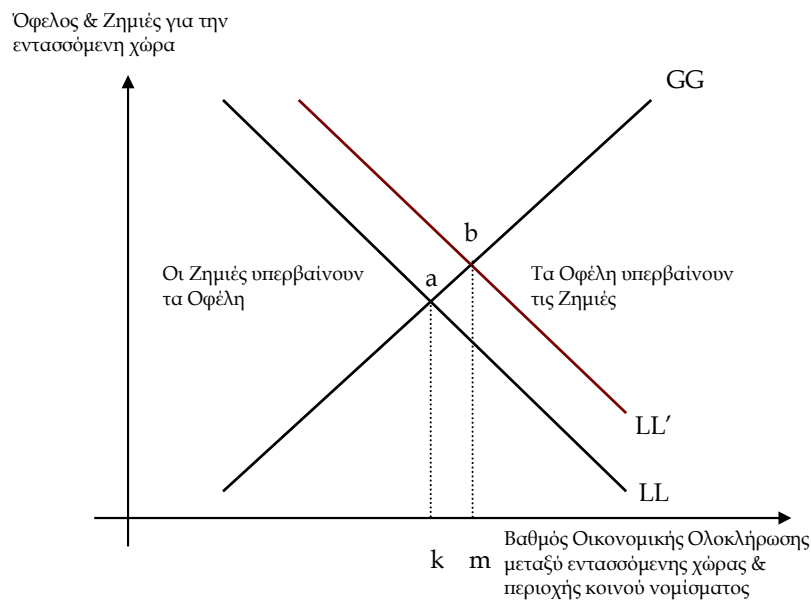
Source: Krugman, 1991, 1993

Σύμφωνα με τον Krugman (1991, 1993), παρουσιάζεται αρνητική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγεθών, δηλαδή της οικονομικής σύγκλισης και του όγκου εμπορίου. Η διαδρομή ab περιγράφει πως τα κράτη τα οποία πληρούν τα κριτήρια ex ante, παύουν να τα πληρούν ex post, με τα οφέλη από την ένταξη στην ΝΕ, να εκμηδενίζονται και κατά συνέπεια την εμφάνιση ασύμμετρων διαταραχών εξαιτίας των οικονομικών αποκλίσεων. Στην περίπτωση που η παραπάνω σχέση είναι σωστή, σε μακροχρόνιο ορίζοντα δεν υπάρχει όφελος από την ΝΕ. Στην αντίθετη περίπτωση, στην διαδρομή ac, τα οφέλη από την αύξηση του όγκου του εμπορίου, υπερκαλύπτουν το κόστος, που προκύπτει από την πιθανότητα εμφάνισης ασύμμετρων διαταραχών.

Είναι γεγονός, πως τα κριτήρια της ΑΝΠ, αντικατοπτρίζουν τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των χωρών υπό ένταξη σε μια ΝΕ. Είναι πολύ σημαντικό, να εξετάσουμε τον βαθμό ολοκλήρωσης της οικονομίας κάποιας υπό ένταξη χώρας, με τις οικονομίες των δυνητικών εταίρων της στην ΝΕ. Επομένως, η ένταξη κάποιας χώρας με αυξημένο βαθμό εξωστρέφειας σε μια ΝΕ, είναι πιθανό να καλύπτει τα κριτήρια της ΑΝΠ, διότι δημιουργεί

όφελος νομισματικής αποτελεσματικότητας, το οποίο είναι ίσο με την εξοικονόμηση πόρων εξαιτίας της αποφυγής της αβεβαιότητας, της σύγχυσης και του κόστους των συναλλαγών (Krugman-Obstfeld, 2000).

Διάγραμμα 3.7: Το Υπόδειγμα Krugman (Οι Καμπύλες GG & LL)

Στο Διάγραμμα 3.7, απεικονίζεται ο βαθμός οικονομικής ολοκλήρωσης της υπό ένταξη χώρας, με τις Αγορές των κρατών-μελών της ΝΕ (οριζόντιος άξονας), καθώς και το όφελος της νομισματικής αποτελεσματικότητας από την ένταξη κάποιας χώρας στην ΝΕ (Κάθετος άξονας). Η θετική κλίση της καμπύλης GG αποτυπώνει πως το όφελος της νομισματικής αποτελεσματικότητας που αποκομίζει κάποια χώρα από την ένταξή της σε ένα περιβάλλον σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή κοινού νομίσματος, αυξάνεται, καθώς μεγεθύνεται ο βαθμός οικονομικής ολοκλήρωσής της με την περιοχή αυτή. Εκφράζει, την σχέση μεταξύ του βαθμού οικονομικής ολοκλήρωσης σε μια περιοχή σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή κοινού νομίσματος και του οφέλους της νομισματικής αποτελεσματικότητας. Παράλληλα, το όφελος της νομισματικής αποτελεσματικότητας, ισοδυναμεί με την εξοικονόμηση πόρων εξαιτίας της αποφυγής της αβεβαιότητας και του κόστους των συναλλαγών, που συμβαίνει σε καθεστώς κομινόμενων διακυμάνσεων συναλλαγματικών ισοτιμιών (Krugman-Obstfeld, 2000). Το κόστος που υφίσταται κάποια χώρα από την ένταξή της, είναι η απώλεια της δυνατότητας άσκησης ανεξάρτητης Νομισματικής Πολιτικής, προκειμένου την σταθεροποίηση του προϊόντος και της Απασχόλησης. Η απώλεια της

οικονομικής σταθερότητας απεικονίζεται στην καμπύλη LL. Η καμπύλη LL έχει αρνητική κλίση, διότι περιγράφει, πως η απώλεια οικονομικής σταθερότητας μιας χώρας μειώνεται, καθώς διευρύνεται ο βαθμός οικονομικής ολοκλήρωσης της υπό ένταξη χώρας με τα κράτη-μέλη της ΝΕ. Όταν επικρατεί χαμηλός βαθμός οικονομικής ολοκλήρωσης, οι επιπτώσεις μιας ασύμμετρης διαταραχής είναι πολύ σημαντικές, καθώς απαιτείται σημαντική πτώση της Απασχόλησης και του προϊόντος προκειμένου να επιτευχθεί επαρκής μείωση μισθών και τιμών. Στο Διάγραμμα 3.7, η υπό ένταξη χώρα, είναι σε θέση να υιοθετήσει το κοινό νόμισμα όταν ο βαθμός οικονομικής ολοκλήρωσης των εγχώριων Αγορών και των Αγορών της ΝΕ είναι ίσος με a , δηλαδή το σημείο τομής των δύο καμπυλών, προσδιορίζοντας το κρίσιμο επίπεδο οικονομικής ολοκλήρωσης k . Επομένως, κάθε επίπεδο οικονομικής ολοκλήρωσης μεγαλύτερο από το σημείο k , το όφελος νομισματικής αποτελεσματικότητας (GG) είναι μεγαλύτερο από την απώλεια οικονομικής σταθερότητας (LL) και το αντίθετο, με το σημείο k να αποτελεί το ελάχιστο επίπεδο ολοκλήρωσης προκειμένου κάποια χώρα να υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα. Ωστόσο, μια αύξηση των ασύμμετρων διαταραχών στις Αγορές προϊόντων της υπό ένταξη χώρας αναφορικά με τα κράτη-μέλη της ΝΕ, αυξάνει το κόστος της απώλειας οικονομικής σταθερότητας, μετατοπίζοντας την καμπύλη LL, δεξιά, με την καμπύλη LL', να δείχνει πως το νέο σημείο τομής είναι το σημείο b , απαιτώντας μεγαλύτερο βαθμό οικονομικής ολοκλήρωσης, προκειμένου να αντισταθμιστεί το υψηλότερο κόστος.

Το παραπάνω υπόδειγμα GG-LL, αντικατοπτρίζει την θεωρία των ΑΝΠ. Η στενή εμπορική διασύνδεση στις Αγορές αγαθών και υπηρεσιών, η υψηλή κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής και ο αυξημένος βαθμός οικονομικής ολοκλήρωσης, οδηγεί σε αύξηση της ευημερίας σε καθεστώς ΝΕ (Krugman-Obstfeld, 2000). Ωστόσο, ενώ το υπόδειγμα GG-LL, εξηγεί πως οι αυξημένες εμπορικές συναλλαγές σε περιβάλλον ΝΕ, διευκολύνουν την προσαρμογή μιας οικονομίας από τις διαταραχές στην Αγορά προϊόντος, δεν εξηγεί ποιοι προσδιοριστικοί παράγοντες θα μειώσουν την συχνότητα και την έκταση αυτών των διαταραχών, οι οποίες επηρεάζουν τόσο την ΝΕ, όσο και μεμονωμένα κάποιο κράτος-μέλος. Σημαντικός παράγοντας αποτελεί η ομοιότητα των οικονομικών δομών και ιδιαίτερα τα αποθέματα Κεφαλαίου και εξειδικευμένης Εργασίας, ανάμεσα στις Βόρειες και Νότιες χώρες της Ευρωζώνης. Επιπροσθέτως, ένα Ομοσπονδιακό Δημοσιονομικό σύστημα, είναι δυνατόν να εξουδετερώσει την απώλεια οικονομικής σταθερότητας εξαιτίας των ασύμμετρων διαταραχών. Για παράδειγμα, ο αυξημένος ρυθμός της κινητικότητας του Κεφαλαίου, σε αντίθεση με τον χαμηλό ρυθμό κινητικότητας Εργασίας, θα οδηγήσει σε αυξημένο κόστος προσαρμογής κάποιων κρατών από τις διαταραχές στην Αγορά προϊόντος.

Συμπερασματικά, η απελευθέρωση της κινητικότητας των Κεφαλαίων σε μια ΝΕ με χαμηλή κινητικότητα Εργασίας, ενδεχομένως προκαλεί μεγαλύτερη απώλεια οικονομικής σταθερότητας και μείωση της αποτελεσματικότητας των οικονομιών της ΝΕ, όταν η Αγορά Εργασίας λειτουργεί αναποτελεσματικά (Krugman-Obstfeld, 2000).

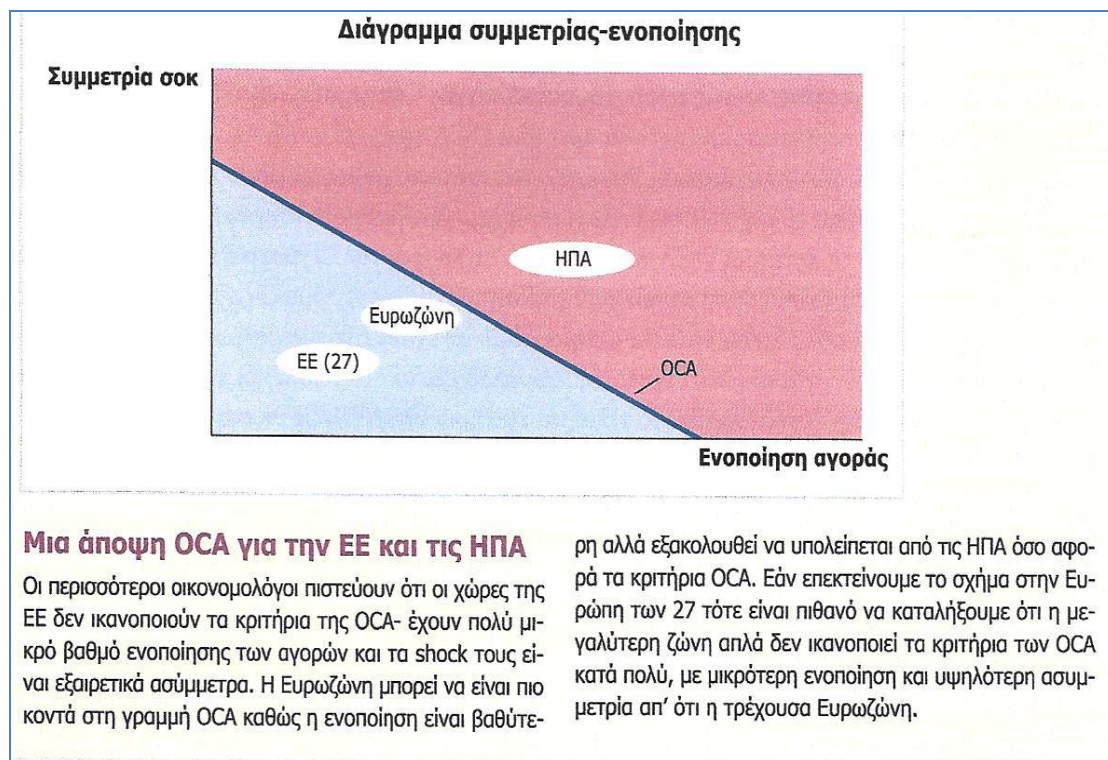
Ολοκληρώνοντας το Θεωρητικό πλαίσιο της Νομισματικής ενοποίησης, συμβολή στην θεωρία των ΑΝΠ είχαν πρόσφατα οι Baldwin-Wyplosz (2009), παραθέτοντας έξι κριτήρια προκειμένου να εξετάσουν την καταλληλότητα κάποιας χώρας για την ένταξή της σε μια ΝΕ. Συγκεκριμένα, διακρίνονται σε αμιγώς Οικονομικούς παράγοντες, όπως η α) κινητικότητα της εργασίας, β) η διαφοροποίηση της παραγωγικής διαδικασίας, και γ) ο βαθμός ανοίγματος της οικονομίας και σε ευρύτερα κριτήρια τα οποία απαρτίζονται από έναν συνδυασμό Οικονομικό-Πολιτικών μεταβλητών, όπως δ) οι Δημοσιονομικές μεταβιβάσεις, ε) οι ομοιογενείς προτιμήσεις και στ) η αλληλεγγύη. Στηριζόμενοι στα παραπάνω κριτήρια, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, δεν πληρούν τα κριτήρια της κινητικότητας των Κεφαλαίων και των Δημοσιονομικών μεταβιβάσεων, ενώ υπάρχει ασάφεια στην κοινή αίσθηση αλληλεγγύης. Αντίθετα, πληρούν μερικώς το κριτήριο της ομοιογένειας των προτιμήσεων και πληρούν τα κριτήρια της διαφοροποίησης της παραγωγής και του ανοίγματος της οικονομίας. Είναι γεγονός, πως οι αποκλίσεις των κρατών-μελών σε όρους ΑΕΠ, Παραγωγικότητας εργασίας, Δημοσίου χρέους και επιπέδων Απασχόλησης, μέσα σε περιβάλλον Ατελούς ΝΕ, εξάγει το συμπέρασμα πως η Ευρωζώνη θα είναι επιρρεπής και ευαίσθητη σε ασύμμετρες διαταραχές με συνέπεια την αύξηση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών. Επιπροσθέτως, οι τρεις Οικονομικό-Πολιτικές μεταβλητές, δεν σχετίζονται μόνο με την Οικονομική Αποτελεσματικότητα της Ευρωζώνης, αλλά και με Θεσμικές ευπάθειες οι οποίες πηγάζουν από την πολυπλοκότητα και ποικιλομορφία, στο εσωτερικό των κρατών-μελών (Σκλιάς-Ρουκανάς-Μαρής, 2012).

3.1.4 Καταληκτικές σημειώσεις

Οι Θεωρίες των ΑΝΠ, του Κόστους-Οφέλους και των Νεότερων προσεγγίσεων, χρησιμεύουν τονίζοντας τα βασικά κριτήρια που απαιτούνται προκειμένου κάποια χώρα να κρίνει και να αποφασίσει, ότι είναι συμφέρουσα η συμμετοχή της σε μια ΝΕ. Ωστόσο, ενώ στην Θεωρία, τα παραπάνω κριτήρια και προϋποθέσεις λειτουργούν αποτελεσματικά, στην πράξη είναι δύσκολο να συνοψιστούν τα δυνητικά οφέλη και το δυνητικό κόστος ένταξης.

Στο Διάγραμμα 3.8, απεικονίζεται μια συγκριτική αξιολόγηση, με βάση τα κριτήρια των ΑΝΠ που παρουσιάστηκαν παραπάνω, σε ποιο βαθμό οι ΗΠΑ, η Ευρωζώνη και η ΕΕ-27, ικανοποιούν τις συνθήκες της ΑΝΠ.

Διάγραμμα 3.8: Διαγραμματική απεικόνιση, Συμμετρίας - Ενοποίησης (β)

Source: Feenstra-Taylor, 2014

Αποτελεί γεγονός, πως όταν μια ΝΕ έχει οικοδομηθεί στην βάση μιας Ομοσπονδιακής δομής, η Δημοσιονομική πολιτική είναι αρκετά δύσκολο να λειτουργήσει αποτελεσματικά, ως ανεξάρτητη. Η έννοια της παραπάνω υπόθεσης σχετίζεται με το γεγονός των Δημοσιονομικών μεταβιβάσεων εντός της ΝΕ, στα κράτη-μέλη τα οποία πλήττονται από την μείωση του προϊόντος και της Απασχόλησης. Επομένως, όταν ικανοποιείται η συνθήκη των Δημοσιονομικών μεταβιβάσεων, μειώνεται το κόστος ένταξης σε μια ΝΕ. Επιπροσθέτως, δεν

πρέπει να περνάει απαραίτητο το γεγονός της κοινής πολιτικής παραδοχής, στοχεύοντας στο κοινό πολιτικό μέλλον των κρατών-μελών της ΝΕ. Αν και η Θεωρία των ΑΝΠ (Mundell, 1961), (McKinnon, 1963), (Kenen, 1969) δεν αναφέρει εναρμόνιση και ενοποίηση πολιτικών, προκειμένου να χαρακτηριστεί μια περιφέρεια ως Άριστη, θα υπενθυμίσουμε επιπλέον, τα συμπεράσματα της έκθεσης McDougal (1977), σχετικά με έναν κεντρικά σχεδιασμένο προϋπολογισμό, προκειμένου να αποφεύγονται οι ασύμμετρες διαταραχές και οι ανισορροπίες ανάμεσα στα κράτη-μέλη, όπως και την κριτική του Goodhart (1995), ο οποίος αναφέρεται στην υιοθέτηση Δημοσιονομικής πολιτικής σε επίπεδο ΝΕ, έτσι ώστε να στηρίξουμε το γεγονός πως για να μειωθεί στο ελάχιστο το κόστος από την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, πρέπει προηγουμένως να έχει επιτευχθεί Οικονομική ενοποίηση.

Εν κατακλείδι, άλλες μορφές Νομισματικής ενοποίησης, αποτελούν η Δολαριοποίηση και η Ελάσσονος Σκληρότητας Διασύνδεση (Currency boards). Στην πρώτη περίπτωση, μια χώρα αποφασίζει την υιοθέτηση του Αμερικάνικου δολαρίου, ως νόμιμου χρήματος (Legal tender), κάτι που σημαίνει μονομερής ΝΕ με τις ΗΠΑ, δίχως συμμετοχή στις αποφάσεις της Αμερικάνικης Κεντρικής τράπεζας (FED). Αποτελεί μια εκδοχή του κανόνα του Χρυσού και λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο συμπεριλαμβάνοντας τον μηχανισμό του Hume. Παραδείγματα Δολαριοποίησης αποτελούν ο Παναμάς, η Λιβερία, το Ελ Σαλβαδόρ. Στην δεύτερη περίπτωση η Ελάσσονος Σκληρότητα Διασύνδεση (Currency boards) προσομοιάζει με την Δολαριοποίηση, με την διαφορά πως το τοπικό νόμισμα διατηρείται. Βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής ΝΕ είναι πως υιοθετείται μια συναλλαγματική ισοτιμία έναντι ενός ισχυρού νομίσματος, όπου το τοπικό νόμισμα είναι πλήρως μετατρέψιμο, υποστηρίζεται από αποθέματα, ωστόσο, υπάρχει απώλεια άσκησης εθνικής Νομισματικής Πολιτικής, η Κεντρική Τράπεζα απαγορεύεται να χρηματοδοτεί τα Δημοσιονομικά ελλείμματα και η χώρα υιοθετεί σταθεροποιητικό πρόγραμμα της οικονομίας προκειμένου την μείωση του Πληθωρισμού και των ελλειμμάτων. Συνήθως, η συμφωνία υπογράφεται μεταξύ της κυβέρνησης και του ΔΝΤ. Παραδείγματα αυτής της περίπτωσης αποτελούν το Χονγκ Κονγκ, η Αργεντινή, η Εσθονία.

3.2 Τα αίτια της Οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη

3.2.1 Μακροχρόνιες Παθογένειες & Αδυναμίες

Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€), στιγματίζει το πιο εμβληματικό στοιχείο στην εμφάνιση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης. Συμβολίζοντας την κοινή θέληση των κρατών-μελών, προς μία κοινή πορεία και σταθερή επιδίωξη ανάπτυξης και ευημερίας, αντανακλά τα οράματα των ηγετών της Ευρώπης μετά τον Β΄ Ευρωπαϊκό Εμφύλιο (1939-1944), σχετικά με την δημιουργία και ανάπτυξη αμοιβαίων συμφερόντων, προκειμένου να σταματήσει ο Ευρωπαϊκός χώρος να αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσων.

Ωστόσο, η πρόσφατη οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου η οποία ξεκίνησε το 2007-2008 από την Αμερική και επεκτάθηκε στην Ευρωζώνη (2010), ανέδειξε για ακόμα μια φορά, την τρωτότητα και τις παθογένειες της ελλειψής Αρχιτεκτονικής της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης, με αποτέλεσμα την διαπίστωση πως οι βαθύτερες επιδιώξεις του εγχειρήματος, δηλαδή η ανάπτυξη και η ευημερία των λαών της Ευρωζώνης, βρίσκονται αντιμέτωπες με οξύτατα προβλήματα Θεσμών, κανόνων και διαδικασιών, τις διαχειριστικές και πολιτικές αδυναμίες της κοινής ΝΕ και τα τρωτά σημεία απέναντι στην δυναμική των Αγορών. Αποκαλύφθηκε η αδύναμη μακροχρόνια δομική Αρχιτεκτονική της κοινής Νομισματικής πολιτικής, η οποία έχει την αφετηρία της στην δεκαετία του 1970, αναλογιζόμενοι τις αιτίες κατάρρευσης, τόσο του συστήματος του «Ευρωπαϊκού Φιδιού», όσο και του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ). Η μακροχρόνια ανεπάρκεια δημιουργίας μηχανισμού αντιμετώπισης κρίσεων σε περιόδους οικονομικών αναταράξεων, η ανυπαρξία κεντρικού μηχανισμού απορρόφησης των ασύμμετρων διαταραχών, η αδυναμία επίδειξης πνεύματος συνεργασίας, αλληλεγγύης, ισονομίας, ειρήνης και ασφάλειας, καθώς και συντονισμού οικονομικών πολιτικών σε δυσμενείς περιόδους, αναδεικνύουν το δημόσιο σύμβολο της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, σε σύμβολο αποτυχίας και κακοδιαχείρισης (Παναγιωταρέα, 2012), θέτοντας το οικοδόμημα της ΝΕ αντιμέτωπο με πρωτόγνωρες προκλήσεις και εξάγοντας το συμπέρασμα πως ακόμα παραμένει «Ατελής³⁶».

³⁶Κύριο χαρακτηριστικό των «Ατελών Νομισματικών Ενώσεων» αποτελεί α) η «πρόδεση» των εθνικών νομισμάτων των κρατών-μελών του συστήματος, με το νόμισμα κάποιας χώρας στο σύστημα, β) η διατήρηση σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή η διακύμανση εντός ενός προκαθορισμένου ορίου, διαμέσου υιοθέτησης νομοθετικών ρυθμίσεων, κοινών κανόνων, περιορισμών και διακρατικών συμφωνιών. Συνεπώς, περιορισμός της ανεξαρτησίας των εθνικών Νομισματικών Πολιτικών. Τα κυριότερα προβλήματα που εμφανίζονται εξαιτίας της ευπάθειας του συστήματος, είναι το n-1 και της Προσαρμογής (Βλ. Υποενότητες 3.3.2 & 3.3.3 του παρόντος Κεφαλαίου). Από την μακρόχρονη εμπειρία της Ευρωζώνης, εξάγεται το συμπέρασμα πως ακόμα και η μετάβαση σε ένα ενιαίο νόμισμα, σε μια ΝΕ που δεν πληροί τις προϋποθέσεις της ΑΝΠ, δίχως το εργαλείο ανακύκλωσης εισοδημάτων και ενός κεντρικά σχεδιασμένου προϋπολογισμού, προκειμένου την αντιμετώπιση των ασύμμετρων διαταραχών, ανακόπτουν ακριβώς τα ίδια προβλήματα με αποτέλεσμα, να εξακολουθεί να παραμένει Ατελής.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, κοινή διαπίστωση από αρκετούς ερευνητές διεθνώς, αποτελούσε το γεγονός πως μια ΝΕ στην Ευρώπη δεν ικανοποιεί τα κριτήρια της ΑΝΠ³⁷, με αποτέλεσμα, ο αυξημένος κίνδυνος δημιουργίας ασύμμετρων διαταραχών ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Κατόπιν του παραπάνω σκεπτικού, προκειμένου την εύρυθμη λειτουργία ενός ΕΝΣ, (το οποίο θα παρέχει αξιοπιστία και εμπιστοσύνη), είχε τονισθεί στις Εκθέσεις Werner (1970) και MacDougall (1977), πως ήταν απαραίτητη προϋπόθεση τόσο η σύγκλιση Δημοσιονομικών πολιτικών των Ευρωπαϊκών κρατών-μελών, όσο και η Ομοσπονδιακή Δημοσιονομική στήριξη, με την δημιουργία Ευρωπαϊκού μηχανισμού ανακύκλωσης εισοδημάτων, ο οποίος θα στοχεύει στην σταθεροποίηση των ασύμμετρων διαταραχών. Επιπροσθέτως, παράλληλα με την δημιουργία του ΕΝΣ, είχε προβλεφθεί η σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου (ΕΝΤ), στοχεύοντας στην οικονομική και νομισματική εποπτεία, στον καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών και συστάσεων, καθώς και στην χρηματοδότηση των κρατών-μελών που αντιμετωπίζουν προβλήματα στο Ισοζύγιο Πληρωμών. Ομολογουμένως, η οικονομική στήριξη από το ΕΝΤ, είχε σκοπό την αποφυγή της χρηματοδότησης από τις Διεθνείς Αγορές, διότι σε περιόδους εξωγενών αναταραχών, αναπτύσσονται κερδοσκοπικές τάσεις οι οποίες διαταράσσουν την σύγκλιση των οικονομιών, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση της διαδικασίας της ολοκλήρωσης (Ζολώτας, 1997).

Στην προσπάθεια εμβάθυνσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης, αποτελεί επιτακτική ανάγκη η επιτυχημένη οικοδόμηση ενός ΕΝΣ, το οποίο θα διασφαλίζει ομαλότητα, σταθερότητα, αύξηση του Διεθνούς Εμπορίου στο πλαίσιο της οικοδόμησης της Ενιαίας Αγοράς και αισιοδοξία για περαιτέρω συνεργασία των Ευρωπαϊκών κρατών, (μεταφέροντας εξουσίες από το Εθνικό, στο Υπερεθνικό επίπεδο), κάτι το οποίο ωθεί στην αναζήτηση περισσότερου συντονισμού των Οικονομικών και Νομισματικών πολιτικών και αύξηση της ευημερίας (Nugent, 2010).

³⁷Για επιπλέον εμβάθυνση, Βλ. στην Ενότητα 3.1 του παρόντος Κεφαλαίου της ερευνητικής εργασίας.

3.2.2 Θεσμική ανεπάρκεια & έλλειψη συναίνεσης

Η ολιγωρία στην επιβολή της απαραίτητης Δημοσιονομικής και Ανταγωνιστικής εναρμόνισης στην Ευρωζώνη, τερματίστηκε με βίαιο τρόπο από τις Αγορές. Η ελεύθερη κινητικότητα των Κεφαλαίων, το χαμηλό κόστος δανεισμού, η εύκολη πρόσβαση στην ρευστότητα μέσω μόχλευσης και η έλλειψη αστάθειας στην συναλλαγματική ισοτιμία, παρείχαν μια ψευδή αίσθηση ευημερίας, διάχυτης οικονομικής ευπραγίας και μιας φανταστικής ευμάρειας³⁸ σε ένα περιβάλλον χαμηλού κινδύνου, ωστόσο, έντονου Ανταγωνισμού. Η οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη, είναι το σύμπτωμα μιας δομικά ανισομερούς ανάπτυξης (Υπερκατανάλωση, δίδυμα ελλείμματα, χαμηλή Ανταγωνιστικότητα) καθώς και ενός ανεξέλεγκτου χρηματοοικονομικού τομέα στην Δυτική Ευρώπη (Χαρδούβελης, 2011). Τόσο τα κριτήρια της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992), όσο και το ΣΣΑ (1997, 2005), ως συστήματα κανόνων συμπεριφοράς των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, όπου θα οδηγούσαν στις ουσιαστικές προϋποθέσεις για μια πραγματική οικονομική και όχι μόνον νομοματική ενοποίηση, αποδείχθηκαν ανεπαρκή. Η δογματική τήρηση ενός πλαισίου (ΣΣΑ), το οποίο στην θεωρία ήταν αυστηρό και άκαμπτο, ενώ στην πράξη αποδείχτηκε ατελές και ανεπαρκές στην αντιμετώπιση των πραγματικών αναγκών της Ευρωζώνης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη παράγοντες οικονομικής και Θεσμικής ετερογένειας των κρατών-μελών, δημιούργησε επιπλέον όξυνση και συσσώρευση των ανισορροπιών. Η βιωσιμότητα της Ευρωζώνης, πλέον θέτει ζητήματα Πολιτικής Οικονομίας, δηλαδή ταυτόχρονη διασύνδεση οικονομικών και πολιτικών παραγόντων (Ασημάκης Ταμουραντζής, 2013b).

Η Θεσμική ανεπάρκεια στην πρόληψη της διόγκωσης των Μακροοικονομικών ανισορροπιών μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, δυστυχώς, έγιναν ορατές κατόπιν της εκχείλισης της οικονομικής κρίσης (2010) και απαιτούσαν γρήγορες θεσμικές αλλαγές. Οι συγκρούσεις εθνικών στρατηγικών, οι διαμάχες και η έλλειψη αλληλεγγύης, εξαιτίας των επιδράσεων που ασκούν οι πιέσεις του χρηματοοικονομικού συστήματος μέσα στην Ευρωζώνη, καθώς και η πολιτική της Ηγεμονικής Σταθερότητας από την Γερμανία, επιδείνωσαν την κατάσταση. Οι φορείς χάραξης της οικονομικής πολιτικής, όπου κυριαρχούνται από τις πλεονασματικές χώρες του Ευρώ (€) Βορρά, έχουν ερμηνεύσει την κρίση ως μια κρίση Δημοσιονομική, που εξελίχθηκε σε κρίση Δημοσίου χρέους και προκλήθηκε από ανεύθυνες κυβερνήσεις, αποσκοπώντας σε ριζικές μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, αναμφίβολα είναι κυρίως αποτέλεσμα ελλιπούς αρχιτεκτονικής και απουσίας οικονομικής

³⁸ Κυρίως στις οικονομίες του Ευρώ (€) Νότου.

διακυβέρνησης σε κεντρικό επίπεδο της Ευρωζώνης. Η αντίδραση, έχει ως εκ τούτου επιβάλλει οικονομικές πολιτικές λιτότητας, ως απόρροια, του υψηλού Δημόσιου και Ιδιωτικού χρέους, των ανελαστικών Αγορών Εργασίας, της στασιμότητας στην παραγωγικότητα και του δύσκολου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα την ένταξη των χωρών του Ευρώ (€) Νότου, στον μηχανισμό στήριξης ΕΕ-ΔΝΤ-ΕΚΤ, μετασχηματίζοντας τις δομές τους³⁹ (Hein, 2012).

Δυστυχώς, οι Οικονομίες της Ευρωζώνης, δεν υιοθετούν τα διδάγματα των οικονομιών της Μ. Βρετανίας, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, όπου ως αντίδοτο στην οικονομική κρίση, αύξησαν την Προσφορά χρήματος, προκειμένου να ενισχύσουν τις οικονομίες τους. Ωστόσο, για το «Ευρώ (€) πλεόνασμα στασιμότητας» δεν ευθύνεται μόνο η ΕΚΤ. Τα διογκούμενα πλεονάσματα της Γερμανίας και άλλων Ευρώ (€) Βόρειων κρατών-μελών, από την δεκαετία του 1980, παράλληλα με την διόρθωση των ελλειμμάτων κάποιων κρατών του Ευρώ (€) Νότου, καθιστούν το ΙΤΣ της Ευρωζώνης, περισσότερο θετικό, όπου μεσοσταθμικά αναμένεται να κυμανθεί στο +2,25% του συνολικού ΑΕΠ. Αυτό σημαίνει πως στο σύνολο της Ευρωζώνης, η Αποταμίευση είναι μεγαλύτερη από την Επένδυση και οι Εξαγωγές περισσότερες από τις Εισαγωγές, ενισχύοντας το Ευρώ (€). Τον Οκτώβριο του 2013, το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ, εστίασε στο πλεονασματικό ΙΤΣ της Γερμανίας, ως την κυριότερη αιτία ανισορροπιών στο περιβάλλον της ΝΕ. Συγκεκριμένα, τα πλεονάσματα κάποιων Ευρώ (€) κρατών, (δηλαδή το περίσσειμα αποταμιεύσεων και εξαγωγών), εμφανίζονται ελλείμματα σε κάποιες άλλες, (ως απώλεια επενδύσεων, κατανάλωση και εισαγωγές). Στην περίπτωση που η πλεονασματική χώρα, δεν προβεί στην λήψη μέτρων προκειμένου να μειώσει το πλεόνασμά της (αύξηση επενδύσεων και κατανάλωση), οι ελλειμματικές χώρες, ανακόπτουν τα ελλείμματα μειώνοντας επενδύσεις και κατανάλωση, διαμορφώνοντας ένα ΙΤΣ, στηριζόμενο στην στασιμότητα. Σύμφωνα με τον Krugman (2013) η μη προσαρμογή της Γερμανίας μεγέθυνε το κόστος της λιτότητας στις ελλειμματικές χώρες. Ωστόσο, όταν σε μια ΝΕ οι πιστώτριες χώρες δεν επενδύουν τα πλεονάσματά τους στην ενίσχυση των οφειλετών, αλλά τους υποχρεώνουν στην μείωση των δαπανών, πάντα εμφανίζονται αποπληθωριστικές συνέπειες, με την οικονομική στασιμότητα να καταστρέφει την προοπτική των επενδύσεων (Skidelsky, 2014).

³⁹ Βλ. περαιτέρω αναλυτική προσέγγιση, στο 6^ο Κεφάλαιο, στις Ενότητες 6.2 και 6.3, της παρούσας ερευνητικής Εργασίας.

Αναμφίβολα, πρωταρχική αιτία των παραπάνω παραλείψεων στην μακροχρόνια οικοδόμηση των ΝΕ της Ευρώπης και της δεινής κατάστασης ασυμμετριών στην οποία έχει περιέλθει η Ευρωζώνη, αποτελεί η μακροχρόνια ηγεμονική συμπεριφορά της Γερμανίας, όπου προβάλλοντας συνεχείς αντιρρήσεις και καταστρατηγώντας την Νομισματική Πολιτική, (εις βάρος των υπολοίπων), η Ευρωζώνη κατευθύνεται σε μια αποπληθωριστική κατεύθυνση. Επικαλούμενη την λανθασμένη αντίληψη πως η ανάκτηση της χαμένης Ανταγωνιστικότητας των αδύναμων κρατών (ιδιαίτερα του Ευρώ (€) Νότου), θα επέλθει επιβάλλοντας την γραμμή της λιτότητας, κατόπιν διαδικασιών ονομαστικής σύγκλισης, διαμέσου της «εσωτερικής υποτίμησης», θεωρείται υπεύθυνη για το χάσμα Ανταγωνιστικότητας και την κορύφωση των ανισορροπιών μεταξύ των κρατών-μελών⁴⁰. Ομολογουμένως, η κοινή Ευρώ (€) πορεία ταλαντεύεται σε έναν φαύλο κύκλο επιβράδυνσης, στασιμότητας και αναταράξεων, εντείνοντας την ύφεση και την Ανεργία, τους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης των κρατών-μελών, την «Μόνιμη Στασιμότητα» και τον κίνδυνο αποπληθωρισμού.

Η οικονομική πολιτική της «εσωτερικής υποτίμησης» στοχεύοντας στην μείωση του Μοναδιαίου Κόστους Εργασίας (ΜΚΕ), με απώτερο σκοπό την αύξηση της Ανταγωνιστικότητας, ελλοχεύει έναν πολύ μεγάλο κίνδυνο. Τον κίνδυνο του αποπληθωρισμού. Αναπόφευκτα, σε χώρες όπου το μεγαλύτερο μερίδιο των εμπορικών συναλλαγών, διενεργείται ενδοκοινοτικά (με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης⁴¹), ο αρνητικός πληθωρισμός ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο ύφεσης και υψηλού Δημοσίου χρέους. Πιο αναλυτικά, το γεγονός αυτό, μπορεί να συμβεί με δύο τρόπους: α) η διαρκής μείωση των εισοδημάτων των κατοίκων της Ευρωζώνης, προκαλεί μείωση της καταναλωτικής δαπάνης, με αποτέλεσμα μειωμένες εισαγωγές και β) η μείωση του πληθωρισμού στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, μειώνει ταυτόχρονα τις τιμές των εγχώριων προϊόντων σε αυτά τα κράτη, με αποτέλεσμα τα προϊόντα προς τις υπόλοιπες χώρες να μην καθίστανται Ανταγωνιστικά. Συγκεκριμένα, η μείωση των Ευρώ (€) προϊόντων, σε μεγαλύτερη έκταση, για παράδειγμα από τα Ελληνικά προϊόντα, θα οδηγήσει σε άνοδο της διεισδυτικότητας των ξένων προϊόντων στην Ελληνική Αγορά και συνέπεια την αύξηση των εισαγωγών.

⁴⁰ Στην παρούσα εργασία, τα κράτη-μέλη της Μελέτης Περίπτωσης 1, (Case Study 1) που περιγράφονται ως Βόρειας Ευρωζώνης είναι: Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, ενώ της Νότιας Ευρωζώνης (& Περιφέρειας) Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία. Κοινός παρονομαστής αποτελεί πως όλες οι παραπάνω χώρες συμμετείχαν στο ΕΝΣ και συμμετέχουν στην Ευρωζώνη.

⁴¹ Για μια λεπτομερή ανάλυση Βλ. στο 4^ο Κεφάλαιο, στην Υποενότητα 4.2.4 της Εμπειρικής Ανάλυσης του Ειδικού Μέρους της παρούσας ερευνητικής Εργασίας.

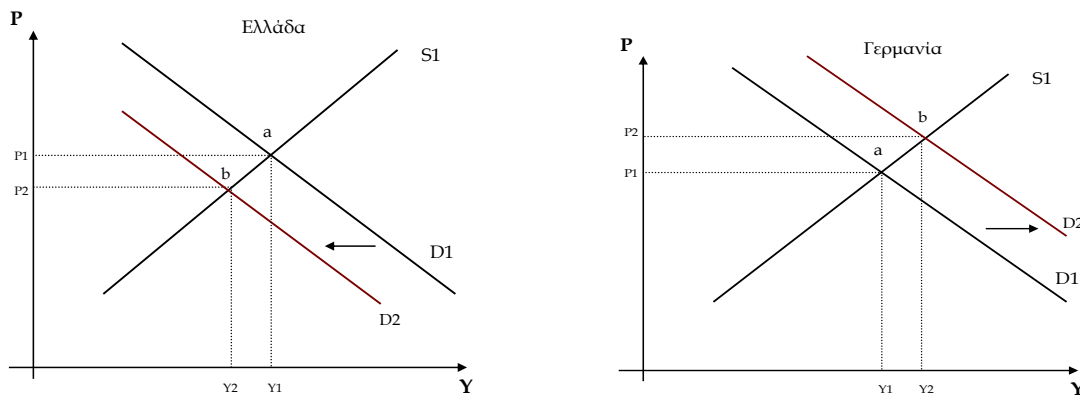
Επομένως, στις χώρες οι οποίες έχουν υιοθετήσει την οικονομική πολιτική της «εσωτερικής υποτίμησης», προκειμένου την μείωση του κόστους παραγωγής, συμβαίνει το εξής παράδοξο! Στην περίπτωση που οι τιμές στις Ευρώ (€) χώρες υποχωρούν, το μέγεθος της «εσωτερικής υποτίμησης» θα αυξάνεται, διότι η στόχευση, θα είναι ένας «κινούμενος στόχος». Επιπροσθέτως, όταν μια οικονομία βρίσκεται σε περίοδο ύφεσης ή εμφανίζει αναιμικούς ρυθμούς ανάπτυξης, το Δημόσιο χρέος της, θα έχει αυξητική τάση, όσο η απόλυτη τιμή του ρυθμού του αποπληθωρισμού θα είναι μεγαλύτερη από την αύξηση του Α.Ε.Π. (ΚΕ.Π.Ε., 2014a).

3.3 Θεωρητικό πλαίσιο: Διαχειριστικές αδυναμίες της ΝΕ, Κόστος & Οφέλη ένταξης & τα Προβλήματα N-1 & Προσαρμογής

3.3.1 Ατελής Αρχιτεκτονική

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση του κεντρικού ζητήματος της παρούσας ερευνητικής εργασίας, δηλαδή του προσδιορισμού παραγόντων επιρροής του ΙΤΣ και στην αναζήτηση των αιτιών για την διεύρυνση του χάσματος Ανταγωνιστικότητας στην Ευρωζώνη (μεταξύ Ευρώ (€) Βορρά-Νότου), κρίνουμε σκόπιμο, προκειμένου την καλύτερη κατανόηση των ζητημάτων από τον αναγνώστη, παράλληλα, να προβούμε σε μια συνοπτική ανασκόπηση των κύριων προβλημάτων που εμφανίζονται σε μια Ατελή ΝΕ, αντλώντας στοιχεία από την Οικονομική Θεωρία. Στην περιγραφή μας, απεικονίζουμε μια ζώνη ενιαίου νομίσματος σε περιβάλλον άκαμπτων τιμών και μισθών, έλλειψης κινητικότητας Εργασίας, θεσμικής ετερογένειας, πολυπλοκότητας και ποικιλομορφίας ανάμεσα στα κράτη-μέλη, κοινωνικό-πολιτικής και οικονομικής ανισότητας, ανυπαρξίας κεντρικά σχεδιασμένου προϋπολογισμού, καθώς και μια Κεντρική Τράπεζα με στόχευση στον χαμηλό Πληθωρισμό. Σύμφωνα με τα παραπάνω χαρακτηριστικά, σε καμία περίπτωση η ΝΕ δεν αποτελεί ΑΝΠ (σύμφωνα με την ανάλυση των κριτηρίων στην Ενότητα 3.1), κατά συνέπεια τα κράτη-μέλη πλήττονται διαρκώς από ασύμμετρες διαταραχές της Ζήτησης, με αποτέλεσμα την δημιουργία ανισορροπιών οι οποίες προκαλούνται από τις διαφορές στα επίπεδα Ανταγωνιστικότητας.

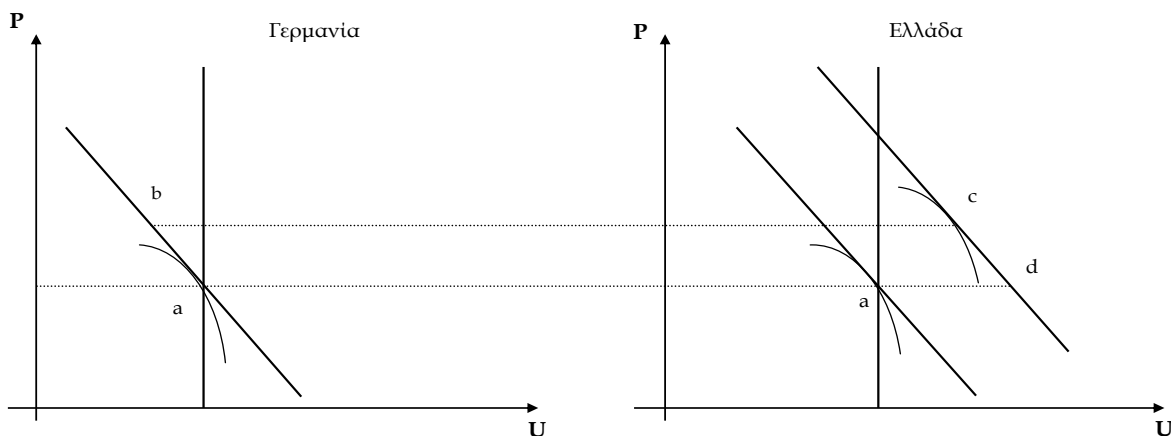
Διάγραμμα 3.9: Ασύμμετρη διαταραχή της Ζήτησης, σε μια ΝΕ

Source: De Grauwe, 2012

Πιο αναλυτικά, ας πάρουμε για παράδειγμα δύο κράτη-μέλη της ΝΕ, την Γερμανία και την Ελλάδα. Μια μόνιμη ασύμμετρη διαταραχή στην Ζήτηση σε μια ΝΕ παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.9, με την μετατόπιση της καμπύλης Ζήτησης της Γερμανίας προς τα πάνω και της Ελλάδας προς τα κάτω. Οι συνέπειες αυτών των μετατοπίσεων είναι οι μεταβολές στο επίπεδο ισορροπίας του προϊόντος των δύο χωρών, κάτι το οποίο ερμηνεύεται και με ταυτόχρονη μείωση/αύξηση της Ανεργίας. Όταν μια ΝΕ δεν αποτελεί ΑΝΠ και ο στόχος της Κεντρικής τράπεζας είναι το χαμηλό επίπεδο Πληθωρισμού, σε αυτές τις δύο χώρες παρουσιάζεται πρόβλημα Προσαρμογής, το σύστημα οδηγείται σε παράλυση και η ΝΕ εμφανίζεται Ατελής (De Grauwe, 2012).

Διάγραμμα 3.10: Επίπεδα Ισορροπίας των Ρυθμών Πληθωρισμού

Source: De Grauwe, 1996

Συνεπώς, στην περίπτωση της παραπάνω ασύμμετρης διαταραχής η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips της Ελλάδας μετατοπίζεται προς τα δεξιά, ενώ της Γερμανίας παραμένει σταθερή⁴² (Διάγραμμα 3.10). Αν η Ελλάδα δεν ήταν μέλος της ΝΕ, θα ακολουθούσε ανεξάρτητη Νομισματική Πολιτική, (Επεκτατική Νομισματική Πολιτική), με σκοπό την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα η οικονομία να μετακινηθεί στο σημείο c. Ωστόσο, σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή κοινού νομίσματος, όταν ο βασικός στόχος είναι η συγκράτηση του Πληθωρισμού και η Νομισματική Πολιτική εφαρμόζεται (n-1), από κάποια ηγέτιδα χώρα (Γερμανία), η μετρίαση των επιπτώσεων της ασύμμετρης διαταραχής δεν μπορεί να επιτευχθεί, με αποτέλεσμα οι οικονομικές αρχές της αδύναμης χώρας (Ελλάδας) να υποχρεωθούν να μετακινήσουν την οικονομία στο σημείο d, με μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας, μείωση του προϊόντος και επιδείνωση των ανισορροπιών (De Grauwe, 1996).

Ομολογουμένως, αυτή η πολιτική θα οδηγήσει σε οξεία αντιπαράθεση τις συμμετέχουσες χώρες με υπονόμηση της αξιοπιστίας του συστήματος. Πολύ σημαντικός παράγοντας ο οποίος προκύπτει από την αυξημένη ετερογένεια των κρατών-μελών είναι το πρόβλημα της «Υστέρησης⁴³» στην Ανεργία. Επομένως, σε περιπτώσεις ασύμμετρων διαταραχών υπάρχει τρομερή δυσκολία από την Κεντρική Τράπεζα, σταθεροποίησης του προϊόντος και της Απασχόλησης και αναπόφευκτα οδηγείται σε παράλυση. Ταυτόχρονα, η εμμονή στην αντιπληθωριστική πολιτική, καταδικάζει την ΝΕ σε οικονομική δυσπραγία, αβεβαιότητα, υψηλή Ανεργία, ύφεση και οικονομική και κοινωνική αστάθεια, για τους λόγους που εξηγήσαμε στην ενότητα 3.2.2 του παρόντος κεφαλαίου.

Αποτελεί γεγονός, πως η ένταξη κάποιας χώρας στην παραπάνω ΝΕ, συνεπάγεται αυξημένο κόστος. Οι διαφορές στα επίπεδα Κόστους και Οφέλους, επιβεβαιώνονται από την αντιμετώπιση της τρέχουσας οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη. Η ασυμμετρία στην κατανομή των ωφελειών και του κόστους ανάμεσα στα κράτη-μέλη, παρουσιάζεται με υψηλή Ανεργία, Δημόσιο χρέος και ελλείμματα στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, σε αντίθεση με την δημιουργία πλεονασμάτων στις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά. Αρκετοί ερευνητές στο παρελθόν,

⁴² Υποθέτουμε πως στην βραχυχρόνια περίοδο οι καμπύλες Αδιαφορίας, ο ρυθμός Πληθωρισμού και το φυσικό ποσοστό Ανεργίας είναι πανομοιότυπα.

⁴³ «Υστέρηση της Ανεργίας» σημαίνει πως μια προσωρινή διαταραχή στην Ανεργία, όπου οφείλεται σε κάποια προσωρινή ύφεση, εξαιτίας των άκαμπτων μορφών των Αγορών Εργασίας μετατρέπεται σε μόνιμη διαταραχή. Στην περίπτωση που η Κεντρική Τράπεζα του συστήματος συμπεριφέρεται συντηρητικά, δηλαδή ασκώντας σταθεροποιητικές πολιτικές, το πρόβλημα της υστέρησης θα επιδεινωθεί. Αυτή η εξέλιξη θα οδηγήσει σε αδυναμία προσαρμογής και υψηλότερα ποσοστά Ανεργίας.

είχαν επισημάνει πως τόσο η ανελαστικότητα τιμών/μισθών, η απουσία υψηλής κινητικότητας της Εργασίας και οι αυξημένες θεσμικές διαφορές, καθιστούν απαγορευτική την δημιουργία συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή ενιαίου νομίσματος στην Ευρώπη, με απουσία του εργαλείου του Ομοσπονδιακού Προϋπολογισμού (Kenen, 1969). Αυτός ο προβληματισμός τέθηκε, διότι εξαιτίας της απουσίας σταθεροποιητικού μηχανισμού αναδιανομής, τα κράτη-μέλη θα πλήττονται διαρκώς από ασύμμετρες διαταραχές της Ζήτησης, με επιδείνωση των ανισορροπιών, (Sala-i-Martin & Sachs, 1991) και οι διαδικασίες προσαρμογής θα είναι περισσότερο επιβραδυντικές στην Περιφέρεια, σχετικά με τον Πυρήνα, με αποτέλεσμα διαρκή ύφεση και υψηλή Ανεργία στις Νότιες/Περιφερειακές χώρες της Ευρώπης (Bayoumi-Eichengreen, 1992). Η συμμετοχή κάποιας χώρας στην ΝΕ, δεν πρέπει να συνεπάγεται την αύξηση της ανάγκης χρησιμοποίησης της Δημοσιονομικής πολιτικής, προκειμένου την επίτευξη Εσωτερικής ισορροπίας ή την αύξηση της ευπάθειάς της από τις διαταραχές της Ζήτησης, διότι δημιουργείται αυξημένο κόστος (Kenen, 1992). Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την υπόθεση Balassa-Samuelson⁴⁴, το κόστος ένταξης σε μια ΝΕ, είναι πολύ χαμηλό για τις χώρες οι οποίες εμφανίζουν υψηλό ποσοστό εμπορεύσιμων αγαθών προς μη εμπορεύσιμα και έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό, αναφορικά με τις χώρες που συμβαίνει το αντίθετο (Πελαγίδης, 1997).

Από τα παραπάνω, καθίσταται σαφές πως όταν δημιουργείται μια ΝΕ η οποία απαρτίζεται από κράτη-μέλη, με υψηλή πολυπλοκότητα, ετερογένεια και ποικιλομορφία και: α) δεν υπάρχει ένας κεντρικά σχεδιασμένος προϋπολογισμός προκειμένου την απορρόφηση των ασύμμετρων διαταραχών διαμέσου της αναδιανομής εισοδημάτων⁴⁵, β) οι αυτόματοι σταθεροποιητές δεν λειτουργούν σε περιβάλλον αυξημένων ελλειμμάτων και Δημοσίου χρέους, γ) ως αποτέλεσμα των (α)+(β), υπάρχει μια κεντρική τράπεζα η οποία καταστρατηγείται από την ηγέτιδα χώρα του συστήματος (n-1), με αποκλειστικό στόχο την καταπολέμηση του Πληθωρισμού, δ) δεν υφίσταται Οικονομική ενοποίηση κάτι το οποίο σημαίνει εναρμόνιση οικονομικών πολιτικών, αμοιβαιοποίηση του Δημοσίου χρέους και έκδοση κοινών ομολόγων για αναπτυξιακούς σκοπούς και ε) δεν λειτουργεί ένα ENT, το

⁴⁴ Βλ. ανάλυση στην Υποενότητα 4.2.3 του 4^{ου} Κεφαλαίου (Ειδικό Μέρος) της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

⁴⁵ Ένας κεντρικά σχεδιασμένος προϋπολογισμός, λειτουργεί ως δικλίδα ασφαλείας, απορροφώντας τις ασύμμετρες διαταραχές με αυτόματες μεταβιβάσεις εισοδήματος, μειώνοντας το κόστος της ΝΕ (Kenen, 1969). Αυτό εξυπηρετεί στην περίπτωση των μόνιμων διαταραχών ως προστασία προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και προσαρμογές. Ωστόσο, αν αναλογιστούμε την ευκολία ενοποίησης της Γερμανίας και την αυτόματη μεταβίβαση εισοδημάτων ανάμεσα στα κρατίδια, εμφανίζεται το γεγονός της έλλειψης του αισθήματος της ενιαίας Ευρωπαϊκής ταυτότητας, το οποίο θα οδηγήσει σε σημαντικά πολιτικά προβλήματα και θα θέσει σε κίνδυνο την ενότητα και συνεκτικότητα της Ευρωζώνης.

οποίο θα χρηματοδοτεί προσωρινά τα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών, η ΝΕ παρουσιάζεται Ατελής και το βάρος του κόστους των απαραίτητων προσαρμογών αφήνεται στα κράτη-μέλη, με αποτέλεσμα την διεύρυνση των ανισορροπιών (Ασημάκης Ταμουραντζής, 2013b).

Αναπόφευκτα, η όξυνση των ανισορροπιών, οδηγεί το σύστημα σε έναν φαύλο κύκλο αποπληθωρισμού και χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης, για τις αδύναμες χώρες. Το κίνητρο που παρουσιάζεται με την δημιουργία ενός δημόσιου συστήματος διασφάλισης είναι ότι στο μέλλον κάποια χώρα που παρουσιάζει θετική διαταραχή σήμερα, θα βοηθηθεί στην μελλοντική αρνητική διαταραχή. Υπενθυμίζουμε, πως στην Γερμανική ενοποίηση ο συγκεντρωτισμός του Ομοσπονδιακού Γερμανικού προϋπολογισμού, με την αυτόματη αναδιανομή που εξασφάλιζε, οδήγησε στην μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, δίχως να απαιτούνται κριτήρια για την εφαρμογή του (De Grauwe, 2012). Η επιτυχημένη λειτουργία ενός απορροφητικού μηχανισμού δυσμενών επιπτώσεων από την εγκατάλειψη του εργαλείου της Νομισματικής Πολιτικής, φαίνεται επίσης, στα παραδείγματα των ΗΠΑ και του Καναδά.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, είναι πως ο κυριότερος λόγος επιβίωσης της ΝΕ των ΗΠΑ, βασίζεται στην Ομοσπονδιακή Δημοσιονομική δομή της. Στην περίπτωση που κάποια πολιτεία βρίσκεται σε ύφεση, μεταβιβάζει λιγότερα έσοδα από φόρους στην Ουάσινγκτον και εισπράττει περισσότερα χρήματα για κοινωνική ασφάλιση, χωρίς να απαιτείται κάποια επιπλέον απόφαση. Συνεπώς, εξαιτίας των Ομοσπονδιακών, φορολογικών συντελεστών και συντελεστών κοινωνικής ασφάλισης, λειτουργούν αυτόματοι σταθεροποιητές που επαναφέρουν το σύστημα σε ισορροπία. Στην περίπτωση που κάποια πολιτεία βρίσκεται σε ανάπτυξη, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Επομένως, το Ομοσπονδιακό Δημοσιονομικό σύστημα, απαρτίζεται από μια Κεντρική Κυβέρνηση η οποία είναι υπεύθυνη και καθορίζει τους κανόνες φορολόγησης και δαπανών, για όλες τις πολιτείες ή κράτη-μέλη που συμμετέχουν (Begg, Fisher, Dornbusch, 2003).

3.3.2 Το Πρόβλημα Προσαρμογής

Συνεχίζοντας στο πλαίσιο της άντλησης πολύτιμων στοιχείων από την Οικονομική Θεωρία, αναφορικά με τα προβλήματα που ανακύπτουν σε Ατελείς ΝΕ, προκειμένου την επίτευξη Εξωτερικής και Εσωτερικής ισορροπίας σε μια ΝΕ, περιγράφουμε το παραπάνω πρόβλημα Προσαρμογής, χρησιμοποιώντας το διάγραμμα Swan και δίνοντας έμφαση στους παράγοντες Ανταγωνιστικότητας.

Στο Διάγραμμα 3.11, στον κάθετο άξονα μετριέται η Πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία R , (Διάγραμμα 3.11α) και η Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία (ΠΣΣΙ) (Διάγραμμα 3.11β), ενώ στον Οριζόντιο άξονα το επίπεδο απορρόφησης A .

Το R δίνεται από την σχέση:

$$R = \frac{S * P^*}{P}$$

Όπου το S εκφράζει την ονομαστική Συναλλαγματική ισοτιμία, το P είναι το εγχώριο επίπεδο τιμών και το P^* είναι το επίπεδο τιμών στο εξωτερικό.

Ο δείκτης ΠΣΣΙ, συγκαταλέγεται στους Οικονομικούς Δείκτες μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας, ως προς τις τιμές και το κόστος και αντανακλά την διαχρονική τάση μεταβολής της Ανταγωνιστικότητας ως προς τις τιμές ή το κόστος παραγωγής μιας οικονομίας, σε σύγκριση με τους εμπορικούς εταίρους της. Η άνοδος του δείκτη ΠΣΣΙ σημαίνει υποχώρηση του βαθμού Ανταγωνιστικότητας, ενώ η υποχώρηση του δείκτη αντικατοπτρίζει βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας.

$$\text{ΠΣΣΙ} = \sum_{i=1}^n \left(\frac{E_i P_i^*}{P} \right)^{wi}$$

Ουσιαστικά είναι ένας λόγος των σχετικών τιμών (εγχώριων και ξένων) εκφρασμένων σε κοινό νόμισμα, όπου P είναι το εγχώριο επίπεδο τιμών, n είναι ο αριθμός των εμπορικών εταίρων, όπου ο καθένας έχει P_i^* επίπεδο τιμών, E_i διμερή συναλλαγματική ισοτιμία με τη χώρα αναφοράς και w_i στάθμιση στο συνολικό εμπόριο της χώρας αναφοράς.

Το επίπεδο απορρόφησης A , δίνεται από την παρακάτω σχέση:

$$Y = C + I + G + X - M$$

$$A = C + I + G$$

Δηλαδή

$$\left\{ \begin{array}{l} Y = A + X - M \Leftrightarrow Y - A = X - M \\ (X - M) = CA \end{array} \right\}$$

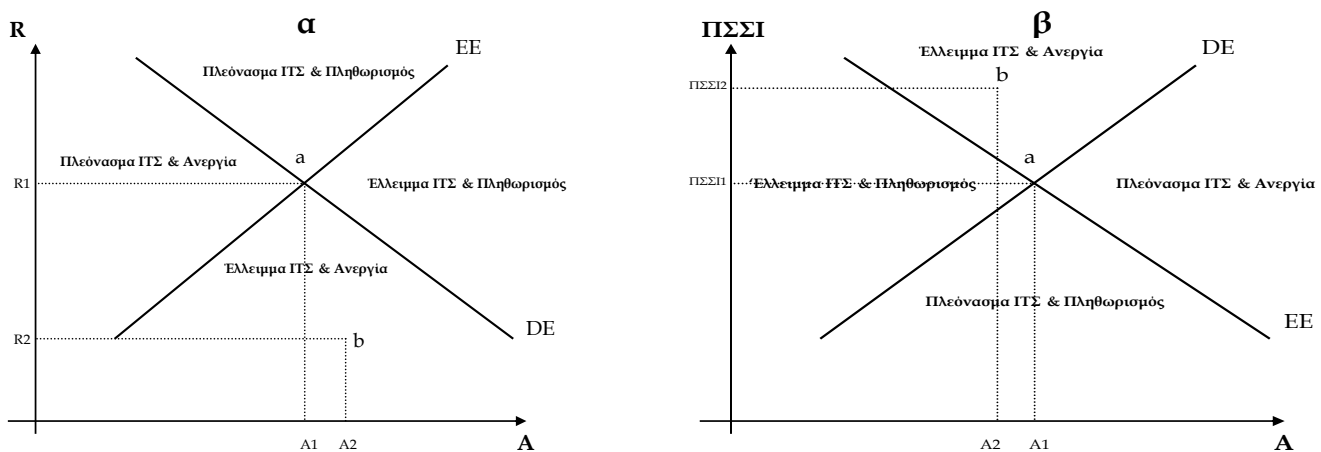
Όταν το επίπεδο απορρόφησης (A) υπερβαίνει την συνολική προσφορά προϊόντος, το μέγεθος των Εισαγωγών είναι υψηλότερο των Εξαγωγών και το ΙΤΣ παρουσιάζει έλλειμμα.

Επίσης, από την συνθήκη Ισοτιμίας των Αγοραστικών Δυνάμεων, προκύπτει ότι:

$$\left\{ e = P(\text{Ελλάδας}) - P(\text{Γερμανίας}) \right\}$$

Όπου e είναι η συναλλαγματική ισοτιμία και P ο πληθωρισμός (ο οποίος δίνεται από την σχέση $P=w-q$)⁴⁶. Ο σχηματισμός ΝΕ, προϋποθέτει ότι το $e=0$.

Διάγραμμα 3.11: Το Πρόβλημα Προσαρμογής με το Διάγραμμα Swan, (R) & (ΠΣΣΙ)

Source: De Grauwe, (1996) & Παπάζογλου (2010)

⁴⁶ w είναι το ποσοστό των μισθολογικών αυξήσεων και q είναι η ποσοστιαία αύξηση της Παραγωγικότητας.

Πιο αναλυτικά, ο κάθετος άξονας περιγράφει την R (Διάγραμμα 3.11α) και την ΠΣΣΙ (Διάγραμμα 3.11β), ο οριζόντιος άξονας το A , ενώ οι ευθείες EE και DE αναπαριστούν αντίστοιχα την εξωτερική και εσωτερική ισορροπία. Η ευθεία EE περιγράφει την εξωτερική ισορροπία και τα σημεία πάνω στην ευθεία αντιπροσωπεύουν τους συνδυασμούς R και A (Διάγραμμα 3.10α) και ΠΣΣΙ και A (Διάγραμμα 3.11β), που αντιστοιχούν σε ισορροπίες του ΙΤΣ. Μια αύξηση της R ή μείωση της ΠΣΣΙ βελτιώνει το ΙΤΣ εξαιτίας της αύξησης της Ανταγωνιστικότητας, με αποτέλεσμα το A πρέπει να αυξηθεί, προκειμένου να διατηρηθεί η ισορροπία στο ΙΤΣ και το αντίθετο. Αντίστοιχα, η ευθεία DE αναπαριστά την εσωτερική ισορροπία και τα σημεία πάνω στην ευθεία εκφράζουν τους συνδυασμούς R και A & ΠΣΣΙ και A , που αντιστοιχούν στο ποσοστό Ανεργίας που ισούται με το φυσικό ποσοστό Ανεργίας. Όταν το ποσοστό Ανεργίας είναι μικρότερο από το φυσικό ποσοστό Ανεργίας, εμφανίζονται πληθωριστικές πιέσεις και το αντίστροφο. Επομένως, το διάγραμμα Swan, μας χρησιμεύει στην απεικόνιση τεσσάρων διαφορετικών περιπτώσεων ισορροπίας: Ανεργία και έλλειμμα στο ΙΤΣ, Ανεργία και πλεόνασμα στο ΙΤΣ, Πληθωρισμός και έλλειμμα στο ΙΤΣ, Πληθωρισμός και πλεόνασμα στο ΙΤΣ. Μια μείωση της R ή αύξηση της ΠΣΣΙ οδηγεί σε μείωση της Ανταγωνιστικότητας και το αντίθετο. Η πλήρης ισορροπία στο ΙΤΣ και την Αγορά προϊόντος εξασφαλίζεται στο σημείο a . Μία αύξηση του πληθωρισμού οδηγεί σε μείωση της R ή αύξηση της ΠΣΣΙ με αποτέλεσμα η οικονομία να μετακινείται εκτός του σημείου ισορροπίας, στο σημείο b , με έλλειμμα στο ΙΤΣ και υψηλή Ανεργία. Στην περίπτωση που η NE αποτελεί ΑΝΠ με ευκαμψία μισθών και τιμών και πλήρης κινητικότητα του Ανθρώπινου δυναμικού, υπάρχουν αυτόματοι μηχανισμοί προσαρμογής όπου επαναφέρουν την οικονομία στο σημείο αρχικής ισορροπίας a . Στην περίπτωση που επικρατούν ακαμψίες μισθών και τιμών και δεν υπάρχει κινητικότητα της Εργασίας, αν δεν υπάρχει κεντρικά σχεδιασμένος προϋπολογισμός αναδιανομής εισοδημάτων, το σύστημα βρίσκεται σε πλήρη ακαμψία, με αποτέλεσμα οι Δημοσιονομικές αρχές να αναγκάζονται να προβούν σε επώδυνα μέτρα, με σκοπό την ανάκτηση της Ανταγωνιστικότητας με διεύρυνση των ανισορροπιών. Η πολιτική που ακολουθεί τους «κανόνες του παιχνιδιού», είναι υποχρεωμένη προκειμένου την επίτευξη εξωτερικής ισορροπίας, την αύξηση της Ανεργίας και την μείωση του προϊόντος. Ωστόσο, σε μια τέτοια κατάσταση όταν μειώνεται διαρκώς ο παρονομαστής του Δημοσίου Χρέους / ΑΕΠ, συνεπάγεται πως δυσκολεύει η βιωσιμότητα του Δημόσιου χρέους.

Μια χώρα βρίσκεται σε εσωτερική ισορροπία, στην περίπτωση που η συνολική ζήτηση είναι ίση με το δυνητικό προϊόν και επικρατούν συνθήκες πλήρους απασχόλησης στην Αγορά εργασίας. Αντίστοιχα, η εξωτερική ισορροπία συνεπάγεται ισοσκελισμένο ΙΤΣ. Όταν

ταυτόχρονα επικρατεί εσωτερική και εξωτερική ισορροπία, μια οικονομία βρίσκεται σε περιβάλλον Μακροχρόνιας ισορροπίας (Begg, Fisher, Dornbusch, 2003).

Στο πλαίσιο του διαγράμματος Swan, σε καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή ενιαίου νομίσματος, στην περίπτωση ακαμψίας τιμών/μισθών, οι οικονομικές αρχές επιδιώκουν την επίτευξη δύο στόχων (Εσωτερικής και Εξωτερικής ισορροπίας) διαθέτοντας μόνο το εργαλείο της Δημοσιονομικής πολιτικής, κατά συνέπεια υφίστανται αυξημένο κόστος, το οποίο παρουσιάζεται με την δραματική άνοδο της Ανεργίας, του Δημοσίου χρέους και της μείωσης του ΑΕΠ. Διαπιστώνεται, πως οι σχεδιαστές οικονομικής πολιτικής βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα δίλλημα, καθώς για την επαναφορά της αρχικής ισορροπίας πρέπει να συνυπολογίσουν τις αρνητικές οικονομικές συνέπειες της επιλογής τους (Tinbergen, 1952).

Ουσιαστικά, η παραπάνω περίπτωση αποτελεί το βαθύτερο νόημα του προβλήματος Προσαρμογής, το οποίο μπορεί να περιγραφεί με τον ακόλουθο τρόπο. Είναι φανερό, πως όταν σε μια ΝΕ ο στόχος της Κεντρικής Τράπεζας είναι η συγκράτηση των τιμών, στην περίπτωση των διαφορετικών επιπέδων Πληθωρισμού, συνεπάγεται διαρκής μείωση της Ανταγωνιστικότητας της χώρας με τον υψηλότερο Πληθωρισμό. Όταν μια χώρα δέχεται την επίδραση εξωτερικών διαταραχών, με συνέπεια την αύξηση του ελλείμματος στο ΙΤΣ, εφόσον υπάρχει η έλλειψη του εργαλείου της Νομισματικής Πολιτικής, (το οποίο καταστρατηγείται για την καταπολέμηση του Πληθωρισμού), η προσαρμογή σύμφωνα με τους «κανόνες του παιχνιδιού», προκειμένου την επίτευξη ισορροπίας σε καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή ενιαίου νομίσματος, πρέπει να κατευθυνθεί στην μείωση της Ζήτησης. Η εξουσιαστική λογική της ηγέτιδας χώρας η οποία προκύπτει από την ανωτέρω περιγραφή, είναι ότι η ανάκτηση της χαμένης Ανταγωνιστικότητας πρέπει να προκύψει από μια επώδυνη διαδικασία υιοθέτησης οικονομικών πολιτικών μείωσης της Ζήτησης, διαμέσου της «εσωτερικής υποτίμησης», το οποίο συνεπάγεται έναν φαύλο κύκλο υψηλής Ανεργίας, Δημοσίου χρέους, μείωσης του συνολικού προϊόντος και επιδείνωσης των ανισορροπιών δίχως τελικά να επιτυγχάνεται Εξωτερική ισορροπία (De Grauwe, 1996).

Οι περιορισμοί των Δημοσιονομικών και Νομισματικών εργαλείων, σε περιβάλλον ΝΕ, δημιουργούν ύφεση και «Μόνιμη Στασιμότητα». Σε αυτό το πλαίσιο, η οικονομική μεγέθυνση των κρατών-μελών, εξαρτάται από τις εξαγωγές. Ωστόσο, ο εξαγωγικός Ανταγωνισμός, φέρνει στο προσκήνιο της οικονομικής προσαρμογής, τις Αγορές Εργασίας.

Ο Ανταγωνισμός εισοδηματικής λιτότητας και η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, θεωρούνται προσδιοριστικοί παράγοντες της αύξησης των εξαγωγών, αλλά με τίμημα, την δημιουργία ενός φαύλου κύκλου Δημοσιονομικού εκτροχιασμού των αδύναμων κρατών (Αργείτης, 2012).

3.3.3 Το Πρόβλημα n-1

Όλες οι παραπάνω ασυμμετρίες, πηγάζουν από το γεγονός πως κάποια χώρα με το «Νόμισμα Άγκυρα⁴⁷», προσδιορίζει την Νομισματική Πολιτική του συστήματος, δημιουργώντας ανισορροπίες. Συνεπώς, υπάρχει μια Νομισματική αρχή η οποία είναι ελεύθερη να καθορίζει ανεξάρτητα την Νομισματική της Πολιτική. Η ασύμμετρη (ηγεμονική) λύση που προκύπτει από την ανάληψη ηγετικού ρόλου κάποιας χώρας στο σύστημα, βυθίζει περισσότερο στην ύφεση τις Νότιες (και Περιφερειακές) χώρες, καθώς ο μηχανισμός προσαρμογής απαιτεί μείωση των ελλειμμάτων, του Δημοσίου χρέους κτλ. της Νότιας (ή Περιφερειακής) χώρας. Αυτή η εξέλιξη, καθιστά το σύστημα άκαμπο και ευάλωτο σε κερδοσκοπικές επιθέσεις (De Grauwe, 2012).

Οι επιπτώσεις της απώλειας του εργαλείου της Νομισματικής Πολιτικής, σε περιβάλλον πλήρους κινητικότητας Κεφαλαίου και σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή κοινού νομίσματος (Mundell-Fleming), είναι οδυνηρές όταν ξεσπάει κάποια οικονομική κρίση και τροφοδοτεί τα κανάλια μετάδοσης διεθνώς. Το γεγονός το οποίο προκύπτει από την «Ανέφικτη Τριλογία», είναι πως η κατάργηση των κεφαλαιακών ελέγχων, συνεπάγεται περιοριστικά στο δίλλημα, είτε σε μια μοναδική Νομισματική αρχή ή σε ελεύθερη διακίνηση των νομισμάτων (Burda-Wyplosz, 2008). Οι έλεγχοι στην κινητικότητα των Κεφαλαίων, λειτουργούσαν ως δίχτυ προστασίας από κερδοσκοπικές επιθέσεις, στις χώρες με αδύναμα νομίσματα (Artis-Nixon, 2007), καθώς προσέδιδαν μια μορφή προστασίας στις Κεντρικές Τράπεζες (Eichengreen-Wyplosz, 1993). Η κατάργηση του ελέγχου των Κεφαλαίων σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή ενιαίου νομίσματος, είναι δυνατόν να προκαλέσει απότομη αύξηση των επιτοκίων εξαιτίας της εκροής Κεφαλαίων, δημιουργώντας πιέσεις στο σύστημα (Χυτήρης, 1991).

Δίχως το εργαλείο ενός κεντρικά σχεδιασμένου προϋπολογισμού το οποίο θα διασφαλίζει αναδιανομή εισοδημάτων και απορρόφηση των διαταραχών, το σύστημα οδηγείται σε

⁴⁷ Υιοθετούμε την αντίληψη του «Νομίσματος Άγκυρας» και στην Ευρωζώνη, διότι το Ευρώ (€) δημιουργήθηκε σύμφωνα με τις προδιαγραφές του σκληρού Γερμανικού Μάρκου και η Νομισματική Πολιτική καταστρατηγείται από την Γερμανία.

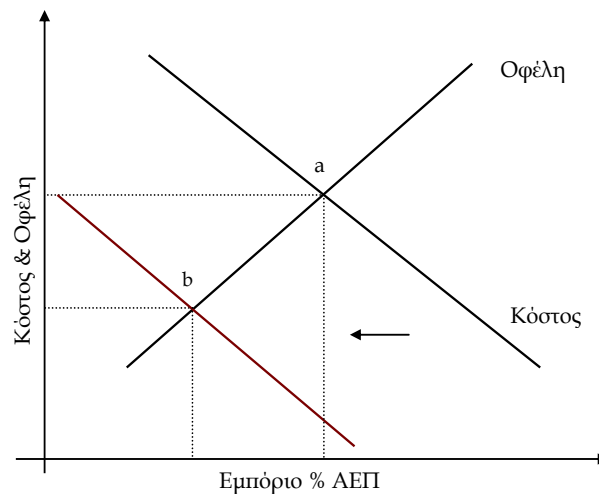
παράλυση. Τα προβλήματα n-1 και Προσαρμογής, χαρακτηρίζουν τις Ατελείς ΝΕ. Αναλυτική παρουσίαση του προβλήματος n-1 περιγράφεται στο πλαίσιο 1.

Πλαίσιο 3.1: Περιγραφή του Προβλήματος n-1

Συγκεκριμένα, σε ένα σύστημα (n) χωρών με (n) αριθμό νομισμάτων, υπάρχουν n-1 ανεξάρτητες διμερείς συναλλαγματικές ισοτιμίες. Σε ένα περιβάλλον σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή κοινού νομίσματος, καθώς οι n-1 ανεξάρτητες διμερείς συναλλαγματικές ισοτιμίες «παγώνουν» και οι n-1 κεντρικές τράπεζες χάνουν την αυτονομία τους, η n-ιοστή παραμένει ελεύθερη από περιορισμούς, χαράσσοντας την Νομισματική Πολιτική του συστήματος. Οι n-1 χώρες, οδηγούνται σε προσαρμογή των νομισματικών τους πολιτικών, στοχεύοντας στην υπεράσπιση των n-1 συναλλαγματικών τους ισοτιμιών, δίνοντας την δυνατότητα στην n-ιοστή χώρα στον προσδιορισμό της Νομισματικής Πολιτικής του συστήματος (De Grauwe, 1996). Η ασυμμετρία που προκύπτει, έγκειται στο γεγονός πως οι Νομισματικές Πολιτικές των n-1 χωρών, εξαρτώνται από την Νομισματική Πολιτική της χώρας του «Νομίσματος Αγκυρας» του συστήματος. (Καρφάκης, 2001). Με άλλα λόγια, στο σύστημα υπάρχει ένας βαθμός ελευθερίας. Μόνο n-1 χώρες προβαίνουν στην άσκηση κατάλληλων Νομισματικών Πολιτικών προκειμένου την διατήρηση της ισορροπίας στο σύστημα. Επομένως, οι νομισματικές αρχές μιας χώρας έχουν την ελευθερία να ασκούν την Νομισματική Πολιτική τους, δίχως να χρειάζεται η υπακοή στους περιορισμούς που έχουν τεθεί. Η ύπαρξη ενός βαθμού ελευθερίας μπορεί να προκαλέσει τριβές και εντάσεις όταν εξυπηρετούνται εθνικά συμφέροντα εις βάρος των υπολοίπων, κάτι το οποίο συνέβη και στις δύο περιόδους που εξετάζουμε, εξαιτίας της αδιαλλαξίας της Γερμανίας.

Συνοψίζοντας, αποτελεί γεγονός πως η ασύμμετρη λύση του προβλήματος n-1 με την ανάληψη της ευθύνης σχεδιασμού της Νομισματικής Πολιτικής, της ηγέτιδας χώρας για ολόκληρο το σύστημα, προκαλεί συγκρούσεις «Κέντρου»/«Περιφέρειας» ή Βορρά/Νότου, δίχως την συμβολή ομαλής λειτουργίας της ΝΕ. Για τις αδύναμες οικονομικά χώρες, το κόστος ένταξης σε μια ΝΕ με τα παραπάνω χαρακτηριστικά, παρουσιάζεται αυξημένο.

Διάγραμμα, 3.12: Κόστος - Οφέλη ένταξης σε μια ΝΕ

Source: De Grauwe, 1996

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 3.12, (αναπαραγωγή του Διαγράμματος 3.3 της Υποενότητας 3.1.2), το αποτέλεσμα το οποίο προκύπτει είναι ότι οι χώρες (Ευρώ (€) Νότος) που διαθέτουν υψηλό βαθμό ακαμψίας, βρίσκονται στο σημείο a, σε μεγάλη απόσταση από την αρχή των αξόνων (Άριστο σημείο), με αποτέλεσμα το κόστος της προσαρμογής να είναι μεγαλύτερο, σχετικά με τις χώρες (Ευρώ (€) Βορράς) οι οποίες διαθέτουν χαμηλό βαθμό ακαμψίας και βρίσκονται στο σημείο b. Επιπροσθέτως, η αυξημένη εξωστρέφεια μιας οικονομίας την οδηγεί πιο κοντά στην αρχή των αξόνων, με περισσότερο όφελος από την δημιουργία ΝΕ. Επομένως, οι ασύμμετρες διαταραχές της Ζήτησης, η ανελαστικότητα τιμών/μισθών, η χαμηλή κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής, η αυξημένη ετερογένεια και ποικιλομορφία και η μικρή ανάπτυξη του ΑΕΠ, προκαλούν δυσμενείς επιπτώσεις στην πραγματική σύγκλιση των οικονομιών των κρατών-μελών (De Grauwe, 2012). Τα παραπάνω χαρακτηριστικά, τα οποία δημιουργούσαν διαρκώς προβλήματα στο ΕΝΣ, παρακάμφθηκαν και δεν λήφθηκαν υπόψη στην οικοδόμηση της Ευρωζώνης. Χωρίς αμφιβολία, χρειάζεται αναμόρφωση και ενίσχυση Θεσμών και διαδικασιών, προκειμένου την εμβάθυνση της Οικονομικής ολοκλήρωσης.

3.4 Μελέτη Περίπτωσης 1 (Case Study): Συγκριτική αποτύπωση

Η «Ζώνη του Μάρκου» (1987-1992) & η «Ζώνη του Ευρώ» (2007-2012)

Αξιοποιώντας τα εργαλεία που μας προσφέρει η Οικονομική Θεωρία, παρακάτω θα προβούμε σε μια Μελέτη Περίπτωσης (Case Study), αποσκοπώντας στην συγκριτική αξιολόγηση δύο περιόδων, στο χρονικό διάστημα των δύο ΝΕ της Ευρώπης. Αρχικά, της «Ζώνης του Μάρκου» (1987-1992), κατά την περίοδο της Β' Φάσης του ΕΝΣ και της περιόδου της Ευρωζώνης, από το ξέσπασμα της Οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007) έως το 2012.

Η καθιέρωση του ΕΝΣ τον Μάρτιο του 1979, με την συμμετοχή αρχικά όλων των κρατών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας εκείνης της περιόδου, αποτελούσε έναν μηχανισμό σταθεροποίησης των συναλλαγματικών ισοτιμιών, στοχεύοντας στην αντιμετώπιση, των σημαντικών πληθωριστικών πιέσεων της εποχής, της αυξανόμενης Ανεργίας και της ενδυνάμωσης του Κοινοτικού εμπορίου (Ludlow, 1982). Το ΕΝΣ προέκυψε ως μια μορφή αντίδρασης στις εξωγενείς οικονομικές αναταράξεις, οι οποίες οδήγησαν σε μεγάλες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών των κρατών-μελών της Κοινότητας, όπου θεωρήθηκε πως έθετε σε κίνδυνο την διαδικασία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής ολοκλήρωσης. Η αίσθηση που επικρατούσε, ήταν πως η αστάθεια των συναλλαγματικών ισοτιμιών αποτελούσε ανασταλτικό παράγοντα στην ομαλή ροή του εμπορίου και πρωταρχική αιτία εντάσεων και συγκρούσεων μεταξύ των χωρών (Giavazzi-Micossi-Miller, 1988). Οι ανασφάλειες αναφορικά με την μεταβλητότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών των Ευρωπαϊκών κρατών, της αυξημένης οικονομικής δυσλειτουργίας της Κοινότητας και της επώδυνης πορείας προς την ΕΕΑ και την Οικονομική ολοκλήρωση, αποτελούσαν κυρίαρχους λόγους που δημιουργήθηκε το ΕΝΣ. Κυριαρχούσε η πολιτική δέσμευση της ιδέας της ενωμένης Ευρώπης και στο πλαίσιο των αλληλεξαρτώμενων οικονομιών, σκοπός ήταν μια στενότερη νομισματική συνεργασία, στοχεύοντας σε μια ζώνη νομισματικής σταθερότητας στην Ευρώπη και εμβάθυνση της ολοκλήρωσης (Gros-Thygesen, 1998).

Ωστόσο, η αρχική Αμοιβαία υποστήριξη των κρατών-μελών, στην πορεία εξελίχθηκε διαφορετικά. Το Γερμανικό Μάρκο και η Γερμανική Νομισματική Πολιτική διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, καθώς την περίοδο της Β' Φάσης του ΕΝΣ, εξασφάλισε κεντρική θέση και από τις αρχές του 1987 έως τον Σεπτέμβριο του 1992, καθίσταται το «Νόμισμα Άγκυρα» του συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, στοιχεία όπως ο αμετάκλητος καθορισμός των

συναλλαγματικών ισοτιμιών, η εγκατάλειψη των περιθωρίων νομισματικής διακύμανσης, καθώς και η αναγνώριση του Γερμανικού Μάρκου ως «Νομίσματος Άγκυρας» του συστήματος, ουσιαστικά, δημιούργησαν την «Ζώνη του Μάρκου» με το ΕΝΣ να λειτουργεί ως μια Ατελής ΝΕ. Βασικός στόχος της Νομισματικής Πολιτικής των κρατών του ΕΝΣ, τέθηκε ο χαμηλός Πληθωρισμός, ενώ η αποφυγή των επανευθυγραμμίσεων⁴⁸ έδωσε την αίσθηση, πως τα εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών λειτουργούσαν ως διεθνές μέσο πληρωμών (κάτι αντίστοιχο με το Ευρώ (€)) (ΕΚΤ, 2006). Η Γερμανική Κεντρική Τράπεζα διαχειριζόταν την συναλλαγματική ισοτιμία του Μάρκου με το Δολάριο και οι υπόλοιπες Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών, διαχειρίζονταν τις ισοτιμίες τους έναντι του Γερμανικού νομίσματος⁴⁹ (Baldwin-Wyplosz, 2009). Ομολογουμένως, οι Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών, είχαν εγκαταλείψει το εργαλείο της εγχώριας Νομισματικής πολιτικής και την διαχείριση του συστήματος αναλαμβάνει η Κεντρική Τράπεζα του «Νομίσματος Άγκυρας», διαχειριζόμενη την συνολική Προσφορά χρήματος (Burda-Wyplosz, 2005). Υπήρξε δηλαδή, σιωπηρή αποδοχή συντονισμού των Νομισματικών Πολιτικών των κρατών-μελών, με της Γερμανίας και η Γερμανική Κεντρική τράπεζα ως μια «Συντηρητική» τράπεζα, (κάτι ανάλογο με την ΕΚΤ), με μοναδικό στόχο την καταπολέμηση του Πληθωρισμού, καθόριζε την Νομισματική Πολιτική του συστήματος (Giavazzi-Pagano, 1988).

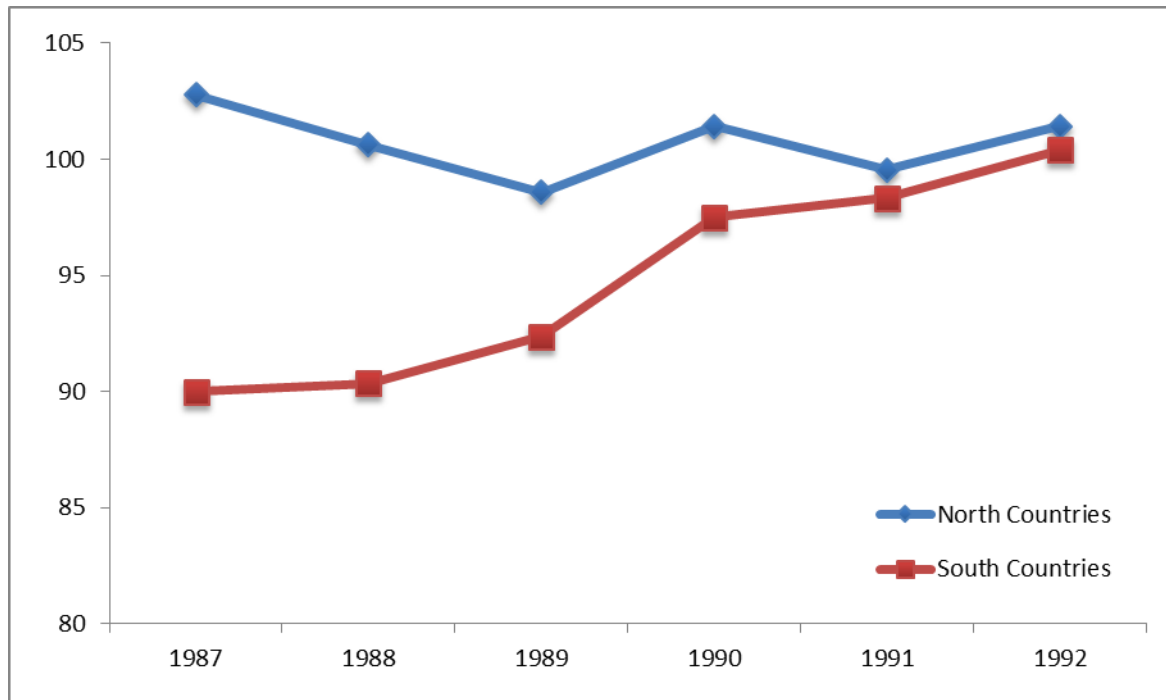
Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του ΕΝΣ ήταν ορατά τα ελαττώματα, καθώς οι προσπάθειες ονομαστικής σύγκλισης δημιουργούσαν ασύμμετρη διακύμανση των Πραγματικών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το αποτέλεσμα ήταν η αυξομείωση της Ανταγωνιστικότητας (Διαγράμματα 3.13-3.18), εξαιτίας των διαφορετικών ρυθμών Πληθωρισμού των κρατών-μελών, ενώ παράλληλα η ανελαστικότητα των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών, δημιουργούσε, πιέσεις για προσαρμογές (Wyplosz, 1997).

⁴⁸ Ουσιαστικά, η αποφυγή των νομισματικών επανευθυγραμμίσεων, προσομοιάζει με την περίπτωση υιοθέτησης του κοινού νομίσματος.

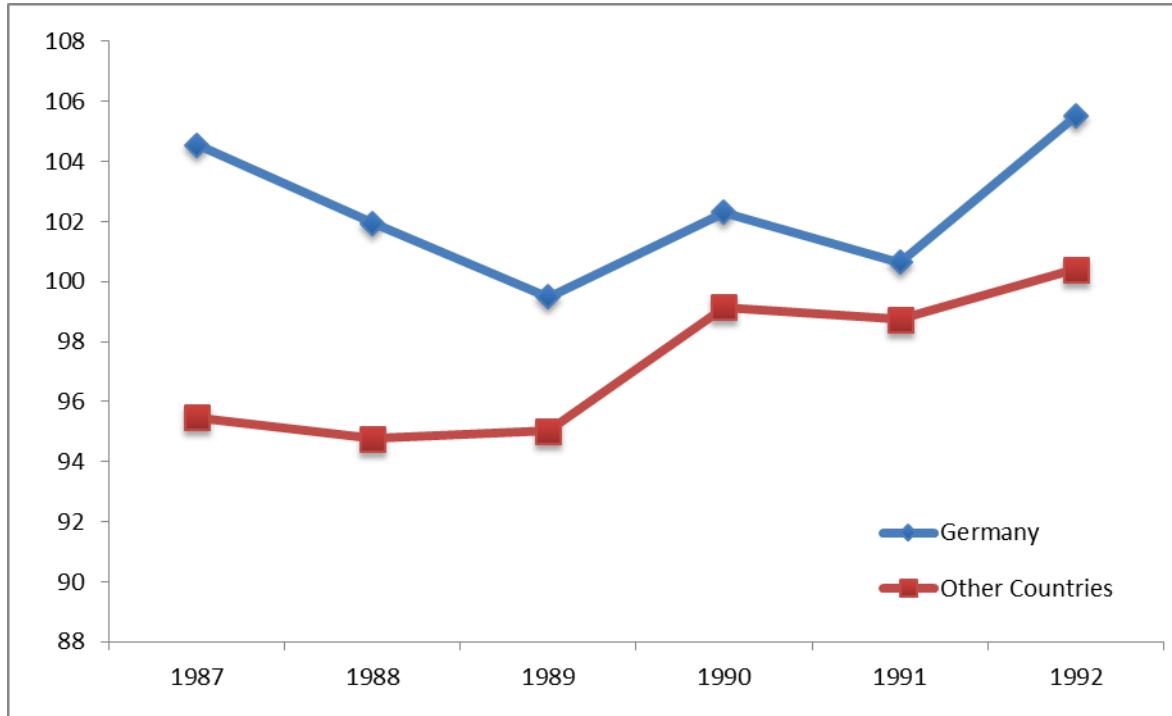
⁴⁹ Από την στιγμή που ο χαμηλότερος ρυθμός Πληθωρισμού, αντικατοπτρίζει την αυξημένη Ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, αναμφισβήτητα, η Γερμανία τέθηκε ο επικεφαλής του συστήματος. Αναπόφευκτα, στην περίπτωση ένταξης σε μια ΝΕ της περισσότερο Ανταγωνιστικής χώρας που έχει χαμηλότερο ρυθμό Πληθωρισμού, με χώρες που εμφανίζουν υψηλούς ρυθμούς Πληθωρισμού, το κόστος ένταξης είναι αρκετά μεγάλο, με αποτέλεσμα η Ανταγωνιστική χώρα θέλει να επιβάλει τις προϋποθέσεις. Αυτές οι προϋποθέσεις αφορούν την δημιουργία μιας αυστηρής-συντηρητικής Κεντρικής Τράπεζας που θα δίνει μεγάλη βαρύτητα στον στόχο του χαμηλού Πληθωρισμού. Ανέκαθεν, ο φόβος της Γερμανίας ήταν η αύξηση του Πληθωρισμού. Η καταστρατήγηση της Νομισματικής πολιτικής έγκειται ακριβώς σε αυτό το γεγονός.

Διαγράμματα 3.13-3.14: Πραγματική Συναλλαγματική Ισοτιμία (1987-1992)

Διάγραμμα 3.13

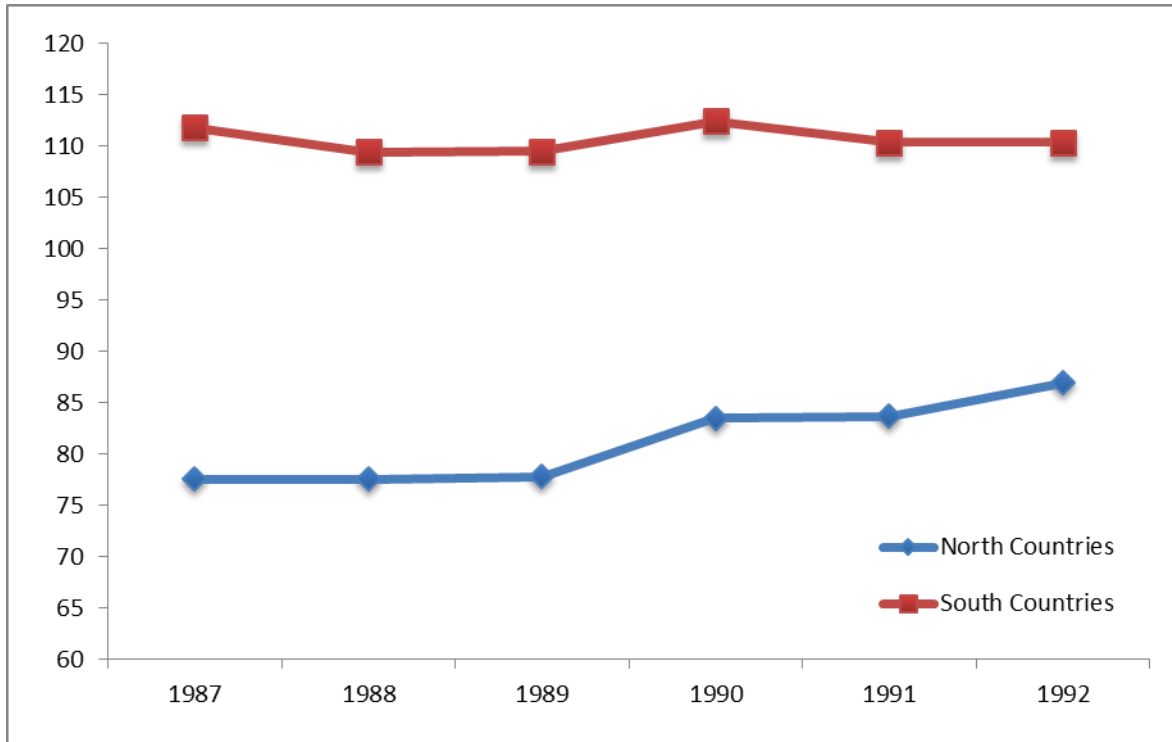
Διάγραμμα 3.14

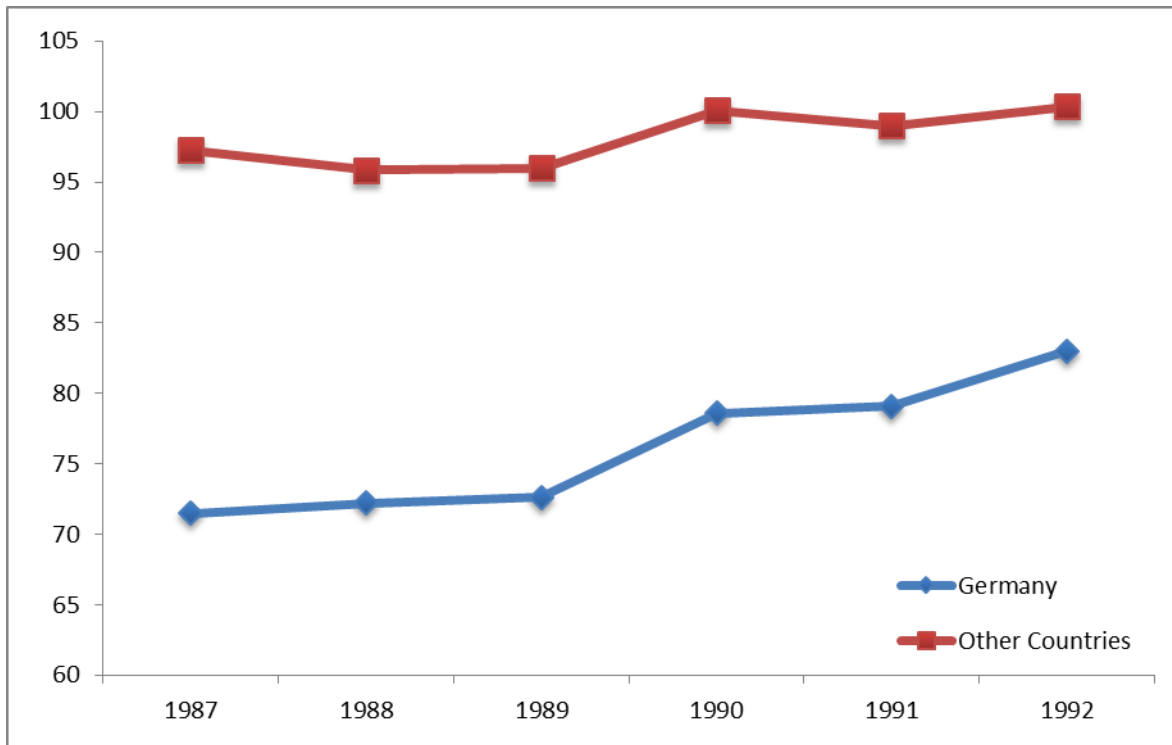
Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Διαγράμματα 3.15-3.18: ΠΣΣΙ (1987-1992 & 2007-2012)

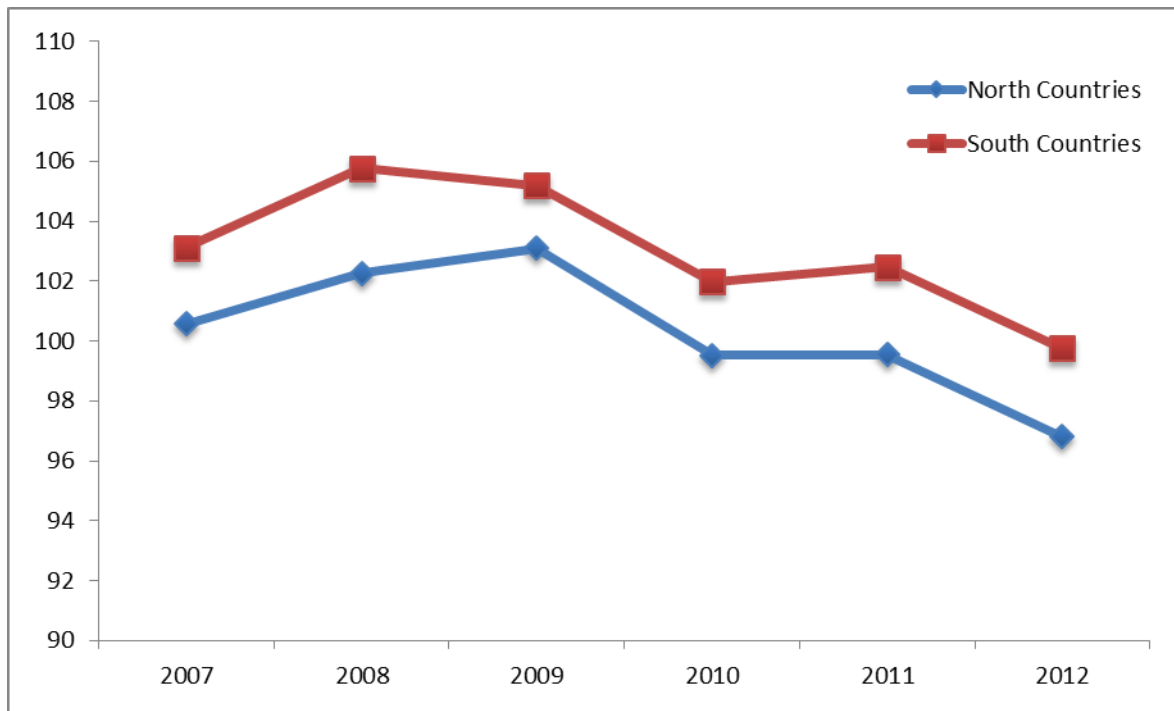
Διάγραμμα 3.15

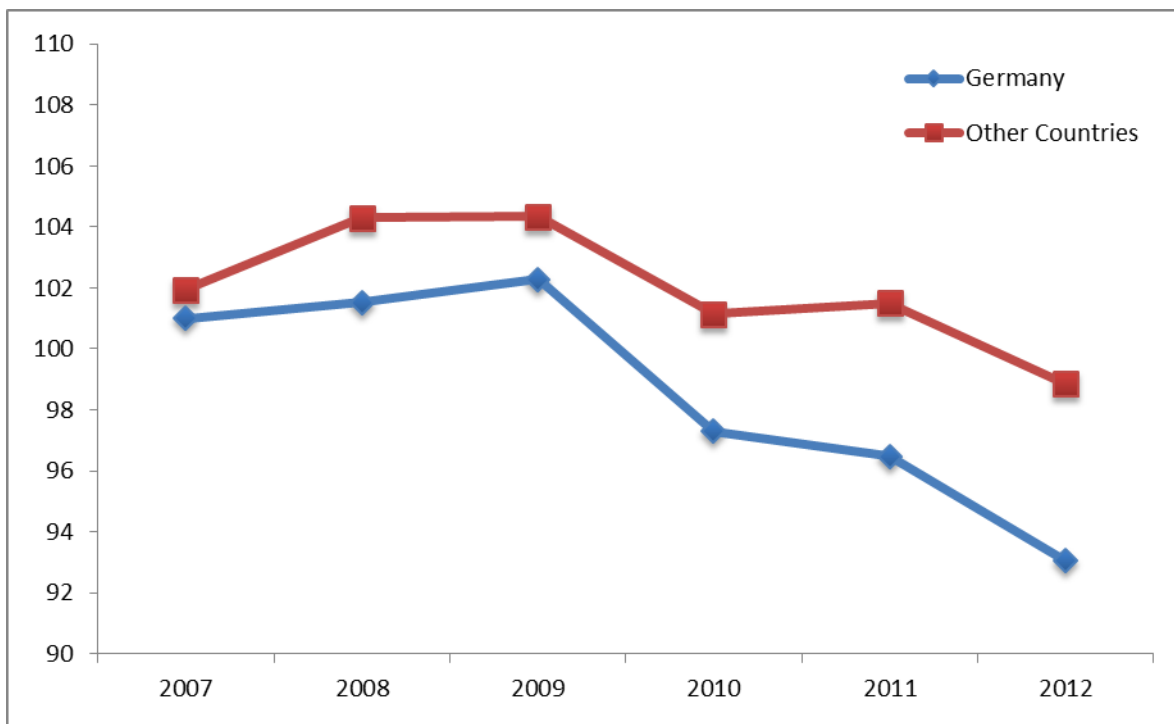
Διάγραμμα 3.16

Διάγραμμα 3.17

Διάγραμμα 3.18

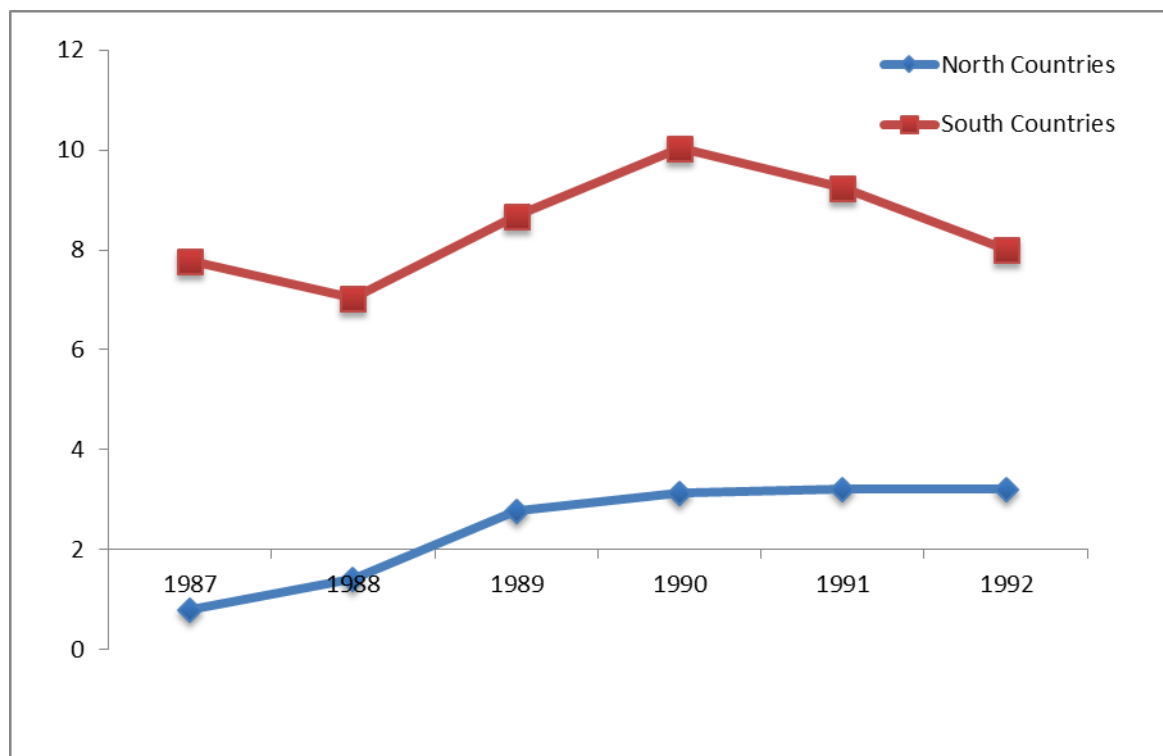

Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

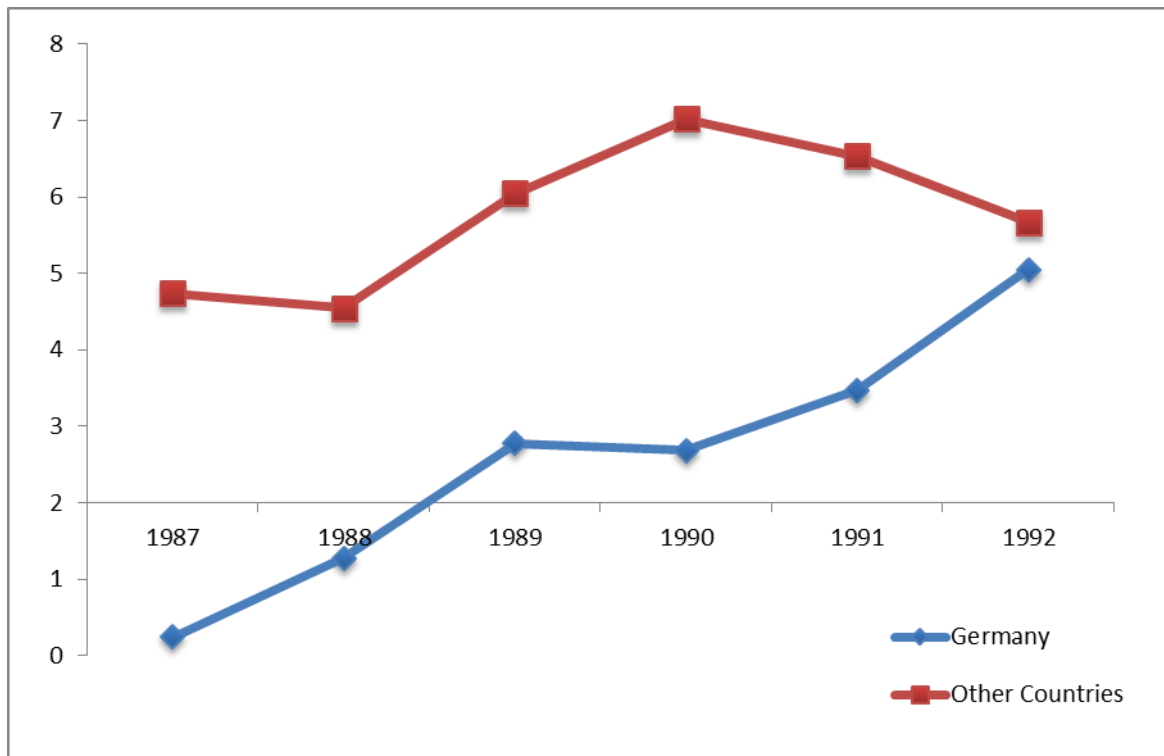
Αναμφισβήτητα, όταν υπάρχουν διαφορές στα επίπεδα Πληθωρισμού των κρατών-μελών (Διαγράμματα 3.19-3.24), με σταθερές τις ονομαστικές συναλλαγματικές ισοτιμίες, δημιουργούνται πραγματικές ανατιμήσεις, οι οποίες επιδεινώνουν τα ΙΤΣ (Διαγράμματα 3.25-3.28), δημιουργώντας ανισορροπίες, (παρόμοιες ανισορροπίες ήταν εμφανείς από την αρχική περίοδο λειτουργίας της Ευρωζώνης) (ΓτΕ, 2010β). Η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, σε συνδυασμό με τους υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού ορισμένων κρατών-μελών, δημιουργούσε πραγματικές ανατιμήσεις, επιδεινώνοντας τα ΙΤΣ και αυξάνοντας την Ανεργία. Η σχετική σταθερότητα των τιμών, δημιουργούσε άνοδο της εξαγωγικής δραστηριότητας της Γερμανίας, με την ενίσχυση της Γερμανικής Ανταγωνιστικότητας, την στιγμή που οι εμπορικοί εταίροι της, ήταν «κλειδωμένοι» σε καθεστώς σταθερών ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών (Bidow, 2013)

Διαγράμματα 3.19-3.24: Ρυθμός Πληθωρισμού (1987-1992, 2002-2012 & 2007-2012)

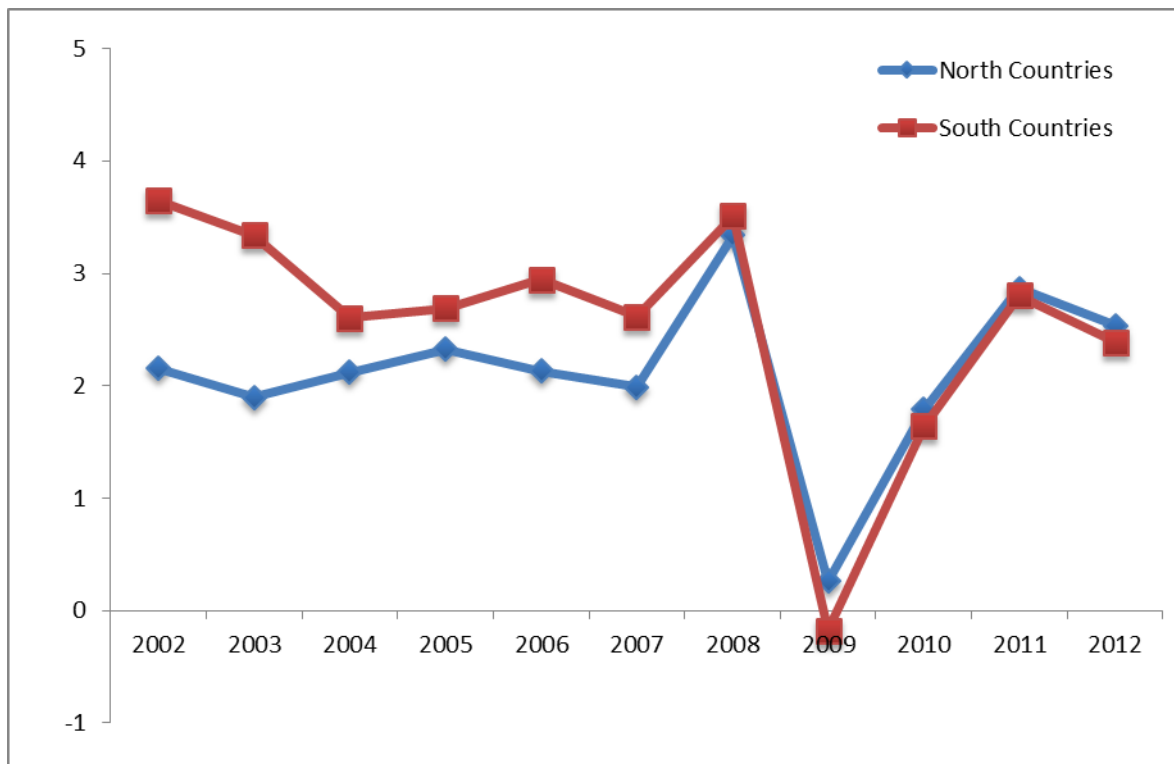
Διάγραμμα 3.19

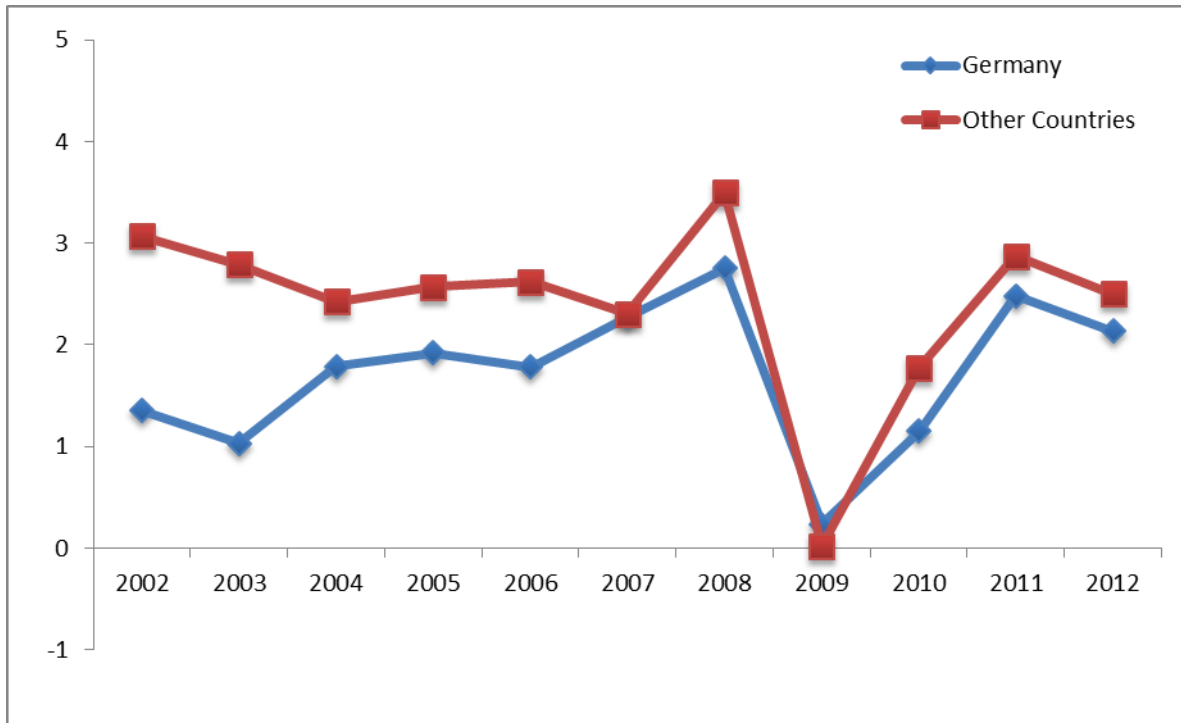
Διάγραμμα 3.20

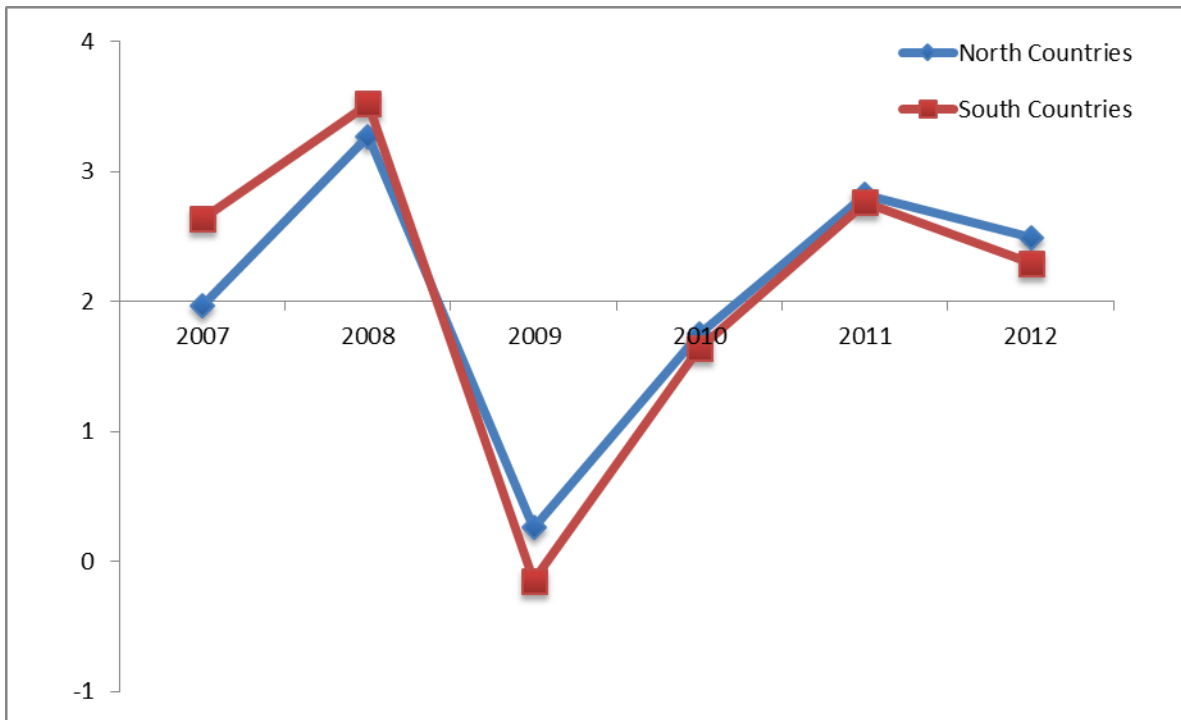
Διάγραμμα 3.21

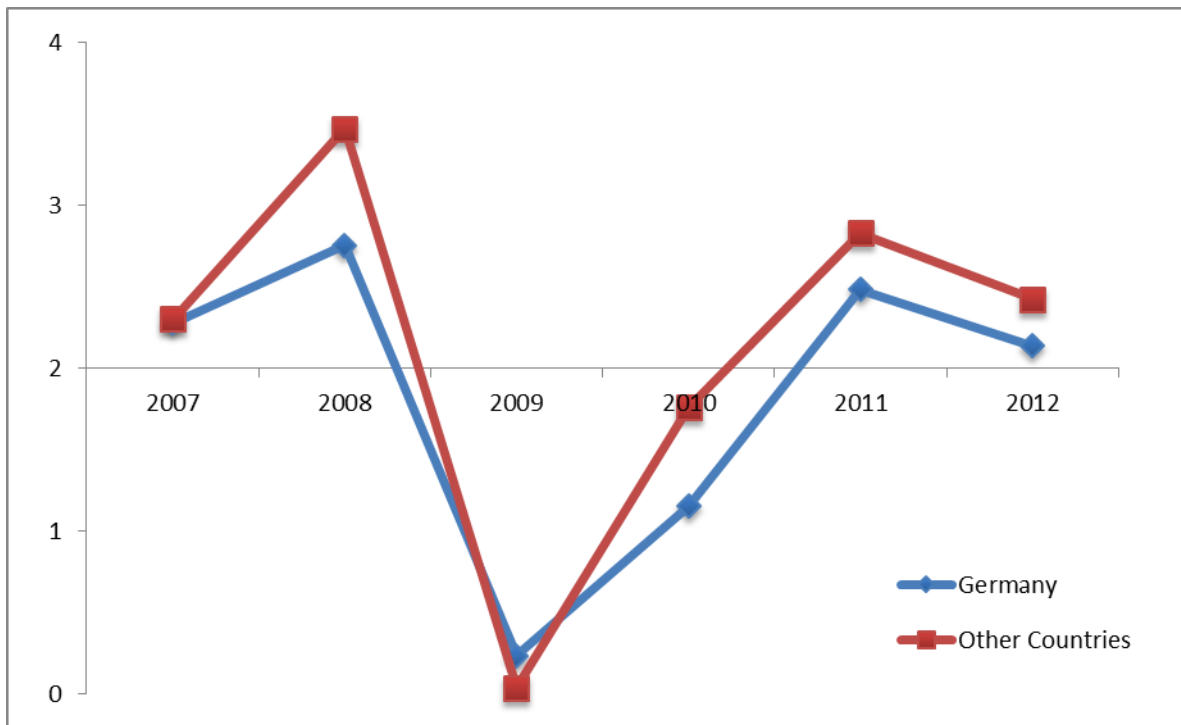
Διάγραμμα 3.22

Διάγραμμα 3.23

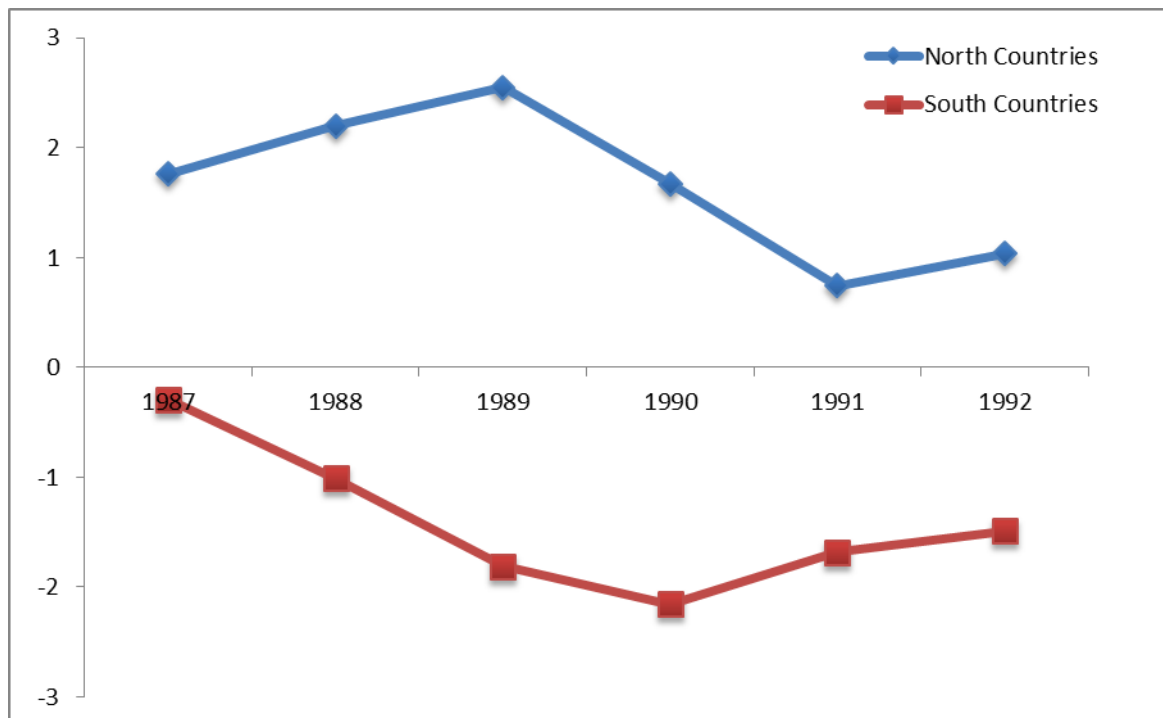
Διάγραμμα 3.24

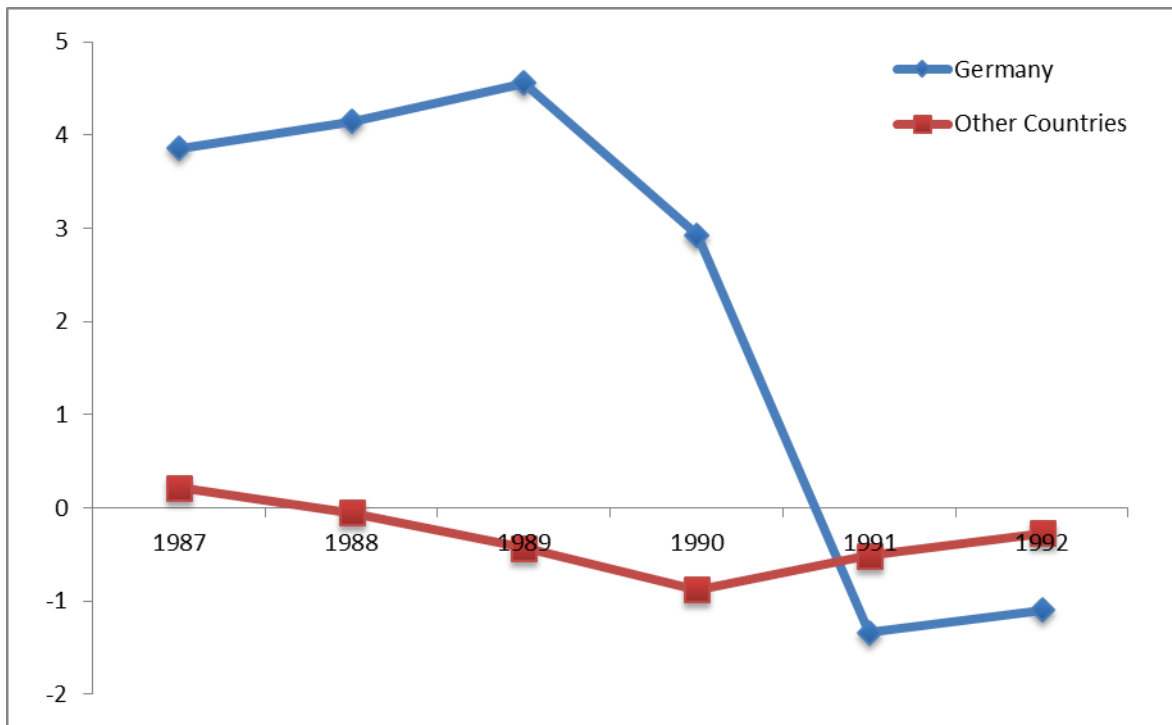
Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Διαγράμματα 3.25-3.28: ΙΤΣ (1987-1992 & 2007-2012) (Ποσοστό % ΑΕΠ)

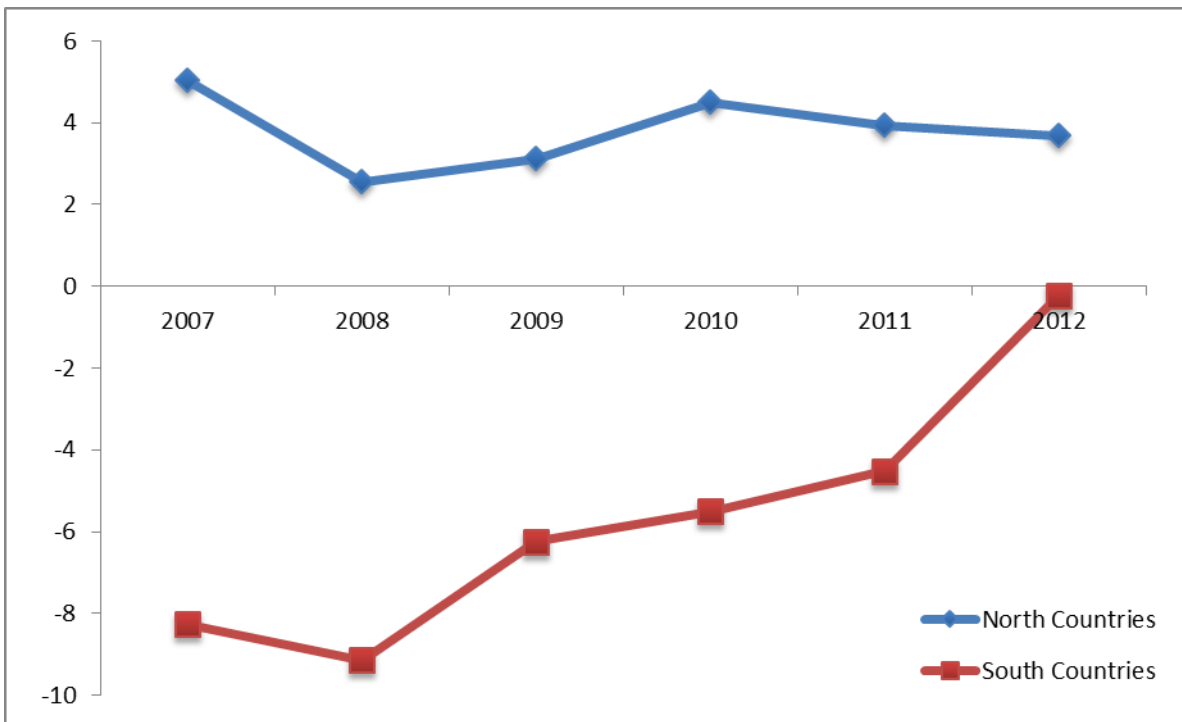
Διάγραμμα 3.25

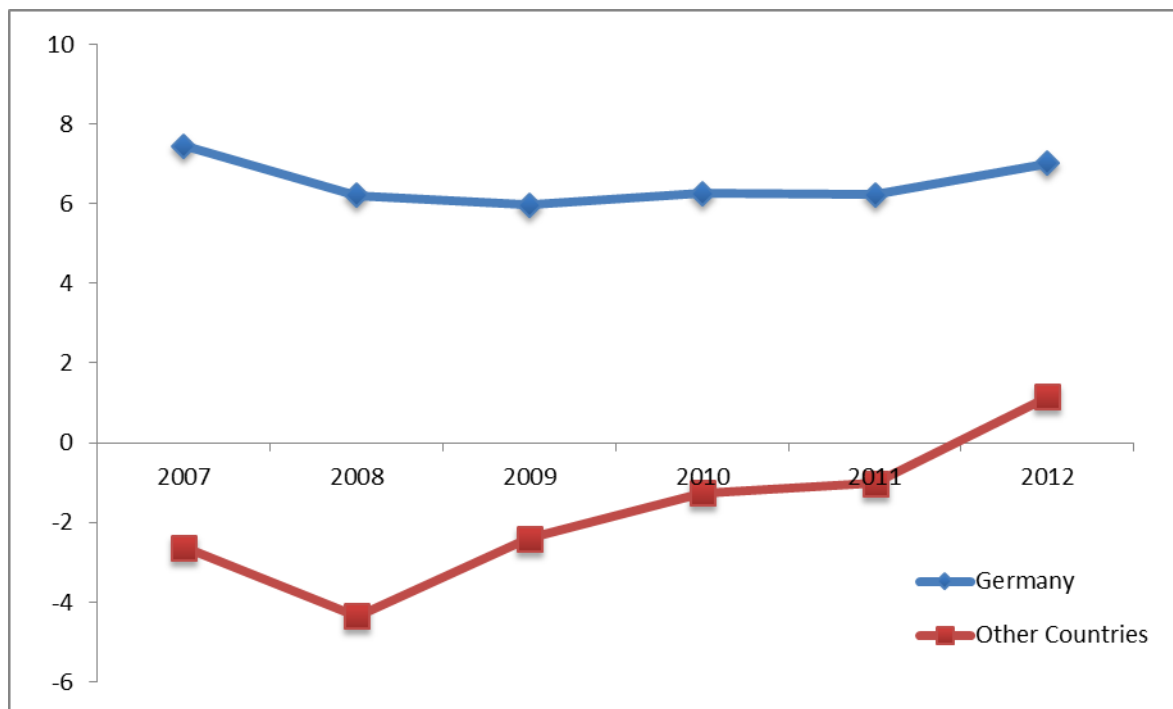
Διάγραμμα 3.26

Διάγραμμα 3.27

Διάγραμμα 3.28

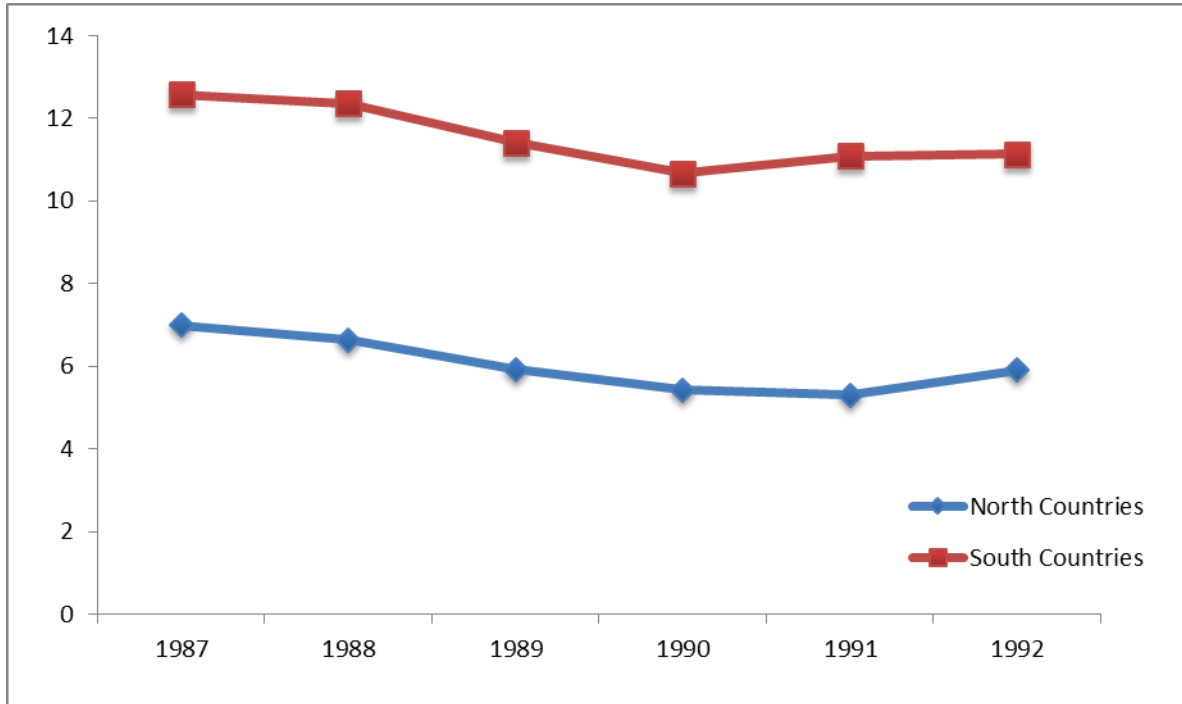

Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

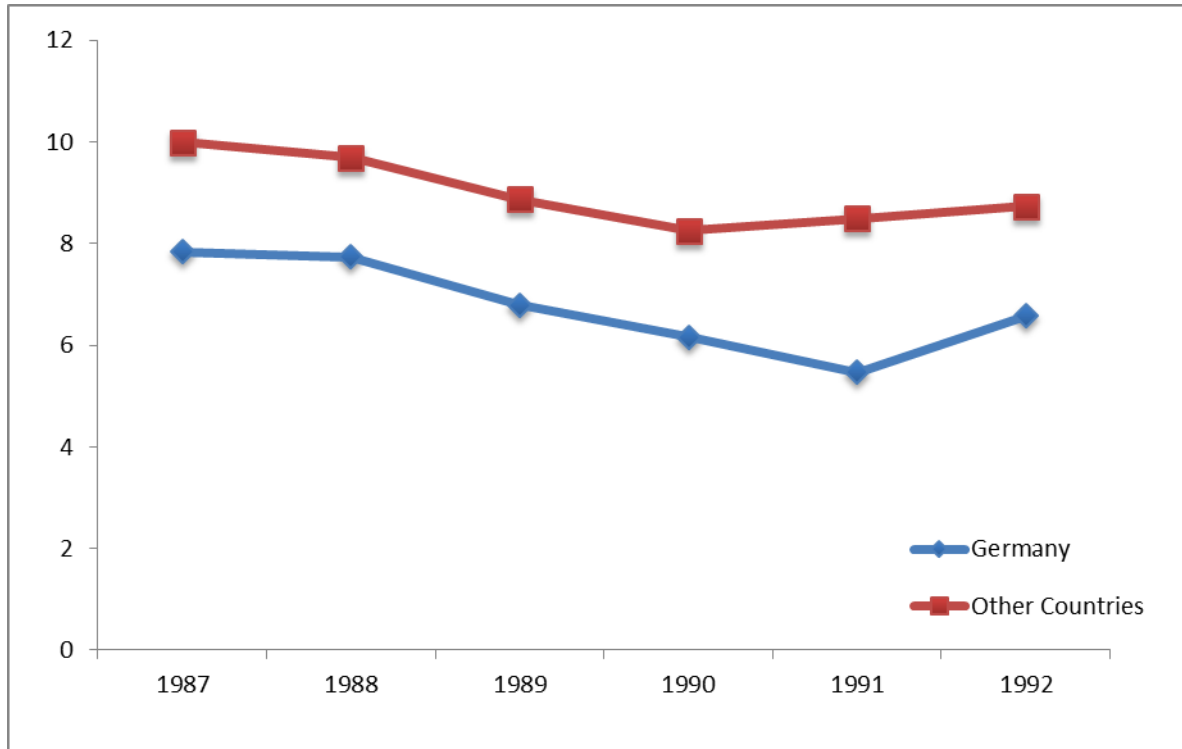
Οι παραπάνω ασυμμετρίες, οδήγησαν σε αύξηση της Ανεργίας (Διαγράμματα 3.29-3.32), των Δημοσιονομικών ελλειμμάτων (Διαγράμματα 3.33-3.36) και των Διαρθρωτικών Δημοσιονομικών ελλειμμάτων (Διαγράμματα 3.37-3.40) των αδύναμων χωρών, στο πλαίσιο της προσαρμογής, τα οποία επιδεινώθηκαν από την αυστηρή Νομισματική Πολιτική που ακολουθήθηκε, (στοχεύοντας στην σύγκλιση των Πληθωρισμών), με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ελλειμματικές (Νότιες) και πλεονασματικές (Βόρειες) χώρες μέσα στο ΕΝΣ. Η ασυμμετρία του βάρους των προσαρμογών, δηλαδή οι πιέσεις, (εξαιτίας των ασύμμετρων διαταραχών) κυρίως στις χώρες με αδύναμες οικονομίες και υψηλό Πληθωρισμό, αναπόφευκτα θα τις οδηγούσε σε έξοδο από το σύστημα (Χυτήρης, 1991). Η αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων ισοδυναμούσε με επιπλέον αύξηση της ανεργίας και μείωση του εγχώριου προϊόντος (Καρφάκης, 2001). Αξιοσημείωτο, παραμένει το γεγονός πως στο ΕΝΣ δεν υπήρχε προηγούμενη προετοιμασία για μια χαλαρότερη Νομισματική Πολιτική, παρά μόνο εξασφάλιζε την αποτελεσματικότητα της αποπληθωριστικής πολιτικής (IMF, 1986).

Διαγράμματα 3.29-3.32: Ποσοστό Ανεργίας (1987-1992 & 2007-2012)

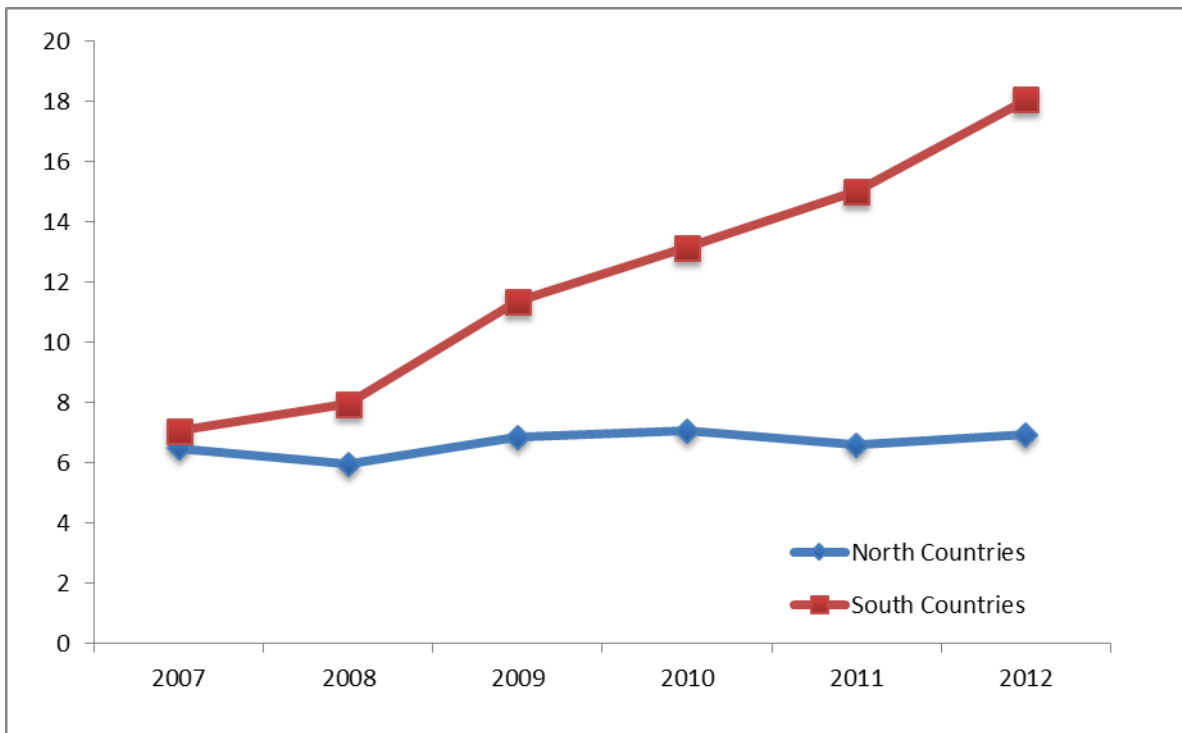
Διάγραμμα 3.29

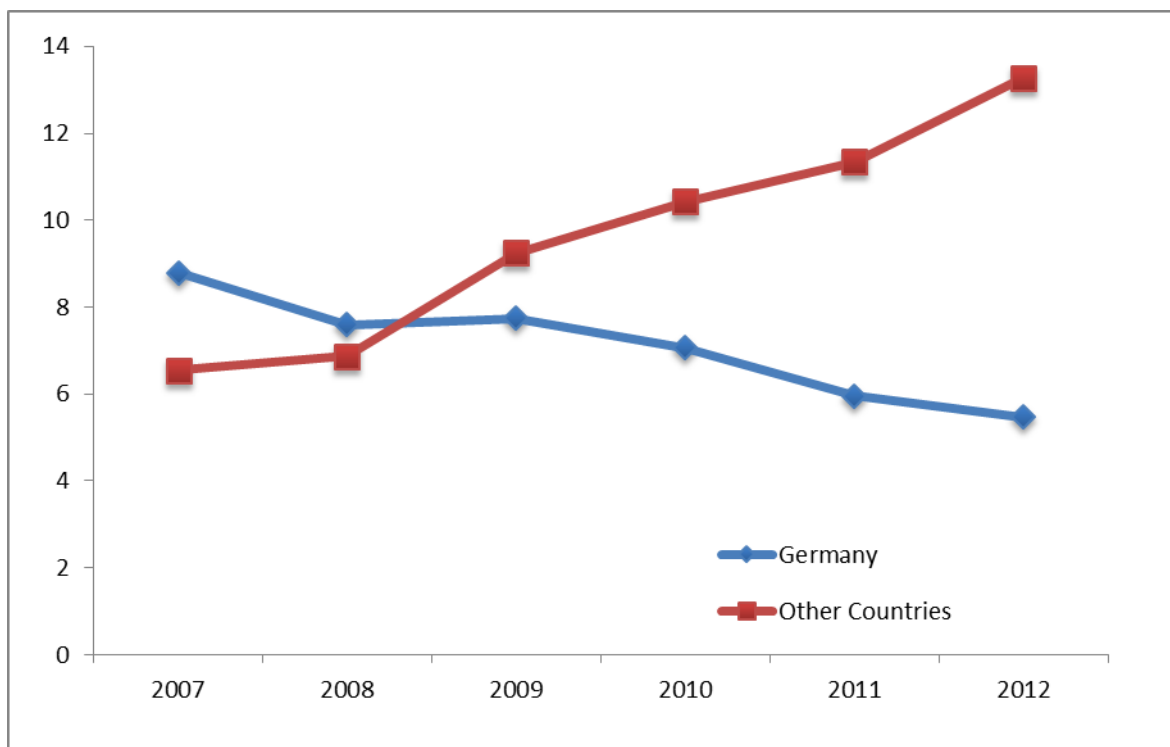
Διάγραμμα 3.30

Διάγραμμα 3.31

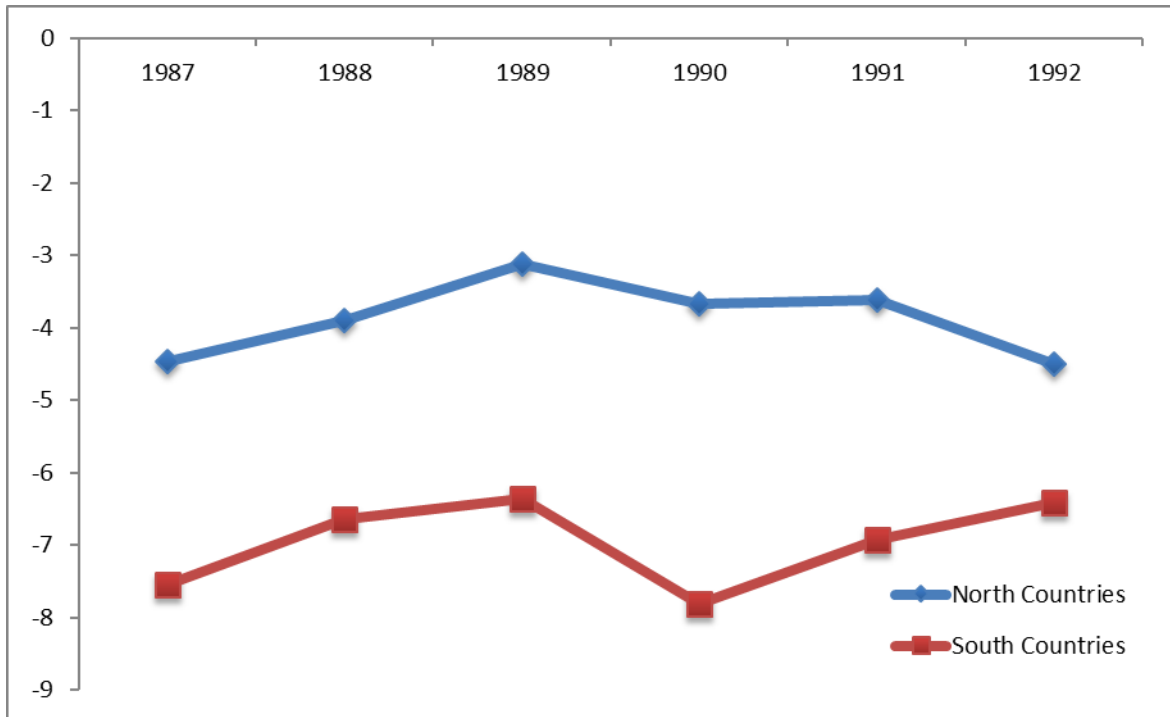
Διάγραμμα 3.32

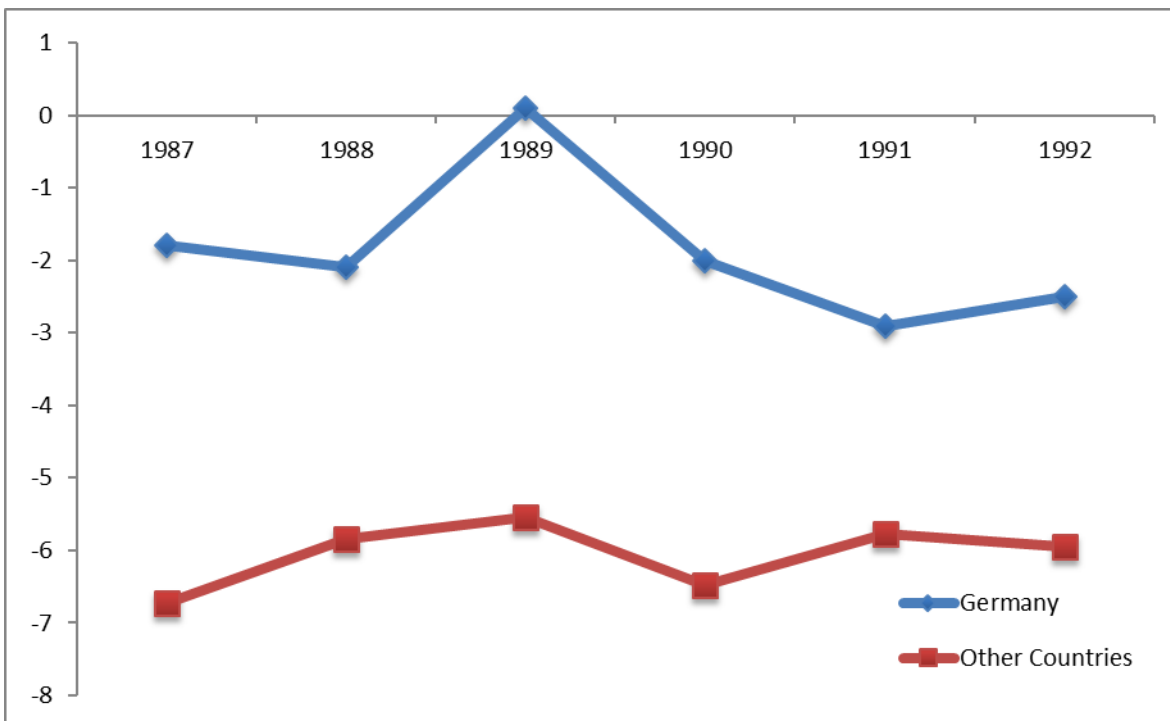
Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Διαγράμματα 3.33-3.36: Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα (1987-1992 & 2007-2012)

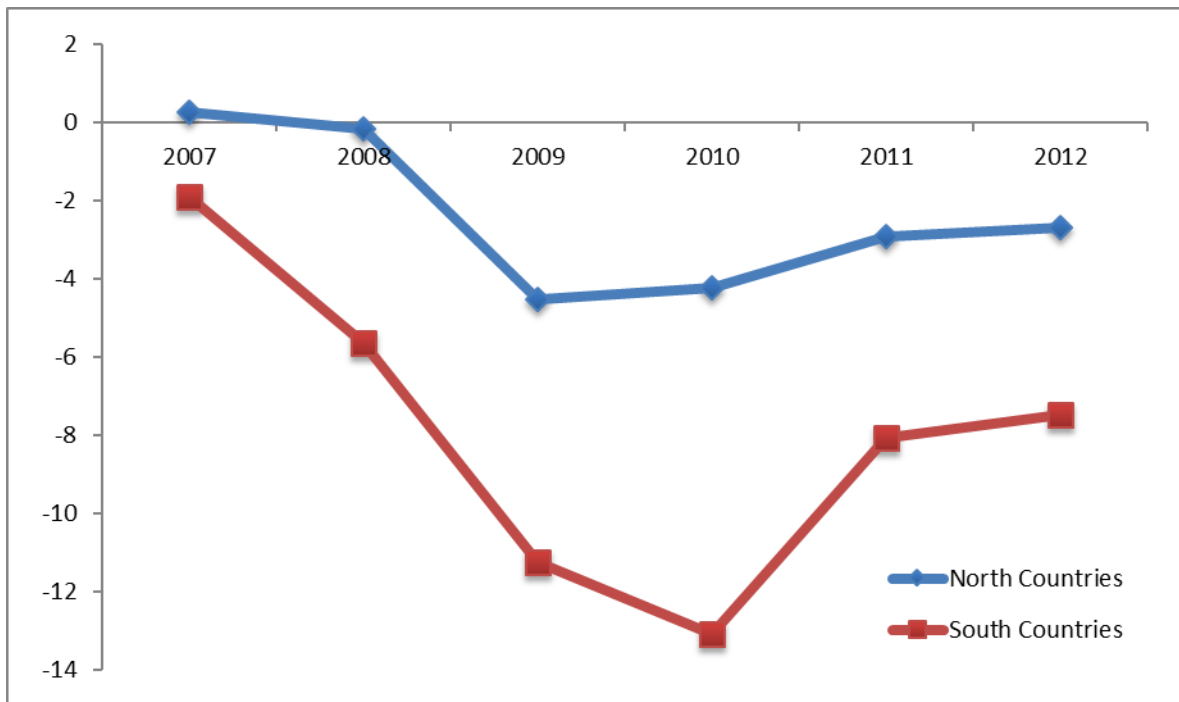
Διάγραμμα 3.33

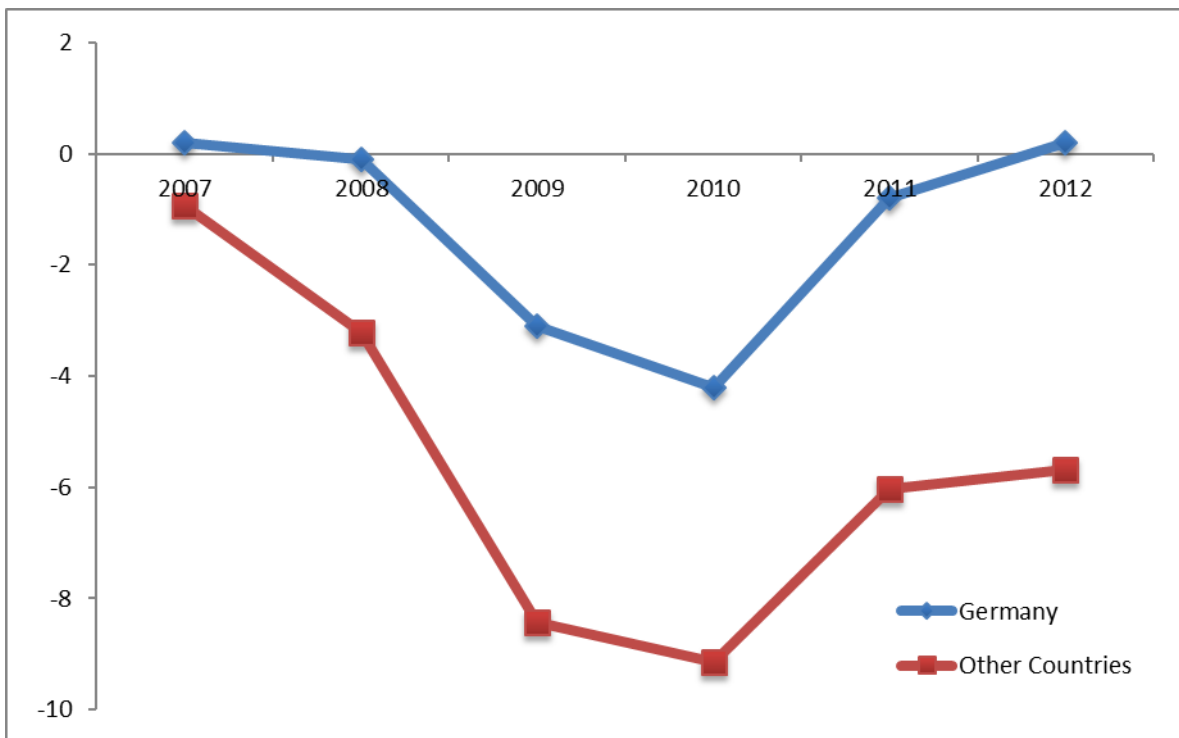
Διάγραμμα 3.34

Διάγραμμα 3.35

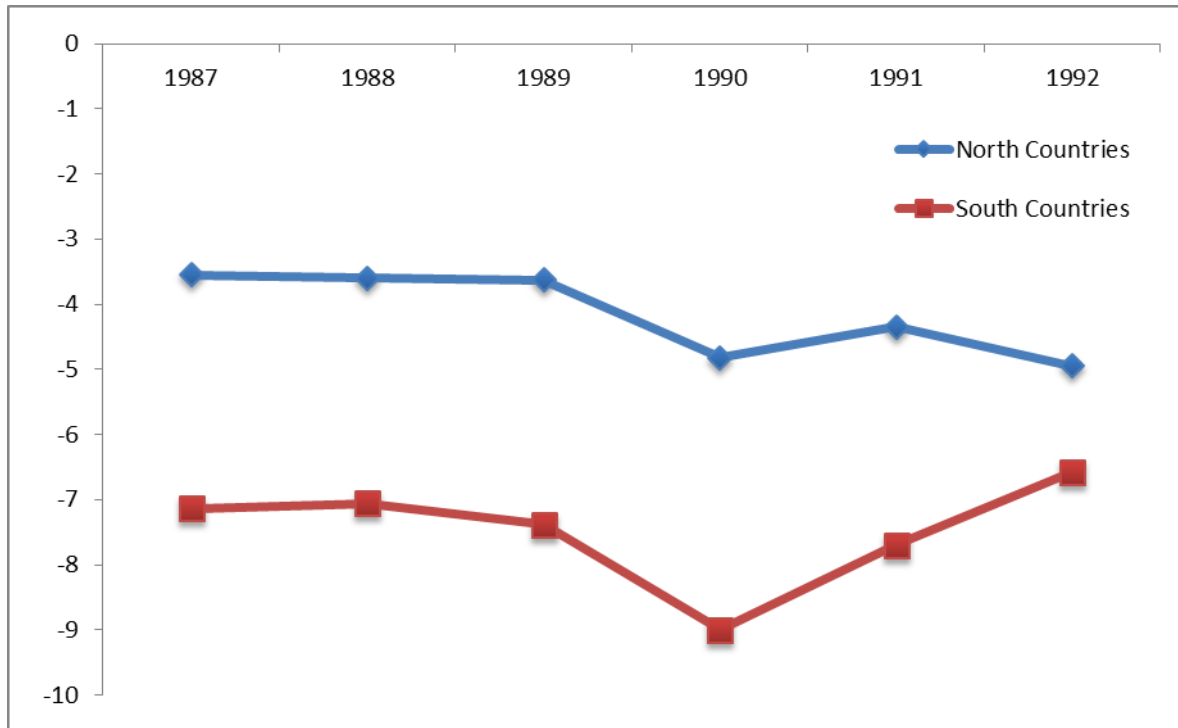
Διάγραμμα 3.36

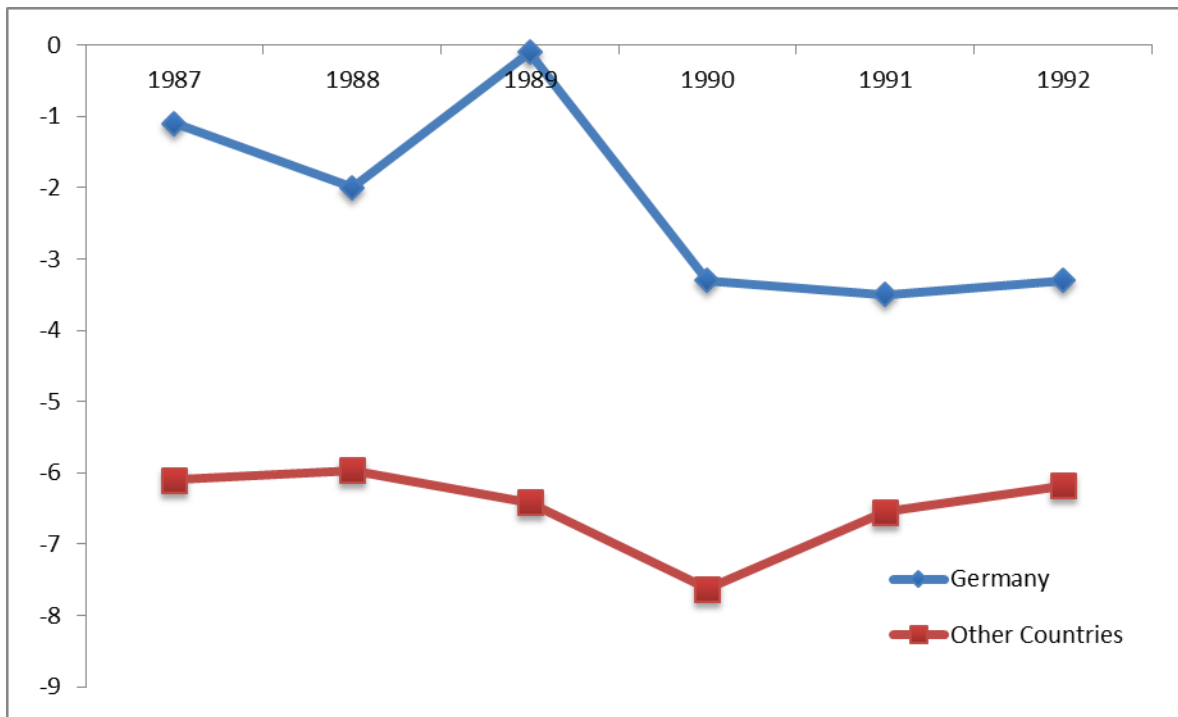
Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Διάγραμμα 3.37-3.40: Διαρθρωτικό Έλλειμμα⁵⁰ (1987-1992 & 2007-2012)

Διάγραμμα 3.37

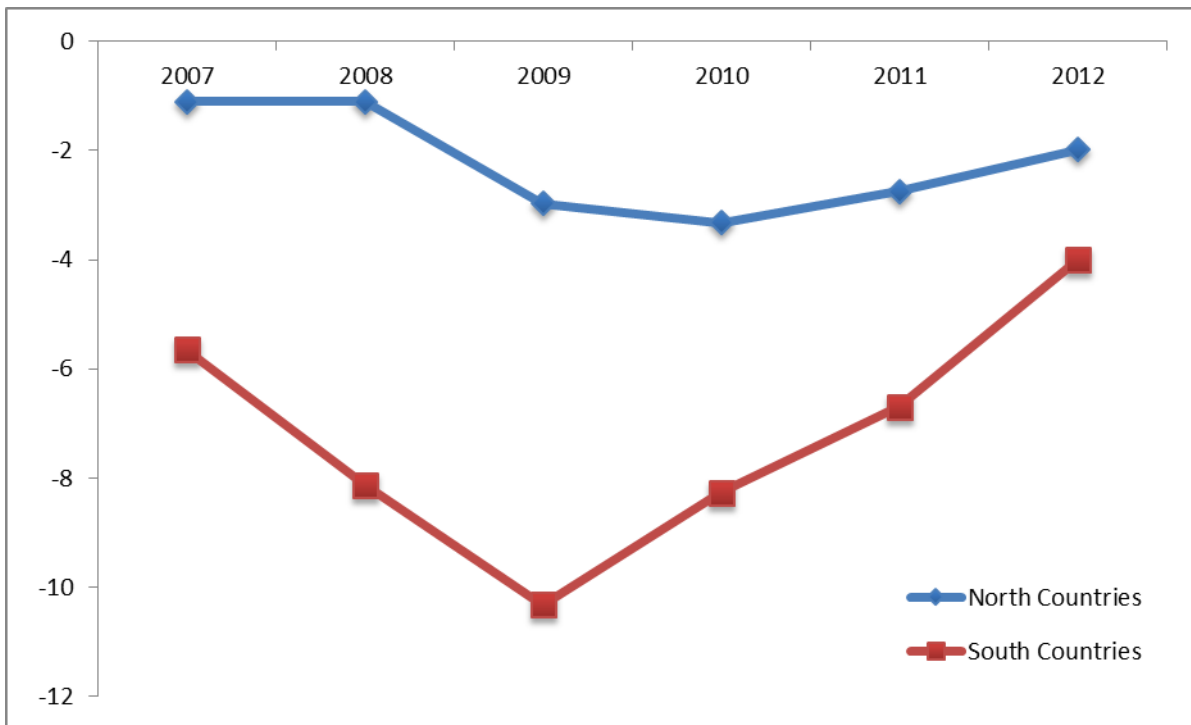

Διάγραμμα 3.38

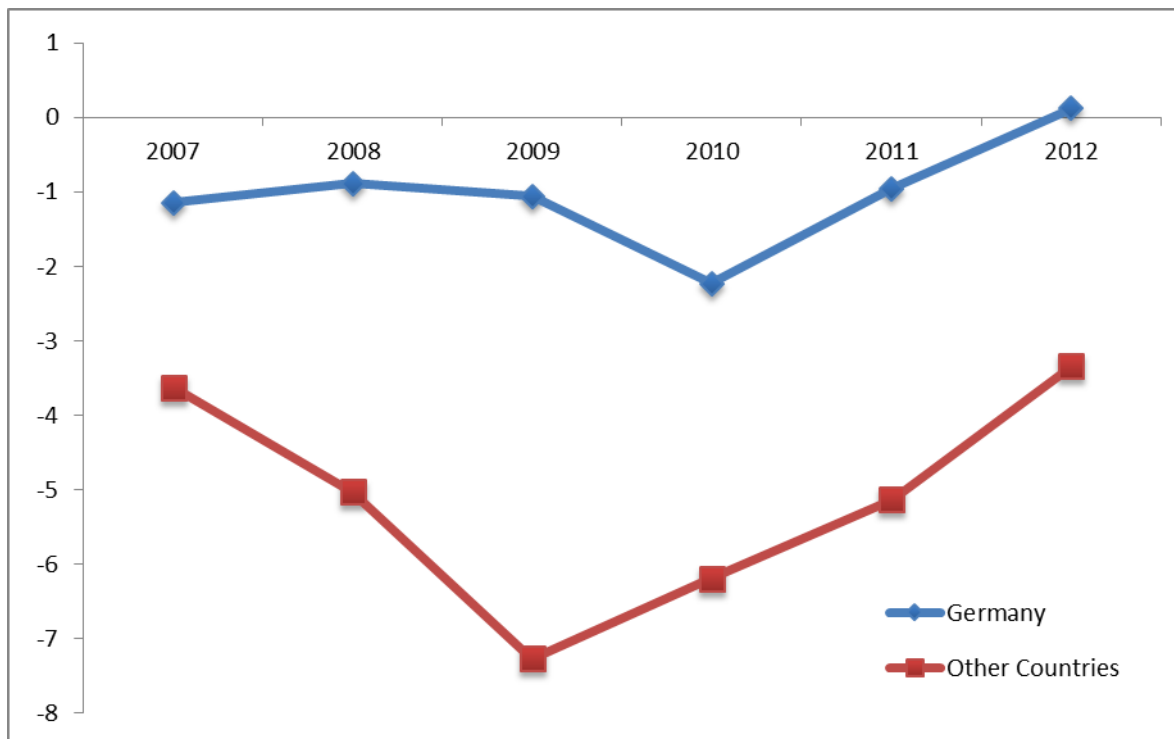

⁵⁰ Το Διαρθρωτικό Έλλειμμα οφείλεται σε διαρθρωτικές πιυχές & έχει μόνιμη επίδραση στο συνολικό έλλειμμα, ενώ το κυκλικό έλλειμμα προκαλείται από τον Οικονομικό κύκλο & έχει μεταβατικό χαρακτήρα.

Διάγραμμα 3.39

Διάγραμμα 3.40

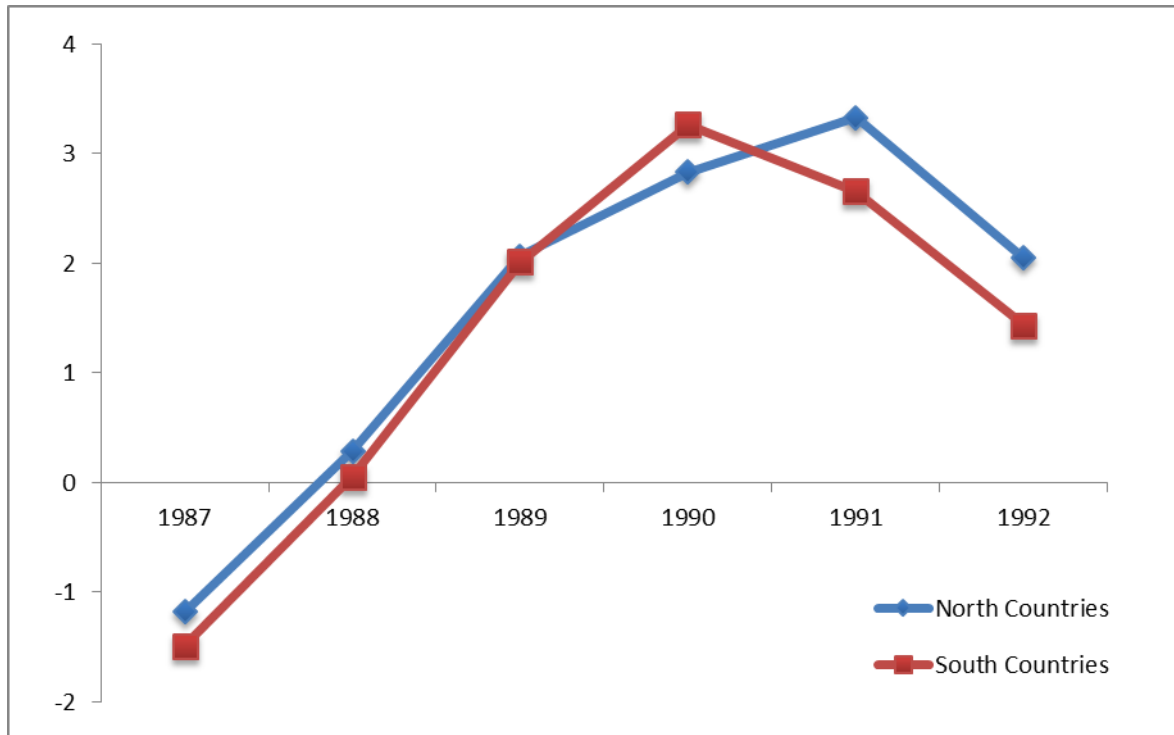
Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Στο πλαίσιο της θεωρίας της Ηγεμονικής σταθερότητας, η πολιτική της καταπολέμησης του πληθωρισμού, ενισχύει τις χώρες που έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό. Στην πραγματικότητα, το Στρατηγικό πρότυπο του «Γερμανικού τρόπου» επίλυσης των ανισορροπιών, είναι η Ανταγωνιστική λιτότητα, παράλληλα με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ωστόσο, όταν αυτές οι πολιτικές εφαρμόζονται ταυτόχρονα σε όλο το σύστημα, στο τέλος οι ωφελούμενοι είναι οι χώρες με χαμηλό Πληθωρισμό που διατηρούν εξαγωγικό προσανατολισμό, εκτός της ζώνης των ΝΕ. Αναμφισβήτητα, αυτό είναι το «Γερμανικό μοντέλο» το οποίο εφαρμόστηκε τις δύο περιόδους που εξετάζουμε στην Ευρώπη, δημιουργώντας ασυμμετρίες. Δυστυχώς, με την Μακροοικονομική πολιτική στοχευόμενη στην σταθερότητα των τιμών και τους ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, η εστίαση της πολιτικής στην Ανταγωνιστικότητα και η εξάρτηση από τις εξαγωγές, είναι απλά μια εκδήλωση της «Γερμανικής άποψης» του κόσμου (Bibow, 2013). Επιπροσθέτως, πολύ σημαντικός παράγοντας αποτελεί πως οι χώρες που έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό και υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, όταν εντάσσονται σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή κοινού νομίσματος, με αδύναμες οικονομικά χώρες, έχουν την δυνατότητα να προσελκύουν ευκολότερα κεφάλαια από τις Αγορές. Αυτό συμβαίνει διότι στις υψηλά αναπτυσσόμενες χώρες, η παραγωγικότητα του Κεφαλαίου είναι μεγαλύτερη. Αναφορικά με τις Νότιες χώρες, οι «αρνητικές» εξωτερικές οικονομίες, δηλαδή η κακή κατάσταση των υποδομών, η χαμηλή παραγωγικότητα της δημόσιας διοίκησης, οι χαμηλές εργασιακές δεξιότητες, ο υψηλός Πληθωρισμός κτλ. αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα επενδυτικών εισροών (Πελαγίδης, 1997).

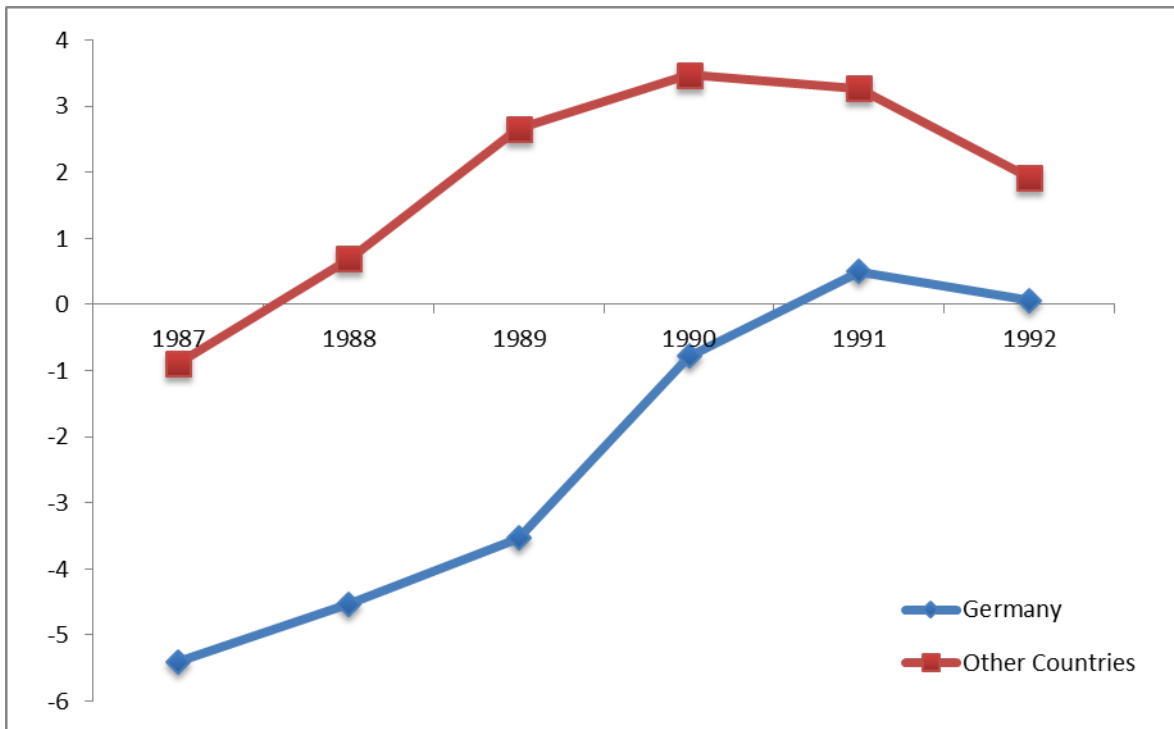
Επίσης, στην περίπτωση όπου δεν υπάρχει συγχρονισμός των διαταραχών των οικονομικών κύκλων, μεταξύ των κρατών-μελών μιας ΝΕ (Διαγράμματα 3.41-3.44), η άσκηση σταθεροποιητικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο καθίσταται προβληματική (Gros-Thygesen, 1998).

Διαγράμματα 3.41-3.44: Παραγωγικό Κενό (1987-1992 & 2007-2012) (Ποσοστό % Δυνητικού ΑΕΠ)

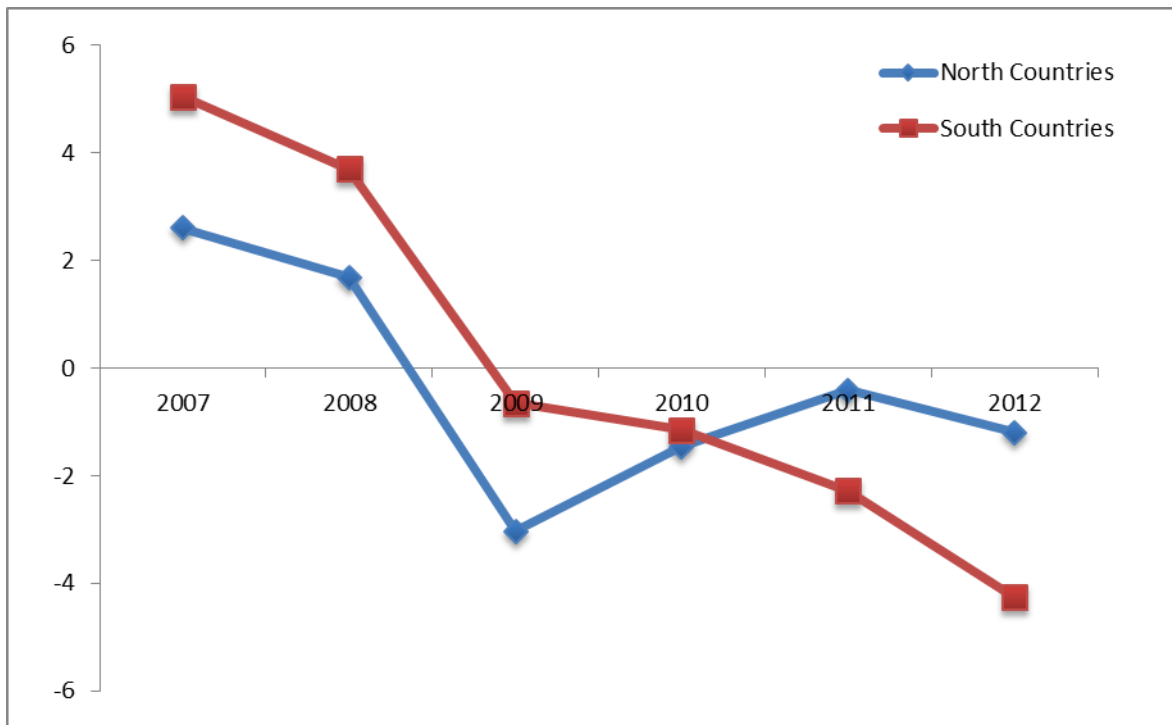
Διάγραμμα 3.41

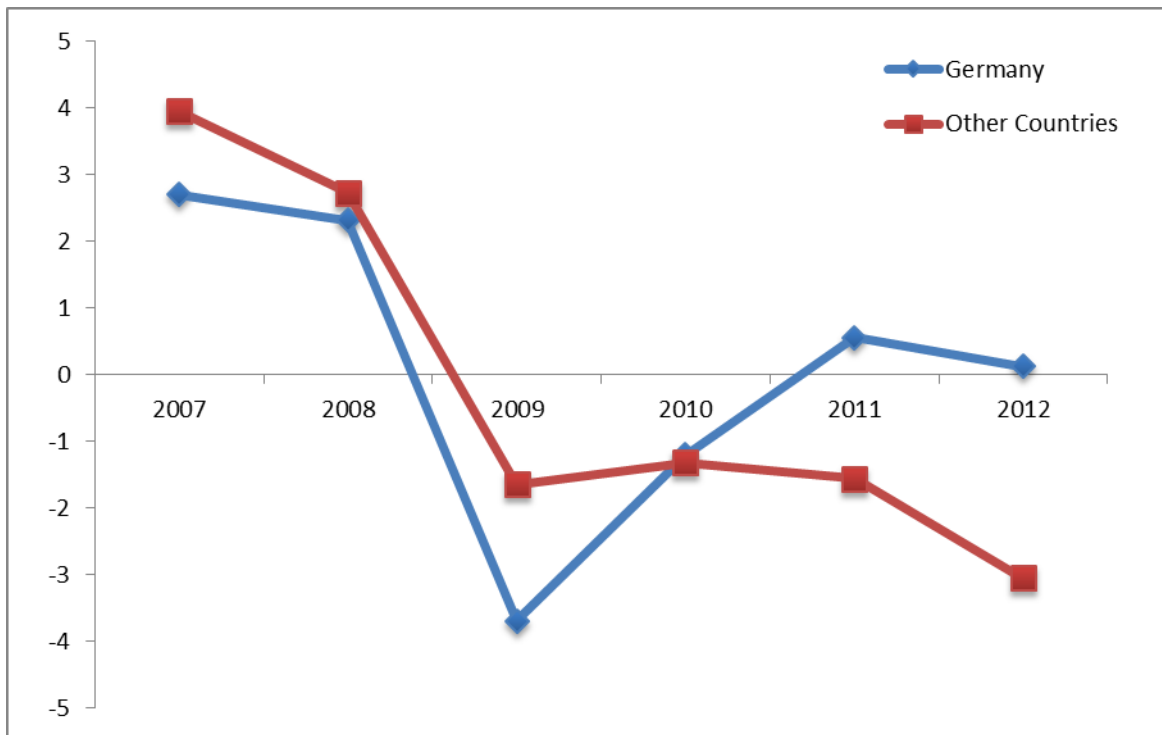
Διάγραμμα 3.42

Διάγραμμα 3.43

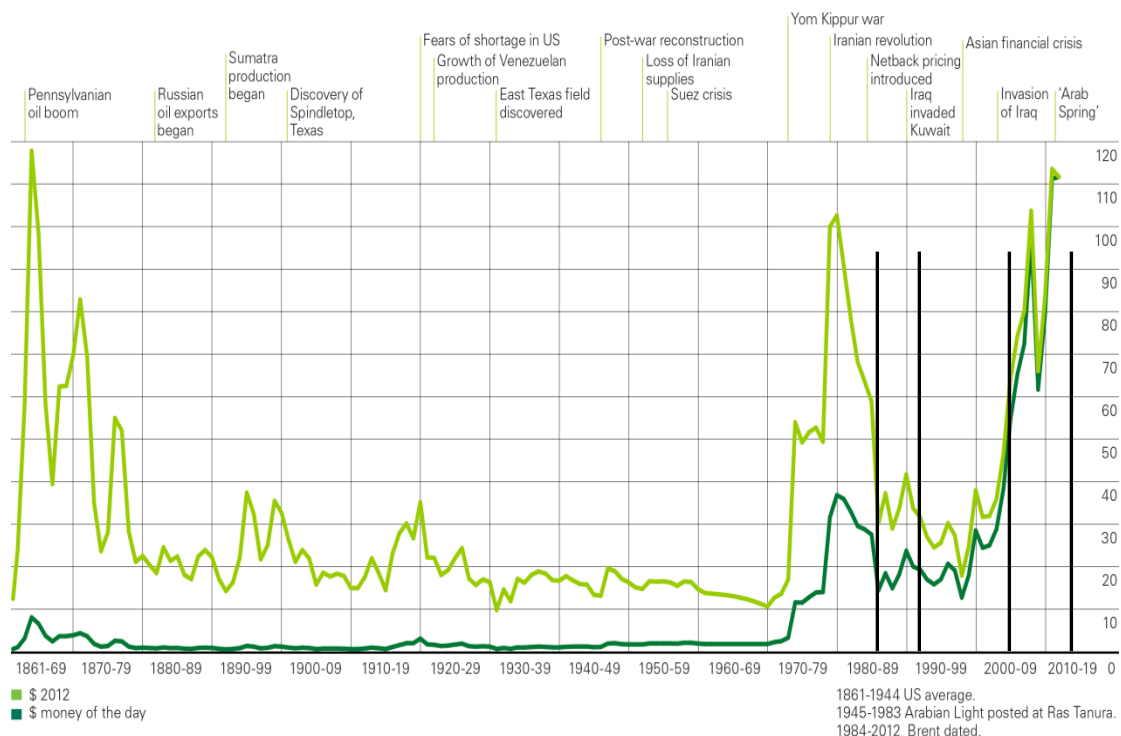
Διάγραμμα 3.44

Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

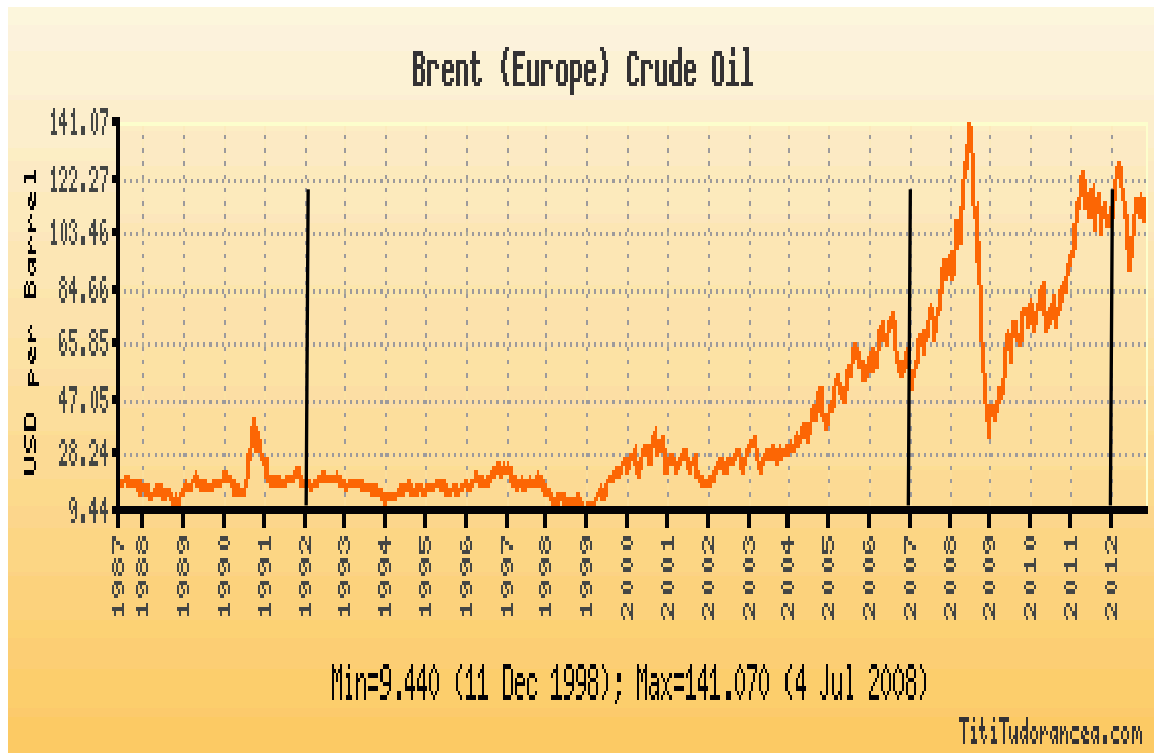
Η ύφεση της Αμερικάνικης οικονομίας την περίοδο 1990-1991, συνέπεια της περιοριστικής Νομισματικής Πολιτικής, της αύξησης της τιμής του Πετρελαίου (Διαγράμματα 3.45-3.46) και της κρίσης του Χρηματοπιστωτικού τομέα εξαιτίας των Στεγαστικών τραπεζών, οδήγησε στην μείωση της ιδιωτικής επένδυσης, μείωση της κατανάλωσης και υποτίμηση του Αμερικάνικου δολαρίου, τροφοδοτώντας τα κανάλια μετάδοσης στην Ευρωπαϊκή οικονομία (Παπαστάμου, 2011). Συνεπώς, εντείνοντας τις ανισορροπίες ελλειμματικών (Νότιων) και πλεονασματικών (Βόρειων) κρατών, αποτέλεσμα των διαφορών στα Εμπορικά Ισοζύγια, των ρυθμών Πληθωρισμού, των επιπέδων του Δημοσίου χρέους (Διαγράμματα 3.51-3.54) και της Ανταγωνιστικής λιτότητας (ΜΚΕ-Διαγράμματα 3.55-3.58) που εξηγήσαμε παραπάνω, δημιουργώντας πιέσεις για προσαρμογές. Σύμφωνα με τον Meade (1957) οικονομίες οι οποίες εμφανίζουν πλεονάσματα σε περιοχές ελεύθερου εμπορίου, πρέπει να στοχεύουν στην ανάπτυξη του ΑΕΠ (Διαγράμματα 3.47-3.50) και όχι σε αποπληθωριστικές πολιτικές. Αυτή η κατάσταση έχει δυσμενείς επιπτώσεις στις Περιφερειακές χώρες, όταν ο στόχος είναι ο χαμηλός Πληθωρισμός. Αναπόφευκτα, ο Ανταγωνισμός των κρατών-μελών διαμέσου αποπληθωριστικών πολιτικών, καταδικάζει το σύστημα σε ύφεση.

Διάγραμμα 3.45: Crude Oil prices (1861-2012) US dollars per Barrel

Source: BP

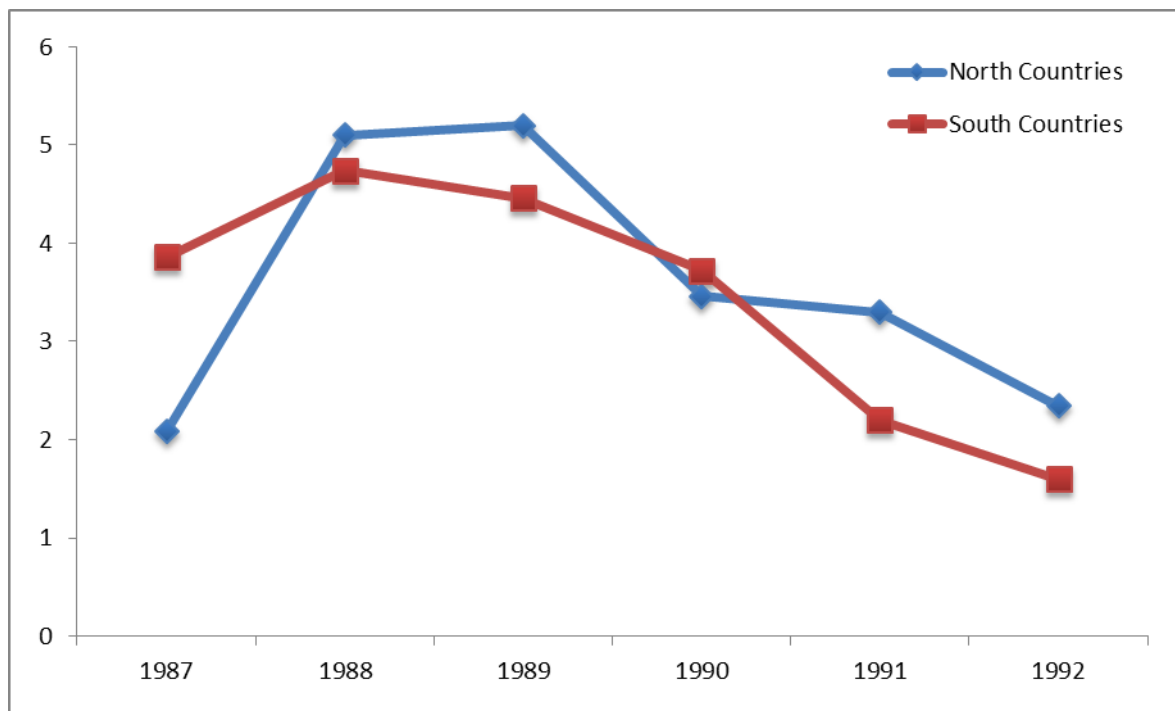
Διάγραμμα 3.46: Crude Oil prices (1987-1992 & 2007-2012) US dollars per Barrel

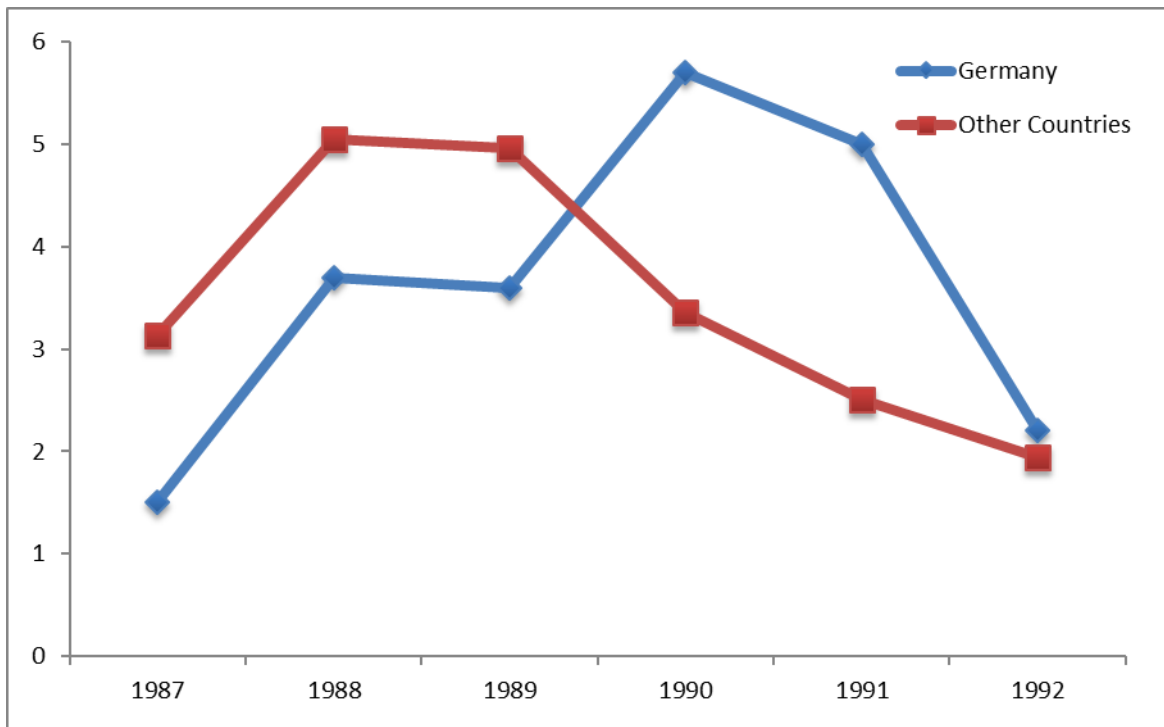
Source: BP

Διαγράμματα 3.47-3.50: Ρυθμός Ανάπτυξης Πραγματικού ΑΕΠ (1987-1992 & 2007-2012)

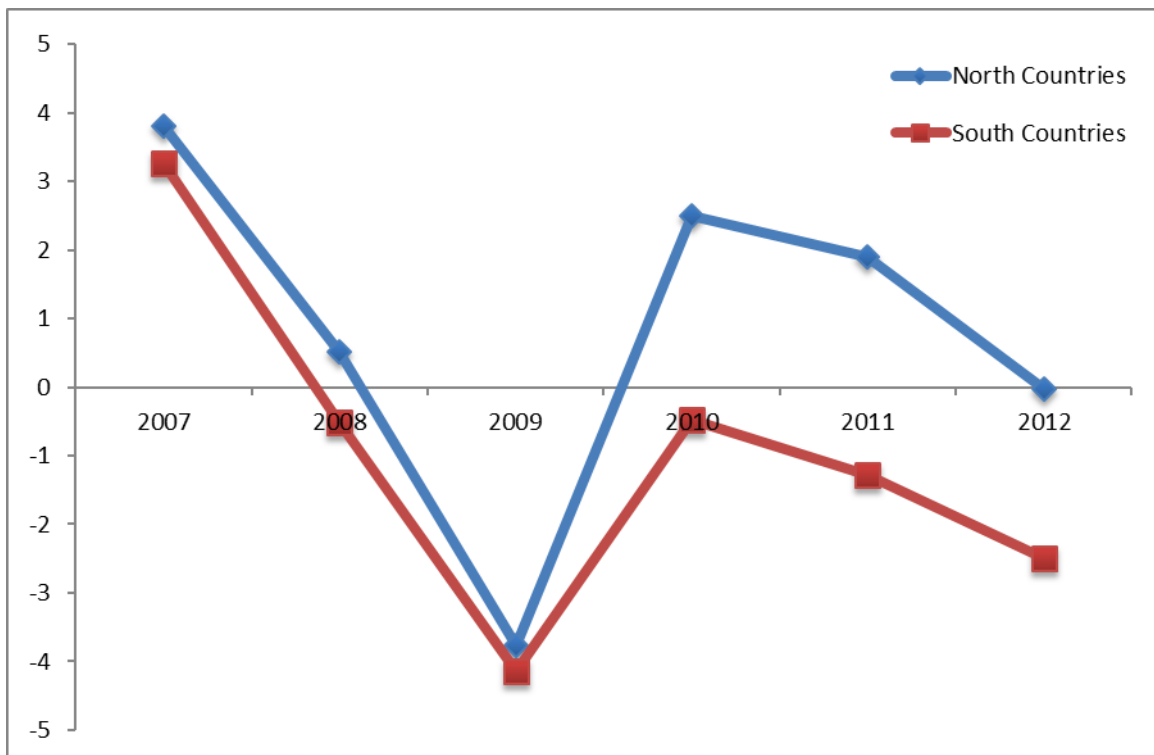
Διάγραμμα 3.47

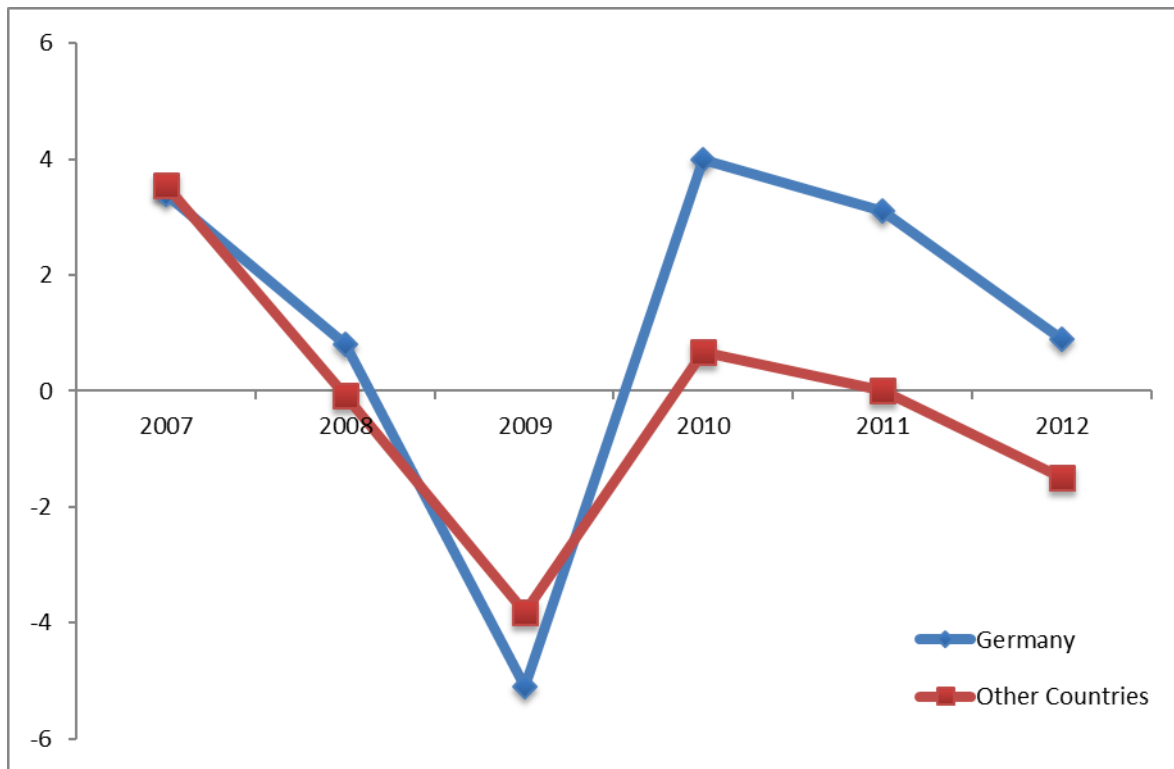
Διάγραμμα 3.48

Διάγραμμα 3.49

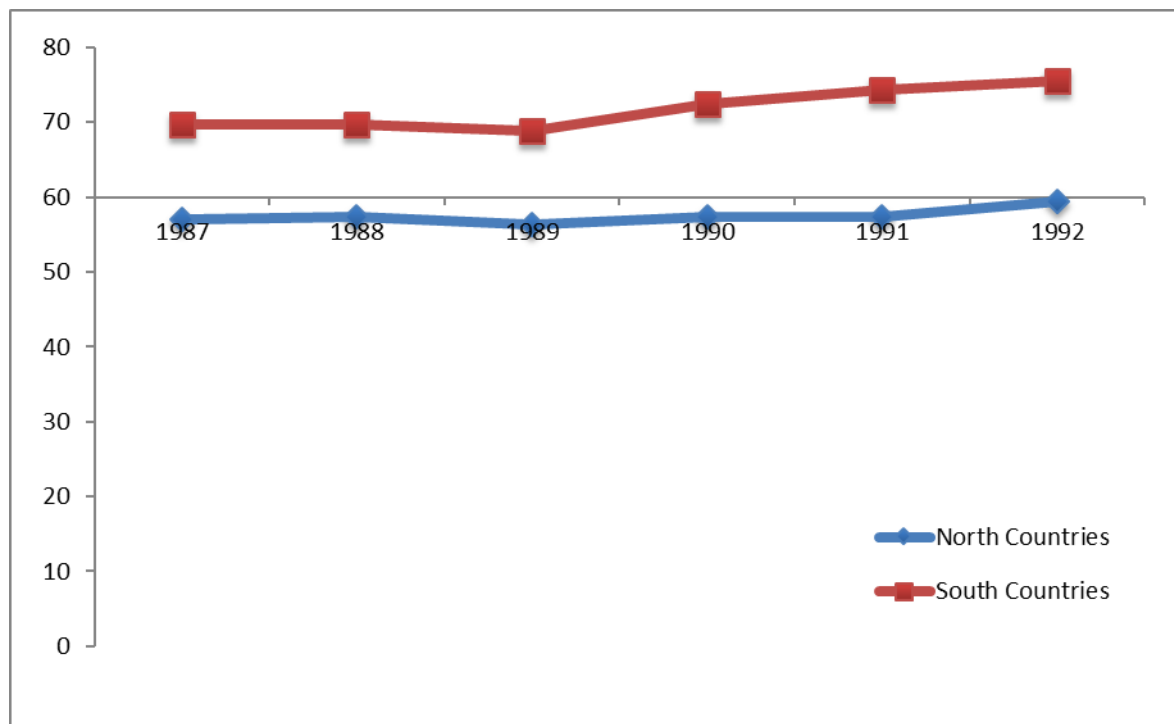
Διάγραμμα 3.50

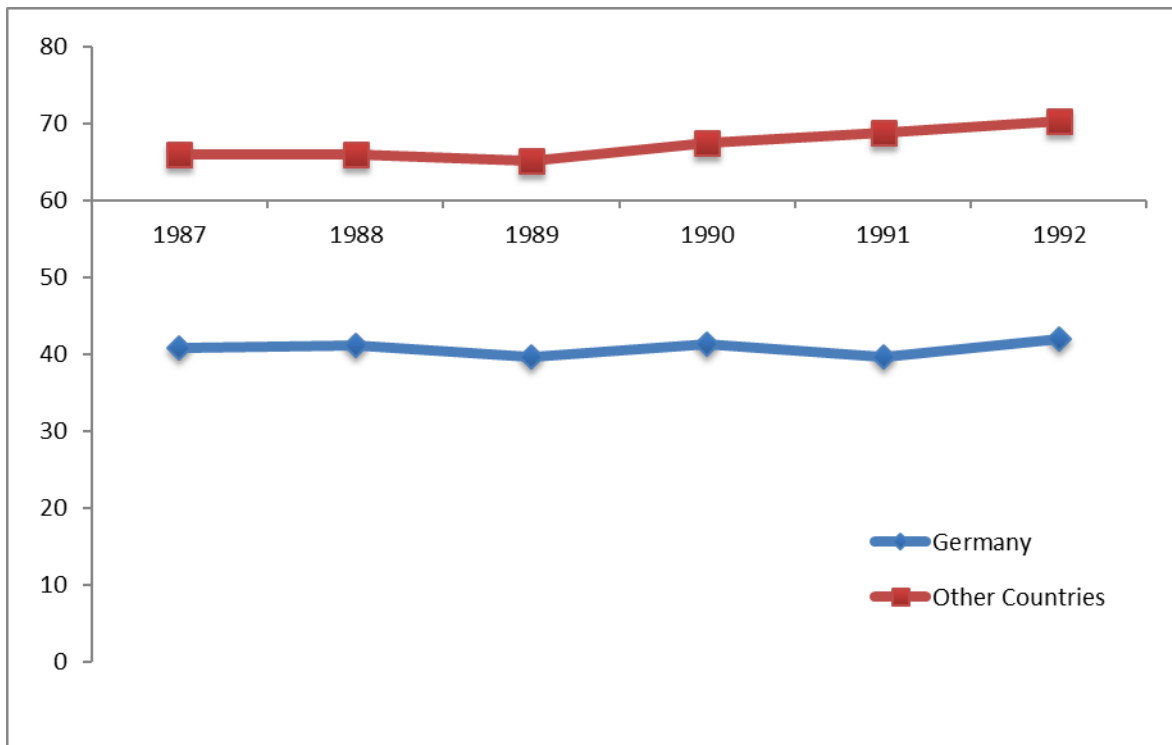
Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Διαγράμματα 3.51-3.54: Δημόσιο Χρέος Ποσοστό του ΑΕΠ (1987-1992 & 2007-2012)

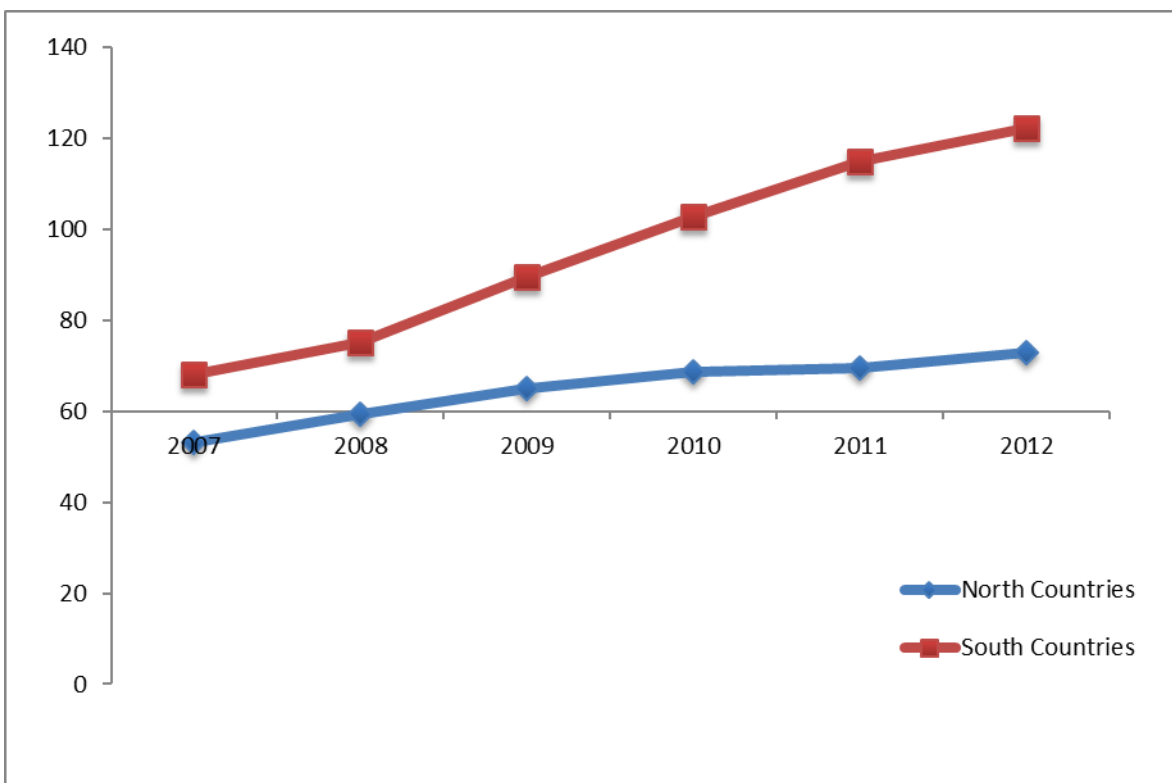
Διάγραμμα 3.51

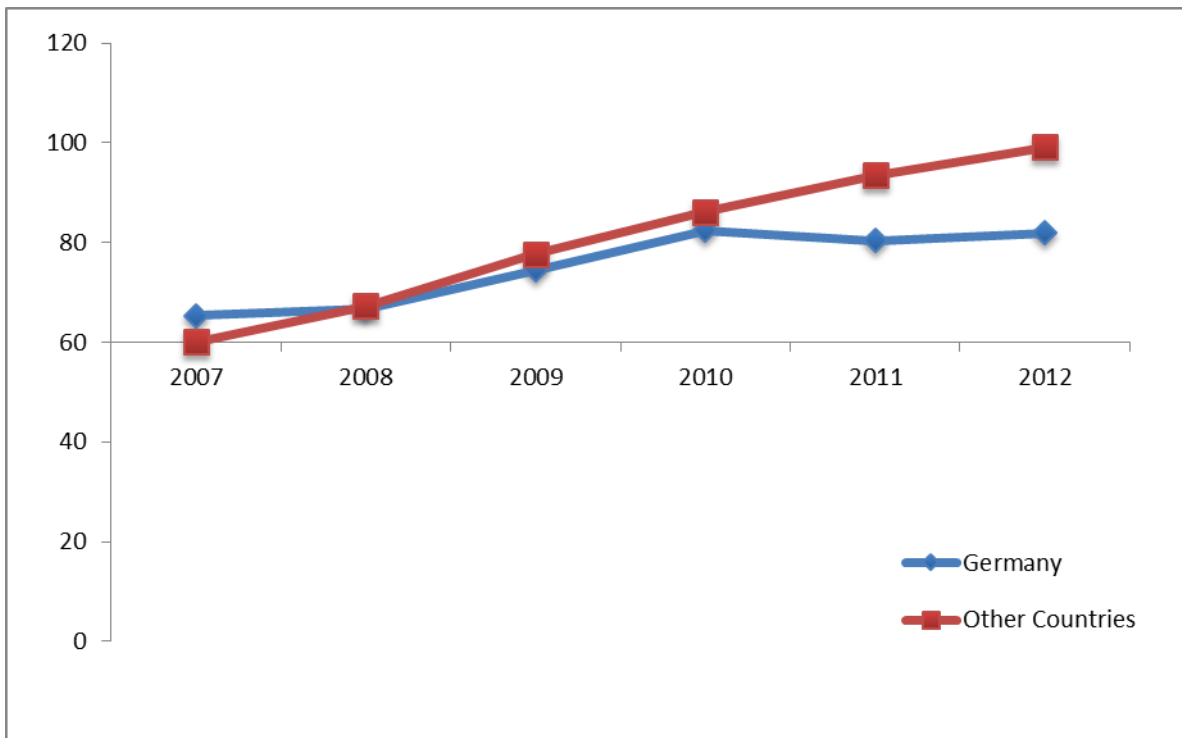
Διάγραμμα 3.52

Διάγραμμα 3.53

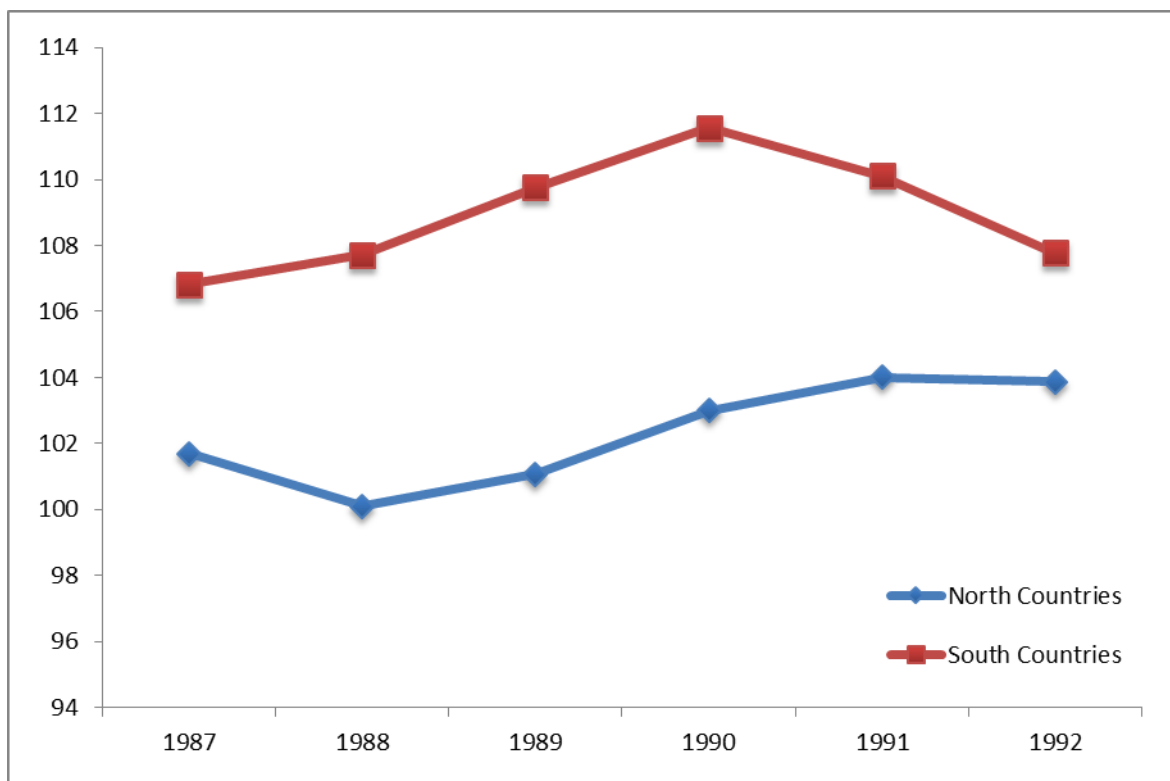
Διάγραμμα 3.54

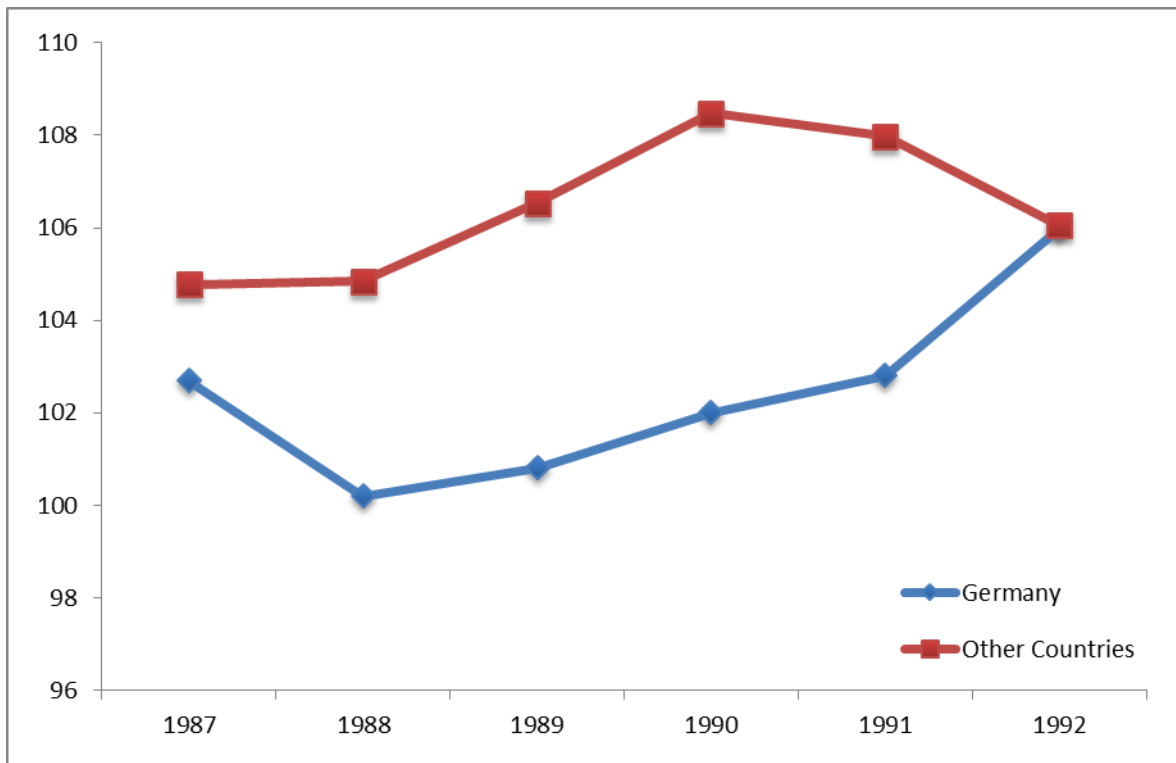
Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Διάγραμμα 3.55-3.58: Μοναδιαίο κόστος εργασίας (1987-1992 & 2007-2012)

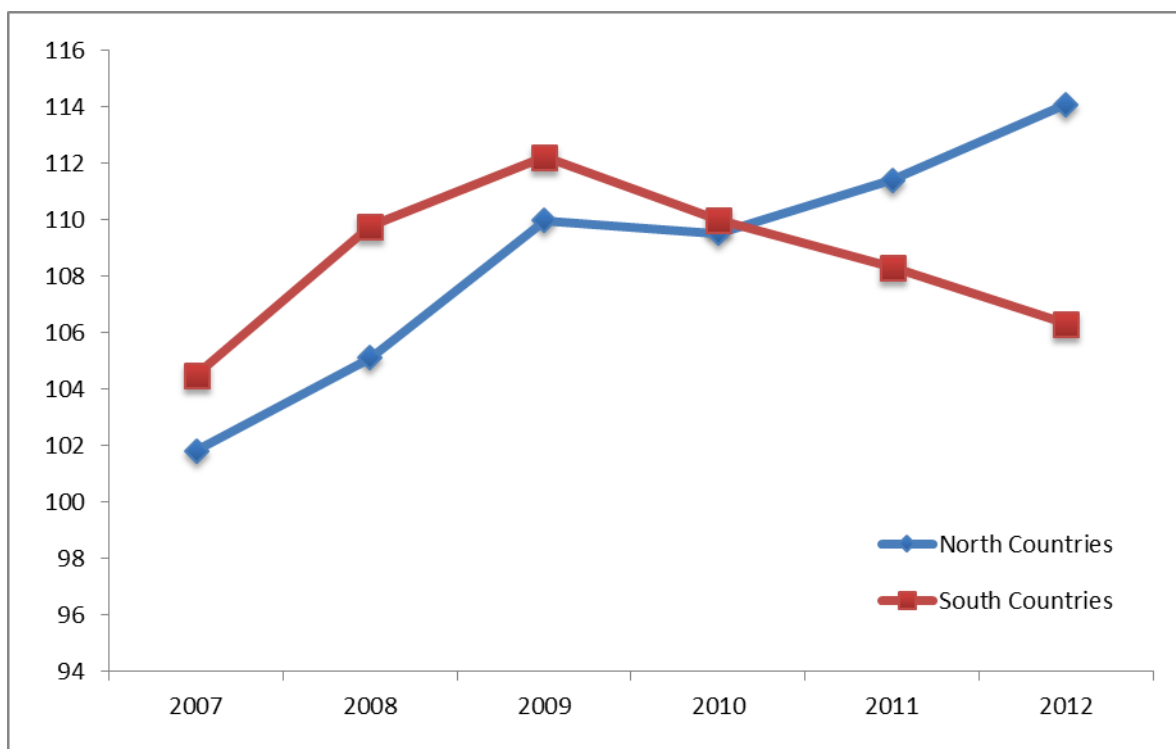
Διάγραμμα 3.55

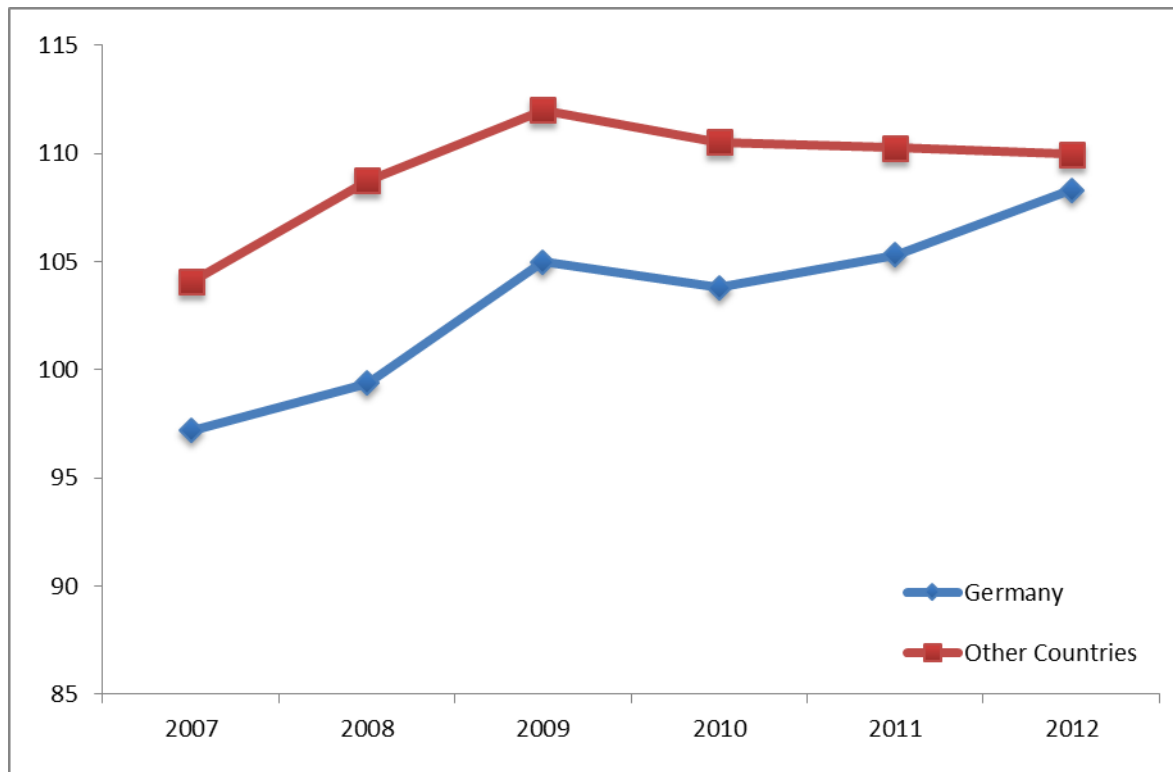
Διάγραμμα 3.56

Διάγραμμα 3.57

Διάγραμμα 3.58

Source: OECD Outlook 1999,2013, European Economy 2013, IMF April 2013, AMECO

Η κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου και η Γερμανική ενοποίηση που ακολούθησε, έδωσε κίνητρο στην πλεονασματική Γερμανία, στην αύξηση των Δημοσιονομικών δαπανών, αύξηση του δανεισμού και μεταφορά εισοδημάτων, προκειμένου την ανοικοδόμηση της Ανατολικής Γερμανίας⁵¹. Αυτή η πολιτική, παρόλο την οικονομική ανάπτυξη, τροφοδότησε πληθωριστικές πιέσεις με αποτέλεσμα την άνοδο των επιτοκίων από την Γερμανική Κεντρική Τράπεζα, προκειμένου την συγκράτηση του Πληθωρισμού. Ωστόσο, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ο Πληθωρισμός δεν αποτελούσε βασικό πρόβλημα για τις Γαλλία, Ιταλία, Μ. Βρετανία, αλλά η ύφεση. Αντίθετα, η ενοποίηση της Γερμανίας είχε συμβάλει σε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και έντονες πληθωριστικές πιέσεις. Αυτές οι διαφορετικές οικονομικές συνθήκες στάθηκαν αφορμή και δημιούργησαν το πεδίο αντιπαραθέσεων. Όσο η πρόοδος των νομισμάτων των υπόλοιπων κρατών παρέμενε στο Γερμανικό Μάρκο, έπρεπε να ακολουθούν αναπόφευκτα την περιοριστική πολιτική της Γερμανίας με μοναδικό στόχο την καταπολέμηση του Πληθωρισμού. Αναμφίβολα, κάποια εξωτερική διαταραχή θα οδηγήσει σε διαφωνίες και αντιπαραθέσεις τα κράτη-μέλη, για την ασκούμενη Νομισματική Πολιτική.

⁵¹ Η ενοποίηση της Γερμανίας, συνοδεύτηκε από Δημοσιονομική επέκταση, αύξηση του δανεισμού και μεταφορά εισοδημάτων προκειμένου την ανοικοδόμηση της Ανατολικής Γερμανίας, κάτι το οποίο οδήγησε σε εκρηκτική άνοδο του Πληθωρισμού, με αποτέλεσμα την άνοδο των επιτοκίων από την Γερμανική Κεντρική Τράπεζα.

Το n-1 πρόβλημα αποτελεί την κυρίαρχη αιτία προβλήματος αξιοπιστίας σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή ενιαίου νομίσματος (De Grauwe, 1996). Η παραπάνω άκαμπτη πολιτική από την Γερμανία, οδήγησε την Γαλλία, την Ιταλία και την Μ. Βρετανία, να ακολουθήσουν σε άνοδο των εγχώριων επιτοκίων, προκειμένου να μην διαταραχθούν οι ισοτιμίες των νομισμάτων τους με το Γερμανικό Μάρκο, έτσι ώστε να μην κλονισθεί η αξιοπιστία τους, αναφορικά με την πορεία προς το κοινό νόμισμα.

Αναμφισβήτητα, η έναρξη του 1^{ου} σταδίου της Ο-ΝΕ (1990-1993), στο πλαίσιο της μετάβασης προς την ΕΕΑ έως το 1992, με την κατάργηση των ελέγχων στην κινητικότητα των Κεφαλαίων, δημιούργησε πιέσεις, αύξησε την πιθανότητα κερδοσκοπικών επιθέσεων και περιορίσε σημαντικά την ικανότητα αρκετών κρατών-μελών στην επίτευξη των επιθυμητών στόχων της Απασχόλησης και του Πληθωρισμού (ΕΚΤ, 2006). Οι κερδοσκοπικές επιθέσεις σε μια ΝΕ, εμφανίζονται κυρίως κατά των αδύναμων χωρών με υψηλό Δημόσιο χρέος και πυροδοτούνται από μη διατηρήσιμα ελλείμματα στο ΙΤΣ, δηλαδή ελλείμματα που προσδίδουν ασταθή δυναμική στο εξωτερικό χρέος (ΤτΕ, 2010α). Οι Αγορές και οι κερδοσκόποι, γνωρίζουν πολύ καλά τις αδυναμίες των ΝΕ, οι οποίες παραμένουν ίδιες από την περίοδο του ΕΝΣ: α) Υπάρχει αποκέντρωση των δημοσίων δαπανών, (πραγματοποιούνται από εθνικές κυβερνήσεις, οι οποίες αδυνατούν να χρηματοδοτήσουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις), β) δεν υφίσταται αποτελεσματικός μηχανισμός χρηματοδότησης στην περίπτωση που κάποιο κράτος-μέλος αντιμετωπίζει προβλήματα υπερχρέωσης και γ) είναι αρκετά δύσκολη η Δημοσιονομική πειθαρχία σε περιβάλλον λιτότητας, ύφεσης και υψηλής Ανεργίας (Αργείτης-Κορατζάνης, 2011).

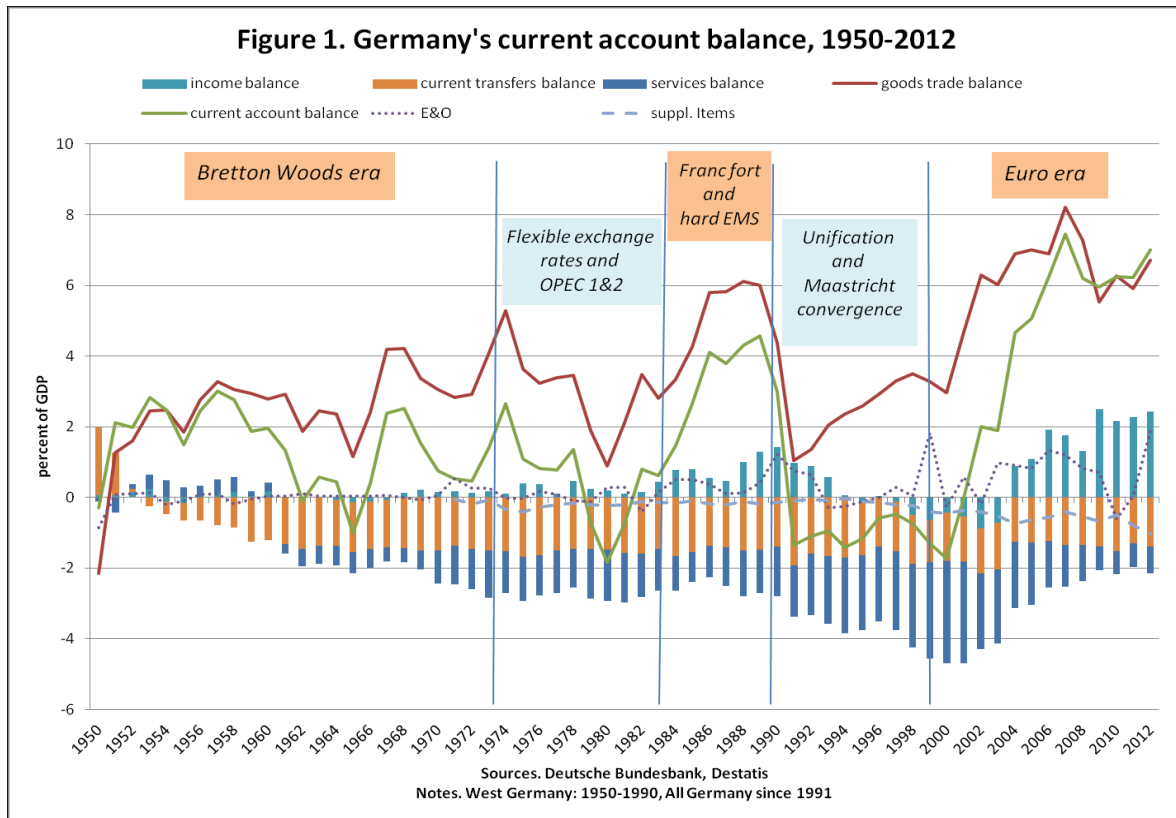
Ομολογουμένως, η Γερμανία, διαμέσου του ΕΝΣ εξασφάλιζε τον έλεγχο του Γερμανικού Πληθωρισμού, αγνοώντας την συναλλαγματική ισοτιμία του Μάρκου με τα υπόλοιπα νομίσματα του συστήματος. Η αδιάλλακτη στάση της Γερμανίας, αναφορικά με την άνοδο των επιτοκίων, προς εξυπηρέτηση του Εθνικού συμφέροντος και επιδεικνύοντας αδιαφορία στην αλληλεγγύη, την αμοιβαία υποστήριξη και τις συνέπειες που θα ακολουθούσαν, οδήγησαν σε σοβαρότατους κλυδωνισμούς το ΕΝΣ. Εξαιτίας των ανισορροπιών ανάμεσα στις οικονομίες του ΕΝΣ, αρκετές χώρες αντιμετώπιζαν χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και υψηλή Ανεργία, με αποτέλεσμα η πολιτική της αύξησης των επιτοκίων, να τις οδηγήσει στην εμβάθυνση της ύφεσης. Το αποτέλεσμα ήταν η κατάρρευση του ΕΝΣ (Krugman-Obstfeld-Melitz, 2011).

Είναι πραγματικά εκπληκτικό και συνάμα οδυνηρό, η διαπίστωση 20 χρόνια αργότερα, πως οι ίδιες λανθασμένες πολιτικές της αποπληθωριστικής Ανταγωνιστικότητας επαναλαμβάνονται την περίοδο 2007-2012, όταν η οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου (2007-2008) οδήγησε στην εμφάνιση των ανισορροπιών, εξαιτίας του χάσματος Ανταγωνιστικότητας, ενισχύοντας τις πιέσεις για προσαρμογές στο πλαίσιο του άκαμπτου ΣΣΑ (1997, 2005) και των κριτηρίων σύγκλισης. Ο μονοσήμαντος χαρακτήρας των μέτρων με επικέντρωση στην λιτότητα, την απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων και την περιστολή των κοινωνικών δαπανών, εμφάνισαν την ύφεση στις οικονομίες της Ευρωζώνης, (όπως και στο ΕΝΣ) οι οποίες παρουσίαζαν ανισορροπίες. Η «μανία» της Γερμανικής αποπληθωριστικής πολιτικής και των περιοριστικών πολιτικών στο πλαίσιο των προγραμμάτων σύγκλισης, έχει παγιώσει την Ευρωζώνη, (όπως και το ΕΝΣ), σε χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης («Μόνιμη Στασιμότητα»), αύξηση του Δημοσίου χρέους, κίνδυνο αποπληθωρισμού και διεύρυνση του χάσματος Ευρώ (€) Βορρά-Νότου. Αποτελεί γεγονός, πως τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ (1992) και οι περιορισμοί του ΣΣΑ (1997, 2005), αποδυναμώνουν την σταθεροποιητική δυνατότητα των εθνικών Δημοσιονομικών πολιτικών, καθώς δεν υπάρχει η διακριτική ευχέρεια άσκησης αντικυκλικής πολιτικής. Επομένως, όταν δεν υπάρχει κεντρικά σχεδιασμένος προϋπολογισμός στήριξης της εσωτερικής Ζήτησης στην ΝΕ, η ανάπτυξη στηρίζεται αποκλειστικά στις εξαγωγές (Fitoussi, 2010). Ωστόσο, όταν επικρατούν συνθήκες ύφεσης στο σύστημα, ο εξαγωγικός προσανατολισμός δεν αποτελεί λύση στο πρόβλημα, αλλά αδιέξοδο (Roach, 2010). Άλλωστε, όπως τονίζει ο De Grauwe (1996), όταν δεν υπάρχει κάποιας μορφής ευελιξία, οι άκαμπτοι κανόνες πρέπει να εγκαταλειφθούν.

Ο κεντρικός έλεγχος της Προσφοράς χρήματος στην Ευρωζώνη, (όπως στο ΕΝΣ), επηρεάζεται εξ' ολοκλήρου από την Γερμανία. Το ίδιο συνάδει από την λειτουργία της ΕΚΤ, η οποία αποτελεί πιστό αντίγραφο της Bundesbank. Μέχρι τώρα, έχει αποδειχθεί πως ο έλεγχος του ενιαίου νομίσματος (€), ουσιαστικά δεν πραγματοποιείται από κοινούς Θεσμούς, αλλά από την επιρροή της Γερμανίας, καταστρατηγώντας την Νομισματική Πολιτική και φανερώνοντας την αποτυχία των Ευρωπαίων ηγετών, στον περιορισμό της. Οι σημαντικότερες αυξήσεις των πλεονασμάτων του Γερμανικού ΙΤΣ και του Εμπορικού Ισοζυγίου, σημειώθηκαν τις περιόδους της Β' Φάσης του ΕΝΣ (1987-1992) και της Ευρωζώνης (2007-2012) (Διάγραμμα 3.59). Η σχετική σταθερότητα των τιμών, σε συνδυασμό με τις σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες, ενίσχυσαν την Γερμανική Ανταγωνιστικότητα, καθώς η

Γερμανία ακολουθούσε την πολιτική του «Beggars-Thy-Neighbor», αυξάνοντας το Εμπορικό της πλεόνασμα σε βάρος τρίτων χωρών.

Διάγραμμα 3.59: ΙΤΣ Γερμανίας (1950-2012)

Source: Bibow, 2013

Η επιδίωξη της Ανταγωνιστικής λιτότητας στους αδύναμους εταιρους των ΝΕ έχει αποτελέσει σημαντική κινητήρια δύναμη στην συνεχιζόμενη διαδικασία της ασύμμετρης επανεξισορρόπησης, οδηγώντας στην ύφεση, στον αποπληθωρισμό και την αύξηση του Δημοσίου χρέους. Ενώ η Γερμανία κατάφερε να ισορροπήσει τους δημόσιους προϋπολογισμούς της στηριζόμενη στα εξωτερικά πλεονάσματα, οι υπόλοιπες χώρες, προσπαθούν να ανακτήσουν την Ανταγωνιστικότητά τους, διαμέσου μιας αποπληθωριστικής διαδικασίας «εσωτερικής υποτίμησης», αντιμετωπίζοντας εκρηκτικά Δημόσια οικονομικά (Bibow, 2013). Το αποτέλεσμα το οποίο προκύπτει, είναι η παρατήρηση, πως τόσο η υπεροψία της Γερμανίας, η οποία προέρχεται από την ηγεμονική της τάση, όσο και ο αιφνιδιασμός, η ατολμία, η αμηχανία, η αβεβαιότητα ατελούς πληροφόρησης, (η οποία αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην ανάληψη κοινής δράσης) και η χρονική υστέρηση, αναγνώρισης, λήψης απόφασης, εφαρμογής και αποτελεσματικότητας, που διακατέχει τους Ευρωπαίους ηγέτες στην ανάληψη συλλογικών δράσεων, διαμέσου της καλλιέργειας

κλίματος αμοιβαίας υποστήριξης, αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης (Burda-Wyplosz, 2008), αποτελεί μακροχρόνιο σύνδρομο, εξάγοντας το συμπέρασμα πως ελλοχεύει ο κίνδυνος το Ευρώ (€) οικοδόμημα, να υποπέσει στα ίδια λάθη αποτυχίας της Β' Φάσης του ΕΝΣ⁵².

Στην «Ζώνη του Μάρκου» η Γερμανία ανέλαβε την κεντρική διαχείριση του συστήματος, διότι αποτελούσε την μεγαλύτερη και οικονομικά ισχυρότερη χώρα-μέλος, με την φήμη της χώρας με βασικό στόχο την καταπολέμηση του Πληθωρισμού, επομένως, για αρκετά κράτη που αντιμετώπιζαν προβλήματα τιθάσευσης των ρυθμών Πληθωρισμού, θεωρήθηκε ευκαιρία η πρόσδεση των νομισμάτων τους στο Γερμανικό Μάρκο. Ακριβώς η ίδια πολιτική, ακολουθήθηκε και στην Ευρωζώνη. Το Ευρώ (€), αναδεικνύεται σε ένα σκληρό νόμισμα ανάλογο του Γερμανικού Μάρκου και η ΕΚΤ με μοναδικό στόχο την καταπολέμηση του πληθωρισμού, αποτελεί πιστό αντίγραφο της Bundesbank, για τις ίδιες αιτιολογίες του παρελθόντος. Επομένως, είναι γεγονός πως η Νομισματική Πολιτική του συστήματος την περίοδο 2007-2012, αντικατοπτρίζει τα συμφέροντα της Γερμανικής κυβέρνησης, αντίστοιχα με την περίοδο 1987-1992, επιτείνοντας τις ανισορροπίες, όπου οδηγήθηκε σε κατάρρευση το ΕΝΣ. Ομολογουμένως, η Γερμανία γνώριζε πολύ καλά τις παθογένειες των υπόλοιπων κρατών-μελών και το πλεονέκτημα το οποίο είχε στον τομέα της Ανταγωνιστικότητας.

Τα διδάγματα που εξάγονται από την λειτουργία της «Ζώνης του Μάρκου» και της «Ζώνης του Ευρώ» είναι ότι σε περιβάλλον έντονων ανισορροπιών και καταστρατήγησης της Νομισματικής Πολιτικής από την ηγέτιδα χώρα (n-1), υπάρχει τρομερή δυσκολία των ασθενέστερων οικονομιών να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του συστήματος (Πρόβλημα Προσαρμογής). Σύμφωνα με την περίφημη φράση του Roy Jenkins (1978), «*Θα ήταν απολύτως απαράδεκτο αν κάθε επιθυμητό βήμα συνεπάγεται οφέλη από τα οποία θα επωφελούνται οι ισχυροί, ενώ οι αδύναμοι θα βρίσκονται απομονωμένοι*». Επιπλέον, αν η Γερμανία συνεχίσει να ασκεί πολιτικές με γνώμονα το ίδιο όφελος εις βάρος των υπολοίπων, το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης, προβλέπεται δυσοίωνο (Πελαγίδης, 1997).

⁵² Το ΕΝΣ διακρίνεται σε δύο φάσεις, την πρώτη, από το 1979-1986 και την δεύτερη την περίοδο 1987-1992, η οποία προσομοιάζει με την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, εξαιτίας της αποφυγής των νομισματικών επανευθυγραμμίσεων. Τα βασικά χαρακτηριστικά που παρουσίαζε η πρώτη φάση του ΕΝΣ (1979-1986) ήταν οι Διμερείς συμφωνίες, οι Συναινετικές αποφάσεις και η Αμοιβαία υποστήριξη. Αναφορικά με τις Διμερείς συμφωνίες, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες παρέμεναν σταθερές αλλά με δυνατότητα προσαρμογής. Οριζόταν μια επίσημη κεντρική ισοτιμία μεταξύ οποιουδήποτε ζεύγους νομισμάτων και ένα περιθώριο διακύμανσης $\pm 2,25\%$. Στις Συναινετικές αποφάσεις, αν κάποια χώρα μονομερώς επιθυμούσε να μεταβάλλει την συναλλαγματική ισοτιμία, δεν ήταν εφικτό να το πράξει χωρίς την προηγούμενη συναίνεση κάθε κράτους-μέλους. Η Αμοιβαία υποστήριξη στηριζόταν στο γεγονός πως οι Κεντρικές Τράπεζες, είχαν την δυνατότητα να δανειστούν απεριόριστες ποσότητες μεταξύ τους, κατόπιν μιας πολύ μικρής προειδοποίησης.

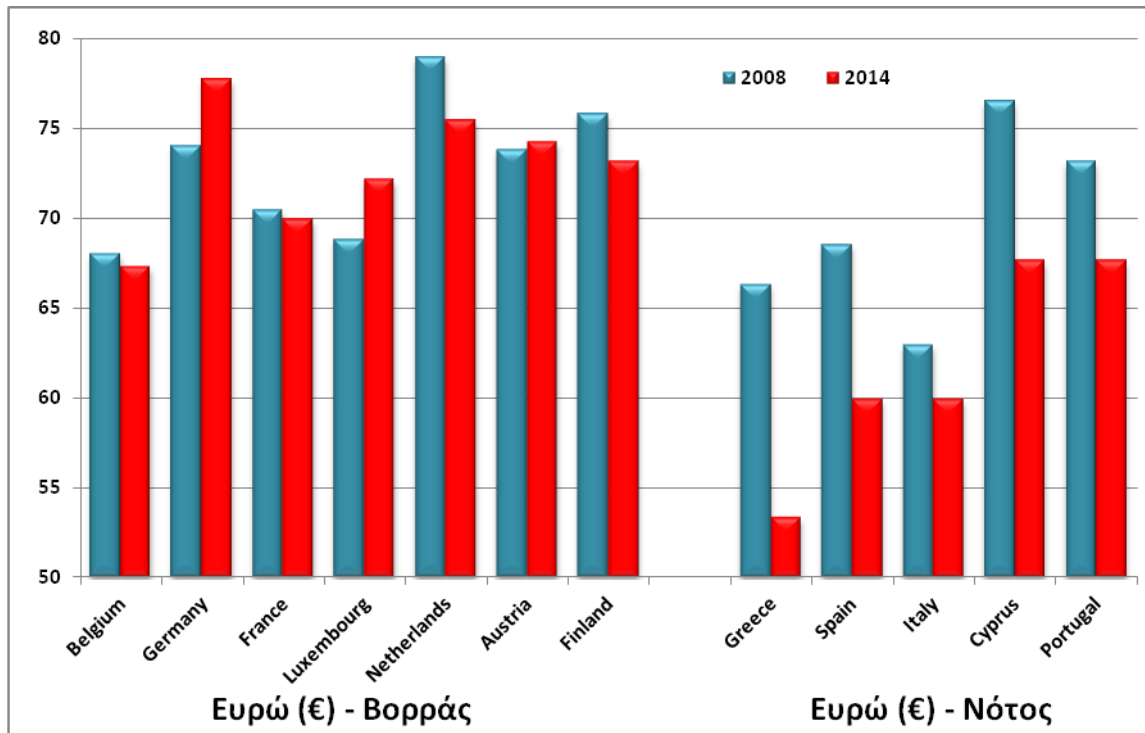
Τα βασικά προβλήματα ανέκυψαν, διότι έγινε μια προσπάθεια σύγκλισης στο πεδίο της Νομισματικής Πολιτικής και όχι στην διαχείριση των Δημοσιονομικών ελλειμμάτων που επηρεάζουν τις Νομισματικές εξελίξεις (Χυτήρης, 1991). Επιπροσθέτως, ο συντονισμός των Μακροοικονομικών πολιτικών ήταν σχετικά αδύναμος και η προσπάθεια οικοδόμησης ενός αποτελεσματικού πλαισίου πολιτικής, προσέκρουε σε προβλήματα προτεραιοτήτων, αναφορικά με τις διαφορετικές επιπτώσεις πτυχών των Οικονομικών και Νομισματικών Πολιτικών, καθώς και ζητημάτων εθνικής κυριαρχίας, αναφορικά με την εκχώρηση εξουσιών σε υπερεθνικό επίπεδο, κυρίως από την πλευρά της Γερμανίας (Αργεϊτης-Κορατζάνης, 2011).

3.5 Μακροοικονομικές Ανισορροπίες & Συμπερασματικές διαπιστώσεις

Ομολογουμένως, τόσο το ΕΝΣ όσο και η Ευρωζώνη, οικοδομήθηκαν δίχως να διαθέτουν τους κατάλληλους μηχανισμούς και τις προδιαγραφές για την αντιμετώπιση των ασύμμετρων διαταραχών. Σε περιβάλλον όξυνσης της Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας, δυστυχώς, η επίτευξη πνεύματος συνεργασίας, ισονομίας, ειρήνης και ασφάλειας, έχει αντικατασταθεί από την αδιέξοδη κυνική λογική των αριθμών και των κριτηρίων σύγκλισης, τροφοδοτώντας συνθήκες κοινωνικής διάσπασης και αποσταθεροποίησης. Αναπόφευκτα, ο ρόλος επίδειξης Ηγεμονικής σταθερότητας από την Γερμανία, επενδύοντας στην αύξηση της Ανταγωνιστικότητάς της, εις βάρος των υπολοίπων κρατών-μελών, επιδείνωσε και συνεχίζει να επιδεινώνει αυτήν την κατάσταση. Είναι πραγματικά οδυνηρό, η διαπίστωση πως η μεγαλύτερη αύξηση των πλεονασμάτων του ΙΤΣ και του Εμπορικού Ισοζυγίου της Γερμανίας, έχουν επιτευχθεί αυτές τις δύο περιόδους, υπονομεύοντας την οικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα και με γνώμονα παράλληλα τον εξαγωγικό προσανατολισμό, καταστρατηγεί την Νομισματική Πολιτική η οποία πλήττει και την Παγκόσμια Οικονομία. Η εξάρτηση της Γερμανικής οικονομίας από τις εξαγωγές και η αναιμική αύξηση του ρυθμού της εγχώριας Ζήτησης, εμποδίζουν και υπονομεύουν την σταθερότητα της Ευρωζώνης, με μια διαρκής αποπληθωριστική τάση η οποία οδηγεί σε οικονομική εξασθένηση, με τρομερή δυσκολία των ασθενέστερων οικονομιών να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του συστήματος. Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Ανάλυσης πολιτικών Αγοράς Εργασίας και Κατάρτισης (Cedefop, 2015), στην Ευρωζώνη τα τελευταία χρόνια κυριαρχεί μια άνιση ανάκαμψη της Απασχόλησης, με το επίπεδο Απασχόλησης στα κράτη-μέλη του Ευρώ (€) Νότου να κυμαίνεται αρκετά χαμηλά, με πρόβλεψη να προσεγγίσει τα πρό της κρίσης του 2008 επίπεδα, τουλάχιστον σε μια

δεκαετία. Αντιθέτως, στα κράτη-μέλη του Ευρώ (€) Βορρά, το επίπεδο Απασχόλησης έχει ανέλθει σχεδόν στα πρό της κρίσης του 2008 επίπεδα (Διάγραμμα 3.60).

Διάγραμμα 3.60: Επίπεδα Απασχόλησης, (2008 & 2014), σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης, (Ευρώ (€) Βορράς - Νότος), (Ποσοστό ατόμων εργάσιμης ηλικίας 20-64, στο σύνολο των ατόμων εργάσιμης ηλικίας, αντίστοιχα)

Source: Eurostat

Φαίνεται παράλογο, ωστόσο η Αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης, ουσιαστικά προσομοιάζει με την οικοδόμηση ενός νέου ΕΝΣ, δηλαδή μιας Ατελής ΝΕ. Σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή ενιαίου νομίσματος, η ασυμμετρία εκδηλώνεται με την άνιση κατανομή των βαρών για επεμβάσεις και προσαρμογές. Αναμφισβήτητα, κράτη-μέλη όπως η Γερμανία και η Ολλανδία, έχουν τελειώς διαφορετικές οικονομικές δομές και πραγματικές οικονομίες, σχετικά με τις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία. Κατά συνέπεια, είναι αδύνατον οι Ευρώ (€) Νότιες χώρες να γίνουν εξίσου Ανταγωνιστικές, σε σχέση με τις Ευρώ (€) Βόρειες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί το τεχνολογικό περιεχόμενο στην παραγωγή αγαθών, όπου είναι πολύ μεγαλύτερο στην Γερμανία, αναφορικά με την Ελλάδα, κάτι το οποίο αντικατοπτρίζεται στις διαφορές στα επίπεδα της Παραγωγικότητας, Ευρώ (€) Βόρειων και Νότιων κρατών-μελών. Υπό τις παρούσες συνθήκες, καθίσταται δύσκολη η επίτευξη εμπορικών πλεονασμάτων στο περιβάλλον της ΝΕ για όλα τα κράτη-μέλη. Μοναδική λύση του προβλήματος, είναι η ριζική

αναδιάρθρωση της Αρχιτεκτονικής της Ευρωζώνης με την ενοποίηση του Τραπεζικού τομέα και της Δημοσιονομικής Πολιτικής όπου θα συμπληρώσει την ΝΕ, δημιουργώντας μια Ομοσπονδιακή Ένωση ταυτόχρονα με μία Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα κατά τα πρότυπα των ΗΠΑ. Κατά πάσα πιθανότητα, μόνον έτσι μπορεί να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ Ευρώ (€) Βορρά και Νότου. Στις ΗΠΑ, οι κάτοικοι ορισμένων πολιτειών, όπως για παράδειγμα, η Νέα Υόρκη, πληρώνουν περισσότερους φόρους σε σύγκριση με άλλες πολιτείες, όπως η Λουϊσιάνα του Αμερικάνικου Νότου, οι οποίες καταβάλλουν λιγότερους φόρους και λαμβάνουν μεγαλύτερες επιδοτήσεις από την Ουάσιγκτον. Σε περιπτώσεις καταστροφικών γεγονότων (π.χ. πλημμύρες, σεισμοί κ.ά., ή ύφεσης), διαμέσου διάφορων προγραμμάτων, η Ουάσιγκτον στέλνει βοήθεια για την ανακαίνιση κατοικιών ή για την καταβολή επιδομάτων Ανεργίας. Τέτοιου είδους αναδιανεμητικές πολιτικές, οι οποίες πηγάζουν μέσα από ένα ισχυρό ενιαίο Θεσμικό πλαίσιο, δεν υφίστανται στην Ευρωζώνη. Αντιστοίχως, δεν υπάρχει Ομοσπονδιακός Θεσμός δημόσιων συντάξεων για το εργατικό δυναμικό. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, μία προβληματική τράπεζα δεν είναι υπόθεση της κάθε πολιτείας που τυχαίνει να είναι η έδρα της. Είναι πρόβλημα της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας και της Ουάσιγκτον. Και όλες οι τραπεζικές καταθέσεις είναι Ομοσπονδιακά ασφαλισμένες, ανεξαρτήτως τράπεζας και Πολιτείας. Συνεπώς, όπως αποδεικνύεται, η Ευρωζώνη παραμένει Ατελής ΝΕ και δεν αποτελεί μία Ένωση ισότιμων μελών (Παπαδημητρίου, 2014).

Είναι γεγονός, πως η δημιουργία του κοινού νομίσματος (€) (όπως και στο ΕΝΣ) βασίστηκε περισσότερο σε κριτήρια ονομαστικής σύγκλισης (Πληθωρισμός, Δημοσιονομικό έλλειμμα, Δημόσιο χρέος, Συναλλαγματική σταθερότητα και σύγκλιση μακροπρόθεσμων επιτοκίων - Συνθήκη του Μάαστριχτ, 1992) και λιγότερο σε παράγοντες σύγκλισης της δομής των πραγματικών οικονομιών, (ΙΤΣ, ΠΣΣΙ, ΜΚΕ κ.α.- Macroeconomic Imbalances Procedure). Αναμφίβολα, η ονομαστική σύγκλιση δεν μπορεί να έχει διάρκεια, δίχως την επίτευξη πραγματικής σύγκλισης. Από την στιγμή που η Ευρωζώνη δεν αποτελεί ΑΝΠ, αποτελεί λανθασμένη επιλογή η ίδια συνταγή της απορρόθμισης, ως αναγκαίος Θεσμικός μετασχηματισμός προκειμένου την απελευθέρωση των δημιουργικών δυνάμεων της ΝΕ, με σκοπό την διασφάλιση της αξιοπιστίας του Ευρώ (€). Αυτή η στρέβλωση, της απαξίωσης της Δημοσιονομικής ενοποίησης και η λανθασμένη χάραξη πορείας, ταλανίζει τις Ευρωπαϊκές χώρες από την δεκαετία του 1970. Η Αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης, αποτελεί συνέχεια της ιδιαιτερότητας του ΕΝΣ και συνάδει με το γεγονός της ύπαρξης ενός κεντρικού οργάνου υπό τον αυστηρό έλεγχο της Γερμανίας, για την άσκηση της Νομισματικής Πολιτικής και

ανεξάρτητων εθνικών Δημοσιονομικών αρχών, για την εφαρμογή των Δημοσιονομικών Πολιτικών. Η ανάπτυξη ενός μηχανισμού διαχείρισης των ασύμμετρων διαταραχών σε μια ΝΕ, θυσιάστηκε, στην εξυπηρέτηση Εθνικών συμφερόντων και κυρίως των Γερμανικών (Αργείτης-Κορατζάνης, 2011).

Η κρίση η οποία εκδηλώνεται στις οικονομίες του Ευρώ (€) Νότου, είναι κυρίως Δημοσιονομική, με βασικά χαρακτηριστικά τα δίδυμα ελλείμματα και την αύξηση του Δημόσιου χρέους. Ωστόσο, η αξιολόγηση τους χρειάζεται να γίνει σε ένα βαθύτερο πλαίσιο, συνδυάζοντας τις αδυναμίες και τα διαρθρωτικά προβλήματα του συστήματος παραγωγής, την χαμηλή Ανταγωνιστικότητα και την λειτουργία της ΝΕ. Είναι φανερό, πως η διαχείριση της τρέχουσας κρίσης, υπαγορεύεται από την Γερμανία εξαιτίας της οικονομικής πρωτοκαθεδρίας της, προωθώντας πολιτικές οι οποίες υποτάσσουν τους συλλογικούς στόχους προς την επίτευξη Εθνικού συμφέροντος. Αυτή η κίνηση φανερώνει ξεκάθαρα ότι αντίκειται στο πνεύμα μιας ευρύτερης υπερεθνικής διαδικασίας Ευρώ (€) ολοκλήρωσης, προκειμένου την επίτευξη κοινών στόχων. Επιπλέον, το έλλειμμα αλληλεγγύης το οποίο εξέπεμπε η στάση της Γερμανίας, υπονομεύει διαρκώς την εμπιστοσύνη των Αγορών στην ΝΕ. Η δυσαρέσκεια, η αποξένωση και η αποστροφή που έχει φέρει η επιβολή των αυστηρών όρων μιας οικονομικής πολιτικής λιτότητας, κλυδωνίζει τα θεμέλια του Ευρώ (€) οικοδομήματος (Κατσίκας, 2012b).

Στην περίπτωση που η άσκηση της Νομισματικής Πολιτικής αποσκοπεί στην αλληλεγγύη, την αμοιβαιότητα και την υποστήριξη το σύστημα λειτουργεί με επιτυχία, αξιοπιστία και ασφάλεια. Όταν όμως οι εξωγενείς πιέσεις οδηγούν την άσκηση της Νομισματικής Πολιτικής να εξυπηρετεί την επίτευξη εσωτερικής σταθερότητας κάποιας χώρας, το σύστημα θα αποσταθεροποιηθεί και θα φτάσει σε σημείο κατάρρευσης. Οι διαφορετικοί ρυθμοί πληθωρισμού, επηρεάζουν την Ανταγωνιστικότητα των κρατών και αυξομειώνουν τα ελλείμματα στο ΠΣ, οδηγώντας σε χαμηλότερο επίπεδο Παραγωγής και Απασχόλησης. Οι ασυμμετρίες που προκαλούνται είναι ότι οι πλεονασματικές χώρες αναπτύσσονται ενώ οι ελλειμματικές θα πιέζονται διαρκώς να διορθώσουν τα ελλείμματά τους υιοθετώντας περιοριστικές πολιτικές, εισάγοντας ουσιαστικά μια αποπληθωριστική κατεύθυνση στο σύστημα (Χυτήρης, 1991). Ωστόσο, σε ένα σύστημα στο οποίο υπάρχουν πλεονασματικές και ελλειμματικές χώρες η εφαρμογή διηνεκών προγραμμάτων λιτότητας στις ελλειμματικές οικονομίες, σκοπεύοντας στην συγκράτηση των ελλειμμάτων διαμέσου της μείωσης των εισοδημάτων και εισαγωγής αποπληθωριστικής πολιτικής, ξεπερνάει τα όρια της λογικής.

Αναμφισβήτητα, η περίοδος 2007-2012, σε μια προσπάθεια υπενθύμισης των γραμμικών και κυκλικών εξελίξεων του ιστορικού της Ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης, μας υπενθυμίζει πως στην διαμόρφωση της Αρχιτεκτονικής της Ευρωζώνης υιοθετήθηκαν τα λάθη και οι παραλείψεις οικονομικής πολιτικής της περιόδου 1987-1992 του ΕΝΣ, (μια περίοδος Ατελούς ΝΕ), όπου το σύστημα οδηγήθηκε στην κατάρρευση. Δυστυχώς, η άκαμπτη και αλαζονική στάση της Γερμανίας, δεν της επέτρεψε την διδαχή των αποτελεσμάτων του ΕΝΣ, με αποτέλεσμα να αναλαμβάνει εξολοκλήρου το βάρος της ευθύνης για τις ατέλειες οικονομικής πολιτικής και την λανθασμένη Αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης, όπως φανερώνουν οι πολιτικές των άκαμπτων Θεσμών και κανόνων που υιοθετήθηκαν υπό την μορφή των κριτηρίων του Μάαστριχτ⁵³(1992) και του ΣΣΑ (1997, 2005). Παρακάμπτοντας τις ασύμμετρες διακυμάνσεις των πραγματικών μεγεθών των οικονομιών και τις αδυναμίες του συστήματος⁵⁴, (της προηγούμενης περιόδου του ΕΝΣ), εμφανίζεται μια σκληρή πραγματικότητα, πως η Ευρωζώνη παραμένει Ατελής ΝΕ, εξαγοντας το συμπέρασμα για μια χαμένη δεκαετία της κοινής Ευρωπαϊκής πορείας, με τον κίνδυνο διάσπασης και κοινωνικής εκτροπής, να παραμένει στην επικαιρότητα.

Η θέση η οποία αναπτύχθηκε, διαμέσου των συμπερασμάτων τα οποία εξήχθησαν από την Οικονομική Ιστορία, αναφορικά με τους κλυδωνισμούς των δύο ΝΕ στην Ευρώπη εξαιτίας της μακροχρόνιας αδιάλλακτης ηγεμονικής στάσης της Γερμανίας, πιστοποιείται από την πρόσφατη ενεργοποίηση της Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών⁵⁵ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2013), προς την Γερμανία, με στόχο την διερεύνηση των

⁵³ Μια χώρα εντάσσεται στην Ευρωζώνη όταν α) ο ρυθμός Πληθωρισμού δεν υπερβαίνει περισσότερο από 1,5% τον μέσο όρο των χωρών με τους τρεις χαμηλότερους Πληθωρισμούς στην ΕΕ, β) το Μακροχρόνιο επιτόκιο δεν υπερβαίνει περισσότερο από 2% τον μέσο όρο των Μακροχρόνιων επιτοκίων, των χωρών με τους τρεις χαμηλότερους πληθωρισμούς στην ΕΕ, γ) έχει ενταχθεί στον ΜΣΙ και δεν έχει προβεί σε υποτίμηση του εθνικού νομίσματος τα τελευταία δύο χρόνια, πριν την ένταξη στην ΝΕ, δ) το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού δεν υπερβαίνει το 3% ως ποσοστό του ΑΕΠ και ε) το Δημόσιο χρέος δεν υπερβαίνει το 60% ως ποσοστό του ΑΕΠ.

⁵⁴ Οι αδυναμίες του συστήματος προκύπτουν εξαιτίας της έλλειψης κριτηρίων ΑΝΠ, των προβλημάτων n-1 και Προσαρμογής (Βλ. Υποενότητες 3.3.3 και 3.3.2 του παρόντος Κεφαλαίου).

⁵⁵ Η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη και η αύξηση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών, κατέδειξε την ανάγκη εποπτείας, στοχεύοντας στην αποτροπή των οικονομικών αποκλίσεων μεταξύ των οικονομιών, κυρίως ως προς την Ανταγωνιστικότητα. Η νομοθετική δέσμη του Δεκεμβρίου 2011 θέσπισε την Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών (Macroeconomic Imbalances Procedure-MIP), όπου εντοπίζονται οι ανισορροπίες στις οικονομίες των κρατών μελών της Ευρωζώνης. Προκειμένου την εποπτεία των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, στο πλαίσιο της Αρχιτεκτονικής της νέας οικονομικής διακυβέρνησης, έχει δημιουργηθεί μηχανισμός πρόληψης και διόρθωσης των μακροοικονομικών ανισορροπιών καθορίζοντας μια διαδικασία υπερβολικής ανισορροπίας με την δυνατότητα επιβολής προστίμων στα κράτη-μέλη που βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση, μη έχοντας συμμορφωθεί σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής. Η εποπτεία και η πρόληψη αξιολογείται κατόπιν οικονομικών δεικτών όπου παρακολουθούνται ενδελεχώς οι εθνικές οικονομίες, με προειδοποίηση των Θεσμικών οργάνων της Ευρωζώνης, στην περίπτωση πιθανών μελλοντικών προβλημάτων. Χρησιμοποιείται ένας πίνακας αποτελεσμάτων ο οποίος καταγράφει τις μεταβολές δέκα οικονομικών δεικτών, όπως τα μερίδια των εξαγωγικών αγορών, το κόστος εργασίας, το χρέος του ιδιωτικού τομέα και οι τιμές ακινήτων. Με αυτό το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντοπίζει χαρακτηριστικά πιθανών αναδυόμενων μακροοικονομικών ανισορροπιών που απαιτούν ενδελεχή εξέταση.

προβλημάτων που δημιουργούνται στους εταίρους από την οικονομική της πολιτική. Η επικέντρωση στον προσανατολισμό των εξαγωγών δίχως να δημιουργούνται προϋποθέσεις εσωτερικής Ζήτησης, (με αυξήσεις μισθών, συντάξεων, άνοιγμα των υπηρεσιών κτλ), φαντάζουν μια Γερμανική Αγορά κλειστή, στους υπόλοιπους εταίρους. Οι Μακροοικονομικοί δείκτες όπου η Γερμανία εμφανίζει αποκλίσεις σχετικά με τα αποδεκτά όρια, είναι το ΙΤΣ, το ποσοστό συμμετοχής στις παγκόσμιες εξαγωγές και η καθαρή εξωτερική θέση όπου δημιουργούν εμφανέστατο πρόβλημα στα υπόλοιπα κράτη-μέλη⁵⁶. Συνακόλουθα, ο Krugman σε πρόσφατο άρθρο του (2014), επιρρίπτει σημαντικές ευθύνες στους χειρισμούς της Γερμανίας, αναφορικά με την υψηλή Ανεργία και τον χαμηλό Πληθωρισμό στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα αναφέρει, πως η καταστροφή σε «αργή κίνηση» της Ευρωζώνης δεν οφείλεται στις οικονομίες του Ευρώ (€) Νότου, όπως η Ελλάδα ή η Ιταλία, αλλά στην Κυβέρνηση του Βερολίνου και ιδιαίτερα στους ανεύθυνους χειρισμούς.

Κατά την άποψή μας, ο φόβος του «Γερμανικού προβλήματος» που ταλανίζει την Ευρώπη για περισσότερο από έναν αιώνα, φαντάζει σαν φάντασμα, το οποίο πλανάται πάνω από την Γηραιά Ήπειρο. Η άκαμπτη στάση που επιδεικνύει η Γερμανία, αντικατοπτρίζεται στις δηλώσεις της Γερμανίδας καγκελάρου (Α. Μέρκελ-2012), σχετικά με τις αυξημένες εξουσίες που κατέχουν οι Υπερεθνικοί φορείς στην Ευρωζώνη, παρουσιάζοντας την τάση εξασθένησης και αποδυνάμωσης των κοινών Θεσμών. Πιθανόν, η εμβάθυνση της κρίσης στην Ευρωζώνη (2010-2014), αποτελεί την καταλληλότερη περίοδο αναβίωσης των οραμάτων των Jean Monnet & Robert Schuman, για μια Ενωμένη Ευρώπη, για μια διαρκώς στενότερη ένωση των λαών της Ευρώπης, έτσι ώστε να μην γίνουμε μάρτυρες της ίδιας πορείας του ΕΝΣ και στην Ευρωζώνη.

⁵⁶ Για μια επισκόπηση των Μακροοικονομικών Ανισορροπιών στην Ευρωζώνη (MIP-Scoreboard) από το 2004-2013, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/macroeconomic_imbalance_procedure/Documents/Statistical%20Annex%202015_v%2017nov.pdf

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

*Προσδιοριστικοί Παράγοντες
Μακροοικονομικών
Ανισορροπιών, στις Οικονομίες
της Ευρωζώνης.
Η περίπτωση του Ισοζυγίου
Τρεχουσών Συναλλαγών & το
πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας του
Ευρωπαϊκού Νότου
(Panel Data Analysis)*

Αντικείμενο & Μεθοδολογικός Σχεδιασμός

4.1 Εισαγωγή

Όπως σκιαγραφήθηκε στις Ενότητες του Γενικού Μέρους I της ερευνητικής εργασίας, είναι εμφανές, πως τα τελευταία χρόνια η αυξανόμενη διεύρυνση των ανισορροπιών στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, αντικατοπτρίζεται από έναν συνδυασμό ελλειμμάτων και πλεονασμάτων στα επιμέρους ΙΤΣ, τα οποία αποτυπώνουν διαφορές σε επίπεδο Ανταγωνιστικότητας, επηρεάζοντας το ύψος της Παραγωγής και της Απασχόλησης (Παπάζογλου, 2010). Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελούν τα διαρκή ελλείμματα των ΙΤΣ στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, τα οποία έρχονται σε αντίθεση, με την άνοδο των πλεονασμάτων στα κράτη του Ευρώ (€) Βορρά. Ως εκ τούτου, οι Μακροοικονομικοί κίνδυνοι που εγκυμονούν σε περιβάλλον ΝΕ, εξαιτίας της μη ομαλής διόρθωσης των επίμονων ασυμμετριών στα ΙΤΣ, καθιστούν την εμπειρική ανάλυση των προσδιοριστικών παραγόντων, ιδιαίτερα σημαντική και ζωτικής σημασίας, προκειμένου την άσκηση οικονομικής πολιτικής και μακρό-προληπτικής εποπτείας στην Ευρωζώνη (ΤτΕ, 2010β). Η ανάλυσή μας, επικεντρώνεται σε ένα χαρακτηριστικό δείγμα επιλεγμένων κρατών-μελών της Ευρωζώνης, κατά την χρονική περίοδο 1987-2012⁵⁷

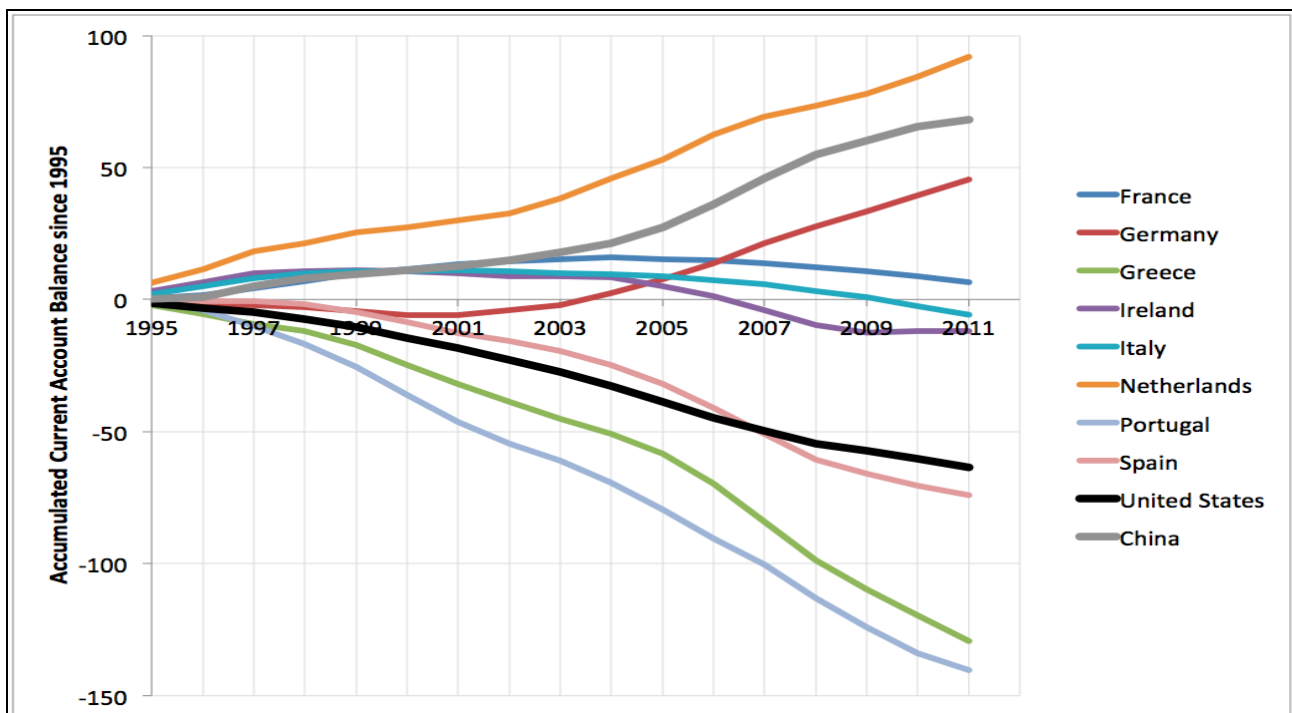
Το ΙΤΣ, ουσιαστικά αποτελεί έναν λογαριασμό του Ισοζυγίου Πληρωμών, που περιλαμβάνει το άθροισμα των καθαρών πληρωμών, από και προς τον υπόλοιπο κόσμο (Blanchard, 2011). Περιγράφει, τις διασυννοριακές συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών, διεθνών μεταφορών, εισοδημάτων παραγωγικών συντελεστών και μονομερών μεταβιβάσεων, οι οποίες διενεργούνται σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Κατά βάση, καταγράφει την πορεία της Ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας, στην εγχώρια και διεθνή αγορά. Το ΙΤΣ, αποτελείται από το άθροισμα τεσσάρων συστατικών του στοιχείων: του Εμπορικού Ισοζυγίου, (δηλαδή της διαφοράς ανάμεσα στην αξία των εξαγωγών και των εισαγωγών), του Ισοζυγίου Υπηρεσιών, (το οποίο περιλαμβάνει τον τουρισμό, τις μεταφορές, τις διασυννοριακές τραπεζικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες κτλ.), του Ισοζυγίου Εμπορικών και Επενδυτικών εισοδημάτων, (εισοδήματα Παραγωγικών Συντελεστών), (αποτελούμενο από τις πληρωμές τόκων δανείων από το εξωτερικό, μερισμάτων και πληρωμών πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς και τις εισοδηματικές ροές, εγχώριες και από το εξωτερικό, που

⁵⁷ Η ανάλυσή μας, εστιάζει σε ένα δείγμα κρατών-μελών του Βορρά-Νότου της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία (Ευρώ (€) Βορράς) και Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία (Ευρώ (€) Νότος).

σχετίζονται με μετοχές, ομόλογα και ευρεσιτεχνίες). Το τέταρτο συστατικό στοιχείο, είναι το Ισοζύγιο Διεθνών Μεταβιβάσεων (το οποίο περιλαμβάνει τις μονομερείς μεταβιβάσεις, ξένη βοήθεια ή τα εμβάσματα του εξωτερικού). Το ΙΤΣ συνδέεται άμεσα με τους Εθνικούς Λογαριασμούς και στην εξίσωση του εθνικού εισοδήματος, αντιστοιχεί στην αξία X-Z (McAleese, 2005).

Αναμφισβήτητα, τα υψηλά και διαρκή ελλείμματα του ΙΤΣ (Διάγραμμα 4.1), λειτουργούν περιοριστικά στην οικονομική ανάπτυξη και στην άσκηση σταθεροποιητικής και αναπτυξιακής πολιτικής. Προέρχονται κυρίως από την υψηλή ελλειμματικότητα του Εμπορικού Ισοζυγίου, αντανακλώντας όχι μόνο κυκλικούς παράγοντες αλλά και διαρθρωτικές αδυναμίες της παραγωγικής βάσης (ΤτΕ, 2010α). Προκαλούν έντονο προβληματισμό, ιδιαίτερα όταν εγείρονται ζητήματα οικονομικών προοπτικών, τόσο σε περιβάλλον ΝΕ όσο και μεμονωμένα σε κάποιο κράτος-μέλος. Η επίμονη διεύρυνσή τους, υποδηλώνει πως τα ελλείμματα του ΙΤΣ προκαλούνται διαμέσου συνδυασμών δομικών προσδιοριστικών παραμέτρων και ανισορροπιών και δεν σχετίζονται με παράγοντες οικονομικής συγκυρίας (Αναστασάτος, 2008 - Οικονομία & Αγορές).

Διάγραμμα 4.1: Ανισορροπίες ΙΤΣ, (1995-2011) (Σε επιλεγμένες χώρες διεθνώς)

4.2 Θεωρητικό πλαίσιο: Διερεύνηση προσδιοριστικών παραγόντων του ΙΤΣ

4.2.1 Άντληση Στοιχείων από τους Εθνικούς Λογαριασμούς

Πριν την διεξαγωγή της εμπειρικής εξέτασης, προκειμένου να πραγματοποιήσουμε την αρχική διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων επιρροής του ΙΤΣ, θεωρήσαμε σκόπιμο, ως οδηγό στην έρευνά μας, την άντληση στοιχείων από τους Εθνικούς Λογαριασμούς.

Σύμφωνα με την Εθνικό-λογιστική ταυτότητα, το ΑΕΠ, ως καθαρές τελικές πωλήσεις εκφράζεται από τα παρακάτω στοιχεία:

(Y)= Εθνικό εισόδημα

(C)= Τελικές πωλήσεις Καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών

(I)= Τελικές πωλήσεις επενδυτικών αγαθών και αυξήσεις αποθεμάτων

(G)= Τελικές πωλήσεις προς την Κυβέρνηση

(X)= Πωλήσεις (Εξαγωγές) προς τον «υπόλοιπο κόσμο» και

(Z)= Εισαγωγές

Επίσης, το ΑΕΠ ως καθαρά εισοδήματα τα οποία κερδίζουν οι συντελεστές παραγωγής, εκφράζεται αντίστοιχα από τα παρακάτω στοιχεία:

(Y)= Εθνικό εισόδημα

(C)= Κατανάλωση

(S)= Αποταμίευση

(T)= Καθαροί Φόροι από μεταβιβάσεις

Κατά συνέπεια,

$$Y = C + I + G + X - Z$$

$$Y = C + S + T$$

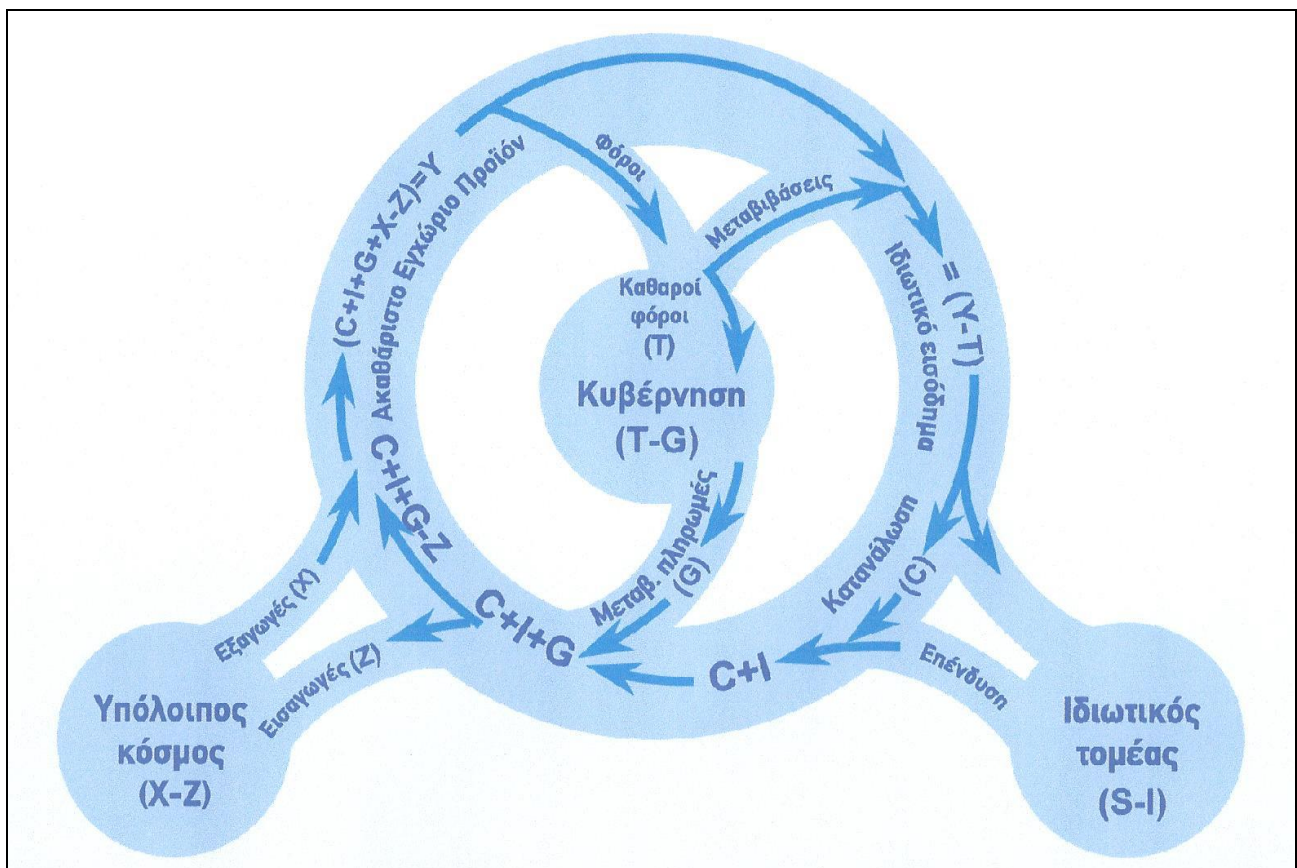
Από τις παραπάνω σχέσεις συνεπάγεται:

$$\begin{aligned}
 C + I + G + X - Z &= C + S + T \Leftrightarrow \\
 (X - Z) &= S + T - I - G \Leftrightarrow \\
 (X - Z) &= (S - I) + (T - G) \Leftrightarrow \\
 CA &= (S - I) + (T - G) \quad (4.1)
 \end{aligned}$$

Ισοδυναμεί δηλαδή, πως το ΙΓΣ, ισούται με το άθροισμα της καθαρής αποταμίευσης (+) το Δημοσιονομικό έλλειμμα/πλεόνασμα.

Οι παραπάνω σχέσεις, αποτυπώνονται ευδιάκριτα στο Διάγραμμα 4.2, της κυκλικής Ροής,

Διάγραμμα 4.2: Το Διάγραμμα Κυκλικής Ροής

Source: Burda - Wyplosz, 2005

Επιπροσθέτως,

$$S = Y - C - G$$

$$Y = C + I + G \Leftrightarrow I = Y - C - G$$

Δηλαδή,

$$S = I \text{ (Κλειστή Οικονομία) \&}$$

$$S = I + CA \text{ (Ανοικτή Οικονομία)}$$

$$CA = S - I \Leftrightarrow CA = (S_p - I_p) + (S_G - I_G) \quad (4.2)$$

Όταν το $S > I$, το CA παρουσιάζει πλεόνασμα, ενώ όταν το $S < I$, το CA παρουσιάζει έλλειμμα. Η διάκριση ανάμεσα στις αποταμιευτικές αποφάσεις του Ιδιωτικού και του Δημόσιου Τομέα, μας εξυπηρετεί στην κατανόηση της επιρροής των Μακροοικονομικών συνθηκών. Σύμφωνα με την εξίσωση 4.2, το ΠΣ ισούται με την διαφορά ανάμεσα στις εγχώρια αποταμίευση και των εγχώριων επενδύσεων και αναλύονται περισσότερο σε διαφορά αποταμίευσης-επενδύσεων στον Ιδιωτικό τομέα και το Δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης. Ένα έλλειμμα στο ΠΣ, αντικατοπτρίζει τις δαπάνες μιας χώρας επιπλέον του εισοδήματός της, καθώς και το μέγεθος της αποταμίευσης αναφορικά με τις επενδυτικές της ανάγκες (το αντίθετο αποτέλεσμα καταγράφεται στην περίπτωση του πλεονάσματος) (Feenstra-Taylor, 2014).

Επομένως,

$$S = Y - C - G$$

$$S_p = Y - T - C$$

$$S_G = T - G$$

Από τις παραπάνω σχέσεις,

$$S = Y - C - G = (Y - T - C) + (T - G) = S_p + S_G \Leftrightarrow$$

$$S = S_p + S_G = I + CA \Leftrightarrow$$

$$S_p = I + CA - S_G = I + CA - (T - G) = I + CA + (G - T) \Leftrightarrow$$

$$CA = S_p - I - (G - T) \quad (4.3)$$

Σύμφωνα με την εξίσωση 4.3, παρατηρούμε πως υπάρχει σχέση ανάμεσα στην Ιδιωτική και την Δημόσια αποταμίευση, την εγχώρια επένδυση και το πλεόνασμα στο ΙΤΣ. Επειδή η Ιδιωτική αποταμίευση, η επένδυση, το ΙΤΣ και το Δημοσιονομικό αποτέλεσμα του κρατικού προϋπολογισμού, αποτελούν αλληλεξαρτώμενες μεταβλητές, είναι αδύνατο να προσδιοριστούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τις μεταβολές στο ΙΤΣ, μόνο από την παραπάνω ταυτότητα και κρίνεται απαραίτητη η εμπειρική διερεύνηση.

Επιπροσθέτως,

Το επίπεδο απορρόφησης (A), περιγράφεται από την παρακάτω σχέση (Παπάζογλου, 2010):

$$Y = C + I + G + X - Z$$

$$A = C + I + G$$

Δηλαδή

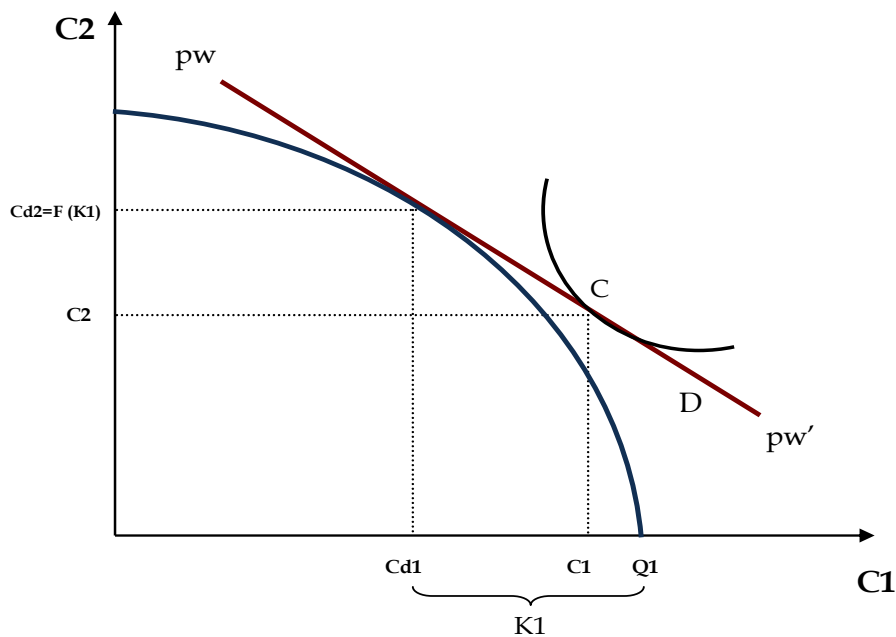
$$\left\{ \begin{array}{l} Y = A + X - Z \Leftrightarrow Y - A = X - Z \\ (X - Z) = CA \end{array} \right\}$$

Ο λογαριασμός του ΙΤΣ θεωρείται σημαντικός διότι αποτυπώνει το μέγεθος και την κατεύθυνση του Διεθνούς δανεισμού. Επομένως, το Πλεόνασμα/Έλλειμμα του ΙΤΣ, ισούται με την διαφορά ανάμεσα στο Εισόδημα και την Απορρόφηση. Διαμέσου του δανεισμού, μια χώρα καταναλώνει περισσότερο προϊόν, σχετικά με αυτό το οποίο παράγει (Krougman-Obstfeld, 2000). Η παραπάνω ταυτότητα, παρουσιάζει την Μακροοικονομική διάσταση του ΙΤΣ. Όταν το επίπεδο απορρόφησης (A) υπερβαίνει την συνολική προσφορά προϊόντος, το μέγεθος των Εισαγωγών είναι μεγαλύτερο των Εξαγωγών και το ΙΤΣ παρουσιάζει έλλειμμα. Κατά συνέπεια, μια χώρα καταναλώνει υπεράνω των δυνατοτήτων της, δημιουργείται έλλειμμα αποταμιεύσεων σε σχέση με τις επενδύσεις και αντανακλάται από το μέγεθος του εξωτερικού δανεισμού.

4.2.2 Η Θεωρία των «Διαχρονικών Εισοδηματικών Περιορισμών»

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η παραπάνω διατύπωση, κρίνουμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε συνοπτικά, την Θεωρία των «Διαχρονικών Εισοδηματικών περιορισμών». Σύμφωνα με την Θεωρία των «Διαχρονικών Εισοδηματικών περιορισμών» (Stockman, 1980, Lucas, 1982, Obstfeld & Stockman, 1985, Svensson, 1985, Obstfeld & Rogoff, 1996, Obstfeld, 1998), μελετώνται οι επιδράσεις ανάμεσα στο ΙΤΣ, στο Δημοσιονομικό αποτέλεσμα και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Πρόκειται για μια Θεωρία, που αποτελεί κυρίαρχη προσέγγιση στην Διεθνή Μακροοικονομική και χρησιμοποιείται για να περιγράψει την έννοια της εξωτερικής ισορροπίας. Ως αφετηρία, θα χρησιμοποιήσουμε συνοπτικά την εννοιολόγηση της εξωτερικής ισορροπίας μιας οικονομίας, (στην οποία αναφερθήκαμε εκτενέστερα στην ενότητα 3.3 του 3^{ου} κεφαλαίου). Όταν μια οικονομία έχει την δυνατότητα να συσσωρεύει κεφάλαια στο εξωτερικό, συνεπάγεται πως η κατανάλωσή της είναι μικρότερη από τις παραγωγικές της δυνατότητες και το ΙΤΣ παρουσιάζει πλεόνασμα, ενώ αντίθετα όταν συσσωρεύει χρέος και από-συσσωρεύει περιουσιακά στοιχεία στο εξωτερικό, η κατανάλωση διευρύνεται υπεράνω των παραγωγικών της δυνατοτήτων, παρουσιάζοντας έλλειμμα στο ΙΤΣ (Αλογοσκούφης, 2013). Επομένως, η εξωτερική ισορροπία αντικατοπτρίζει την διαχρονική πορεία του ΙΤΣ, παρακολουθώντας την βιωσιμότητα ή την προσδοκία αθέτησης των διεθνών πληρωμών. Στον αντίποδα, η εσωτερική ισορροπία εκφράζει το επίπεδο της συνολικής Ζήτησης το οποίο σχετίζεται με αυξημένη απασχόληση και σταθερό επίπεδο τιμών. Συνακόλουθα, το πλεόνασμα ή το έλλειμμα του ΙΤΣ, αντικατοπτρίζει το αποτέλεσμα των αποφάσεων αναφορικά με την κατανομή της καταναλωτικής δαπάνης, ανάμεσα στο παρόν και το μέλλον και εξαρτάται από τις τεχνολογικές και αγοραίες δυνατότητες μιας οικονομίας.

Διάγραμμα 4.3: Το ΙΤΣ & ο Διαχρονικός Εισοδηματικός Περιορισμός

Source: De Grauwe, 1996

Πιο αναλυτικά, στο Διάγραμμα 4.3 περιγράφεται η ανάλυση δύο χρονικών περιόδων σε μια ανοιχτή οικονομία, όπου οι κάτοικοι κάποιας χώρας επιλέγουν την κατανομή της κατανάλωσης στο παρόν και το μέλλον. Η κατανάλωση της 1^{ης} περιόδου μετριέται στον οριζόντιο άξονα (C_1), ενώ της 2^{ης} περιόδου στον κάθετο άξονα (C_2). Αντίστοιχα, η κοίλη γραμμή του διαγράμματος αποτελεί την «Καμπύλη Διαχρονικού μετασχηματισμού», ενώ η κλίση της ευθείας $pw - pw'$ εκφράζει το ύψος του διεθνούς επιτοκίου δανεισμού. Αναμφισβήτητα, το συνολικό παραγόμενο προϊόν, αποτελείται από καταναλωτικά (C_1) και κεφαλαιουχικά αγαθά ($K_1=Q_1-C_1$). Τα κεφαλαιουχικά αγαθά της 1^{ης} περιόδου, χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των καταναλωτικών αγαθών της 2^{ης} περιόδου ($C_2^d=F(K_1)$), κάτι το οποίο σημαίνει πως τα κεφαλαιουχικά αγαθά του παρόντος, μετασχηματίζονται σε καταναλωτικά αγαθά του μέλλοντος.

Στο Διάγραμμα 4.3 παρατηρούμε, πως την 1^η περίοδο η χώρα εξέτασης παρουσιάζει αυξημένες καταναλωτικές δυνατότητες, με το σημείο C να αποτυπώνει την κατανάλωση των δύο περιόδων (Βρίσκεται εκτός της καμπύλης διαχρονικού μετασχηματισμού). Επομένως, C_1 είναι η κατανάλωση της 1^{ης} περιόδου, Q_1 το συνολικό εγχώριο προϊόν, K_1 είναι τα κεφαλαιουχικά αγαθά και $C_1^d = Q_1 - K_1$ η εγχώρια παραγωγή καταναλωτικών αγαθών.

Συνεπώς, παρουσιάζεται έλλειμμα κατανάλωσης, το οποίο ισούται με το έλλειμμα του ΙΤΣ :

$$B1 = C1 - C_1^d = C1 - (Q1 - K1) \quad (4.4)$$

Το B1 είναι το ΙΤΣ της 1^{ης} περιόδου και καθορίζει το ύψος του χρηματικού ποσού που πρέπει η χώρα να δανειστεί από το εξωτερικό, προκειμένου να φτάσει το υψηλό επίπεδο κατανάλωσης C1, κατά την διάρκεια της 1^{ης} περιόδου.

Αναφορικά με την 2^η περίοδο, οι υψηλές καταναλωτικές ανάγκες της 1^{ης} περιόδου, καθιστούν τις καταναλωτικές δυνατότητες της 2^{ης} περιόδου περιορισμένες, με το επίπεδο της κατανάλωσης C2, χαμηλότερο από το επίπεδο της εγχώριας παραγωγής καταναλωτικών αγαθών της 2^{ης} περιόδου $C_2^d = F(K1)$. Επομένως, είναι απαραίτητη η δημιουργία πλεονάσματος στο ΙΤΣ της 2^{ης} περιόδου το οποίο ισούται με την διαφορά $F(K1) - C2$.

Η παρούσα αξία του πλεονάσματος του ΙΤΣ της 2^{ης} περιόδου, υπολογίζεται από την σχέση

$$\frac{-B2}{(1+r)} = \frac{F(K1) - C2}{(1+r)} \quad (4.5)$$

Όπου το B2, συμβολίζει το έλλειμμα του ΙΤΣ της 2^{ης} περιόδου και το αρνητικό πρόσημο δείχνει πως συντελείται δημιουργία πλεονάσματος.

Από τις παραπάνω σχέσεις,

$$\frac{-B2}{(1+r)} = B1 \quad \text{και} \quad \frac{-B2}{B1} = (1+r) \quad (4.6)$$

Η εξίσωση 4.6, απεικονίζει τον «Διαχρονικό Εισοδηματικό Περιορισμό» ενός κράτους. Με δεδομένο το διεθνές επιτόκιο⁵⁸, μια αύξηση του δανεισμού κατά την διάρκεια της 1^{ης} περιόδου δημιουργεί αυξημένες πληρωμές τόκων, κατά την διάρκεια της 2^{ης} περιόδου. Συνακόλουθα, μια αύξηση του ελλείμματος του ΙΤΣ την 1^η περίοδο, δημιουργεί την ανάγκη επίτευξης μεγαλύτερου πλεονάσματος στο ΙΤΣ την 2^η περίοδο (De Grauwe, 1996).

⁵⁸ Όταν το εξωτερικό χρέος μιας χώρας, αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο από τα διεθνή επιτόκια, ικανοποιείται ο 'Διαχρονικός Εισοδηματικός Περιορισμός'. Συνεπώς, το χρέος εξυπηρετείται και θεωρείται βιώσιμο.

Το αποτέλεσμα αυτό έχει τεράστια οικονομική σημασία. Αν οι προτιμήσεις των κατοίκων της χώρας σχετίζονται με αυξημένη κατανάλωση την 1^η περίοδο, το νέο σημείο ισορροπίας μετακινείται δεξιά της ευθείας $p_w - p_w'$ σε ένα σημείο D. Το αποτέλεσμα, είναι αύξηση του ελλείμματος του ΙΤΣ την 1^η περίοδο, το οποίο πρέπει να αντισταθμιστεί με μεγαλύτερο πλεόνασμα την 2^η περίοδο. Συνακόλουθα, η αύξηση του δανεισμού την 1^η περίοδο αυξάνει τις πληρωμές για την εξυπηρέτηση του χρέους την 2^η περίοδο.

Με άλλα λόγια, το εξωτερικό χρέος το οποίο δημιουργείται στο παρόν, πρέπει να ισούται με την μελλοντική παρούσα αξία, του συνόλου των μελλοντικών πληρωμών για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους.

$$B1 = \frac{-B2}{(1+r)} + \frac{-B3}{(1+r)^2} + \frac{-B4}{(1+r)^3} \dots \quad (4.7)$$

Στην εξίσωση 4.7, το B1, αντικατοπτρίζει την συνολική καθαρή έκδοση χρεογράφων από τον εγχώριο Δημόσιο και Ιδιωτικό τομέα μιας οικονομίας. Κατά συνέπεια, όταν η τρέχουσα δαπάνη αυξάνεται περισσότερο από το τρέχον προϊόν μιας οικονομίας, απαιτείται προσαρμογή και πρέπει να μεταβληθεί ολόκληρη η μελλοντική σειρά των δαπανών αναφορικά με τα επίπεδα του παραγόμενου προϊόντος, προκειμένου να ικανοποιηθεί ο «Διαχρονικός Εισοδηματικός Περιορισμός». Όταν μια οικονομία παρουσιάζει ελλείμματα στον κρατικό προϋπολογισμό, με αποτέλεσμα την αύξηση της συνολικής δαπάνης σε επίπεδα υψηλότερα από το παραγόμενο προϊόν, συνεπάγεται, πως η σειρά των μελλοντικών ελλειμμάτων και πλεονασμάτων του κρατικού προϋπολογισμού, χρειάζεται αναπροσαρμογή. Αναμφίβολα, τα μεγαλύτερα ελλείμματα του παρόντος, περιορίζουν τις δυνατότητες δημιουργίας ελλειμμάτων στο μέλλον. Τα αντίθετα ακριβώς αποτελέσματα, συνεπάγεται η διαρκής δημιουργία πλεονασμάτων (De Grauwe, 1996).

Ομολογουμένως, μια Μακροχρόνια περίοδος ελλειμμάτων στο ΙΤΣ, δημιουργεί ευπάθεια και είναι ιδιαίτερα επίφοβη, καθώς είναι δυνατόν να μεταβληθεί σε κρίση Δημοσίου χρέους, όταν ένα εξωγενές περιστατικό μεταβάλλει τις συνθήκες στις Διεθνείς Αγορές. Στην περίπτωση που μια οικονομία παρουσιάζει έλλειμμα στο ΙΤΣ, ουσιαστικά παραχωρεί

περιουσιακά στοιχεία στον υπόλοιπο κόσμο, προκειμένου να χρηματοδοτήσει την διαφορά ανάμεσα στο εισόδημα και τις δαπάνες⁵⁹ (Αλογοσκούφης, 2013).

Συμπερασματικά, όταν στην 1^η περίοδο η κατανάλωση είναι υψηλότερη από το εισόδημα, με αποτέλεσμα την δημιουργία ελλείμματος, ισοδυναμεί, πως στην 2^η περίοδο θα πρέπει να συμβεί το αντίθετο με την δημιουργία ισοδύναμου πλεονάσματος, έτσι ώστε να καταστούν δυνατές οι διεθνείς πληρωμές. Τα αντίθετα αποτελέσματα συμβαίνουν στην περίπτωση της δημιουργίας πλεονάσματος, με ρευστοποίηση των χρεογράφων.

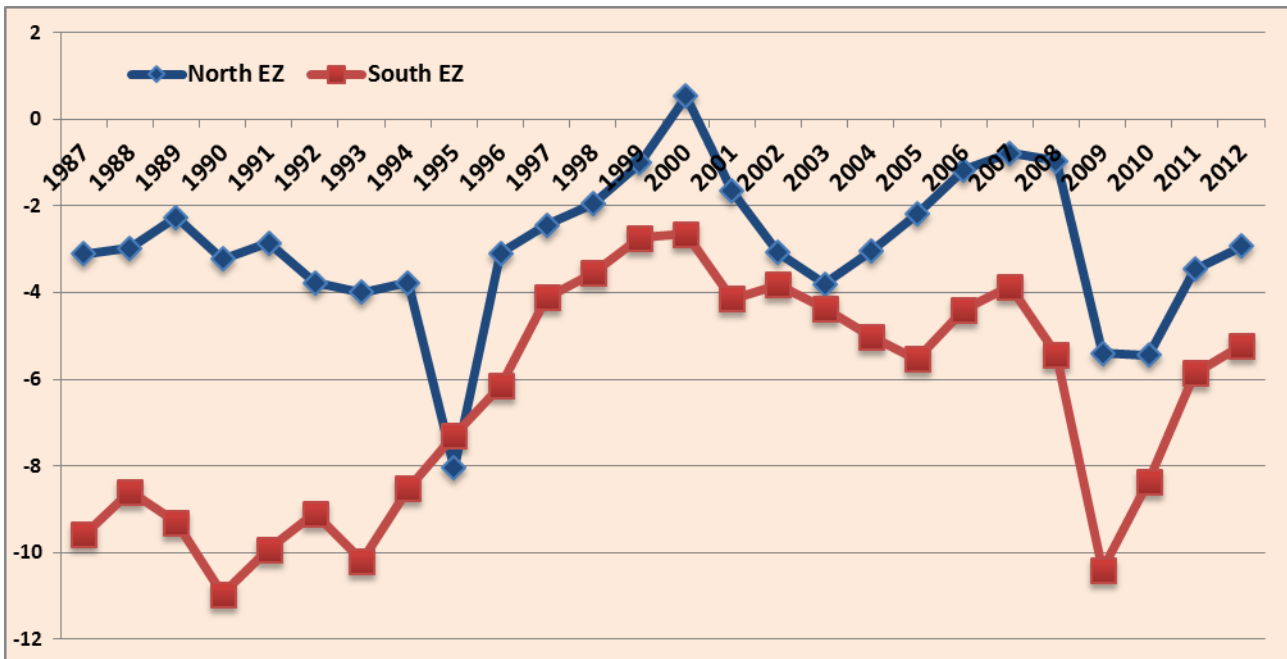
Σημαντικό πλεονέκτημα της διαχρονικής προσέγγισης του ΙΤΣ, αποτελεί το γεγονός πως διαμέσου του «Διαχρονικού Εισοδηματικού Περιορισμού», παρακολουθούμε τις Μακροχρόνιες συνέπειες των εξωτερικών ελλειμμάτων. Τα σημερινά ελλείμματα, απαιτείται να μετατραπούν σε μελλοντικά πλεονάσματα και το αντίθετο. Επιπροσθέτως, στην Μακροχρόνια περίοδο μιας οικονομίας, το σημερινό εξωτερικό χρέος πρέπει να ισούται με την παρούσα αξία των μελλοντικών πλεονασμάτων του ΙΤΣ (Αλογοσκούφης, 2013).

4.2.3 Διεθνής Ανταγωνισμός & αύξηση της Πιστωτικής Επέκτασης

Αναμφισβήτητα, η Οικονομική κατάσταση των κρατών, επηρεάζεται από την διαρκώς αυξανόμενη πίεση του Διεθνούς Ανταγωνισμού, με την ανθεκτικότητά τους, να καθορίζεται από τον βαθμό ευελιξίας στον οποίο μπορούν να ανταπεξέλθουν στις επιπτώσεις οι οποίες προέρχονται από τις οικονομικές διακυμάνσεις. Η δημιουργία μιας ισχυρής οικονομικής θέσης, αντανακλάται κυρίως στην αυξημένη Ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους και στην δημιουργία μιας σταθερής και παράλληλα ευέλικτης παραγωγικής βάσης, έτσι ώστε να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον (ΚΕΠΕ, 2014b). Συνεπώς, διαπιστώνεται πως υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στην Ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας και στα Δημόσια (Διαγράμματα 4.4-4.6) και Ιδιωτικά ελλείμματα, κάτι το οποίο συνάδει, με ελλείμματα στο ΙΤΣ.

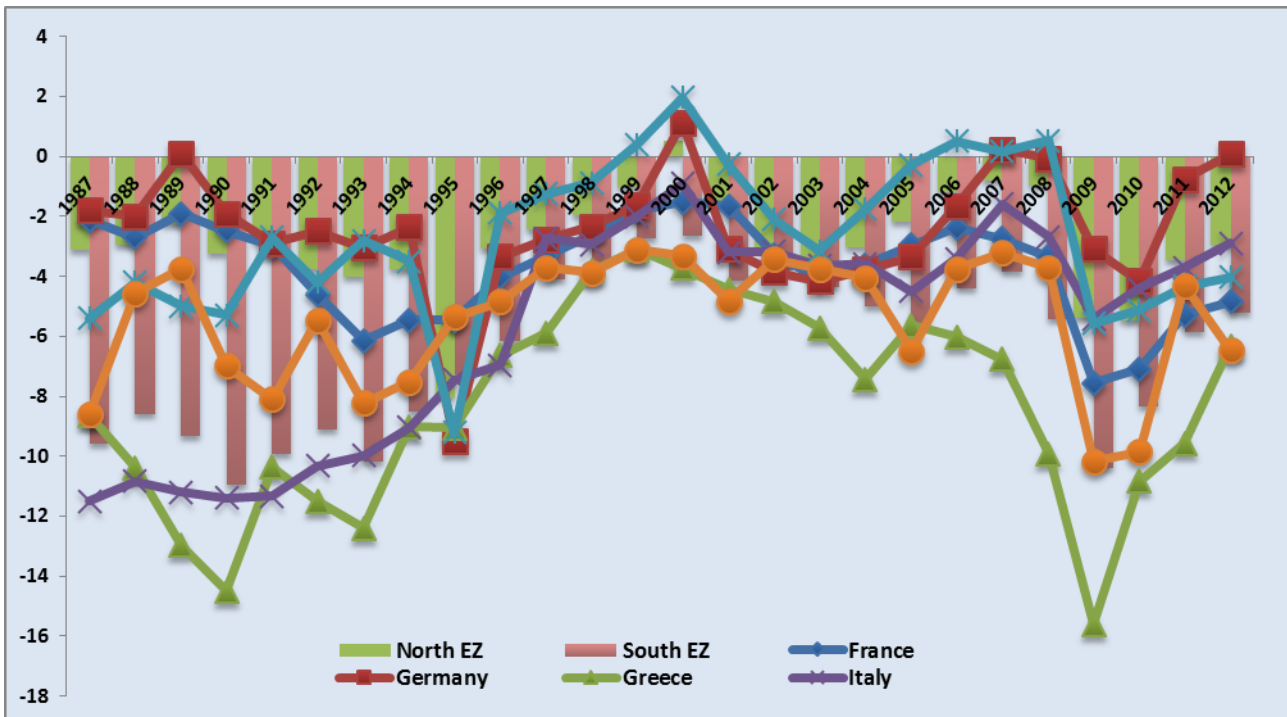
⁵⁹ Οι εισροές καλύπτουν την χρηματοδότηση με τους εξής τρόπους: Μέσω έκδοσης χρέους και περιλαμβάνουν Ομόλογα, τραπεζικά δάνεια και διεθνή δανεισμό και Μέσω άλλων τίτλων (μετοχών) και περιλαμβάνουν, ΑΞΕ και επενδύσεις χαρτοφυλακίου.

Διάγραμμα 4.4: Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα, Ευρώ (€) Βορράς-Νότος, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

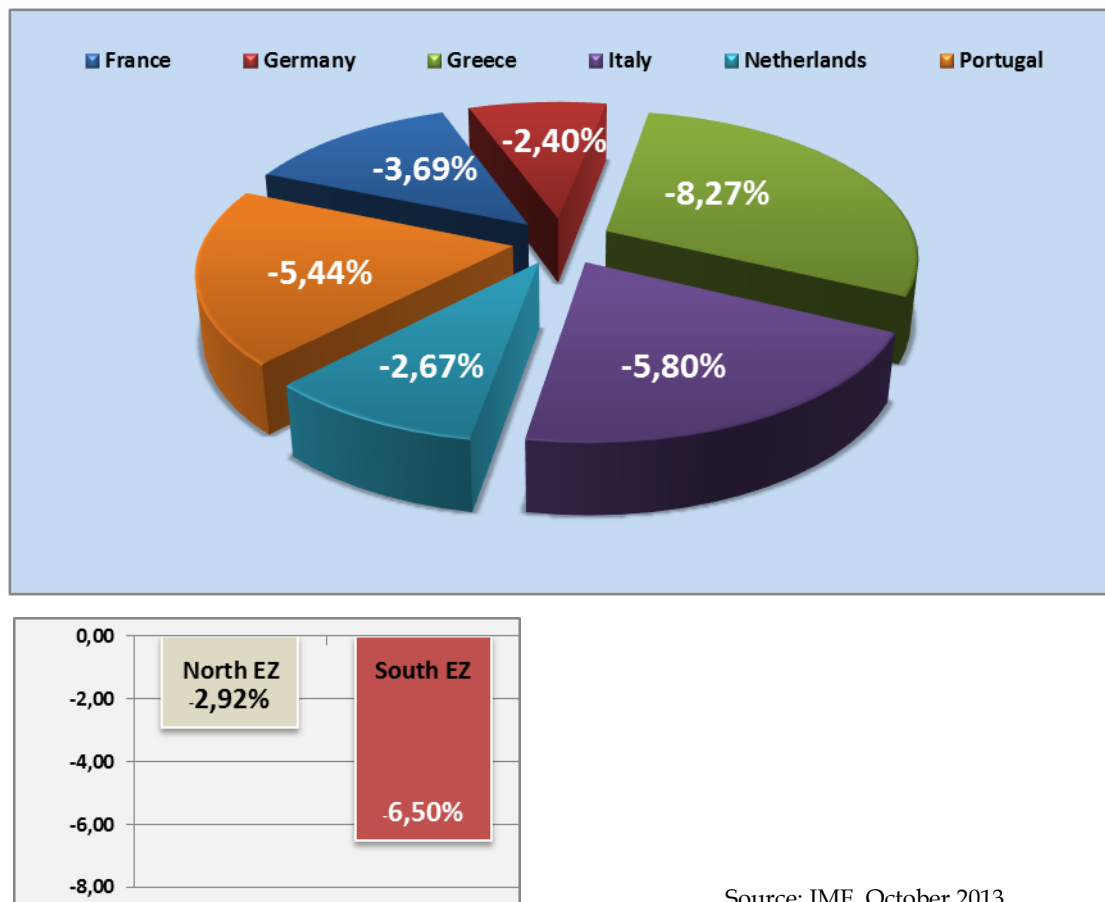
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 4.5: Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 4.6: Μέσο Δημοσιονομικό Έλλειμμα/Πλεόνασμα, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

Source: IMF, October 2013

Άλλη μια σημαντική προσδιοριστική παράμετρος των αυξανόμενων ελλειμμάτων του ΙΤΣ και της διεύρυνσης του χάσματος Ανταγωνιστικότητας ανάμεσα στα κράτη-μέλη (κάτι το οποίο επηρεάζει τον «Διαχρονικό Εισοδηματικό περιορισμό»), αποτελεί η άνοδος της πιστωτικής επέκτασης στον Ιδιωτικό τομέα⁶⁰. Αναμφισβήτητα, η αύξηση της χρηματοπιστωτικής απελευθέρωσης, δημιούργησε υψηλή εξάρτηση από τις τάσεις και την μεταβλητότητα των ξένων επενδυτών (αναφορικά με την κινητικότητα των Κεφαλαίων) επιφέροντας σημαντικό αντίκτυπο στα κράτη που στηρίζονται στην εξωτερική χρηματοδότηση. Συνεπώς, προκαλούν μη ομαλή προσαρμογή των ανισορροπιών, με σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία (ΤτΕ,2010α). Επιπλέον, (Fagan & Gaspar (2005, 2007) καθοριστικός παράγοντας της αυξανόμενης πιστωτικής επέκτασης, που συνδέεται άρρηκτα με την διαδικασία της Ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης, ήταν η μείωση των επιτοκίων δανεισμού, (απόρροια της συμμετοχής στην ΝΕ), διαμέσου των προσδοκίων της

⁶⁰ Η παρούσα Υποενότητα, αποτελεί συνέχεια της ανάλυσης της Ενότητας 2.3 του 2^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

σταθεροποίησης του Πληθωρισμού, της ολοκλήρωσης των χρηματοπιστωτικών Αγορών και της μείωσης του ασφαλιστικού κινδύνου (Risk premium).

Πιο συγκεκριμένα, στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, (ιδιαίτερα μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος), κινητήριοι μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας αποτελούσε η εγχώρια Ζήτηση, η οποία ενισχυόταν με εισροή κεφαλαίων και αύξηση του δανεισμού, με το παραγωγικό πρότυπο να εστιάζεται κυρίως στα διεθνώς μη εμπορεύσιμα προϊόντα. Χαρακτηριστικά, εξελίχθηκε σε μοντέλο κατανάλωση/Ζήτηση, με εξάρτηση από την συσσώρευση χρέους και σημαντικές διαρθρωτικές ελλείψεις στο σύστημα παραγωγής, υπονόμηση της Ανταγωνιστικότητας και της εξωτερικής θέσης των κρατών-μελών. Αυτό το οικονομικό μοντέλο, το οποίο δεν ενσωματώνει έναν ενδογενή μηχανισμό βιώσιμης δημιουργίας εισοδήματος, θεωρείται από τους επενδυτές υψηλού πιστωτικού κινδύνου, κυρίως στο πλαίσιο της αρχιτεκτονικής της Ευρωζώνης⁶¹ (Αργεΐτης, 2012). Καθίσταται σαφές, πως η ανάπτυξη προήλθε αποκλειστικά από την δημόσια και καταναλωτική δαπάνη, όπου στηρίχθηκε σε πιστώσεις χαμηλού κόστους. Είναι προφανές, πως το μοντέλο ανάπτυξης του Ευρώ (€) Νότου, υπέφερε από δομικά μειονεκτήματα⁶². Ο υπερδανεισμός και η υπερκατανάλωση του Δημόσιου τομέα, τροφοδότησε την υπερκατανάλωση στον Ιδιωτικό τομέα, αυξάνοντας τα ελλείμματα στην Ανταγωνιστικότητα και την Παραγωγικότητα. Στις βασικές παθογένειες περιλαμβάνονται, η δομή των οικονομιών όπου αποθαρρύνουν τις επενδύσεις και την δημιουργία οικονομιών κλίμακας, η δομή και οι όροι των Αγορών Εργασίας που περιορίζουν την ευελιξία και την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και η εκτεταμένη παραοικονομία. Αντίθετα, στις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά, κινητήριοι μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας αποτελούσε η Παγκόσμια Ζήτηση και η παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών (Μαρούλης, 2014).

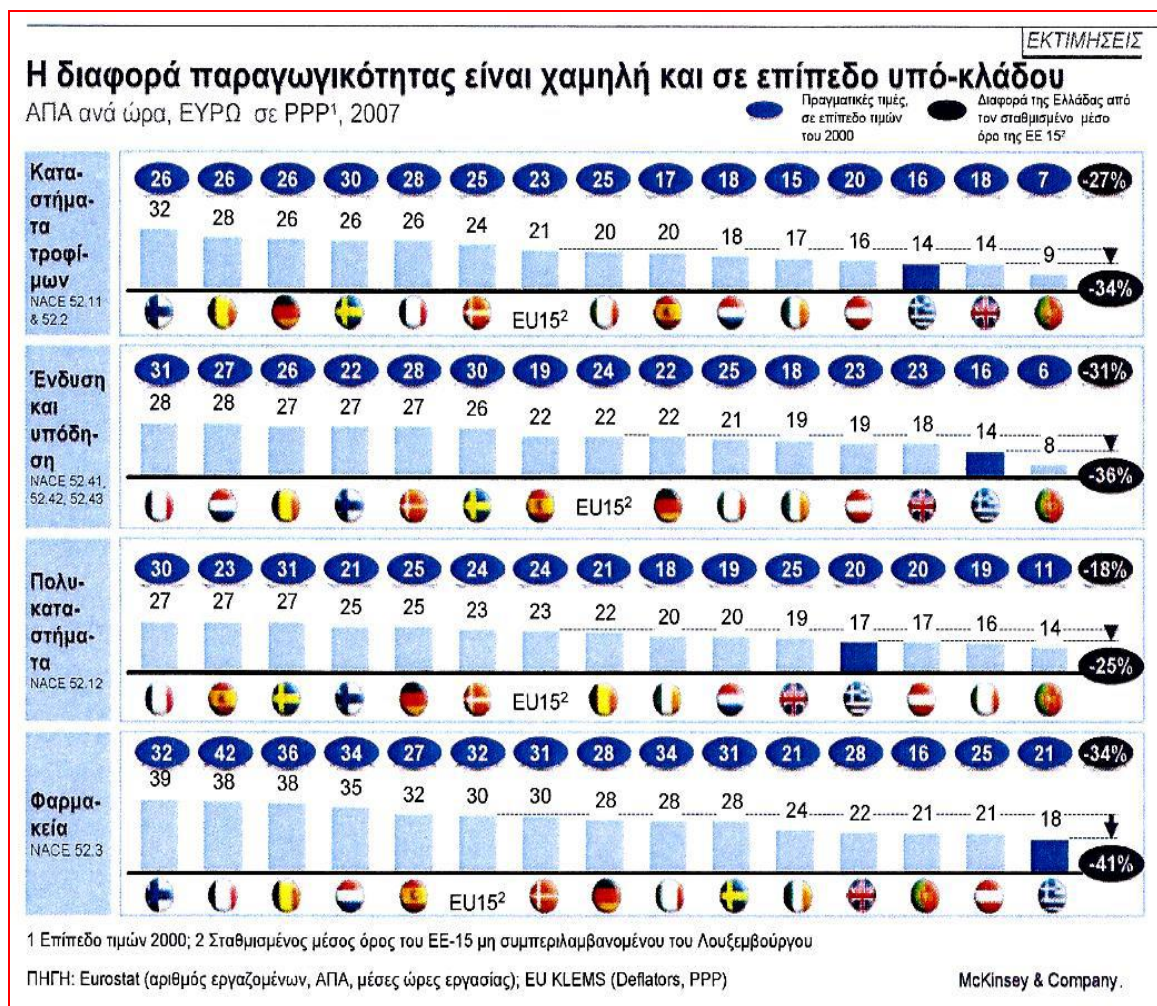
Σύμφωνα με την υπόθεση Balassa-Samuelson, όσο αυξάνεται η παραγωγικότητα σε κλάδους που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά (tradeables), οι εργαζόμενοι θα αμείβονται υψηλότερα. Στους κλάδους των μη διεθνών εμπορεύσιμων αγαθών (π.χ υπηρεσίες) (non-tradeables), όπου χαρακτηρίζονται εντάσεως εργασίας, η παραγωγικότητα είναι αρκετά μικρότερη. Επομένως, η παραγωγικότητα στους κλάδους των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών, προσδιορίζει τους μισθούς και οι μισθοί προσδιορίζουν τις τιμές των διεθνών

⁶¹ Η Ατελής ΝΕ, χαρακτηρίζεται α) από απουσία οικονομικής διακυβέρνησης σε κεντρικό επίπεδο, β) απουσία κεντρικά σχεδιασμένου προϋπολογισμού, προκειμένου την απορρόφηση των ασύμμετρων διαταραχών, καθώς και γ) απουσία μηχανισμού ο οποίος να λειτουργεί ως «δανειστής εσχάτης προσφυγής».

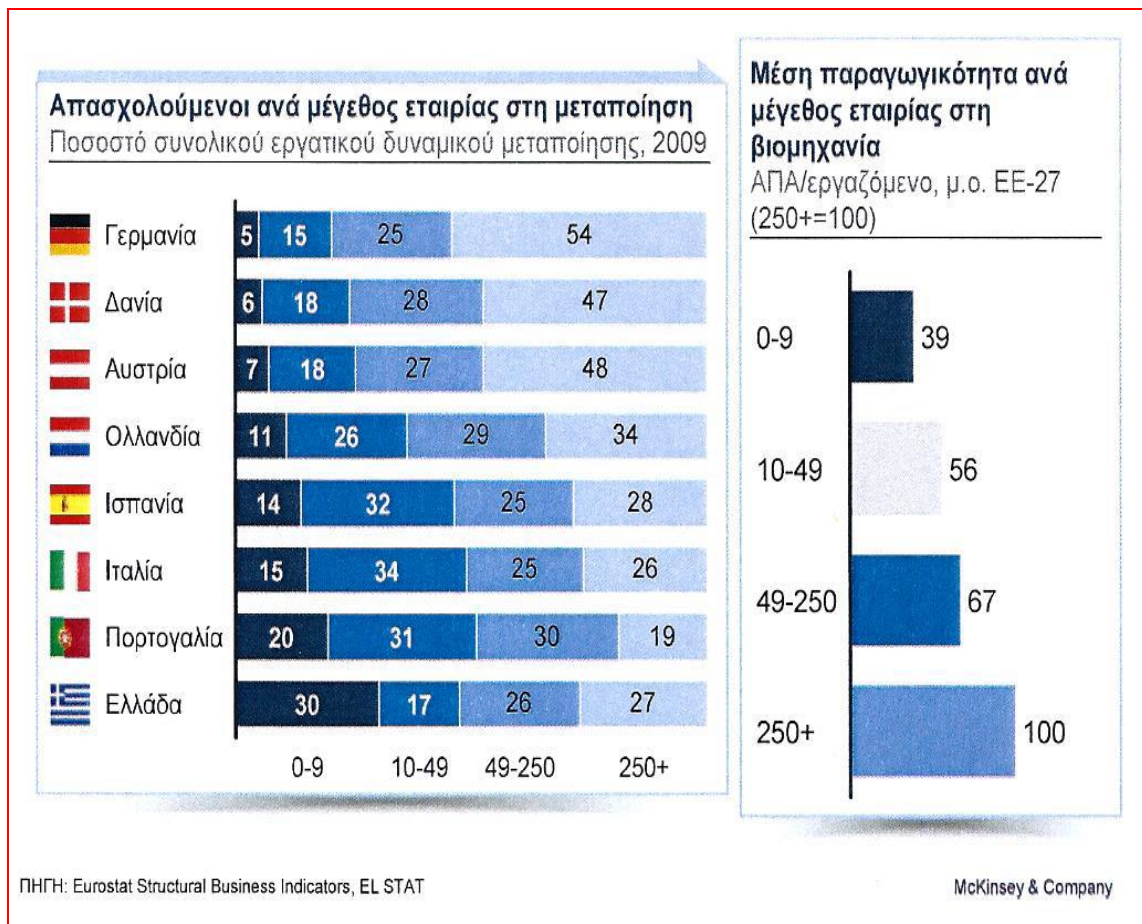
⁶² Βλ. αναλυτική παρουσίαση των διαρθρωτικών και δομικών μειονεκτημάτων των Οικονομιών του Ευρώ (€) Νότου, στο 6^ο Κεφάλαιο, στην Ενότητα 6.2 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

εμπορεύσιμων αγαθών. Ωστόσο, οι αυξήσεις μισθών σε αυτούς τους κλάδους έπρεπε να συμβαδίζουν με τους υπόλοιπους κλάδους, κάτι το οποίο οδήγησε σε ανατίμηση των τιμών. Δεδομένου ότι η συναλλαγματική ισοτιμία ανταποκρίνεται στις διαφορές Παραγωγικότητας των εμπορεύσιμων αγαθών, θα ανατιμάται περισσότερο από την μέση Παραγωγικότητα της οικονομίας. Αυτό σημαίνει, πως σε επίπεδο Ευρωζώνης, ισοδυναμεί σε επιδείνωση των όρων εμπορίου (δηλαδή μια πραγματική ανατίμηση), (Αναστασάτος, 2011). Επίσης, οι αποκλίσεις μπορούν να εξηγηθούν από διαφορές ως προς: α) την εξέλιξη του εγχώριου επιπέδου των τιμών και του κόστους Εργασίας, β) τον βαθμό εμπορικού ανοίγματος προς τις εκτός της ζώνης του ευρώ χώρες και την συγκεκριμένη γεωγραφική κατανομή για κάθε χώρα και γ) την διαφορετική τομεακή, κλαδική και κατά προϊόν διάρθρωση των εξαγωγών κάθε χώρας (Διαγράμματα 4.7-4.8).

Διάγραμμα 4.7: Διαφορά Παραγωγικότητας σε επίπεδο υπό-κλάδου (Επιλεγμένες χώρες της ΕΕ)

Διάγραμμα 4.8: (Επιλεγμένες χώρες της ΕΕ)

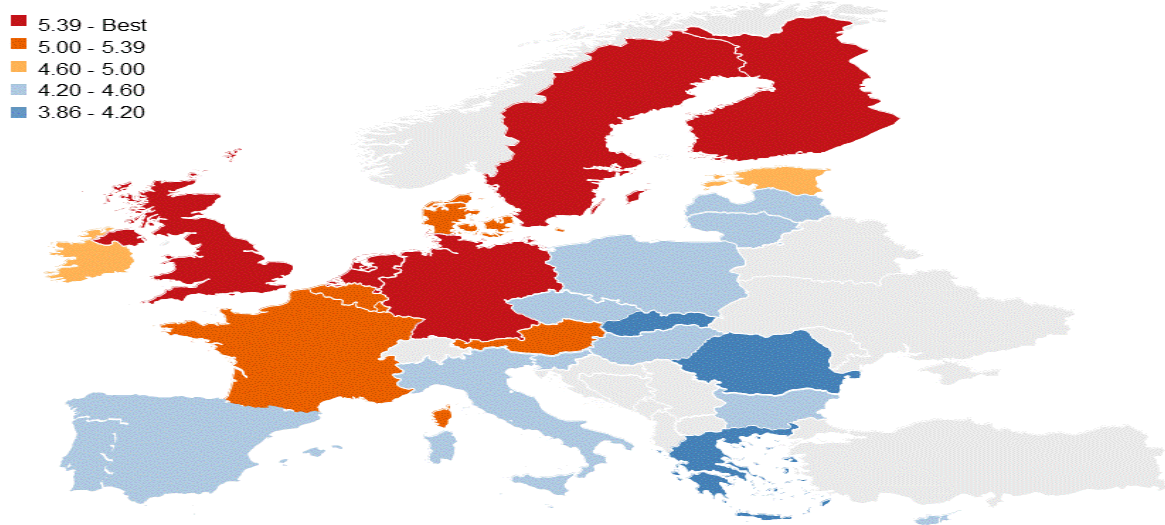

Από την δυναμική ανάλυση Νέο-Κεϋνσιανών προσεγγίσεων, (Blanchard & Giavazzi, 2002), υποστηρίζεται πως η καλλιέργεια προσδοκιών υψηλού μελλοντικού κατά κεφαλήν εισοδήματος, εξαιτίας της συμμετοχής στην ΝΕ, οδήγησε στην αύξηση του δανεισμού από τα νοικοκυριά, στοχεύοντας στην παρούσα κατανάλωσή τους, επιτυγχάνοντας παράλληλα, με αυτόν τον τρόπο, την διαχρονική εξομάλυνση της κατανάλωσής τους, στα νέα υψηλότερα επίπεδα. Όταν η δημιουργία ελλειμμάτων, σχετίζεται στην τάση της μειωμένης αποταμίευσης, των κρατών χαμηλότερου εισοδήματος έτσι ώστε να πραγματοποιούν επενδύσεις, το αποτέλεσμα θα ήταν αύξηση των μελλοντικών εισοδημάτων, τα οποία θα αποπλήρωναν τα χρέη, επομένως, μία βέλτιστη αναπτυξιακή επιλογή. Ωστόσο, στον Ευρώ (€) Νότο, η συσσώρευση εξωτερικών ελλειμμάτων δημιούργησε μία στροφή προς την επέκταση της κατανάλωσης, κομμάτι το οποίο αφορά εισαγωγές. Ταυτόχρονα, η αύξηση των σχετικών τιμών των μη εμπορευσίμων σε σχέση με τα εμπορεύσιμα προϊόντα, οδηγεί την εγχώρια παραγωγή και την ζήτηση σε μια μετατόπιση υπέρ των μη εμπορευσίμων και των εισαγόμενων αγαθών (διεθνώς εμπορεύσιμα), όπου οι σχετικές τιμές γίνονται περισσότερο

ελκυστικές. Ως αποτέλεσμα, η πραγματική ισοτιμία ανατιμάται και το ΙΤΣ επιδεινώνεται (Αναστασάτος-Χαρδούβελης, 2014). Επίσης, σύμφωνα με τον Blanchard (2006), σημαντική επίδραση στην απώλεια Ανταγωνιστικότητας του Ευρώ (€) Νότου, αποτελούν οι ακαμψίες των μισθών. Καθώς η αύξηση της κατανάλωσης, εξαιτίας προσδοκιών για χαμηλότερα επιτόκια και υψηλότερα μελλοντικά εισοδήματα, ώθησε σε άνοδο το κόστος Εργασίας, η προσδοκώμενη αύξηση της Παραγωγικότητας της Εργασίας δεν πραγματοποιήθηκε. Παρά ταύτα, οι μισθοί συνέχιζαν να αυξάνονται με ρυθμούς υψηλότερους αυτών της ΝΕ λόγω της παρουσίας ακαμψιών, υπονομεύοντας έτσι την Ανταγωνιστικότητα.

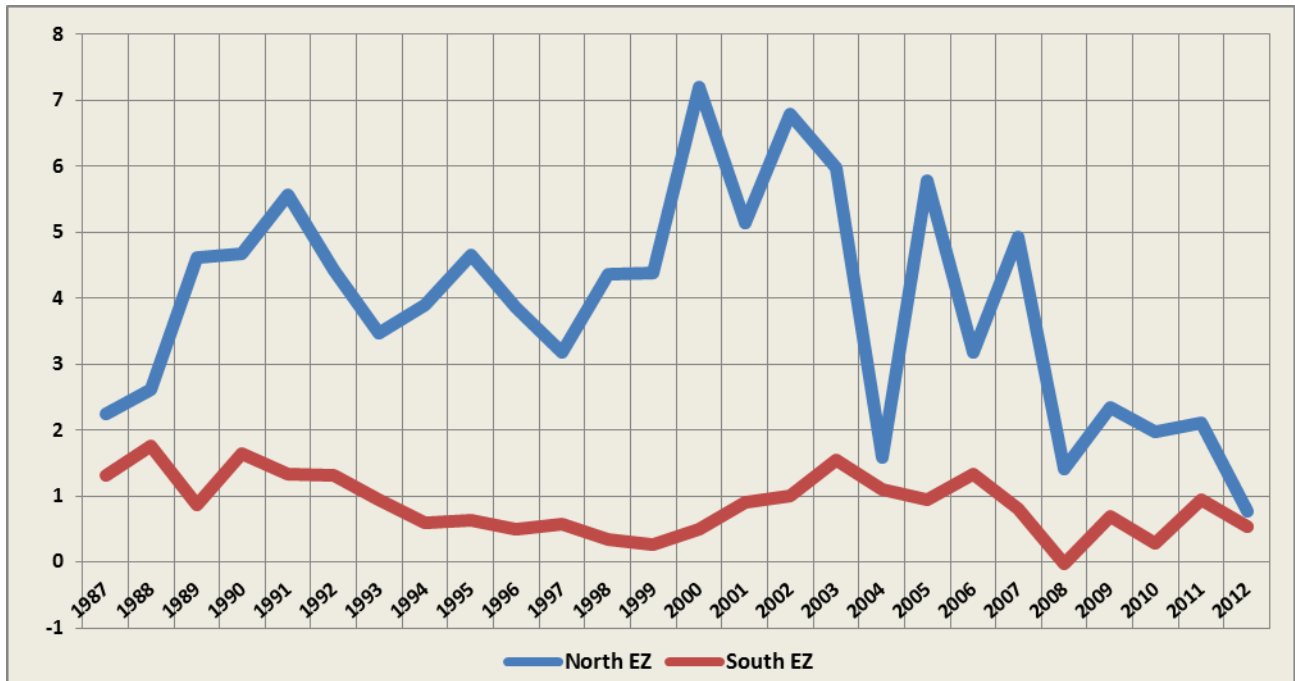
Κατά συνέπεια, το έλλειμμα Ανταγωνιστικότητας (Χάρτης 4.1), επηρεάζει αρνητικά την δυνατότητα των οικονομιών να εξαγωγή αγαθά και υπηρεσίες, μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας. Το έλλειμμα Ανταγωνιστικότητας, είναι διάχυτο σε ποικίλους τομείς, όπως Αγορές, δραστηριότητες και οικονομικές σχέσεις. Πηγάζει από μια σειρά αδυναμιών σε Μικροοικονομικό και Μακροοικονομικό επίπεδο και ιδιαίτερα από την αδυναμία ενός κράτους να επιβάλλει ένα πλαίσιο κανόνων στις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους. Καθίσταται σαφές, πως οι σχέσεις των πολιτών με το κράτος, απαιτείται με τρόπο που να διασφαλίζει, να εξυπηρετεί και να γίνεται σεβαστό από όλους, χωρίς συγχρόνως να εμποδίζει την δημιουργικότητα και την Επιχειρηματικότητα. Το έλλειμμα Ανταγωνιστικότητας, πιστοποιείται σε Μακροοικονομικό επίπεδο και από την έλλειψη ΑΞΕ (Διαγράμματα 4.9-4.10).

Χάρτης 4.1: Χάσμα Ανταγωνιστικότητας στην Ευρωζώνη, (Ευρώ (€) Βορράς-Νότος)

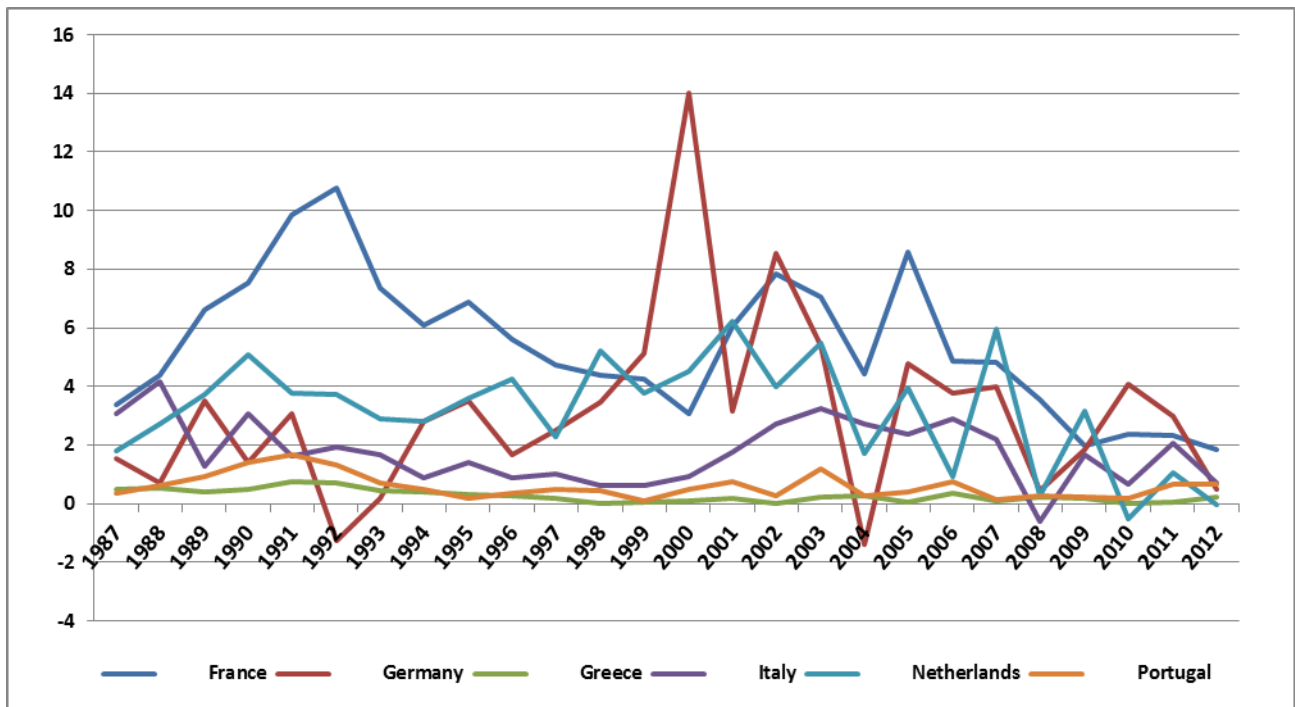
Source: World Economic Forum

Διάγραμμα 4.9: Α.Ξ.Ε. Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)
(Ποσοστό % συνολικών ΑΞΕ)

Source: UNCTAD

Διάγραμμα 4.10: Α.Ξ.Ε., Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)
(Ποσοστό % συνολικών ΑΞΕ)

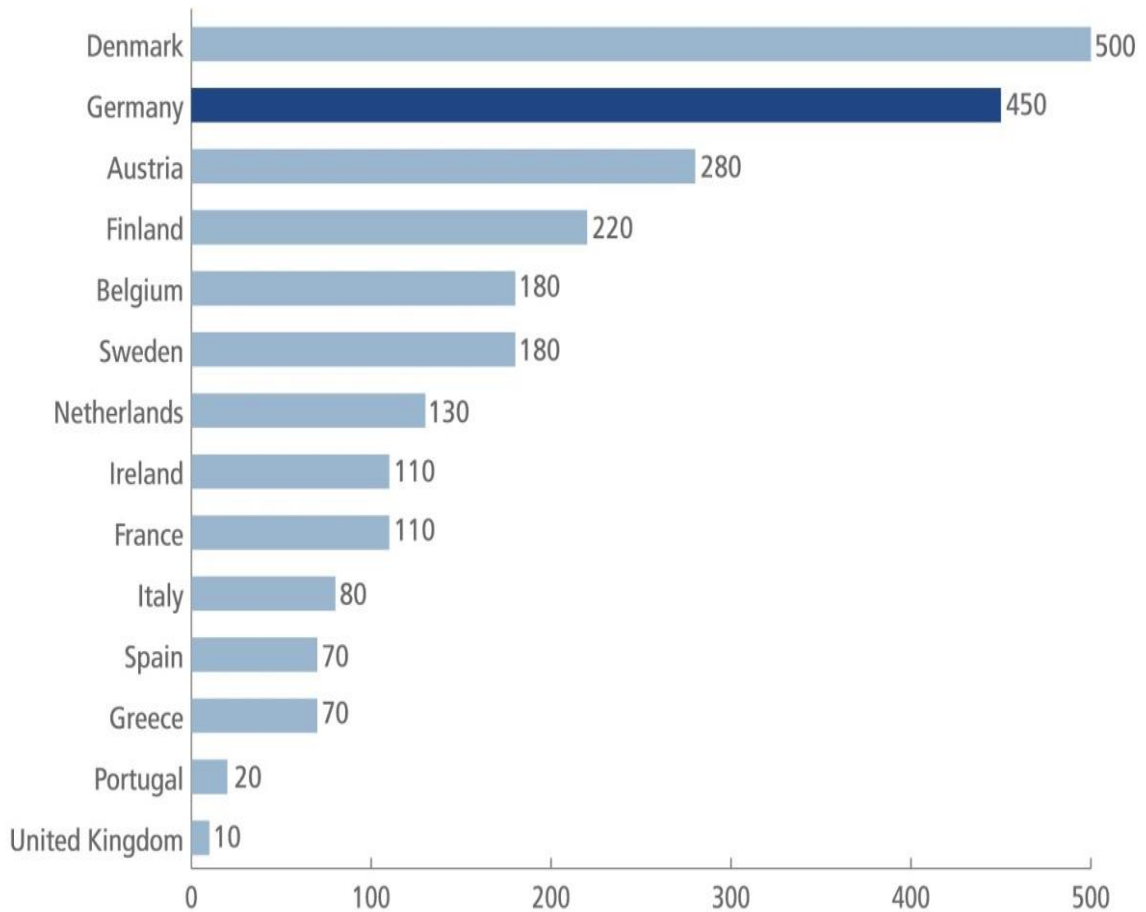
Source: UNCTAD

4.2.4 Ο Βαθμός της Εκτροπής Εμπορίου στις Οικονομίες της Ευρωζώνης

Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, εκτός της επίδρασης Balassa-Samuelson, δεν πρέπει να υποτιμάται ο βαθμός της εκτροπής εμπορίου στις οικονομίες της Ευρωζώνης, κάτι το οποίο συνέβαλλε στην αύξηση των ανισορροπιών στα επιμέρους ΙΤΣ. Ο αυξημένος Ανταγωνισμός σε περιβάλλον ΝΕ, που δημιούργησε η ΕΕΑ, είχε αποτέλεσμα την μεγαλύτερη υποκαταστασιμότητα ανάμεσα στα προϊόντα που παράγονται σε διαφορετικές χώρες. Η δασμολογική και κανονιστική προστασία που παρείχε η Ενιαία Αγορά, απέναντι στα προϊόντα και τις υπηρεσίες των τρίτων χωρών, υποκατέστησαν τις εξαγωγές σε τρίτες χώρες, με τις αγορές του Ευρώ (€) Νότου (Αναστασάτος-Χαρδούβελης, 2014). Η εναρμόνιση των κανονισμών στις Αγορές αγαθών και η επέκταση του τομέα των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών ή της ένδο-κλαδικής εξειδίκευσης (Fontagne etc. 2005), είχε συνέπεια, η ζήτηση για τα αγαθά κάθε χώρας να γίνεται περισσότερο ελαστική και η αποπληρωμή του εξωτερικού χρέους ευκολότερη. Συνεπώς, οι διακυμάνσεις της ΠΣΣΙ μεταφράζονται σε πιο επίμονες δομικές ανισορροπίες του ΙΤΣ (Obstfeld & Rogoff, 2000). Επίσης, καθώς το κοινό νόμισμα εξαλείφει την αβεβαιότητα στην τιμολόγηση εισαγωγών και εξαγωγών, συνακόλουθα, αυξάνεται το μέγεθος, κυρίως των εισαγωγών, εξαιτίας της μειούμενης αποταμίευσης, προς αντιστάθμιση της αβεβαιότητας (Αναστασάτος, 2008 - Οικονομία & Αγορές). Τα παραπάνω, διαπιστώνονται σε πρόσφατη μελέτη του Ιδρύματος Bertelsmann (2014a), σύμφωνα με την οποία οι χώρες του Ευρώ (€) (και Ευρωπαϊκού) Βορρά, έχουν αποκομίσει περισσότερα οφέλη από την ένταξή τους στην ΕΕΑ, κάτι το οποίο αποτυπώνεται στην αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Διάγραμμα 4.11). Όπως επισημαίνει το Ίδρυμα, ο βαθμός ενσωμάτωσης μιας χώρας στην ΕΕΑ καθορίζει την ανάπτυξη της οικονομίας της, υπογραμμίζοντας πως οι χαμηλές αυξήσεις στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στον Ευρώ (€) Νότο, δεν αποτελούν πρωταρχικά αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, αλλά επιτάχυναν προς το χειρότερο μια κατάσταση η οποία προϋπήρχε. Σύμφωνα με την έρευνα, αιτία των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, είναι οι ανεπαρκείς επιτυχίες στην προσπάθεια ενσωμάτωσης των χωρών του Ευρώ (€) Νότου στην ΕΕΑ ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Διάγραμμα 4.11: Ετήσια κέρδη στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής στην ΕΕΑ, (1992-2012)

Average annual gain in the real GDP per capita as a result of the growing EU integration in the period from 1992 to 2012 (in euros, rounded).

Source: Prognos AG.

BertelsmannStiftung

4.3 Σχεδιασμός & Μεθοδολογική Προσέγγιση της Εμπειρικής έρευνας

4.3.1 Αντικείμενο της Εμπειρικής διερεύνησης

Η συζήτηση, αναφέρεται στον προσδιορισμό των Μακροχρόνιων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών παραγόντων, οι οποίοι δημιουργούν ανισορροπίες και ευπάθεια στο ΙΤΣ. Η ανάλυσή μας, επικεντρώνεται σε ένα χαρακτηριστικό δείγμα επιλεγμένων κρατών-μελών της Ευρωζώνης, κατά την χρονική περίοδο 1987-2012. Ο σκοπός της παρούσας εμπειρικής εξέτασης, είναι διττός. Από την μία πλευρά, επιχειρώντας μια εμπειρική ταυτοποίηση των προσδιοριστικών παραγόντων επιρροής του ΙΤΣ, εξετάζεται και ο βαθμός στον οποίο οι πολιτικές της ΝΕ συμβάλλουν στην διαμόρφωση επίμονων ανισορροπιών στα ΙΤΣ, καθώς τα κράτη-μέλη τα οποία εξετάζονται, χαρακτηρίζονται από αυξημένη ετερογένεια και ποικιλομορφία μεταξύ τους, καθιστώντας την διαδικασία προσαρμογής σε περιόδους ασύμμετρων διαταραχών, επιβραδυντική. Από την άλλη πλευρά, εξετάζεται ο βαθμός στον οποίο η Χρηματοοικονομική ολοκλήρωση διαμέσου της επέκτασης των πιστώσεων και της αύξησης των κεφαλαιακών ροών, (γεγονός το οποίο διευκολύνει την πρόσβαση στην εξωτερική χρηματοδότηση των κρατών-μελών σε μια ΝΕ), συντελεί στην δημιουργία επίμονων ελλειμμάτων στα ΙΤΣ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης.

Σημείο εκκίνησης της εμπειρικής διερεύνησης, αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα Βόρειων και Νότιων κρατών-μελών της Ευρωζώνης, για μια περίοδο 26 ετών από το 1987-2012, αποσκοπώντας εμπειρικά, στην ανάδειξη των σημαντικότερων Μακροοικονομικών, Χρηματοπιστωτικών και διαρθρωτικών χαρακτηριστικών τα οποία άσκησαν επίδραση στα ΙΤΣ, σε Μακροχρόνια περίοδο, χρησιμοποιώντας ανάλυση συνολοκλήρωσης. Διαπιστώνεται, πως είναι εφικτή η κατασκευή ενός σταθερού υποδείγματος ισορροπίας του ΙΤΣ, συμπεριλαμβάνοντας στην Μακροχρόνια εξειδίκευση του υποδείγματος, τον λόγο των πιστώσεων στον Ιδιωτικό τομέα προς το ΑΕΠ, ως προσεγγιστική μεταβλητή της απελευθέρωσης των χρηματοπιστωτικών Αγορών. Βάσει των εμπειρικών αποτελεσμάτων η έρευνα πραγματεύεται το θέμα της διατηρησιμότητας του ΙΤΣ, τόσο για την περίοδο μετά την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος (€), όσο και στις περιόδους έντονων διαταραχών, 1987-1992 και 2007-2012⁶³. Καινοτομία της μελέτης, αποτελεί η σύνδεση μέτρων πολιτικής για την αποκατάσταση της διατηρησιμότητας, με το υπόδειγμα ισορροπίας του ΙΤΣ που αναπτύσσεται. Μια ακόμη συμβολή της έρευνας είναι η χρησιμοποίηση διαφόρων

⁶³ Για μια εμβάθυνση των περιόδων διαταραχών, Βλ. Μελέτη Περίπτωσης 1, στην Ενότητα 3.4 του 3^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής Μελέτης.

οικονομετρικών ελέγχων για την Μακροχρόνια ανάλυση προκειμένου να ερμηνευθούν οι αλλαγές συμπεριφοράς σε περιόδους σημαντικής διαρθρωτικής μεταβολής. Η παραπάνω περίπτωση, ισχύει κυρίως στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, όπου κατά την υπό εξέταση περίοδο, ολοκληρώθηκε η διαδικασία απελευθέρωσης της χρηματοπιστωτικής Αγοράς, επήλθαν ριζικές μεταβολές πολιτικής, αλλάζοντας τις Μακροοικονομικές συνθήκες των κρατών-μελών και επιφέροντας μετά την Οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου (2007-2008) και την εκχείλισή της στην Ευρωζώνη (2010), τον αποκλεισμό από τις Αγορές και την ένταξή τους στον μηχανισμό στήριξης ΕΕ-ΔΝΤ-ΕΚΤ. Επιπροσθέτως, κύριο χαρακτηριστικό της εμπειρικής ανάλυσης αποτελεί το γεγονός της εξέτασης κρατών-μελών της Περιφέρειας της ΝΕ. Η παρούσα μελέτη σχεδιάστηκε, φιλοδοξώντας να συνεισφέρει στην Θεωρητική και Εμπειρική βιβλιογραφία, προσδιορίζοντας ερμηνευτικούς παράγοντες ανισορροπιών του ΙΤΣ, διαμέσου ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος Βόρειων και Νότιων χωρών της Ευρωζώνης, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην ερμηνεία της διόγκωσης των ανισορροπιών, τόσο στην αρχική περίοδο μετάβασης και στην περίοδο μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€), όσο και τα πρώτα χρόνια μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008).

Πιο αναλυτικά, ο σχεδιασμός και η μεθοδολογία που επελέγη για τη διεξαγωγή της έρευνας, περιγράφεται παρακάτω. Προκειμένου την όσο το δυνατόν πληρέστερη αποτύπωση και σκιαγράφηση των προσδιοριστικών παραγόντων επιρροής του ΙΤΣ σε μια ΝΕ, για την παρούσα εμπειρική ανάλυση η επιλογή των 6 κρατών-μελών πραγματοποιήθηκε διαμέσου της εξέτασης ενός συνδυασμού των ακόλουθων κριτηρίων: α) Χρειαζόμασταν κράτη-μέλη τα οποία να υφίστανται από την αρχική διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, πριν την ΕΕΠ και την μετάβαση στην ΕΕΑ, στοχεύοντας στην διερεύνηση των διαδικασιών σύγκλισης διαμέσου της ολοκλήρωσης. β) Απαιτούσαμε κράτη-μέλη τα οποία να συμμετέχουν εξαρχής σε όλη την διαδικασία μετάβασης προς το ενιαίο νόμισμα, (από την «Ζώνη του Μάρκου» (1987-1992), στα στάδια της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992), (1993-1998) και την Ευρωζώνη (1999-2012)) και γ) Επιλέξαμε κράτη-μέλη τα οποία να εκφράζουν ομοιόμορφα χαρακτηριστικά μεταξύ τους, αλλά παράλληλα να παρουσιάζουν ετερογένεια και ποικιλομορφία, στην ομαδοποίηση Ευρώ (€) Βόρειων και Νότιων χωρών, τόσο σε οικονομικούς όρους, με κριτήρια Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και Κοινωνικής Δικαιοσύνης, όσο και σε πολιτιστικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς, δημογραφικούς κτλ, κάτι το οποίο απεικονίζεται από το θεωρητικό πλαίσιο των Μοντέλων Καπιταλισμού στο οποίο

ανήκουν⁶⁴. Τα κριτήρια επιλογής, καθορίστηκαν με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να προσεγγίζουν όσο το δυνατόν περισσότερο αντιπροσωπευτικό δείγμα κρατών-μελών, στοχεύοντας σε ρεαλιστικές εκτιμήσεις των παραγόντων επιρροής του ΙΤΣ, σε περιβάλλον ΝΕ.

Πιο συγκεκριμένα, η επιλογή του αριθμού του αντιπροσωπευτικού πληθυσμού, με σκοπό την ομαδοποίηση των κρατών-μελών με βάση την εξέταση των παραπάνω κριτηρίων, έχει ως εξής: Για τις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά, επιλέχθηκαν η Γερμανία, η Γαλλία και η Ολλανδία⁶⁵, οι οποίες ουσιαστικά ανήκουν στον λεγόμενο πυρήνα της ΝΕ. Αντίστοιχα, για τις χώρες του Ευρώ (€) Νότου-(Περιφέρειας), επιλέχθηκαν η Ιταλία⁶⁶, η Ελλάδα και η Πορτογαλία⁶⁷. Χαρακτηριστικό γεγονός, είναι πως μετά την εκχείλιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη (2010), οι τρεις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, είναι τα κράτη-μέλη τα οποία πλήττονται από την κρίση Δημοσίου χρέους και αναγκαστικά βρίσκονται στο πλαίσιο προγραμμάτων προσαρμογής. Αναφορικά με την εξεταζόμενη περίοδο, επιλέχθηκε το χρονικό διάστημα από το 1987-2012, στοχεύοντας στην αποτύπωση των προσδιοριστικών παραγόντων που επηρεάζουν το ΙΤΣ, μέσα σε καθεστώς Νομισματικών Ενώσεων (1987-1992 & 1999-2012) και μετάβασης σε μια ΝΕ⁶⁸ (1993-1998), προκειμένου την άντληση χρήσιμων συμπερασμάτων.

4.3.2 ΙΤΣ: Αρχική προεπισκόπηση στις επιλεγμένες χώρες εξέτασης

Κατόπιν του εντοπισμού και της διατύπωσης του ερευνητικού προβλήματος, καθώς και της πολύτιμης άντλησης στοιχείων από τους Εθνικούς λογαριασμούς και τις Θεωρητικές προσεγγίσεις της Οικονομικής Θεωρίας, (όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες Ενότητες του 4^{ου} Κεφαλαίου), ακολούθησε η επιλογή των μεταβλητών και ο σχεδιασμός της ερευνητικής διαδικασίας. Διενεργώντας μια αρχική προεπισκόπηση, όπως απεικονίζεται στα Διαγράμματα 4.12-4.16, εξάγεται ένα αρχικό συμπέρασμα πως οι αρχικές ασυμμετρίες, (διαρκή ελλείμματα των ΙΤΣ στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, τα οποία έρχονται σε αντίθεση, με την άνοδο των πλεονασμάτων στα κράτη του Ευρώ (€) Βορρά), οι οποίες υπήρχαν κατά την περίοδο της μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα, μετά την δημιουργία της Ευρωζώνης, στο δείγμα των χωρών επιλογής, διευρύνθηκαν σημαντικά.

⁶⁴ Βλ. Sapir A., (2006), «Globalization and the Reform of European Social Models» *JCMS*, 44:2, Blackwell Publishing Ltd την ανάλυση για την τοπολογία του Boeri.

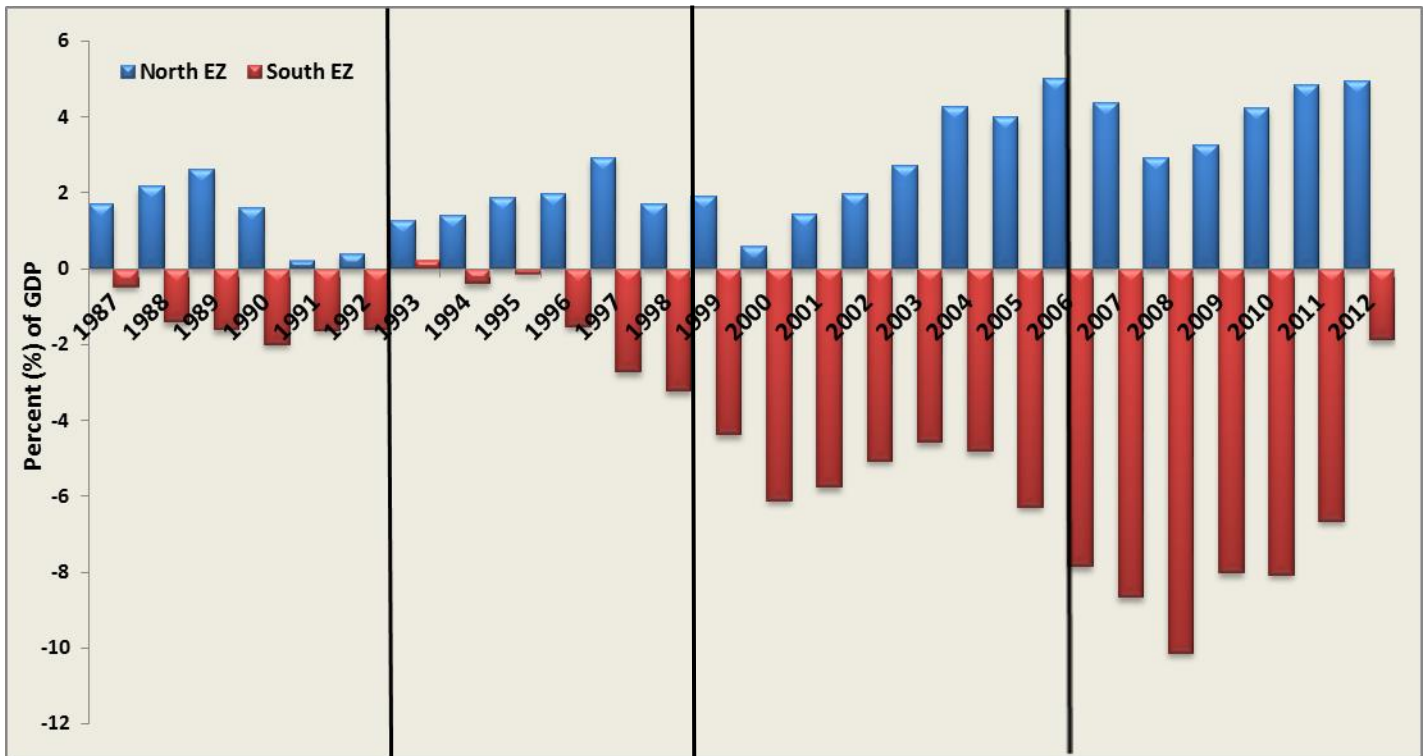
⁶⁵ Οι χώρες αυτές ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την Συνθήκη της Ρώμης το 1951.

⁶⁶ Η Ιταλία, ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την Συνθήκη της Ρώμης το 1951.

⁶⁷ Οι χώρες αυτές έγιναν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τον Μεσογειακό γύρο διεύρυνσης, Ελλάδα (1981), Πορτογαλία (1986).

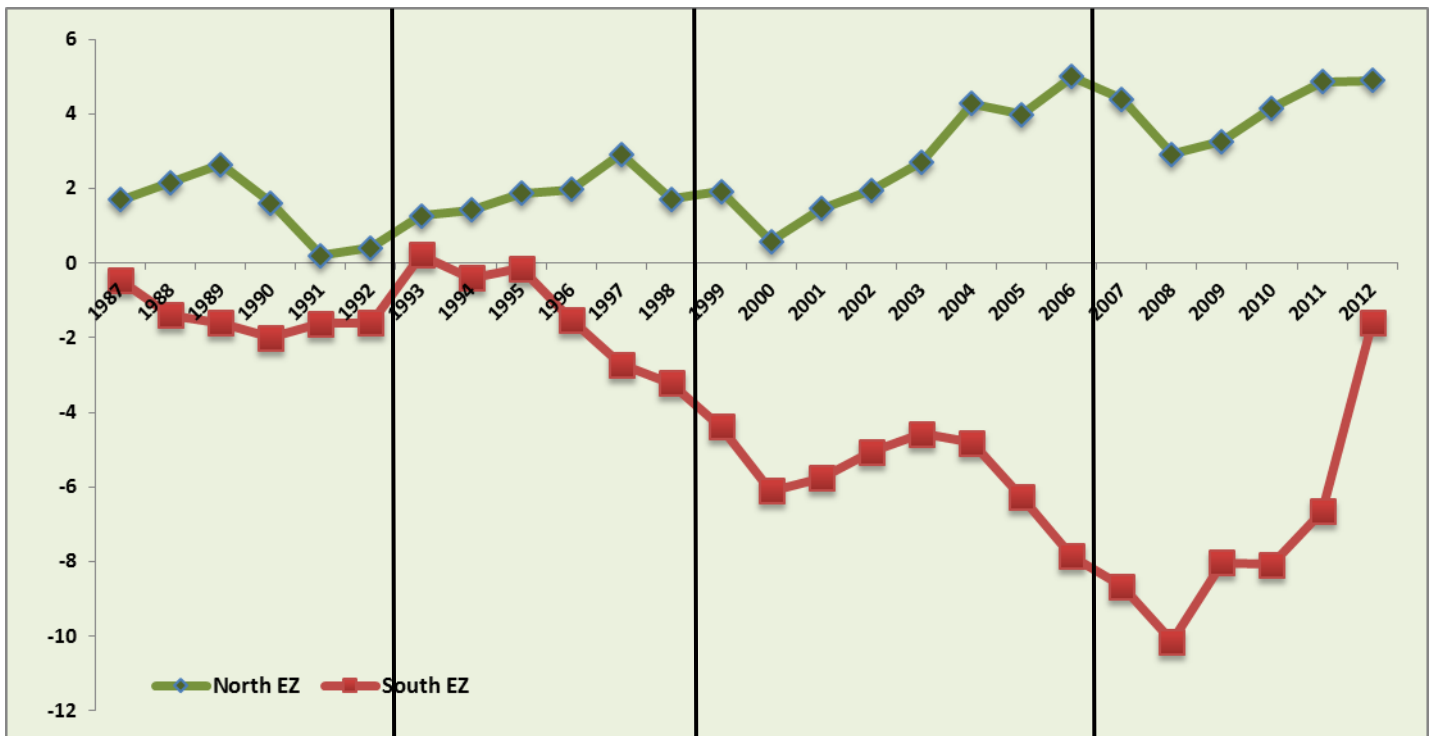
⁶⁸ Την περίοδο 1987-1992, υπήρχε ένα (πρώιμο) στάδιο ΝΕ, η «Ζώνη του Μάρκου». Η περίοδος 1993-1998, αποτελεί την διαδικασία μετάβασης στην ΝΕ και από το 1999-2012 είναι η περίοδος της Ευρωζώνης.

Διάγραμμα 4.12: Μέσο ΙΤΣ, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

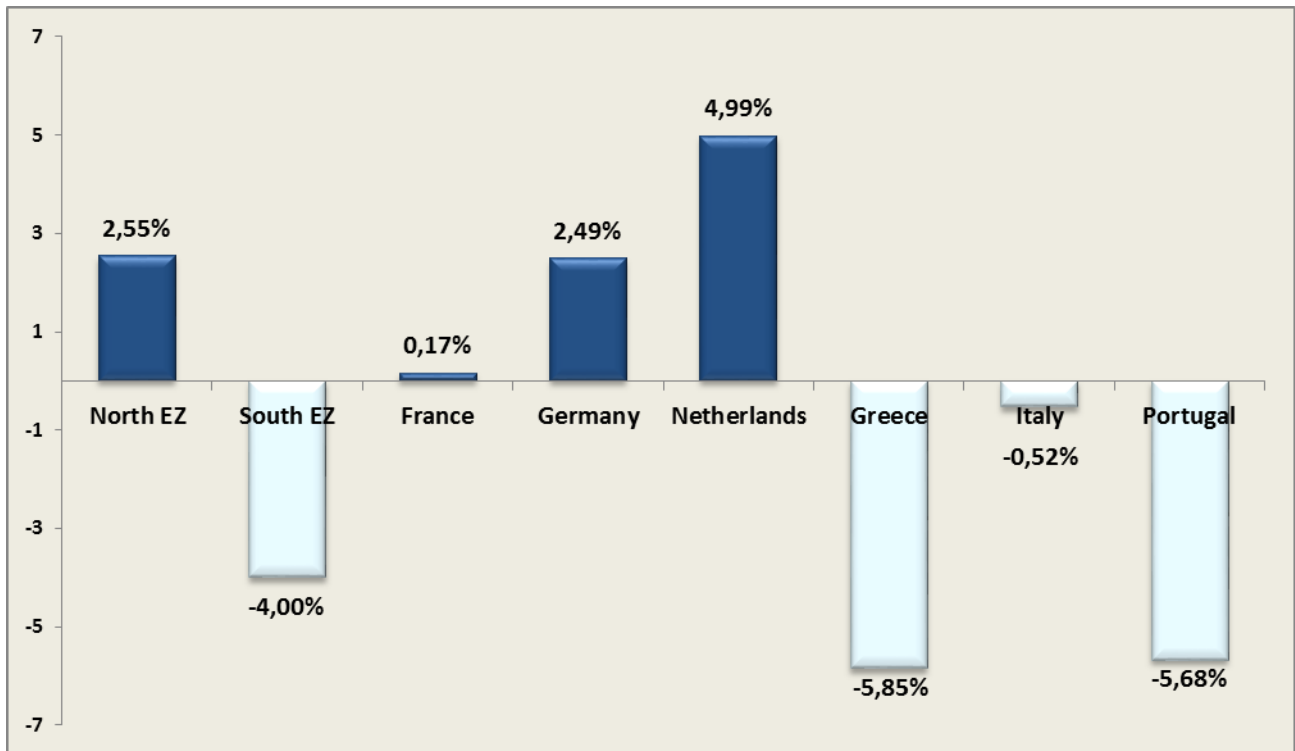
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 4.13: ΙΤΣ, Ευρώ (€) Βορράς-Νότος, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

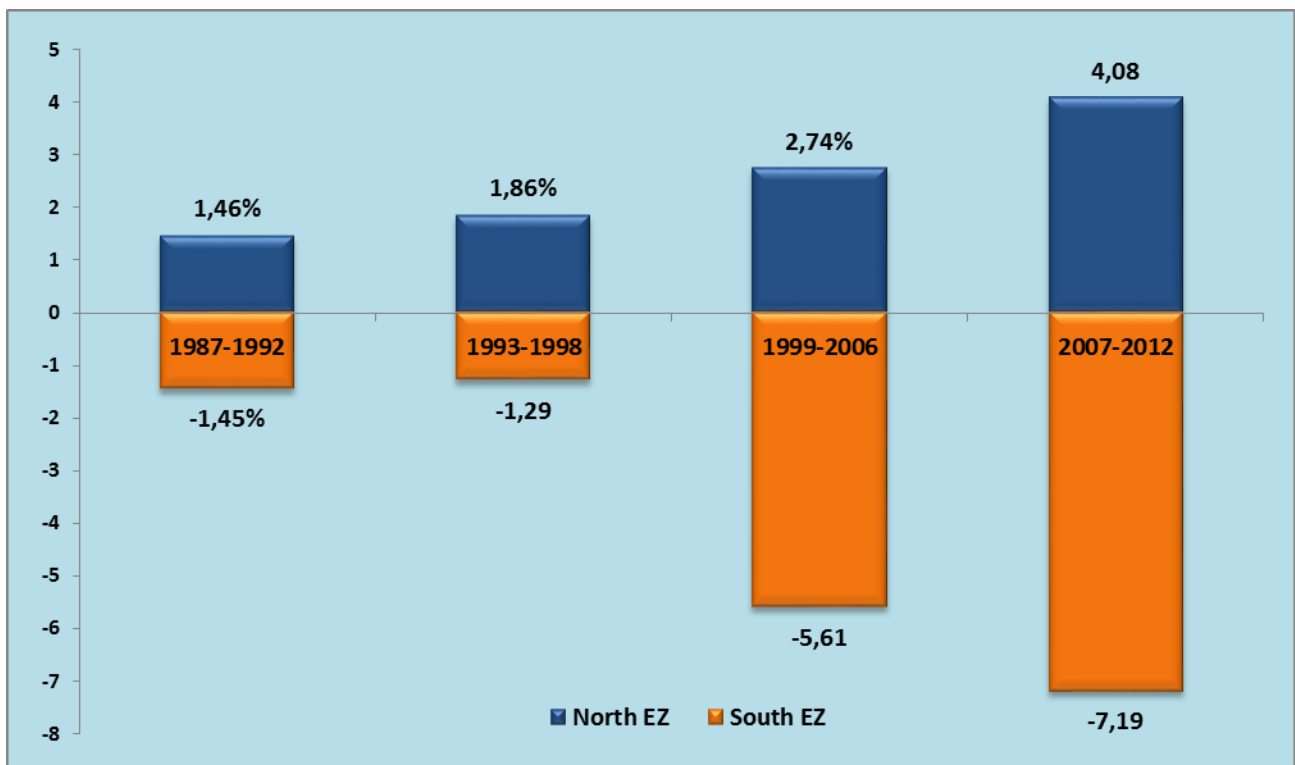
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 4.14: Μέσο ΙΤΣ, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

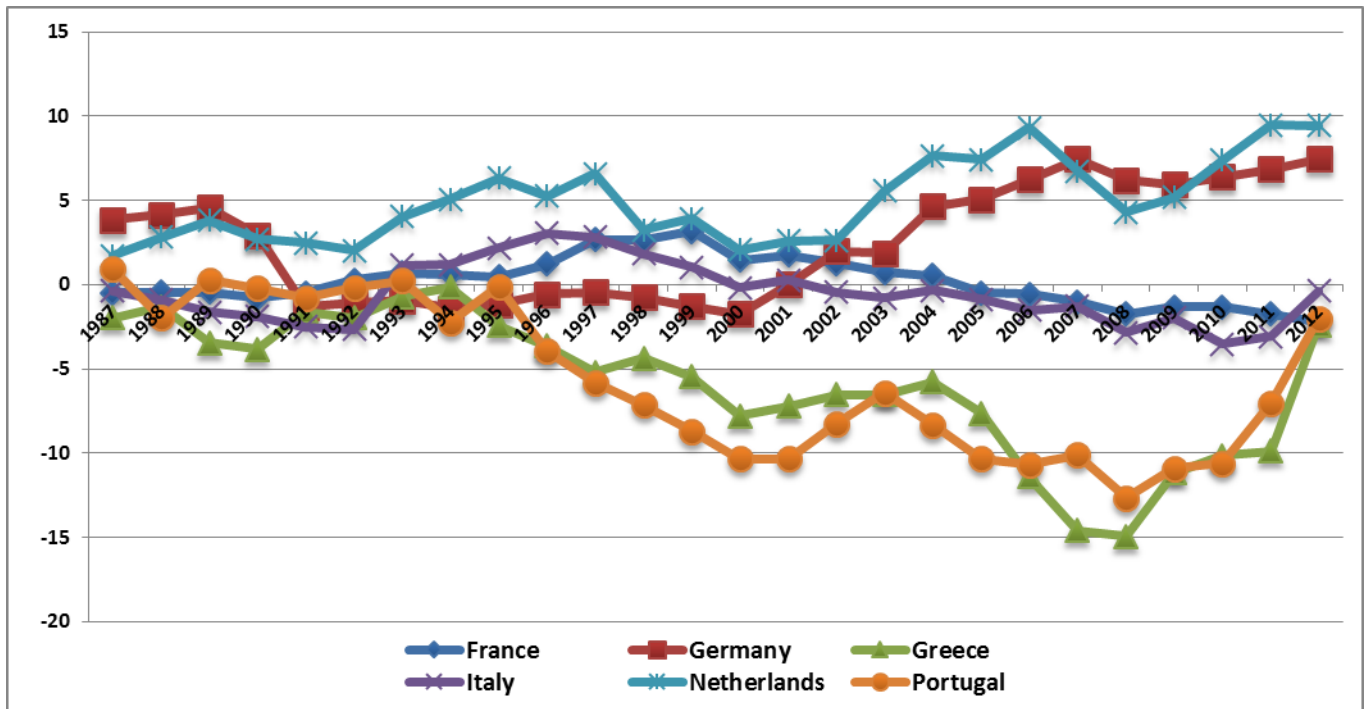
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 4.15: ΙΤΣ, ανά περιόδους (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 4.16: ΙΤΣ, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

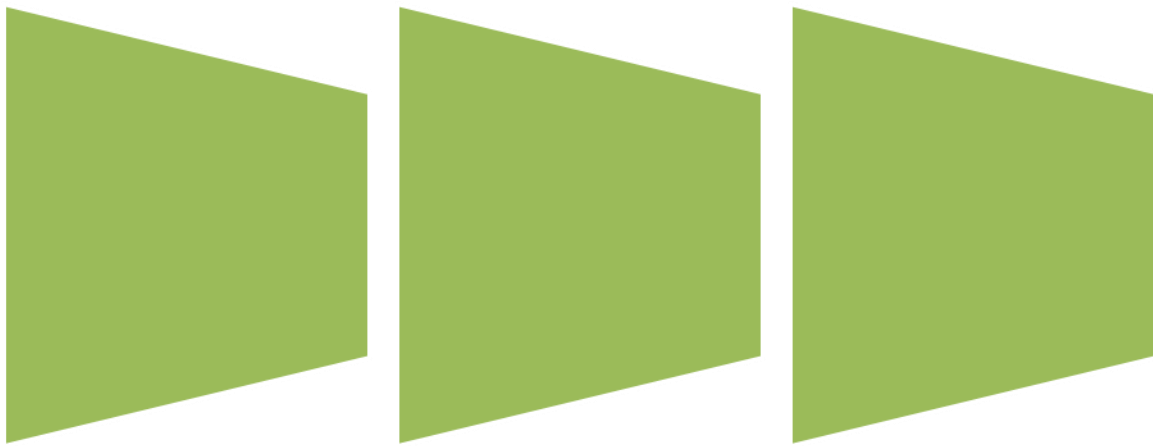
Source: IMF, October 2013

Η εμπειρική ανάλυση, διενεργήθηκε χρησιμοποιώντας τόσο διαχρονικά, όσο και διαστρωματικά στοιχεία (Panel Data analysis), με βάση ετήσια δεδομένα για την περίοδο 1987-2012, τα οποία αντλήθηκαν από τρεις διαφορετικές πηγές. Τις βάσεις δεδομένων του ΔΝΤ, της Παγκόσμιας Τράπεζας και της AMECO⁶⁹. Με την εφαρμογή των κατάλληλων οικονομετρικών τεχνικών ελέγχεται η ύπαρξη μακροχρόνιας σχέσης ανάμεσα στο ΙΤΣ και ορισμένων θεμελιωδών προσδιοριστικών παραγόντων. Είναι φανερό, πως τα δεδομένα με διαστρωματικές και χρονολογικές πτυχές είναι δυνατόν να διαφωτίσουν σημαντικές ερωτήσεις πολιτικής (Wooldridge, 2006). Η αιτιολόγηση της χρησιμοποίησης Panel Data analysis, έγκειται στο γεγονός πως με τον συνδυασμό διαχρονικών και διαστρωματικών δεδομένων προσδίδουν στα υποδείγματα περισσότερα πληροφοριακά στοιχεία, μεγαλύτερη μεταβλητότητα και αποτελεσματικότητα στις μεταβλητές. Επιπροσθέτως, βασικό πλεονέκτημα της Panel Data analysis, είναι η αποτελεσματικότερη ανίχνευση των επιπτώσεων των αυξομειώσεων των μεταβλητών (Baltagi, 1995), η αύξηση του μεγέθους του δείγματος, στοιχεία τα οποία είναι καταλληλότερα στην εξέταση της δυναμικής των μεταβλητών και χρησιμεύουν στην διερεύνηση περίπλοκων υποδειγμάτων συμπεριφοράς (ΤτΕ, 2010β). Ένα σύνολο panel data analysis, διαφέρει σε σημαντικό βαθμό από μια

⁶⁹ Συγκεκριμένα, βλ. στο 5^ο Κεφάλαιο, την ανάλυση στην Ενότητα 5.4 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

ανεξάρτητα ομαδοποιημένη διαστρωμάτωση. Απαρτίζεται από ανεξάρτητα ληφθείσες παρατηρήσεις, το οποίο αποτελεί κεντρική πτυχή της ανάλυσης μας για τα διαστρωματικά δεδομένα.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

*Ανάλυση των Ερμηνευτικών
Μεταβλητών
& Επεξεργασία των
Αποτελεσμάτων*

5.1 Ανάλυση των Ερμηνευτικών Μεταβλητών & Σχηματοποιημένα δεδομένα

Οι ερμηνευτικές μεταβλητές οι οποίες επιλέχθηκαν στο πλαίσιο της ανάλυσης είναι: 1) το Διαρθρωτικό Ισοζύγιο, 2) το Παραγωγικό κενό, 3) η Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, 4) η Πιστωτική επέκταση στον Ιδιωτικό τομέα, 5) οι Εξαγωγές, 6) το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 7) η ΠΣΣΙ και 8) το ΜΚΕ. Από την βάση δεδομένων του ΔΝΤ, χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα της εξαρτημένης μεταβλητής του ΙΤΣ (CA), (όπου εκφράζει τον λόγο του ΙΤΣ προς το ονομαστικό ΑΕΠ (CA/Y) (Current account balance, Percent of GDP) και των ερμηνευτικών μεταβλητών, του Διαρθρωτικού Ισοζυγίου (STR), (General government structural balance, Percent of potential GDP) του Παραγωγικού κενού (GAP) (Output gap in percent of potential GDP), των Ακαθάριστων Εθνικών Αποταμιεύσεων (SAV), (Gross National Savings, Percent of GDP) και του κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (Percap/Lnpercap) (Gross domestic product per capita, (current prices) - National Currency). Από την βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας (WB), χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα για τις ερμηνευτικές μεταβλητές, της Πιστωτικής επέκτασης στον Ιδιωτικό τομέα (DOM) (Domestic credit to private sector, Percent of GDP) και των Εξαγωγών (EXP) (Exports of goods and services, Percent of GDP). Τέλος, από την βάση δεδομένων της AMECO, αντλήθηκαν τα στοιχεία για το ΜΚΕ (NOM) (Nominal unit labour costs: total economy, Ratio of compensation per employee to real GDP per person employed) και της ΠΣΣΙ (REER) (Real effective exchange rates, based on unit labour costs (total economy) :- Performance relative to the rest of the former EU-15: double export weights). Όλες οι μεταβλητές εκφράζονται ως ποσοστά του ΑΕΠ⁷⁰.

Αναλύοντας τις ερμηνευτικές μεταβλητές επιλογής και διενεργώντας μια αρχική προεπισκόπηση στις ανισορροπίες Ευρώ (€) Βορρά - Νότου (στις χώρες επιλογής), διαμέσου σχηματοποιημένων δεδομένων, παρατηρούμε τα εξής:

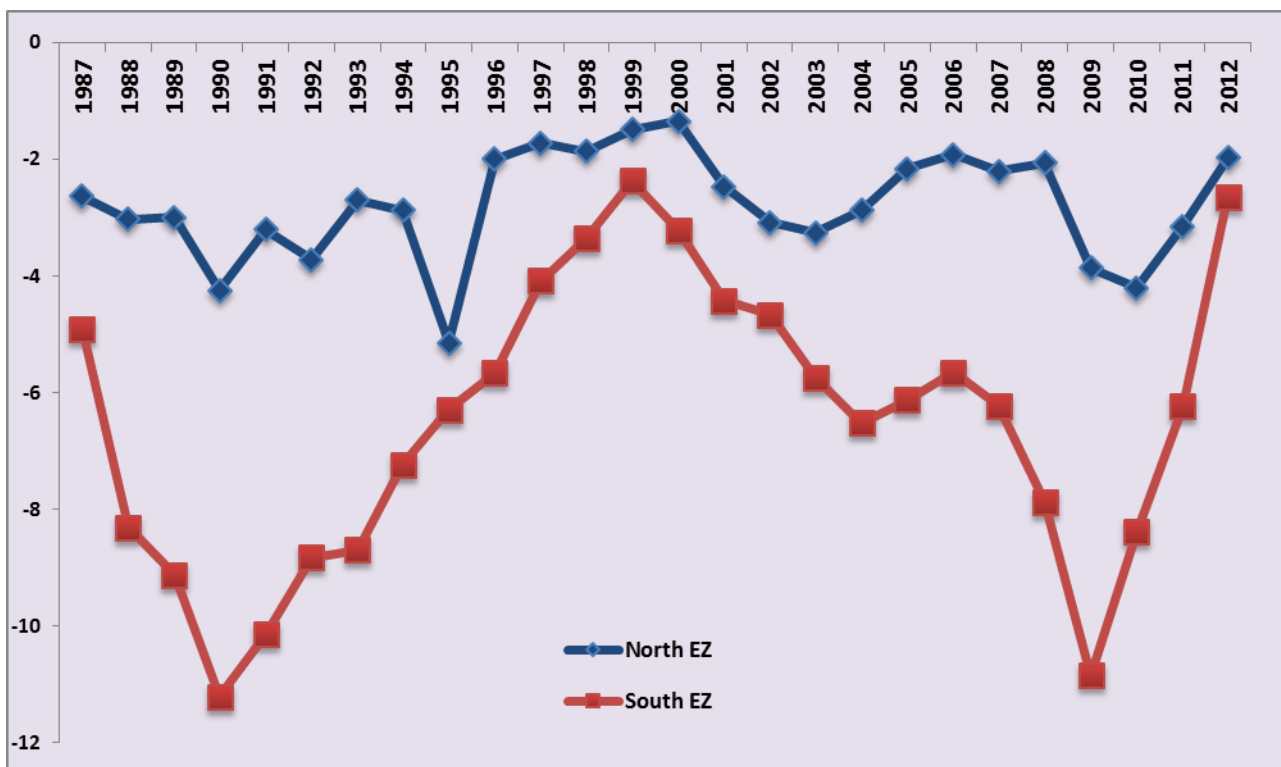
5.1.1 Διαρθρωτικό Ισοζύγιο

Αναμφίβολα, η κατεύθυνση της Δημοσιονομικής πολιτικής έχει σημαντική επιρροή στην εξέλιξη του ΙΤΣ. Σύμφωνα με το Κεϋνσιανό υπόδειγμα, χρησιμοποιείται η υπόθεση των διδύμων ελλειμμάτων, δηλαδή πως το μεγαλύτερο Δημοσιονομικό έλλειμμα (ή χαμηλότερο Δημοσιονομικό πλεόνασμα), αυξάνει το διαθέσιμο εισόδημα, κατά συνέπεια την κατανάλωση, επιφέροντας αύξηση του ελλείμματος στο ΙΤΣ (ή μείωση των πλεονασμάτων). Στα υποδείγματα που εξετάζουμε, θέλοντας μια περαιτέρω εμβάθυνση της κατεύθυνσης της

⁷⁰ Η μεταβλητή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, εκφράζεται σε χιλιάδες Ευρώ, επομένως, προκειμένου να επιτυγχάνεται ποσοστιαία μεταβολή, επιλέχθηκε η μετατροπή της σε ln του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Δημοσιονομικής πολιτικής, επιλέξαμε ως προσδιοριστική μεταβλητή το **Διαρθρωτικό Ισοζύγιο (STR)**. Σύμφωνα με τον ορισμό, το Διαρθρωτικό Ισοζύγιο αναφέρεται στο κυκλικά προσαρμοσμένο Ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης, λαμβάνοντας υπόψη μη-δομικά στοιχεία πέραν του οικονομικού κύκλου (όπως οι βραχυπρόθεσμες κινήσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα, οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων και τα μη-επαναλαμβανόμενα ή προσωρινά στοιχεία εσόδων ή δαπανών) (IMF).⁷¹ Το Διαρθρωτικό Ισοζύγιο αποτελεί τον καθοριστικό δείκτη δημοσιονομικής πειθαρχίας στην Ευρωζώνη. Χαρακτηριστικό, είναι πως το Δημοσιονομικό Σύμφωνο της Ο-ΝΕ (2013) ορίζει ότι το διαρθρωτικό έλλειμμα δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 0,5% του ΑΕΠ. Στα Διαγράμματα 5.1-5.2 είναι εμφανείς οι ανισορροπίες του Διαρθρωτικού Ισοζυγίου, ανάμεσα στις χώρες επιλογής.

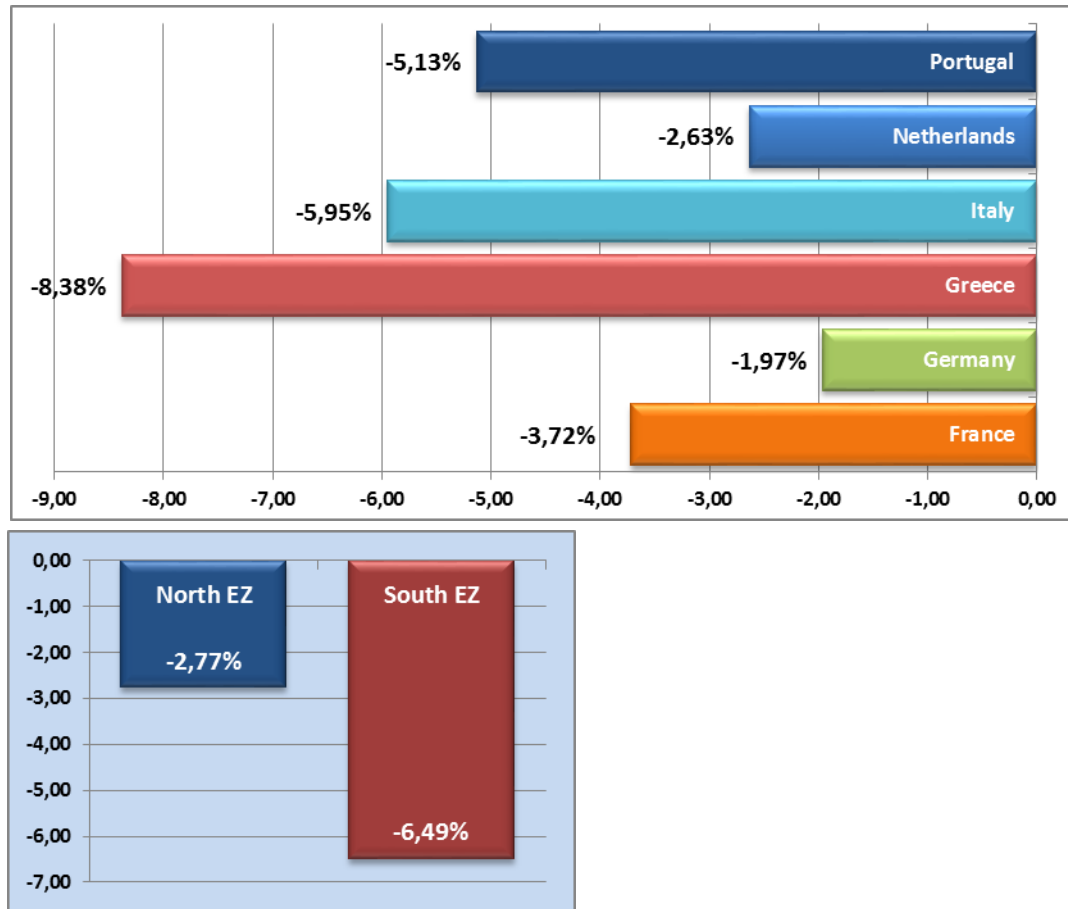
Διάγραμμα 5.1: Διαρθρωτικό Ισοζύγιο, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, (1987-2012)
(Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ)

Source: IMF, October 2013

⁷¹ Βλ. Fabian Bornhorst, Gabriela Dobrescu, Annalisa Fedelino, Jan Gottschalk, and Taisuke Nakata, "When and How to Adjust Beyond the Business Cycle, A Guide to Structural Fiscal Balances", ΔΝΤ, Απρίλιος 2011.

Διάγραμμα 5.2: Μέσο Διάρθρωτικό Ισοζύγιο, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ)

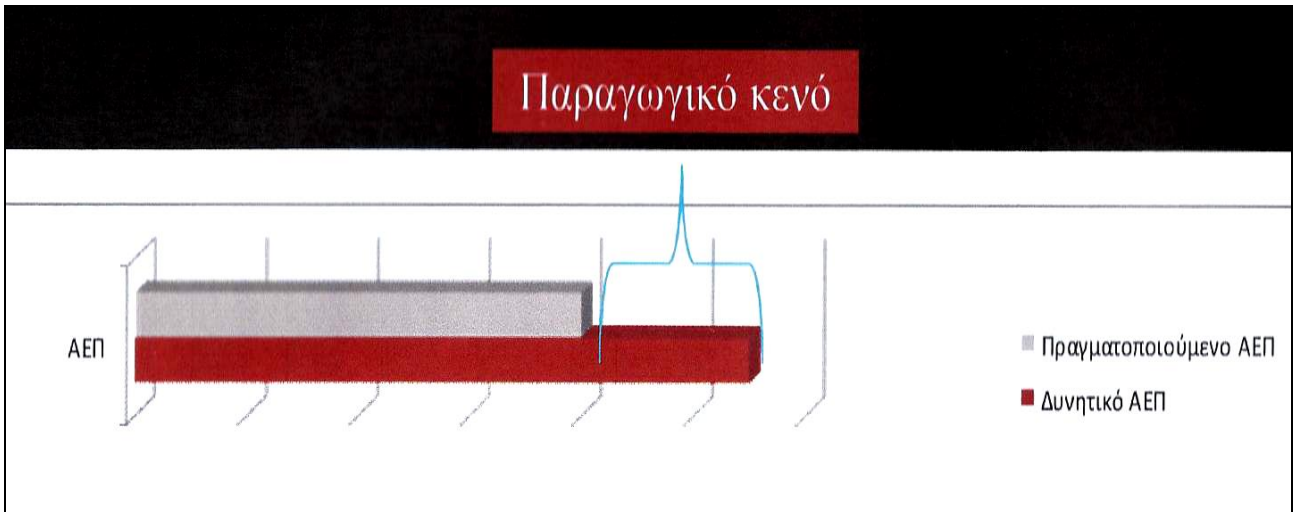
Source: IMF, October 2013

5.1.2 Παραγωγικό Κενό

Το **Παραγωγικό κενό (GAP)**, απεικονίζει την διαφορά ανάμεσα στην δυνητική (potential) και την πραγματική (real) παραγωγή (Διάγραμμα 5.3). Το πραγματοποιούμενο ΑΕΠ, ουσιαστικά αποτελεί το πραγματικό επίπεδο παραγωγής, το οποίο παράγεται σε μια οικονομία. Αντίθετα, η δυνητική παραγωγή (ΑΕΠ), εκτιμά το πιθανό επίπεδο της παραγωγής, το οποίο θα υπήρχε αν οι υπάρχοντες παραγωγικοί συντελεστές (Κεφάλαιο-Εργασία) βρίσκονταν υπό πλήρη απασχόληση, δίχως την δημιουργία πληθωριστικών πιέσεων. Ονομάζεται επίσης, φυσικό επίπεδο παραγωγής. Το Παραγωγικό κενό εκφράζει τον καλύτερο σύνθετο δείκτη της συνολικής προσφοράς μιας οικονομίας και του σκοπού της για την αειφόρο, μη πληθωριστική ανάπτυξη. Εξετάζει την κυκλική ανάλυση των προοπτικών ανάπτυξης, αποτελεί μέτρο της υποτονικότητας της οικονομίας και αφορά προβλέψεις για τον πληθωρισμό και την εκτίμηση της Δημοσιονομικής πολιτικής. Συνίσταται στην κατεύθυνση της Δημοσιονομικής και Νομισματικής Πολιτικής (Αναστασάτου, 2013). Σε όρους κυκλικών διακυμάνσεων, το Παραγωγικό κενό εκφράζει το μέγεθος της κυκλικής

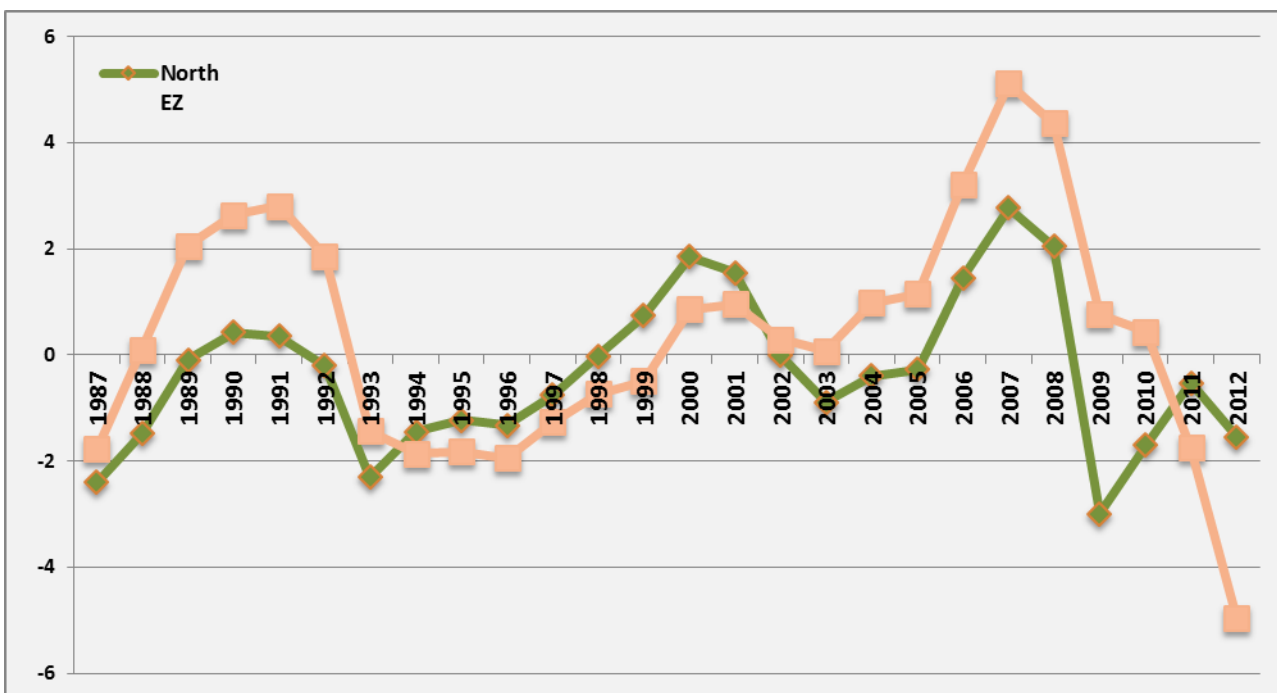
απόκλιση του ΑΕΠ, από την μακροχρόνια τάση του (Διαγράμματα 5.4-5.5) (Burda-Wyplosz, 2005). Στην περίπτωση όπου το πραγματικό ΑΕΠ, ξεπεράσει το Δυνητικό, τίθεται σε κίνδυνο η σταθερότητα των τιμών (Διαγράμματα 5.6-5.7). Στην αντίθετη περίπτωση, δημιουργείται ανεργία (Διάγραμμα 5.8), καθώς δεν αξιοποιούνται οι πόροι της οικονομίας (McAleese, 2005).

Διάγραμμα 5.3: Παραγωγικό κενό (Θεωρητικό πλαίσιο)

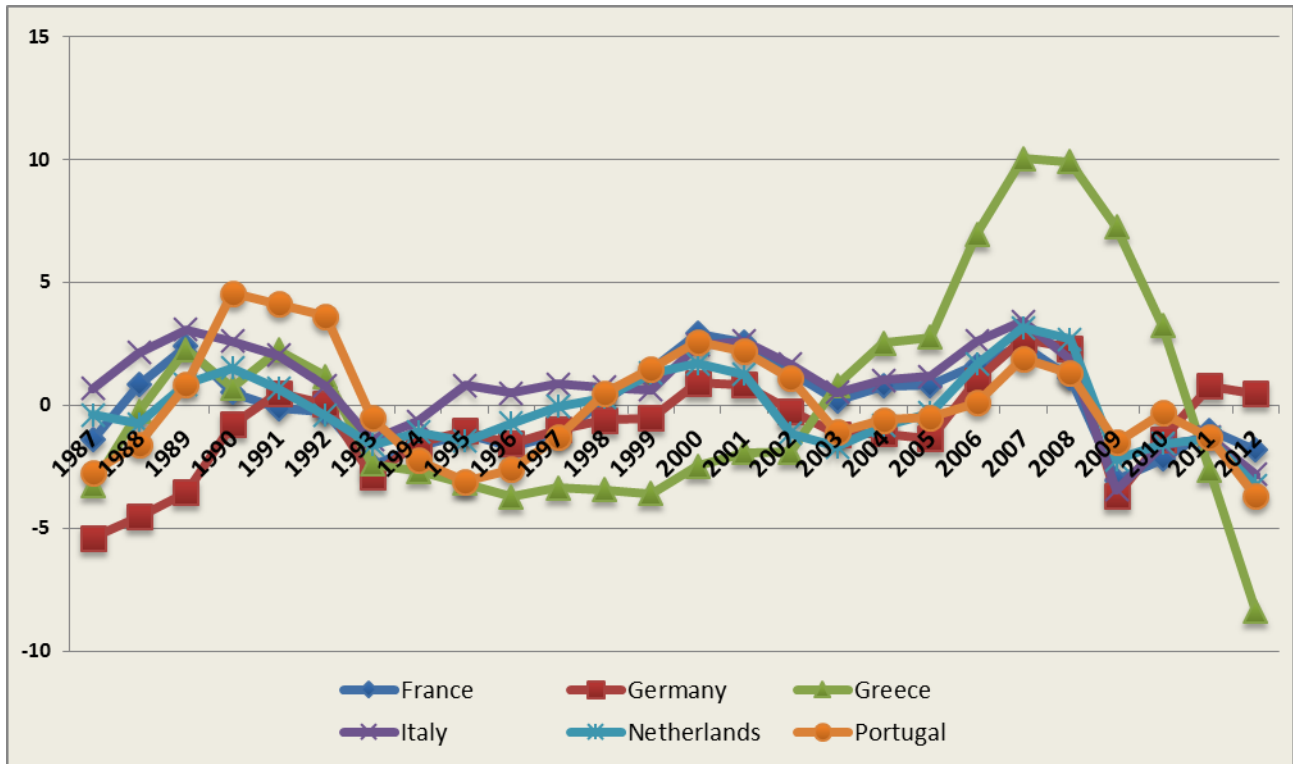
Source: Κουτσιάρας Ν.

Διάγραμμα 5.4: Παραγωγικό κενό, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ)

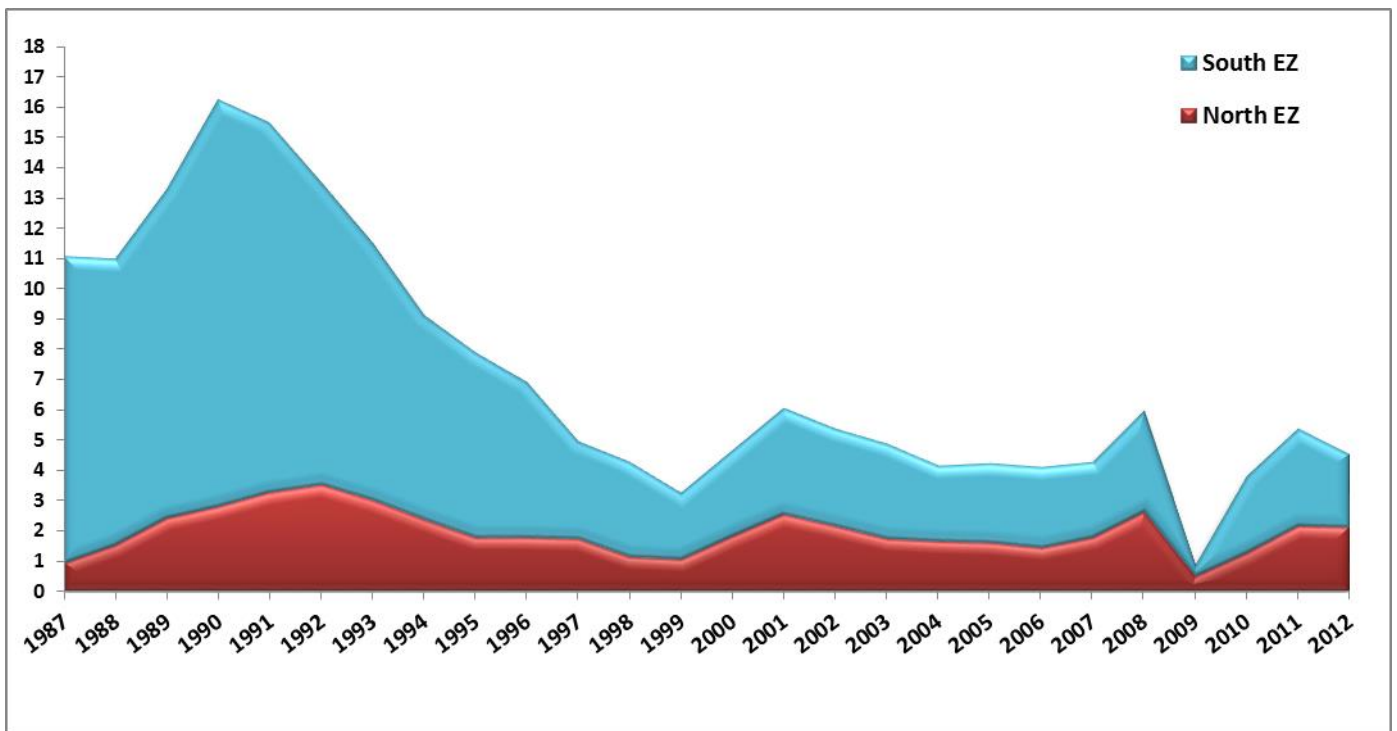
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 5.5: Παραγωγικό κενό, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)
(Ποσοστό % του Δυνητικού ΑΕΠ)

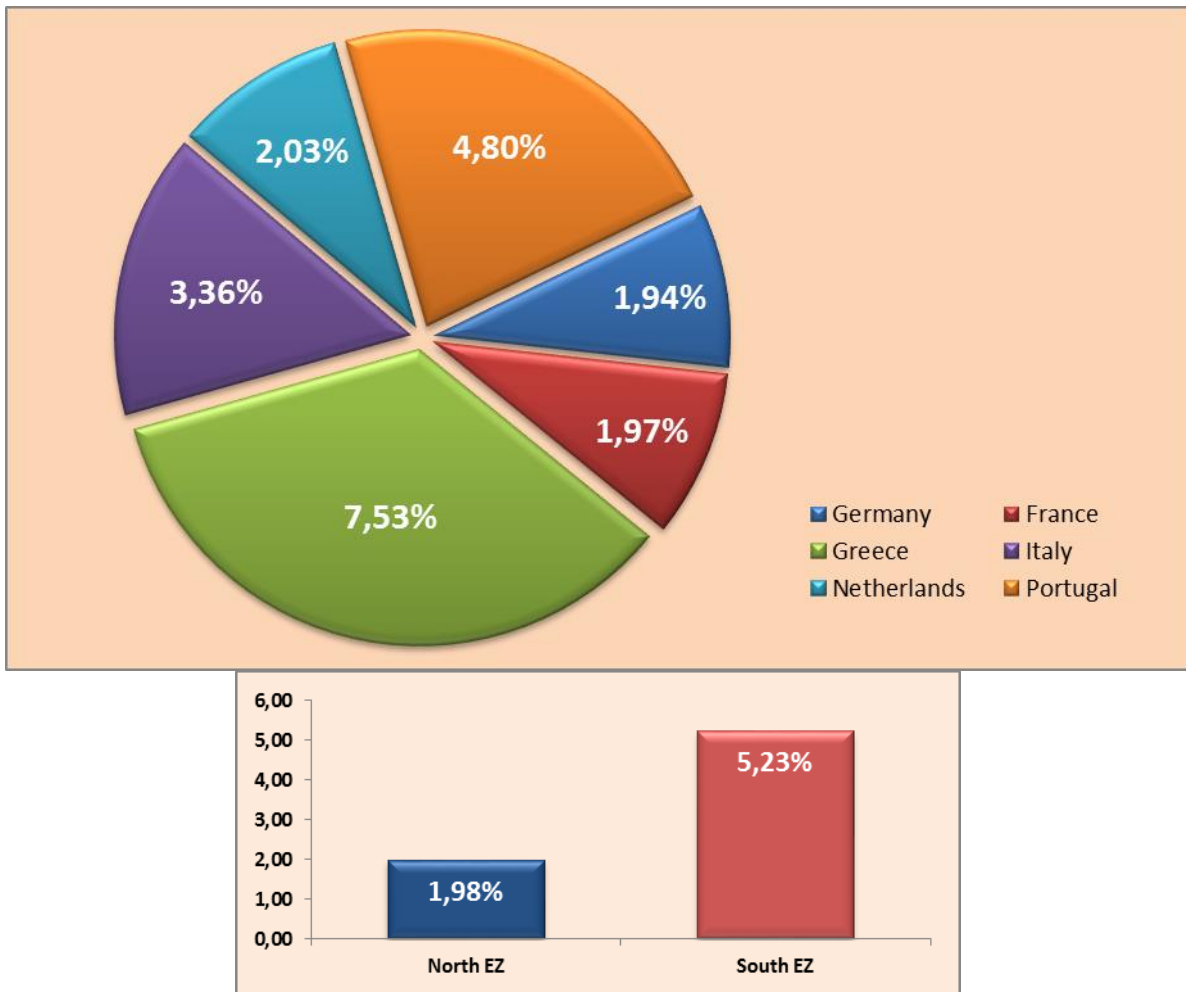
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 5.6: Πληθωρισμός, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)

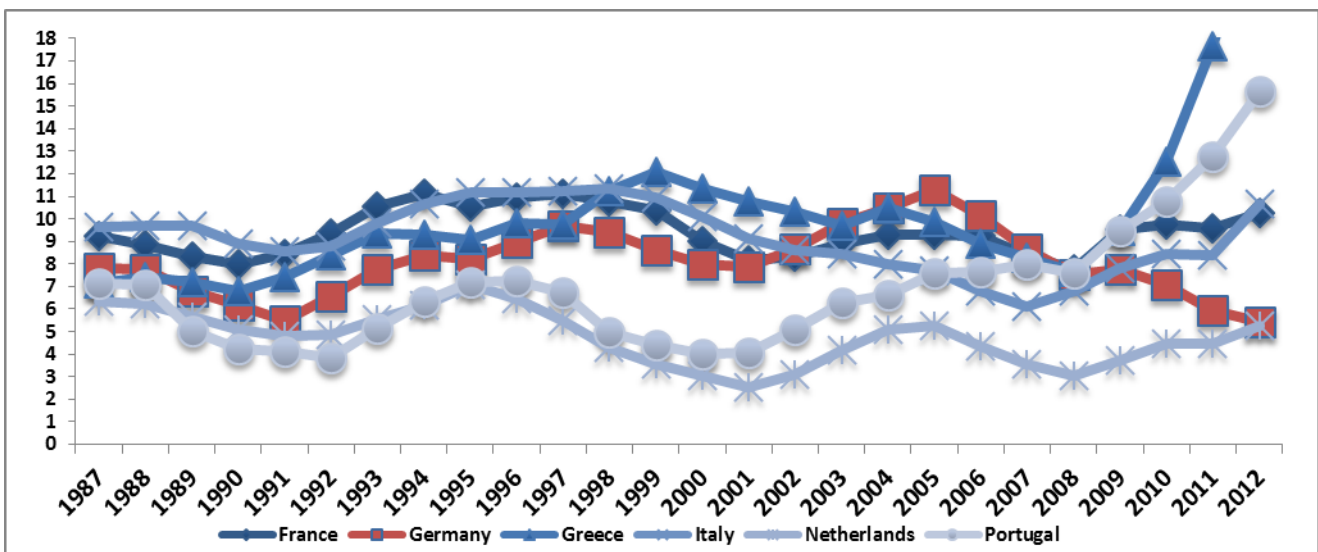
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 5.7: Μέσος Πληθωρισμός, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)

Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 5.8: Δείκτης Ανεργίας, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)

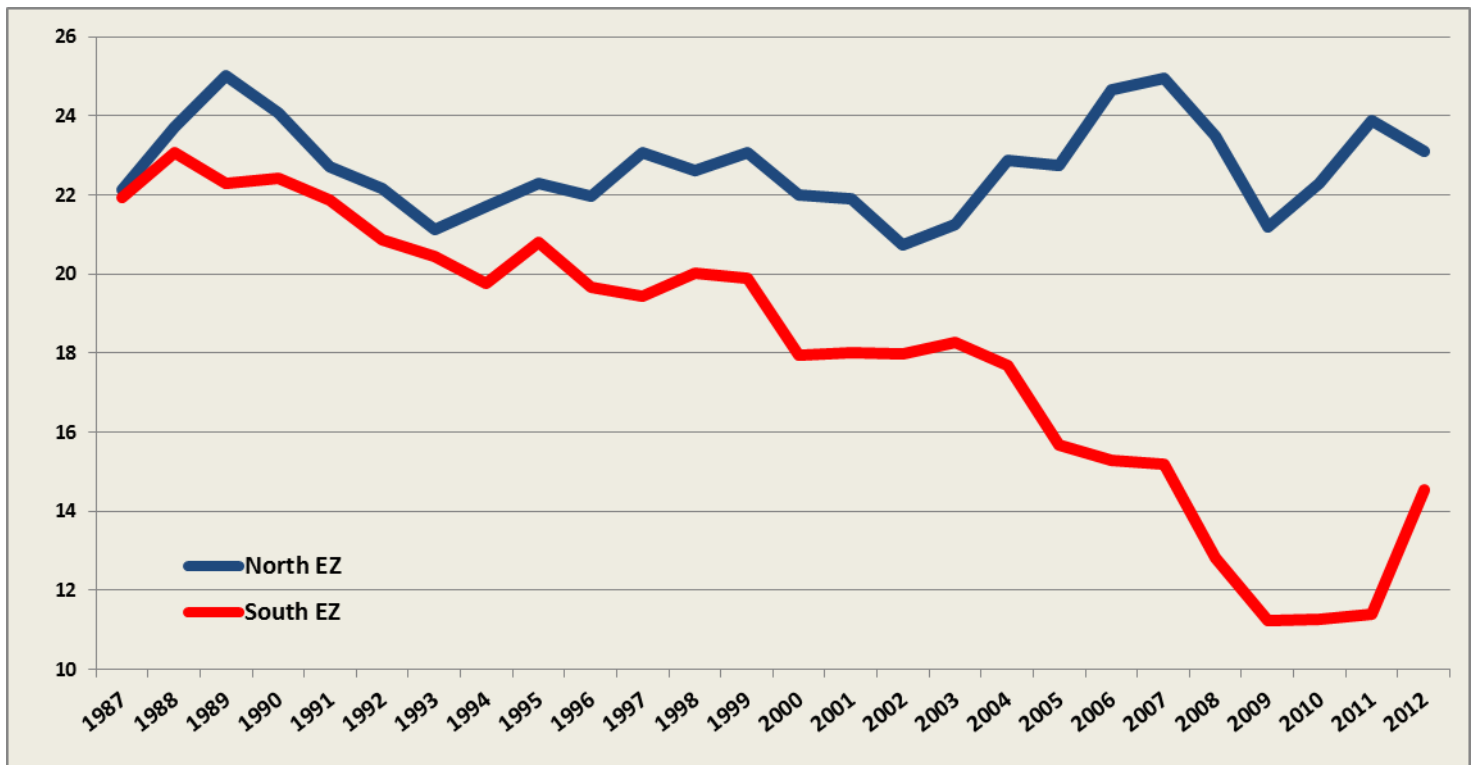

Source: IMF, October 2013

5.1.3 Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση

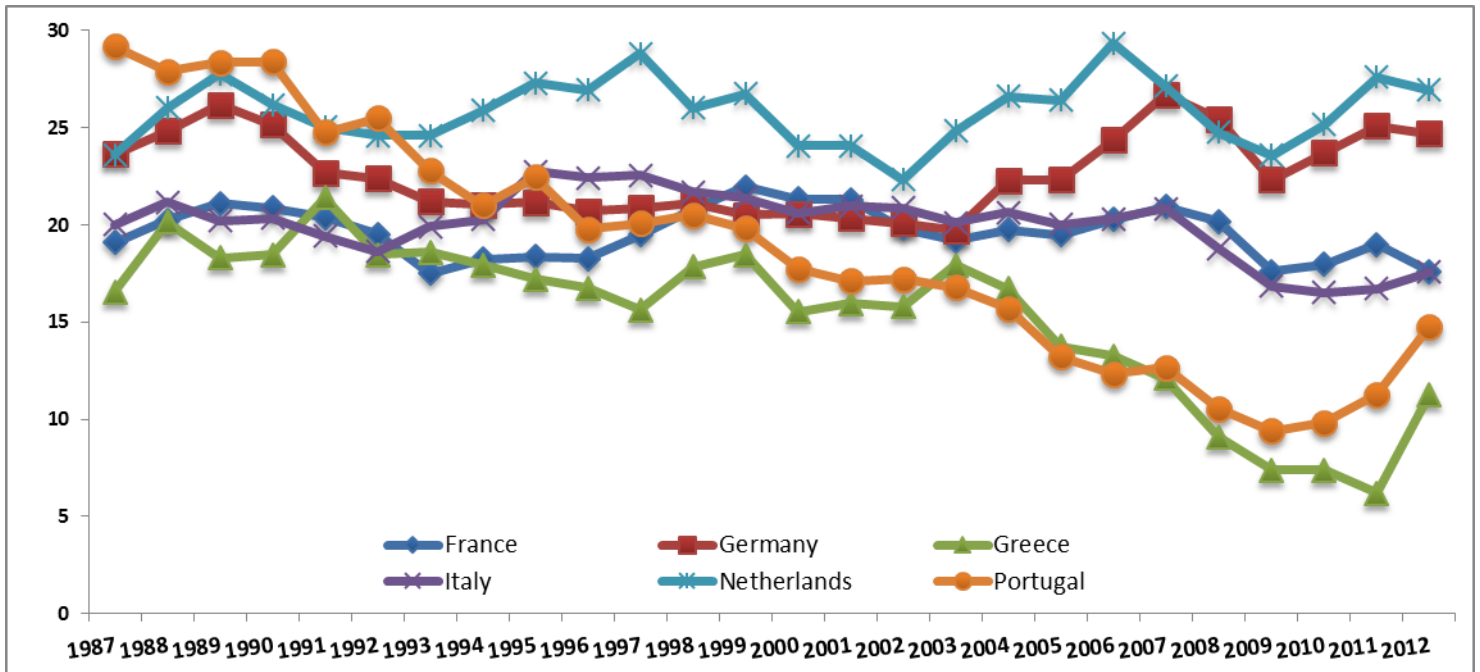
Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό, **Ακαθάριστη εθνική αποταμίευση (SAV)** είναι το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα μείον την τελική καταναλωτική δαπάνη (Begg-Fisher-Dornbusch, 2003). Αποτελεί σημαντικό Μακροοικονομικό δείκτη και περιλαμβάνει το σύνολο των πόρων που διαθέτει κάποια χώρα, προκειμένου να επενδύσει. Η Εθνική αποταμίευση, είναι το άθροισμα της δημόσιας και ιδιωτικής αποταμίευσης στην οικονομία, με κύριο συστατικό την ιδιωτική αποταμίευση, που περιλαμβάνει το άθροισμα των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών. Οι χώρες με υψηλό επίπεδο αποταμίευσης έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να πραγματοποιήσουν επενδύσεις, σε σχέση με χώρες με χαμηλό επίπεδο αποταμίευσης (Διαγράμματα 5.9-5.11) (Taylor-Weerapana, 2011). Επίσης, ο Ιδιωτικός τομέας χρησιμοποιεί τις αποταμιεύσεις προκειμένου να επενδύσει, κυρίως με την αγορά παραγωγικού εξοπλισμού (συμπεριλαμβανομένων των υποδομών), δηλαδή φυσικού Κεφαλαίου (Burda-Wyplosz, 2005).

Διάγραμμα 5.9: Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012)
(Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

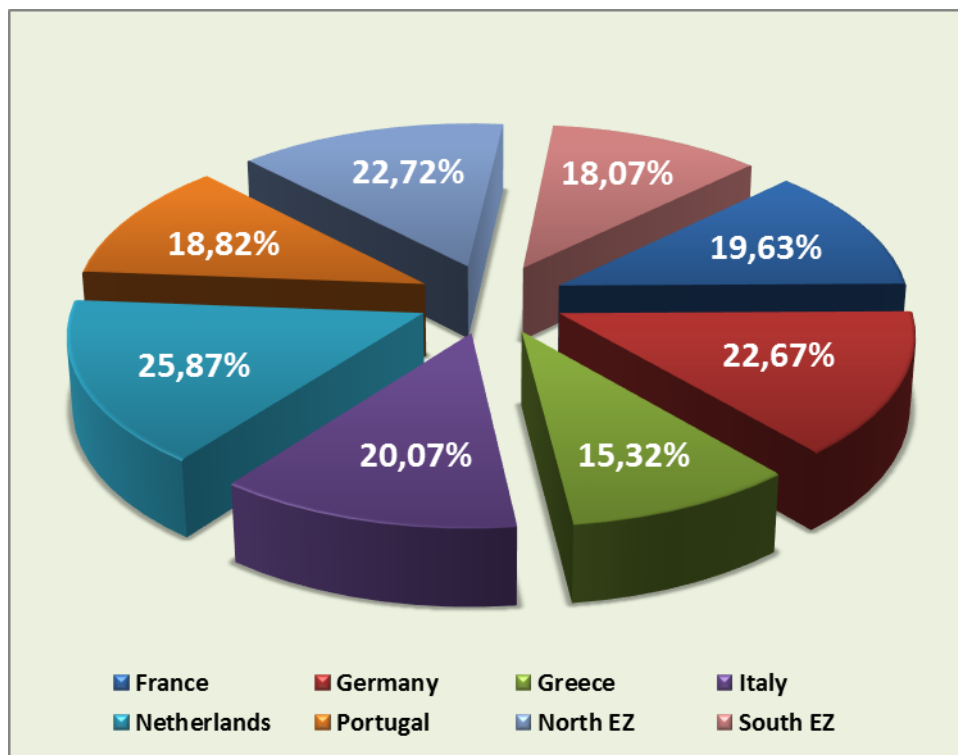
Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 5.10: Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

Source: IMF, October 2013

Διάγραμμα 5.11: Μέση Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

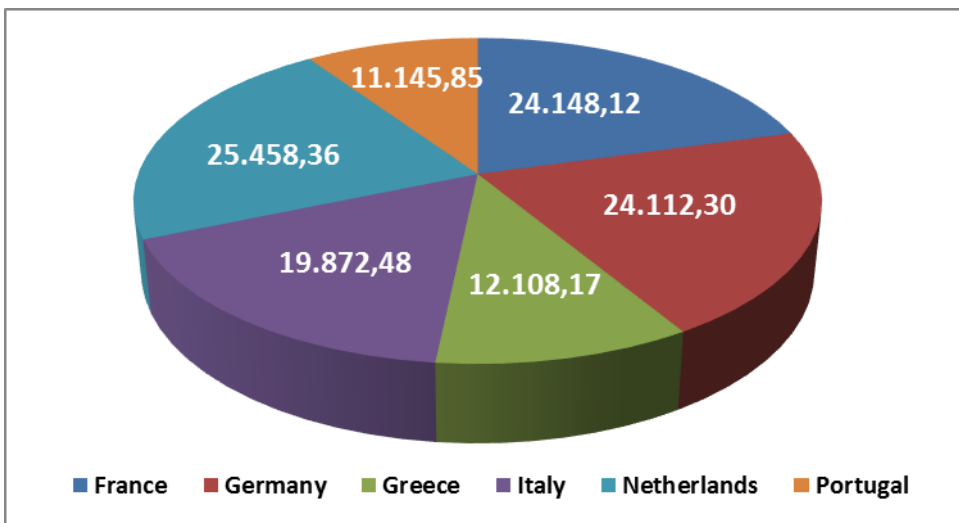
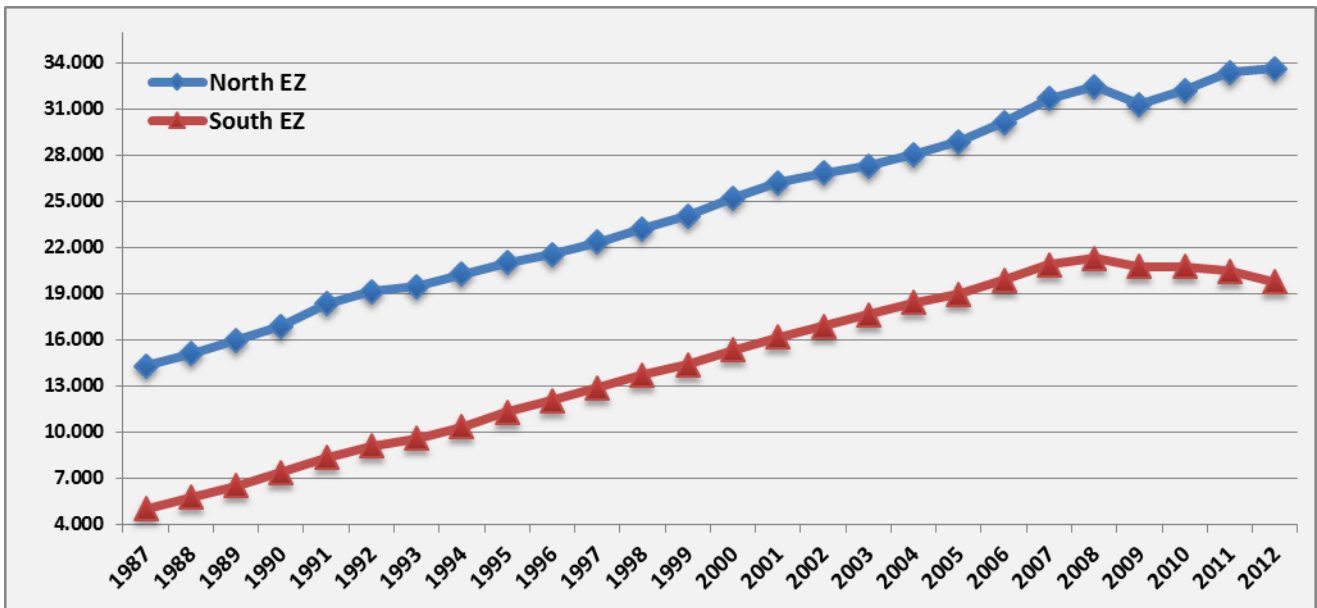
Source: IMF, October 2013

Σύμφωνα με τον ορισμό της οικονομικής μεγέθυνσης, αυτή προσδιορίζεται από το εισόδημα της οικονομίας. Το εισόδημα, είναι εξαρτώμενο από τις διακυμάνσεις μεταξύ της τρέχουσας κατανάλωσης και της σχέσης Αποταμίευσης - Επένδυσης, τα οποία αντιστοιχούν στην μελλοντική κατανάλωση. Επομένως, οι επιλογές των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, αναφορικά με την αύξηση της ευημερίας και την μεγιστοποίηση των κερδών, συνδέονται από την σχέση κατανάλωσης και αποταμίευσης. Ωστόσο, στον υπολογισμό της οικονομικής μεγέθυνσης μιας οικονομίας, προκειμένου να συμπεριληφθούν δημογραφικά χαρακτηριστικά, καλύτερος δείκτης υπολογισμού αποτελεί το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε πραγματικές τιμές.

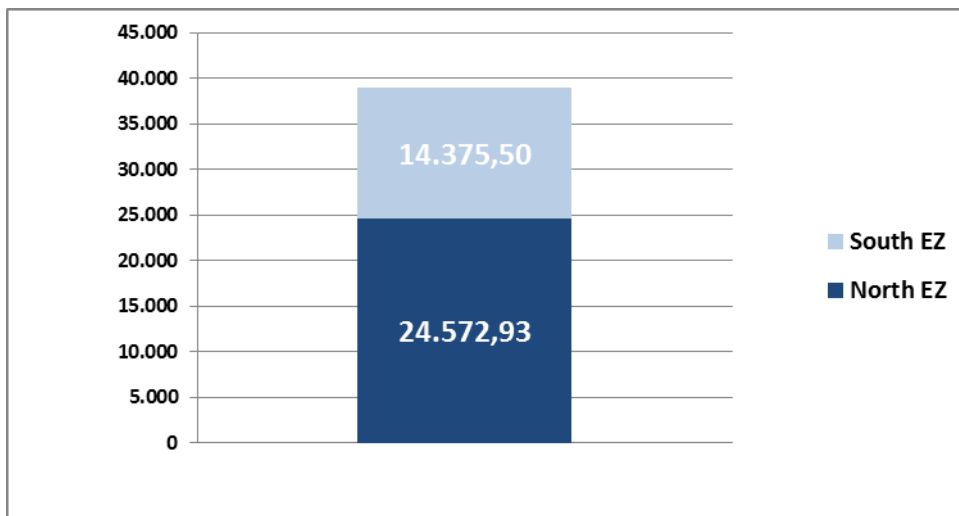
5.1.4 Πραγματικό Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

Το Πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (**percap**) ($\frac{Y/N}{Y^*/N^*}$) αποτελεί σημαντικό παράγοντα ερμηνείας του ΙΤΣ (Debelle & Faruqee, (1996), Faruqee & Debelle (1998), Chinn & Prasad (2003) Freund, 2000). Είναι γεγονός, πως στις μικρές ανοικτές οικονομίες (Ευρώ (€) Νότος), το χαμηλό επίπεδο εγχώριου εισοδήματος, συνεπάγεται χαμηλή αποταμίευση καθώς τα επίπεδα κατανάλωσης βρίσκονται υψηλότερα σχετικά με το υφιστάμενο εισόδημα (Διάγραμμα 5.12). Συνεπώς, δημιουργείται αυξημένος δανεισμός από το εξωτερικό, οδηγώντας σε αύξηση των ελλειμμάτων το ΙΤΣ. Προς διευκόλυνση της ανάλυσης, επειδή το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ μετριέται σε χιλιάδες Ευρώ (€), επιλέξαμε την μετατροπή σε **lnpercap**, προκειμένου η ερμηνεία να περιλαμβάνει ποσοστιαία μεταβολή.

Διάγραμμα 5.12α, β, γ: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€), (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)

5.12β) Μ.Ο. 1987-2012

5.12γ) Μ.Ο. 1987-2012

Source: IMF, October 2013

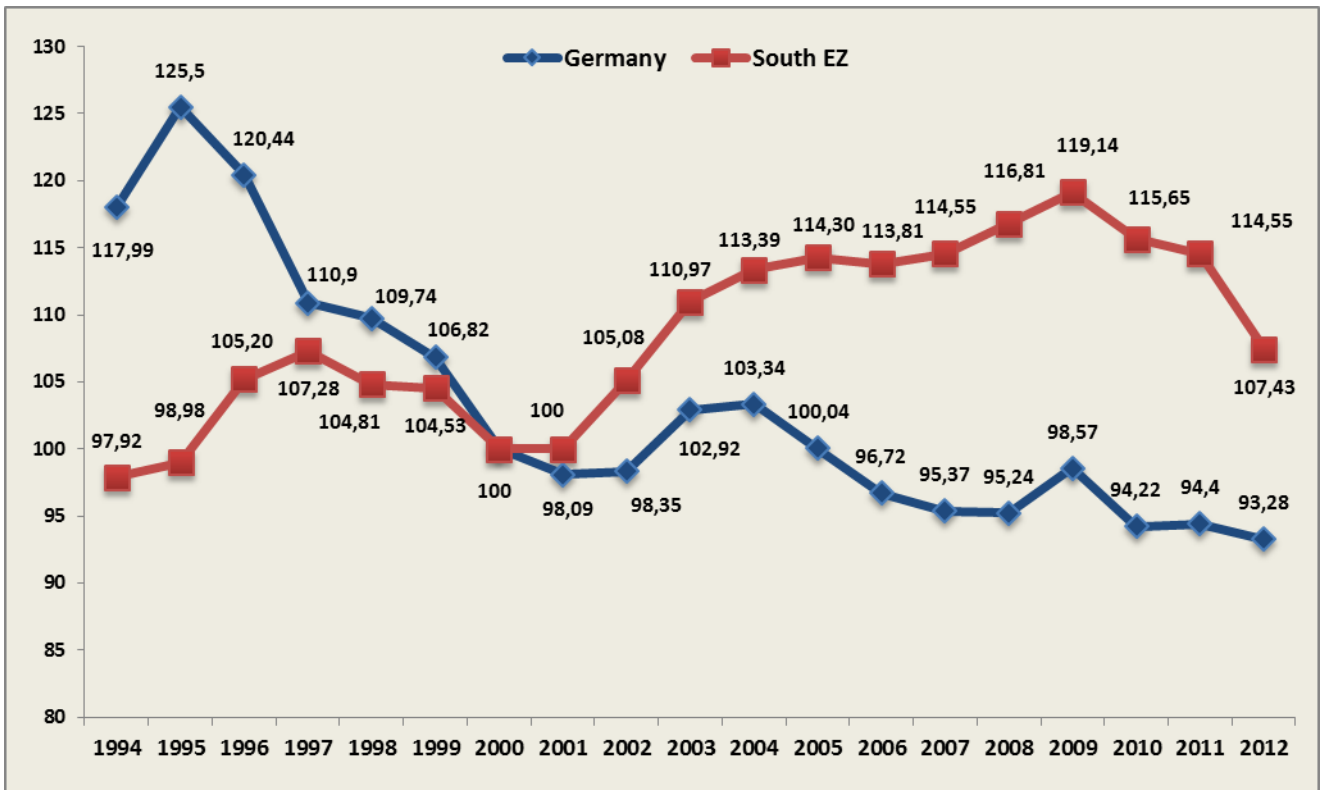
5.1.5 ΠΣΣΙ

Ανάμεσα στους Οικονομικούς Δείκτες μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας, ως προς τις τιμές και το κόστος, ευρέως διαδεδομένος είναι ο δείκτης ΠΣΣΙ (REER), ο οποίος αντανakλά την διαχρονική τάση μεταβολής της Ανταγωνιστικότητας ως προς τις τιμές ή το κόστος παραγωγής μιας οικονομίας, σε σύγκριση με τους εμπορικούς εταίρους της. Η άνοδος του δείκτη ΠΣΣΙ σημαίνει υποχώρηση του βαθμού Ανταγωνιστικότητας, ενώ η υποχώρηση του δείκτη αντικατοπτρίζει βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας (Διαγράμματα 5.13-5.15). Ωστόσο, η επίδραση των μεταβολών της ΠΣΣΙ στο εξωτερικό εμπόριο και την οικονομική δραστηριότητα ενδέχεται να μετριάζεται, διότι εκτός από τις καθαρές εξαγωγές, οι μεταβολές της ΠΣΣΙ επηρεάζουν και απ' ευθείας, με αντίστροφο τρόπο, την κατανάλωση και την ευημερία των νοικοκυριών. Πιο συγκεκριμένα, μια ανατίμηση της ΠΣΣΙ, οδηγεί σε αύξηση του τρέχοντος και του μελλοντικού εισοδήματος, σε όρους εισαγόμενων αγαθών και της αξίας των συσσωρευμένων χρηματοοικονομικών και πραγματικών περιουσιακών στοιχείων και εγχώριων φορέων. Αναμφισβήτητα, συνεπάγεται αύξηση της κατανάλωσης και μείωση της ιδιωτικής αποταμίευσης. Ο δείκτης της ΠΣΣΙ ουσιαστικά είναι ένας λόγος των σχετικών τιμών (εγχώριων και ξένων) εκφρασμένων σε κοινό νόμισμα.

$$\text{ΠΣΣΙ} = \sum_{i=1}^n \left(\frac{E_i P_i^*}{P} \right)^{w_i} \quad (5.8)$$

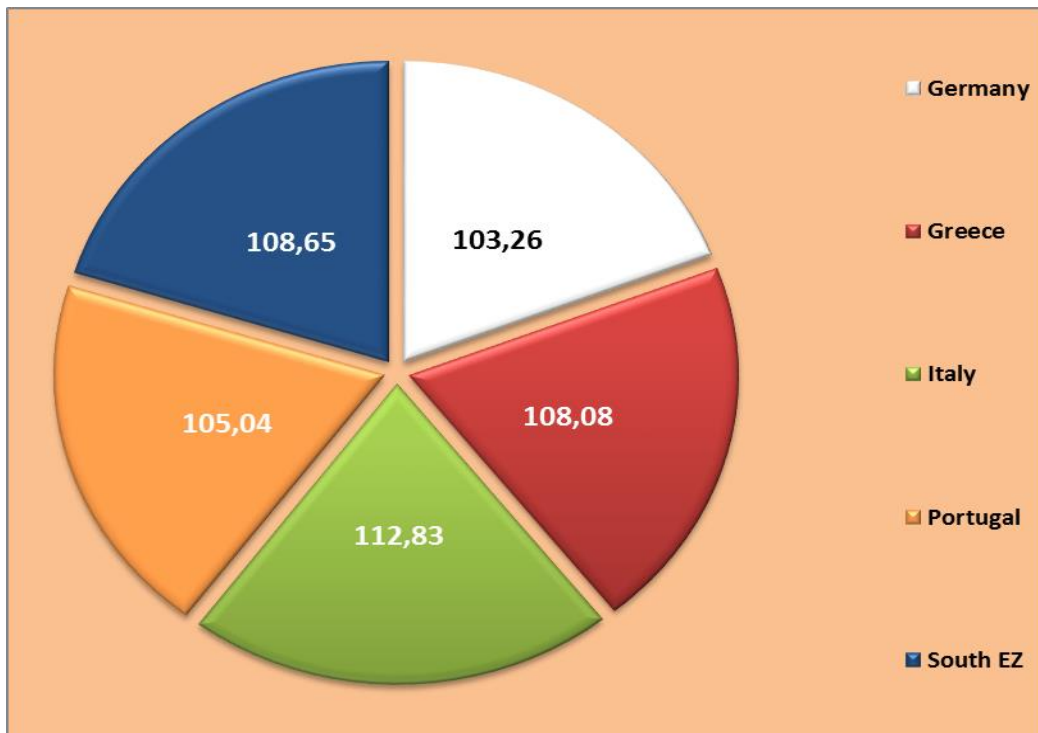
(όπου P είναι το εγχώριο επίπεδο τιμών, n είναι ο αριθμός των εμπορικών εταίρων, όπου ο καθένας έχει P_i^* επίπεδο τιμών, E_i διμερή συναλλαγματική ισοτιμία με τη χώρα αναφοράς και w_i στάθμιση στο συνολικό εμπόριο της χώρας αναφοράς).

Διάγραμμα 5.13: ΠΣΣΙ, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1994-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (2000=100)

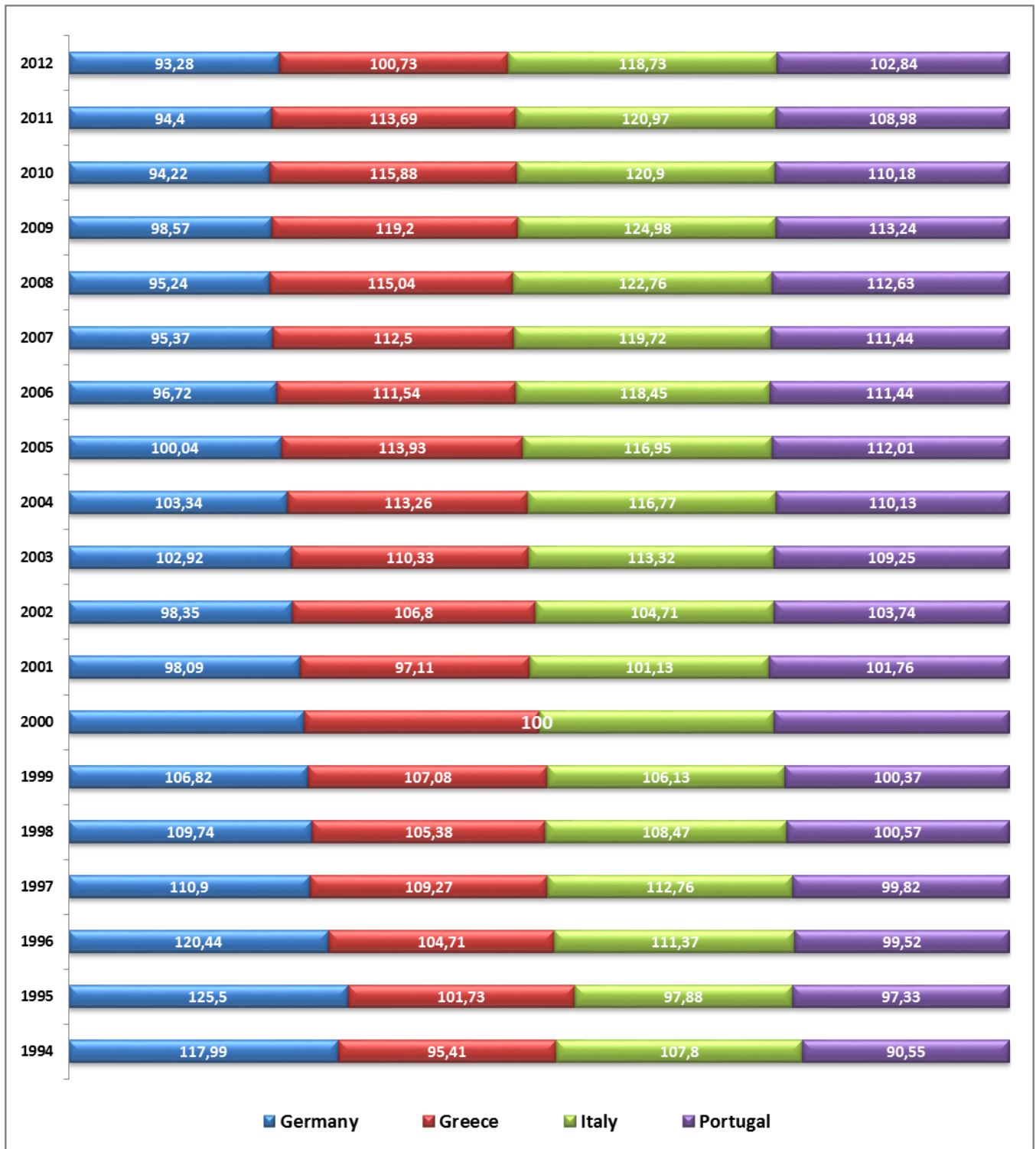
Source: Eurostat - Παρατηρητήριο για την κρίση (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Διάγραμμα 5.14: Μέση ΠΣΣΙ, (1994-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες)

Source: AMECO

Διάγραμμα 5.15: ΠΣΣΙ, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1994-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (2000=100)

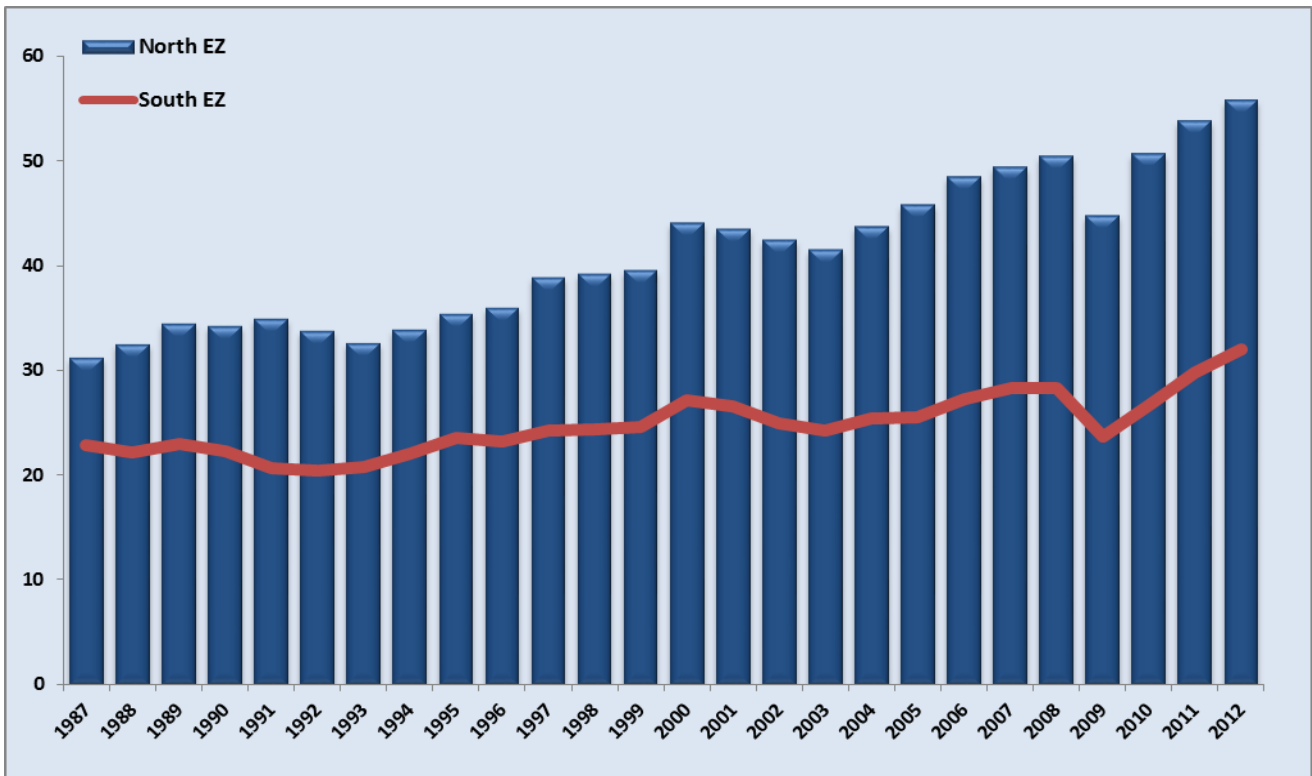

Source: Eurostat- Παρατηρητήριο για την κρίση (ΕΛΙΑΜΕΠ)

5.1.6 Εξαγωγές

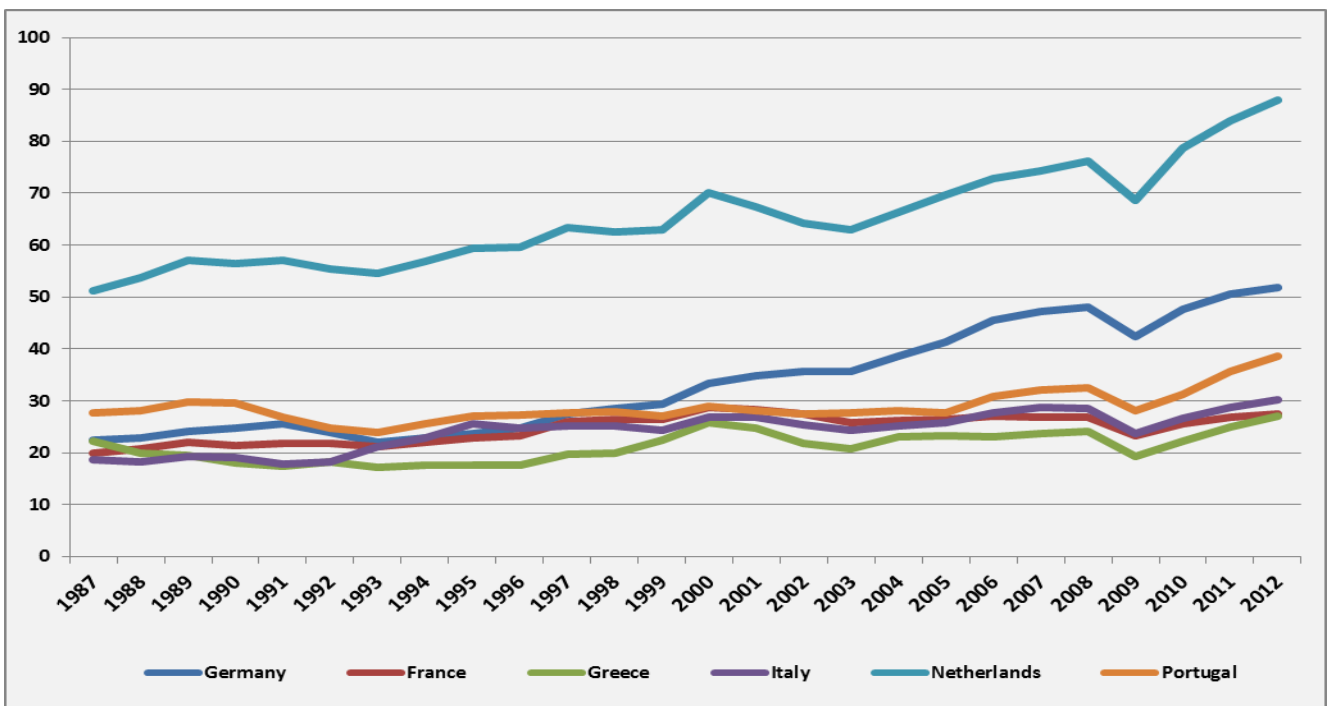
Στην διεθνή Βιβλιογραφία, σκιαγραφείται πως η αύξηση των **Εξαγωγών (EXP)** προκαλεί οικονομική μεγέθυνση, αποτελεσματική κατανομή των πόρων και ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε χώρας (Heller and Porter (1978), Feder (1982), Balassa (1978, 1985), Marin (1992), Thornton (1997), Awokuse (2003), Konya (2006) και Balaguer and Cantavella-Jorda (2004)). Συνεπώς, η αύξηση των εξαγωγών οδηγεί σε αύξηση της Παραγωγικότητας της οικονομίας με άμεσο αποτέλεσμα την οικονομική μεγέθυνση (ΚΕΠΕ, 2014b). Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, περιλαμβάνουν την αξία των εμπορευμάτων, την ασφάλιση, τις μεταφορές, τα ταξίδια, τα δικαιώματα, τα δικαιώματα αδείας, και άλλες υπηρεσίες, όπως η επικοινωνία, κατασκευών, των χρηματοοικονομικών, των πληροφοριών, των επιχειρήσεων, την προσωπική, και τις κυβερνητικές υπηρεσίες (ΔΝΤ). Αποτελεί γεγονός, πως η επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης πρέπει να συνοδεύεται από ενίσχυση της εξωστρέφειας των οικονομιών (Διαγράμματα 5.16-5.17). Προκειμένου η αύξηση των εξαγωγών να αποκτήσει μόνιμο χαρακτήρα, πρέπει να δημιουργηθεί στόχευση στην βελτίωση παραγόντων διαρθρωτικής Ανταγωνιστικότητας και ποιοτικής αναβάθμισης της παραγωγικής βάσης (Πίνακας 5.2) (Παπάζογλου, 2014). Παρατηρώντας τον Πίνακα 5.1, αναμφισβήτητα το οικονομικό μοντέλο των κρατών του Ευρώ (€) Νότου παρουσιάζει αδυναμίες, με την στόχευση να χρειάζεται να επικεντρώνεται στην εξωστρέφεια, με έμφαση στις αγορές του εξωτερικού, σκοπεύοντας στην εξαγωγή αγαθών και υπηρεσιών και στην εισαγωγή επενδυτικών Κεφαλαίων. Διεθνώς εμπορεύσιμοι κλάδοι, όπως ο τουρισμός, και η βιομηχανία πρέπει να απορροφήσουν το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων πόρων, έτσι ώστε να αποκτήσουν οικονομίες κλίμακας, τεχνογνωσία και Ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο (McKinsey, 2010).

Διάγραμμα 5.16: Εξαγωγές, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % ΑΕΠ)

Source: World Bank

Διάγραμμα 5.17: Εξαγωγές, (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % ΑΕΠ)

Source: World Bank

Πίνακας 5.1: Σύνθεση Εξαγωγών στον Ευρώ (€) Νότο

		Ελλάδα					Ιταλία				Πορτογαλία			
		Μέσο Ετήσιο μερίδιο Εξαγωγών												
SIT	C	2000-2004	2005-2008	2009-2011	2012	2013	2000-2004	2005-2008	2009-2012	2012-2013	2000-2004	2005-2008	2009-2012	2012-2013
	Αγροτικά Προϊόντα	23,07	20,42	20,10	16,81	17,44	6,48	6,47	7,79	7,66	7,08	8,52	11,19	11,27
0	<i>Τρόφιμα & Ζωντανά Ζώα</i>	16,22	14,74	15,58	13,06	13,18	4,61	4,63	5,68	5,55	4,15	4,92	6,86	6,93
1	<i>Ποτά & Καπνός</i>	4,52	3,14	2,88	2,30	2,14	1,45	1,38	1,64	1,64	2,49	3,05	3,46	3,32
4	<i>Λάδια & Λίπη Ζωϊκής ή Φυτικής προέλευσης</i>	2,33	2,55	1,64	1,45	2,11	0,42	0,46	0,47	0,47	0,44	0,55	0,87	1,02
	Πρώτες Ύλες & Καύσιμα	14,39	19,77	30,24	43,47	44,06	3,02	4,93	5,87	6,44	5,85	8,85	12,26	14,07
2	<i>Πρώτες ύλες μη εδώδιμες, εκτός από καύσιμα</i>	5,44	4,54	4,49	4,57	4,15	0,99	1,06	1,24	1,27	3,61	3,85	4,66	4,57
3	<i>Ορυκτά, Καύσιμα, Λιπαντικά κλπ.</i>	8,95	15,24	25,75	38,90	39,91	2,03	3,87	4,63	5,17	2,24	5,00	7,60	9,50
	Βιομηχανικά Προϊόντα	60,55	57,01	47,20	37,52	36,37	88,44	85,74	82,73	81,91	83,38	74,71	73,61	73,39
5	<i>Χημικά Προϊόντα & συναφή (Μ.Α.Κ.)</i>	10,81	13,08	11,60	8,91	9,39	9,96	10,22	11,32	11,38	5,72	6,72	8,40	8,87
6	<i>Βιομηχανικά Είδη ταξινομημένα κυρίως κατά πρώτη ύλη</i>	19,67	20,20	17,12	14,13	13,52	20,37	20,69	18,92	19,03	23,24	21,05	22,42	22,62
7	<i>Μηχανήματα & Υλικό Μεταφορών</i>	12,58	12,27	10,31	8,42	7,31	37,64	37,19	35,38	34,63	33,35	30,93	26,66	25,90
8	<i>Διάφορα Βιομηχανικά Είδη</i>	17,49	11,47	8,17	6,06	6,15	20,47	17,64	17,11	16,87	21,07	16,01	16,13	16,00
9	(Άλλα) Είδη & Συναλλαγές μη ταξινομημένα ανά κατηγορίες	1,99	2,80	2,46	2,20	2,13	2,06	2,86	3,61	3,99	3,69	7,92	2,94	1,27

Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Source: ΚΕΠΕ 2014

Πίνακας 5.2: Διάρθρωση Εξαγωγών Τεχνολογικής έντασης

	Ελλάδα			Ιταλία			Πορτογαλία		
	Μερίδια επί του Συνόλου								
	2000	2008	2012	2000	2008	2012	2000	2008	2012
Χαμηλής Τεχνολογικής έντασης	22,89	18,37	10,34	29,72	25,37	24,15	33,61	24,49	25,82
Μέσης Τεχνολογικής έντασης	13,19	20,58	11,91	39,46	42,33	38,93	32,29	28,77	28,41
Υψηλής Τεχνολογικής έντασης	7,89	10,08	6,70	11,61	9,10	10,41	8,61	8,43	6,43
Σύνολο Προϊόντων Τεχνολογίας	43,97	49,03	28,95	80,79	76,80	73,49	74,51	61,69	60,66

Source: ΚΕΠΕ 2014

5.1.7 Πιστωτική επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα⁷²

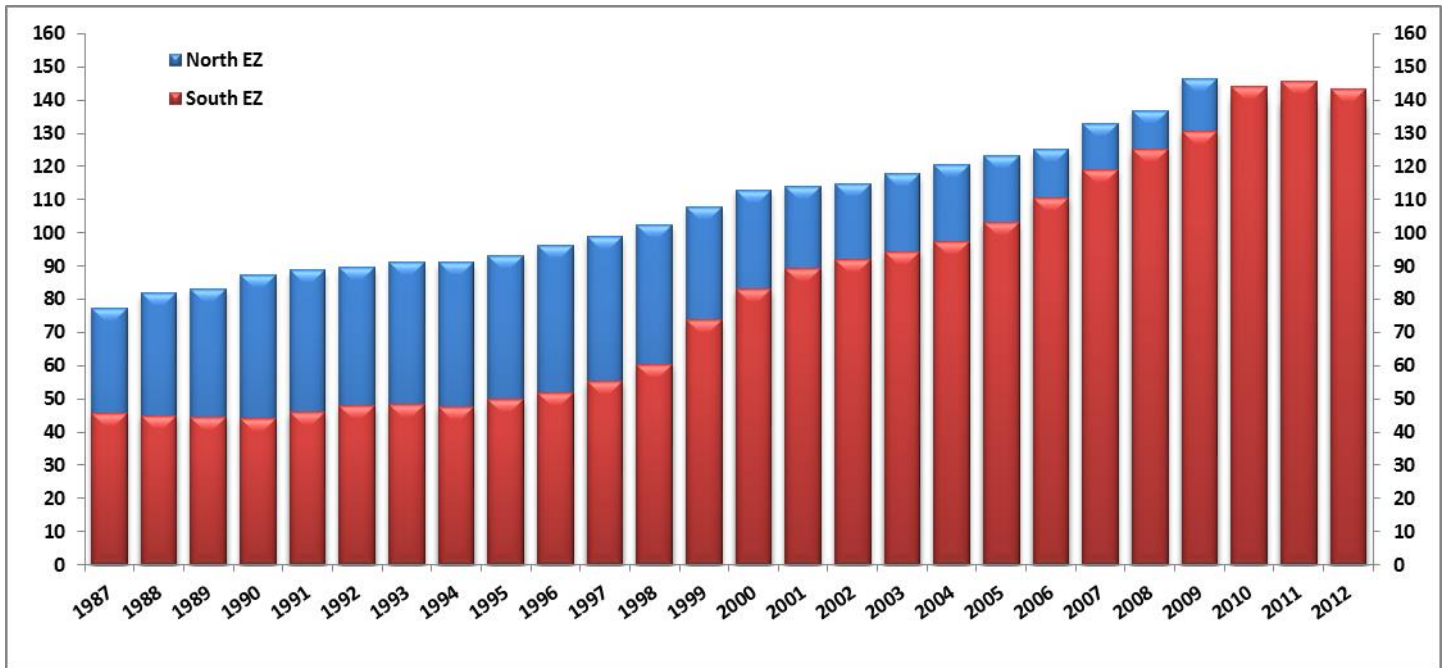
Είναι προφανές, πως η επιτάχυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης έχει συμβάλλει τα μέγιστα στην ανάπτυξη του Διεθνούς Χρηματοοικονομικού Συστήματος. Η αύξηση της διεθνούς ρευστότητας (International liquidity) και του Διεθνούς Εμπορίου, η επέκταση των πολυεθνικών επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της Οικονομικής Γεωγραφίας, καθώς και η Απορρύθμιση (Deregulation) των διεθνών Αγορών χρήματος και Κεφαλαίου (μετά το 1973), έχουν οδηγήσει στην δημιουργία αυξημένης αλληλεξάρτησης της Παγκόσμιας Οικονομίας, εξαιτίας της διασύνδεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, διαμέσου της Χρηματοπιστωτικοποίησης (Financialization), των Παράγωγων Χρηματοοικονομικών προϊόντων (Financial derivatives), της κινητικότητας των Κεφαλαίων (capital mobility), της Χρηματοοικονομικής καινοτομίας (financial innovation) και της ανάπτυξης της τεχνολογίας. Πολύ σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας του ΙΤΣ ο οποίος επιδρά στην μείωση της αποταμίευσης, είναι η απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών Αγορών, με προσεγγιστική μεταβλητή τις **Πιστώσεις προς τον Ιδιωτικό τομέα** ως ποσοστό του ΑΕΠ (**DOM**). Οι εγχώριες πιστώσεις προς τον ιδιωτικό τομέα, αναφέρονται σε χρηματοδοτικούς πόρους οι οποίοι παρέχονται στον ιδιωτικό τομέα από επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, μέσω δανείων, αγορές non-equity τίτλων, εμπορικές πιστώσεις κτλ. Οι χρηματοπιστωτικές

⁷² Η παρούσα Υποενότητα, αποτελεί επίσης συνέχεια της ανάλυσης της Ενότητας 2.3 του 2^{ου} Κεφαλαίου και της Υποενότητας 4.2.3, του 4^{ου} Κεφαλαίου, της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνουν τις νομισματικές αρχές και τράπεζες καταθέσεων χρημάτων, καθώς και τα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία (συμπεριλαμβανομένων των εταιρειών που δεν δέχονται μεταβιβάσιμες καταθέσεις, αλλά δεν αναλαμβάνουν τέτοιες υποχρεώσεις ως καταθέσεων προθεσμίας και ταμειυτηρίου). Παραδείγματα άλλων χρηματοδοτικών εταιρειών είναι και οι χρηματοδοτικής μίσθωσης εταιρείες, οι δανειστές χρήματος, ασφαλιστικές εταιρείες, συνταξιοδοτικά ταμεία και οι εταιρείες συναλλάγματος (World Bank). Κατά συνέπεια, χαλαρώνουν οι περιορισμοί στον δανεισμό που αντιμετωπίζουν τα νοικοκυριά, οι τράπεζες δανείζουν με περισσότερους βαθμούς ελευθερίας, το κόστος δανεισμού είναι χαμηλό, με αποτέλεσμα την μείωση της αποταμίευσης και την αύξηση της κατανάλωσης, δίχως να αυξάνονται οι επενδύσεις (Διαγράμματα 5.18 & 5.20) (Jappelli and Pagano, (1989), Bayoumi, 1993, Lehmuusaari, 1990, Ostry and Levy (1995), Melitz, 1990, Englund, 1990, Osugi, 1990). Επιπροσθέτως, οι πιστώσεις στον Ιδιωτικό τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι δυνατόν να αποτυπώνουν επιδράσεις, οι οποίες σχετίζονται με την έντονη αύξηση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων (Faulkner-MacDonagh and Muhleisen, 2004).

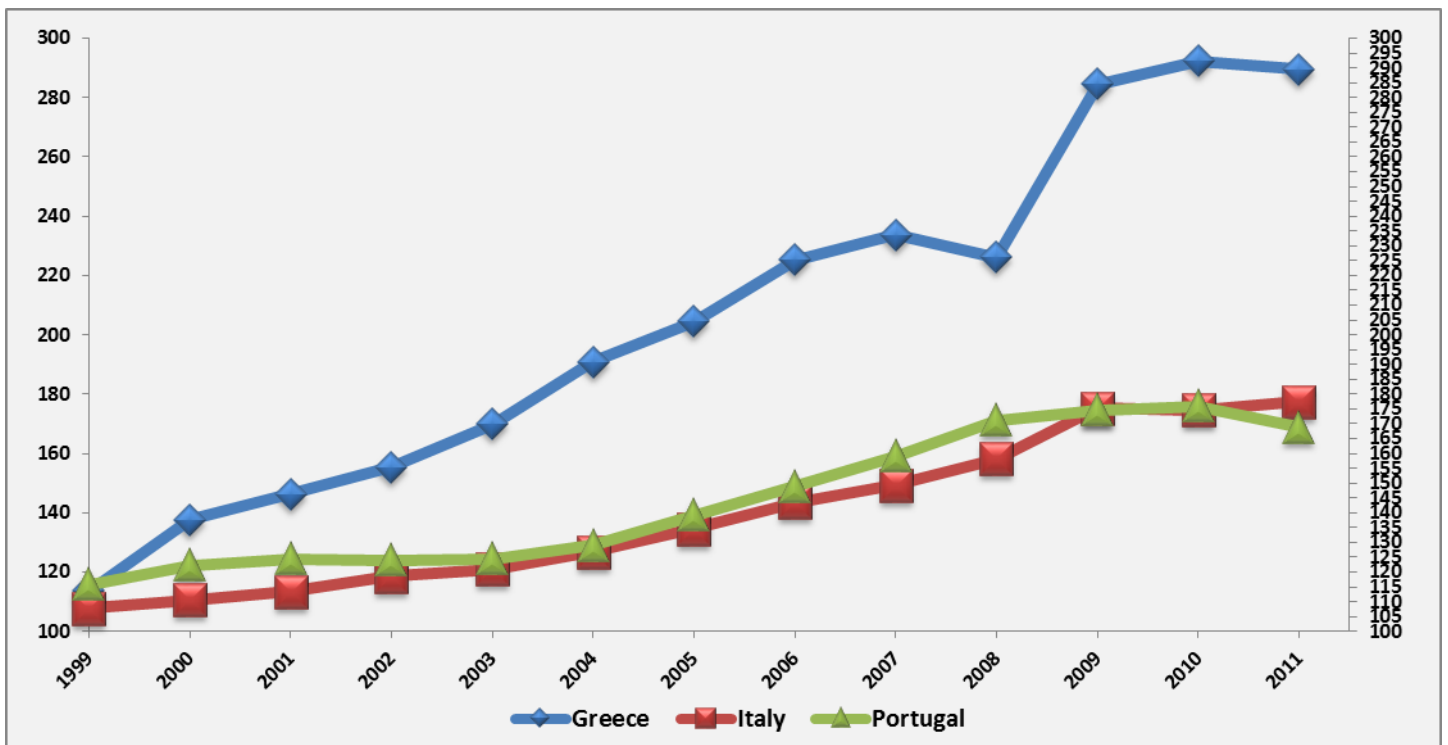
Η απορρύθμιση των Αγορών και των ελέγχων της κινητικότητας των Κεφαλαίων, οδήγησε τις Χρηματοοικονομικές ροές κυρίως μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€), να κατευθυνθούν προς τον Ευρώ (€) Νότο (Διάγραμμα 5.19) όπου οι αποδόσεις ήταν υψηλότερες, κάτι το οποίο επέτρεψε την χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του ΙΤΣ και την συσσώρευση Ιδιωτικού και Δημοσίου χρέους. Η χρηματοπιστωτική επέκταση διαμέσου του δανεισμού, δημιούργησε υπερχρέωση των νοικοκυριών, «φούσκες» στις τιμές ακινήτων, αύξηση των εισαγωγών και ελλειμματικό Δημόσιο και Ιδιωτικό χρέος (Caldentey E.P - Vernengo M, 2012). Η απορρύθμιση και η απουσία εποπτείας των τραπεζικών διεργασιών, έδωσε κίνητρα στις τράπεζες να αυξήσουν την πίστωση σε υπερβολικό βαθμό, δημιουργώντας τεράστια χρέη τα οποία επιβάρυναν τους κρατικούς προϋπολογισμούς (Παπαδημητρίου, 2012). Συνεπώς, η αύξηση των πιστώσεων προς τον Ιδιωτικό τομέα αναμένεται να έχει αρνητική επίδραση στην ιδιωτική αποταμίευση (ΤτΕ, 2010α).

Διάγραμμα 5.18: Πιστωτική Επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα, Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (1987-2012) (Στις εξεταζόμενες χώρες) (Ποσοστό % ΑΕΠ)

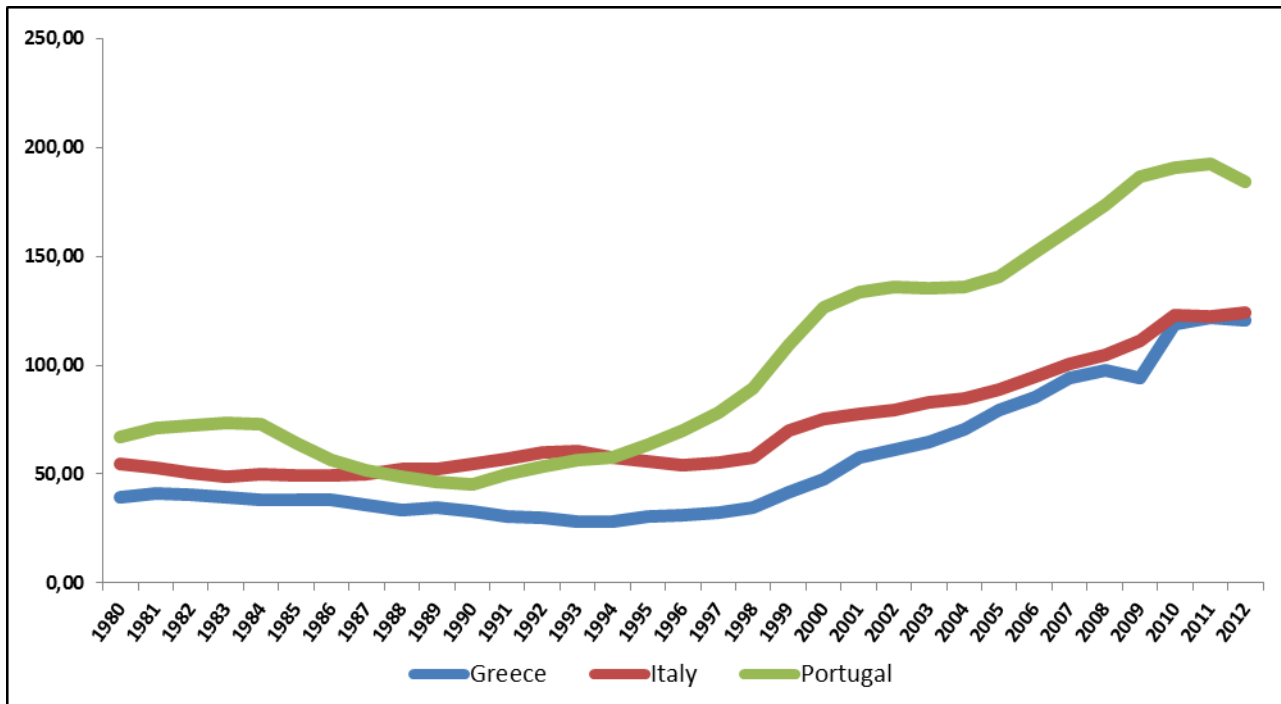
Source: World Bank

Διάγραμμα 5.19: Πιστωτική Επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα, στον Ευρώ (€) Νότο, (1999-2011) (Ποσοστό % ΑΕΠ) (1999=100)

Source: World Bank

Διάγραμμα 5.20: Πιστωτική Επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα, στον Ευρώ (€) Νότο, (1999-2011) (Ποσοστό % ΑΕΠ)

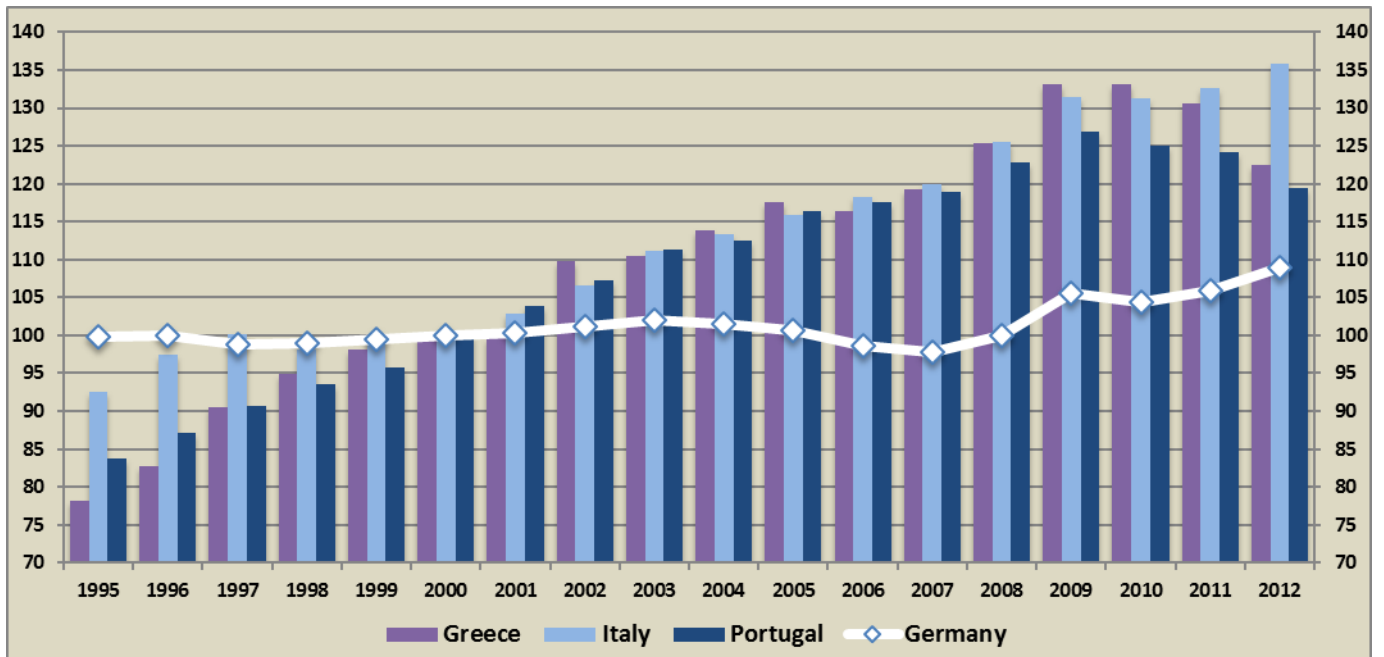
Source: World Bank

5.1.8 Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας (ΜΚΕ)

Το ΜΚΕ (ΝΟΜ), αποτελεί την αναλογία του συνολικού κόστους Εργασίας (αμοιβές, κοινωνική ασφάλιση, αποζημιώσεις, συνταξιοδοτικά προγράμματα κτλ.) προς την Παραγωγικότητα της Εργασίας (Kumar-Felipe, 2011). Θεωρείται η χαρακτηριστική μεταβλητή του δείκτη Ανταγωνιστικότητας κόστους ή Ανταγωνιστικότητας τιμής, διότι εκφράζει έναν μετρήσιμο, περιεκτικό και συνοπτικό τρόπο αποτίμησης, της δυνατότητας μιας οικονομίας να παράγει προϊόντα υψηλής αξίας με χαμηλό κόστος Εργασίας. Συνεπώς, όταν οι υπόλοιποι προσδιοριστικοί παράγοντες παραμένουν σταθεροί, όσο περισσότερο αυξάνεται το ΜΚΕ, τόσο μειώνεται η Ανταγωνιστικότητα (Κόστους) και αντίθετα (Γαβρόγλου, 2012). Η Ανταγωνιστικότητα τιμής, εξαρτάται από το κόστος παραγωγής και ειδικότερα σε μια ζώνη κοινού νομίσματος, οι χώρες με χαμηλότερο ΜΚΕ καθίστανται περισσότερο Ανταγωνιστικές (Διάγραμμα 5.21 & 5.23). Ωστόσο, η απώλεια Ανταγωνιστικότητας αντικατοπτρίζεται στην αύξηση του ΜΚΕ ιδιαίτερα στους κλάδους των μη εμπορεύσιμων προϊόντων, σε βαθμό που ξεπέρασαν την άνοδο της Παραγωγικότητας (Μαλλιάρopoulos, 2010).

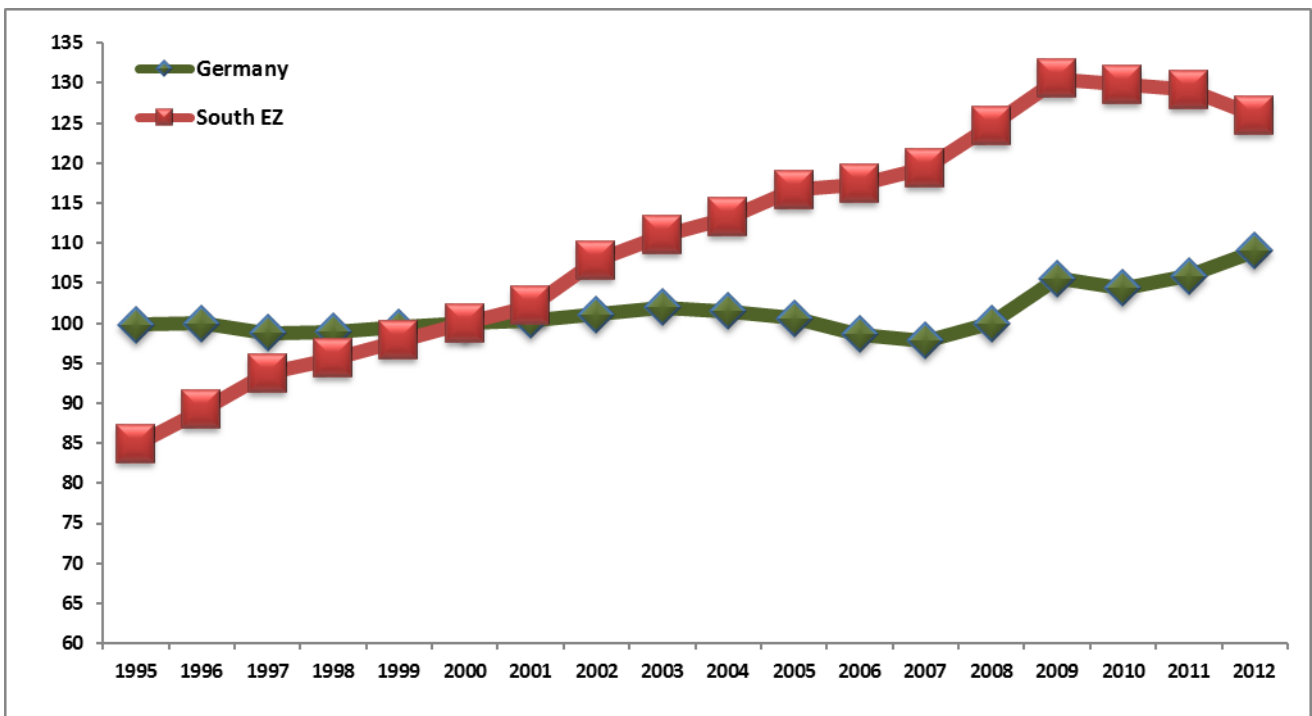
Πιο αναλυτικά, το χρονικό διάστημα από το 2000 έως το 2008, το ΜΚΕ αυξήθηκε περίπου 30% στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, έναντι περίπου 10% στις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά (Διάγραμμα 5.22). Η εξέλιξη αυτή, παράλληλα με την ανεπάρκεια των χωρών του Ευρώ (€) Νότου στην τιθάσευση του Πληθωρισμού (ο οποίος διαταράσσει τις σχετικές τιμές των προϊόντων), δημιούργησε μια πραγματική ανατίμηση της Συναλλαγματικής ισοτιμίας στις χώρες του Νότου, έλλειμμα Ανταγωνιστικότητας (με το επίπεδο των τιμών να προσεγγίζει τις αναπτυγμένες χώρες του Ευρώ (€) Βορρά) και αύξηση των εισαγωγών, εξαιτίας φθηνότερων προϊόντων από το εξωτερικό. Η μείωση της Ανταγωνιστικότητας (Διάγραμμα 5.25), οδήγησε σε αύξηση των εξαγωγών, κυρίως των χωρών του Ευρώ (€) Βορρά, (εξαιτίας της ανάπτυξης του ενδοκοινοτικού εμπορίου στο πλαίσιο της Ενιαίας Αγοράς) και της Κίνας. Ιδιαίτερα, οι Κινέζικες εξαγωγές εκτόπισαν τις εξαγωγές των χωρών του Ευρώ (€) Νότου (Chen R.-Milesi Ferretti G.M.,- Tressel T., 2012). Η συνεχής ανατίμηση του Ευρώ (€), από τα πρώτα έτη της γέννησής του, παράλληλα με την υψηλή τιμή του Πετρελαίου, επέτεινε την διάβρωση της Ανταγωνιστικότητας του Ευρώ (€) Νότου, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές να είναι ακριβότερες σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης (De Grauwe, 2008). Ομολογουμένως, τα χαμηλά επιτόκια σε περιβάλλον ΝΕ, η αύξηση του δανεισμού και οι προσδοκίες για υψηλότερα μελλοντικά εισοδήματα, ώθησαν σε αύξηση της κατανάλωσης, των ελλειμμάτων και απώλεια Ανταγωνιστικότητας. Επιπροσθέτως, η αύξηση της αμοιβής της εργασίας σε επίπεδα υπεράνω της παραγωγικότητας (Διάγραμμα 5.24), αποτυπωνόταν στην άνοδο του Πληθωρισμού και οδήγησε σε αύξηση της ζήτησης για εισαγόμενα προϊόντα (Blanchard, 2006).

Διάγραμμα 5.21: ΜΚΕ, στον Ευρώ (€) Νότο & την Γερμανία, (1995-2012) (2000=100)

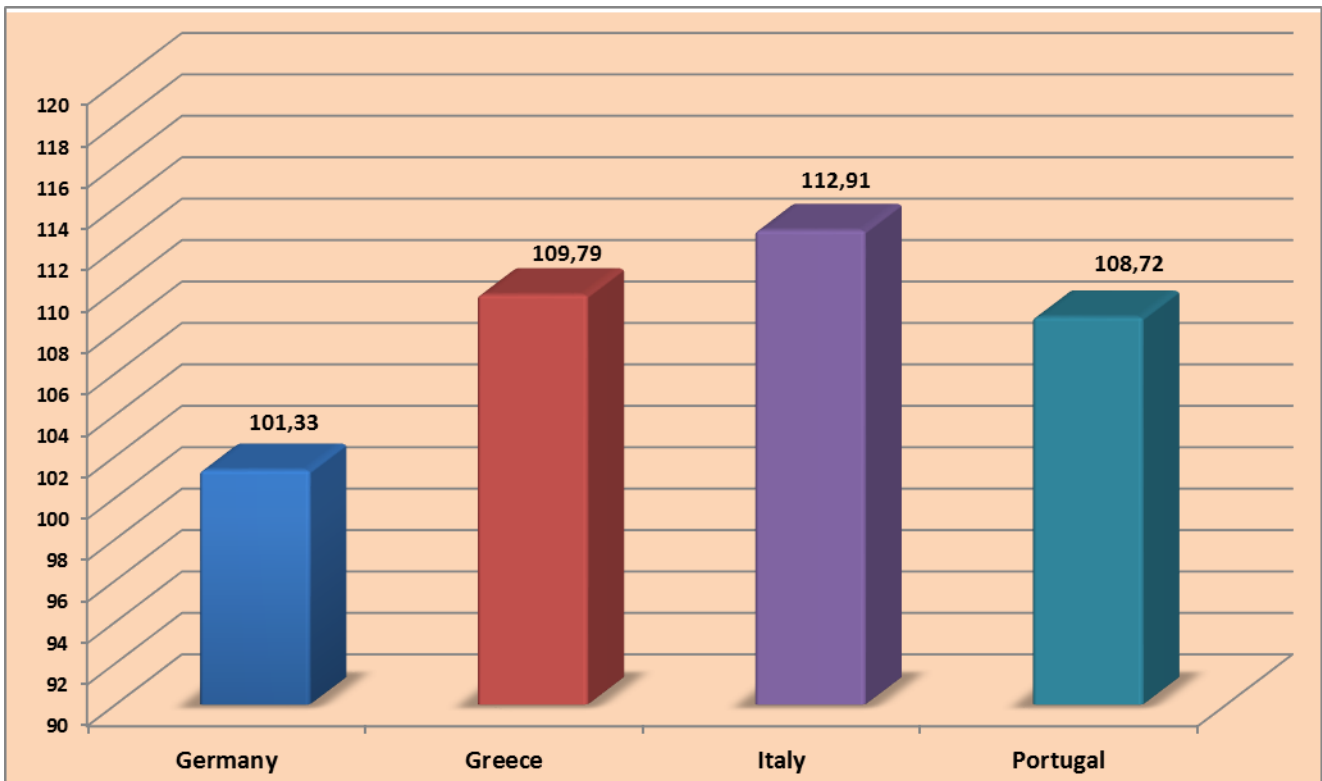
Source: Eurostat – Παρατηρητήριο για την κρίση (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Διάγραμμα 5.22: ΜΚΕ, στο σύνολο του Ευρώ (€) Νότου & την Γερμανία, (1995-2012) (2000=100)

Source: Eurostat – Παρατηρητήριο για την κρίση (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Διάγραμμα 5.23: Μέσο ΜΚΕ, στον Ευρώ (€) Νότο & την Γερμανία, (1995-2012) (2000=100)

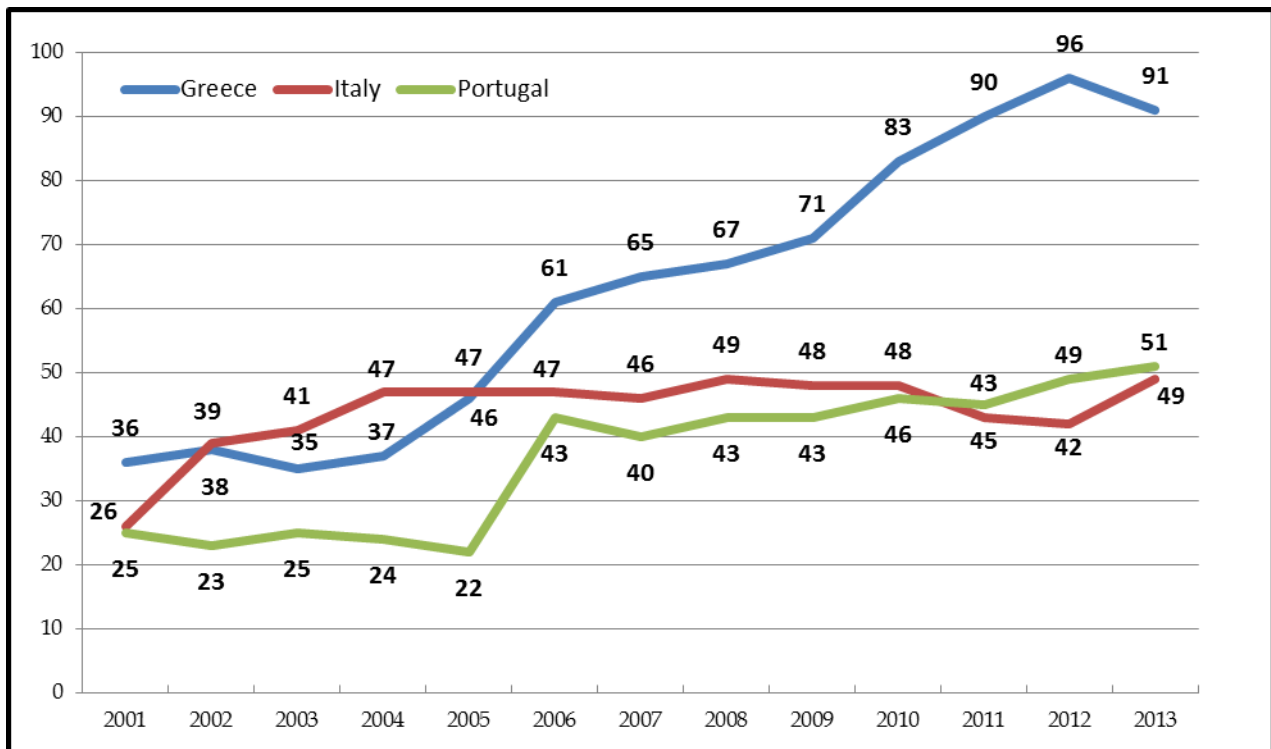
Source: Eurostat - Παρατηρητήριο για την κρίση (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Διάγραμμα 5.24: Αύξηση Ονομαστικών Μισθών, αναφορικά με την Αύξηση της Παραγωγικότητας, στον Ευρώ (€) Νότο (Μ.Ο.), (2000-2011) (2000 = 100)

Source: ILO, OECD

Διάγραμμα 5.25: Απώλεια Ανταγωνιστικότητας, στον Ευρώ (€) Νότο, (2001-2013)

Source: World Economic Forum, The Global Competiveness Report 2001-2013

Εν κατακλείδι, ολοκληρώνοντας την ανάλυση του Θεωρητικού πλαισίου και των ερμηνευτικών μεταβλητών, καταλήξαμε στο συμπέρασμα του προσδιορισμού παραγόντων επιρροής του ΙΤΣ, διαμέσου ενός συνδυασμού τριών εξισώσεων ως εξής:

$$CA = f(STR, GAP, SAV, \ln \frac{Y/N}{Y^*/N^*}, REER) \quad (5.1)$$

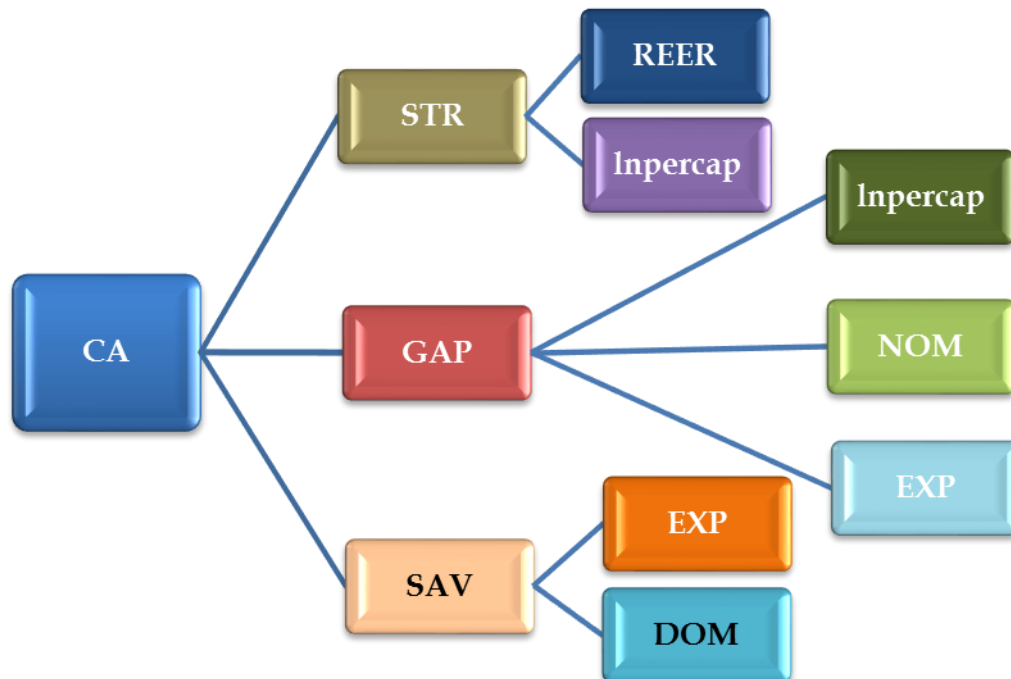
$$CA = f(STR, GAP, SAV, EXP, DOM) \quad (5.2)$$

$$CA = f(STR, GAP, SAV, \ln \frac{Y/N}{Y^*/N^*}, EXP, NOM) \quad (5.3)$$

5.2 Εμπειρική Ανάλυση

Στην παρούσα ερευνητική εργασία, χρησιμοποιούνται και αναλύονται δεδομένα Panel Data analysis. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται διαμέσου ενός συνδυασμού τριών υποδειγμάτων (Διάγραμμα 5.26), κατά πόσο το α) Διαρθρωτικό Ισοζύγιο, β) το Παραγωγικό κενό, γ) η Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, δ) η ΠΣΣΙ ε) το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ζ) οι Εξαγωγές, η) η Πιστωτική επέκταση στον Ιδιωτικό τομέα και θ) το ΜΚΕ, επηρεάζουν την συμπεριφορά του ΙΤΣ. Και στα τρία υποδείγματα, το Διαρθρωτικό Ισοζύγιο, το Παραγωγικό κενό και η Ακαθάριστη Εθνική Αποταμίευση, λειτουργούν ως σταθερές μεταβλητές, ενώ σε δύο υποδείγματα, το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ και οι Εξαγωγές, λειτουργούν επικουρικά ως επιπλέον σταθερές μεταβλητές. Στα δύο υποδείγματα, συνδυάζουμε πέντε (5) ερμηνευτικές μεταβλητές, ενώ στο τρίτο υπόδειγμα έξι (6). Η χρονική περίοδος εξέτασης είναι το διάστημα από το 1987-2012, τόσο στο σύνολο των χωρών, όσο και στην ομαδοποίηση των Βόρειων και Νότιων κρατών-μελών. Στο τεχνικό πεδίο, η εφαρμογή των Panel Data δεδομένων, η ανάλυση των Παλινδρομήσεων, ο έλεγχος Hausman και οι έλεγχοι μοναδιαίας ρίζας (Levin Lin & Chu, Im, Pesaran & Shin, Hadri), πραγματοποιούνται με την χρήση του Οικονομετρικού προγράμματος STATA, ενώ οι έλεγχοι συνολοκλήρωσης (Pedroni, Kao), έγιναν με το Οικονομετρικό πρόγραμμα Eviews.

Διάγραμμα 5.26: Ανάλυση των Μεταβλητών του Υποδείγματος

Στο πλαίσιο της εμπειρικής διερεύνησης, χρησιμοποιήθηκαν τρία διαφορετικά δείγματα (ομάδες χωρών), για την περίοδο 1987-2012. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει το σύνολο των 6 κρατών-μελών και απαρτίζεται από τις Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία, Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία. Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει μόνο τις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά (Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία), ενώ η τρίτη ομάδα τις χώρες του Ευρώ (€) Νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία). Η πραγματοποίηση της εμπειρικής ανάλυσης, γίνεται σε τρία στάδια. Αρχικά, εξετάζεται και στα 3 υποδείγματα, η σχέση μεταξύ του ΙΤΣ και των προσδιοριστικών παραγόντων, για την χρονική περίοδο 1987-2012 και στα 6 κράτη-μέλη. Στην συνέχεια, εξετάζεται η σχέση μεταξύ του ΙΤΣ και των προσδιοριστικών παραγόντων την περίοδο 1987-2012, μεμονωμένα στις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά (Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία) και στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία), καταλήγοντας σε χρήσιμα συμπεράσματα.

Πριν ξεκινήσουμε την εκτίμηση της μακροχρόνιας σχέσης, ελέγχεται ο βαθμός ολοκλήρωσης των μεταβλητών, διενεργώντας έλεγχους για την στασιμότητα, στα επίπεδα και τις πρώτες διαφορές. Στο πλαίσιο των ελέγχων για την ύπαρξη μοναδιαίας ρίζας (Levin, Lin & Chu - Im, Pesaran & Shin) εξετάζεται η υπόθεση ότι για κάθε σειρά διαχρονικών και διαστρωματικών στοιχείων (Panel Data) υπάρχει κοινή μοναδιαία ρίζα. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος Hadri (2000) για την ύπαρξη μοναδιαίας ρίζας σε ετερογενές δείγμα. Ο έλεγχος Hadri εξετάζει την υπόθεση μηδέν της στασιμότητας έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης των μοναδιαίων ριζών στα διαχρονικά και διαστρωματικά στοιχεία. Στον Πίνακα 5.3 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για την ύπαρξη Μοναδιαίας ρίζας, διαμέσου τριών ελέγχων, του Levin, Lin and Chu, του Im, Pesaran and Shin, και του Hadri.

Πίνακας 5.3: Έλεγχος Μοναδιαίας Ρίζας (LLC, Im, Pesaran & Shin, Hadri)

Έλεγχος Μοναδιαίας Ρίζας (Panel Unit Root Test)						
Μεταβλητές	Επίπεδο			Πρώτη Διαφορά		
	Έλεγχος Levin-Lin-Chu	Έλεγχος W των Im, Pesaran & Shin	Έλεγχος Z του Hadri	Έλεγχος Levin-Lin-Chu	Έλεγχος W των Im, Pesaran & Shin	Έλεγχος Z του Hadri
CA	0,09	0,37	21,48***	-5,14***	-2,58***	1,15
STR	-2,04***	-2,17***	10,33***	-3,93***	-5,36***	-1,04
GAP	-2,92***	-3,34***	4,27***	-5,69***	-5,46***	0,36
SAV	-1,37	-0,81	28,60***	-4,51***	-5,38***	-0,69
REER	-2,74***	-1,41	24,84***	-3,80***	-3,80***	1,35
Inpercap	-2,57***	-0,21	34,65***	-2,06***	-2,99***	9,11***
EXP	1,18	2,28	32,47***	-6,09***	-5,97***	-0,09
DOM	0,31	2,97	36,42***	-2,55***	-2,75***	1,58
NOM	-2,09***	0,58	36,49***	-2,35***	-2,74***	1,17

Συνολικά και στους τρεις ελέγχους, έγινε εκτίμηση των επιπέδων και των πρώτων διαφορών σε όλες τις μεταβλητές. Ο έλεγχος Levin Lin Chu, δεν απορρίπτει την μηδενική υπόθεση για την ύπαρξη μοναδιαίας ρίζας σε όλες τις μεταβλητές, με εξαίρεση το Διαρθρωτικό Ισοζύγιο (STR), το Παραγωγικό κενό (GAP), την ΠΣΣΙ (REER), το Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Inpercap) και το ΜΚΕ (NOM). Ωστόσο, απορρίπτεται στο σύνολο των μεταβλητών στις πρώτες διαφορές. Ο έλεγχος Im, Pesaran and Shin, δεν απορρίπτει την μηδενική υπόθεση για την ύπαρξη μοναδιαίας ρίζας σε όλες τις μεταβλητές, με εξαίρεση το Διαρθρωτικό Ισοζύγιο (STR) και το Παραγωγικό κενό (GAP). Ωστόσο, επίσης απορρίπτεται στο σύνολο των μεταβλητών, στις πρώτες διαφορές. Αντίστοιχα και στον έλεγχο Hadri, η μηδενική υπόθεση της στασιμότητας απορρίπτεται στις πρώτες διαφορές στο σύνολο των μεταβλητών, με εξαίρεση το In κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Inpercap). Κατά συνέπεια, από τα συνδυαστικά αποτελέσματα των ελέγχων, στις πρώτες διαφορές όλες οι σειρές είναι στάσιμες, δηλαδή διαδικασίες I(1).

Στην συνέχεια, χρησιμοποιήθηκαν έλεγχοι συνολοκλήρωσης στοχεύοντας στον έλεγχο της υπόθεσης, πως υπάρχει Μακροχρόνια σχέση ανάμεσα στις μεταβλητές. Οι Kao (1999) και Pedroni (1999, 2004) ανέπτυξαν διάφορους ελέγχους προκειμένου να εξετάσουν την ύπαρξη συνολοκλήρωσης στα υποδείγματα πολλαπλών μεταβλητών. Οι προτεινόμενες στατιστικές, ελέγχουν την υπόθεση μηδέν της μη συνολοκλήρωσης, έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης της συνολοκλήρωσης. Ο Pedroni (1999, 2004) ανέπτυξε ελέγχους στοχεύοντας στην επαλήθευση της μη συνολοκλήρωσης σε ένα δυναμικό δείγμα λαμβάνοντας υπόψη την ετερογένεια των επιμέρους χωρών. Οι έλεγχοι επιτρέπουν να υφίσταται ετερογένεια στα διανύσματα συνολοκλήρωσης και η δυναμική της διαδικασίας σφάλματος μεταξύ των διαστρωματικών μονάδων εκτιμάται στο πλαίσιο ελέγχων των καταλοίπων. Η στασιμότητα της διαδικασίας σφάλματος, εξετάζεται βάσει επτά ελέγχων. Οι τέσσερις πρώτες στατιστικές βασίστηκαν στην ομαδοποίηση των παρατηρήσεων εντός των διαστρωματικών μονάδων. Συγκεκριμένα, βάσει αυτών ελέγχθηκε η υπόθεση μηδέν της μη συνολοκλήρωσης για όλες τις διαστρωματικές μονάδες έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης της συνολοκλήρωσης. Οι τελευταίες τρεις στατιστικές βασίστηκαν στην ομαδοποίηση των παρατηρήσεων μεταξύ των διαστρωματικών μονάδων, επιτρέποντας διαφορετικές κλίσεις (ετερογενές δείγμα). Το κριτήριο ελέγχου του Kao ακολουθεί την ίδια βασική προσέγγιση με του Pedroni (ΤτΕ, 2010β).

Πίνακας 5.4: Έλεγχος Συνολοκλήρωσης (Pedroni, Kao)

Έλεγχος Συνολοκλήρωσης (Panel Cointegration Test)	
Στατιστικές Συνολοκλήρωσης	Τιμή
Έλεγχοι Συνολοκλήρωσης Pedroni	
Στατιστική ν Δείγματος	-0,5438
Στατιστική ρ Δείγματος	2,0314
Στατιστική t Δείγματος (Μη Παραμετρική)	-4,0225***
Στατιστική t Δείγματος (Παραμετρική)	-2,8434***
Στατιστική ρ Επιμέρους Ομάδων	2,1919
Στατιστική t Επιμέρους Ομάδων (Μη Παραμετρική)	-7,9342***
Στατιστική t Επιμέρους Ομάδων (Παραμετρική)	-2,7878***
Έλεγχος Συνολοκλήρωσης Kao	
	-3,9623***

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα στον Πίνακα 5.4, τέσσερις από τους επτά ελέγχους του Pedroni, απορρίπτουν την υπόθεση μηδέν της μη συνολοκλήρωσης (με την χρήση των ελέγχων Phillips-Perron και ADF) για ολόκληρο το δείγμα και για επιμέρους ομάδες. Επιπλέον, ο έλεγχος Kao απορρίπτει την υπόθεση μηδέν της μη συνολοκλήρωσης. Συνεπώς, οι στατιστικές εκτίμησης συνηγορούν υπέρ της ύπαρξης συνολοκλήρωσης ανάμεσα στις μεταβλητές των επιλεγμένων κρατών-μελών της Ευρωζώνης.

Κατόπιν των παραπάνω αποτελεσμάτων, συνακόλουθα, μας απασχόλησε η μεθοδολογία της εμπειρικής ανάλυσης και αφορά την καταλληλότητα χρησιμοποίησης μοντέλου σταθερών (Fixed effects) ή τυχαίων (Random effects) επιδράσεων, για τον συνδυασμό των τριών υποδειγμάτων. Προκειμένου να αποφύγουμε λανθασμένες εκτιμήσεις στην ανάλυσή μας, κρίναμε σκόπιμο να χρησιμοποιήσουμε τον στατιστικό έλεγχο Hausman. Στους Πίνακες 5.5-5.7, απεικονίζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα του ελέγχου Hausman και για τα τρία υποδείγματα, κρίνοντας το μοντέλο σταθερών επιδράσεων (Fixed effects), καταλληλότερο για την ανάλυσή μας, εφόσον η στατιστική σημαντικότητα η οποία προέκυψε από τους ελέγχους σε όλα τα υποδείγματα, είναι μικρότερη από 5%.

Πίνακας 5.5: Έλεγχος Hausman, 1^ο Υποδείγματος

	Coefficients			
	(b) fixed	(B) random	(b-B) Difference	sqrt(diag(V_b-V_B)) S.E.
STR	-.1826709	-.2160557	.0333848	.024382
GAP	-.5617614	-.6034108	.0416494	.0198199
SAV	.6749887	.6868003	-.0118116	.0485255
REER	-.1120595	-.0988223	-.0132372	.0101879
lnpercap	7.355684	8.961362	-1.605678	1.230361

b = consistent under Ho and Ha; obtained from xtreg
 B = inconsistent under Ha, efficient under Ho; obtained from xtreg

Test: Ho: difference in coefficients not systematic

chi2(5) = (b-B)' [(V_b-V_B)^(-1)] (b-B)
 = 18.97
 Prob>chi2 = 0.0019
 (V_b-V_B is not positive definite)

Πίνακας 5.6: Έλεγχος Hausman, 2^ο Υποδείγματος

	— Coefficients —			
	(b) fixed	(B) random	(b-B) Difference	sqrt(diag(V_b-V_B)) S.E.
STR	-.2254844	-.0181654	-.207319	.
GAP	-.5310107	-.4499984	-.0810123	.
SAV	.6429625	.7803468	-.1373844	.
EXP	.2431811	.0598079	.1833733	.0162418
DOM	-.0164062	-.0007593	-.0156469	.

b = consistent under Ho and Ha; obtained from xtreg
 B = inconsistent under Ha, efficient under Ho; obtained from xtreg

Test: Ho: difference in coefficients not systematic

chi2(5) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)
 = 244.39
 Prob>chi2 = 0.0000
 (V_b-V_B is not positive definite)

Πίνακας 5.7: Έλεγχος Hausman, 3^ο Υποδείγματος

	— Coefficients —			
	(b) fixed	(B) random	(b-B) Difference	sqrt(diag(V_b-V_B)) S.E.
STR	-.2080261	-.220029	.0120028	.
GAP	-.622604	-.6620826	.0394786	.
SAV	.5653877	.6093929	-.0440052	.
lnpercap	5.501543	8.921097	-3.419555	1.478606
EXP	.2184692	.0279079	.1905613	.0200805
NOM	-.1556269	-.1895895	.0339626	.0277099

b = consistent under Ho and Ha; obtained from xtreg
 B = inconsistent under Ha, efficient under Ho; obtained from xtreg

Test: Ho: difference in coefficients not systematic

chi2(6) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)
 = 89.91
 Prob>chi2 = 0.0000
 (V_b-V_B is not positive definite)

Ειδικότερα, χρησιμοποιώντας το μοντέλο των σταθερών επιδράσεων (Fixed effects), οι εξισώσεις (5.1) (5.2) (5.3) έχουν την ακόλουθη μορφή:

$$CA_{it}/Y_{it} = \beta_0 + \beta'X_{it} + \mu_i + \lambda_t + \nu_{it} \quad (5.4)$$

Όπου το X_{it} περιγράφει το διάνυσμα των ερμηνευτικών μεταβλητών που χρησιμοποιούνται στην εκτίμηση της παλινδρόμησης και ν_{it} είναι ο όρος σφάλματος. Το υπόδειγμα των σταθερών επιδράσεων (Fixed effects), λαμβάνει υπόψη ότι ορισμένες μη παρατηρήσιμες μεταβλητές που αφορούν συγκεκριμένες χώρες (οι οποίες είναι σταθερές στο χρόνο t), μπορούν να επηρεάσουν το ΠΣ και συσχετίζονται με τις ερμηνευτικές μεταβλητές της εξίσωσης. Σύμφωνα με αυτή την υπόθεση, ένας σταθερός όρος που αφορά συγκεκριμένες χώρες (μ_i) προστίθεται στο δεξιό σκέλος της εξίσωσης 5.4, κάτι το οποίο σημαίνει πως συμπεριλαμβάνονται επιδράσεις οι οποίες αφορούν συγκεκριμένες χώρες. Επίσης, ένας ακόμη όρος (λ_t), ο οποίος δεν μεταβάλλεται μεταξύ επιμέρους χωρών αλλά διαχρονικά, προστίθεται στην εξίσωση 5.4 και αντανακλά επιδράσεις που σχετίζονται με συγκεκριμένα χρονικά σημεία. Κατά συνέπεια, η χρήση του υποδείγματος σταθερών επιδράσεων (Fixed effects), το οποίο περιλαμβάνει και επιδράσεις που αφορούν χώρες και επιδράσεις που αφορούν χρονικά σημεία, μπορεί να δώσει αμερόληπτες και συνεπείς εκτιμήσεις των συντελεστών.

Πιο αναλυτικά, τα αποτελέσματα της εκτίμησης του Μακροχρόνιου υποδείγματος του ΠΣ, με το μοντέλο σταθερών επιδράσεων (Fixed effects), απεικονίζονται στον Πίνακα 5.8.

Πίνακας 5.8: Εκτίμηση του Μακροχρόνιου Υποδείγματος του ΙΤΣ, (Σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης)

Fixed Effects									
Εξαρτημένη Μεταβλητή: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (CA)									
Ερμηνευτικές Μεταβλητές	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
	1987-2012	1987-2012 (North)	1987-2012 (South)	1987-2012	1987-2012 (North)	1987-2012 (South)	1987-2012	1987-2012 (North)	1987-2012 (South)
<i>STR</i>	-0,228*** (-0,063)	0,122 (0,111)	-0,313*** (-0,081)	-0,225*** (-0,048)	0,046 (0,094)	-0,384*** (-0,067)	-0,208*** (-0,053)	-0,056 (-0,081)	-0,431*** (-0,090)
<i>GAP</i>	-0,529*** (-0,061)	-0,467*** (-0,105)	-0,636*** (-0,078)	-0,531*** (-0,049)	-0,420*** (-0,084)	-0,670*** (-0,063)	-0,623*** (-0,060)	-0,737*** (-0,103)	-0,766*** (-0,086)
<i>SAV</i>	0,706*** (0,068)	0,952*** (0,113)	0,590*** (0,087)	0,643*** (0,060)	0,772*** (0,098)	0,534*** (0,107)	0,565*** (0,060)	0,689*** (0,089)	0,737*** (0,092)
<i>REER</i>	-0,117*** (-0,023)	-0,108*** (-0,031)	-0,109*** (-0,029)						
<i>Imperc_{cap}</i>	2,431*** (0,524)	3,587*** (0,653)	1,410* (0,765)				5,502*** (1,701)	8,886*** (2,682)	4,571* (2,354)
<i>EXP</i>				0,243*** (0,029)	0,214*** (0,027)	0,373*** (0,092)	0,218*** (0,024)	0,216*** (0,032)	0,272*** (0,073)
<i>DOM</i>				-0,016** (-0,007)	-0,016** (-0,007)	-0,033** (-0,015)			
<i>NOM</i>							-0,156*** (-0,038)	-0,264*** (-0,566)	-0,097* (-0,056)
<i>_cons</i>	-28,503*** (-6,461)	-44,118*** (-8,264)	-19,651*** (8,854)	-21,384*** (-1,505)	-22,182*** (-2,301)	-22,505*** (-2,858)	-60,469*** (-13,179)	-87,323*** (21,775)	-61,792*** (18,567)
<i>n</i>	156	78	78	156	78	78	156	78	78
<i>R-squared</i>	0,7697	0,7827	0,6851	0,69	0,6893	0,6794	0,7634	0,6704	0,7828

<i>Prob>F</i>	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

5.3 Ερμηνεία & Επεξεργασία των Αποτελεσμάτων

Σύμφωνα με τον Πίνακα 5.8, προκύπτει, (από την ανάλυση των δεδομένων (τιμές της p -value)), πως τόσο στα υποδείγματα στο σύνολο των έξι κρατών-μελών, όσο και μεμονωμένα στην ομαδοποίηση Βόρειων και Νότιων κρατών-μελών, υπάρχει στατιστική σημαντικότητα, σε όλες τις μεταβλητές, σε επίπεδο σημαντικότητας, 1% και 5% αντίστοιχα, κάτι το οποίο φανερώνει σημαντική επίδραση στο ΙΤΣ. Επιπροσθέτως, οι πολύ υψηλές τιμές των συντελεστών προσδιορισμού (R-squared), περιγράφουν, πως οι ανεξάρτητες μεταβλητές εξηγούν επαρκώς την εξαρτημένη μεταβλητή. Συνακόλουθα, όλοι οι εκτιμώμενοι συντελεστές των μεταβλητών έχουν το σωστό πρόσημο. Πιο αναλυτικά,

Ο εκτιμώμενος συντελεστής του Διαρθρωτικού Δημοσιονομικού αποτελέσματος, είναι στατιστικά σημαντικός, με την τιμή του να κυμαίνεται μεταξύ του 0 και του 1, γεγονός που στηρίζει την υπόθεση των δίδυμων ελλειμμάτων, σε αντίθεση με την υπόθεση της πλήρους Ρικαρδιανής ισοδυναμίας. Το παραπάνω αποτέλεσμα, υποδηλώνει ότι η αύξηση του Διαρθρωτικού Δημοσιονομικού ελλείμματος οδηγεί στη διεύρυνση του ελλείμματος του ΙΤΣ. Αντίθετα, στην ομαδοποίηση των Ευρώ (€) Βόρειων κρατών (Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία), δεν απεικονίζεται στατιστική σημαντικότητα, υποδηλώνοντας πως η αύξηση του Διαρθρωτικού Δημοσιονομικού ελλείμματος θα οδηγήσει σε αύξηση της ιδιωτικής αποταμίευσης, κρατώντας ανεπηρέαστο το ΙΤΣ και παρέχοντας στήριξη στην υπόθεση της Ρικαρδιανής ισοδυναμίας. Τα στοιχεία που αποδεικνύουν την ύπαρξη Ρικαρδιανής ισοδυναμίας στην Μακροχρόνια εξίσωση, συμβαδίζουν με τα υψηλά ποσοστά αποταμίευσης που καταγράφονται σε αυτές τις χώρες μετά την υιοθέτηση του ευρώ. Συγκεκριμένα, η σχέση ανάμεσα στην ιδιωτική αποταμίευση, το ΙΤΣ και την Δημοσιονομική πολιτική, εξαρτάται από την αντίδραση των καταναλωτών (Κεϋνσιανός ή Ρικαρδιανός τρόπος). Όπως εξηγήσαμε στο Θεωρητικό πλαίσιο του 4^{ου} Κεφαλαίου, το Κεϋνσιανό υπόδειγμα χρησιμοποιεί την περίπτωση των δίδυμων ελλειμμάτων, δηλαδή πως το υψηλότερο Δημοσιονομικό έλλειμμα (ή το χαμηλότερο Δημοσιονομικό πλεόνασμα)⁷³, μειώνει την ιδιωτική αποταμίευση εξαιτίας της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος, συνεπώς, αυξάνει την κατανάλωση, με αποτέλεσμα την αύξηση του ελλείμματος ή την μείωση του πλεονάσματος του ΙΤΣ. Επομένως, βάσει του Κεϋνσιανού υποδείγματος, ισχύει η υπόθεση των δίδυμων ελλειμμάτων, σύμφωνα με την οποία η αύξηση του Δημοσιονομικού ελλείμματος θα πρέπει συνήθως να συνοδεύεται από αύξηση του ελλείμματος του ΙΤΣ. Επιπροσθέτως, στις επιπτώσεις του χαμηλότερου ρυθμού

⁷³ Το οποίο μπορεί να οφείλεται σε χαμηλότερους φόρους ή υψηλότερες δημόσιες δαπάνες.

Εθνικής αποταμίευσης (Ιδιωτικής και Δημόσιας), συγκαταλέγεται η αύξηση των επιτοκίων, με άμεση συνέπεια στην μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης και της ιδιωτικής επένδυσης, κάτι το οποίο σε περιβάλλον ΝΕ οδηγεί σε πραγματική ανατίμηση, με αποτέλεσμα την πτώση των εξαγωγών. Η άνοδος των επιτοκίων, μπορεί να αποτραπεί μόνο στην περίπτωση που υπάρχει επαρκής εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό, ως αντιστάθμιση της πτώσης του ρυθμού αποταμίευσης. Αντιθέτως, η υπόθεση αυτή δεν έχει ισχύ, όταν οι καταναλωτές ενεργούν με Ρικαρδιανό τρόπο. Σε αυτή την περίπτωση οι εκτιμήσεις των φορέων πως η Δημοσιονομική κατάσταση είναι διαρκώς μη διατηρήσιμη, (αναμένοντας μελλοντικές αυξήσεις της φορολογίας ή μείωση των δημόσιων δαπανών, δηλαδή Δημοσιονομική εξυγίανση), επηρεάζει τον καθαρό μελλοντικό πλούτο των ατόμων. Κατά συνέπεια, η ύπαρξη υψηλότερου Δημοσιονομικού ελλείμματος (ή χαμηλότερου Δημοσιονομικού πλεονάσματος) στο παρόν, οδηγεί σε μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης και αύξηση της ιδιωτικής αποταμίευσης είτε για λόγους πρόνοιας, είτε διότι εκτιμούν πως μελλοντικά θα υπάρξει άνοδος της φορολογίας και περιοριστική Δημοσιονομική Πολιτική. Προκειμένου να μπορέσουν τα άτομα να διατηρήσουν τόσο το μακροπρόθεσμο ρυθμό της κατανάλωσής τους σε περιβάλλον χαμηλότερου μελλοντικού διαθέσιμου εισοδήματος, όσο και την ανταπόκριση αποπληρωμής στις μελλοντικές αυξήσεις φόρων, προβαίνουν σε αύξηση του ρυθμού ιδιωτικής αποταμίευσης. Συνεπάγεται, μικρότερο έλλειμμα στο ΙΤΣ ή υψηλότερο πλεόνασμα. Οι εμπειρικές μελέτες που πραγματοποιούνται κατά πόσον η ιδιωτική αποταμίευση αντισταθμίζει τα Δημοσιονομικά ελλείμματα καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα δεδομένα δεν επιβεβαιώνουν την υπόθεση της πλήρους αντιστάθμισης (Ρικαρδιανή ισοδυναμία), κάτι που σημαίνει ότι η Δημοσιονομική πολιτική έχει σημαντικές μακροπρόθεσμες συνέπειες στο ΙΤΣ (ΤτΕ, 2010α).

Αναφορικά με το Παραγωγικό κενό, το αρνητικό πρόσημο και η στατιστική σημαντικότητά του, τόσο στο σύνολο των 6 κρατών-μελών, όσο και στην ομαδοποίηση, υποδηλώνει πως η αύξηση του ΙΤΣ μειώνει το χάσμα ανάμεσα στην Δυνητική και την Πραγματική παραγωγή, αυξάνοντας το ΑΕΠ και κατά συνέπεια, απασχολώντας περισσότερους συντελεστές παραγωγής.

Ο εκτιμώμενος συντελεστής των Ακαθάριστων αποταμιεύσεων, τόσο στο σύνολο των 6 κρατών-μελών, όσο και στην ομαδοποίηση Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός, δείχνοντας ότι το έλλειμμα του ΙΤΣ, θα μειώνεται όσο υπάρχει αύξηση των αποταμιεύσεων.

Η στατιστική σημαντικότητα και ο αρνητικός συντελεστής της ΠΣΣΙ, αντικατοπτρίζει πως η ανατίμησή της επηρεάζει αρνητικά το ΙΤΣ, όχι μόνο εξαιτίας της επιδείνωσης της διεθνούς Ανταγωνιστικότητας και της υποχώρησης των εξαγωγών, αλλά και διαμέσου της μείωσης της αποταμίευσης, εξαιτίας της αύξησης της αγοραστικής δύναμης σε όρους εισαγόμενων αγαθών, καθώς και της ανόδου της αξίας των συσσωρευμένων χρηματοοικονομικών και πραγματικών περιουσιακών στοιχείων. Αντίστοιχα αποτελέσματα, προσδίδει το αρνητικό πρόσημο και η στατιστική σημαντικότητα της μεταβλητής του ΜΚΕ. Είναι προφανές, πως υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στο ΙΤΣ, την ΠΣΣΙ και στο ΜΚΕ, όχι μόνο άμεσα αλλά και λόγω της Ζήτησης και των επιδράσεων της, στην κατανομή των οικονομικών πόρων ανάμεσα στην παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων και διεθνώς μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών, εξαιτίας των μεταβολών των σχετικών τιμών των δύο κατηγοριών αγαθών, επηρεάζοντας, παράλληλα την Ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας. Από την μεταβολή των σχετικών τιμών, μεταξύ των διεθνώς μη εμπορεύσιμων και των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών, προσδιορίζονται οι επιλογές των νοικοκυριών, αναφορικά με την κατανάλωση και την κατανομή των πόρων στην παραγωγή των δύο κατηγοριών αγαθών. Για παράδειγμα, μια μείωση στις σχετικές τιμές των διεθνώς μη εμπορεύσιμων αγαθών βελτιώνει την αποδοτικότητα των επενδύσεων, στον τομέα των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών, μειώνοντας το κόστος παραγωγής και την τιμή των διεθνώς εμπορεύσιμων και βελτιώνοντας την Ανταγωνιστικότητά τους (Οικονόμου, 2012). Ωστόσο, η Ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, δεν ταυτίζεται μονάχα από το ΜΚΕ. Το ΜΚΕ, αποτελεί μια μεταβλητή που εκφράζει μόνο μια, αν και κρίσιμη, διάσταση της Ανταγωνιστικότητας, (Ανταγωνιστικότητα κόστους ή Ανταγωνιστικότητα της τιμής (*cost/price competitiveness*)). Δεν αντικατοπτρίζει τον ποιοτικό ανταγωνισμό ή άλλες παραμέτρους που συμβάλλουν στην Ανταγωνιστικότητα, όπως το Μακροοικονομικό περιβάλλον, τα δίκτυα πωλήσεων, την καινοτομία, την ποιότητα ζωής, τις κοινωνικές συνθήκες, τις υποδομές, κτλ. (Porter, 1990). Μεσολαβούν παράγοντες, που επηρεάζουν την διαχρονική εξέλιξη της Ανταγωνιστικότητας μιας χώρας, όπως η καινοτομία, η υψηλή τεχνολογία, η ποιότητα παραγωγής και οι ισχυρές επωνυμίες (Brand names), δηλαδή παράγοντες διαρθρωτικής Ανταγωνιστικότητας. Συνιστούν, την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία και φήμη ποιότητας (Αναστασάτος, 2010). Η παραπάνω διάσταση, αποτυπώνεται στην μέτρηση της Ανταγωνιστικότητας από τους Διεθνείς Οργανισμούς (W.E.F., I.M.D., World Bank) σύμφωνα με ένα ευρύ φάσμα κριτηρίων τα οποία δεν περιορίζονται μόνο στην σύγκριση του ΜΚΕ (ΓΠΒ, 1η έκθεση, 2013)⁷⁴. Επιπροσθέτως, δεν υπάρχει ξεκάθαρη τεκμηριωμένη εμπειρική σχέση, αναφορικά με

⁷⁴ Για μια λεπτομερή ανάλυση, βλ. στην Ενότητα 2.1 του 2^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής Εργασίας.

την μείωση των ονομαστικών μισθών κάτω από τα επίπεδα της Παραγωγικότητας, πως θα αποκαταστήσει συνολικά την Ανταγωνιστικότητα μιας Οικονομίας (Kaldor, 1978)⁷⁵, ωστόσο, αποτελεί έναν δείκτη που δίνει μια ερμηνεία και δεν μπορεί να παραβλεφθεί.

Συνεχίζοντας την επεξεργασία των αποτελεσμάτων, ο εκτιμώμενος συντελεστής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός⁷⁶, τόσο στο σύνολο των 6 κρατών-μελών, όσο και στην ομαδοποίησή τους, παρουσιάζοντας πως το έλλειμμα του ΙΤΣ, θα μειώνεται όσο υπάρχει αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Επομένως, η πραγματική οικονομική σύγκλιση αναμένεται να επιφέρει χαμηλότερα ελλείμματα του ΙΤΣ στο μέλλον.

Αναφορικά με την επίδραση της μεταβλητής των εξαγωγών, παρατηρούμε πως ο εκτιμώμενος συντελεστής είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός, τόσο στο σύνολο των 6 κρατών-μελών, όσο και στην ομαδοποίηση, υποδηλώνοντας, πως η άνοδος της εξωστρέφειας και η αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου, σε διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα και υπηρεσίες, επιφέρει βελτίωση στο ΙΤΣ.

Τέλος, η πολύ σημαντική αρνητική επίδραση των πιστώσεων στο ΙΤΣ, υποδεικνύει ότι η χαλάρωση των περιορισμών στον δανεισμό του ιδιωτικού τομέα μετά την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, οδήγησε σε άνοδο της κατανάλωσης, μείωση της αποταμίευσης και σημαντική επιδείνωση του ΙΤΣ κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Ο Ευρώ (€) Νότος, έχει τον υψηλότερο εκτιμώμενο συντελεστή, γεγονός που υποδηλώνει πως το χαμηλότερο κόστος χρηματοδότησης που προέκυψε από την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, οδήγησαν σε σημαντική επιδείνωση του ΙΤΣ, καθώς η κατανάλωση αυξήθηκε και η αποταμίευση μειώθηκε.

Τα εμπειρικά αποτελέσματα της έρευνας, εξάγουν το συμπέρασμα, πως όλες οι παραπάνω μεταβλητές, αποτελούν πολύ σημαντικούς προσδιοριστικούς παράγοντες επιρροής του ΙΤΣ. Επίσης, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, το ΙΤΣ των κρατών του Ευρώ (€) Νότου ακολουθούσε μη διατηρήσιμη πορεία, με διαρκή αυξανόμενα ελλείμματα, σε αντίθεση με την άσκηση

⁷⁵ Ο Kaldor (1978), ανέπτυξε μια θεωρία που έχει παραμείνει γνωστή στην Βιβλιογραφία ως το «Παράδοξο του Kaldor», κατόπιν σύγκρισης 12 χωρών, εξετάζοντας την αύξηση του ΜΚΕ και την αύξηση των μεριδίων Αγοράς για Εξαγωγές, το χρονικό διάστημα από το 1963-1975. Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ήταν πως σε κάποιες χώρες η σχέση αυτών των δύο μεταβλητών ήταν θετική, κάτι το οποίο σημαίνει πως η ανάλυση της Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας πρέπει να περιλαμβάνει στοιχεία διαρθρωτικής Ανταγωνιστικότητας, όπως για παράδειγμα την τεχνολογία.

⁷⁶ Η στατιστική σημαντικότητα στην ομαδοποίηση των κρατών του Ευρωπαϊκού Νότου, είναι σε επίπεδο 10%.

κατάλληλων διαρθρωτικών και Μακροοικονομικών πολιτικών, όπου θα βοηθούσαν στην εύρυθμη και ομαλή διόρθωση των ανισορροπιών. Ωστόσο, η συνεχόμενη άνοδος των πλεονασμάτων του ΙΤΣ, των κρατών του Ευρώ (€) Βορρά, τόσο στην διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, όσο ακόμα και μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008) και την εκχείλισή της στην Ευρωζώνη (2010), φανερώνει την Ατελή Αρχιτεκτονική της ΝΕ και τις δομικές και διαρθρωτικές της αδυναμίες, καθώς δεν υπάρχουν κατάλληλοι μηχανισμοί διόρθωσης των ανισορροπιών.

5.4 Συμπερασματικές Παρατηρήσεις Ειδικού Μέρους

Από την ανάλυση της παρούσας εμπειρικής μελέτης, εξάγεται το συμπέρασμα πως το ΙΤΣ επηρεάζεται από παράγοντες, όπως η Ανταγωνιστικότητα, το Δημοσιονομικό αποτέλεσμα, η πραγματική σύγκλιση και η Μακροοικονομική αβεβαιότητα. Επιπροσθέτως, ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στον ρόλο της χρηματοπιστωτικής απελευθέρωσης, σημαντικός παράγοντας διεύρυνσης των ανισορροπιών του ΙΤΣ, ειδικά μετά την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος (€), όπου μελετήθηκε με προσεγγιστική μεταβλητή την πιστωτική επέκταση στον Ιδιωτικό τομέα. Αποτελεί μεταβλητή η οποία δημιουργεί σταθερή σχέση ανάμεσα στο ΙΤΣ και τους προσδιοριστικούς του παράγοντες. Η χαλάρωση των πιστοδοτικών περιορισμών και το χαμηλό κόστος χρηματοδότησης, οδήγησε σε αύξηση του δανεισμού των νοικοκυριών και των ιδιωτικών φορέων, με αύξηση της κατανάλωσης, μείωση της ιδιωτικής αποταμίευσης και επιδείνωση του ΙΤΣ. Διαπιστώθηκε πως η εισαγωγή της παραπάνω μεταβλητής, δημιουργεί σταθερή σχέση μεταξύ του ΙΤΣ και των προσδιοριστικών παραγόντων. Η εύκολη πρόσβαση στην άντληση πόρων εξαιτίας της χαλάρωσης των πιστοδοτικών περιορισμών, οδήγησε τα νοικοκυριά στην προσαρμογή της κατανάλωσης και των επενδύσεων (κυρίως σε κατοικίες) με αύξηση του δανεισμού και μείωση της ιδιωτικής αποταμίευσης. Το γεγονός αυτό, επιδείνωσε το ΙΤΣ και η εξέλιξη της αύξησης του χρέους ήταν εκρηκτική. Το έλλειμμα του ΙΤΣ, διευρύνθηκε σημαντικά μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€) (1999), εμφανίζοντας ενδείξεις μη διατηρησιμότητας, (όπως έδειξαν οι σχετικοί έλεγχοι), ενώ από την ανάλυση συνολοκλήρωσης, διαπιστώθηκε πως η αύξηση των πιστώσεων διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην μείωση του ρυθμού ιδιωτικής αποταμίευσης (ΤτΕ, 2010α). Αντίθετα, τα μεγάλα πλεονάσματα του ΙΤΣ των κρατών του Ευρώ (€) Βορρά, εξηγούνται κυρίως από την εξέλιξη των εξαγωγών, όπου αποτελούν αποτέλεσμα του εξαγωγικού Ανταγωνισμού και της εκτροπής εμπορίου, στο πλαίσιο της ΕΕΑ, όπως περιγράψαμε παραπάνω⁷⁷. Η επίδραση που ασκεί ο μεγαλύτερος βαθμός χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης μεταξύ των κρατών-μελών

⁷⁷ Για μια περαιτέρω ανάλυση, βλ. στην Υποενότητα 4.2.4 του 4^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

μιας ΝΕ, επηρέασε σημαντικά το ΙΤΣ. Συνακόλουθα, η αύξηση των εισροών κεφαλαίων, που απορρέει κυρίως από την διαδικασία της πραγματικής σύγκλισης και τον αυξανόμενο βαθμό της χρηματοπιστωτικής εμβάθυνσης, απεικονίζει πως επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την μη διατηρήσιμη πορεία του ΙΤΣ, του Ευρώ (€) Νότου.

Η έλλειψη εξισορροπητικών κινήσεων της συναλλαγματικής ισοτιμίας, είναι δυνατόν να επιτείνει την επίδραση των μεταβολών των σχετικών τιμών στο ΙΤΣ (όπως επισημάνθηκε παραπάνω). Το σχετικό φαινόμενο, είναι εμφανές στην περίπτωση του Ευρώ (€) Νότου. Με άλλα λόγια, η συνεχιζόμενη χειροτέρευση της Ανταγωνιστικότητας, όπως αποτυπώνεται στην τάση ανατίμησης της ΠΣΣΙ, φαίνεται ότι άσκησε έντονη επίδραση στο ύψος του ΙΤΣ.

Είναι προφανές, πως το ΙΤΣ, το Δημοσιονομικό Ισοζύγιο και το ΜΚΕ, αποτελούν «τρεις πλευρές του ίδιου νομίσματος» (Eichengreen, 2010). Η επιδείνωση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, είναι το αποτέλεσμα των Μακροοικονομικών ανισορροπιών των παραπάνω στοιχείων, εξαιτίας διαρθρωτικών διαφορών των επιμέρους κρατών στα επίπεδα Ανταγωνιστικότητας και εξαγωγικού προσανατολισμού (Atoyan R.-Manning J.-Rahman J., 2012).

Όπως διαπιστώσαμε από τα αποτελέσματα της εμπειρικής ανάλυσης, εξετάζοντας παράλληλα, την συσχέτιση των προσδιοριστικών παραγόντων με την διατηρησιμότητα των ΙΤΣ, στις ελλειμματικές χώρες του Ευρώ (€) Νότου, τα ελλείμματα διευρύνθηκαν, ενώ το αντίθετο αποτέλεσμα παρατηρείται στις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά. Η απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών στην διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ταυτόχρονα με την διαδικασία της Νομισματικής ολοκλήρωσης, είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των πιστώσεων, όπου διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην μείωση του ρυθμού ιδιωτικής αποταμίευσης, παράγοντες που συνετέλεσαν στην διαμόρφωση επίμονων ελλειμμάτων στο ΙΤΣ, τα οποία με τη σειρά τους καθιστούν την οικονομία πιο ευπαθή στις εξωτερικές διαταραχές (ΤτΕ, 2010α). Τα διογκούμενα ελλείμματα του ΙΤΣ, αποτέλεσαν μονόδρομο για τις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, η επιλογή της ανάπτυξης να γίνει διαμέσου της αύξησης της εγχώριας Ζήτησης. Ωστόσο, η αύξηση της εγχώριας Ζήτησης σε συνδυασμό με το υψηλότερο κόστος εργασίας, επιβάρυνε την εξωτερική θέση των χωρών του Ευρώ (€) Νότου, δημιουργώντας ελλειμματικές Νότιες και πλεονασματικές Βόρειες. Η σύγκλιση των επιτοκίων, ως απόρροια της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992), ευνόησε την επέκταση της εσωτερικής Ζήτησης, κυρίως μέσω του Χρηματοπιστωτικού τομέα (Gross D., 2012).

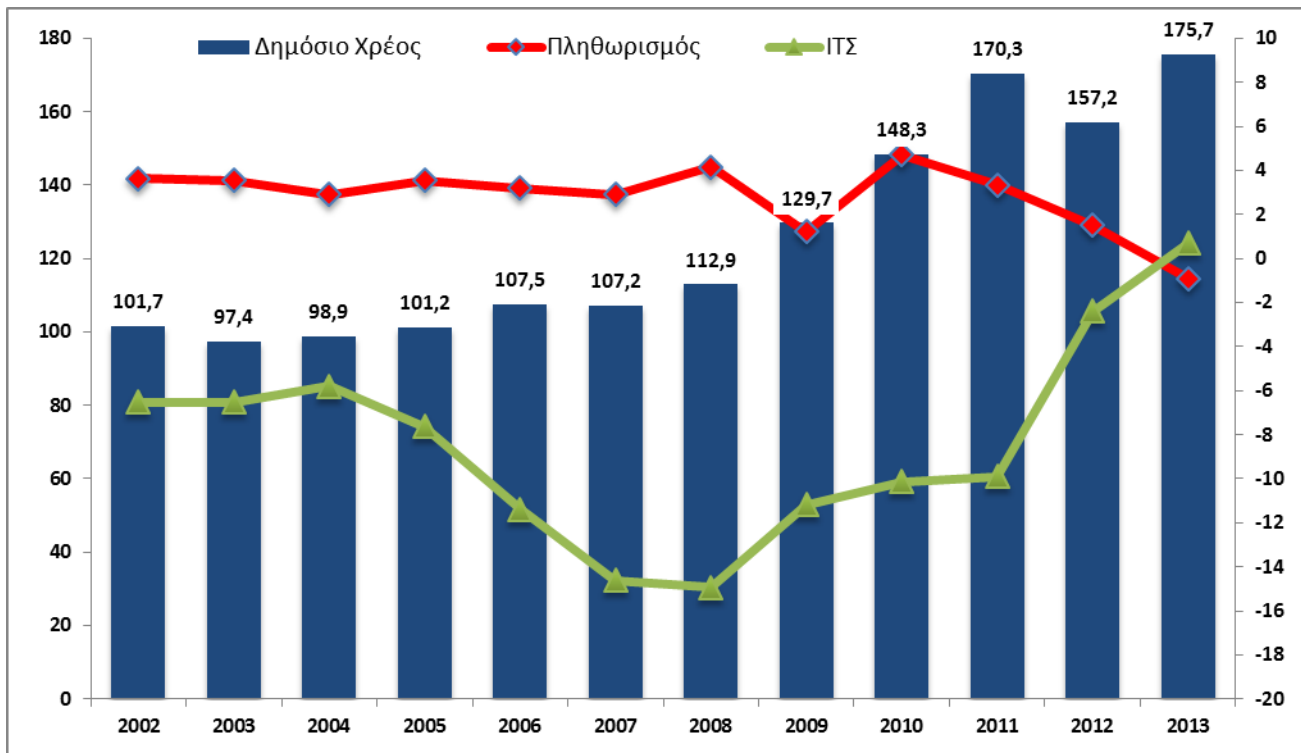
Η ισχυρή αύξηση της εγχώριας Ζήτησης, διαμέσου της καταναλωτικής έκρηξης και καθοδηγούμενη από την διόγκωση του χρέους συνοδεύτηκε από ελλείμματα στο ΙΤΣ. Η συνεχής ανατίμηση του Ευρώ (€), από τα πρώτα έτη της «γέννησής» του, επέτεινε την διάβρωση της Ανταγωνιστικότητας των χωρών του Ευρώ (€) Νότου, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές να είναι ακριβότερες σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Παράλληλα, οι αυξήσεις τόσο της ΠΣΣΙ, όσο και του ΜΚΕ, σε αντίθεση με τις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά, οι οποίες στόχευαν σε χαμηλό πληθωρισμό και συγκράτηση του εργασιακού κόστους, οδήγησε σε ανατίμηση των τιμών και αύξηση των εξαγωγών προς τον Ευρώ (€) Νότο, εντείνοντας τις ανισορροπίες μεταξύ Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (Hein, 2012). Σύμφωνα με τον Blanchard (2006), οι ακαμψίες στην προσαρμογή των αμοιβών της εργασίας, προκειμένου την μείωση των ελλειμμάτων του ΙΤΣ, ενδέχεται να οδηγήσουν σε επιδείνωση το ΙΤΣ, για σημαντικό χρονικό διάστημα αφού διαπιστωθεί το έλλειμμα Ανταγωνιστικότητας. Οι αυξήσεις των αμοιβών σε επίπεδα υψηλότερα από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, εξαιτίας της παρουσίας ακαμψιών, υπονόμωσε την Ανταγωνιστικότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, στηρίζονται και οι μεταρρυθμίσεις που προωθούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Παράλληλα με την εισαγωγή του Ευρώ (€), η Ατελής αρχιτεκτονική μεταφραζόταν πως η μειωμένη κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής και ο περιορισμός της Δημοσιονομικής Πολιτικής, έριχναν το βάρος της πραγματικής προσαρμογής στην διαρθρωτική πολιτική και στην «εσωτερική υποτίμηση», σε περίοδο πτώσης της Ανταγωνιστικότητας (Wyplosz, 1997). Η εμπειρία της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη (2010-2014), απέδειξε πως το βάρος της προσαρμογής στην ΝΕ μεταφερόταν στα κράτη-μέλη. Συνεπώς, η οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου (2007-2008), αποτέλεσε την αρχή της κατάρρευσης για τις χώρες του Νότου/ Περιφέρειας, διότι τόσο η ενεργοποίηση των αυτόματων σταθεροποιητών, προκειμένου τον μετριασμό των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης (σε χώρες με τεράστια ελλείμματα και διογκωμένο Δημόσιο χρέος), όσο και η εξεύρεση οικονομικών πόρων για την στήριξη του Τραπεζικού τομέα, τις έφερε στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, με κλονισμό της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης (De Grauwe, 2011). Παρατηρούμε, πως στην περίπτωση του διαχωρισμού των περιόδων εξέτασης του ΙΤΣ, οι ανισορροπίες διευρύνονται σημαντικά το χρονικό διάστημα 1999-2012, δηλαδή την περίοδο υιοθέτησης του κοινού νομίσματος (€), με αποτέλεσμα την διόγκωση των ελλειμμάτων και των πλεονασμάτων στις επιμέρους χώρες, στηρίζοντας την ρητορική της Ατελούς ΝΕ, όπου τα προβλήματα n-1 και Προσαρμογής, εντείνουν τις ανισορροπίες, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη πιστωτική επέκταση.

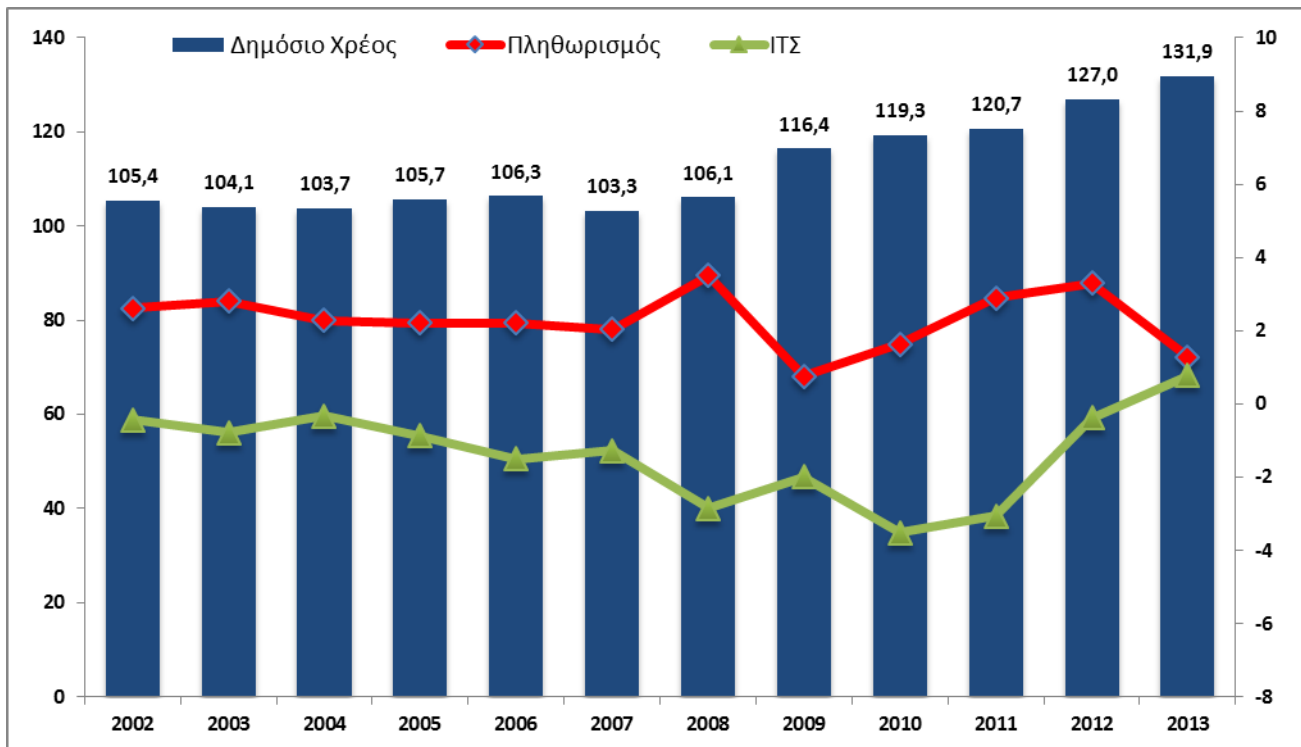
Είναι προφανές, πως κράτη τα οποία έχουν υψηλό δημόσιο χρέος (Ευρώ (€) Νότος) και δέχονται τις επιδράσεις ασύμμετρων διαταραχών, είναι αρκετά δύσκολο να επιτρέψουν αύξηση των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού, επομένως ο μηχανισμός διασφάλισης δεν μπορεί να λειτουργήσει ομαλά (Διαγράμματα 5.27-5.29).

Διαγράμματα 5.27-5.29: Η εξέλιξη βασικών Οικονομικών δεικτών, (ΙΤΣ, Δημόσιο Χρέος & Πληθωρισμός), την περίοδο της Ευρωζώνης, στον Ευρώ (€) Νότο, (2002-2013) (Ποσοστό % του ΑΕΠ)

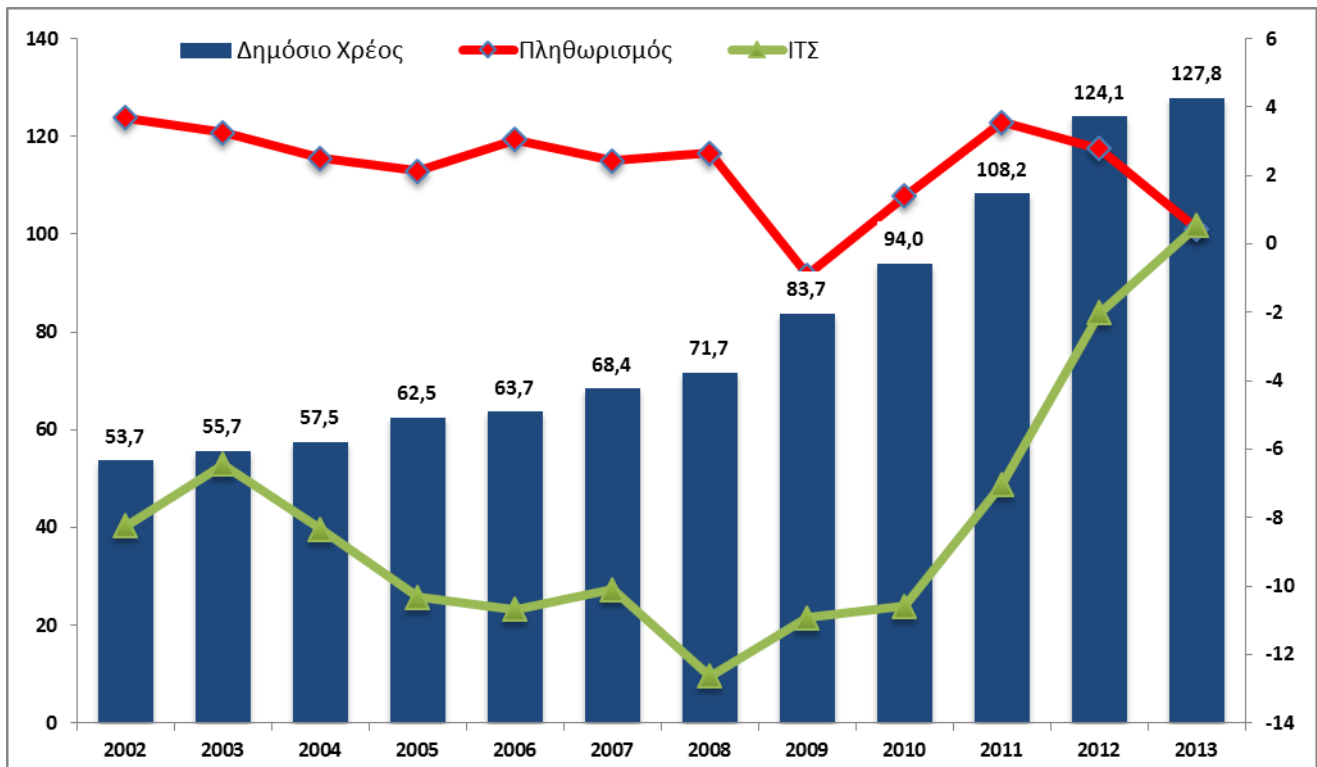
Διάγραμμα 5.27: Ελλάδα

Διάγραμμα 5.28: Ιταλία

Διάγραμμα 5.29: Πορτογαλία

Source: IMF, April 2014

Σε αυτή την περίπτωση, απαιτείται μηχανισμός αναδιανομής εισοδημάτων από τις πλεονασματικές χώρες, προκειμένου να απορροφηθούν οι ασύμμετρες διαταραχές, χωρίς το βάρος της προσαρμογής να επωμίζεται στους ελλειμματικούς εταίρους. Ο Goodhart (2007), πολύ ορθά υπενθυμίζει την έκθεση MacDougall του 1977, όπου εξετάζει τις ελάχιστες απαιτήσεις για Ομοσπονδιακή Δημοσιονομική στήριξη του κοινού νομίσματος. Υποστήριξε ότι ένας κεντρικά σχεδιασμένος προϋπολογισμός, από 5% έως 7% του ΑΕΠ της ΝΕ, θα μπορούσε να δημιουργήσει έναν μηχανισμό σταθεροποίησης των ασύμμετρων διαταραχών, ανάλογο των Ηνωμένων Πολιτειών.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές, πως όταν σε μια ΝΕ δεν υπάρχει το εργαλείο της Νομισματικής Πολιτικής από τα κράτη-μέλη και του κεντρικά σχεδιασμένου προϋπολογισμού, (προκειμένου την μεταβίβαση εισοδημάτων), οι Δημοσιονομικές Πολιτικές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο διαχείρισης. Ωστόσο, η προϋπόθεση αυτή ισοδυναμεί πως σε περιόδους ασύμμετρων διαταραχών, απαιτείται η ύπαρξη κάποιου είδους ευελιξίας σχετικά με το Δημοσιονομικό έλλειμμα. Είναι απαραίτητο, κάθε προσπάθεια Δημοσιονομικής προσαρμογής, να λαμβάνει υπόψη την διαφορά μεταξύ κυκλικού και διαρθρωτικού ελλείμματος⁷⁸, η οποία προσδιορίζεται από το παραγωγικό κενό⁷⁹. Δυστυχώς, η αυστηρότητα της πιστής τήρησης ενός άκαμπτου και μη ευέλικτου κανόνα (ΣΣΑ), οδήγησε στην αναποτελεσματικότητα της προσαρμογής, με διεύρυνση του χάσματος των ανισορροπιών Ευρώ (€) Βορρά-Νότου. Η ακαμψία των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992) και του ΣΣΑ (1997, 2005), με την υποβάθμιση της Δημοσιονομικής Πολιτικής, υπονομεύει βασικά εργαλεία άσκησης Μακροοικονομικής πολιτικής, καθιστώντας τις Ευρώ (€) οικονομίες παθητικές και εκτεθειμένες σε διαταραχές (Αργείτης, 2012).

⁷⁸ Το κυκλικό έλλειμμα προκαλείται από τον Οικονομικό κύκλο & έχει μεταβατικό χαρακτήρα, ενώ το διαρθρωτικό έλλειμμα οφείλεται σε διαρθρωτικές πιυχές & έχει μόνιμη επίδραση στο συνολικό έλλειμμα.

⁷⁹ Το Παραγωγικό κενό, όπως περιγράψαμε παραπάνω, ορίζεται ως η διαφορά ανάμεσα στην δυναμική και την πραγματική παραγωγή. Η δυναμική παραγωγή αποτελεί το επίπεδο παραγωγής όπου απασχολούνται όλοι οι παραγωγικοί συντελεστές, ενώ στην πραγματική παραγωγή, υπάρχει υποαπασχόληση των παραγωγικών συντελεστών.

5.5 ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

1. Ανάλυση Παλινδρόμησης

Περίοδος 1987-2012 (1^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV REER lnpercap, fe
```

Fixed-effects (within) regression
Group variable: Country

Number of obs = 156
Number of groups = 6

R-sq: within = 0.7363
between = 0.8412
overall = 0.7697

Obs per group: min = 26
avg = 26.0
max = 26

F(5,145) = 80.97
Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = 0.4100

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	-.2277583	.0629977	-3.62	0.000	-.3522707	-.103246
GAP	-.5291011	.0611739	-8.65	0.000	-.6500088	-.4081933
SAV	.7055903	.0684108	10.31	0.000	.570379	.8408015
REER	-.1176376	.0227524	-5.17	0.000	-.1626068	-.0726683
lnpercap	2.431286	.5235776	4.64	0.000	1.396456	3.466116
_cons	-28.50287	6.461095	-4.41	0.000	-41.27296	-15.73277
sigma_u	2.1751183					
sigma_e	1.6462834					
rho	.63578721	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0: F(5, 145) = 13.79 Prob > F = 0.0000

Περίοδος 1987-2012 (2^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV DOM EXP, fe
```

Fixed-effects (within) regression
Group variable: Country

Number of obs = 156
Number of groups = 6

R-sq: within = 0.8020
between = 0.6691
overall = 0.6900

Obs per group: min = 26
avg = 26.0
max = 26

F(5,145) = 117.48
Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = -0.5407

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	-.2254844	.0481784	-4.68	0.000	-.320707	-.1302618
GAP	-.5310107	.049655	-10.69	0.000	-.6291518	-.4328696
SAV	.6429625	.0604367	10.64	0.000	.5235118	.7624131
DOM	-.0164062	.0070743	-2.32	0.022	-.0303883	-.0024241
EXP	.2431811	.0285641	8.51	0.000	.1867252	.299637
_cons	-21.38385	1.504502	-14.21	0.000	-24.35744	-18.41026
sigma_u	3.1667067					
sigma_e	1.4264346					
rho	.83132236	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0: F(5, 145) = 58.77 Prob > F = 0.0000

Περίοδος 1987-2012 (3^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV lnpercap NOM EXP, fe
```

Fixed-effects (within) regression
Group variable: Country

Number of obs = 156
Number of groups = 6

R-sq: within = 0.8201
between = 0.7845
overall = 0.7634

Obs per group: min = 26
avg = 26.0
max = 26

F(6,144) = 109.41
Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = -0.6709

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	-.2080261	.0526637	-3.95	0.000	-.31212	-.1039323
GAP	-.622604	.0603362	-10.32	0.000	-.7418629	-.503345
SAV	.5653877	.0600215	9.42	0.000	.4467506	.6840248
lnpercap	5.501543	1.701407	3.23	0.002	2.138584	8.864501
NOM	-.1556269	.0383564	-4.06	0.000	-.2314412	-.0798127
EXP	.2184692	.0236113	9.25	0.000	.1717996	.2651388
_cons	-60.46899	13.17895	-4.59	0.000	-86.51817	-34.4198
sigma_u	3.0420851					
sigma_e	1.3644626					
rho	.83251605 (fraction of variance due to u_i)					

F test that all u_i=0: F(5, 144) = 19.02 Prob > F = 0.0000

Περίοδος 1987-2012 North (1^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV REER lnpercap, fe
```

Fixed-effects (within) regression
Group variable: Country

Number of obs = 78
Number of groups = 3

R-sq: within = 0.6790
between = 0.9960
overall = 0.7827

Obs per group: min = 26
avg = 26.0
max = 26

F(5,70) = 29.62
Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = -0.7911

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	.122122	.1111624	1.10	0.276	-.0995844	.3438284
GAP	-.4672244	.1047106	-4.46	0.000	-.6760631	-.2583857
SAV	.9515789	.1128688	8.43	0.000	.7264692	1.176689
REER	-.1084396	.0306462	-3.54	0.001	-.1695616	-.0473176
lnpercap	3.586846	.6529352	5.49	0.000	2.284607	4.889084
_cons	-44.11781	8.263977	-5.34	0.000	-60.5998	-27.63583
sigma_u	.93299302					
sigma_e	1.4700937					
rho	.2871293 (fraction of variance due to u_i)					

F test that all u_i=0: F(2, 70) = 3.23 Prob > F = 0.0454

Περίοδος 1987-2012 North (2^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV DOM EXP, fe
```

Fixed-effects (within) regression
 Group variable: Country

Number of obs = 78
 Number of groups = 3

R-sq: within = 0.7731
 between = 0.9789
 overall = 0.6893

Obs per group: min = 26
 avg = 26.0
 max = 26

F(5,70) = 47.70
 Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = -0.9245

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	.045985	.0938101	0.49	0.626	-.1411134	.2330834
GAP	-.4199742	.0842256	-4.99	0.000	-.5879568	-.2519916
SAV	.7723672	.0980684	7.88	0.000	.5767759	.9679585
DOM	-.01552	.0074058	-2.10	0.040	-.0302903	-.0007496
EXP	.2136913	.0274444	7.79	0.000	.1589551	.2684275
_cons	-22.18222	2.301035	-9.64	0.000	-26.77149	-17.59296
sigma_u	4.2059334					
sigma_e	1.236052					
rho	.9204991	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0: F(2, 70) = 36.74 Prob > F = 0.0000

Περίοδος 1987-2012 North (3^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV lnpercap NOM EXP, fe
```

Fixed-effects (within) regression
 Group variable: Country

Number of obs = 78
 Number of groups = 3

R-sq: within = 0.8346
 between = 0.9425
 overall = 0.6704

Obs per group: min = 26
 avg = 26.0
 max = 26

F(6,69) = 58.03
 Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = -0.9302

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	-.055885	.0810439	-0.69	0.493	-.2175632	.1057932
GAP	-.7372112	.1029838	-7.16	0.000	-.9426582	-.5317642
SAV	.6896339	.0894024	7.71	0.000	.511281	.8679868
lnpercap	8.886152	2.681602	3.31	0.001	3.536504	14.2358
NOM	-.2637773	.0565986	-4.66	0.000	-.3766884	-.1508662
EXP	.2159317	.0323563	6.67	0.000	.1513826	.2804808
_cons	-87.32281	21.77479	-4.01	0.000	-130.7623	-43.88329
sigma_u	5.0311426					
sigma_e	1.0628717					
rho	.95727659	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0: F(2, 69) = 39.49 Prob > F = 0.0000

Περίοδος 1987-2012 South (1^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV REER lnpercap, fe
```

Fixed-effects (within) regression
Group variable: Country

Number of obs = 78
Number of groups = 3

R-sq: within = 0.8555
between = 0.3818
overall = 0.6851

Obs per group: min = 26
avg = 26.0
max = 26

F(5,70) = 82.86
Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = 0.0799

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	-.3130985	.0814354	-3.84	0.000	-.4755163	-.1506806
GAP	-.6360204	.0776442	-8.19	0.000	-.7908769	-.4811639
SAV	.5901263	.0874472	6.75	0.000	.4157184	.7645342
REER	-.1092069	.0297871	-3.67	0.000	-.1686154	-.0497983
lnpercap	1.410654	.7645643	1.85	0.069	-.1142218	2.935529
_cons	-19.65171	8.854068	-2.22	0.030	-37.31059	-1.992826
sigma_u	2.480251					
sigma_e	1.450505					
rho	.74514727	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0: F(2, 70) = 22.53 Prob > F = 0.0000

Περίοδος 1987-2012 South (2^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV DOM EXP, fe
```

Fixed-effects (within) regression
Group variable: Country

Number of obs = 78
Number of groups = 3

R-sq: within = 0.8592
between = 0.2964
overall = 0.6794

Obs per group: min = 26
avg = 26.0
max = 26

F(5,70) = 85.40
Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = 0.0450

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	-.384285	.0674817	-5.69	0.000	-.518873	-.2496969
GAP	-.6704049	.0629943	-10.64	0.000	-.7960432	-.5447666
SAV	.5338848	.1067144	5.00	0.000	.3210496	.7467201
DOM	-.0328019	.0146011	-2.25	0.028	-.0619229	-.0036809
EXP	.3729129	.0922125	4.04	0.000	.1890008	.556825
_cons	-22.50524	2.858287	-7.87	0.000	-28.20591	-16.80456
sigma_u	2.5220214					
sigma_e	1.4318052					
rho	.75625378	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0: F(2, 70) = 63.85 Prob > F = 0.0000

Περίοδος 1987-2012 South (3^ο Υπόδειγμα)

```
. xtreg CA STR GAP SAV lnpercap NOM EXP, fe
```

Fixed-effects (within) regression

Number of obs = 78

Group variable: Country

Number of groups = 3

R-sq: within = 0.8570

between = 0.6203

overall = 0.7828

Obs per group: min = 26

avg = 26.0

max = 26

F(6,69) = 68.95

Prob > F = 0.0000

corr(u_i, Xb) = -0.0510

CA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
STR	-.4314757	.0900588	-4.79	0.000	-.6111382	-.2518133
GAP	-.765854	.0850906	-9.00	0.000	-.9356051	-.5961029
SAV	.7365659	.0917695	8.03	0.000	.5534907	.919641
lnpercap	4.571479	2.354341	1.94	0.056	-.1253021	9.26826
NOM	-.097148	.0559697	-1.74	0.087	-.2088045	.0145086
EXP	.2720018	.0731444	3.72	0.000	.1260826	.4179209
_cons	-61.79159	18.56748	-3.33	0.001	-98.8327	-24.75048

sigma_u 1.8381424

sigma_e 1.4529196

rho .61546918 (fraction of variance due to u_i)

F test that all u_i=0: F(2, 69) = 10.45 Prob > F = 0.0001

2. Έλεγχος Μοναδιαίας ρίζας (Panel Unit Root Test) Επίπεδα & 1^{ης} Διαφορές (Levin-Lin-Chu)

CA

```
. xtunitroot llc CA, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for CA
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----
                Statistic      p-value
-----
Unadjusted t    -3.2816
Adjusted t*     0.0966      0.5385
-----
```

Null Hypothesis: Unit root (common unit root process)
 Series: D(CA)
 Date: 07/20/14 Time: 12:42
 Sample: 1987 2012
 Exogenous variables: Individual effects
 Automatic selection of maximum lags
 Automatic lag length selection based on SIC: 0
 Newey-West automatic bandwidth selection and Bartlett kernel
 Total (balanced) observations: 144
 Cross-sections included: 6

Method	Statistic	Prob.**
Levin, Lin & Chu t*	5.13889	0.0000

** Probabilities are computed assuming asymptotic normality

Intermediate results on D(CA)

Cross section	2nd Stage Coefficient	Variance of Reg	HAC of Dep.	Lag	Max Lag	Bandwidth	Obs
1	-0.94377	0.4014	0.0990	0	4	4.0	24
2	-0.80778	1.7881	0.1605	0	4	23.0	24
3	-1.02514	2.8545	5.7626	0	4	0.0	24
4	-0.66669	4.7498	1.8754	0	4	23.0	24
5	-0.87610	1.4322	0.6629	0	4	6.0	24
6	-0.85173	4.4845	2.3473	0	4	6.0	24

	Coefficient	t-Stat	SE Reg	mu*	sig*	Obs
Pooled	-0.87460	-9.745	1.005	-0.554	0.919	144

STR

```

Levin-Lin-Chu unit-root test for STR
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary               Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means: Included
Time trend: Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance: Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-4.8977	
Adjusted t*	-2.0447	0.0204

```

-----
. xtunitroot llc dSTR, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for dSTR
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary               Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means: Included
Time trend: Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance: Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-8.7537	
Adjusted t*	-3.9271	0.0000

```

-----
.

```

GAP

```

Levin-Lin-Chu unit-root test for GAP
-----
Ho: Panels contain unit roots          Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Common                  Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----
                Statistic      p-value
-----
Unadjusted t      -6.9127
Adjusted t*       -2.9240          0.0017
-----

. xtunitroot llc dGAP, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for dGAP
-----
Ho: Panels contain unit roots          Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Common                  Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----
                Statistic      p-value
-----
Unadjusted t      -9.0805
Adjusted t*       -5.6899          0.0000
-----

.
    
```


SAV

```

Levin-Lin-Chu unit-root test for SAV
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-3.6338	
Adjusted t*	-1.3694	0.0854

```

-----
. xtunitroot llc dSAV, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for dSAV
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-9.2490	
Adjusted t*	-4.5147	0.0000

```

-----
.

```

REER

```

Levin-Lin-Chu unit-root test for REER
-----
Ho: Panels contain unit roots          Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Common                   Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----
                Statistic      p-value
-----
Unadjusted t      -5.2396
Adjusted t*       -2.7418          0.0031
-----

. xtunitroot llc dREER, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for dREER
-----
Ho: Panels contain unit roots          Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Common                   Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----
                Statistic      p-value
-----
Unadjusted t      -7.6771
Adjusted t*       -3.7986          0.0001
-----

.
    
```

Lnpercap

```

Levin-Lin-Chu unit-root test for lnpercap
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-4.2298	
Adjusted t*	-2.5661	0.0051

```

-----
. xtunitroot llc dlnpercap, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for dlnpercap
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-5.7971	
Adjusted t*	-2.0636	0.0195

```

-----
.

```

EXP

```

Levin-Lin-Chu unit-root test for EXP
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-1.0035	
Adjusted t*	1.1841	0.8818

```

. xtunitroot llc dEXP, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for dEXP
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-9.8487	
Adjusted t*	-6.0861	0.0000

```

.

```

DOM

```

Levin-Lin-Chu unit-root test for DOM
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-1.2771	
Adjusted t*	0.3060	0.6202

```

. xtunitroot llc dDOM, lags(1)

Levin-Lin-Chu unit-root test for dDOM
-----
Ho: Panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary                Number of periods =    26

AR parameter: Common                    Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:  Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-6.2966	
Adjusted t*	-2.5543	0.0053

```

.

```

NOM

```

. xtunitroot llc NOM
Levin-Lin-Chu unit-root test for NOM
-----
Ho: Panels contain unit roots          Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Common                  Asymptotics: N/T -> 0
Panel means: Included
Time trend: Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance: Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-3.0430	
Adjusted t*	-2.0868	0.0185

```

. xtunitroot llc dNOM
Levin-Lin-Chu unit-root test for dNOM
-----
Ho: Panels contain unit roots          Number of panels =      6
Ha: Panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Common                  Asymptotics: N/T -> 0
Panel means: Included
Time trend: Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance: Bartlett kernel, 9.00 lags average (chosen by LLC)
-----

```

	Statistic	p-value
Unadjusted t	-6.7612	
Adjusted t*	-2.3459	0.0095

```

.

```

3. Έλεγχος Μοναδιαίας ρίζας (Panel Unit Root Test) Επίπεδα & 1^η Διαφορές (Im-Pesaran-Shin)

CA

```
. xtunitroot ips CA, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for CA
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                 sequentially
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar         0.3703         0.6444

. xtunitroot ips dCA, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dCA
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                 sequentially
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar        -2.5812         0.0049

.
```


STR

```
. xtunitroot ips STR, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for STR
-----
Ho: All panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific                Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                       sequentially
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar        -2.1721         0.0149

. xtunitroot ips dSTR, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dSTR
-----
Ho: All panels contain unit roots           Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary              Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific                Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                       sequentially
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar        -5.3617         0.0000

.
```


SAV

```
. xtunitroot ips SAV, lags(1)
```

Im-Pesaran-Shin unit-root test for SAV

Ho: All panels contain unit roots	Number of panels =	6
Ha: Some panels are stationary	Number of periods =	26

AR parameter: Panel-specific Asymptotics: T,N -> Infinity
 Panel means: Included sequentially
 Time trend: Not included

ADF regressions: 1 lag

	Statistic	p-value
W-t-bar	-0.8094	0.2092

```
. xtunitroot ips dSAV, lags(1)
```

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dSAV

Ho: All panels contain unit roots	Number of panels =	6
Ha: Some panels are stationary	Number of periods =	26

AR parameter: Panel-specific Asymptotics: T,N -> Infinity
 Panel means: Included sequentially
 Time trend: Not included

ADF regressions: 1 lag

	Statistic	p-value
W-t-bar	-5.3842	0.0000

.

REER

```
. xtunitroot ips REER, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for REER
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:   Included                sequentially
Time trend:    Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar        -1.4100         0.0793

. xtunitroot ips dREER, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dREER
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:   Included                sequentially
Time trend:    Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar        -3.8015         0.0001

.
```

Lnpercap

```
. xtunitroot ips lnpercap, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for lnpercap
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:   Included                sequentially
Time trend:    Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
Statistic      p-value
-----
W-t-bar       -0.2060      0.4184
-----

. xtunitroot ips dlnpercap, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dlnpercap
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    25

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:   Included                sequentially
Time trend:    Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
Statistic      p-value
-----
W-t-bar       -2.9905      0.0014
-----

.
```

EXP

```
. xtunitroot ips EXP, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for EXP
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary          Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                  sequentially
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar          2.2801         0.9887
-----

. xtunitroot ips dEXP, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dEXP
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary          Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                  sequentially
Time trend:  Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar          -5.9717         0.0000
-----

.
```

DOM

```

. xtunitroot ips DOM, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for DOM
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific          Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                sequentially
Time trend:   Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar          2.9683         0.9985
-----

. xtunitroot ips dDOM, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dDOM
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary         Number of periods =    25

AR parameter: Panel-specific          Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:  Included                sequentially
Time trend:   Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar          -2.7513         0.0030
-----
.
    
```


NOM

```
. xtunitroot ips NOM, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for NOM
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary          Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:   Included                 sequentially
Time trend:    Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar         0.5832         0.7201
-----

. xtunitroot ips dNOM, lags(1)

Im-Pesaran-Shin unit-root test for dNOM
-----
Ho: All panels contain unit roots      Number of panels =      6
Ha: Some panels are stationary          Number of periods =    26

AR parameter: Panel-specific           Asymptotics: T,N -> Infinity
Panel means:   Included                 sequentially
Time trend:    Not included

ADF regressions: 1 lag
-----
                Statistic      p-value
-----
W-t-bar        -2.7418         0.0031
-----

.
```

4. Έλεγχος Μοναδιαίας ρίζας (Panel Unit Root Test) Επίπεδα & 1^{ες} Διαφορές (Hadri)

CA

```
. xtunitroot hadri CA
Hadri LM test for CA
-----
Ho: All panels are stationary          Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots    Number of periods =    26

Time trend:          Not included          Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust          sequentially
LR variance:          (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                21.4807        0.0000
-----

. xtunitroot hadri dCA
Hadri LM test for dCA
-----
Ho: All panels are stationary          Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots    Number of periods =    26

Time trend:          Not included          Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust          sequentially
LR variance:          (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                1.1498        0.1251
-----

.
```

STR

```

. xtunitroot hadri STR

Hadri LM test for STR
-----
Ho: All panels are stationary           Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots     Number of periods =    26

Time trend:           Not included           Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust                sequentially
LR variance:           (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                10.3260       0.0000
-----

. xtunitroot hadri dSTR
(6 missing values generated)

Hadri LM test for dSTR
-----
Ho: All panels are stationary           Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots     Number of periods =    25

Time trend:           Not included           Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust                sequentially
LR variance:           (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                -1.0363       0.8500
-----

.

```

GAP

```

. xtunitroot hadri GAP

Hadri LM test for GAP
-----
Ho: All panels are stationary      Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots Number of periods =     26

Time trend:      Not included      Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust      sequentially
LR variance:      (not used)

-----
Statistic      p-value
-----
z              4.2662      0.0000
-----

. xtunitroot hadri dGAP

Hadri LM test for dGAP
-----
Ho: All panels are stationary      Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots Number of periods =     26

Time trend:      Not included      Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust      sequentially
LR variance:      (not used)

-----
Statistic      p-value
-----
z              0.3559      0.3609
-----

```

SAV

```
. xtunitroot hadri SAV
```

Hadri LM test for SAV

Ho: All panels are stationary	Number of panels =	6
Ha: Some panels contain unit roots	Number of periods =	26

Time trend: Not included Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust sequentially
LR variance: (not used)

	Statistic	p-value
z	28.6028	0.0000

```
. xtunitroot hadri dSAV
```

Hadri LM test for dSAV

Ho: All panels are stationary	Number of panels =	6
Ha: Some panels contain unit roots	Number of periods =	26

Time trend: Not included Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust sequentially
LR variance: (not used)

	Statistic	p-value
z	-0.6939	0.7561

```
.
```

REER

```
. xtunitroot hadri REER

Hadri LM test for REER
-----
Ho: All panels are stationary          Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots    Number of periods =    26

Time trend:          Not included          Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust              sequentially
LR variance:         (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                24.8440        0.0000
-----

. xtunitroot hadri dREER
(6 missing values generated)

Hadri LM test for dREER
-----
Ho: All panels are stationary          Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots    Number of periods =    25

Time trend:          Not included          Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust              sequentially
LR variance:         (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                1.3524        0.0881
-----

.
```

Lnpercap

```
. xtunitroot hadri lnpercap

Hadri LM test for lnpercap
-----
Ho: All panels are stationary          Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots    Number of periods =    26

Time trend:          Not included          Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust                sequentially
LR variance:          (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                 34.6479      0.0000
-----

. xtunitroot hadri dlnpercap
(6 missing values generated)

Hadri LM test for dlnpercap
-----
Ho: All panels are stationary          Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots    Number of periods =    25

Time trend:          Not included          Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity: Not robust                sequentially
LR variance:          (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                 9.1104      0.0000
-----

.
```


EXP

```

. xtunitroot hadri EXP

Hadri LM test for EXP
-----
Ho: All panels are stationary           Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots     Number of periods =    26

Time trend:           Not included           Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity:  Not robust                sequentially
LR variance:           (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                32.4669        0.0000
-----

. xtunitroot hadri dEXP

Hadri LM test for dEXP
-----
Ho: All panels are stationary           Number of panels =      6
Ha: Some panels contain unit roots     Number of periods =    26

Time trend:           Not included           Asymptotics: T, N -> Infinity
Heteroskedasticity:  Not robust                sequentially
LR variance:           (not used)

-----
                Statistic      p-value
-----
z                -0.0883        0.5352
-----

.
    
```

DOM

Null Hypothesis: Stationarity Series: D(DOM) Date: 08/19/14 Time: 20:27 Sample: 1987 2012 Exogenous variables: Individual effects User-specified bandwidth: 3 and Bartlett kernel Total (balanced) observations: 150 Cross-sections included: 6				
Method		Statistic		Prob.**
Hadri Z-stat		1.57902		0.0572
Heteroscedastic Consistent Z-stat		2.16448		0.0152
* Note: High autocorrelation leads to severe size distortion in Hadri test, leading to over-rejection of the null. ** Probabilities are computed assuming asymptotic normality				
Intermediate results on D(DOM)				
Cross section	LM	Variance HAC	Bandwidth	Obs
1	0.2071	19.28979	3.0	25
2	0.4605	21.15872	3.0	25
3	0.1243	44.45208	3.0	25
4	0.5230	42.18939	3.0	25
5	0.3246	20.88083	3.0	25
6	0.1509	82.44458	3.0	25

NOM

Null Hypothesis: Stationarity Series: D(NOM) Date: 08/19/14 Time: 20:24 Sample: 1987 2012 Exogenous variables: Individual effects, individual linear trends User-specified bandwidth: 2 and Bartlett kernel Total (balanced) observations: 150 Cross-sections included: 6				
Method		Statistic		Prob.**
Hadri Z-stat		1.16961		0.1211
Heteroscedastic Consistent Z-stat		1.20853		0.1134
* Note: High autocorrelation leads to severe size distortion in Hadri test, leading to over-rejection of the null. ** Probabilities are computed assuming asymptotic normality				
Intermediate results on D(NOM)				
Cross section	LM	Variance HAC	Bandwidth	Obs
1	0.0908	1.241431	2.0	25
2	0.1096	5.244673	2.0	25
3	0.0645	3.674037	2.0	25
4	0.0761	8.204481	2.0	25
5	0.1015	4.021372	2.0	25
6	0.0812	3.298741	2.0	25

5. Έλεγχος Συνολοκλήρωσης (Panel Cointegration Test) (Kao - Pedroni)

Kao

Kao Residual Cointegration Test				
Series: CA STR GAP SAV REER LNPERCAP EXXP DOM NOM				
Date: 08/19/14 Time: 20:33				
Sample: 1987 2012				
Included observations: 156				
Null Hypothesis: No cointegration				
Trend assumption: No deterministic trend				
User-specified lag length: 1				
Newey-West automatic bandwidth selection and Bartlett kernel				
			t-Statistic	Prob.
ADF			-3.962315	0.0000
Residual variance			0.867552	
HAC variance			0.835827	
Augmented Dickey-Fuller Test Equation				
Dependent Variable: D(RESID)				
Method: Least Squares				
Date: 08/19/14 Time: 20:33				
Sample (adjusted): 1989 2012				
Included observations: 144 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
RESID(-1)	-0.380114	0.074887	-5.075836	0.0000
D(RESID(-1))	0.049294	0.087614	0.562624	0.5746
R-squared	0.169095	Mean dependent var		0.040939
Adjusted R-squared	0.163243	S.D. dependent var		1.122871
S.E. of regression	1.027139	Akaike info criterion		2.905224
Sum squared resid	149.8121	Schwarz criterion		2.946471
Log likelihood	-207.1761	Hannan-Quinn criter.		2.921984
Durbin-Watson stat	1.880822			

Pedroni

Pedroni Residual Cointegration Test					
Series: CA STR GAP EXXP REER SAV DOM					
Date: 07/17/14 Time: 18:32					
Sample: 1987 2012					
Included observations: 156					
Cross-sections included: 6					
Null Hypothesis: No cointegration					
Trend assumption: No deterministic trend					
User-specified lag length: 1					
Newey-West automatic bandwidth selection and Bartlett kernel					
Alternative hypothesis: common AR coefs. (within-dimension)					
	<u>Statistic</u>	<u>Prob.</u>	<u>Weighted</u> <u>Statistic</u>	<u>Prob.</u>	
Panel v-Statistic	-0.543852	0.7067	-0.984819	0.8376	
Panel rho-Statistic	2.031401	0.9789	1.226220	0.8899	
Panel PP-Statistic	-0.203936	0.4192	-4.022534	0.0000	
Panel ADF-Statistic	-0.544330	0.2931	-2.843491	0.0022	
Alternative hypothesis: individual AR coefs. (between-dimension)					
	<u>Statistic</u>	<u>Prob.</u>			
Group rho-Statistic	2.191893	0.9858			
Group PP-Statistic	-7.934201	0.0000			
Group ADF-Statistic	-2.787766	0.0027			
Cross section specific results					
Phillips-Peron results (non-parametric)					
Cross ID	AR(1)	Variance	HAC	Bandwidth	Obs
1	-0.234	0.070767	0.068120	1.00	25
2	0.243	0.287420	0.203482	4.00	25
3	0.427	0.327090	0.291685	3.00	25
4	-0.088	1.000020	0.146337	10.00	25
5	-0.370	0.141299	0.018274	19.00	25
6	0.514	1.650351	1.837715	1.00	25
Augmented Dickey-Fuller results (parametric)					
Cross ID	AR(1)	Variance	Lag	Max lag	Obs
1	-0.314	0.069740	1	--	24
2	0.049	0.264409	1	--	24
3	0.247	0.236100	1	--	24
4	-0.464	0.914468	1	--	24
5	-1.093	0.105576	1	--	24
6	0.382	1.613395	1	--	24

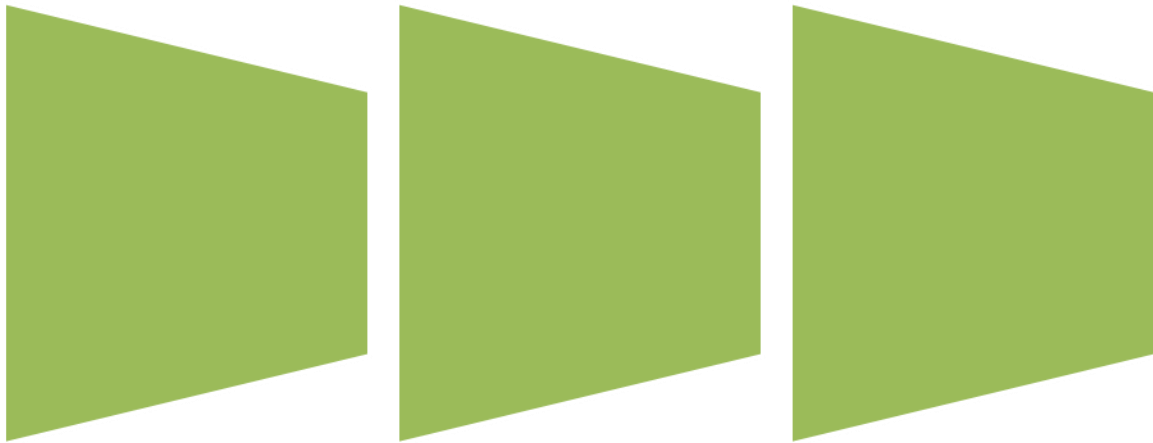
ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ II

Εισαγωγικές Επισημάνσεις

Κατόπιν, της εξαγωγής των χρήσιμων συμπερασμάτων στο Ειδικό Μέρος της ερευνητικής εργασίας και συναπρόσθετα, από την ανάλυση του Θεωρητικού πλαισίου, (όπως παρουσιάζεται στα Κεφάλαια του Γενικού Μέρους I), στο Γενικό Μέρος II θα προβούμε σε μια εκτενέστερη διερεύνηση του πλαισίου Ανταγωνιστικότητας των Οικονομιών του Ευρώ (€) Νότου και πιο συγκεκριμένα των κρατών-μελών που χρησιμοποιήθηκαν στην Εμπειρική εξέταση της μελέτης (Ελλάδα-Ιταλία-Πορτογαλία), (6^ο Κεφάλαιο). Σκιαγραφώντας το Θεωρητικό πλαίσιο των Αγορών Εργασίας, τις τελευταίες εξελίξεις και τάσεις των μεταρρυθμίσεων που προωθούνται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, συνδυάζοντας τα δεδομένα από την Οικονομική Θεωρία (όπως περιγράφεται στο Γενικό Μέρος I) και εξετάζοντας, τόσο τα αποτελέσματα από την εμπειρική ανάλυση του Ειδικού Μέρους της έρευνας, όσο και το πεδίο των Διαρθρωτικών αδυναμιών των Οικονομιών του Ευρώ (€) Νότου, επιπρόσθετα, διενεργούμε μια Μελέτη Περίπτωσης (Case Study 2), αναφορικά με τις Επιπτώσεις των προγραμμάτων Προσαρμογής στις Αγορές Εργασίας & την Ανταγωνιστικότητα του Ευρώ (€) Νότου.

Τέλος, κατόπιν των εποικοδομητικών συμπερασμάτων από το Γενικό και Ειδικό Μέρος της μελέτης, η έρευνα επεκτείνεται αποτυπώνοντας ταυτόχρονα τις διευρυμένες ανισορροπίες των κρατών-μελών της Ευρωζώνης και στο Κοινωνικό πεδίο. Σκιαγραφώντας τους προσδιοριστικούς παράγοντες μετασχηματισμού των Οικονομικών και Κοινωνικών δομών στην Ευρωζώνη και εξετάζοντας συνακόλουθα το πλαίσιο του μετασχηματισμού, των μελλοντικών προκλήσεων και των προοπτικών του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, παράλληλα, διενεργούμε μια Μελέτη Περίπτωσης (Case Study 3), αναφορικά με τις ροπές και τις τάσεις διαμόρφωσης του, στο πλαίσιο της διασπαστικής τάσης μεταξύ της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, καταλήγοντας σε ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις, (7^ο Κεφάλαιο).

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

*Το πλαίσιο Ανταγωνιστικότητας
στον Ευρώ (€) Νότο*

6.1 Θεωρητικό Πλαίσιο: Μεταρρυθμίσεις στο πεδίο των Ευρωπαϊκών Αγορών Εργασίας

6.1.1 Βασικοί Ορισμοί των Αγορών Εργασίας

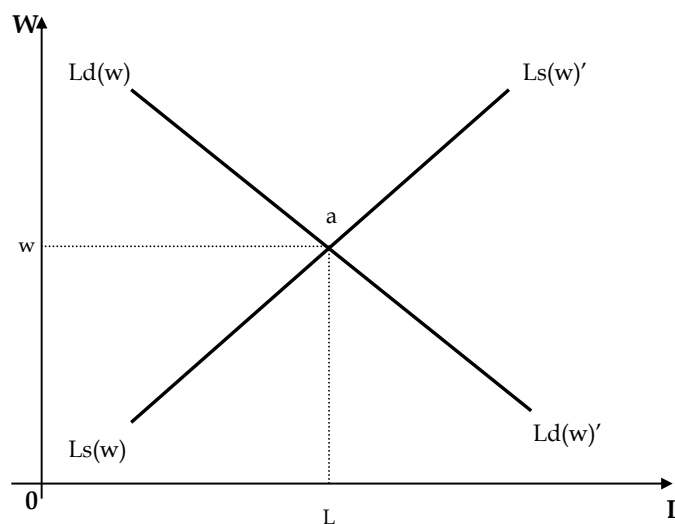
Σύμφωνα με εκτιμήσεις αναλυτών, η οικονομική κρίση που έπληξε την Παγκόσμια οικονομία στην διάρκεια της δεκαετίας του 1970, αποδόθηκε, κατά κύριο λόγο στον υπερβολικά υψηλό ρυθμό αύξησης των πραγματικών μισθών (Glyn and Sutcliffe, 1972, Weisskopf, 1979, Armstrong, Glyn and Harrison, 1991) και στις υψηλές κοινωνικές δαπάνες (Bowles and Gintis, 1982, Glyn, 1975, 2006), με αποτέλεσμα, την υπονόμευση άμεσα ή έμμεσα της κερδοφορίας του Κεφαλαίου, επιφέροντας το τέλος της μακροχρόνιας μεταπολεμικής οικονομικής άνθησης (Μανιάτης-Γουσίου, ΤτΕ, 2012). Στην οικονομική θεωρία, η Μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση επηρεάζεται από παράγοντες όπως, (i) η αύξηση της Εργασίας, (ii) η αύξηση του Κεφαλαίου και (iii) η βελτίωση της συνολικής Παραγωγικότητας των δύο παραπάνω συντελεστών (Κεφαλαίου και Εργασίας). Η βελτίωση της συνολικής Παραγωγικότητας των συντελεστών εξαρτάται (εκτός από την τεχνολογική πρόοδο), επίσης, από παράγοντες όπως η βελτίωση της ποιότητας του εργατικού (Ανθρώπινου) δυναμικού, η οργάνωση της παραγωγής, η ανάπτυξη της έρευνας και τεχνολογίας, καθώς και από το θεσμικό πλαίσιο που επικρατεί στην λειτουργία των Αγορών Εργασίας και Προϊόντων (Σιδέρης, 2010). Προκειμένου την καλύτερη κατανόηση των μεταρρυθμίσεων που προωθούνται στις Ευρωπαϊκές Αγορές εργασίας, στοχεύοντας στην αποκατάσταση της Ανταγωνιστικότητας, κρίνουμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε συνοπτικά το Θεωρητικό πλαίσιο των Αγορών Εργασίας και των αλλαγών που προωθούνται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Αγορά εργασίας, περιλαμβάνει την Αγορά όπου μια ποσότητα μισθωτών υπηρεσιών L , (η οποία αντιστοιχεί στα καθήκοντα που ορίζονται σε μια *ακάλυπτη* θέση εργασίας ή στην περιγραφή της (κενή θέση εργασίας)), προσφέρεται με αντάλλαγμα μια αμοιβή, που αποκαλείται μισθός w . Η αξία μιας θέσης εργασίας y , αποτελεί την αξία του προϊόντος της εργασίας η οποία προκύπτει όταν η επιχείρηση και ο εργαζόμενος μετέχουν στην παραγωγή. Πρόκειται για τα έσοδα από την θέση εργασίας, (δηλ. το γινόμενο της ποσότητας του προϊόντος που παράγει η συγκεκριμένη θέση εργασίας επί την τιμή του).

Το Πλεόνασμα του εργαζόμενου, είναι η διαφορά μεταξύ του μισθού που κερδίζει πραγματικά ένας εργαζόμενος και του Μισθού επιφύλαξης w^r , (δηλ. του χαμηλότερου

μισθού έναντι του οποίου είναι διατεθειμένος να αποδεχθεί μια προσφορά θέσης εργασίας). Ο μισθός επιφύλαξης ορίζεται και ως ο μισθός που καθιστά τον εργαζόμενο αδιάφορο ως προς το εάν θα εργασθεί ή όχι. Οποιοσδήποτε μισθός ξεπερνά το επίπεδο αυτό αποτελεί καθαρό όφελος σε σύγκριση με την επιλογή της αποχής από την εργασία, ή διαφορετικά πλεόνασμα από την πλευρά του εργαζόμενου. Το πλεόνασμα του εργαζόμενου δίνεται από την σχέση $(w - w^r)$. Αντίστοιχα, το Πλεόνασμα της επιχείρησης, όπου ονομάζεται και οριακό κέρδος της επιχείρησης από την θέση εργασίας, είναι η διαφορά μεταξύ της αξίας της θέσης εργασίας (τα έσοδα από τη θέση εργασίας) και του κόστους της, πιο συγκεκριμένα, του μισθού που καταβάλλεται στον εργαζόμενο που καταλαμβάνει την θέση αυτή, δηλ. $(y-w)$. Το Συνολικό Πλεόνασμα από μια θέση εργασίας είναι το άθροισμα του πλεονάσματος του εργαζόμενου και της επιχείρησης, δηλ. $(w - w^r) + (y - w) = y - w^r$ (Boeri-Van Hours, 2010).

Διάγραμμα 6.1: Ο Μισθός Ισορροπίας στην Αγορά εργασίας

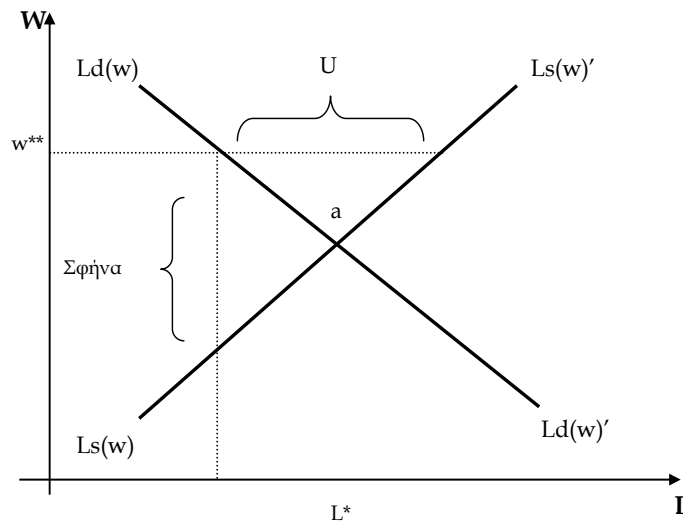
Source: Boeri-Van Hours, 2010

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 6.1, η καμπύλη Προσφοράς εργασίας $L^S(w) - L^S(w)'$ περιγράφει τον συνολικό αριθμό εργατοωρών που διατίθενται στην οικονομία για κάθε δεδομένο επίπεδο μισθού, ενώ η καμπύλη Ζήτησης εργασίας $L^d(w) - L^d(w)'$ απεικονίζει τον συνολικό αριθμό εργατοωρών που ζητούν οι επιχειρήσεις για αυτό το επίπεδο μισθού (Borjas, 2000). Σε μια Ανταγωνιστική Αγορά εργασίας, το ύψος του μισθού w βρίσκεται στο σημείο τομής των δύο καμπυλών $(L^S(w) - L^S(w)' \& L^d(w) - L^d(w)')$, Ζήτησης και Προσφοράς εργασίας αντίστοιχα, δηλαδή στο σημείο a , με δεδομένο επίπεδο Απασχόλησης L . Σε οποιοδήποτε άλλο σημείο, επηρεάζεται η Απασχόληση. Σε αυτό το σημείο, η αξία του οριακού προϊόντος

ισούται με τον μισθό ισορροπίας. Αναμφισβήτητα, οι εργαζόμενοι με μισθό επιφύλαξης w^* χαμηλότερο από τον μισθό ισορροπίας w θα αποκομίσουν θετικό πλεόνασμα από την συμμετοχή τους στην Αγορά εργασίας. Το συνολικό πλεόνασμα όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα 6.1, για τους εργαζόμενους είναι το τμήμα που βρίσκεται κάτω από τον μισθό και πάνω από την Προσφορά εργασίας, δηλαδή το w_aW , ενώ για τις επιχειρήσεις το τμήμα πάνω από τον μισθό ισορροπίας και κάτω από την καμπύλη Ζήτησης εργασίας, δηλαδή το w_a0 . Στην πραγματικότητα, είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί ισορροπία στην Αγορά Εργασίας, διότι η λειτουργία της υπόκειται σε πολλούς κραδασμούς. Ωστόσο, η έννοια της ισορροπίας της Αγοράς Εργασίας μας εξασφαλίζει χρήσιμα συμπεράσματα για την αυξομείωση των μισθών και της απασχόλησης, εξαιτίας οικονομικό-πολιτικών γεγονότων (Boijas, 2000)

Οι Θεσμοί στην Αγορά Εργασίας περιγράφουν ένα σύστημα νόμων, κανόνων ή συμβάσεων, προκύπτουν από συλλογική επιλογή και θέτουν περιορισμούς ή παρέχουν κίνητρα τα οποία μεταβάλλουν τις ατομικές επιλογές σε σχέση με την εργασία και την αμοιβή. Οι Θεσμοί περιγράφονται και ως στρεβλώσεις του μηχανισμού της Αγοράς, διότι εμποδίζουν την επίτευξη ικανοποιητικών οικονομικών αποτελεσμάτων, ενώ αντίθετα επιδιώκουν Κοινωνική Δικαιοσύνη. Για παράδειγμα, οι κατώτατοι μισθοί, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι φόροι και τα επιδόματα Ανεργίας επιδρούν κυρίως στην τιμή της Εργασίας. Αντίστοιχα, υπάρχουν θεσμοί που επιδρούν στην ποσότητα της προσφερόμενης ή ζητούμενης εργασίας, όπως η ΝΠΑ, η ρύθμιση των ωρών εργασίας, η Μεταναστευτική πολιτική, η αύξηση της ηλικίας υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αποκόποντας τμήμα του πληθυσμού που βρίσκεται σε εργάσιμη ηλικία. Εισάγουν δηλαδή, απευθείας μια «σφήνα» μεταξύ y και w^* , αναγκάζοντας τους εργοδότες να πληρώνουν πάνω από τον μισθό επιφύλαξης της οριακής θέσης εργασίας και τους εργαζόμενους να εισπράττουν λιγότερα από το κόστος εργασίας που πληρώνουν οι εργοδότες (Boeri-Van Hours, 2010).

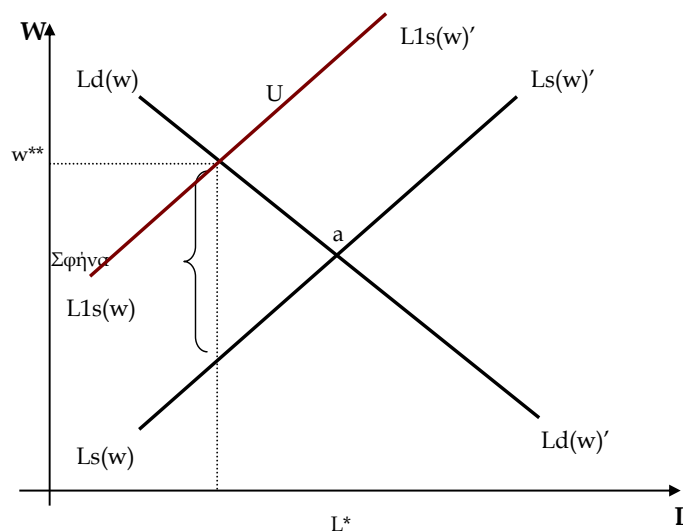
Διάγραμμα 6.2: Θεσοί που επιδρούν στις τιμές & Σφήνα

Source: Boeri-Van Hours, 2010

Για παράδειγμα, όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 6.2, ο κατώτατος μισθός w^{**} ορίζει ένα επίπεδο μισθού, όπου οι εργοδότες απαγορεύεται να προσλάβουν κάποιον εργαζόμενο, με μισθό χαμηλότερο από τον κατώτατο. Στην περίπτωση που ο κατώτατος μισθός είναι παραπάνω από τον μισθό ισορροπίας a , παρατηρούμε πως δημιουργείται Ανεργία, διότι συνεπάγεται υψηλότερους μισθούς και λιγότερη απασχόληση, εξαιτίας ότι οι εργοδότες πληρώνουν παραπάνω από τον μισθό επιφύλαξης της οριακής θέσης Εργασίας.

Διάγραμμα 6.3: Θεσοί που επιδρούν στην ποσότητα & Σφήνα

Source: Boeri-Van Hours, 2010

Οι Θεσμοί που επιδρούν στις ποσότητες, εισάγουν έμμεσα μια σφήνα διότι η ενεργός Προσφορά εργασίας που αντιμετωπίζουν οι εργοδότες αποκλίνει από την σωρευτική κατανομή των μισθών επιφύλαξης των ατόμων. Για παράδειγμα (Διάγραμμα 6.3), άτομα τα οποία αναζητούν πρώτη φορά εργασία, οι μετανάστες ή οι γυναίκες μετά την μητρότητα, συνήθως έχουν αρκετά μικρό μισθό επιφύλαξης w^* . Αυτό σημαίνει πως στην περίπτωση που δεν υπήρχαν ποσοτικοί περιορισμοί και ήταν ελεύθερη η εισροή των ατόμων για εργασία, η καμπύλη Προσφοράς θα μετατοπιζόταν δεξιά, μειώνοντας τους μισθούς. Ωστόσο, οι ποσοτικοί περιορισμοί μετατοπίζουν την καμπύλη προσφοράς προς τα αριστερά ($L_1^S(w) - L_1^S(w)'$), κάτι το οποίο σημαίνει πως έχει ακριβώς το ίδιο αποτέλεσμα με την επίδραση των Θεσμών στις τιμές.

6.1.2 Η «Στρατηγική για την Ευρώπη 2020»

Πολλές ερευνητικές εργασίες και εκθέσεις πολιτικής εξετάζουν την επίδραση των Θεσμών της Αγοράς Εργασίας στις οικονομικές επιδόσεις (π.χ. OECD Jobs Study), επιχειρώντας να δώσουν μια εξήγηση για τις χαμηλές επιδόσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Απασχόληση και την υψηλή Ανεργία. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Η οικοδόμηση της Ενιαίας Αγοράς στην δεκαετία του 1990, ομολογουμένως, στο πλαίσιο αύξησης της Ευρωπαϊκής Ανταγωνιστικότητας, συνδέθηκε με την αποσταθεροποίηση των Αγορών Εργασίας και τον μετασχηματισμό των κανόνων που ρυθμίζουν τον παγκόσμιο Ανταγωνισμό, με σημαντικές επιδράσεις στο Κοινωνικό κράτος. Προκειμένου την αντιμετώπιση της «Ευρωσκλήρωσης», τον Νοέμβριο του 1997, στην ειδική σύνοδο κορυφής στο Λουξεμβούργο, τέθηκε θέμα προτεραιότητας, η αναγκαιότητα μεταρρύθμισης των Αγορών Εργασίας διαμέσου υιοθέτησης ενεργών πολιτικών, αύξηση της Προσφοράς Εργασίας και θέσπιση κοινής στρατηγικής για την δια βίου μάθηση. Συνεπώς, τον Μάρτιο του 2000, θεσμοθετήθηκε η «Στρατηγική της Λισαβόνας»⁸⁰, σκοπεύοντας σε μια Ευρώπη Ανταγωνιστική και δυναμική με έμφαση στην απασχόληση, βασιζόμενη στην καινοτομία, την επιχειρηματικότητα και την κοινωνία της πληροφορίας. Η «Στρατηγική της Λισαβόνας», περιλαμβάνει ένα ευρύτερο πλαίσιο πολιτικών που αφορούν την οικονομικό-κοινωνική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, συνίσταται μεταρρυθμίσεις στο πεδίο των Αγορών Εργασίας, της Φορολογικής πολιτικής, των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης κ.α.

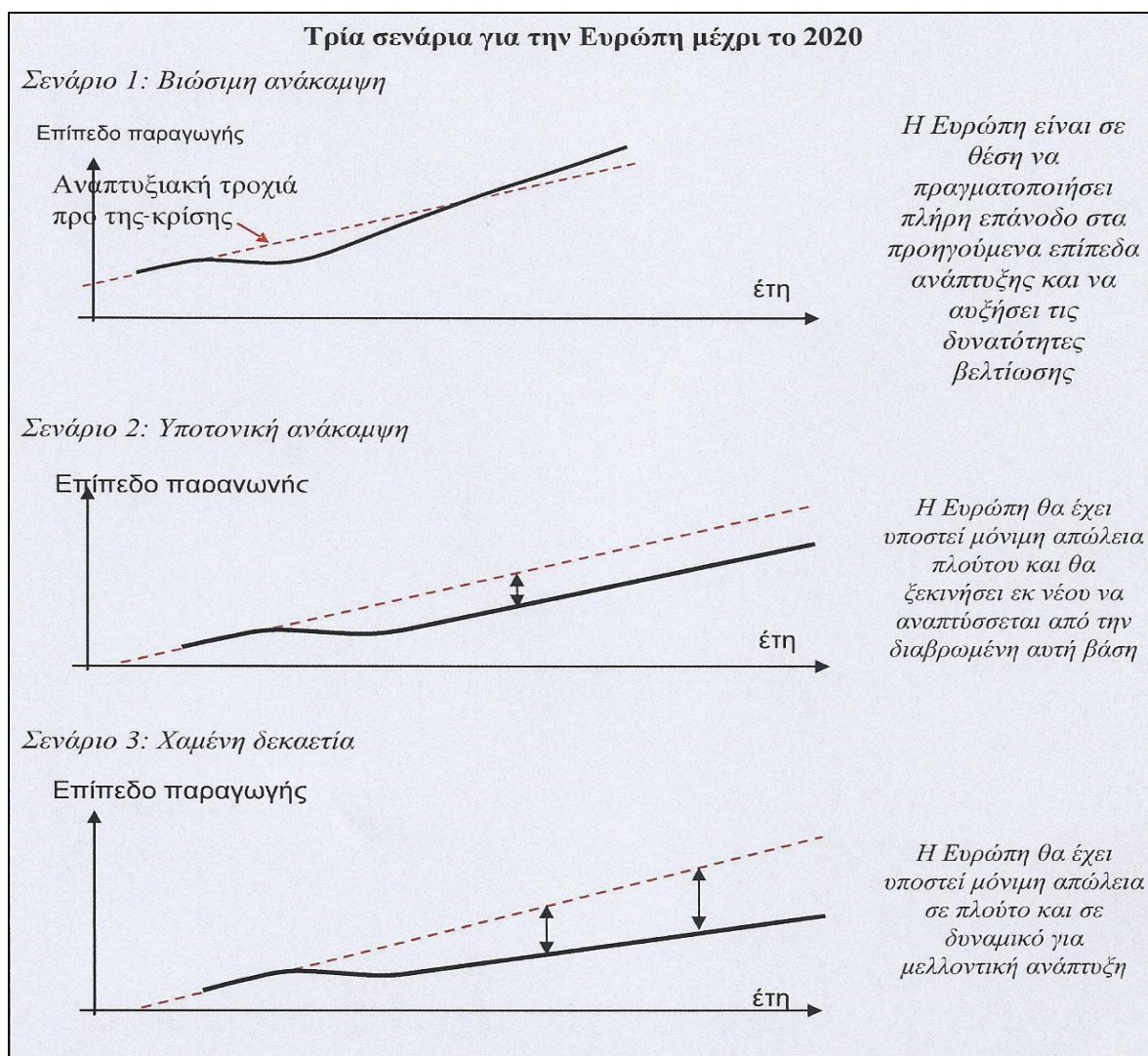
⁸⁰ European Council, 2000, *Conclusions of the Presidency*, Λισαβόνα, 23-24 Μαρτίου.

Ωστόσο, η απογοητευτική εικόνα της μη επίτευξης των στόχων, οδήγησε τον Μάρτιο του 2006, τα συμπεράσματα προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να τονίζουν την ανάγκη μεταρρυθμίσεων στις Αγορές Εργασίας των κρατών-μελών, στο πλαίσιο βελτίωσης της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των εργαζομένων. Προκειμένου την αντιμετώπιση της κατάπτωσης της Εργασίας (ιδιαίτερα των κρατών του Ευρώ (€) Νότου), κρίνεται αναγκαία η υιοθέτηση πολιτικών στο πνεύμα της ευελιξίας με ασφάλεια (Flexicurity) (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Δεκέμβριος 2007). Τόσο η επιτάχυνση της Διεθνούς Οικονομικής ολοκλήρωσης, όσο και παράγοντες όπως η τεχνολογική ανάπτυξη, η δημογραφική γήρανση των Ευρωπαϊκών πληθυσμών και η διαίρεση των Αγορών Εργασίας σε «insiders» (Εντός) και «outsiders» (Εκτός), αποτελούν πρόκληση για την ΝΕ στον συνδυασμό υψηλής Παραγωγικότητας και ευνοϊκών συνθηκών εργασίας για τους εργαζόμενους. Η νέα στρατηγική βασιζείται: στην α) καλύτερη στόχευση με αυστηρό καθορισμό των προτεραιοτήτων, β) στην ευρεία κινητοποίηση προκειμένου την προώθηση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων, γ) στην απλοποίηση και ορθολογική οργάνωση της στρατηγικής. Το αναθεωρημένο πλαίσιο επιδιώκει η Ευρώπη να εξελιχθεί σε ελκυστικό τόπο εργασίας και επενδύσεων (διαμέσου ανάπτυξης της Ενιαίας Αγοράς, βελτίωση του πλαισίου των ρυθμίσεων, επέκταση και βελτίωση ευρωπαϊκών υποδομών). Η οικονομική ανάπτυξη, χρειάζεται να περιλαμβάνει την γνώση και την καινοτομία (διαμέσου της αύξησης της χρηματοδότησης και των επενδύσεων σε έρευνα και ανάπτυξη) και την αύξηση της Απασχόλησης (διαμέσου της αύξησης της ευελιξίας της Εργασίας, εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας, βελτίωση των δεξιοτήτων και της εκπαίδευσης του Ανθρώπινου κεφαλαίου).

Τον Ιούνιο του 2010 υιοθετήθηκε ένα πρόγραμμα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με σκοπό την μελλοντική αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης, με παράλληλη βελτίωση της Ευρωπαϊκής και Ευρώ (€) οικονομίας, το οποίο αποτελεί συνέχεια της «Στρατηγικής της Λισαβόνας». Οι πρωταρχικοί στόχοι του προγράμματος της «Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020» (για την δεκαετία 2011-2020), περιλαμβάνουν, την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων για την μείωση της «ακαμψίας» των Αγορών Εργασίας, την άρση των εμποδίων στην εσωτερική Αγορά, την αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων και την υιοθέτηση ευέλικτων μορφών Απασχόλησης. Επιπροσθέτως, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ατόμου, αποτελεί τον πυρήνα της Στρατηγικής. Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η «Στρατηγική για την Ευρώπη 2020» προσφέρει ένα όραμα αναφορικά με την δημιουργία κοινωνικής οικονομίας της Αγοράς

στην Ευρώπη, για τον 21ο αιώνα, προτάσσοντας σε κεντρική θέση τρεις αλληλο-ενισχυόμενες προτεραιότητες: α) την Έξυπνη ανάπτυξη (ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στην γνώση και την καινοτομία), β) την Διατηρήσιμη ανάπτυξη (προώθηση μιας περισσότερο αποδοτικής και Ανταγωνιστικής οικονομίας) και γ) την Ανάπτυξη δίχως αποκλεισμούς (οικονομία υψηλής απασχόλησης όπου θα επιτυγχάνεται κοινωνική και εδαφική συνοχή). Παράλληλα, η Επιτροπή προτείνει πέντε μετρήσιμους στόχους για την ΕΕ μέχρι το 2020, οι οποίοι θα κατευθύνουν την όλη διαδικασία και θα μετασχηματιστούν σε εθνικούς στόχους. Οι στόχοι αυτοί αφορούν την Απασχόληση, την έρευνα και την καινοτομία, την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια, την εκπαίδευση και την καταπολέμηση της φτώχειας. Αντιπροσωπεύουν τον προσανατολισμό και τα σημεία αναφοράς που καθιστούν μετρήσιμες τις επιτυχίες της Ευρώπης (Διάγραμμα 6.4).

Διάγραμμα 6.4: Σενάρια για την επιτυχία ή αποτυχία των στόχων της «Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020»

Source: European Commission

Συγκεκριμένα: α) απαιτείται το 75% του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών να έχει Απασχόληση, β) το 3% του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να επενδύεται σε Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A), γ) οι στόχοι του «20/20/20» ως προς το κλίμα και την ενέργεια είναι απαραίτητο να έχουν επιτευχθεί (συμπεριλαμβανομένης της αύξησης σε 30% του ποσοστού μείωσης των εκπομπών εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν), δ) το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την σχολική εκπαίδευση πρέπει να είναι μικρότερο από 10% και τουλάχιστον 40% των νέων πρέπει να έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ε) ο αριθμός των ατόμων που κινδυνεύουν από την φτώχεια πρέπει να μειωθεί κατά 20 εκατομμύρια.

Οι παραπάνω στόχοι, αντανakλούν τις τρεις προτεραιότητες, δηλαδή την έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, ωστόσο, το πεδίο τους είναι ευρύτερο: Προκειμένου την επίτευξή τους θα απαιτηθεί αρκετά μεγάλο φάσμα δράσεων σε Εθνικό, Ευρωπαϊκό και Διεθνές επίπεδο. Για τον σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει επτά (7) εμβληματικές πρωτοβουλίες όπου θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα (Διάγραμμα 6.5). Πιο αναλυτικά, α) «Ένωση καινοτομίας», (για την βελτίωση των συνθηκών-πλαίσιο και της πρόσβασης στην χρηματοδότηση για την έρευνα και καινοτομία ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι καινοτόμες ιδέες θα μπορέσουν να μετατραπούν σε προϊόντα και υπηρεσίες που θα δημιουργήσουν ανάπτυξη και θέσεις Εργασίας). β) «Νεολαία σε κίνηση», (για την ενίσχυση των επιδόσεων των εκπαιδευτικών συστημάτων και την διευκόλυνση της εισόδου των νέων στην Αγορά Εργασίας. γ) «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη», (για την επίσηυση της ανάπτυξης των υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας και την άντληση οφελών από μια ψηφιακή Ενιαία Αγορά για νοικοκυριά και επιχειρήσεις). δ) «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους», (για την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την χρήση των πόρων, την στήριξη της μετάβασης σε οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τον εκσυγχρονισμό του τομέα των μεταφορών και την ενθάρρυνση της ενεργειακής αποδοτικότητας). ε) «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της Παγκοσμιοποίησης», (για την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις ΜΜΕ, και τη στήριξη της ανάπτυξης μιας ισχυρής και βιώσιμης βιομηχανικής βάσης, ικανής να ασκεί ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο). ζ) «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις Εργασίας», (για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας και την παροχή δυνατοτήτων στους πολίτες μέσω της δια βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στην Αγορά Εργασίας και την καλύτερη αντιστοίχιση προσφοράς

και ζήτησης στην Αγορά Εργασίας, μεταξύ άλλων και μέσω της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού). η) «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας», (για την διασφάλιση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ούτως ώστε να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να αποκτήσουν τα μέσα αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία). Οι επτά (7) παραπάνω εμβληματικές πρωτοβουλίες θα αποτελέσουν δέσμευση τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση/Ευρωζώνη όσο και για τα κράτη μέλη. Θα απαιτηθεί ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση ώστε να επιτευχθούν αποτελέσματα (European Commission, 2010).

Διάγραμμα 6.5: Στόχοι της «Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020»

ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		
<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών από το τρέχον 69% σε τουλάχιστον 75%. Αύξηση του επιπέδου επενδύσεων σε 3% στον τομέα της Ε&Α, με τη βελτίωση ιδίως των όρων επένδυσης σε Ε&Α από τον ιδιωτικό τομέα και τη δημιουργία νέου δείκτη για την παρακολούθηση της καινοτομίας. Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% τουλάχιστον σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 ή κατά 30%, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν, αύξηση σε 20% του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας και αύξηση σε 20% της ενεργειακής απόδοσης. Μείωση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση από το τρέχον 15% σε 10% και αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού ηλικίας 30 έως 34 ετών που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση από 31% σε τουλάχιστον 40%. Μείωση κατά 25% του αριθμού των Ευρωπαίων που ζουν κάτω από τα εθνικά όρια φτώχειας για τον απεγκλωβισμό 20 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια. 		
ΈΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ
<p>ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ</p> <p>Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ένωση καινοτομίας» για να βελτιωθούν οι συνθήκες-πλαίσιο και η πρόσβαση στη χρηματοδότηση για έρευνα και καινοτομία ώστε να ενισχυθεί η αλυσίδα καινοτομίας και να αυξηθούν τα επίπεδα επενδύσεων σε ολόκληρη την Ένωση.</p>	<p>ΚΛΙΜΑ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ</p> <p>Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» για να αποσυνδεθεί η οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων, με τον περιορισμό της έκλυσης διοξειδίου του άνθρακα από την οικονομία μας, με την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με τον εκσυγχρονισμό του τομέα των μεταφορών και την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης.</p>	<p>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ</p> <p>Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» για να εκσυγχρονιστούν οι αγορές εργασίας με τη διευκόλυνση της κινητικότητας στην αγορά εργασίας και τη δια βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και την καλύτερη αντιστοίχιση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας.</p>
<p>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</p> <p>Εμβληματική πρωτοβουλία «Νεολαία σε κίνηση» για να ενισχυθούν οι επιδόσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα σε διεθνές επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρώπης.</p>	<p>ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ</p> <p>Εμβληματική πρωτοβουλία της «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης» για να βελτιωθεί το επιχειρηματικό περιβάλλον, ιδίως για τις ΜΜΕ, και να στηριχθεί η ανάπτυξη ισχυρής και βιώσιμης βιομηχανικής βάσης, ικανής να ασκεί ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο.</p>	<p>ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ</p> <p>Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας» για να διασφαλιστεί κοινωνική και εδαφική συνοχή, ούτως ώστε να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να αποκτήσουν τα μέσα αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία.</p>
<p>ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ</p> <p>Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη» για να επισπευσθεί η ανάπτυξη των υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας και να αντληθούν οφέλη από μια ψηφιακή ενιαία αγορά για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.</p>		

Source: European Commission

Η πορεία του κάθε κράτους-μέλους θα παρακολουθείται μέσω εκπόνησης ετήσιων εκθέσεων προόδου (Διάγραμμα 6.6).

Διάγραμμα 6.6: Κατευθυντήριες γραμμές των Πολιτικών προτεραιοτήτων

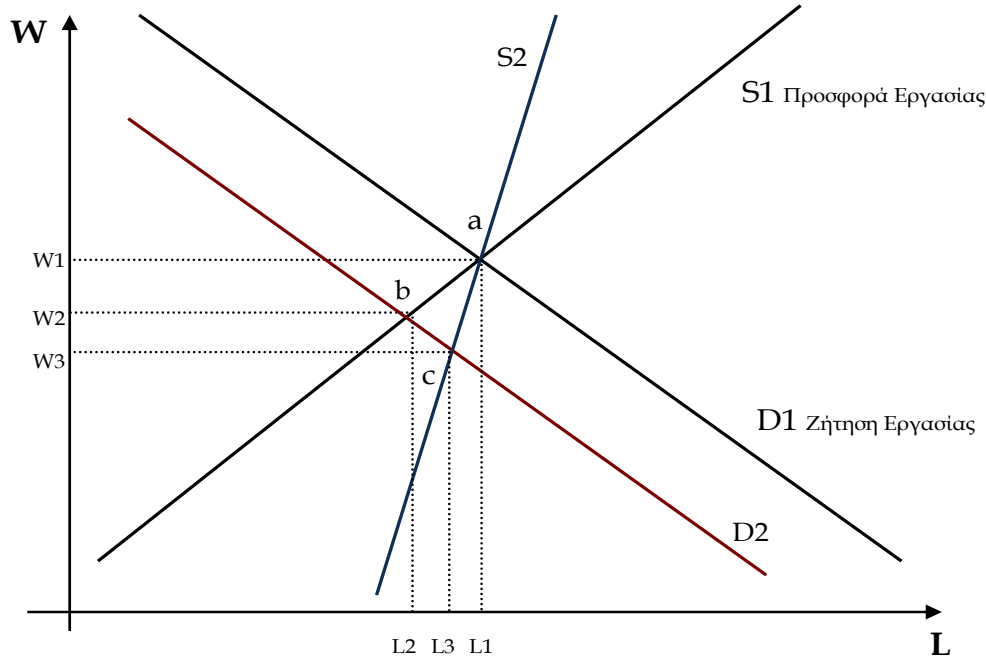
Γενική θεσμική δομή	Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής των πολιτικών προτεραιοτήτων της ΕΕ, καθώς και των πρωταρχικών στόχων που πρέπει να επιτύχει η ΕΕ έως το 2020 και οι οποίοι πρέπει να μετασχηματιστούν σε εθνικούς στόχους.		
Αποτελέσματα	<p>Υποβολή εκθέσεων κατά χώρα:</p> <p>Σκοπός: να μπορέσουν τα κράτη μέλη να καθορίσουν και να εφαρμόσουν καλύτερα στρατηγικές εξόδου από την κρίση για την αποκατάσταση της μακροοικονομικής σταθερότητας, να επισημάνουν τα εθνικά προβληματικά σημεία και να επαναφέρουν τις οικονομίες τους σε κατάσταση διατηρήσιμης ανάπτυξης και διατηρήσιμων δημόσιων οικονομικών.</p> <p>Προσέγγιση: καλύτερη αξιολόγηση των κυριότερων μακροοικονομικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη, λαμβανομένων υπόψη των δευτερογενών επιπτώσεων μεταξύ κρατών μελών και τομέων πολιτικής.</p> <p>Μέσα: τα κράτη μέλη παρέχουν στοιχεία μέσω των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης που υποβάλλουν και ακολουθούν χωριστές αλλά συγχρονισμένες συστάσεις, αφενός, για τη δημοσιονομική πολιτική στις γνώμες που διατυπώνονται για τα προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης και, αφετέρου, για τις μακροοικονομικές ανισορροπίες και τα προβληματικά σημεία που παρακολουθούν την ανάπτυξη στο πλαίσιο των Γενικών Προσανατολισμών Οικονομικής Πολιτικής (άρθρο 121 παράγραφος 2).</p>		<p>Θεματική προσέγγιση:</p> <p>Σκοπός: να επιτευχθούν οι πρωταρχικοί στόχοι που συμφωνήθηκαν σε ενωσιακό επίπεδο, με τον συνδυασμό συγκεκριμένων δράσεων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο.</p> <p>Προσέγγιση: οι τομεακές συνθέσεις του Συμβουλίου διαδραματίζουν στρατηγικό ρόλο για την παρακολούθηση και την εξέταση της προόδου όσον αφορά την επίτευξη των συμφωνηθέντων στόχων.</p> <p>Μέσα: τα κράτη μέλη παρέχουν στοιχεία μέσω εξορθολογισμένων εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων, ιδίως πληροφορίες για τα προβληματικά σημεία που παρακολουθούν την ανάπτυξη καθώς και για την πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των στόχων, και ακολουθούν συμβουλές πολιτικής που διατυπώνονται σε ενωσιακό επίπεδο υπό μορφή συστάσεων στο πλαίσιο των Γενικών Προσανατολισμών Οικονομικής Πολιτικής (άρθρο 121 παράγραφος 2) και των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση (άρθρο 148).</p>

6.1.3 Ευελιξία με Ασφάλεια «Flexicurity»

Αναφορικά με τις νέες προτεραιότητες πολιτικής της «Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020» στις Αγορές Εργασίας, βασική επιλογή των Ευρωπαϊκών πολιτικών, προκειμένου την αντιμετώπιση της «Ευρωσκλήρωσης», αποτελεί η δημιουργία όρων για την ενίσχυση της ευέλικτης Εργασίας (Flexicurity) όπως, μέτρα ενίσχυσης της μερικής και της προσωρινής απασχόλησης, ενθάρρυνση της τήλε-εργασίας, πολιτικών ευελιξίας του εργασιμού χρόνου κτλ., διαμέσου της απορρύθμισης και αποκέντρωσης του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων, της απορρύθμισης της προστασίας της απασχόλησης και της ενίσχυσης της επιδότησης της εργασίας και των Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης (ΕΠΑ⁸¹) (INE-ΓΣΕΕ, 2011). Ωστόσο, πριν αναφερθούμε εκτενέστερα στην έννοια της ευελιξίας με ασφάλεια, προκειμένου την κατανόηση της αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης της Ανεργίας, σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, παραθέτουμε τα Διαγράμματα 6.7 και 6.8.

⁸¹ Υπάρχουν τέσσερις βασικοί τύποι ΕΠΑ. α) κατάρτιση, β) επιδοτούμενη απασχόληση γ) δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, δ) ενεργοποίηση. Οι βασικές λειτουργίες των ΕΠΑ περιλαμβάνουν i) την αύξηση της παραγωγής και της ευημερίας με την ένταξη των ανέργων στην απασχόληση ή με την παρακίνησή τους στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, ii) την διατήρηση του πραγματικού μεγέθους του εργατικού δυναμικού καλλιεργώντας τον ανταγωνισμό για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας, iii) να συντελέσουν στην ανακατανομή της εργασίας μεταξύ διάφορων υπό-αγορών και iv) στην εξομάλυνση του προβλήματος του ηθικού κινδύνου της ασφάλισης από την ανεργία.

Διάγραμμα 6.7: Η «Επίδραση Τιμής & Ποσότητας» στην Αγορά Εργασίας

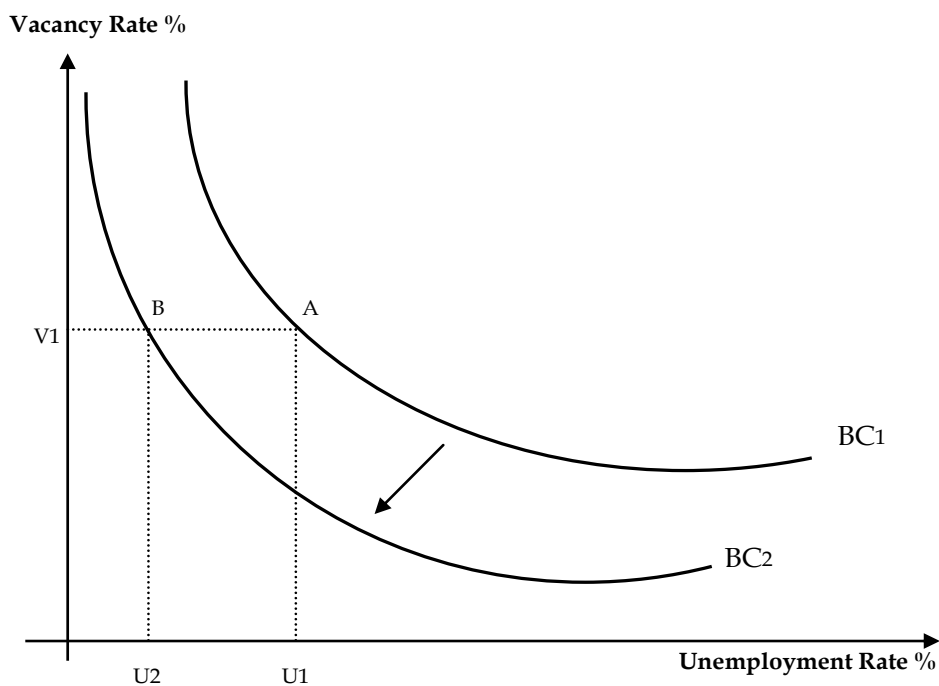

Source: Ματσαγγάνης, 2011α

Σε συνέχεια του Θεωρητικού πλαισίου της Υποενότητας 6.1.1, (αναφορικά με την Τιμή και την Ποσότητα της εργασίας), όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 6.7, η μείωση της ζήτησης για εργασία από την πλευρά των επιχειρήσεων (μετατόπιση από D1 σε D2), ασκεί μια «επίδραση Ποσότητας» (μείωση ωρών Εργασίας ή αριθμό απασχολούμενων) και μια «επίδραση Τιμής» (μειώσεις μισθών) ή έναν συνδυασμό και των δύο επιδράσεων. Παρατηρείται δηλαδή, αντίστροφη σχέση μεταξύ «επίδρασης Ποσότητας» και «επίδρασης Τιμής». Τα παραπάνω εξαρτώνται από την κλίση της καμπύλης Προσφοράς Εργασίας, δηλαδή αποτελεί μέτρο ελαστικότητας της Προσφοράς Εργασίας και αποτυπώνει την «ευαισθησία» ανάμεσα στην «Ποσότητα» και την «Τιμή». Επομένως, όταν η ελαστικότητα της προσφοράς είναι μεγάλη (S1), η προσαρμογή πραγματοποιείται από το σημείο a στο b ($L1 \rightarrow L2$, μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης και μικρότερη μείωση των μισθών, $W1 \rightarrow W2$). Στην αντίθετη περίπτωση, δηλαδή όταν η ελαστικότητα της Προσφοράς εργασίας είναι μικρή (S2), η προσαρμογή πραγματοποιείται από το σημείο a στο c ($L1 \rightarrow L3$, μικρότερη μείωση της Απασχόλησης και μεγαλύτερη μείωση των μισθών, $W1 \rightarrow W3$). Στην περίπτωση των Βόρειων χωρών της Ευρωζώνης η ελαστικότητα των Αγορών Εργασίας υπό την συμφωνία εργοδοτικών οργανώσεων, εργατικών σωματείων και υποστήριξης του κράτους, με πολιτικές μείωσης των ωρών Εργασίας δίχως απολύσεις, συγκράτησε την αύξηση της

Ανεργίας και απορρόφησε τους κραδασμούς της οικονομικής ύφεσης. Ωστόσο, στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, κάτι τέτοιο δεν συνέβη, εξαιτίας της ανελαστικότητας των Αγορών Εργασίας σε συνδυασμό με την ισχύ της ΝΠΑ. Αποτέλεσμα, η «επίδραση Ποσότητας» πήρε την μορφή απώλειας θέσεων Εργασίας, με σημαντική αύξηση της Ανεργίας, ενώ η «επίδραση Τιμής» μείωση των πραγματικών μισθών (Ματσαγγάνης, 2011a). Κατά συνέπεια, κρίθηκε απαραίτητη προϋπόθεση από τον Μηχανισμό Στήριξης πως έπρεπε να γίνουν μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της ευελιξίας με ασφάλεια.

Διάγραμμα 6.8: Η Καμπύλη Beveridge

Source: Boeri-Van Hours, 2010

Επιπροσθέτως, στο Διάγραμμα 6.8 περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο οι ΕΠΑ ενδέχεται να επηρεάζουν την λειτουργία της Αγοράς Εργασίας, χρησιμοποιώντας την καμπύλη Beveridge η οποία απεικονίζει την σχέση ανάμεσα στα ποσοστά Ανεργίας και τα ποσοστά των κενών θέσεων Εργασίας (Ακάλυπτες θέσεις/Ποσοστό εργατικού δυναμικού). Η κλίση της καμπύλης είναι καθοδική διότι όταν η οικονομία εμφανίζει ανάπτυξη δημιουργούνται πολλές θέσεις Εργασίας και μειώνονται τα ποσοστά ανεργίας και το αντίθετο. Στις κυκλικές διακυμάνσεις ο συνδυασμός ποσοστού ανεργίας-ποσοστού κενών θέσεων κινείται πάνω στην καμπύλη BC1, με ποσοστό Ανεργίας U_1 και ποσοστό κενών θέσεων V_1 . Η ισορροπία είναι στο σημείο A. Η θέση της καμπύλης Beveridge εξαρτάται από την αποδοτικότητα των Αγορών

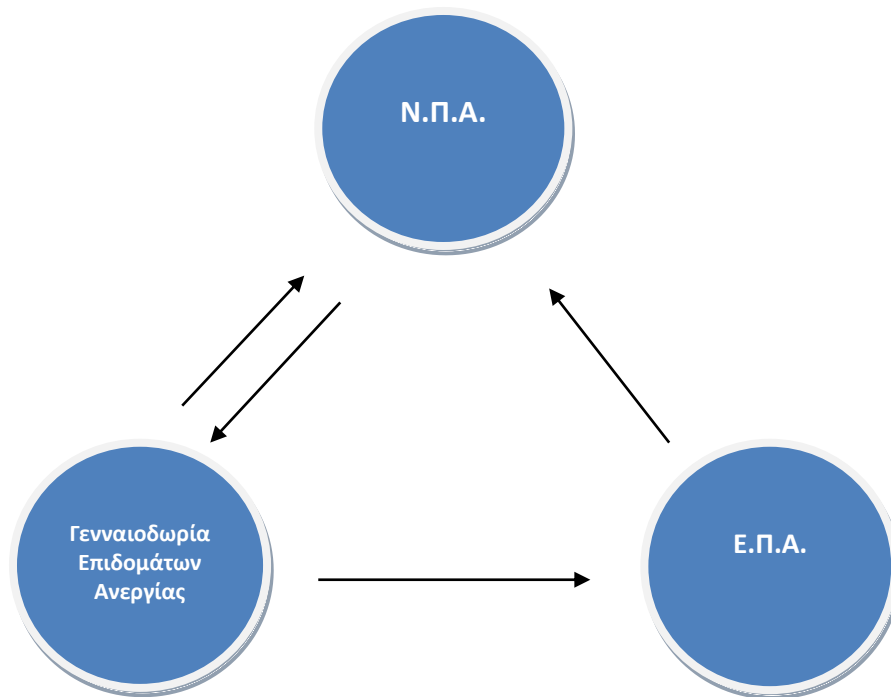
Εργασίας. Οι ΕΠΑ βελτιώνουν την αποδοτικότητα των Αγορών Εργασίας δημιουργώντας μια μετατόπιση της καμπύλης προς τα μέσα από το BC1 στο BC2, με ποσοστό κενών θέσεων σταθερό στο V1 και ποσοστό Ανεργίας στο U2. Το νέο σημείο ισορροπίας είναι το σημείο B (Boeri-Van Hours, 2010).

Η Ανεργία είναι δυνατόν να είναι κυκλική ή διαρθρωτική. Στην περίπτωση της κυκλικής Ανεργίας, έχει δημιουργηθεί από την μείωση της Ζήτησης. Αντίθετα, στην διαρθρωτική Ανεργία, έχει δημιουργηθεί από σημαντικές διαρθρωτικές ανακατατάξεις στην οικονομία. Η κυκλική Ανεργία υπάρχει περίπτωση να αντιμετωπιστεί διαμέσου της Δημοσιονομικής και Νομισματικής Πολιτικής, ενώ η διαρθρωτική Ανεργία μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω διαρθρωτικών μεταβολών και απαιτεί αρκετό χρόνο. Ένας τρόπος προσδιορισμού του αν τα τρέχοντα επίπεδα Ανεργίας έχουν κυκλικό ή διαρθρωτικό χαρακτήρα είναι μέσω της καμπύλης Beveridge.

Από την μικρή παραπάνω ανάλυση, ουσιαστικά, η έννοια της Flexicurity, δεν είναι απαραίτητα κακή στρατηγική. Αποτελεί έναν συνδυασμό της ευελιξίας των Αγορών Εργασίας και της ασφάλειας της Απασχόλησης και των συνθηκών διαβίωσης. Βεβαίως, για να λειτουργήσει σωστά και ομαλά η ευέλικτη ασφάλεια, απαραίτητα πρέπει να συνοδεύεται από ισχυρές κοινωνικές εγγυήσεις, καθώς και από αξίες κοινωνικής υπευθυνότητας. Πρόκειται για έναν συνδυασμό τριών παραγόντων: α) της εύκαμπτης Αγοράς Εργασίας β) των γενναϊόδωρων επιδομάτων Ανεργίας και γ) των ΕΠΑ⁸²(Διάγραμμα 6.9). Οι εύκαμπτες Αγορές Εργασίας προϋποθέτουν μια χαλάρωση της ΝΠΑ, καθώς η μορφή προσαρμογής της Εργασίας και της Απασχόλησης αποτελείται από ένα ευρύ φάσμα μορφών ευελιξίας. Η ευκολία προσαρμογής της Απασχόλησης, αναφέρεται ως αριθμητική ευελιξία και είναι αποτέλεσμα της εύκαμπτης ΝΠΑ. Η προσαρμογή των μισθών στο πλαίσιο της Ανταγωνιστικότητας ορίζεται ως μισθολογική ευελιξία. Η ικανότητα προσαρμογής των δεξιοτήτων των εργαζομένων προσδιορίζεται ως λειτουργική ευελιξία (Boyer, 2008).

⁸² Βλ. Boyer, «Η Δανική ευέλικτη ασφάλεια: Ποια είναι τα συμπεράσματα για την Γαλλία» στο Askenazy-Cohen, 2009 *Η Οικονομία σήμερα*, Αθήνα: Πόλις.

Διάγραμμα 6.9: Το Τρίγωνο της Ευελιξίας με Ασφάλεια (Flexicurity)

Για παράδειγμα, η αποτελεσματική προσαρμογή της Αγοράς Εργασίας στις περιόδους κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας, μπορεί να επιτευχθεί με πολιτικές μειωμένης απασχόλησης και μερικής Ανεργίας, δηλαδή με την μείωση των ωρών εργασίας και την παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης για τους εργαζόμενους. Οι χώρες οι οποίες υιοθέτησαν αυτού του είδους τις πολιτικές είχαν μια συγκράτηση της ύφεσης και μικρότερη απώλεια του εγχώριου προϊόντος (με ότι αυτό συνεπάγεται στην οικονομία), σε αντίθεση με τις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, όπου υιοθετήθηκε η πολιτική της δραστηκής μείωσης του αριθμού των απασχολούμενων, κάτι το οποίο διόγκωσε την Ανεργία (Ματσαγγάνης, 2011b). Η προσαρμοστικότητα στον εργασιακό χώρο που επιτάσσει η τεχνολογική εξέλιξη είναι σημαντική. Εξίσου σημαντικός είναι και ο συνδυασμός Εργασίας και οικογενειακών υποχρεώσεων. Ωστόσο, η ευελιξία δεν σημαίνει πως χάνονται τα εργατικά δικαιώματα όπως, η εκπροσώπηση και προσφυγή στην δικαιοσύνη, οι μηχανισμοί εποπτείας και ελέγχου των συνθηκών Εργασίας κ.α. (Giddens, 2007). Επιπροσθέτως, ο συνδυασμός μόρφωσης, εκπαίδευσης και προγραμμάτων επανεκπαίδευσης συνιστούν ενεργές πολιτικές προκειμένου την βελτίωση της προσαρμοστικότητας. Ένα μέρος των χαμηλών Μακροοικονομικών δεδομένων του Ευρώ (€) Νότου, οφείλεται στο γεγονός πως η προσαρμογή των επιχειρήσεων στο νέο διεθνές περιβάλλον ήταν αργή και αναποτελεσματική. Αυτή η διαφορά στην

αποτελεσματικότητα της ανταπόκρισης, εντοπίζεται στις διαφορές στο Θεσμικό περιβάλλον που λειτουργούν (Sutton, 2007).

6.2 Διαρθρωτικές Αδυναμίες, στις Οικονομίες του Ευρώ (€) Νότου & ένταξη στα προγράμματα Προσαρμογής

Η κρίση στην Ευρωζώνη, αποτελεί την μεγαλύτερη απειλή τόσο για το Ευρώ (€) εγχείρημα, όσο και για την ανάπτυξη της Παγκόσμιας οικονομίας. Η Θεσμική ανεπάρκεια, στην πρόληψη της διόγκωσης των ασυμμετριών μεταξύ των κρατών-μελών, δυστυχώς, έγινε ορατή όταν ξέσπασε η οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου (2007-2008), με επιτακτική την ανάγκη άμεσων θεσμικών αλλαγών. Η ανάδυση διαρθρωτικών και δομικών αδυναμιών και ανεπαρειών, στα κράτη του Ευρώ (€) Νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία), αποτυπώθηκε στην εμφάνιση οικονομικών ανισορροπιών (Πίνακας 6.1) και στην κρίση Δημοσίου χρέους (Διάγραμμα 6.11), ταλανίζοντας τις χώρες της Νότιας Ευρωζώνης, σε έναν φαύλο κύκλο υπανάπτυξης, αποεπένδυσης, αποπληθωρισμού και χαμηλών οικονομικών επιδόσεων. Οι Μακροχρόνιες στρεβλώσεις και παθογένειες, οι οποίες πηγάζουν από τον συνδυασμό ενός ιδιόμορφου μείγματος οικονομικών παραγόντων και ζητημάτων πολιτικής, όπως της χαμηλής απόδοσης του κρατικού μηχανισμού, της σχετικής υπανάπτυξης του Κοινωνικού κράτους, της αδυναμίας τιθάσευσης του πληθωρισμού (Διάγραμμα 6.12-6.13), της μη κατασκευής έργων υποδομής, της μη επίτευξης διαρθρωτικών αλλαγών και Δημοσιονομικής σταθερότητας, της ανεπαρκούς καταπολέμησης της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής, της ανεπαρκούς καταπολέμησης της Ανεργίας (Διάγραμμα 6.14), της αυξημένης γραφειοκρατίας, της αναποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης, του Θεσμικού κατακερματισμού των εισοδηματικών μεταβιβάσεων, της κατάρτησης των Αγορών Εργασίας, της ανισορροπίας στην κατανομή της προστασίας και των διάφορων λειτουργιών της Κοινωνικής Πολιτικής, της δημογραφικής μεροληψίας (η οποία πηγάζει από την υπερπροστασία προς τον κίνδυνο του γήρατος⁸³), της υπανάπτυξης των οικογενειακών παροχών και υπηρεσιών και της δημόσιας στεγαστικής πολιτικής, της ανεπαρκούς δημιουργίας καταρτισμένου και υψηλού Ανθρώπινου δυναμικού (Διάγραμμα 6.15), της μη σωστής χρήσης των Κοινοτικών πόρων σε παραγωγικούς τομείς, αλλά στην εξυπηρέτηση πελατειακών σχέσεων και στην προώθηση της κατανάλωσης, (Ferrera, 1996), στους

⁸³ Οι πληθυσμοί της Νότιας Ευρωζώνης (ιδιαίτερα της Ιταλίας και της Ισπανίας) εμφανίζουν τους ταχύτερους ρυθμούς γήρανσης Παγκοσμίως, ενώ οι συνταξιοδοτικές δαπάνες καταλαμβάνουν ποσοστιαία το μεγαλύτερο μερίδιο σε σύγκριση με άλλες δαπάνες.

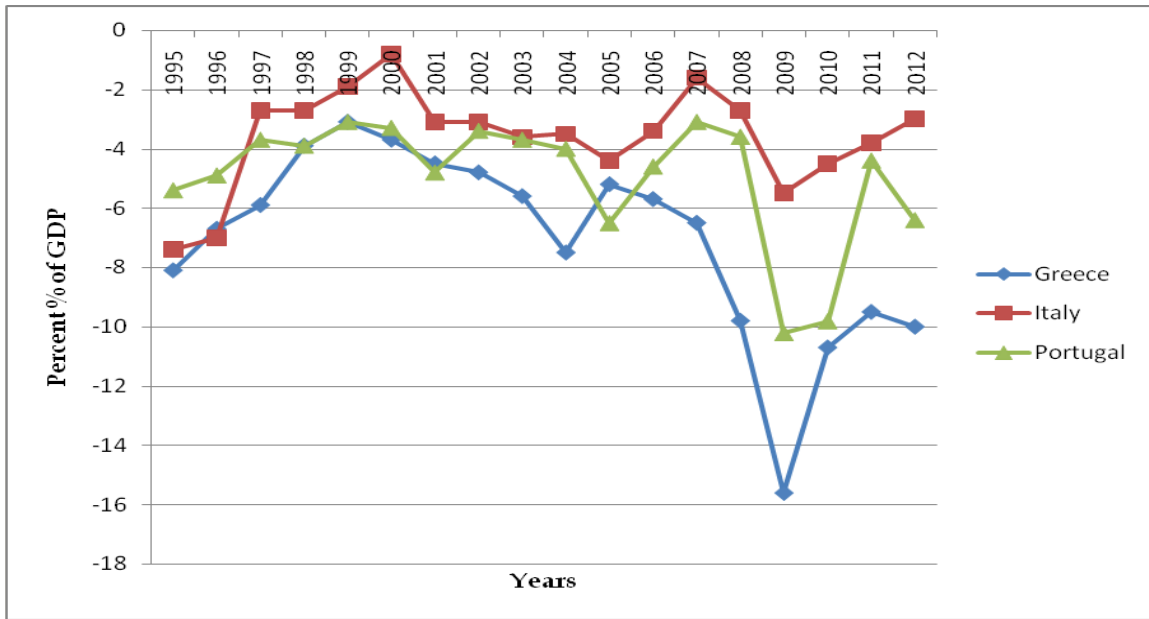
περιορισμούς των Αγορών προϊόντων και υπηρεσιών (Ολιγοπώλια, κλειστά επαγγέλματα), στην τεχνολογική υστέρηση και την έλλειψη καινοτομίας, στο ασταθές φορολογικό πλαίσιο, στην χαμηλή Παραγωγικότητα, στην πιστωτική ασφυξία των επιχειρήσεων (Μουρίκη, 2012), αναπόφευκτα, τις οδήγησαν στον Δημοσιονομικό εκτροχιασμό. (Διάγραμμα 6.10). Κατά συνέπεια, η Τραπεζική κρίση, εξελίχθηκε σε Δημοσιονομική και μετατράπηκε σε κρίση Δημοσίου χρέους με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους από τις Αγορές και την ένταξή τους στον Μηχανισμό Στήριξης, αποτελούμενο, από τις ΕΕ-ΔΝΤ-ΕΚΤ.

Πίνακας 6.1: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) (Ποσοστό (%) του ΑΕΠ) Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1980-2012)

Έτος	Ελλάδα	Ιταλία	Πορτογαλία	Έτος	Ελλάδα	Ιταλία	Πορτογαλία	Έτος	Ελλάδα	Ιταλία	Πορτογαλία
1980	-4,1	-3,6	-3,3	1991	-1,6	-2,5	-0,8	2002	-6,5	-0,4	-8,2
1981	-4,9	-3,6	-14,7	1992	-2,0	-2,7	-0,2	2003	-6,5	-0,8	-6,4
1982	-3,7	-2,4	-10,8	1993	-0,7	1,2	0,2	2004	-5,8	-0,3	-8,3
1983	-4,0	0,3	-5,9	1994	-0,1	1,2	-2,2	2005	-7,6	-0,9	-10,3
1984	-4,7	-0,9	-2,4	1995	-2,4	2,2	-0,1	2006	-11,3	-1,5	-10,7
1985	-7,3	-1,2	1,4	1996	-3,7	3,1	-4,0	2007	-14,6	-1,3	-10,1
1986	-3,2	0,4	3,1	1997	-5,2	2,8	-5,8	2008	-14,9	-2,9	-12,6
1987	-2,0	-0,4	0,9	1998	-4,3	1,8	-7,2	2009	-11,2	-2,0	-10,9
1988	-1,3	-0,9	-1,9	1999	-5,5	1,0	-8,7	2010	-10,1	-3,5	-10,6
1989	-3,4	-1,6	0,3	2000	-7,8	-0,2	-10,3	2011	-9,9	-3,1	-7,0
1990	-3,8	-1,9	-0,2	2001	-7,2	0,3	-10,3	2012	-2,3	-0,5	-1,5

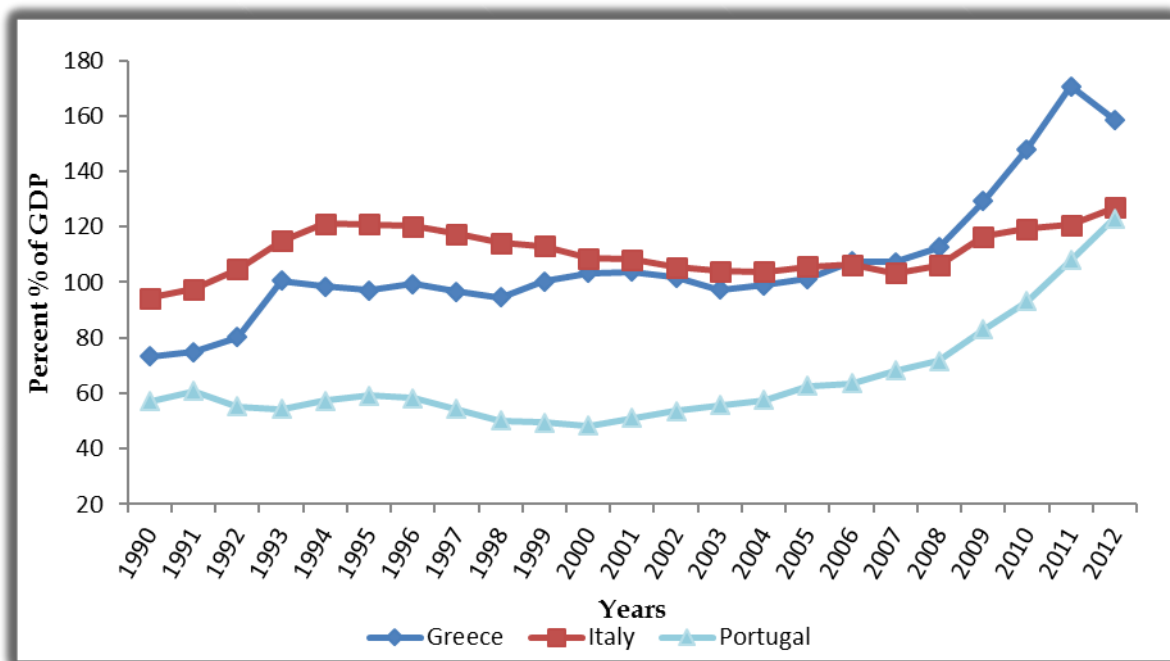
Source: IMF World Economic Outlook Database, April 2013

Διάγραμμα 6.10: Δημοσιονομικό Έλλειμμα: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1995-2012)
(Ποσοστό (%) του ΑΕΠ)

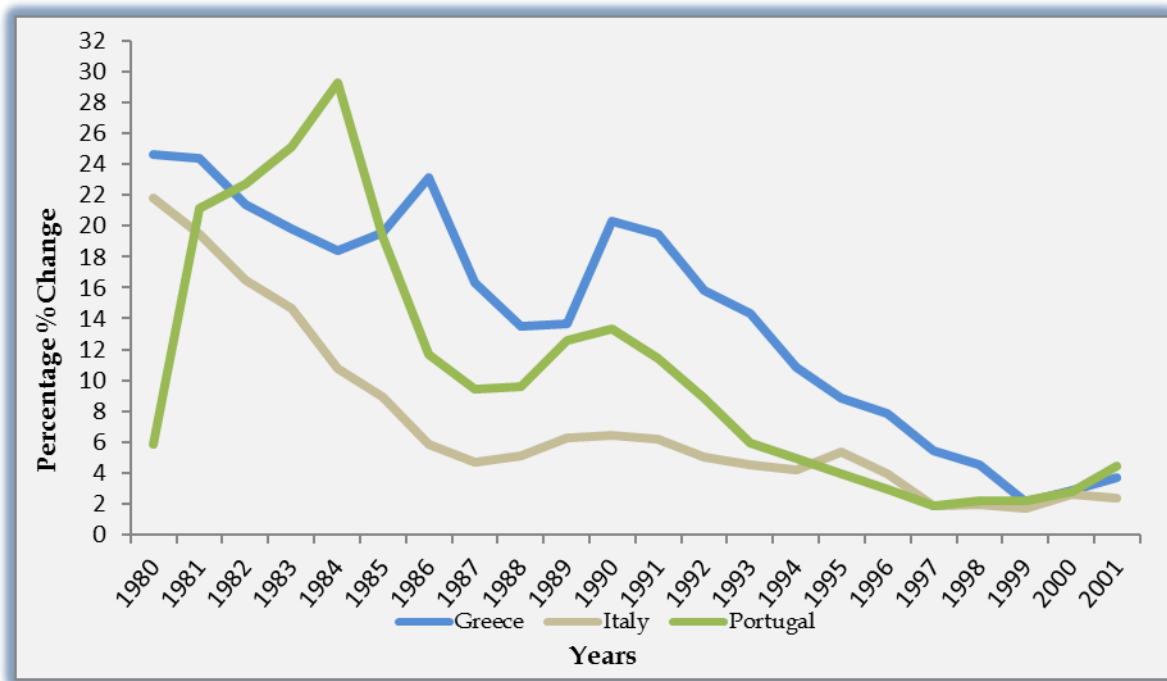
Source: Eurostat

Διάγραμμα 6.11: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1990-2012)
(Ποσοστό (%) του ΑΕΠ)

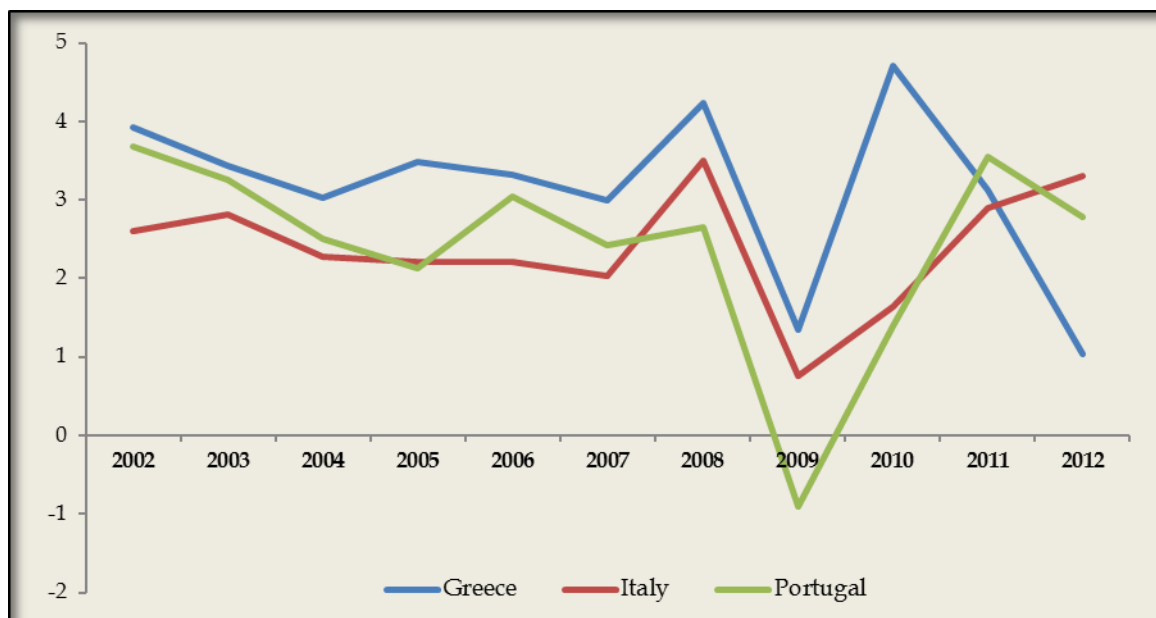
Source: IMF, World Economic Outlook Database, April 2013

Διάγραμμα 6.12: Ρυθμός Πληθωρισμού, Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1980-2001)

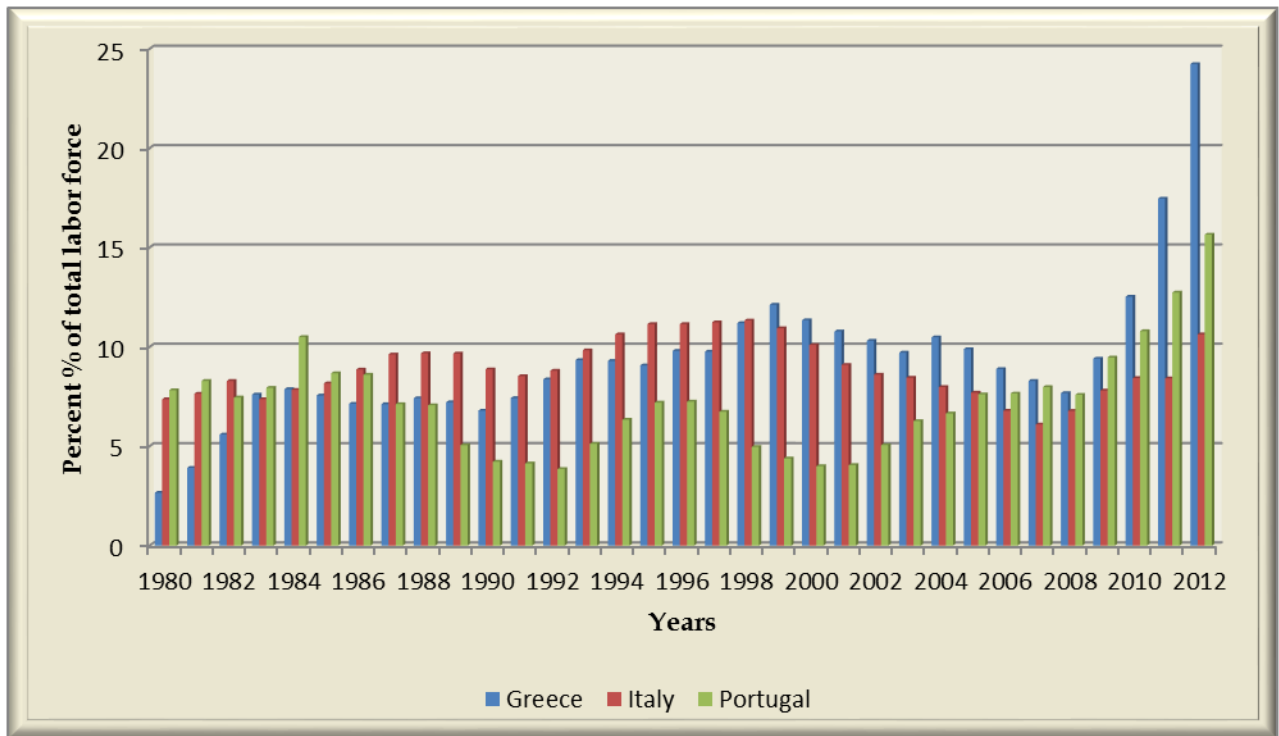
Source: IMF, World Economic Outlook Database, April 2013

Διάγραμμα 6.13: Ρυθμός Πληθωρισμού, Ελλάδα-Ιταλία-Πορτογαλία, (2002-2012)

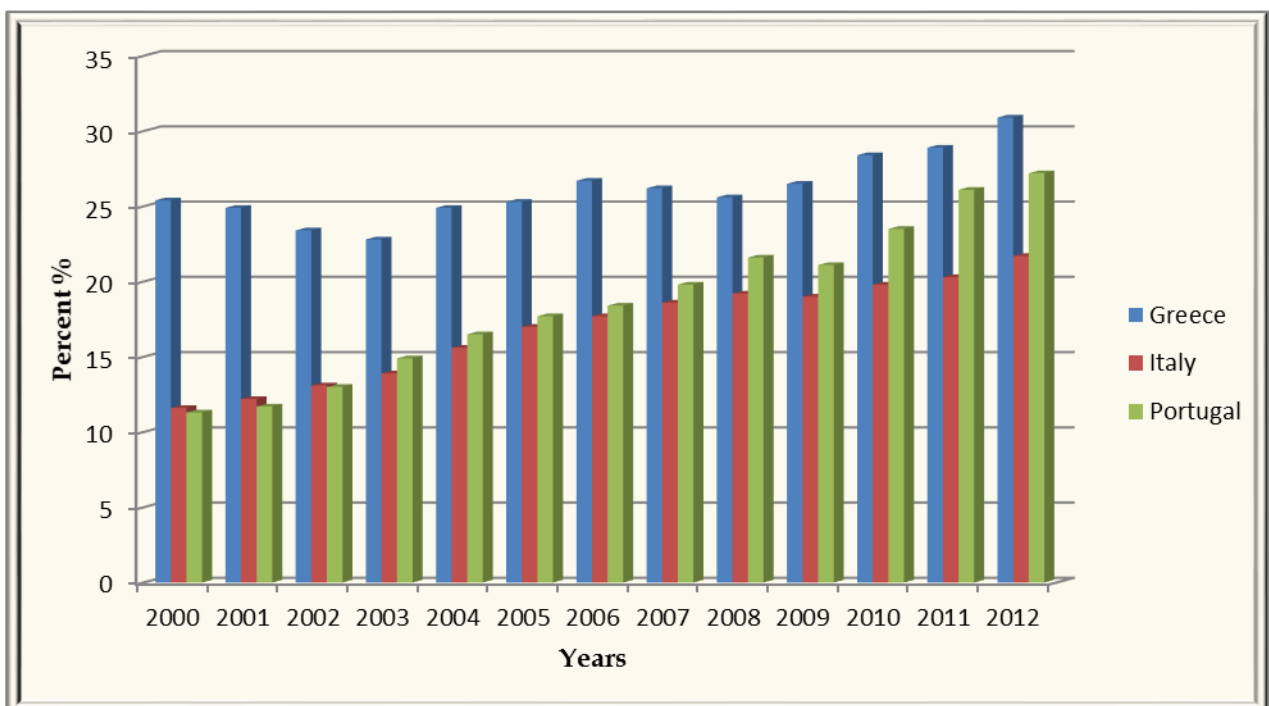
Source: IMF, World Economic Outlook Database, October 2013

Διάγραμμα 6.14: Δείκτης Ανεργίας: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (1980-2012)
(Ποσοστό (%) του Συνόλου του Εργατικού Δυναμικού)

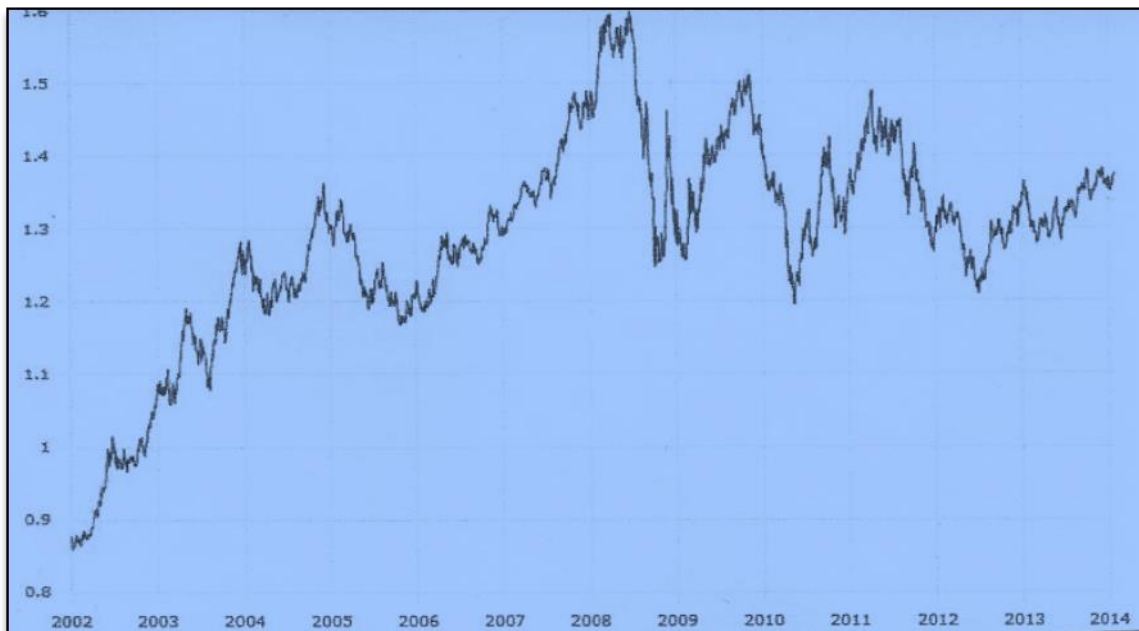
Source: IMF, World Economic Outlook Database, April 2013

Διάγραμμα 6.15: Ποσοστό % του συνολικού πληθυσμού, (ηλικίας 30-34 ετών), που έχει ολοκληρώσει την Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Όπως αποτυπώθηκε με λεπτομέρεια στην εμπειρική έρευνα της παρούσας ερευνητικής εργασίας, κατά την διάρκεια των ετών, ιδιαίτερα μετά την δημιουργία της Ευρωζώνης, το πρότυπο ανάπτυξης των χωρών του Ευρώ (€) Νότου εξελίχθηκε σε μοντέλο Κατανάλωση/Ζήτηση. Συνεπώς, εξάρτηση από την συσσώρευση χρέους και σημαντικές διαρθρωτικές ελλείψεις στο σύστημα παραγωγής, με υπονόμευση της Ανταγωνιστικότητας και της εξωτερικής θέσης των κρατών-μελών. Ωστόσο, η αύξηση της εγχώριας Ζήτησης παράλληλα με το υψηλότερο κόστος εργασίας⁸⁴, επιβάρυνε την εξωτερική θέση των κρατών-μελών του Νότου και σε συνδυασμό με την συνεχή ανατίμηση του Ευρώ (€) (Διάγραμμα 6.16), από τα πρώτα έτη της «γέννησής» του, είχε επίδραση στην διάβρωση της Ανταγωνιστικότητας. Η έκρηξη στον κατασκευαστικό τομέα και η υπερκατανάλωση αποκαλύφθηκε πως ήταν μη διατηρήσιμες και αδικαιολόγητες. Η αύξηση του δανεισμού, οι υπερεκτιμημένες τιμές των ακινήτων «φούσκες» και οι υψηλές τιμές των διεθνών μη εμπορεύσιμων προϊόντων, είχαν οδηγήσει τα νοικοκυριά στον Ευρώ (€) Νότο στην υπερχρέωση και στην υψηλή κατανάλωση, όπου δεν μπορούσαν να διατηρηθούν σε περιβάλλον εκτόνωσης της Ζήτησης. Το αποτέλεσμα ήταν ένας φαύλος κύκλος Ανεργίας και ύφεσης με αρκετούς κλάδους, κυρίως μη διεθνώς εμπορεύσιμων δραστηριοτήτων να καταρρέουν (Feenstra-Taylor, 2014).

Διάγραμμα 6.16: Ισοτιμία EUR/UDS (2002-2014)

Source: ECB

⁸⁴ Για μια περαιτέρω ανάλυση, Βλ. στην Ενότητα 5.1 του 5^{ου} Κεφαλαίου του Ειδικού Μέρους της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

6.3 Μελέτη Περίπτωσης 2 (Case study):

Επιπτώσεις των προγραμμάτων Προσαρμογής στις Αγορές Εργασίας & την Ανταγωνιστικότητα του Ευρώ (€) Νότου

Η δημιουργία της Ευρωζώνης, με την κοινή πορεία ως μια ενιαία οντότητα επέφερε οικονομική ευημερία στους Νότιους και Βόρειους εταίρους την περίοδο πριν το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008). Τα κράτη-μέλη του Ευρώ (€) Νότου - (Περιφέρειας) (κυρίως οι, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ιταλία και Ιρλανδία) απολάμβαναν την πρόσβαση στις Διεθνείς Αγορές Κεφαλαίου, τα χαμηλά επίπεδα δανεισμού και τις αυξημένες επενδυτικές δραστηριότητες. Αντίθετα, τα κράτη-μέλη του Ευρώ (€) Βορρά, (κυρίως οι, Γερμανία, Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Αυστρία, Λουξεμβούργο), ενίσχυαν τα πλεονάσματα του ΙΤΣ, εξαιτίας της ταχείας ανάπτυξης των Ευρώ (€) Νότιων - (Περιφερειακών) χωρών και παρατηρούσαν υψηλές αποδόσεις των επενδύσεων σε εταιρείες και περιουσιακά στοιχεία στην Νότια Ευρωζώνη, βελτιώνοντας παράλληλα το μερίδιο των εξαγωγών. Κατά συνέπεια, τα οφέλη της ΝΕ μοιράστηκαν μεταξύ του Βορρά «Πυρήνα» και του Νότου - (Περιφέρειας) της Ευρωζώνης.

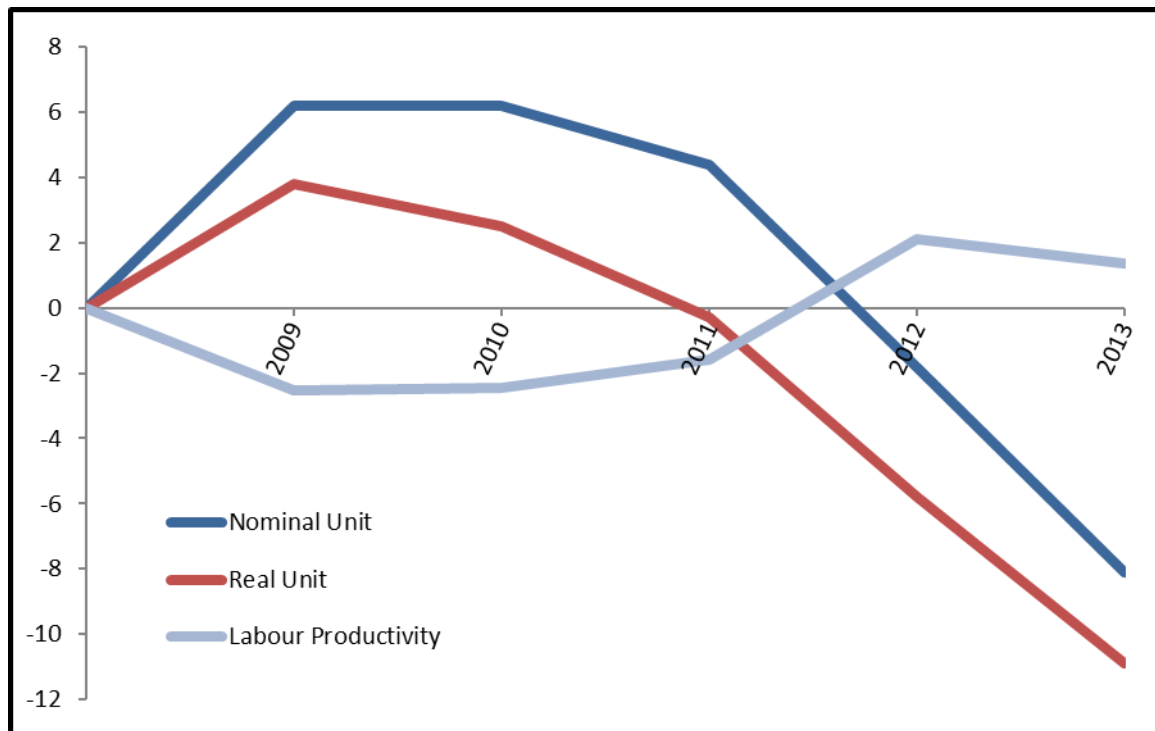
Αναπόφευκτα, η αυξημένη ένταση των ροών Κεφαλαίου, παράλληλα με την ακατάλληλη Δημοσιονομική διαχείριση και την υπερβολικά υψηλή κατανάλωση, συνετέλεσε στην δημιουργία μεγάλων ελλειμμάτων στο ΙΤΣ των Ευρώ (€) Νότιων χωρών. Παράλληλα, η αύξηση στα Δημοσιονομικά ελλείμματα, συνοδεύτηκε με μείωση στις ιδιωτικές αποταμιεύσεις, διευρύνοντας επιπλέον το έλλειμμα του ΙΤΣ. Επιπροσθέτως, τα υψηλά επίπεδα Πληθωρισμού αποτέλεσαν ενδείξεις αναποτελεσματικότητας με ταυτόχρονη μείωση της Ανταγωνιστικότητας. Το αποτέλεσμα, ήταν η ανατίμηση της ΠΣΣΙ με την αδυναμία των κρατών-μελών του Ευρώ (€) Νότου στην ισορρόπηση των εξωτερικών τους θέσεων, να αποτελεί μια από τις βαθύτερες αιτίες της κρίσης του Ευρώ (€).

Το περιβάλλον χαμηλής Ανταγωνιστικότητας και μειωμένων ρυθμών ανάπτυξης του Ευρώ (€) Νότου, (όπως περιγράφηκε στην Ενότητα 6.2 και στο Ειδικό Μέρος της παρούσας ερευνητικής εργασίας), παράλληλα, με την απουσία του εργαλείου της Νομισματικής Πολιτικής και των διορθωτικών μηχανισμών αντιμετώπισης οικονομικών κρίσεων σε επίπεδο Ευρωζώνης, οδηγούν την αποπληθωριστική κατεύθυνση που ακολουθεί τις περιόδους προσαρμογής, να μεταφέρει το βάρος στις Αγορές εργασίας (Dornbusch, 1996). Επομένως, το πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών των προγραμμάτων προσαρμογής και

μεταρρυθμίσεων του Μηχανισμού Στήριξης, έδωσαν το έναυσμα να περιλαμβάνει το πεδίο των Αγορών εργασίας (Διαγράμματα 6.17-6.19). Βάσει των παραπάνω συμπερασμάτων (Ενότητες 6.1 και 6.2), οι συζητήσεις πολιτικής, επικεντρώθηκαν στις αναλύσεις του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος⁸⁵ (Jesus Felipe-Utsav Kumar, 2011) με τον Μηχανισμό Στήριξης να στρέφεται στην άσκηση συναφών πολιτικών.

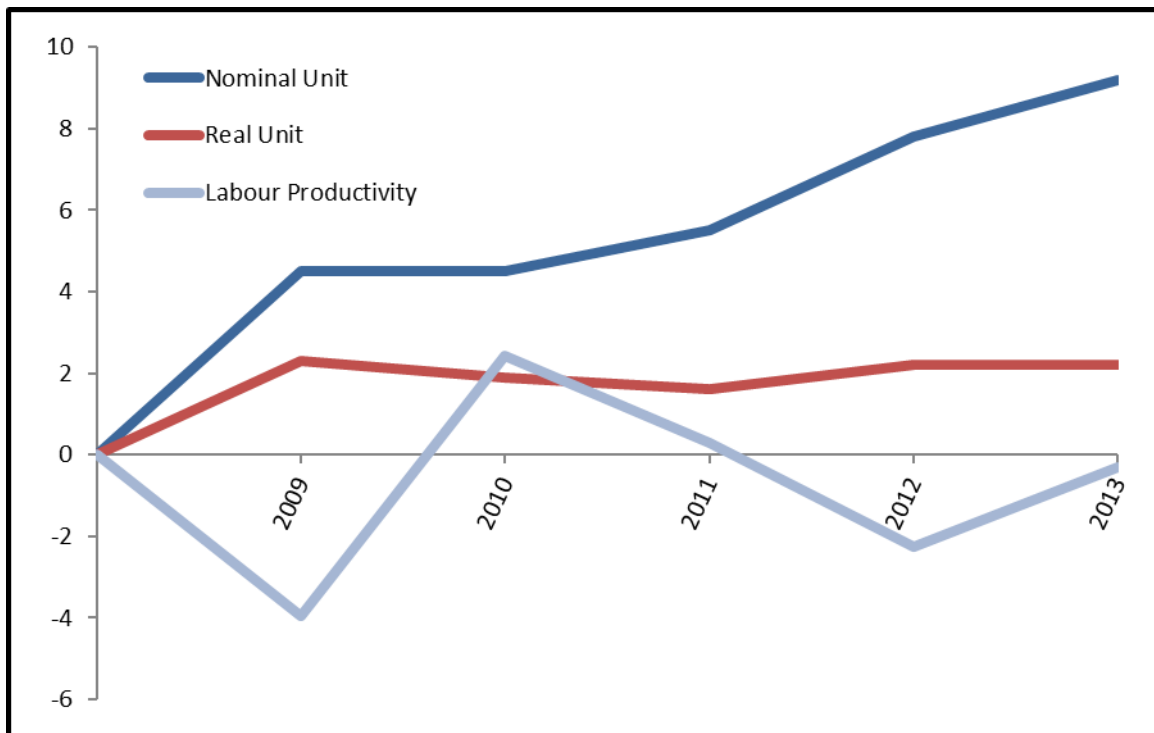
Διαγράμματα 6.17-6.19: Ονομαστικό & Πραγματικό κόστος Εργασίας, αναφορικά με την Αύξηση της Παραγωγικότητας, (Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία), (2005 = 100)

Διάγραμμα 6.17: Ελλάδα

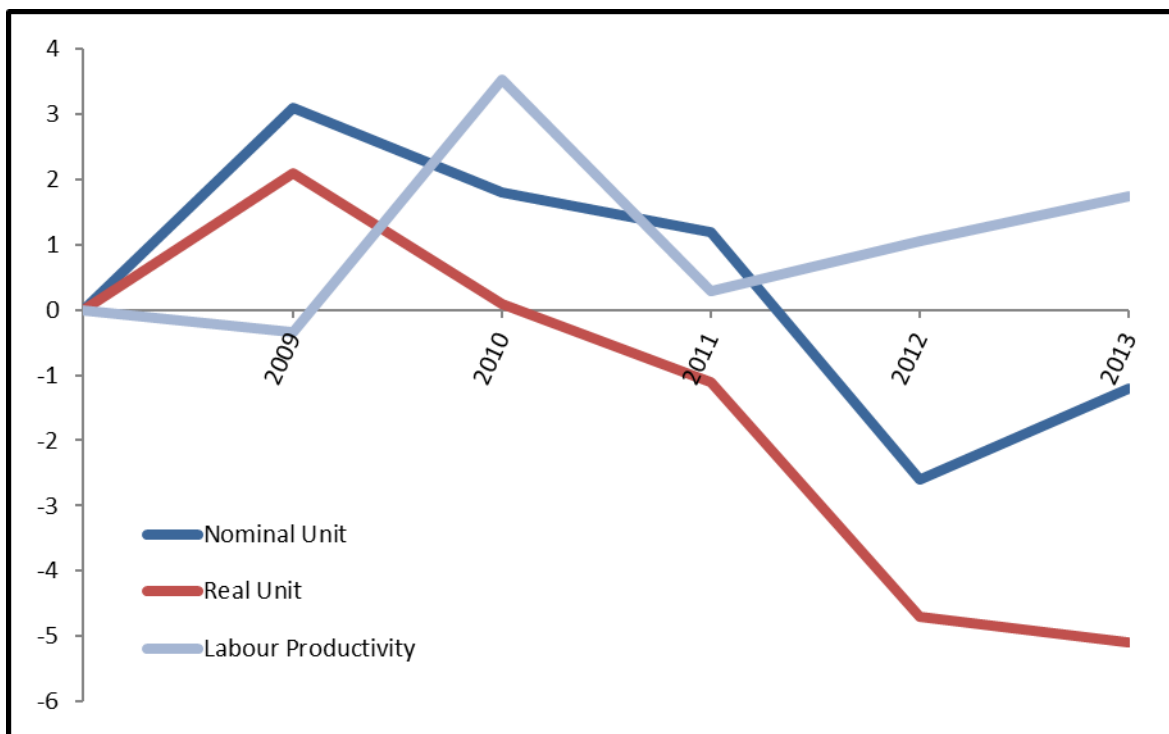

⁸⁵ Το Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας (ΜΚΕ) ορίζεται ως η αναλογία του συνολικού κόστους εργασίας (δηλαδή, οι αμοιβές των εργαζομένων επιπλέον του κόστους που επιφορτίζεται μια επιχείρηση, οι οποίες σχετίζονται με την Απασχόληση, όπως οι πληρωμές σε είδος που σχετίζονται με υπηρεσίες εργασίας, κοινωνική ασφάλιση, αποζημίωση, συνεισφορές στα συνταξιοδοτικά προγράμματα, ασφάλειες ζωής, κτλ) προς την Παραγωγικότητα της εργασίας.

Διάγραμμα 6.18: Ιταλία

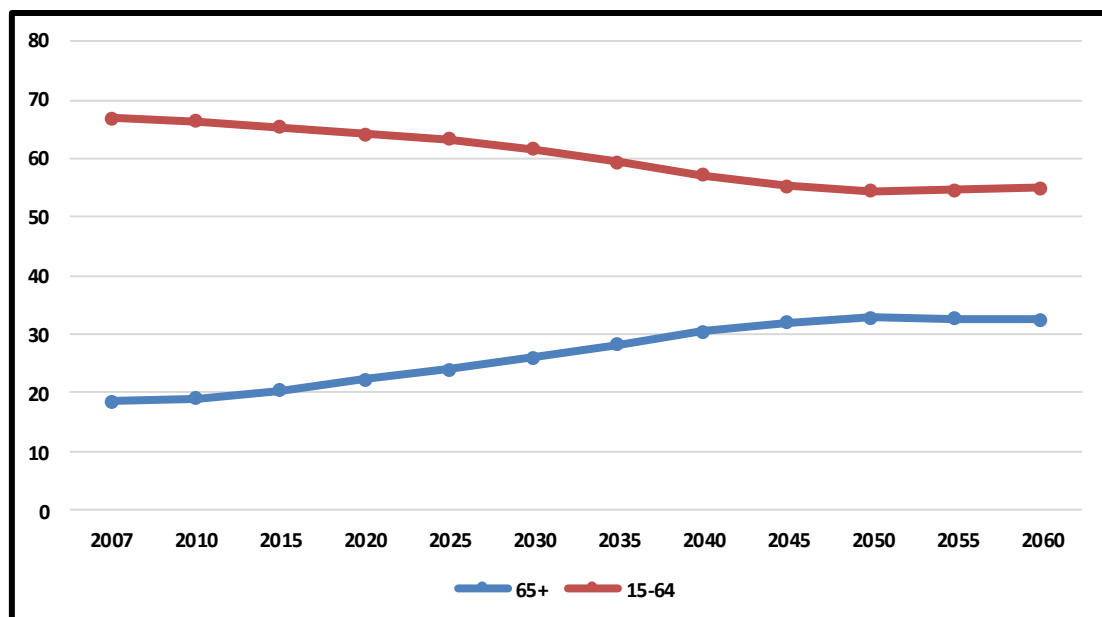
Διάγραμμα 6.19: Πορτογαλία

Source: European Economy 2013, OECD outlook 2013

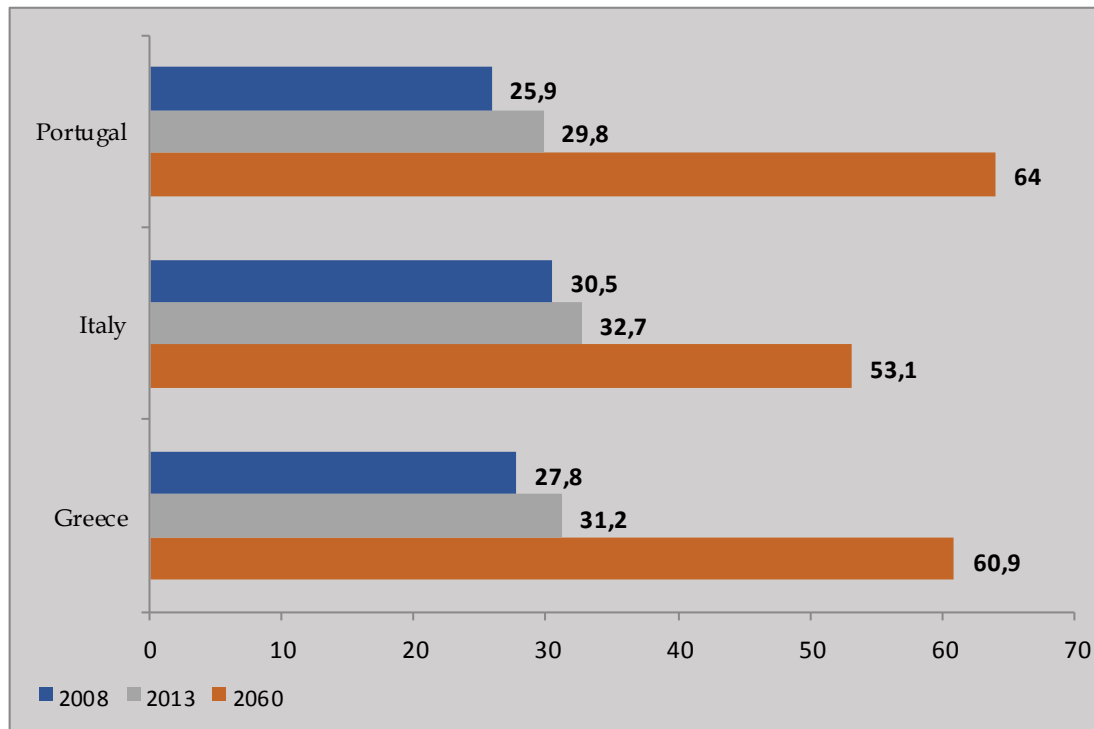
Πιο αναλυτικά, η γήρανση του πληθυσμού και η αδυναμία σχεδιασμού μιας Ευρωπαϊκής ενεργής μεταναστευτικής πολιτικής, (η οποία θα συμπεριλαμβάνει και τους Πρόσφυγες) περιορίζουν την Προσφορά της Εργασίας και τον ρυθμό αύξησης της Απασχόλησης. Επίσης, η ανελαστικότητα των Αγορών Εργασίας, δυσκολεύει την αύξηση της Παραγωγικότητας. Ο συνδυασμός των παραπάνω υποθέσεων, οδηγεί στον δραστικό περιορισμό του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης. Οι εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρουν συγκεκριμένα, πως θα ήταν αδύνατες οι μεταρρυθμίσεις στην Αγορά εργασίας στον Ευρώ (€) Νότο έως το 2060 (Διαγράμματα 6.20-6.21). Όλα τα παραπάνω στοιχεία χρησιμοποιήθηκαν από τον Μηχανισμό Στήριξης με εξαγωγή του συμπεράσματος, πως αν δεν προχωρήσουν οι απαραίτητες μεταρρυθμίσεις στις Αγορές Εργασίας, ο ρυθμός ανάπτυξης θα είναι μικρός, η ανάκτηση της Ανταγωνιστικότητας θα είναι ελλιπής και η αύξηση του Δημοσίου χρέους θα είναι εκρηκτική (Μαρούλης, 2011, Ageing Report 2012, 2015).

Διάγραμμα 6.20: Προβλέψεις, Working age population (15-64) - Elderly population (65+), (2007-2060) στον Ευρώ (€) Νότο (Ποσοστό % Συνολικού πληθυσμού)

Source: European Commission «The 2012 & 2015 Ageing report»

Διάγραμμα 6.21: Ποσοστό εξαρτήσεως - Γήρατος (65+/(15-64))-(Ποσοστό % Συνολικού Πληθυσμού)

Source: European Commission «The 2012 & 2015 Ageing report»

Συνεπώς, ο σχεδιασμός οικονομικής πολιτικής σε τέτοιου είδους εξαιρετικές περιπτώσεις (IMF, 1999, 2003), προκειμένου την επίτευξη υψηλού επιπέδου παραγωγής και σταθερού Πληθωρισμού, επιτάσσει την απορρύθμιση των Αγορών Εργασίας (Νομοθεσία Προστασίας Απασχόλησης (ΝΠΑ), Κατώτατος μισθός, Συλλογικές διαπραγματεύσεις κ.α.) στοχεύοντας στην αποκατάσταση των ανισορροπιών και την αύξηση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης των οικονομιών, με άξονα την ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη της ευελιξίας της εργασίας. Στο πλαίσιο της σύγκλισης του εργασιακού καθεστώτος, Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα, οι παρεμβάσεις αφορούν, την συρρίκνωση της Απασχόλησης και την απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων. Η απορρύθμιση της Εργασίας στον Δημόσιο τομέα δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για την εκτεταμένη απορρύθμιση της Εργασίας στον Ιδιωτικό τομέα, με την περαιτέρω ενίσχυση της ευέλικτης εργασίας, την διευκόλυνση των απολύσεων και την αποδιάρθρωση του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων (Jesus Felipe-Utsav Kumar, 2011). Οι εκτεταμένες διαρθρωτικές αλλαγές στο πεδίο των Αγορών Εργασίας στον Ευρώ (€) Νότο, απορρέουν από τις μακροχρόνιες στρεβλώσεις οι οποίες εμποδίζουν την δημιουργία θέσεων εργασίας στον Ιδιωτικό τομέα. Πρόκειται για αλλαγές, που ουσιαστικά δεν αποσκοπούν μόνο στον μετασχηματισμό του εργασιακού περιβάλλοντος του Ευρώ (€)

Νότου, αλλά εδράζονται από την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στοχεύοντας στην ριζική μεταρρύθμιση των Ευρωπαϊκών Αγορών Εργασίας, με σκοπό την αύξηση της Ανταγωνιστικότητας, ωστόσο, εις βάρος κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων (INE-ΓΣΕΕ, 2012).

Στοχεύοντας στην αποκατάσταση της χαμένης Ανταγωνιστικότητας, κρίθηκε επιτακτική ανάγκη η δρομολόγηση μιας διαδικασίας «απομόχλευσης» και «εσωτερικής υποτίμησης⁸⁶» Επιπροσθέτως, παράγοντες όπως η διαφορά μεταξύ των δανειακών υποχρεώσεων και της εξωτερικής χρηματοδότησης, προσδιορίζουν την απαιτούμενη πρωτογενή ρευστότητα η οποία χρειάζεται να δημιουργηθεί, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι δανειακές υποχρεώσεις. Η παραπάνω διαφορά, είναι ίση με το άθροισμα του πρωτογενούς πλεονάσματος και των εσόδων των ιδιωτικοποιήσεων. Κατά συνέπεια, όσο αυξάνεται η διαφορά μεταξύ εξωτερικής διαθέσιμης ρευστότητας και δανειακών υποχρεώσεων, τόσο μεγαλύτερη θα πρέπει να είναι η δημοσιονομική προσπάθεια, σε όρους δημιουργίας πρωτογενούς πλεονάσματος (IMF, 2013). Επομένως, η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος στις απαιτήσεις χρηματοδότησης του Δημοσίου χρέους, προϋποθέτει την εφαρμογή της πολιτικής της «εσωτερικής υποτίμησης», η οποία οδήγησε στην υιοθέτηση μέτρων αναγκαστικής Δημοσιονομικής και εισοδηματικής λιτότητας, εξυπηρετώντας την χρηματοδότηση των δανειακών υποχρεώσεων που ήταν πολιτικά εφικτή για τους δανειστές. Ουσιαστικά, η πολιτική της «εσωτερικής υποτίμησης» δεν είναι ιδεολογικά, κοινωνικά και Θεσμικά ουδέτερη επιλογή. Αποτελεί την συντηρητική διαχείριση μιας χώρας η οποία πλήττεται από Δημοσιονομική κρίση, έχοντας συμφωνήσει την απώλεια της νομισματικής και συναλλαγματικής της ανεξαρτησίας, ως μέλος μιας ΝΕ όπου δεν έχει θεσμοθετημένο «μηχανισμό ρευστότητας ύστατης προσφυγής» (Αργεΐτης, 2014), θέσπιση Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου (Ζολώτας, 1997) καθώς και κεντρικά σχεδιασμένου προϋπολογισμού αναδιανομής εισοδημάτων (Ασημάκης Ταμουραντζής, 2013b).

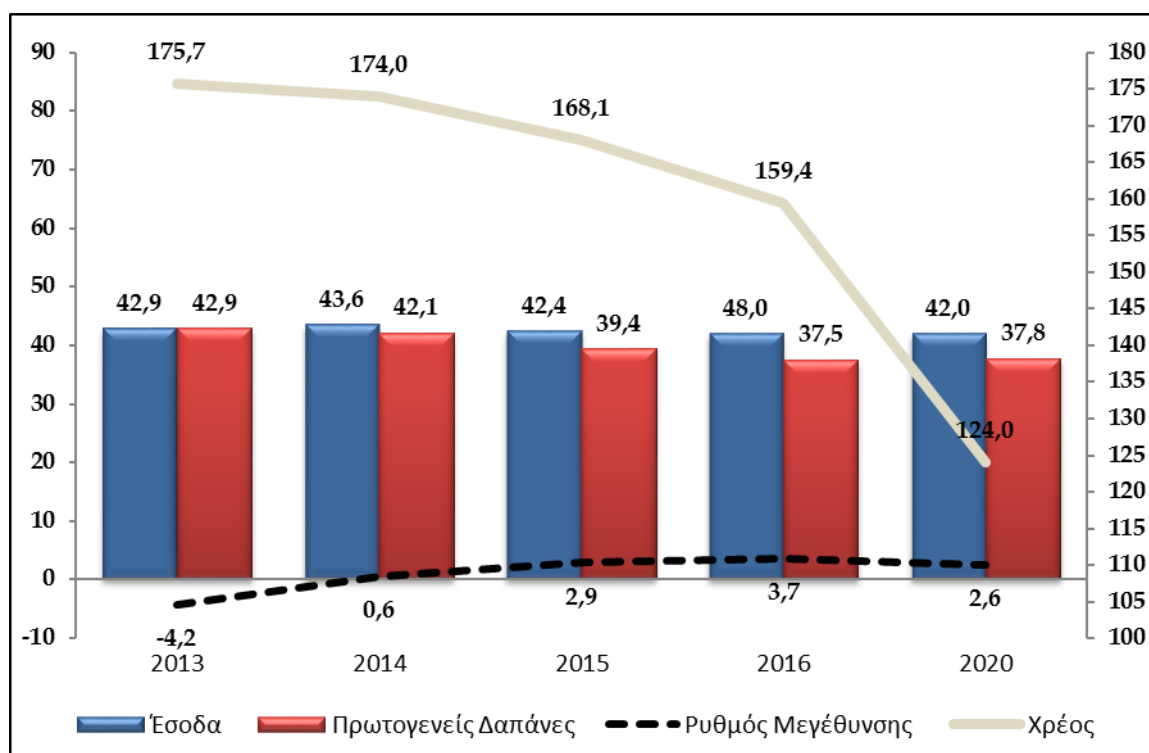
Ομολογουμένως, τα κράτη-μέλη του Ευρώ (€) Νότου υποχρεώθηκαν σε αυτή την διαδικασία, με έντονες αρνητικές επιπτώσεις στην εγχώρια Ζήτηση και την ανάπτυξη, συρρικνώνοντας

⁸⁶ Οι φάσεις της «εσωτερικής υποτίμησης» διακρίνονται στην βραχυχρόνια, την μεσοπρόθεσμη και την μακροχρόνια περίοδο. Στην βραχυχρόνια η οικονομία μεταβαίνει σε χαμηλότερο επίπεδο παραγωγής, δίχως μεταβολές των τιμών και των μισθών. Μειώνεται η Παραγωγικότητα της εργασίας, η Απασχόληση και αυξάνεται η Ανεργία. Στην μεσοπρόθεσμη διάρκεια, ξεκινά η προσαρμογή των μισθών. Η διόγκωση της Ανεργίας οδηγεί σε μείωση του Μοναδιαίου Κόστους Εργασίας (ΜΚΕ), μείωση των ονομαστικών μισθών, σε επίπεδο όπου υπερκαλύπτεται η αρνητική επίπτωση της μείωσης της παραγωγής στην Παραγωγικότητα. Η μακροχρόνια περίοδος αποσκοπεί στην επανεκκίνηση της οικονομίας (INE-ΓΣΕΕ, 2012).

την οικονομική δραστηριότητα και προκαλώντας εμβάθυνση της ύφεσης, στοχεύοντας στην αποκατάσταση της αξιοπιστίας και της φερεγγυότητας στις Αγορές. Το πλαίσιο της «εσωτερικής υποτίμησης», προϋποθέτει πως μέσω των μειώσεων μισθών και τιμών θα αυξηθεί η Ανταγωνιστικότητα, τόσο εξαιτίας της αύξησης των εξαγωγών όσο και της αύξησης της εσωτερικής κατανάλωσης, με αποτέλεσμα την επανεκκίνηση της Ζήτησης και της παραγωγής. Ωστόσο, σε αυτές τις προσδοκίες δεν συμπεριλαμβάνονταν η Διαρθρωτική Ανταγωνιστικότητα⁸⁷. Πρόκειται για διαρθρωτικές αλλαγές που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας και στην βιωσιμότητα του Δημοσίου χρέους (Διαγράμματα 6.22-6.24), διαμέσου του διαύλου της Ανταγωνιστικότητας της τιμής/κόστους (IMF, 2013 Country Report), δίχως να συμπεριλαμβάνουν τα χαρακτηριστικά των Αγορών Προϊόντων, Υπηρεσιών και του Παραγωγικού σχήματος (INE-ΓΣΕΕ, 2012).

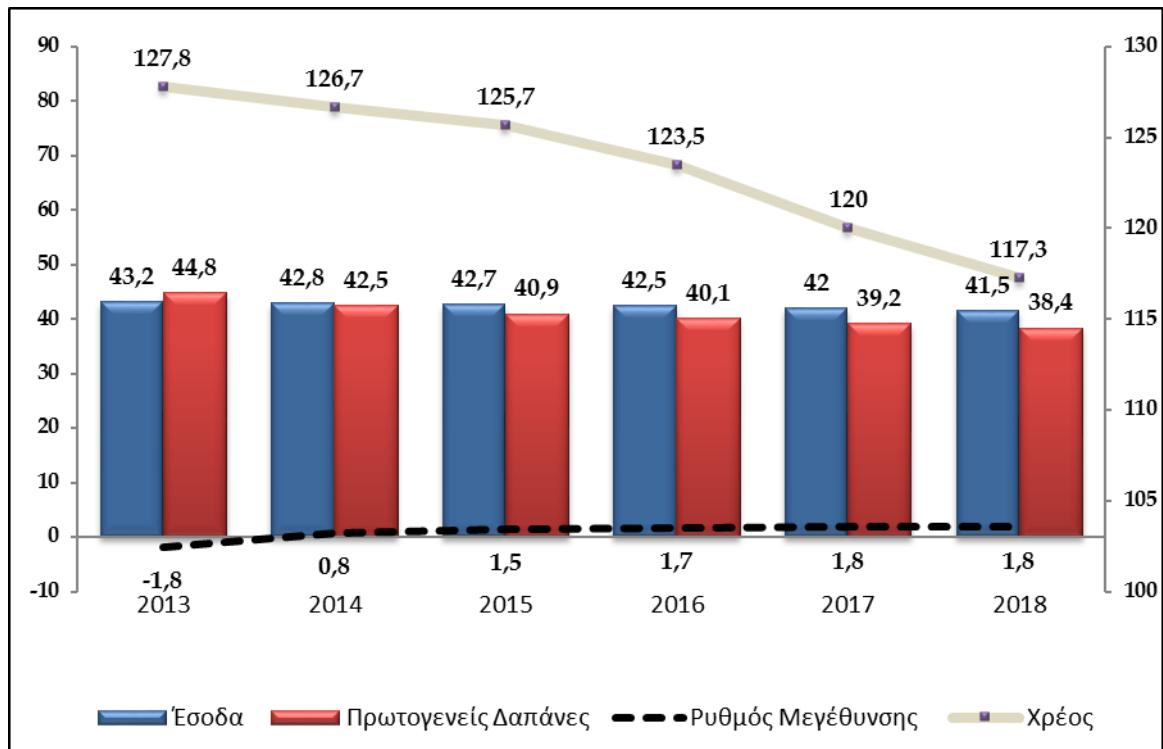
Διαγράμματα 6.22-6.24: Εσωτερική Υποτίμηση & Βιωσιμότητα του Χρέους (Προβλέψεις το 2013) (Ποσοστό % ΑΕΠ)

Διάγραμμα 6.22: Ελλάδα

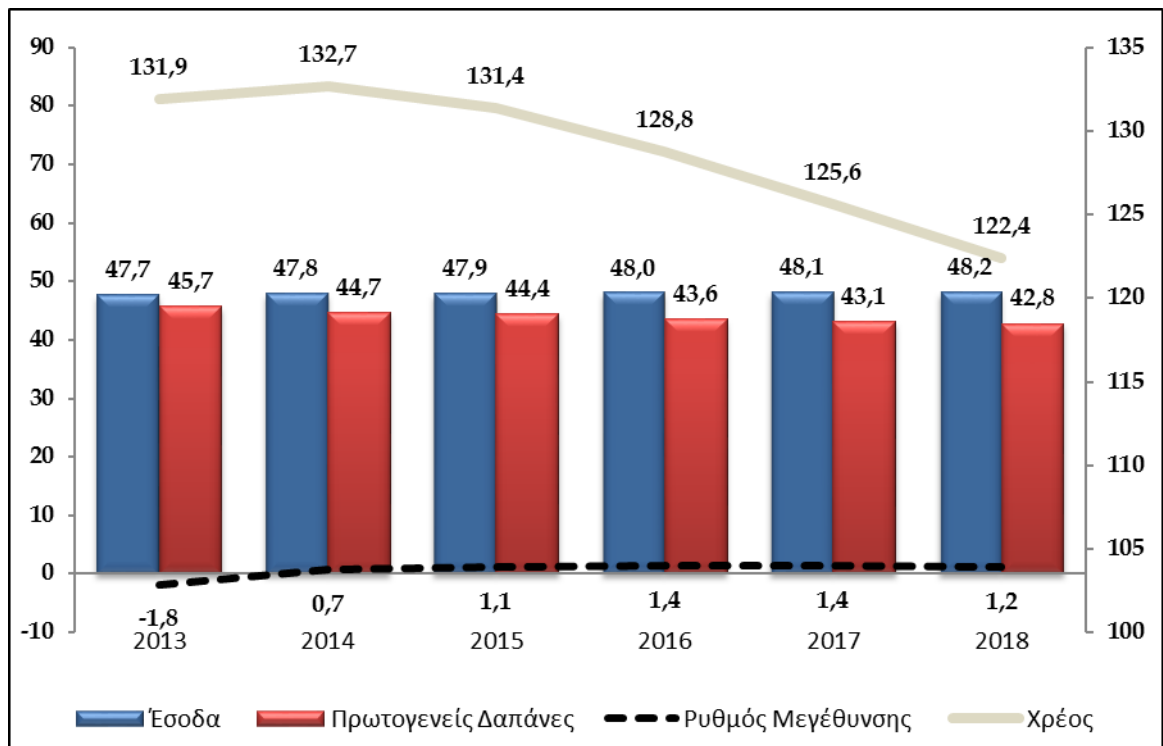

⁸⁷ Η Διαρθρωτική Ανταγωνιστικότητα, αναφέρεται στην ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και αν αυτή ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της Διεθνούς Ζήτησης. Επιπροσθέτως, αποτελεί το μέγιστο επίπεδο παραγωγής (ή χαμηλής Ανεργίας) που επιτυγχάνει μια χώρα υπό τους ταυτόχρονους περιορισμούς, α) ο Πληθωρισμός να διατηρείται σε ένα σταθερό επίπεδο, αναφορικά με τις Ανταγωνίστριες χώρες (εσωτερική ισορροπία) και β) το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών να είναι ισοσκελισμένο (εξωτερική ισορροπία). Επίσης περιλαμβάνει την τεχνολογική καινοτομία και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραγόμενων προϊόντων, αποσκοπώντας στην ανταπόκρισή τους στις απαιτήσεις της Διεθνούς Ζήτησης.

Διάγραμμα 6.23: Πορτογαλία

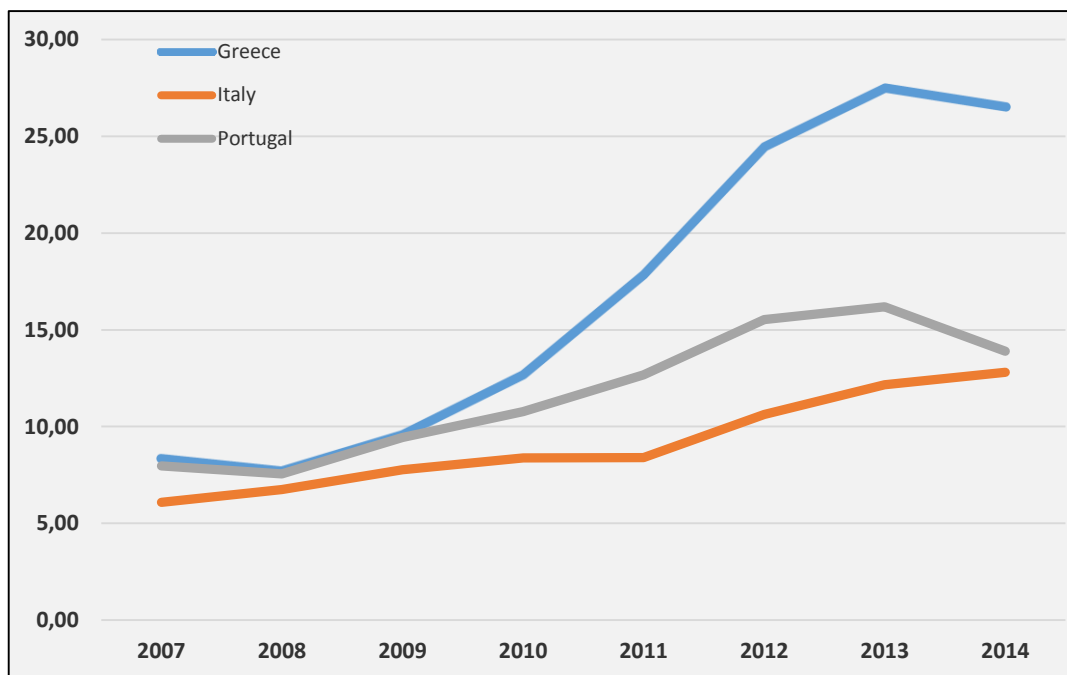
Διάγραμμα 6.24: Ιταλία

Source: IMF, Country Report Greece, Italy, Portugal, 2013

Ως εκ τούτου, με την εξέλιξη της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη (2010-2014), οι συνθήκες στην Αγορά Εργασίας επιδεινώθηκαν δραματικά. Η Ανεργία αυξήθηκε σε ανησυχητικά επίπεδα (Διάγραμμα 6.25) και το επίπεδο της Απασχόλησης μειώθηκε αντίστοιχα. Επιπροσθέτως, ο αριθμός των ατόμων που έρχονται αντιμέτωποι με το φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού έχει αυξηθεί. Η οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου (2007-2008) έφερε στο προσκήνιο αδυναμίες οι οποίες είχαν αντίκτυπο στην διεθνή Ανταγωνιστικότητα του Ευρώ (€) Νότου, με αποτέλεσμα διευρυσμένα ελλείμματα στο ΙΤΣ, την επιδείνωση της θέσης στις διεθνείς επενδύσεις και μια φτωχή επίδοση στις άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό (2^η Εγκύκλιος 2014-2020, 2013).

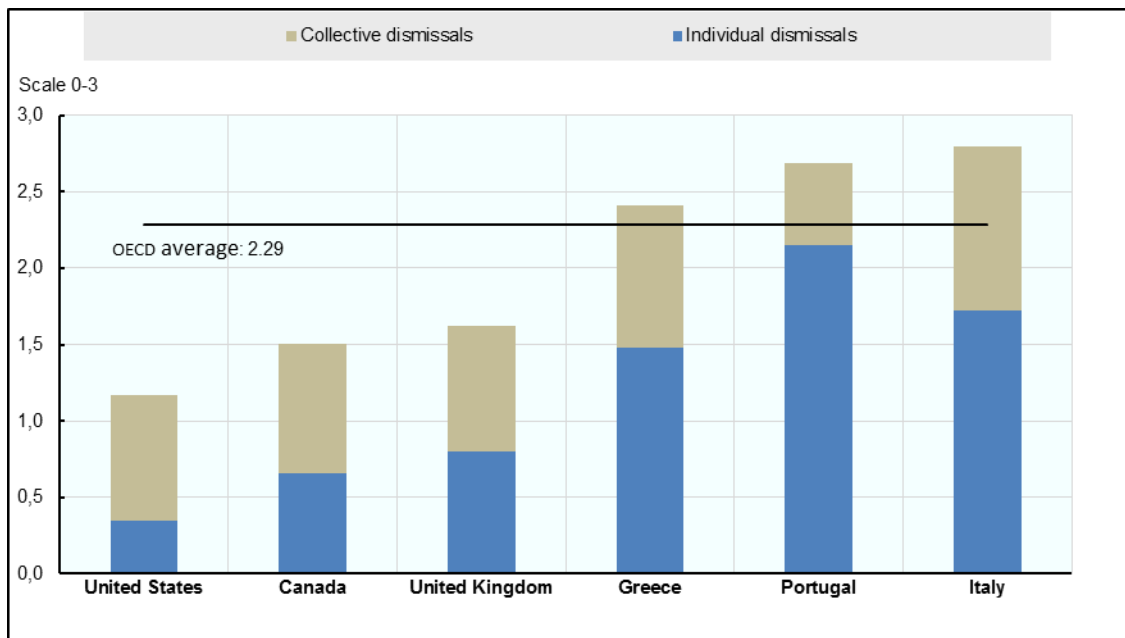
Διάγραμμα 6.25: Αυξητική τάση Ανεργίας: Ελλάδα - Ιταλία - Πορτογαλία, (2007-2014)
(Ποσοστό (%) του Συνόλου του Εργατικού Δυναμικού)

Source: IMF, World Economic Outlook Database, April 2015

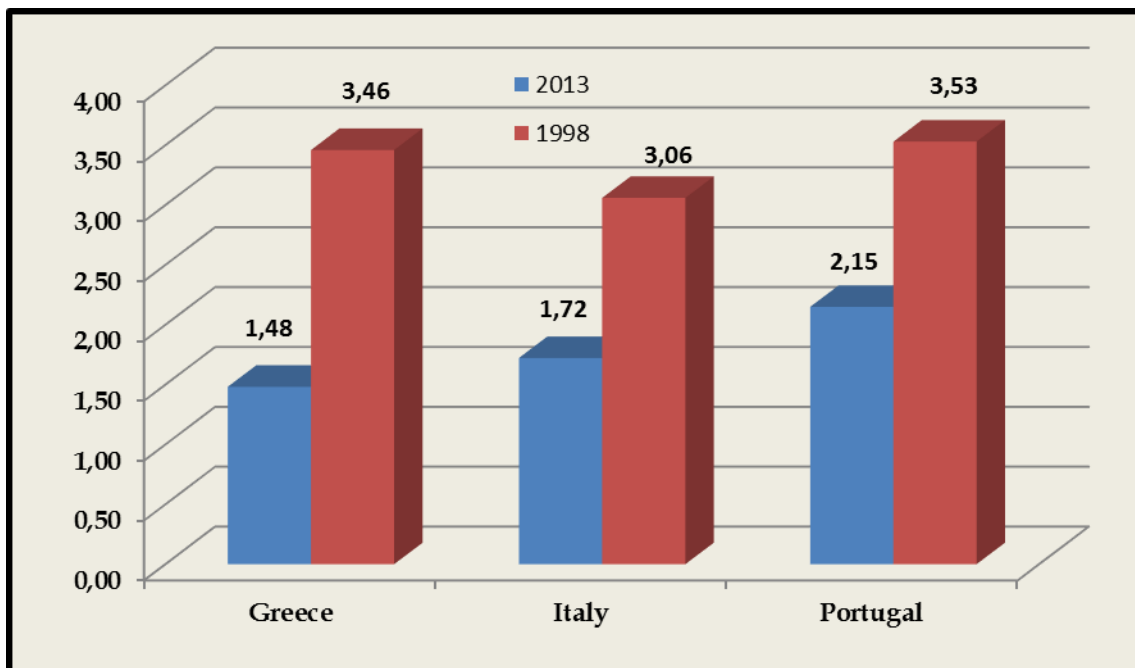
Οι επιπτώσεις από το περιεχόμενο των μέτρων είναι πολύ σημαντικές, στοχεύοντας στην Οικονομική Αποτελεσματικότητα, την αύξηση της Ανταγωνιστικότητας και την εφαρμογή των ζωτικής σημασίας διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στο σύστημα παραγωγής. Συγκεκριμένα, μείωση του επιπέδου Απασχόλησης στον Δημόσιο τομέα, διευκόλυνση των απολύσεων στον Ιδιωτικό τομέα με απορρύθμιση του Εργατικού δικαίου, αποδιάρθρωση του συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων, μείωση του κατώτατου μισθού, συρρίκνωση των μισθών και δυνατότητα υπογραφής επιχειρησιακών και ατομικών συμβάσεων (Διάγραμμα 6.28), κατάργηση της δυνατότητας μονομερούς προσφυγής στην διαιτησία, απορρύθμιση εργασιακών σχέσεων (Διαγράμματα 6.26-6.27). Πολύ σημαντική επίπτωση της αύξησης της Ανεργίας αποτελεί η παρακμή του παραδοσιακού προτύπου, δηλαδή του άνδρα «οικογενειάρχη-κουβαλητή», όπου μέχρι πρότινος είχε μείνει ανεπηρέαστο. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο της «εσωτερικής υποτίμησης» σημειώθηκε σημαντική μείωση στους κατώτατους μισθούς των χωρών του Ευρώ (€) Νότου, η επιρροή των συνδικαλιστικών ενώσεων αρχίζει και αποδυναμώνεται και η κατάτμηση των Αγορών εργασίας σε «insiders» (Εντός) και «outsiders» (Εκτός) τείνει προς επαναρρύθμιση (INE-ΓΣΕΕ, 2012).

Διάγραμμα 6.26: Protection of permanent workers against individual and collective dismissals

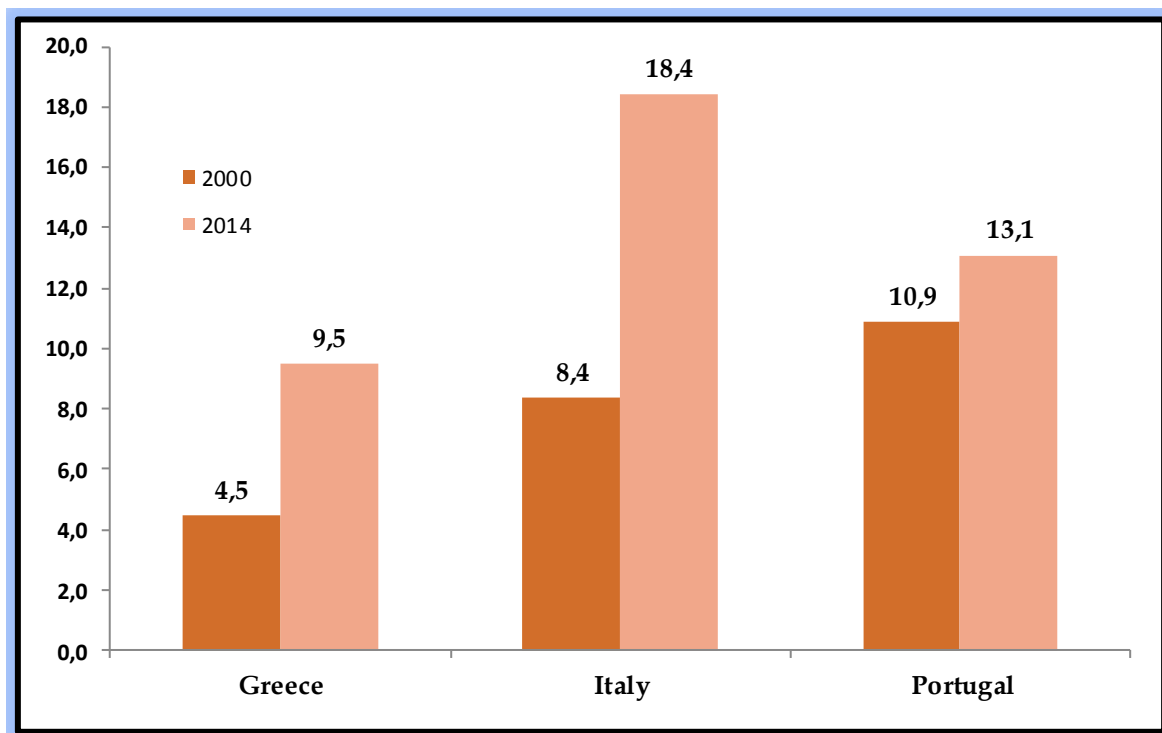
Source: OECD, 2013

Διάγραμμα 6.27: Χαλάρωση Δείκτη Ν.Π.Α. στον Ευρώ (€) Νότο, (1998 & 2013)

Source: OECD

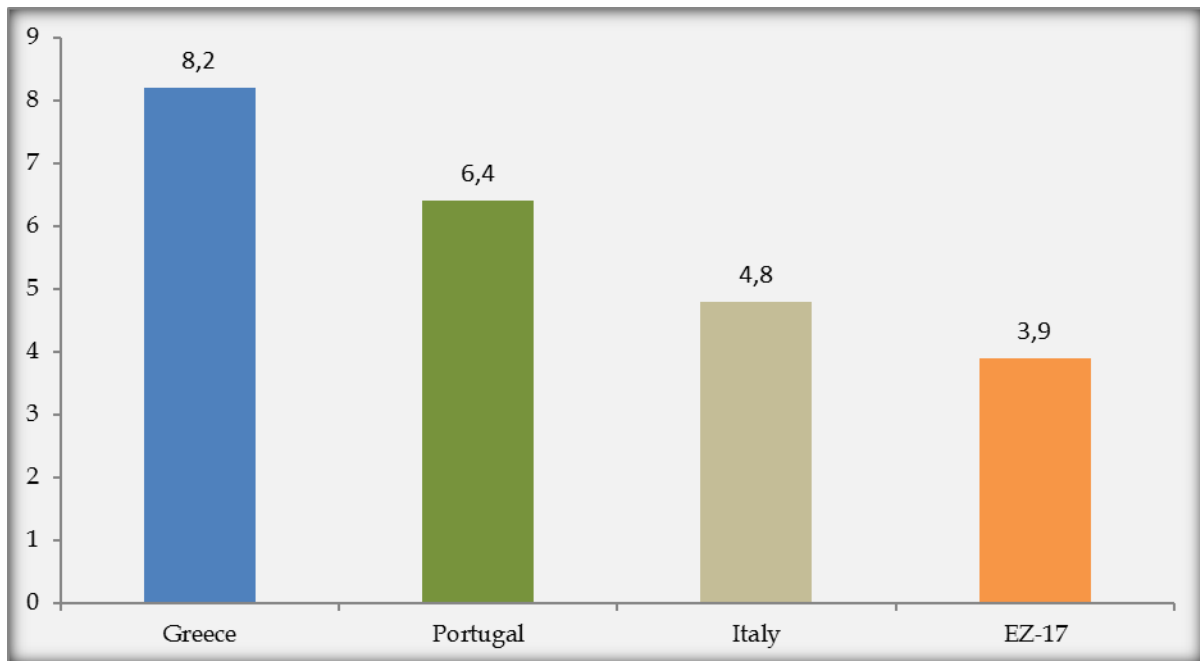
Διάγραμμα 6.28: Part-time Employment (15-64) (% of total employment), (2000 & 2014) στον Ευρώ (€) Νότο

Source: OECD, Eurostat

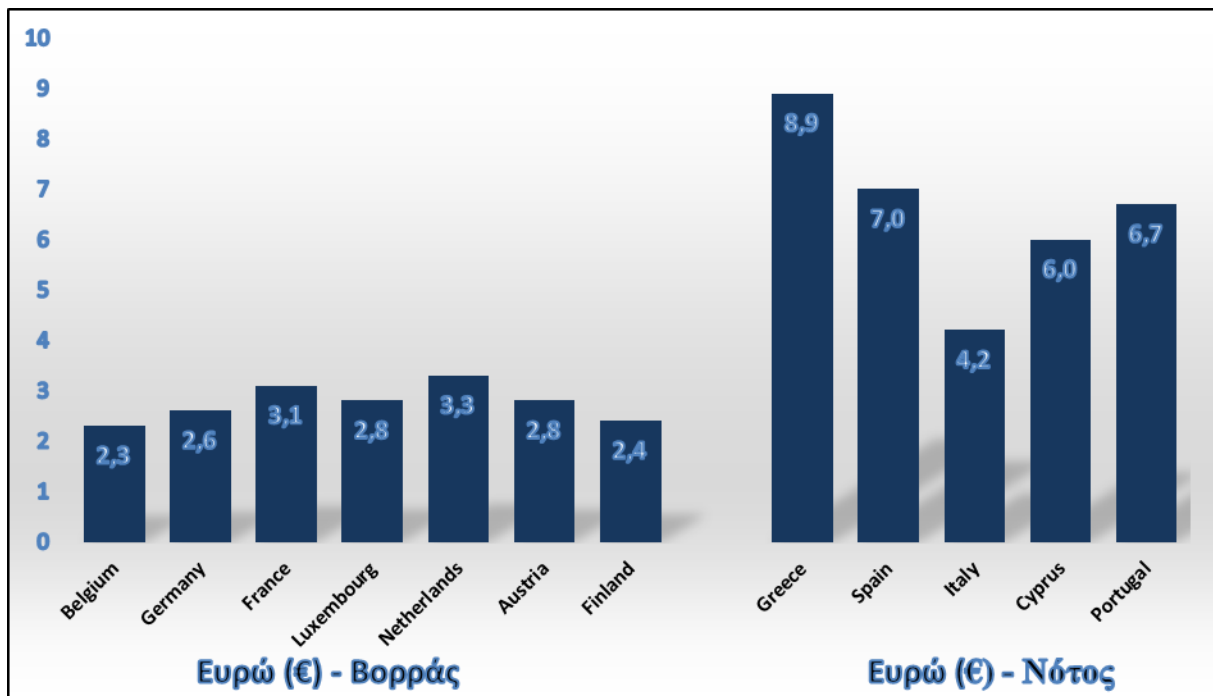
Όπως σκιαγραφήθηκε στο Θεωρητικό πλαίσιο του 1^{ου} Κεφαλαίου, η ανάγκη προσαρμογής των Ευρωπαϊκών οικονομιών στον Διεθνή Ανταγωνισμό, δημιουργεί συνέπειες στην Μακροοικονομική επίδοση, με επιτάχυνση μεταρρυθμίσεων στις Αγορές εργασίας, την κοινωνική προστασία και την χρηματοδότηση του Κράτους Πρόνοιας, με παράλληλες μεταρρυθμίσεις στην Δημοσιονομική και Φορολογική πολιτική. Τα υπάρχοντα στοιχεία δείχνουν ότι η ακαμψία των Ευρώ (€) Αγορών εργασίας, οφείλεται εν μέρει, για την χαμηλή ανάπτυξη στην Ευρωζώνη, με τις συνθήκες Διεθνούς οικονομικής αλληλεξάρτησης να ασκούν έντονες πιέσεις στις Κοινωνικές Πολιτικές και τις πολιτικές Απασχόλησης. Η μετάβαση προς το ενιαίο νόμισμα (€) και το νέο Μακροοικονομικό περιβάλλον, προκάλεσε δομικές μεταρρυθμίσεις στις Αγορές Εργασίας, με υιοθέτηση μέτρων από την πλευρά της Προσφοράς, την εισαγωγή ενεργητικών πολιτικών και την Θεσμική αναμόρφωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας με άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην διαπραγμάτευση των μισθών και την Κοινωνική Πολιτική. Ομολογουμένως, η στρατηγική που ακολουθήθηκε ήταν η φιλελευθεροποίηση του Θεσμικού πλαισίου που ευνοούν τους ιδιωτικούς φορείς Απασχόλησης και τους μηχανισμούς της Αγοράς (Ferrera, Rhodes, 2000). Η αντίδραση, έχει ως εκ τούτου επιβάλλει οικονομικές πολιτικές λιτότητας, ως απόρροια, του υψηλού Δημόσιου και Ιδιωτικού χρέους, των ανελαστικών Αγορών Εργασίας, της στασιμότητας στην Παραγωγικότητα και του δύσκολου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα την ένταξη των χωρών του Νότου, που βρίσκονται υπό οικονομική κρίση, στον μηχανισμό στήριξης ΕΕ-ΔΝΤ-ΕΚΤ, μετασχηματίζοντας τις δομές τους (Hein, 2012) (Διάγραμμα 6.29). Εντούτοις, η πρόσφατη εμπειρία της περιόδου 2010-2014, αποδεικνύει πως το βάρος των προσαρμογών κατά την περίοδο εμβάθυνσης και εξέλιξης της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, επιβαρύνει αποκλειστικά τις χώρες οφειλέτες (Ελλειμματικές), σε αντίθεση με τις χώρες πιστωτές (Πλεονασματικές), όπως απεικονίζεται από τον Δείκτη Προόδου Προσαρμογής, (The 2014 Euro Plus Monitor) (Διάγραμμα 6.30), επιδεινώνοντας την κατάσταση και δημιουργώντας μια Αποπληθωριστική τάση, με αύξηση της Ανεργίας και έλλειψη Ανάπτυξης, καταδικάζοντας την Ευρωζώνη σε «Μόνιμη Στασιμότητα» (De Grauwe, 2015).

Διάγραμμα 6.29: Δείκτης Προόδου Προσαρμογής (2013) στον Ευρώ (€) Νότο

Source: Pagoulatos, 2013

Διάγραμμα 6.30: Δείκτης Προόδου Προσαρμογής (2014) σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης (Ευρώ (€) Βορράς - Νότος)

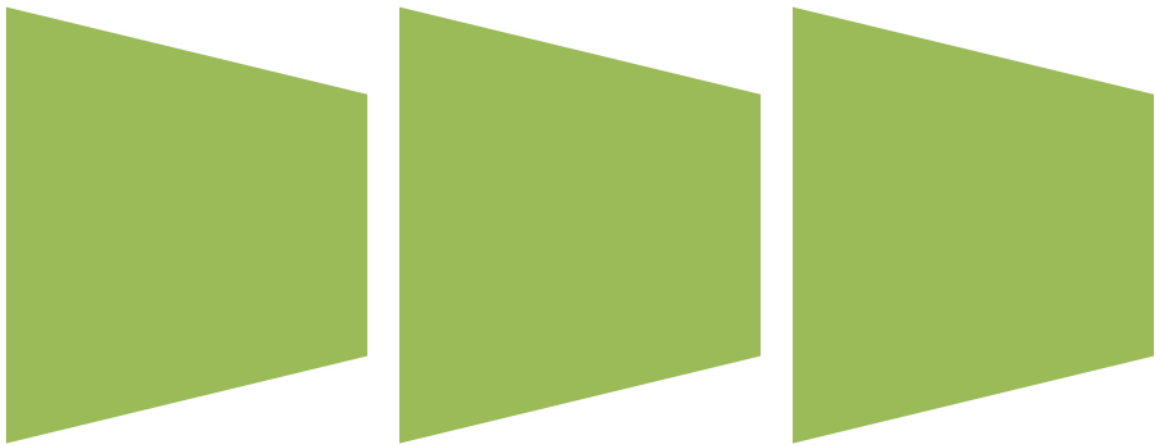

Source: The Euro Plus Monitor⁸⁸ (2014) – The Lisbon Council & Berenberg Bank

⁸⁸ Η ετήσια έκθεση «The 2014 Euro Plus Monitor», συντάσσεται κατόπιν συνεργασίας της Γερμανικής Τράπεζας Berenberg και του Think Tank, The Lisbon Council, (2014), Διαθέσιμο στο: <http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/120-the-2014-euro-plus-monitor-.html>

Συμπερασματικά, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των νέων προκλήσεων του Διεθνούς περιβάλλοντος, η οικονομική αναγκαιότητα, εκσυγχρονισμού και ανασχηματισμού του Νότιο - Ευρώ (€) συστήματος, κρίνεται επιτακτική. Ωστόσο, στην προσπάθεια επαναπροσδιορισμού του Ευρώ (€) Νότου και του επανασχεδιασμού των Θεσμών (στην βάση Οικονομικής Αποτελεσματικότητας), οι προκλήσεις του Διεθνούς Ανταγωνισμού αναδεικνύουν μια μεταστροφή, με περιορισμούς στην αναδιανομή, συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας, μειώσεις στους ελιγμούς των εθνικών κυβερνήσεων, με αποτέλεσμα να δημιουργείται περιορισμός στην αντικυκλική Μακροοικονομική πολιτική (Hemerijck, 2007). Επιπροσθέτως, ο αναγκαστικός εξευρωπαϊσμός που επιβάλλεται στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, κατά την διαδικασία μετασχηματισμού και ανασχηματισμού, έχει δημιουργήσει υψηλό επίπεδο ανησυχίας, κρίση εμπιστοσύνης και δυσφορία, με σημαντικό κλονισμό στους Εθνικούς και Υπερεθνικούς Θεσμούς.

7ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

*Οικονομική Αποτελεσματικότητα
& Κοινωνική Δικαιοσύνη:
Μετασχηματισμοί & Ανισορροπίες
στο Κοινωνικό πεδίο στην
Ευρωζώνη*

7.1 Οι Προκλήσεις & οι Προοπτικές του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου στην Ευρωζώνη

Η επιτάχυνση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης έχει ευρύτατη επιρροή στις εξελίξεις του 21ου αιώνα, οικονομικά και κοινωνικά. Διεθνείς ροές αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων, έχουν αυξηθεί σημαντικά, ιδιαίτερα κατά την διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών. Σε ένα βαθύτερο επίπεδο, έχει επιφέρει οικονομική, πολιτική και κοινωνική αλλαγή, με αποτέλεσμα, η αντιμετώπιση των νέων αναγκών υπό το πρίσμα της κρατικής παρέμβασης, κρίνεται ανεπαρκής και αναποτελεσματική. Η ασφυκτική πίεση που ασκείται, προκαλεί δομικούς μετασχηματισμούς, καθώς τα οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά και δημογραφικά δεδομένα των προηγούμενων δεκαετιών, έχουν διαφοροποιηθεί πλήρως, επιτάσσοντας την διάχυση της εξουσίας στους Διεθνείς Θεσμούς. Η ένταση του διεθνούς Ανταγωνισμού και οι τεχνολογικές εξελίξεις, επιβάλλουν την αναγκαιότητα των μεταρρυθμίσεων, στοχεύοντας στην προσαρμογή των κρατών στην σύγχρονη εποχή, με συνέπεια και τον μετασχηματισμό της κοινωνικής δομής (Prats-Monne, 2009).

Όπως αποτυπώθηκε στο Θεωρητικό πλαίσιο του 1^{ου} Κεφαλαίου του Γενικού Μέρους Ι και πιο συγκεκριμένα στην υποενότητα 1.2.2, προκειμένου να προσαρμοστούν τα έθνη-κράτη στις νέες συνθήκες που επιτάσσει η οικονομική παγκοσμιοποίηση, εξελίχθηκαν από «Κοινωνικά» σε «Ανταγωνιστικά» (Cerny, 1997). Η αναδιάρθρωση της Παγκόσμιας Οικονομίας υπό την καθοδήγηση των Διεθνών Θεσμών, μετασχηματίζει τις χώρες σε πεδία ανοιχτής οικονομίας, υπονομεύοντας τον κρατικό μηχανισμό, εξοβελίζοντας τα κοινωνικά προγράμματα και υποβαθμίζοντας τον ρόλο του κράτους. Η κυρίαρχη θέση του κράτους αποδυναμώνεται, καθώς η διαμόρφωση των εσωτερικών θεσμών και η άσκηση οικονομικής πολιτικής διεθνοποιούνται (Chossudovsky, 1997). Η μάχη της Ανταγωνιστικότητας, οδηγεί σε πολιτικές απορρύθμισης, κοινωνικών εκπιάσεων και κοινωνικού ντάμπινγκ, διαταράσσοντας τα συστήματα εισοδηματικής αναδιανομής και υπονομεύοντας τις δημοσιονομικές δυνατότητες άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής. Οι πιέσεις του Διεθνούς Ανταγωνισμού, οδηγούν τα κράτη σε οικονομικούς μετασχηματισμούς, με την υιοθέτηση οικονομικών πολιτικών, που στοχεύουν στην πλήρη απορρύθμιση της οικονομικής δραστηριότητας, με συνέπεια και τον μετασχηματισμό της κοινωνικής δομής. Οι αλλαγές αυτές, αποτελούν αντανάκλαση της αυξανόμενης διαδικασίας της Διεθνούς Οικονομικής ολοκλήρωσης, προτάσσοντας την προτεραιότητα της Νομισματικής Πολιτικής έναντι της Δημοσιονομικής και την πρωταρχική επιδίωξη της Νομισματικής σταθερότητας, με τον

περιορισμό των Δημοσιονομικών ελλειμμάτων, σε αντίθεση με την στόχευση του επιπέδου απασχόλησης και την διαχείριση της Ζήτησης, διαταράσσοντας, ταυτόχρονα τα εγχώρια συστήματα Θεσμών, κανόνων και διαδικασιών και οδηγώντας στον μετασχηματισμό των οικονομικών των κρατών (Παγουλάτος, 1999).

Αυτή η έκφανση του Φιλελεύθερου προτύπου, που παρατηρείται τις τελευταίες δεκαετίες, δηλαδή, η διαχείριση της Παγκόσμιας Οικονομίας από τους Διεθνείς Οργανισμούς, στην βάση του δόγματος του *Laissez-faire* με συνέπεια τον μετασχηματισμό στις δομές των εθνικών συστημάτων, αποτελεί πεδίο έντονου ερευνητικού ενδιαφέροντος. Συνίσταται, στην εξάπλωση και παράλληλα στην εντατικοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη, συμπεριλαμβάνοντας την οικονομία, την πολιτική, την τεχνολογία και άλλους παράγοντες, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη επίδραση του Χρηματοπιστωτικού συστήματος στην πραγματική οικονομία των κρατών. Αξιοσημείωτο, παραμένει το γεγονός των θεσμικών και δομικών μετασχηματισμών που προκαλούνται στο πλαίσιο μιας νέας μορφής «Υπερεθνικού Κρατικού παρεμβατισμού», το οποίο διεισδύσε σε όλους τους τομείς του πολιτικό-οικονομικού συστήματος, εποπτευόμενο από τους Διεθνείς Οργανισμούς. Δομώντας ένα σύστημα το οποίο αναδείχθηκε επισφαλώς, ως το πιο κρίσιμο συστατικό στοιχείο για την επιβίωση της Παγκόσμιας Οικονομίας, προωθήθηκε η νομιμοποίηση της Οικονομίας της Αγοράς προς την κατευθυνόμενη διαχείριση των εθνικών υποθέσεων, με συνέπεια τον μετασχηματισμό του κοινωνικού ιστού.

7.2 Προσδιοριστικοί παράγοντες μετασχηματισμού, των Οικονομικών & Κοινωνικών δομών στην Ευρωζώνη

Στο πεδίο της ΝΕ, η ανάδυση διαρθρωτικών αδυναμιών και ανεπαρειών, με την εμβάθυνση της οικονομικής κρίσης, δημιούργησε διαδεδομένη αμφισβήτηση για την μελλοντική βιωσιμότητα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου. Είναι φανερό, πως οι εγγενείς αδυναμίες της Θεσμικής οργάνωσης, η ανομοιογένεια στο εσωτερικό των κρατών-μελών και η πολυμορφία των Ευρωπαϊκών συστημάτων πολιτικής οικονομίας, δυσχεραίνουν την ανάπτυξη συντονισμένων και εναρμονισμένων πολιτικών, θέτοντας υπό αμφισβήτηση την βιωσιμότητα του Ευρώ (€) Οικονομικού και Κοινωνικού οικοδομήματος. Είναι σαφές, πως η ταχύτητα και η ένταση των Θεσμικών επιτευγμάτων στην Ευρωζώνη, δεν ακολούθησαν τις απαιτήσεις της ταχύτητας και της έντασης της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης και της αυξανόμενης τεχνολογικής αλλαγής, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται αρκετές αδυναμίες, στις

προκλήσεις του Διεθνούς Ανταγωνισμού (Sapir, 2006). Αυτό συμβαίνει, τόσο εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών και δημογραφικών παραγόντων, όσο και των προκλήσεων που παρουσιάζονται στους τομείς των Αγορών Εργασίας, της Απασχόλησης, των κοινωνικών κινδύνων και της Ανταγωνιστικότητας, με αποτέλεσμα να προωθείται ριζική μεταρρύθμιση.

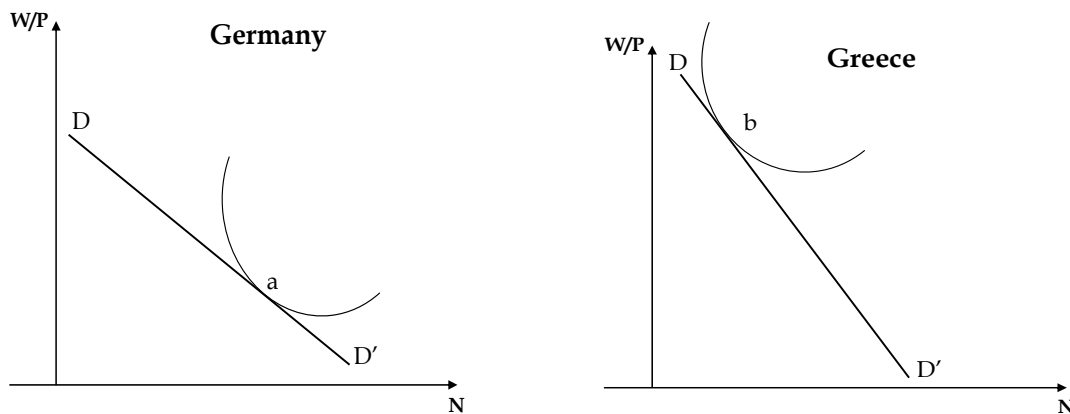
Είναι φανερό πως η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, η οποία έπληξε με ιδιαίτερη οξύτητα την κοινωνική συνοχή (ιδιαίτερα στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου), προκαλώντας εκρηκτική άνοδο της Ανεργίας και των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων, ανέδειξε την αδυναμία της «Στρατηγικής της Λισαβόνας⁸⁹» και της «Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και την Κοινωνική προστασία», να ανταποκριθούν στους στόχους τους. Η διαφορετική δομή των Ευρωπαϊκών συστημάτων Πολιτικής Οικονομίας έχει αντίκτυπο στον τρόπο λειτουργίας των Ευρωπαϊκών Αγορών Εργασίας των κρατών-μελών, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται αποκλίσεις, με επώδυνες συνέπειες σε περιόδους έντονων διαταραχών.

Η παραπάνω περίπτωση, προκειμένου να γίνει περισσότερο κατανοητή, απεικονίζεται στο Διάγραμμα 7.1 όπου παρουσιάζουμε το υπόδειγμα McDonald - Solow (1981)⁹⁰. Στο Διάγραμμα 7.1 απεικονίζονται δύο χώρες (Γερμανία και Ελλάδα) οι οποίες υποθέτουμε πως δεν αποτελούν κράτη-μέλη της Ευρωζώνης και ακολουθούν ανεξάρτητες οικονομικές πολιτικές, με τον κάθετο άξονα να απεικονίζει το ύψος του πραγματικού μισθού, ενώ στον οριζόντιο αποτυπώνεται το επίπεδο Απασχόλησης. Υποθέτουμε, πως σε κάθε χώρα υπάρχει μόνο ένα εργατικό σωματείο, με τις κυρτές καμπύλες να αποτελούν τις καμπύλες Αδιαφορίας του εργατικού σωματείου, όπου μεγιστοποιείται η χρησιμότητά του, η οποία εξαρτάται από το ύψος του πραγματικού μισθού και της Απασχόλησης των μελών του. Η καμπύλη DD' με την αρνητική κλίση, είναι η καμπύλη Ζήτησης εργασίας στην οικονομία. Τα σημεία a και b αντίστοιχα, αποτελούν την μεγιστοποίηση της χρησιμότητας των σωματείων στις δύο χώρες.

⁸⁹ Για μια περαιτέρω ανάλυση, Βλ. για την «Στρατηγική της Λισαβόνας» στην Υποενότητα 6.1.2 του 6^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής μελέτης.

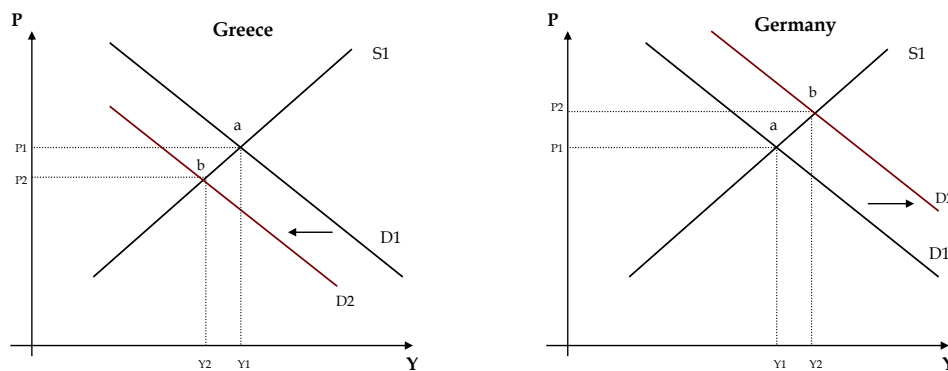
⁹⁰ Η ανάλυση του υποδείγματος McDonald - Solow αποτελεί συνέχεια της παρουσίασης του Θεωρητικού πλαισίου των Αγορών Εργασίας, στην υποενότητα 6.1.1 του 6^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

Διάγραμμα 7.1: Υπόδειγμα McDonald-Solow

Στην Γερμανία, όταν προκύπτει μια αύξηση των μισθών των εργαζομένων, στην περίπτωση που η Κυβέρνηση στοχεύει στο επίπεδο της Απασχόλησης, θα ακολουθήσει επεκτατική Δημοσιονομική και Νομισματική Πολιτική, προκειμένου να διατηρήσει σταθερό το επίπεδο Απασχόλησης, εξαιτίας ότι οι αυξήσεις των μισθών είναι δυνατόν να δημιουργήσουν Ανεργία. Στην Ελλάδα, παρατηρούμε πως η καμπύλη Ζήτησης εργασίας έχει απότομη κλίση, σχετικά με την Γερμανία, διότι η κυβέρνηση είναι περισσότερο αποφασισμένη να ακολουθήσει πολιτικές που στοχεύουν στην απορρόφηση της Ανεργίας και την αύξηση της Απασχόλησης. Ωστόσο, στην περίπτωση που οι παραπάνω χώρες αποτελούν μέλη μιας ΝΕ, η Νομισματική Πολιτική ασκείται από ένα κεντρικό όργανο για όλα τα κράτη-μέλη, με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγκλιση στην κλίση της καμπύλης Ζήτησης εργασίας. Οι διαφορετικές οικονομικές πολιτικές και οι διαφορετικοί Θεσμοί στις Αγορές Εργασίας⁹¹, θα οδηγήσουν τα κράτη-μέλη σε αποκλίνουσες τάσεις, με οξύτατα προβλήματα προσαρμογής στις περιπτώσεις των διαταραχών.

Διάγραμμα 7.2: Ασύμμετρη διαταραχή της Ζήτησης, σε μια Νομισματική Ένωση

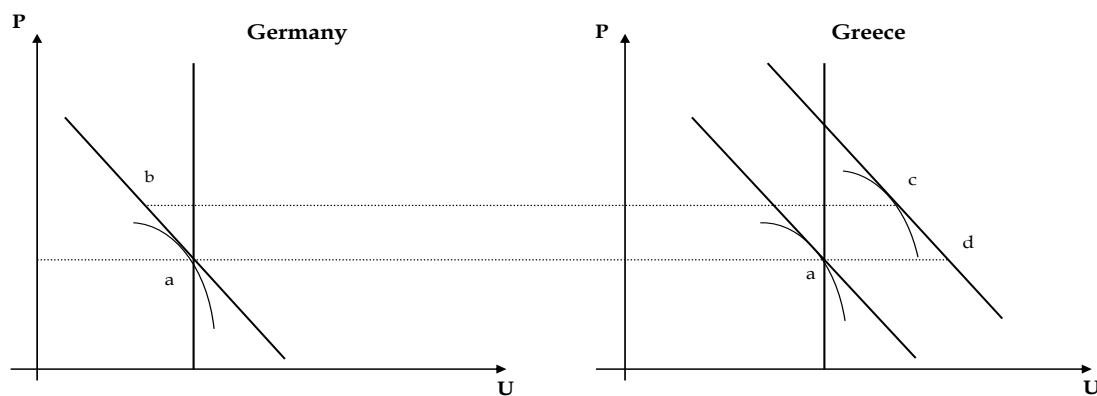

Source: De Grauwe, 2012

⁹¹ Βλ. αναλυτική παρουσίαση στο 6^ο Κεφάλαιο στις Ενότητες 6.1 και 6.3 της παρούσας ερευνητικής εργασίας

Επομένως, (για την καλύτερη κατανόηση, ξαναπαρουσιάζουμε τα Διαγράμματα 3.9 και 3.10 από την Ενότητα 3.3.1 του 3^{ου} Κεφαλαίου), μια μόνιμη ασύμμετρη διαταραχή στην Ζήτηση σε μια ΝΕ⁹² παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 7.2, με την μετατόπιση της καμπύλης Ζήτησης της Γερμανίας προς τα πάνω και της Ελλάδας προς τα κάτω. Οι συνέπειες αυτών των μετατοπίσεων είναι οι μεταβολές στο επίπεδο ισορροπίας του προϊόντος των δύο χωρών, κάτι το οποίο ερμηνεύεται και με ταυτόχρονη μείωση/αύξηση της Ανεργίας. Όταν μια ΝΕ δεν αποτελεί ΑΝΠ (Mundell, 1961, McKinnon, 1963, Kenen, 1969, Krugman, 1991, 1993, Melitz, 1995, 1996) και ο στόχος της Κεντρικής Τράπεζας είναι το χαμηλό επίπεδο Πληθωρισμού, σε αυτές τις δύο χώρες παρουσιάζεται πρόβλημα Προσαρμογής, το σύστημα οδηγείται σε παράλυση και η ΝΕ εμφανίζεται «Ατελής» (De Grauwe, 2012).

Διάγραμμα 7.3: Επίπεδα Ισορροπίας των Ρυθμών Πληθωρισμού

Source: De Grauwe, 1996

Συνεπώς, στην περίπτωση της παραπάνω ασύμμετρης διαταραχής η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips της Ελλάδας μετατοπίζεται προς τα δεξιά, ενώ της Γερμανίας παραμένει σταθερή⁹³ (Διάγραμμα 7.3). Αν η Ελλάδα δεν αποτελούσε μέλος της ΝΕ, θα ακολουθούσε ανεξάρτητη Νομισματική Πολιτική, (Επεκτατική Νομισματική Πολιτική), με σκοπό την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα η οικονομία να μετακινηθεί στο σημείο c. Ωστόσο, σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ή κοινού νομίσματος, όταν ο βασικός στόχος της Κεντρικής Τράπεζας είναι η συγκράτηση του Πληθωρισμού και η Νομισματική Πολιτική εφαρμόζεται (n-1), από κάποια ηγέτιδα χώρα (Γερμανία), η μετρίαση των επιπτώσεων της ασύμμετρης διαταραχής δεν μπορεί να επιτευχθεί, με αποτέλεσμα οι οικονομικές αρχές της αδύναμης χώρας (Ελλάδας) να υποχρεωθούν να μετακινήσουν την

⁹² Για μια αναλυτική παρουσίαση, βλ. στο 3^ο Κεφάλαιο και στις Ενότητες 3.1 και 3.3 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

⁹³ Υπενθυμίζουμε, όπως αποτυπώθηκε παραπάνω, πως στην βραχυχρόνια περίοδο οι «Καμπύλες Αδιαφορίας», ο ρυθμός Πληθωρισμού και το φυσικό ποσοστό Ανεργίας είναι πανομοιότυπα.

οικονομία στο σημείο d, με μεγαλύτερη αύξηση της Ανεργίας, μείωση του προϊόντος και επιδείνωση των ανισορροπιών (De Grauwe, 1996).

Αναμφισβήτητα, αυτή η πολιτική θα οδηγήσει σε οξεία αντιπαράθεση τις συμμετέχουσες χώρες με υπονόμευση της αξιοπιστίας του συστήματος. Πολύ σημαντικός παράγοντας ο οποίος προκύπτει από την αυξημένη ετερογένεια των κρατών-μελών είναι το πρόβλημα της «Υστέρησης⁹⁴» στην Ανεργία. Επομένως, σε περιπτώσεις ασύμμετρων διαταραχών, όταν δεν υπάρχει εναρμόνιση και σύγκλιση οικονομικών πολιτικών, διαπιστώνεται τρομερή δυσκολία από την Κεντρική Τράπεζα, στην σταθεροποίηση του προϊόντος και της Απασχόλησης και αναπόφευκτα οδηγείται σε παράλυση. Ταυτόχρονα, η ανάκτηση της χαμένης Ανταγωνιστικότητας, δημιουργεί μια εμμονή σε μια αποπληθωριστική πολιτική, όπου καταδικάζει την ΝΕ σε οικονομική δυσπραγία, αβεβαιότητα, υψηλή Ανεργία, ύφεση και οικονομική και κοινωνική αστάθεια. Αναμφίβολα, ο εξευρωπαϊσμός έχει τους δικούς του εγγενείς περιορισμούς, με την εισαγωγή κανόνων από τις Βρυξέλλες να μην λειτουργεί αυτόματα. Οι εσωτερικές αντιστάσεις είναι συχνά έντονες και αποτελεσματικές με τον δικό τους, εθνικό τρόπο (Τσοούκαλης, 2012). Στην Ευρώπη, υπάρχουν Θεσμικές «ακαμψίες» που εμποδίζουν την ικανότητα εναρμόνισης και σύγκλισης πολιτικών.

Ομολογουμένως, η Ατελής Αρχιτεκτονική του Ευρώ (€) όπως σκιαγραφήθηκε στην υποενότητα 3.3.1 του 3^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής εργασίας, δίχως την υιοθέτηση μηχανισμού αναδιανομής εισοδημάτων, δημιουργίας ENT και της λειτουργίας «Δανειστή Έσχατης Προσφυγής» από την ΕΚΤ, έχει προκαλέσει ασύμμετρες επιπτώσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Η Θεσμική ανεπάρκεια, στην πρόληψη της διόγκωσης των ασυμμετριών, δυστυχώς, έγινε ορατή όταν ξέσπασε η Οικονομική κρίση του Δυτικού κόσμου (2007-2008), με την εκχείλιση και εμβάθυνση της κρίσης στην Ευρωζώνη (2010), να αποτελεί την μεγαλύτερη απειλή τόσο για το Ευρώ (€) εγχείρημα, όσο και για την ανάπτυξη της Παγκόσμιας οικονομίας. Η ανάδυση διαρθρωτικών και δομικών αδυναμιών και ανεπαρκειών, αποτυπώθηκε στην εμφάνιση οικονομικών ανισορροπιών (κυρίως στα κράτη του Ευρώ (€) Νότου), με επιτακτική την ανάγκη άμεσων θεσμικών αλλαγών⁹⁵. Αναπόφευκτα, ζητήθηκε η συνδρομή του ΔΝΤ. Ήταν η πρώτη φορά που το ΔΝΤ παρείχε οικονομική και

⁹⁴ Όπως αναλύθηκε παραπάνω, «Υστέρηση της Ανεργίας» σημαίνει πως μια προσωρινή διαταραχή στην Ανεργία, όπου οφείλεται σε κάποια προσωρινή ύφεση, εξαιτίας των άκαμπτων μορφών των Αγορών Εργασίας μετατρέπεται σε μόνιμη διαταραχή. Στην περίπτωση που η Κεντρική Τράπεζα του συστήματος συμπεριφέρεται συντηρητικά, δηλαδή ασκώντας σταθεροποιητικές πολιτικές, το πρόβλημα της υστέρησης θα επιδεινωθεί. Αυτή η εξέλιξη θα οδηγήσει σε αδυναμία προσαρμογής και υψηλότερα ποσοστά Ανεργίας.

⁹⁵ Βλ. αναλυτικά στην Ενότητα 6.2 στο 6^ο Κεφάλαιο της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

τεχνική βοήθεια σε ανεπτυγμένες χώρες ΝΕ. Επιπροσθέτως, πρώτη φορά το ΔΝΤ συνεργαζόταν τόσο στενά με τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς. Αυτό το νέο πρότυπο συνεργασίας, το οποίο περιλαμβάνει διαδικασίες μετασχηματισμού, αναθεωρήσεων, αλλαγών, συμπληρώσεων και τροποποιήσεων των αντιλήψεων, εδράζεται στις κατευθυντήριες γραμμές των Διεθνών Οργανισμών, της δεκαετίας του 1990, (Washington Consensus, World Bank-market friendly strategy, OECD - social insurance strategy, OECD - Jobs strategy), οι οποίες επηρέασαν την αρχιτεκτονική της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οικοδομήθηκε, στοχεύοντας στην διασφάλιση της βιωσιμότητας της Ο-ΝΕ, την διόρθωση των ανισορροπιών, την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, θέτοντας τις βάσεις, τόσο για τις μελλοντικές σχέσεις ανάμεσα σε Διεθνείς και Περιφερειακούς θεσμούς, όσο και στην μετάλλαξη των Ευρώ (€) προτύπων (Pisany-Ferry, Sapir, Wolff - Bruegel, 2013). Η παραπάνω διαπίστωση, σκιαγραφείται στο νέο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της Ο-ΝΕ.

Ωστόσο, μεγάλο μέρος της αύξησης της έκθεσης στον Διεθνή Ανταγωνισμό που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, είναι στην πραγματικότητα, το αποτέλεσμα της Ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης (Begg, Draxter, Mortensen, 2008). Θεωρήθηκε απαραίτητο, πως η μετάβαση από την ΤΕ στην ΕΕΑ, τα κριτήρια της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992), οι διατάξεις του ΣΣΑ (1997, 2005) και η μετάβαση στην Ο-ΝΕ, έπρεπε να οικοδομηθούν στην βάση των κατευθυντήριων γραμμών και των αντιλήψεων των Διεθνών Οργανισμών, προκαλώντας έναν αρχικό μετασχηματισμό από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Απώτερος στόχος των διεθνών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των Διεθνών Οργανισμών, αποτελεί η επίτευξη σύγκλισης και εναρμόνισης, στο πλαίσιο της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας, όπου οι οικονομικές δυνάμεις ασκούν επιρροή στην τροποποίηση των δομών και των επιχειρηματικών πρακτικών των κρατών (Gilpin, 2002)⁹⁶. Περιλαμβάνοντας μια διαδικασία αυξημένης αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ των εθνικών οικονομιών, σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, παράλληλα, συμβάλλουν στην διαμόρφωση ενός εξωτερικού περιβάλλοντος το οποίο επηρεάζει την διαδικασία άσκησης οικονομικής πολιτικής. Δεν πρέπει να ξεχνούμε όμως, πως η Ευρωζώνη δεν είναι απλώς ένα σύστημα κανόνων και πολιτικών θεσμών. Είναι χώρος στον οποίο συνυπάρχουν διαφορετικές πολιτικές παραδόσεις, εμπειρίες, πρακτικές και πολιτισμικές μνήμες.

⁹⁶ Για μια αναλυτική παρουσίαση της επίδρασης των Διεθνών Θεσμών στην Παγκόσμια Οικονομία, Βλ. στο Θεωρητικό πλαίσιο του 1^{ου} Κεφαλαίου, στην υποενότητα 1.1.2 της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

7.3 Μελέτη Περίπτωσης 3 (Case Study):

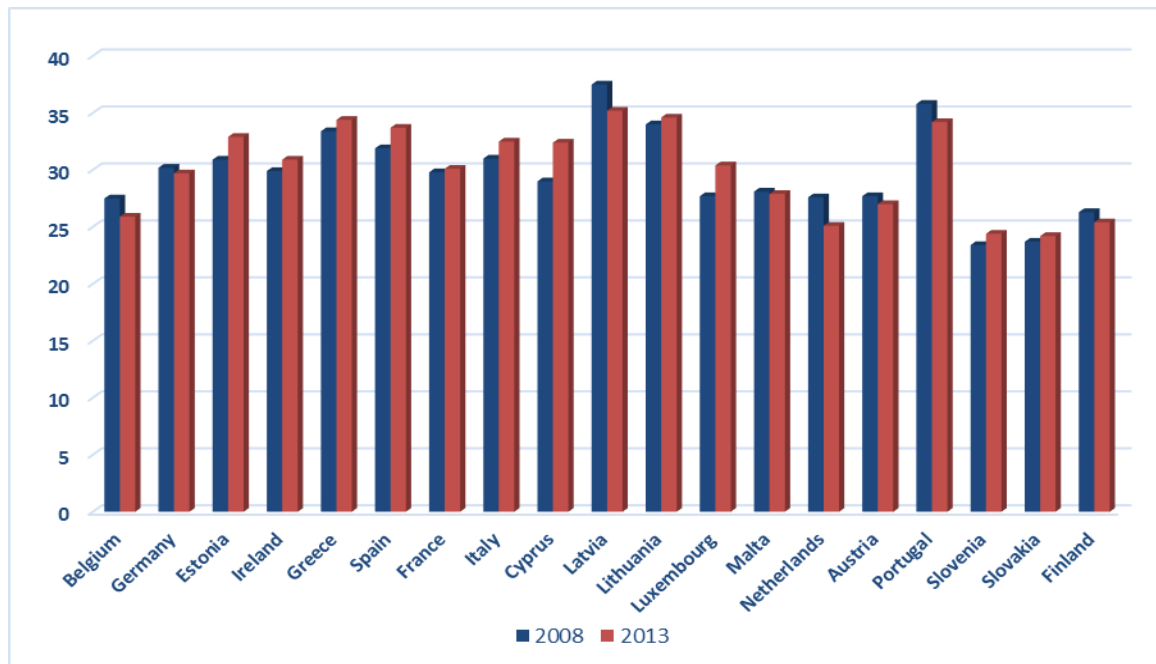
Ροπές και Τάσεις στην διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου

Όπως αποτυπώθηκε αναλυτικά στις Ενότητες 6.2 και 6.3 του 6^{ου} Κεφαλαίου της παρούσας ερευνητικής μελέτης, στοχεύοντας στην αποκατάσταση της χαμένης Ανταγωνιστικότητας στην Ευρωζώνη, κρίθηκε επιτακτική ανάγκη στις χώρες του Ευρώ (€) Νότου, στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών του νέου προτύπου συνεργασίας (EE-ΔΝΤ-ΕΚΤ), η δρομολόγηση μιας διαδικασίας «εσωτερικής υποτίμησης» (Argeitis, 2012). Βασικοί στόχοι αποτελούν: α) η μείωση των Δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του Δημοσίου χρέους σε διατηρήσιμα επίπεδα, β) η εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων προκειμένου οι οικονομίες να γίνουν περισσότερο αποτελεσματικές και ανταγωνιστικές και γ) η επίτευξη χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, σκοπεύοντας κυρίως στην επιστροφή των κρατών του Ευρώ (€) Νότου στις Χρηματοοικονομικές Αγορές (ΓΠΒ, Έκθεση 4^{ου} Τριμήνου 2013). Ωστόσο, οι οικονομικές πολιτικές της «εσωτερικής υποτίμησης», αναπόφευκτα, κατευθύνουν την Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωζώνη στον προσανατολισμό της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας, υιοθετώντας πολιτικές που έρχονται σε αντίθεση με την αντίληψη της ενίσχυσης της Ζήτησης, την τόνωση της Απασχόλησης, την εισοδηματική αναδιανομή και την ενίσχυση του κοινωνικού δικτύου ασφαλείας, προκειμένου τόσο την εξουδετέρωση των κοινωνικών κινδύνων, όσο και την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Το συμπέρασμα που εξάγεται, είναι η όξυνση της αβεβαιότητας και των προκλήσεων που αντιμετωπίζει το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό πρότυπο, με αρκετά κράτη-μέλη (ιδιαίτερα του Ευρώ (€) Νότου), να αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο κοινωνικής εκτροπής.

Δυστυχώς, οι πολιτικές οι οποίες οδηγούν στην συρρίκνωση της οργανωμένης κρατικής πρόνοιας, σηματοδοτούν πως ολοένα και περισσότεροι πολίτες στην Ευρωζώνη, καταλήγουν να βρίσκονται αντιμέτωποι με την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, όπως διαπιστώνεται σε πρόσφατη έκθεση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO, 2014). Η διάβρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, με την εμβάθυνση της οικονομικής κρίσης επιδεινώνεται, καθώς η αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων, όπως απεικονίζεται

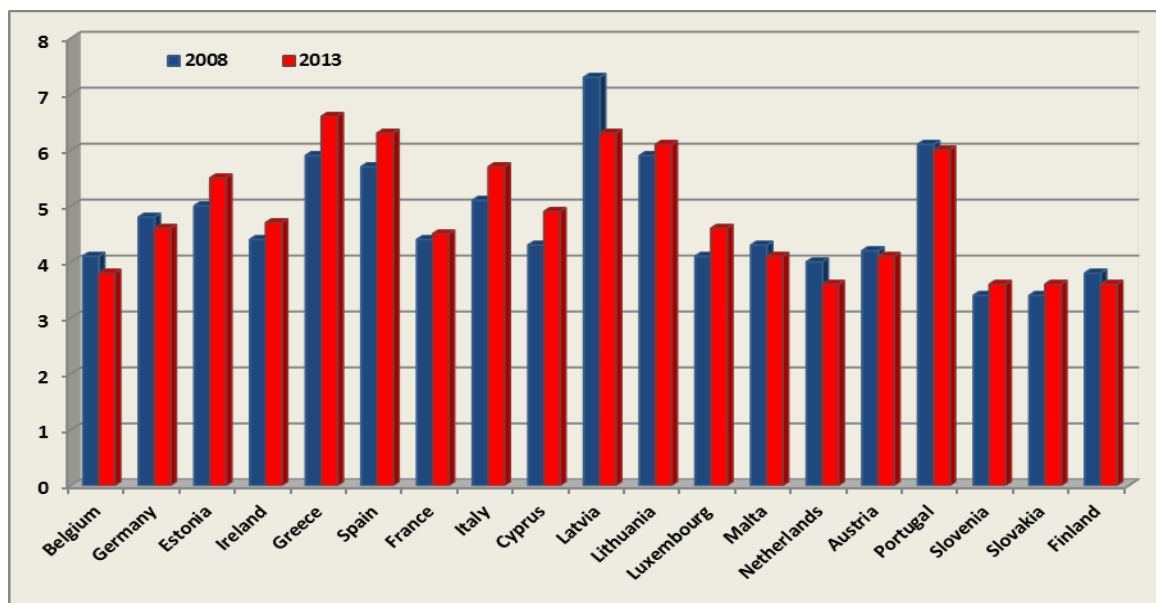
από τους δείκτες Gini (Διαγράμματα 7.4 & 7.6) και S80/S20⁹⁷ (Διάγραμμα 7.5) (ιδιαίτερα στα κράτη-μέλη του Ευρώ (€) Νότου), αλλάζει τους όρους του «Κοινωνικού Συμβολαίου».

Διάγραμμα 7.4: Δείκτης Gini, (2008 & 2013) στην Ευρωζώνη

Source: Eurostat

Διάγραμμα 7.5: Δείκτης S80/S20, (2008 & 2013) στην Ευρωζώνη

Source: Eurostat

⁹⁷ Οι περισσότερο διαδεδομένοι δείκτες εισοδηματικής ανισότητας, είναι ο δείκτης S80/S20, ο οποίος μετράει τον λόγο του εισοδήματος του πλουσιότερου πεμπτημορίου του πληθυσμού προς το εισόδημα του φτωχότερου πεμπτημορίου και ο δείκτης Gini που κυμαίνεται ανάμεσα στο 0, όταν όλα τα άτομα έχουν το ίδιο εισόδημα (πλήρης ισότητα) και 1 όταν το σύνολο του διαθέσιμου εισοδήματος κατέχει ένα άτομο (μέγιστη ανισότητα). Η ευαισθησία του δείκτη Gini είναι μεγαλύτερη προς το μέσο της κατανομής εισοδήματος, παρά προς τα άκρα

Διάγραμμα 7.6: Δείκτης Gini, (2008-2013) σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη⁹⁸

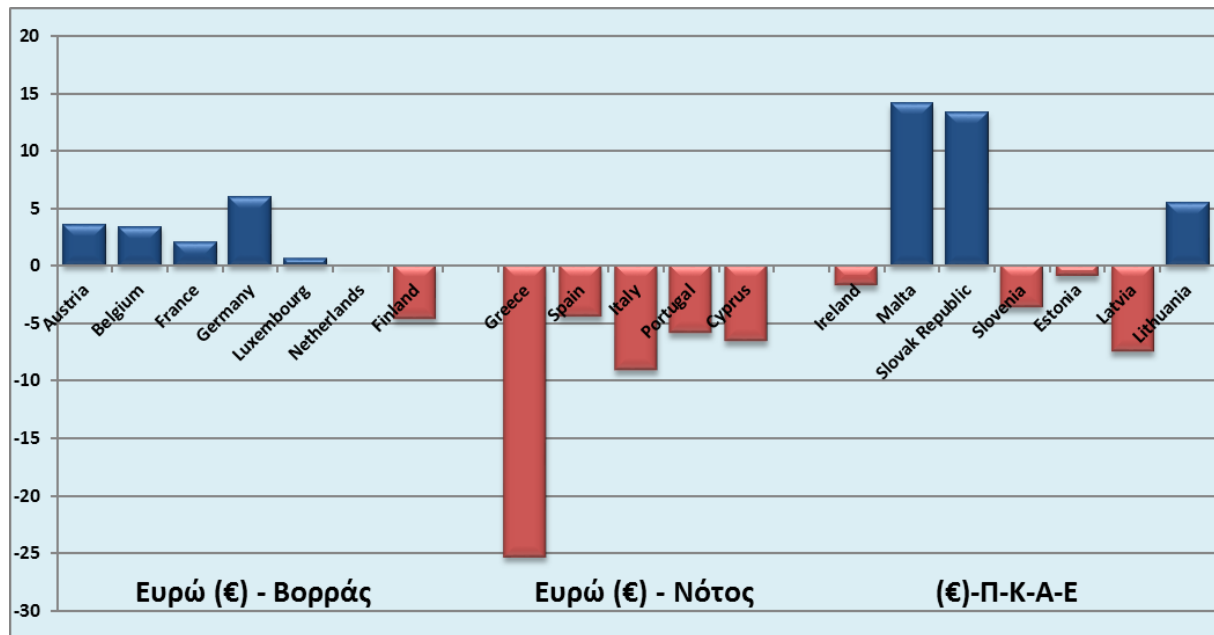
Source: Eurostat

Στην Ευρωζώνη, στο πλαίσιο των Δημοσιονομικών κανόνων (Δημοσιονομικό Σύμφωνο (2013), ΣΣΑ (1997, 2005)) οι μειώσεις σε κοινωνικά επιδόματα, δαπάνες για την υγεία και τις βασικές κοινωνικές υπηρεσίες δημιουργούν απειλή στα περισσότερα ευαίσθητα κοινωνικά στρώματα. Το εκρηκτικό μείγμα ενισχύεται από την υψηλή Ανεργία, τους χαμηλούς μισθούς και τους υψηλότερους φόρους, ενισχύοντας την φτώχεια και την κοινωνική περιθωριοποίηση. Τα επιτεύγματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου έχουν διαβρωθεί αλλάζοντας τους όρους του «Κοινωνικού Συμβολαίου» που οικοδομήθηκαν στην βάση μιας κοινωνικής Ευρώπης. Οι κοινωνικές ανισότητες, ως αποτέλεσμα της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, απειλούν πλέον σοβαρά την κοινωνική συνοχή, με ευρείες αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία. Το φαινόμενο των κοινωνικών ανισοτήτων εγείρει αμείλικτα ερωτήματα σχετικά με την ικανότητα των πολιτικών συστημάτων σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο να περιορίσουν τις ανισορροπίες και να ενισχύσουν την κοινωνική συνοχή όπως προβλέπει το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο. Οι σκληρές οικονομικές πολιτικές της «εσωτερικής υποτίμησης» που ασκούνται τα τελευταία χρόνια (2010-2014), συντελούν στην αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων, στην επιδείνωση της Ανεργίας (Διάγραμμα 7.9), στην πρωτοφανή μείωση του ΑΕΠ σε ορισμένες χώρες (Διάγραμμα 7.7) και στην εκτίναξη του Δημοσίου χρέους (Διάγραμμα 7.8), οδηγώντας σε εμβάθυνση της ύφεσης, στην

⁹⁸ Στην παρούσα Ενότητα της ερευνητικής εργασίας, στην Διαγραμματική απεικόνιση τα κράτη-μέλη του Ευρώ (€) Βορρά είναι οι, Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Φινλανδία, ενώ αντίστοιχα του Ευρώ (€) Νότου οι, Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Κύπρος, Ιρλανδία.

δοκιμασία του αποπληθωρισμού και παράλληλα στην όξυνση των οικονομικών ανισορροπιών στην Ευρωζώνη. Επιπροσθέτως, η ασάφεια αναφορικά με την εννοιολόγηση της Ευρωζώνης ως οικονομική, πολιτική και κοινωνική οντότητα, καθώς και η αδυναμία οικοδόμησης αντιλήψεων κοινής Ευρωπαϊκής ταυτότητας, δημιουργεί σημαντικές επιπτώσεις στο πεδίο της οικονομικής διακυβέρνησης (Begg, 2010).

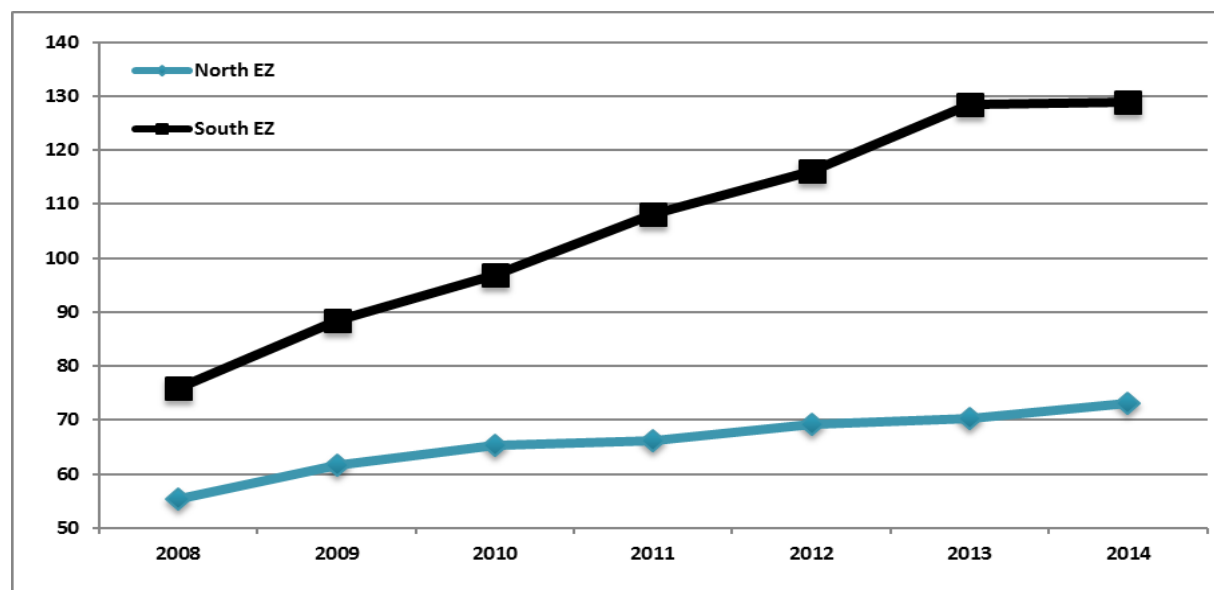
Διάγραμμα 7.7: Σωρευτικό ΑΕΠ, (2008-2014) στην Ευρωζώνη

Source: IMF, World Economic Outlook Database, October 2014

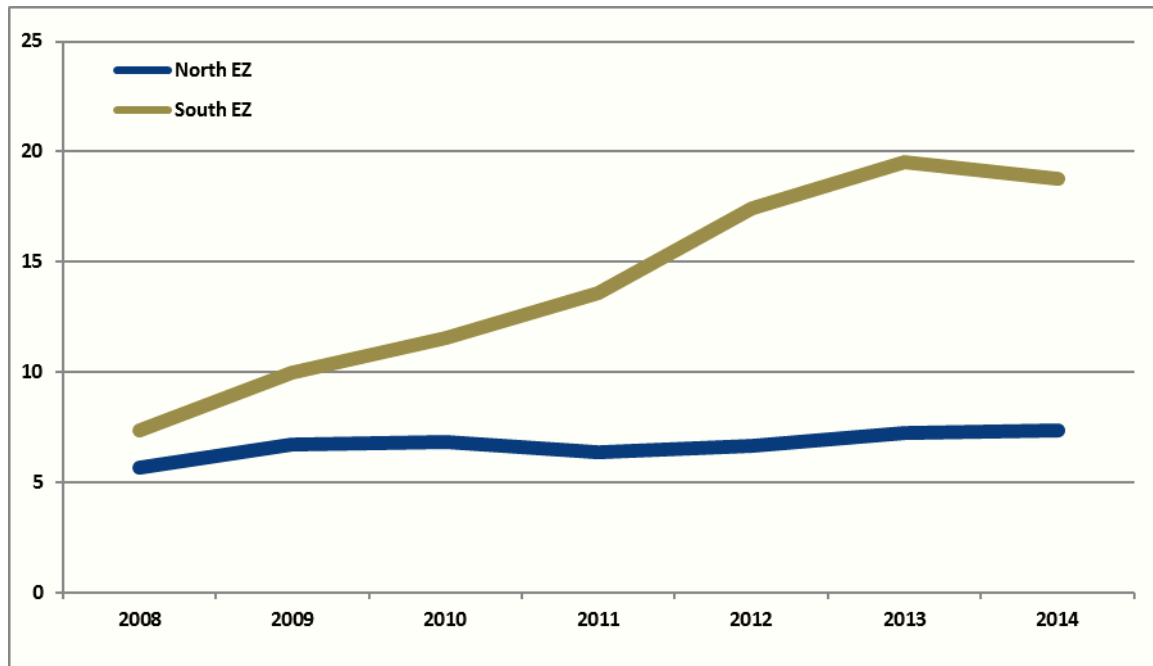
***Σημείωση: (€) - Π-Κ-Α-Ε: Περιφερειακής - Κεντρικής - Ανατολικής - Ευρωζώνης

Διάγραμμα 7.8: Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ), (2008-2014) σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη

Source: IMF, World Economic Outlook Database, October 2014 & AMECO

Διάγραμμα 7.9: Δείκτης Ανεργίας (% του συνόλου του Εργατικού Δυναμικού), (2008-2014) σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη

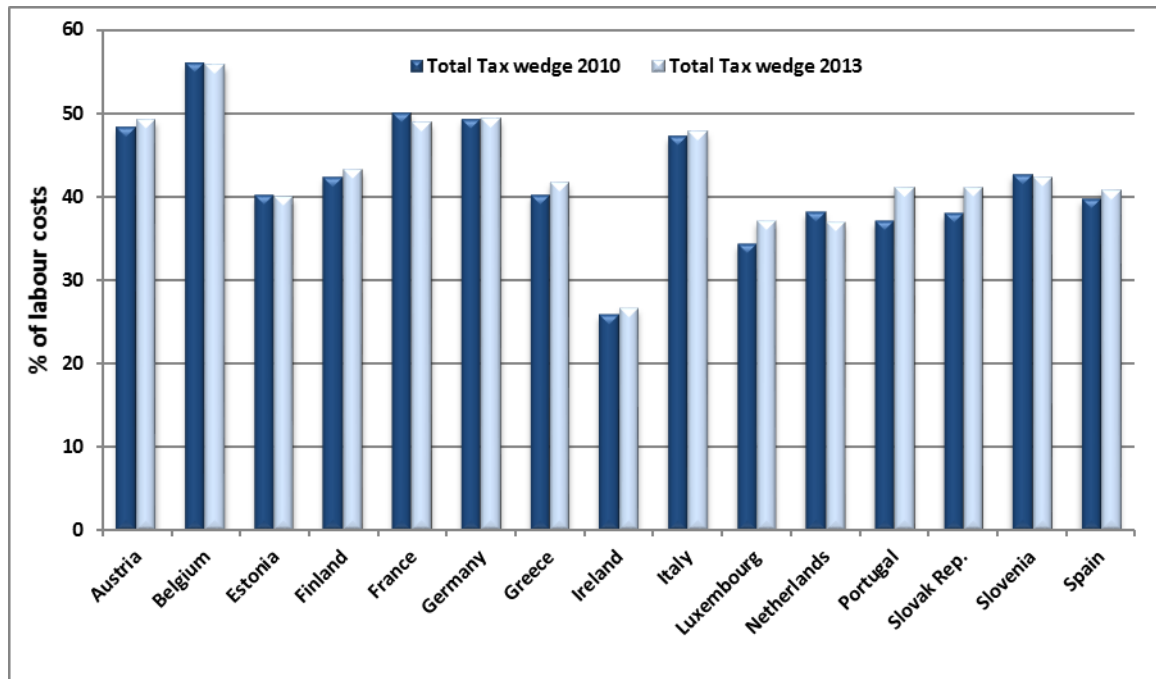

Source: IMF, World Economic Outlook Database, October 2014 & European Economy, Spring 2015

Είναι προφανές, πως όταν κάποια χώρα διανύει περίοδο Δημοσιονομικής προσαρμογής, προκειμένου να καθιστάται βιώσιμο το πρόγραμμα, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός κοινωνικού δικτύου ασφαλείας, στοχεύοντας στην εξασφάλιση Κοινωνικής Δικαιοσύνης (Blanchard-Cottarelli, 2014). Συγκεκριμένα, απαιτείται: α) να βασίζεται περισσότερο σε περικοπή δαπανών, παρά σε αύξηση της φορολογίας, β) να στηρίζεται σε Δημοσιονομικούς κανόνες και σαφείς στόχους για τις δαπάνες και γ) να είναι συμβατό με την Νομισματική Πολιτική, έτσι ώστε να χαρακτηριστεί επιτυχημένο. Οι πιθανότητες επιτυχίας ενός προγράμματος Δημοσιονομικής προσαρμογής, τείνουν να αυξάνονται όσο υπάρχει βελτίωση στη στόχευση των κοινωνικών παροχών (αναφορικά με την μείωση της φτώχειας) και γίνονται αποτελεσματικότερα όταν αυξάνονται οι δαπάνες σε προγράμματα ΕΠΑ, επαγγελματικής κατάρτισης και μείωσης φορολογικών συντελεστών, όπως για παράδειγμα του συντελεστή ΦΠΑ σε ένα καλάθι βασικών αγαθών, όπως τα τρόφιμα (Karlanoglou - Rapanos and Bardakas, 2014). Συνεπώς, η υποστήριξη των περισσότερο αδύναμων τμημάτων της κοινωνίας, σε περιόδους Δημοσιονομικής προσαρμογής, εκτός από την διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, αποτελεί ζωτικής σημασίας παράγοντα για την επιτυχία του προγράμματος, την διατηρήσιμη μείωση του Δημοσιονομικού ελλείμματος και την αποκλιμάκωση του Δημόσιου χρέους (ΓΠΒ, Έκθεση 4^ο Τριμήνου 2013).

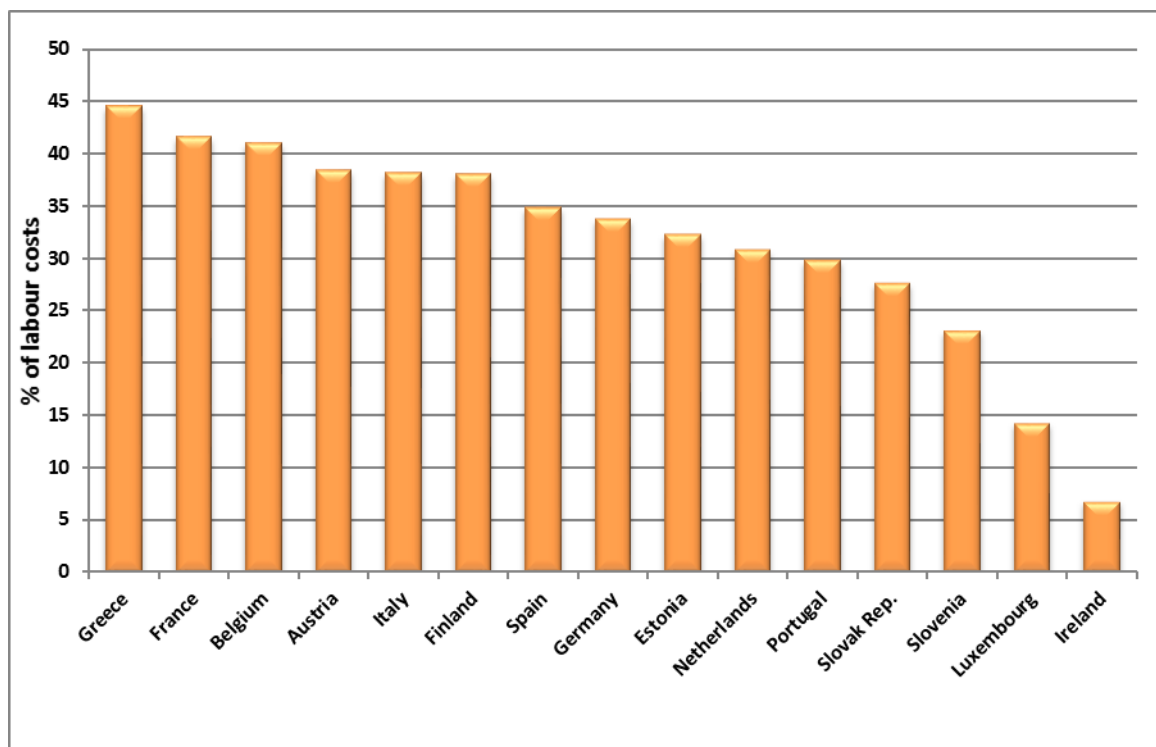
Ενδιαφέρον, παρουσιάζει η υπενθύμιση του De Grauwe (2010) για το «Παράδοξο του Fisher» (1932). Συγκεκριμένα, καθώς οι Κυβερνήσεις δέχονται πιέσεις από τους Οίκους Αξιολόγησης (εξαιτίας της υποβάθμισης της βαθμολογίας τους), που αποσκοπούν στην μείωση του Δημοσίου χρέους, η «απομόχλευση» του Ιδιωτικού χρέους καθίσταται αδύνατη. Η μείωση του χρέους του Ιδιωτικού τομέα είναι εφικτή, μόνο στην περίπτωση που οι Κυβερνήσεις είναι πρόθυμες να αυξήσουν το Δημόσιο χρέος. Επομένως, ο εξαναγκασμός της ταυτόχρονης μείωσης του Δημοσίου και του Ιδιωτικού χρέους, οδηγεί σε μια αυτοκαταστροφική δυναμική, δίχως τελικά να επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα (δηλαδή η μείωση του Δημοσίου και Ιδιωτικού χρέους), κατά συνέπεια, η οικονομία να οδηγείται σε ύφεση και αποπληθωρισμό. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τον Robert Barro, οι χώρες οι οποίες πλήττονται από υψηλό Δημόσιο χρέος, προκειμένου την άντληση περισσότερων φορολογικών εσόδων, αναπόφευκτα, θα κατευθύνουν την οικονομική πολιτική, στην μείωση των δαπανών και την αύξηση των φορολογικών συντελεστών, με δυσάρεστο αποτέλεσμα την αισθητή πτώση της οικονομικής ανάπτυξης. Η οδυνηρή εμπειρία των τελευταίων ετών στην Ευρωζώνη, επιβεβαιώνει τόσο την υπενθύμιση του De Grauwe, όσο και την άποψη του Barro, καθώς σε όλα τα κράτη μέλη παρατηρείται σημαντική αύξηση των φόρων, με ταυτόχρονη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης (Wyplosz, 2010). Συνεπώς, εξάγεται το συμπέρασμα πως απαιτείται αναμόρφωση του ισχύοντος Φορολογικού συστήματος υπέρ της αναδιανομής του εισοδήματος, που θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της Ευρωζώνης. Αξιοσημείωτο, είναι το γεγονός πως από το 2010 υπάρχει αυξητική τάση της Φορολογίας, όταν την ίδια περίοδο μειώνονται αισθητά μισθοί και συντάξεις και αυξάνεται η Ανεργία, στο πλαίσιο των πολιτικών της Δημοσιονομικής προσαρμογής. Το γεγονός αυτό, έχει οδηγήσει σε επιδείνωση των όρων διαβίωσης των πολιτών και έχει αποδυναμώσει τον κοινωνικό ιστό, ιδιαίτερα στον Ευρώ (€) Νότο. Τα παραπάνω αποτελέσματα, επιβεβαιώνει πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ (Taxing Wages 2014) (Διαγράμματα 7.10-7.11), όπου διαπιστώνεται υπέρ-φορολόγηση κυρίως στον Ευρώ (€) Νότο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες-μέλη. Συνεπώς, είναι πλέον γεγονός, σύμφωνα και με την πρόσφατη παραδοχή του ΔΝΤ (Ostry - Berg & Tsangarides, 2014), πως οι εισοδηματικές ανισότητες είναι άκρως επιζήμιες, υπονομεύουν την ανάπτυξη, την οικονομική και πολιτική σταθερότητα, την κοινωνική συνοχή και τις επενδύσεις.

Διάγραμμα 7.10: Tax wedge annual change between 2010 and 2013 as % of labour costs in EZ-15

Source: OECD

Διάγραμμα 7.11: Comparison of total tax wedge by family type (2013) as % of labour costs in EZ-15

Source: OECD

Η συμβατική σοφία του νέου προτύπου συνεργασίας είναι πως οι διεθνείς μετασχηματισμοί, υπό την ασφυκτική πίεση της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης, η εντατικοποίηση του Παγκόσμιου οικονομικού Ανταγωνισμού και η ταχεία ανάπτυξη νέων δρώντων στο Διεθνές σύστημα, υποχρεώνουν στην σύγκλιση των δομικών χαρακτηριστικών των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, με εξαφάνιση των εθνικών διαφορών στην διαχείριση των Οικονομικών, απαιτώντας από τις κοινωνίες την υιοθέτηση παρόμοιων Θεσμών, προτύπων και πρακτικών (Gilpin, 2002). Είναι προφανές, πως η επίτευξη σύγκλισης και εναρμόνισης είναι απαραίτητη για την μελλοντική βιωσιμότητα της Ευρωζώνης και την εξάλειψη της πολυμορφίας και της ποικιλομορφίας. Ωστόσο, κατόπιν της συνεργασίας των Ευρωπαϊκών και Διεθνών Θεσμών, στην οικοδόμηση του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της Ο-ΝΕ, παρατηρείται η τάση πως για την ταχύτερη προσαρμογή των δομών, η Ευρωζώνη μετασχηματίζεται βαθμιαία προς ένα Αγγλοσαξονικό-Φιλελεύθερο πρότυπο, με τον ρόλο της Αγοράς πιο κεντρικό και τις συστάσεις πολιτικής των Νεοκλασικών οικονομικών να καθοδηγούν τις δραστηριότητες της κοινωνίας. Αποτέλεσμα των παραπάνω, είναι ο μετασχηματισμός και η συρρίκνωση της οργανωμένης κρατικής πρόνοιας, με επιπτώσεις στην μετάλλαξη ολόκληρου του Ευρωπαϊκού κοινωνικού οικοδομήματος. Ομολογουμένως, παρατηρείται μια ροπή προς το Φιλελεύθερο σύστημα, διότι η οικοδόμησή του δεν διαμορφώνεται στο πλαίσιο των κοινωνικών θεσμών, αντικατοπτρίζοντας την όξυνση των ανισορροπιών μεταξύ των κρατών-μελών, όχι μόνο στο οικονομικό αλλά και στο κοινωνικό πεδίο, με διεύρυνση της διασπαστικής τάσης Οικονομικής Αποτελεσματικότητας και Κοινωνικής Δικαιοσύνης.

Όμως, όπως τόνιζε ο Adam Smith, καμία κοινωνία δεν είναι βιώσιμη και δεν επιτογχάνει προϋποθέσεις ανάπτυξης, αν η μεγάλη πλειονότητα των μελών της βρίσκεται σε άθλια κατάσταση. Κατά συνέπεια, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με το επιχείρημα του Polanyi (1944), για τον κίνδυνο διάβρωσης της συνεκτικότητας μιας κοινωνίας, όταν ένα αυτορρυθμιζόμενο σύστημα Αγορών, κυριαρχεί σε θεμελιώδεις κοινωνικές σχέσεις. Αντλώντας διδάγματα από το πεδίο της Οικονομικής Ιστορίας, μια αντίστοιχη κατάσταση την περίοδο πριν τον Β΄ Ευρωπαϊκό εμφύλιο, οδήγησε σε κοινωνική αστάθεια, ενισχύοντας τα Πολιτικά άκρα.

7.3.1 Οικονομική Αποτελεσματικότητα & Κοινωνική Δικαιοσύνη στην Ευρωζώνη

Στην άσκηση πολιτικής και την λήψη αποφάσεων, είναι εμφανής η διασπαστική τάση ανάμεσα στην Οικονομική Αποτελεσματικότητα και την Κοινωνική Δικαιοσύνη. Ο συνδυασμός επίτευξης υψηλής Ανταγωνιστικότητας και εσωτερικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, στοχεύοντας παράλληλα και στην Κοινωνική Δικαιοσύνη, δημιουργεί έντονες προκλήσεις (Τσούκαλης, 2007), καθώς η λειτουργία του κρατικού μηχανισμού έχει ενσωματωθεί στον μηχανισμό των Διεθνών Αγορών κεφαλαίου, καθιστώντας τον ευάλωτο στις ισχυρές πιέσεις για την συρρίκνωση των πολιτικών κοινωνικής συνοχής.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό πρότυπο, σχηματίζεται στην κατεύθυνση πως η αναγνώριση της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, πρέπει να συμβαδίζει με την ύπαρξη ρυθμιστικών κανόνων για την ελευθερία της οικονομίας της Αγοράς, συνακόλουθα με την ικανότητα οικονομικών και κοινωνιών στην προσαρμογή των οικονομικών, κοινωνικών και τεχνολογικών αλλαγών. Αξιοσημείωτο, παραμένει το γεγονός πως η οικονομική και κοινωνική αλληλεξάρτηση στο πλαίσιο της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης, έφερε την Ευρωζώνη αντιμέτωπη με πολλαπλούς κινδύνους: Σε οικονομικό επίπεδο α) την αύξηση των Μακροοικονομικών Ανισορροπιών μεταξύ Ευρώ (€) Βορρά-Νότου και β) την όξυνση του χάσματος Ανταγωνιστικότητας, ενώ αντίστοιχα σε κοινωνικό επίπεδο: α) την αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων β) την άνοδο των κοινωνικών κινδύνων και της φτώχειας, καθώς και γ) την αυξανόμενη τάση αποκλεισμού σε ανθρώπους, κοινότητες, περιφέρειες, εξαιτίας πολιτικών κοινωνικού ντάμπινγκ, απορρύθμισης και δημοκρατικού ελλείμματος, θέτοντας υπό απειλή την βιωσιμότητα του Ευρώ (€) οικοδομήματος. Η παραπάνω διαπίστωση στο κοινωνικό πεδίο, σκιαγραφείται από τα πρόσφατα αποτελέσματα του «Δείκτης Μιζέριας⁹⁹» (Πίνακας 7.1) με εμφανή την απεικόνιση των ανισορροπιών μεταξύ των κρατών-μελών.

⁹⁹ Σύμφωνα με τον «Δείκτη Μιζέριας», κάθε χώρα στοχεύει στην μείωση του Πληθωρισμού, της Ανεργίας, και των επιτοκίων δανεισμού, με ταυτόχρονη προσπάθεια της αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Μέσα από το άθροισμα των τριών συντελεστών, αφαιρώντας από έτος σε έτος την αύξηση του ΑΕΠ ανά κάτοικο, δημιουργείται ένας δείκτης, ο «Δείκτης Μιζέριας» ο οποίος κατατάσσει συνολικά 109 χώρες διεθνώς με βάση «την δυστυχία».

Πίνακας 7.1: Δείκτης Μιζέριας στην Ευρωζώνη (2013)

World Misery Index Scores - 2013			
Rank (Worst to Best)	Country	Misery Index Score	Largest Contributing Factor
11	Spain	36.9	Unemployment
13	Greece	35.9	Unemployment
21	Cyprus	28.7	Unemployment
33	Portugal	23.8	Unemployment
39	Ireland	22.4	Unemployment
45	Italy	20.4	Unemployment
53	Slovenia	17.8	Unemployment
58	Slovak Republic	17.1	Unemployment
64	Estonia	15.8	Unemployment
71	Finland	14.0	Unemployment
73	France	13.8	Unemployment
76	Belgium	13.4	Unemployment
77	Lithuania	13.4	Unemployment
81	Latvia	12.9	Unemployment
83	Netherlands	11.9	Unemployment
93	Luxembourg	10.8	Unemployment
97	Malta	10.0	Unemployment
98	Germany	9.1	Unemployment
99	Austria	9.0	Unemployment

Source: World Bank, Economic Intelligence unit (EIU), IMF

Το έλλειμμα Κοινωνικής Δικαιοσύνης, αποτυπώνεται και στην διεύρυνση της κοινωνικής διαίρεσης μεταξύ Ευρώ (€) Βορρά-Νότου (Διάγραμμα 7.12), όπως περιγράφεται από τον Ευρωπαϊκό δείκτη Κοινωνικής Δικαιοσύνης, συνιστώντας απειλή για το οικοδόμημα της Ευρώ (€) Οικονομικής και Πολιτικής ολοκλήρωσης (Bertelsmann, 2014b). Ο Ευρωπαϊκός δείκτης Κοινωνικής Δικαιοσύνης εξετάζει έξι (6) πεδία στην βάση τριανταπέντε (35) κριτηρίων. Τα πεδία αυτά είναι α) η αποτροπή της φτώχειας (Διάγραμμα 7.13), β) η πρόσβαση στην Εκπαίδευση, γ) η πρόσβαση στην Αγορά Εργασίας (Διάγραμμα 7.14), δ) η πρόσβαση στην Υγεία (Διάγραμμα 7.15), ε) η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών και στ) η κοινωνική συνοχή με την αντιμετώπιση των διακρίσεων (Διάγραμμα 7.16). Η διεύρυνση του κοινωνικού χάσματος, το έλλειμμα κοινωνικών εγγυήσεων και των ευκαιριών κοινωνικής συμμετοχής, παράλληλα με τον οικονομικό κατακερματισμό μεταξύ Ευρώ (€) Βορρά και Νότου, δημιουργεί αντίστοιχα κατακερματισμό στο εσωτερικό των κοινωνιών, κοινωνικό-οικονομική απόκλιση, με αύξηση της εισοδηματικής ανισότητας. Οι εξελίξεις αυτές,

συνεπάγονται σημαντικές επιπτώσεις στις μελλοντικές προοπτικές ανάπτυξης των Ευρώ (€) οικονομιών, καθώς και στην βιωσιμότητα της χρηματοδότησης κοινωνικών πολιτικών. Η οικονομική ανάπτυξη είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων επιπτώσεων της κρίσης, αλλά και για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας, παράλληλα με την αντιμετώπιση των κοινωνικών και πολιτικών κινδύνων (Pagoulatos, 2014).

Διάγραμμα 7.12: Ευρωπαϊκός Δείκτης Κοινωνικής Δικαιοσύνης, (2008 & 2014)

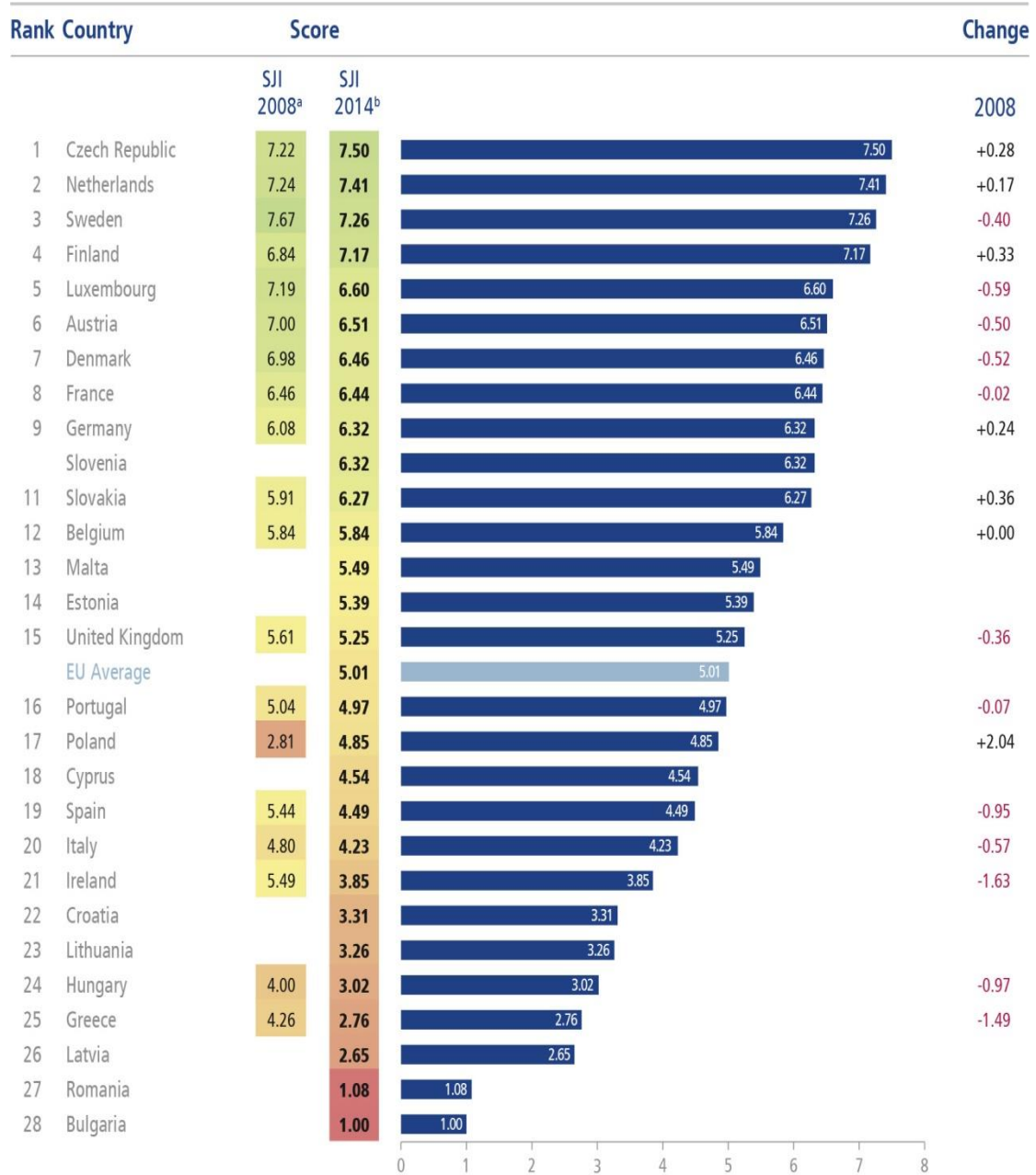

Source: Own calculations (Data used for constructing the index refer to the periods a: 2005-2008, b: 2011-2013).

Bertelsmann Stiftung

Διάγραμμα 7.13: Αποτροπή της Φτώχειας στην Ευρωζώνη και την ΕΕ, (2008 & 2014)

Poverty Prevention

Source: Own calculations based on Eurostat Online Database (data refer to a: 2007; b: 2012, 2013).

Bertelsmann Stiftung

Διάγραμμα 7.14: Πρόσβαση στην Αγορά Εργασίας στην Ευρωζώνη και την ΕΕ, (2008 & 2014)

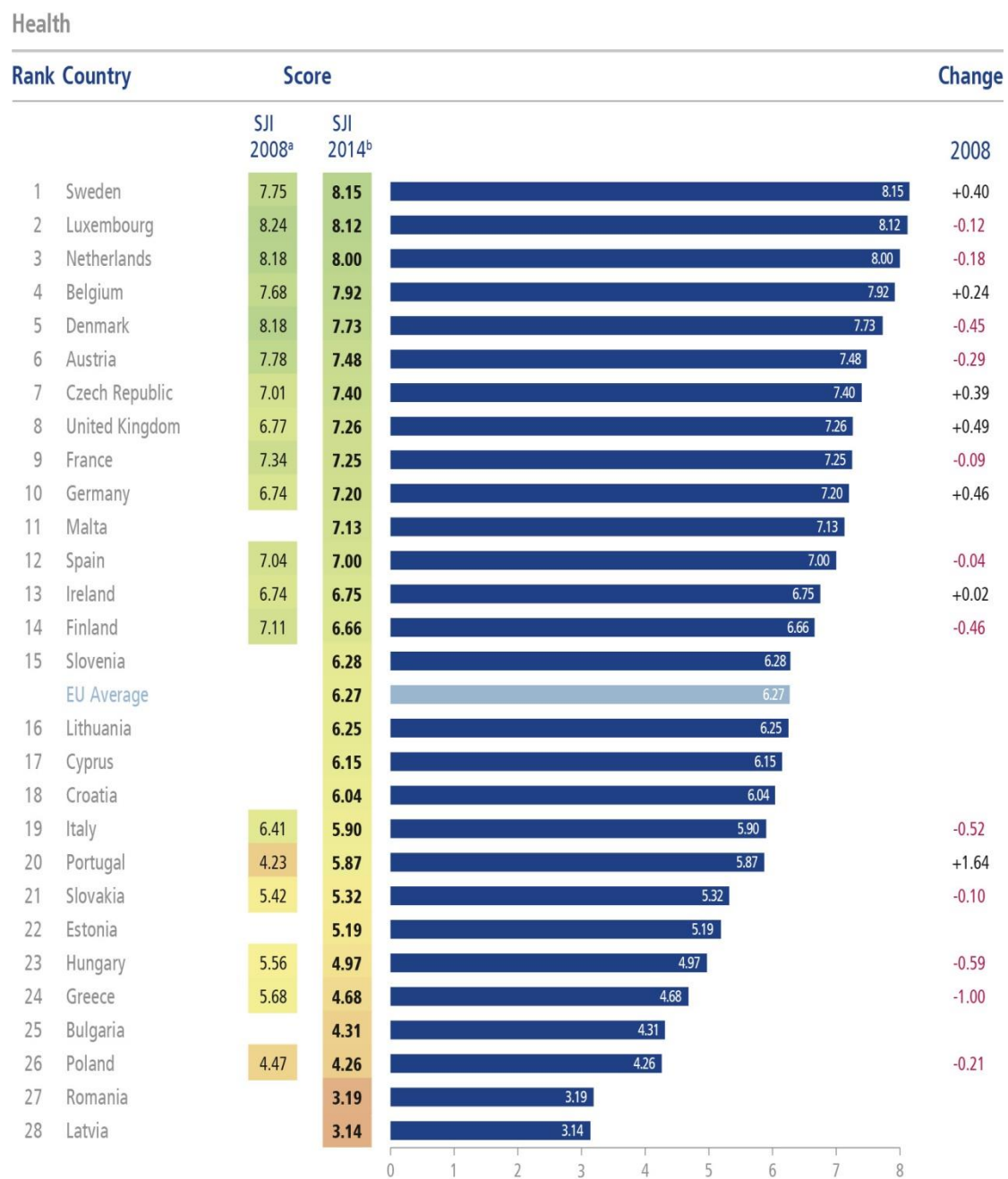
Access to Labor Market

Source: Own calculations (Data used for constructing this composite indicator refer to the periods a: 2005-2008, b: 2011-2013).

Bertelsmann Stiftung

Διάγραμμα 7.15: Πρόσβαση στην Υγεία στην Ευρωζώνη και την ΕΕ, (2008 & 2014)

Source: Own calculations (Data used for constructing this composite indicator refer to the periods a: 2005-2008, b: 2011-2013).

Bertelsmann Stiftung

Διάγραμμα 7.16: Κοινωνική συνοχή & αντιμετώπιση των διακρίσεων στην Ευρωζώνη και την ΕΕ, (2008 & 2014)

Social Cohesion and Non-discrimination

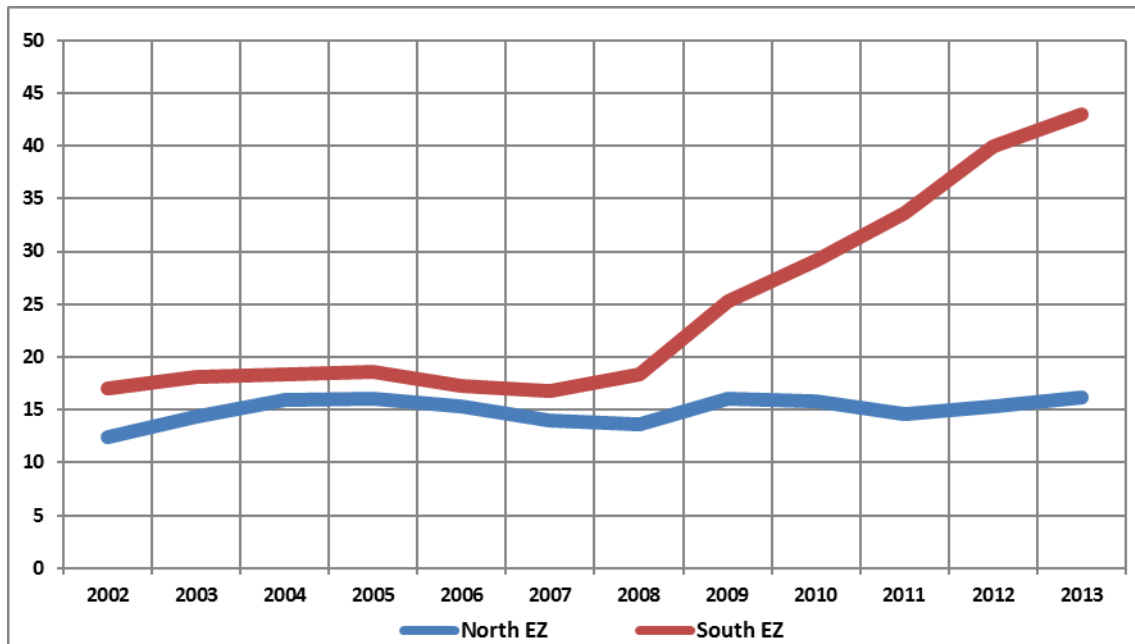

Source: Own calculations (Data used for constructing this composite indicator refer to the periods a: 2005-2007, b: 2011-2013).

Bertelsmann Stiftung

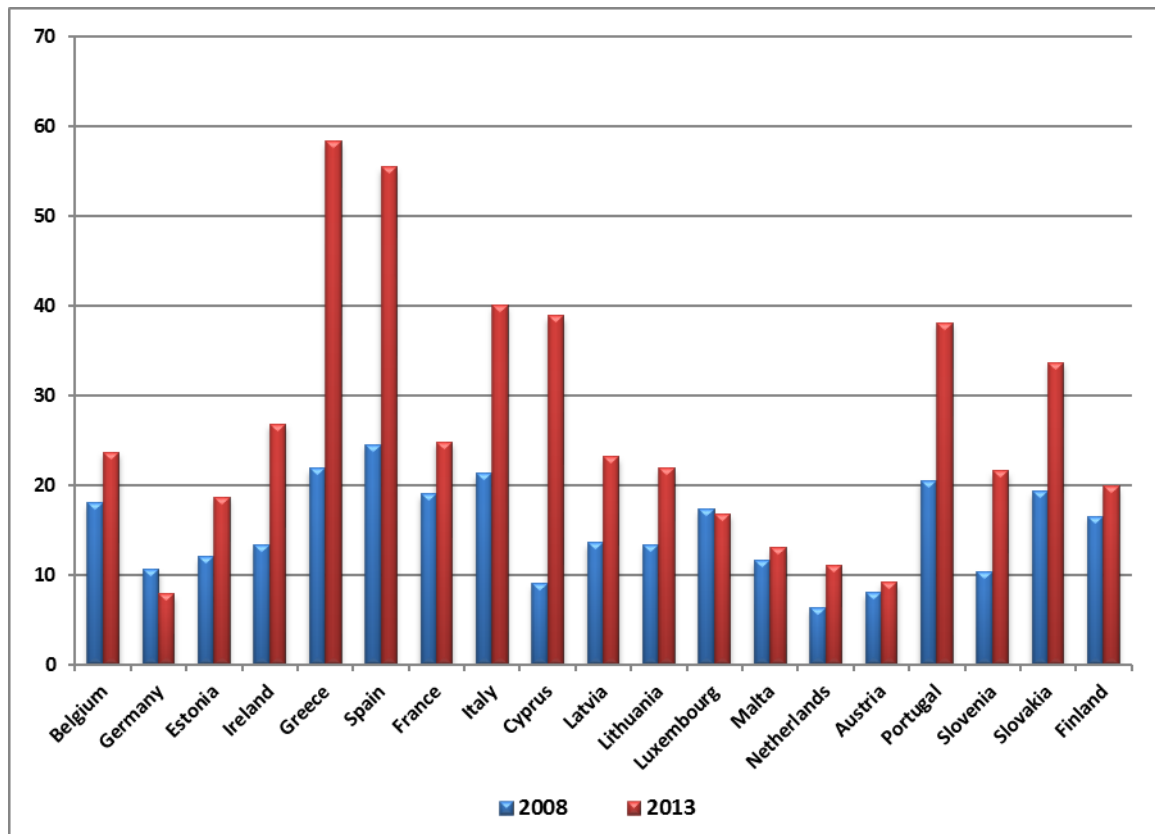
Επιπροσθέτως, δεν πρέπει να υποτιμάται το γεγονός πως η όξυνση της κοινωνικής ανισορροπίας κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης, περιγράφεται και στην κοινωνική αδικία μεταξύ των γενεών (Διαγράμματα 7.17-7.18) κάτι το οποίο αποτυπώνεται, τόσο στα μεγέθη των ποσοστών Ανεργίας στους νέους, μεταξύ 15-24 ετών, με εμφανείς τις τάσεις κοινωνικών εντάσεων και απώλειας εμπιστοσύνης, όσο και στην ραγδαία αύξηση του ποσοστού, στην ίδια ηλικιακή ομάδα, που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (Unicef, 2014) (Διάγραμμα 7.19).

Διάγραμμα 7.17: Δείκτης Ανεργίας των Νέων - (%) του ενεργού πληθυσμού στην ίδια ηλικιακή ομάδα (15-24) σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη

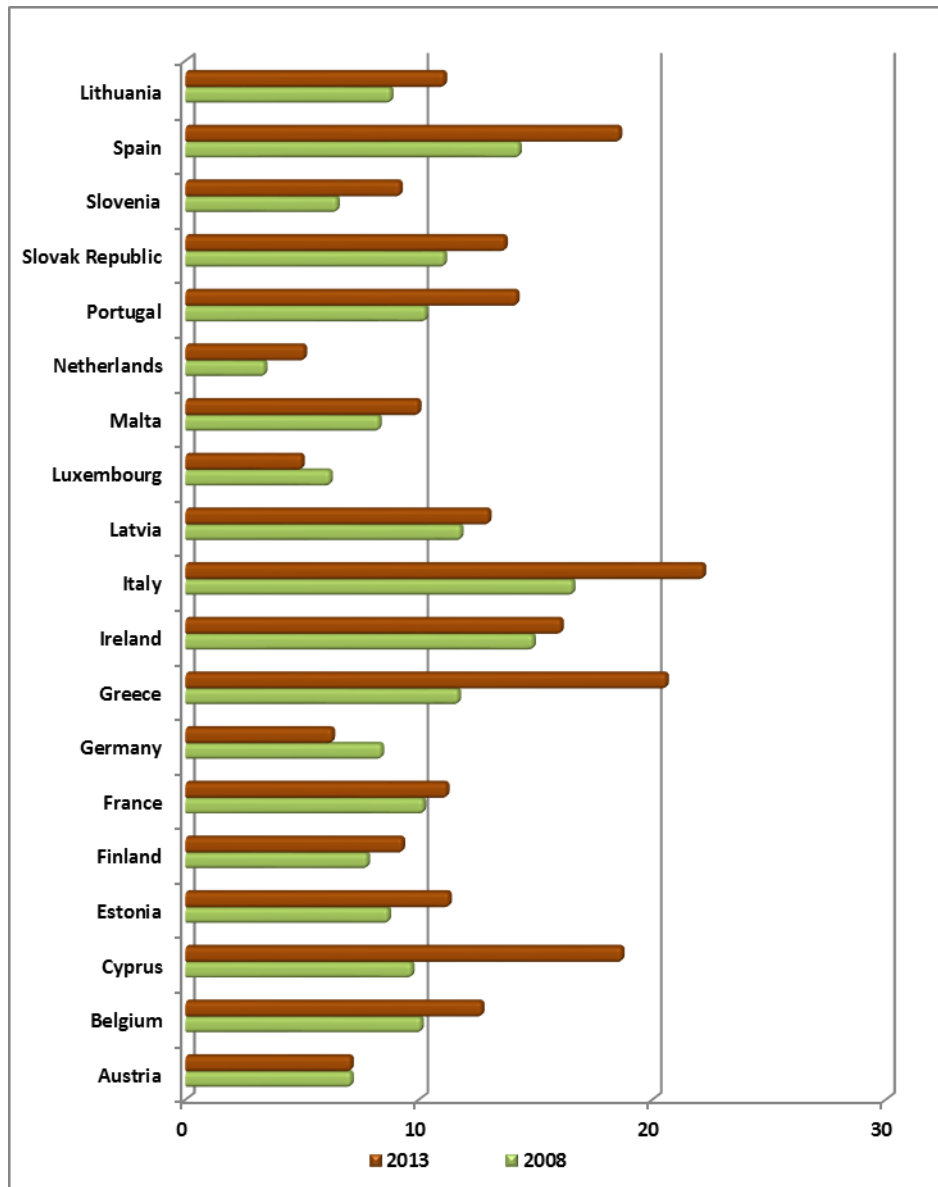
Source: Eurostat

Διάγραμμα 7.18: Δείκτης Ανεργίας των Νέων - (%) του ενεργού πληθυσμού στην ίδια ηλικιακή ομάδα (15-24) στην Ευρωζώνη, (2008 & 2013)

Source: Eurostat

Διάγραμμα 7.19: Νέοι στην Ηλικιακή Ομάδα (15-24) εκτός Εκπαίδευσης, Απασχόλησης & Κατάρτισης (%), (2008 & 2013) στην Ευρωζώνη

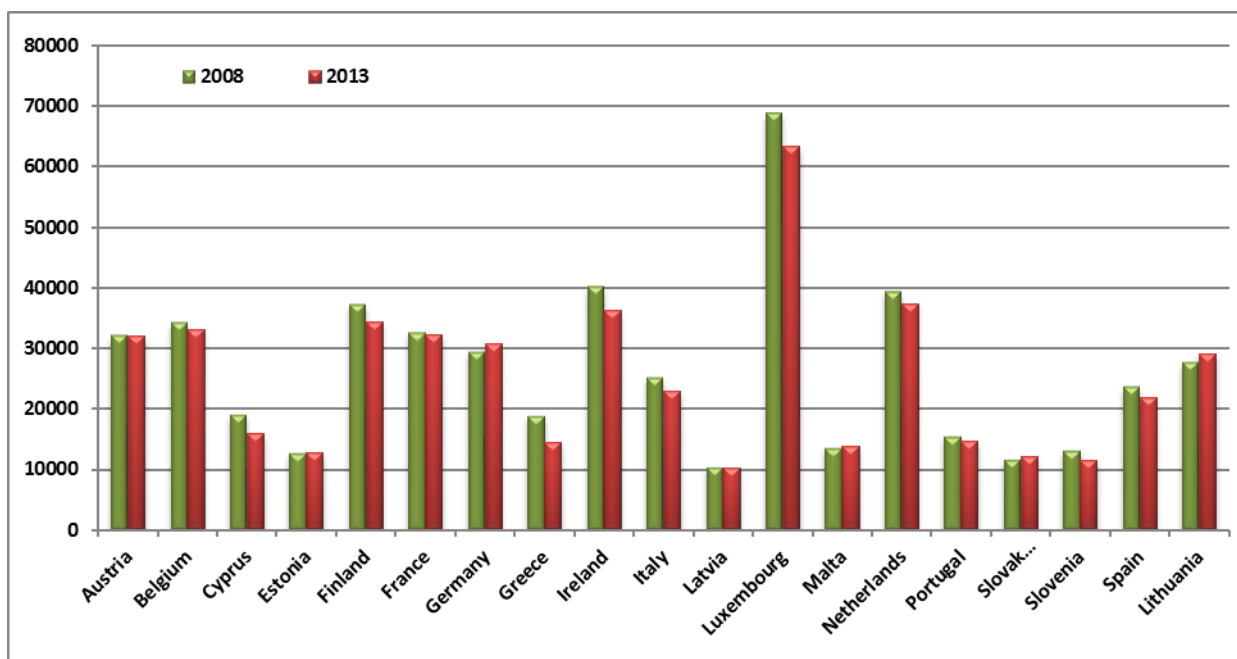
Source: UNICEF 2014

Ομολογουμένως, το ζήτημα της Κοινωνικής Δικαιοσύνης πρέπει να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην οικοδόμηση της μελλοντικής Ευρωπαϊκής Κοινωνικής πολιτικής. Είναι εμφανές, πως χρειάζεται η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής η οποία θα περιλαμβάνει, μια συνεκτική πολιτική, προκειμένου την καταπολέμηση της κοινωνικής αδικίας, διαμέσου προωθητικών πολιτικών ανάπτυξης (Bertelsmann, 2014b). Οι προκλήσεις οι οποίες παρουσιάζονται δεν αφορούν απλά το γεγονός της οικοδόμησης μιας καινούριας προνοιακής Αρχιτεκτονικής, αλλά τον επαναπροσδιορισμό της Οικονομικής και Κοινωνικής Πολιτικής, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στο νέο περιβάλλον μετά το πέρας της

οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη. Απαιτείται δυναμική ανανέωση, προκειμένου να προσαρμοστούν καλύτερα στις κοινωνικές προκλήσεις και τους οικονομικούς περιορισμούς.

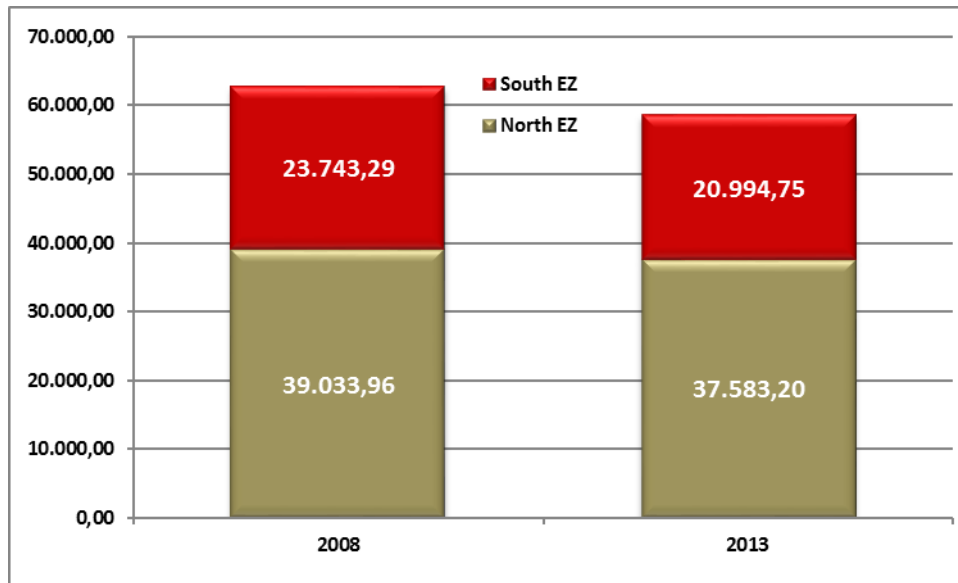
Επίσης, επιβάλλεται η αντιμετώπιση των διαφωνιών και της διαίρεσης, που προκύπτουν από τον βαθμό οικονομικής ευημερίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Αγοράς. Οι επίμονες διαφορές των κρατών-μελών σχετικά με το σημείο ισορροπίας και την έκταση της παρέμβασης των πολιτικών της Ευρωζώνης, προκειμένου να καθοριστεί ο βαθμός ισορροπίας, δημιουργεί τριβές σε θέματα πολιτικής (Nugent, 2010). Τα παραπάνω, διαπιστώνονται σε πρόσφατη μελέτη του Ιδρύματος Bertelsmann (2014a), σύμφωνα με την οποία οι χώρες του Ευρώ (€) Βορρά, έχουν αποκομίσει περισσότερα οφέλη από την ένταξή τους στην ΕΕΑ, κάτι το οποίο αποτυπώνεται στην αύξηση του κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (Διάγραμμα 7.20). Όπως επισημαίνει το Ίδρυμα, ο βαθμός ενσωμάτωσης μιας χώρας στην ΕΕΑ καθορίζει την ανάπτυξη της οικονομίας της, υπογραμμίζοντας πως οι χαμηλές αυξήσεις στο κατά Κεφαλήν ΑΕΠ στον Ευρώ (€) Νότο (Διάγραμμα 7.21), δεν αποτελούν πρωταρχικά αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, αλλά επιτάχυναν προς το χειρότερο μια κατάσταση η οποία προϋπήρχε. Σύμφωνα με την έρευνα, αιτία των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης του κατά Κεφαλήν ΑΕΠ, είναι οι ανεπαρκείς επιτυχίες στην προσπάθεια ενσωμάτωσης των χωρών του Νότου στην ΕΕΑ ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Διάγραμμα 7.20: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, (constant prices 2008 & 2013)

Source: IMF, World Economic Outlook Database, October 2014

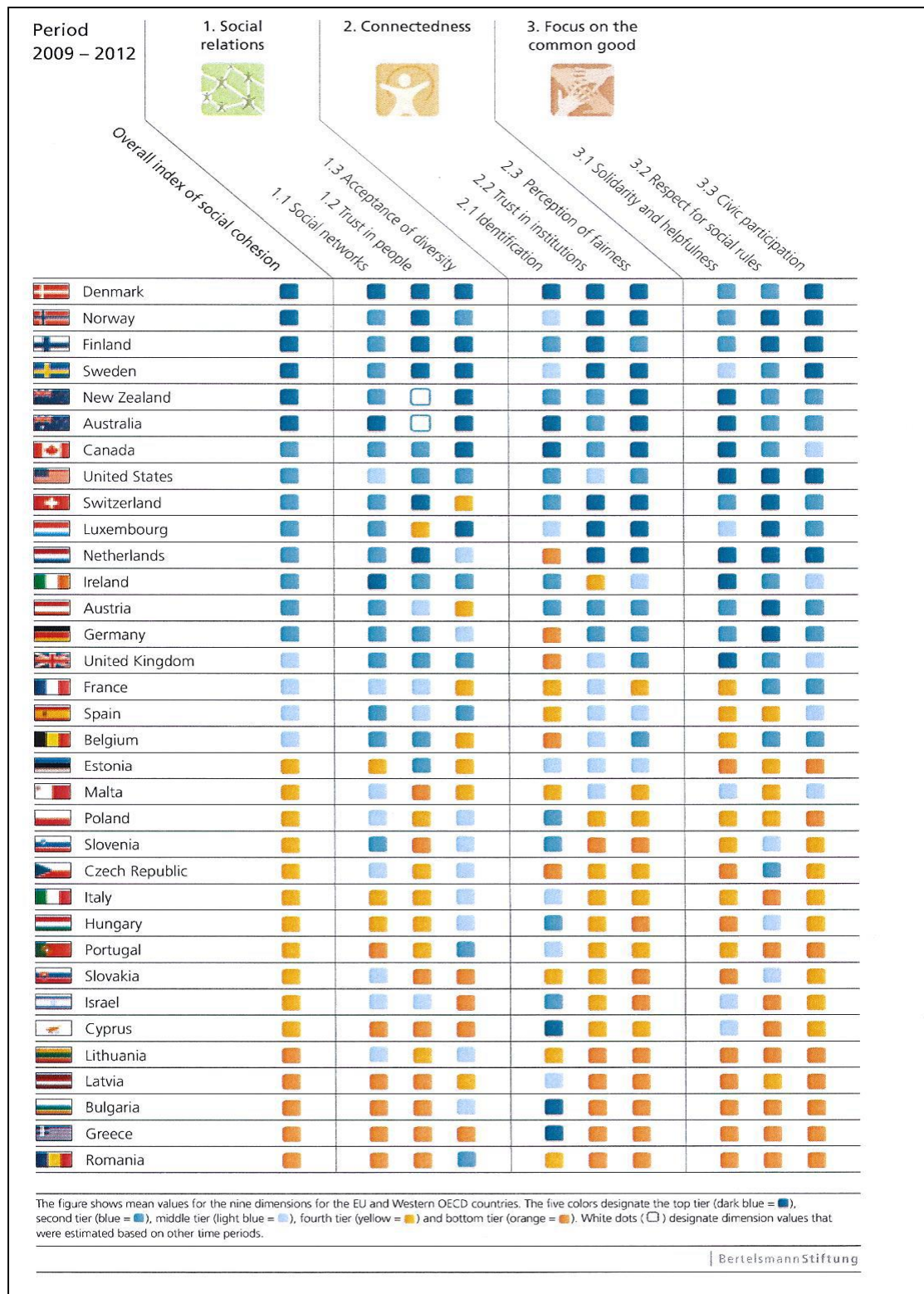
Διάγραμμα 7.21: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ σε επιλεγμένες χώρες στην Ευρωζώνη, (Ευρώ (€) Βορράς-Νότος) (constant prices 2008 & 2013)

Source: IMF, World Economic Outlook Database, October 2014

Οι διαφορές οι οποίες αποτυπώνονται στο κατά Κεφαλήν ΑΕΠ, μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, αποτελούν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα στην διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Σύμφωνα με έκθεση του ιδρύματος Bertelsmann (2014c), όπου περιγράφεται ο δείκτης Κοινωνικής Συνοχής (Πίνακας 7.2), διαπιστώνεται πως οι τρεις κυριότεροι Κοινωνικό-Οικονομικοί παράγοντες οι οποίοι προσδιορίζουν την κοινωνική συνεκτικότητα, είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), οι εισοδηματικές ανισότητες, όπως αποτυπώνονται από τους συντελεστές Gini και S80/S20 και το επίπεδο της ανάπτυξης. Όσο μεγαλύτερο είναι το ΑΕΠ κάποιου κράτους-μέλους, τόσο υψηλότερη είναι η κοινωνική συνοχή. Οι εισοδηματικές ανισότητες, παρουσιάζουν αντίστροφη συσχέτιση με την κοινωνική συνοχή, με αποτέλεσμα η μεγαλύτερη ανισότητα ανάμεσα στις κοινωνίες, να δημιουργεί τάσεις μικρότερης συνεκτικότητας. Επιπροσθέτως, το υψηλό επίπεδο ανάπτυξης που παρουσιάζει κάποιο κράτος-μέλος, με βάση τον Δείκτη γνώσης, σχετίζεται με υψηλή κοινωνική συνοχή. Στον Πίνακα 7.2 περιγράφεται η συγκριτική αποτόπωση της κοινωνικής συνοχής στην ΕΖ και την ΕΕ-28 τα έτη 2009-2012, με εμφανείς τις εικόνες κοινωνικής διαίρεσης μεταξύ Ευρώ (€) Βορρά-Νότου.

Πίνακας 7.2: Comparison of social cohesion (2009-2012) in selected countries (EZ, EU-28 & OECD)

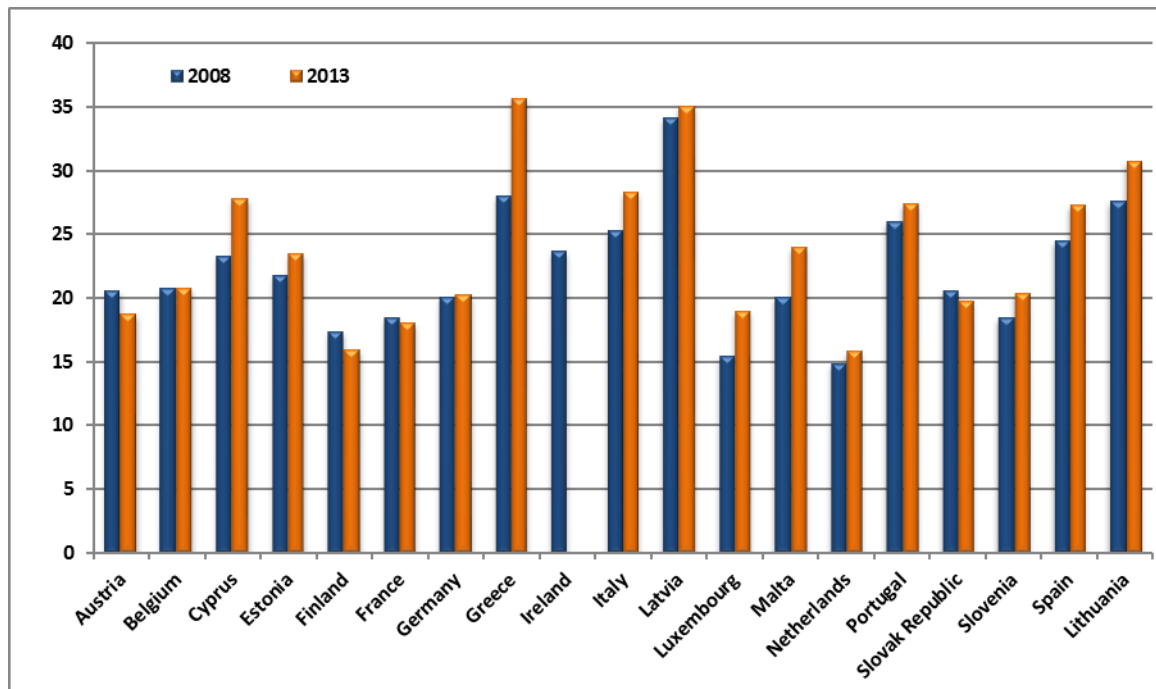
Αναμφισβήτητα, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο δημιουργεί αλληλεπίδραση στην Ανταγωνιστικότητα, την Οικονομική Αποτελεσματικότητα, την καινοτομία, την οικονομία της γνώσης, την υγεία την παιδεία, την Κοινωνική Δικαιοσύνη. Επομένως, καθίσταται προφανές, πως επηρεάζει τους στόχους της οικονομικής πολιτικής, τις κοινωνικές σχέσεις, τους πολιτισμικούς Θεσμούς (Aiginger-Guger, 2007). Όπως απεικονίζεται παρακάτω (Πίνακας 7.3, Διάγραμμα 7.22), οι αυξανόμενες οικονομικές ανισορροπίες εντός των κρατών-μελών, έχουν οξύνει τις ομάδες του πληθυσμού σε αρκετές χώρες που βρίσκονται στον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, με σοβαρές επιπτώσεις στην κοινωνική συνεκτικότητα.

Πίνακας 7.3: Πληθυσμός σε Κίνδυνο Φτώχειας & Κοινωνικού Αποκλεισμού ανά ηλικιακή ομάδα στην Ευρωζώνη (2012) (% Συνολικού Πληθυσμού)

Country	Total	Children (0-17)	Adults (18-64)	Elderly (65 years & over)
Spain	28,2	33,8	29,7	16,6
Greece	34,6	35,4	37,7	23,5
Cyprus	27,1	27,5	25,8	33,4
Portugal	25,3	27,8	25,5	22,1
Ireland				
Italy	29,9	33,8	30,4	25,2
Slovenia	19,6	16,4	19,7	22,8
Slovak Republic	20,5	26,6	19,9	16,3
Estonia	23,4	22,4	24,2	21,8
Finland	17,2	14,9	17,3	19,5
France	19,1	23,2	19,8	11,1
Belgium	21,6	23,1	21,6	19,6
Lithuania	32,5	31,9	31,7	35,7
Latvia	36,2	40,0	35,9	33,7
Netherlands	15,0	16,9	16,5	6,2
Luxembourg	18,4	24,6	18,8	6,1
Malta	23,1	31,0	21,1	22,3
Germany	19,6	18,4	21,2	15,8
Austria	18,5	20,9	18,4	16,2

Source: Eurostat

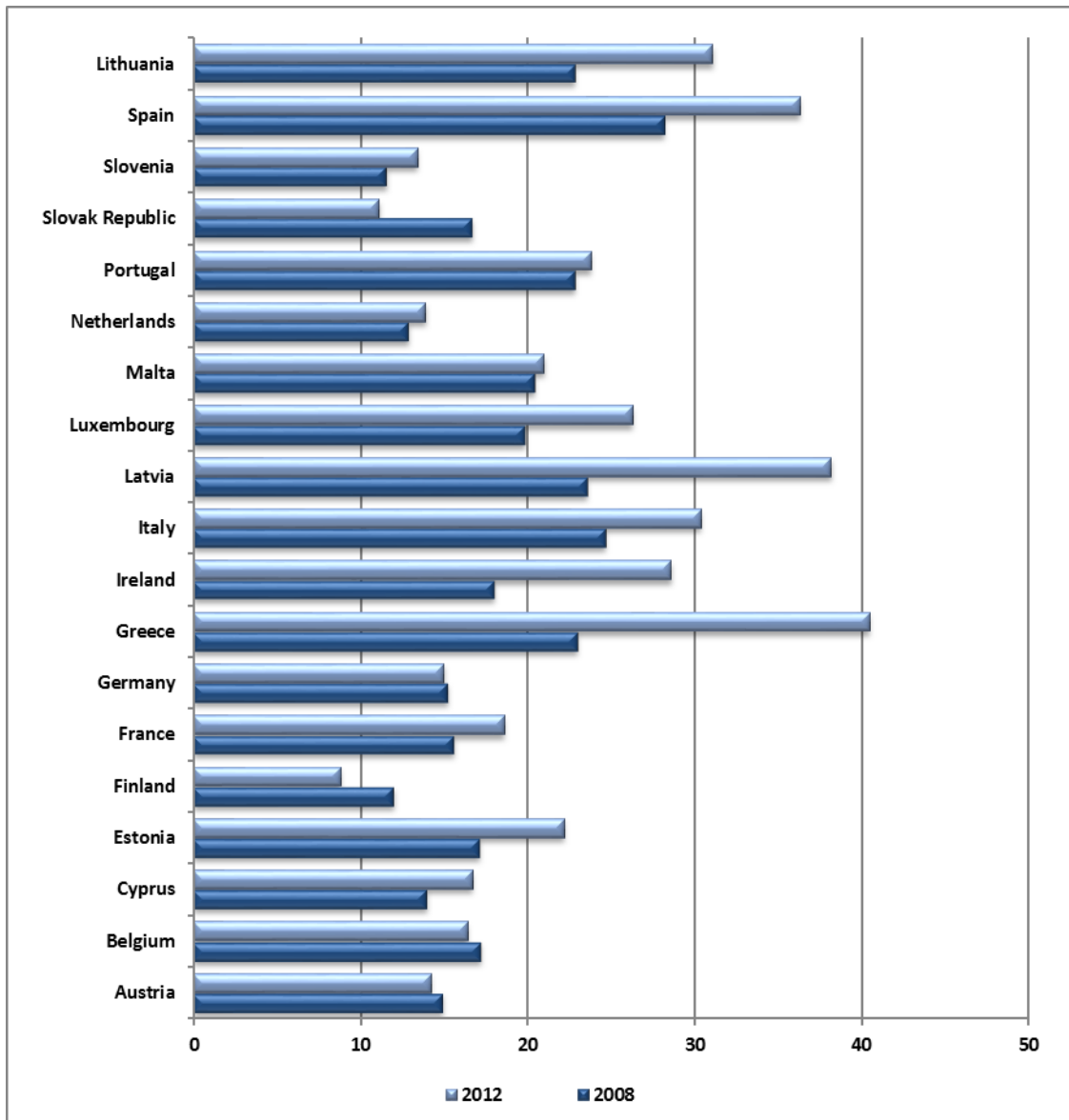
Διάγραμμα 7.22: Πληθυσμός σε Κίνδυνο Φτώχειας & Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ευρωζώνη (2008 & 2013) (% του Συνολικού Πληθυσμού)

Source: Eurostat

Στα ίδια συμπεράσματα, καταλήγει και η πρόσφατη έκθεση της Unicef (2014), κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου, για την δραματική αύξηση της παιδικής φτώχειας (Διάγραμμα 7.23) σε αρκετά κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, κάτι το οποίο αντικατοπτρίζει την έλλειψη μιας τολμηρής στρατηγικής ανταπόκρισης των κρατών-μελών, με δυσμενείς μακροχρόνιες συνέπειες στις κοινωνίες.

Διάγραμμα 7.23: Μεταβολή στην Παιδική Φτώχεια (Δείκτης Παιδικής Φτώχειας (%) 2008 & 2013) στην Ευρωζώνη

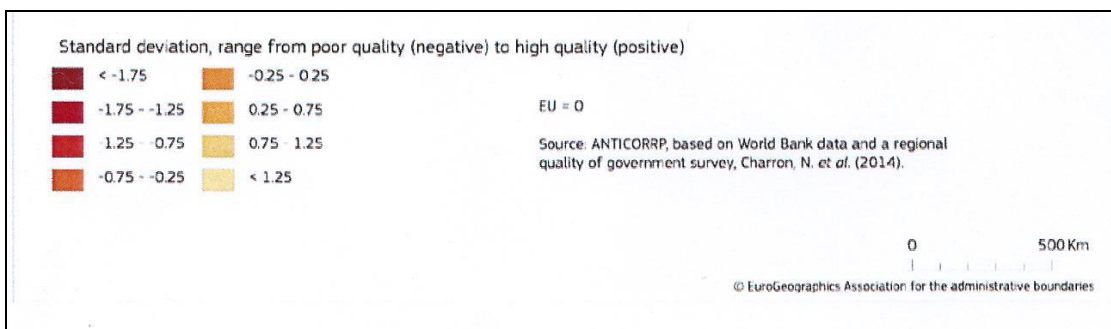
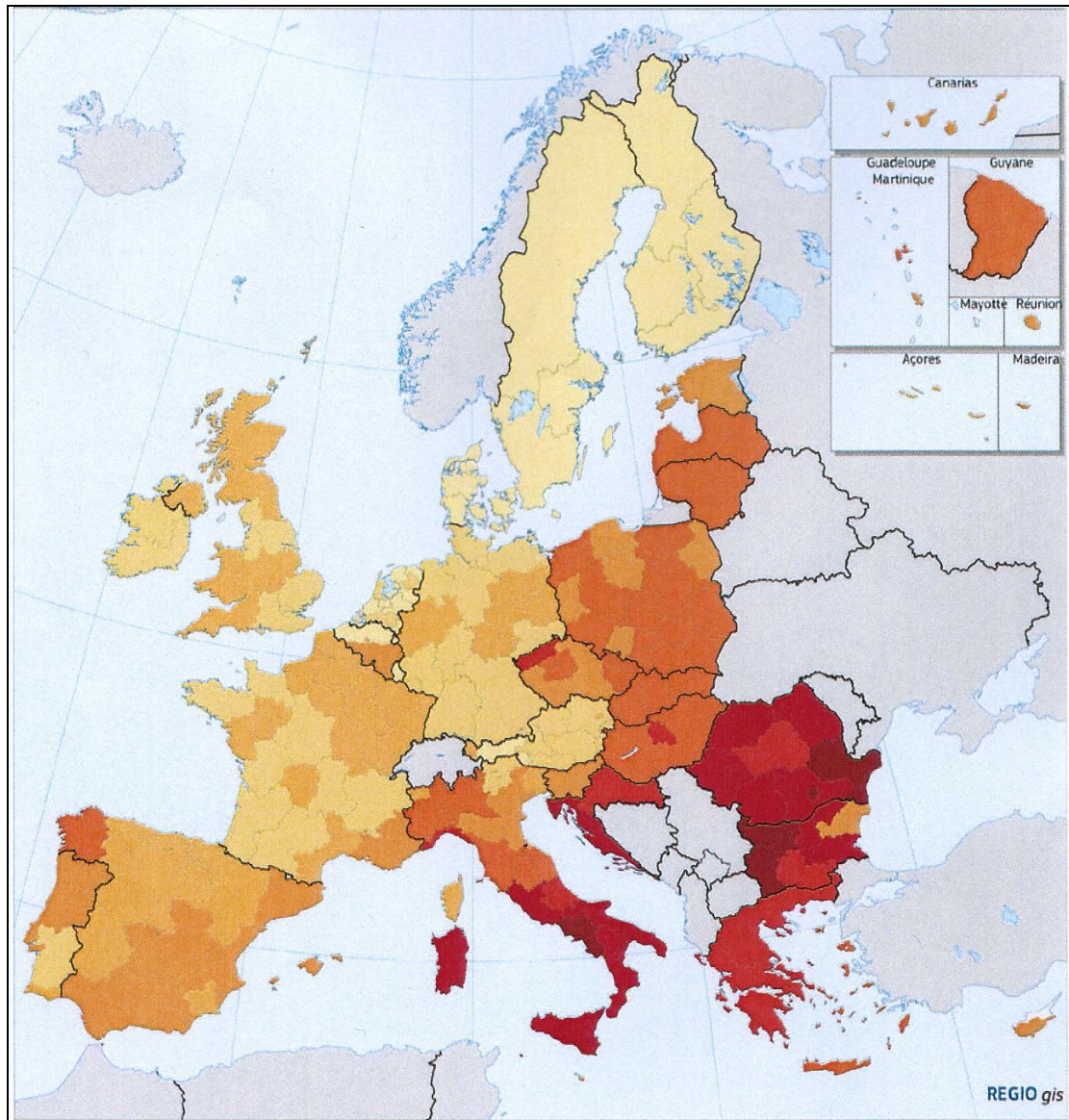

Source: UNICEF 2014

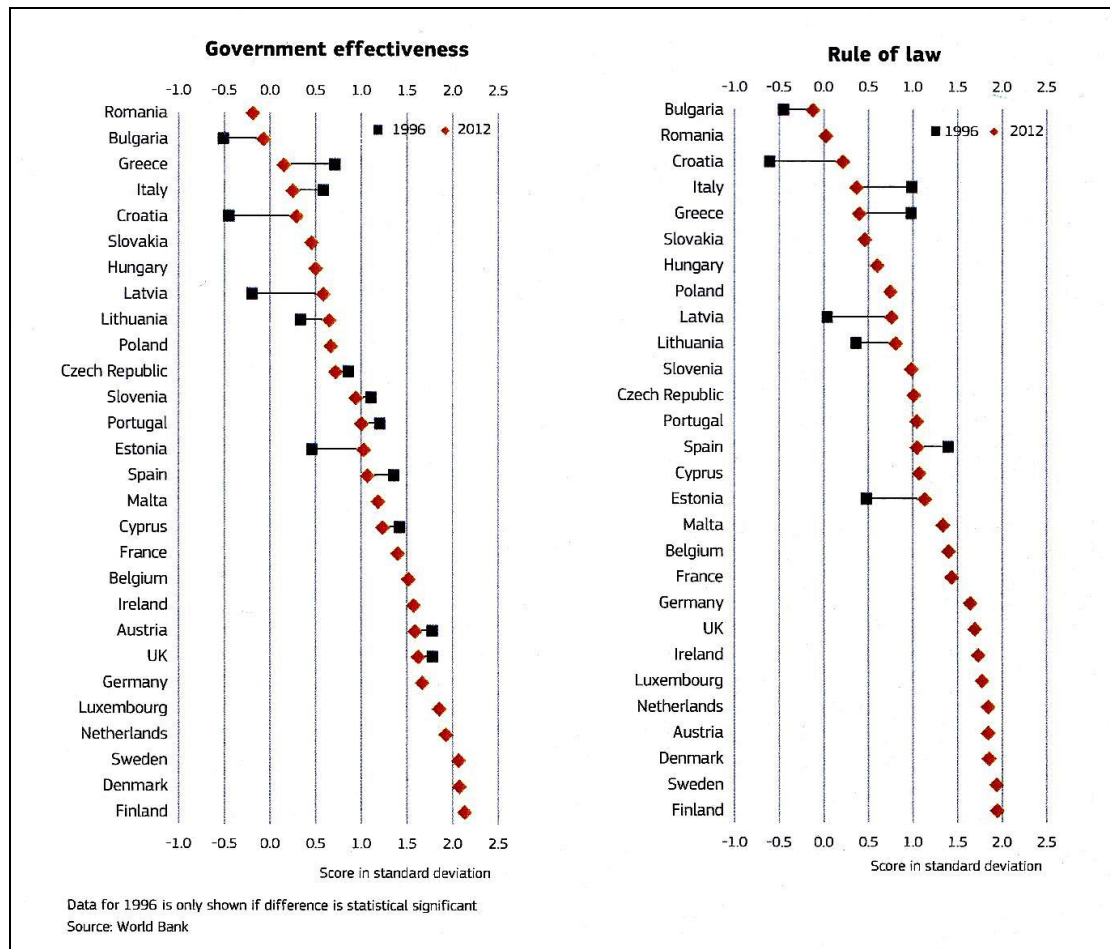
Παράλληλα, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισορροπίες μεταξύ των κρατών-μελών του Ευρώ (€) Βορρά-Νότου, αντικατοπτρίζουν και διαφορές στην αποτελεσματικότητα του επιπέδου διακυβέρνησης (European Commission, 2014). Είναι φανερό, πως η αξιολόγηση της ποιότητας της διακυβέρνησης σχετίζεται άμεσα με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, επομένως, με την κοινωνική συνοχή. Τα παραπάνω στοιχεία, αποτυπώνονται τόσο σε έναν νέο περιφερειακό δείκτη που δημιουργήθηκε από το Quality of Government Institute (Gothenburg)¹⁰⁰ (Χάρτης 7.1), όσο και στην έκθεση Investing Together (2013) του ΟΟΣΑ. Σύμφωνα με τα βασικά ευρήματα των ερευνών, συμπεραίνεται, πως η χαμηλή ποιότητα διακυβέρνησης (Διάγραμμα 7.24) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην οικονομική ανάπτυξη. Συνεπώς, η βελτίωσή της καθίσταται επιτακτική ανάγκη προκειμένου την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας, συντελώντας ταυτόχρονα και στην μείωση των ανισορροπιών (Rodriguez-Pose & Garcilazzo, 2013).

¹⁰⁰ Ο δείκτης δημιουργήθηκε κατόπιν αιτήματος της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής και Πολεοδομικής Πολιτικής και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 2010. Αποτελεί έναν συνδυασμό, από δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας σε εθνικό επίπεδο, με μια δημοσκόπηση που αποτυπώνει τις περιφερειακές διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό των κρατών-μελών. Κατά συνέπεια, ο εθνικός μέσος όρος των περιφερειακών δεικτών ισοδυναμεί με την βαθμολογία της Παγκόσμιας Τράπεζας για την διακυβέρνηση.

Χάρτης 7.1: Ευρωπαϊκός Δείκτης Ποιότητας Διακυβέρνησης (2013)

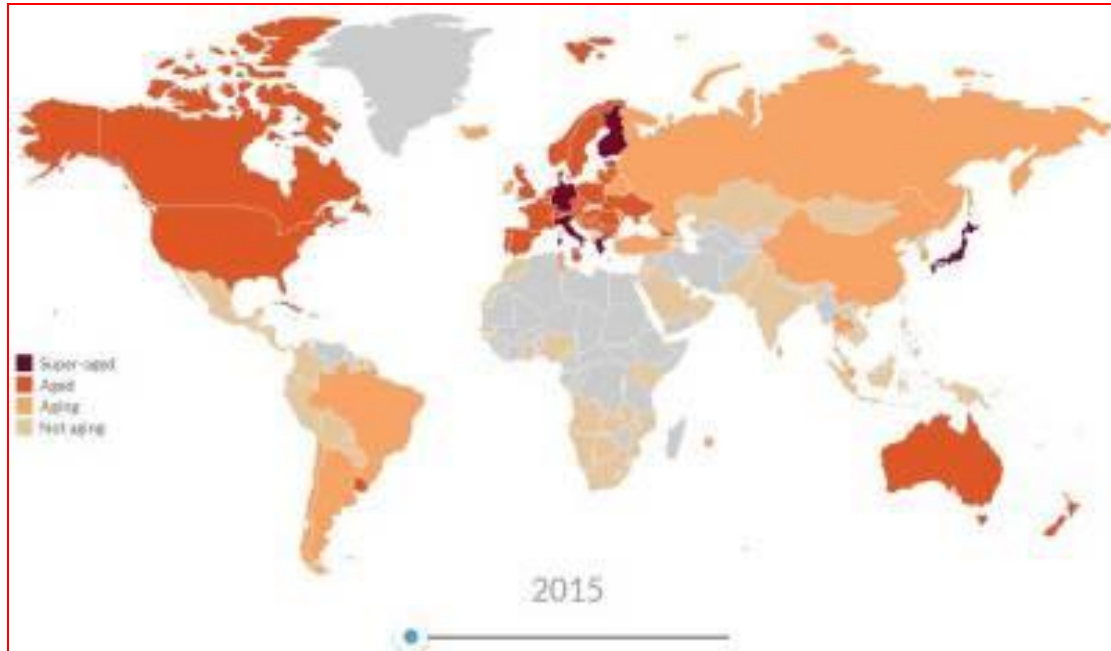
Διάγραμμα 7.24 Αποτελεσματικότητα Διακυβέρνησης & Κράτος Δικαίου στην ΕΕ-28, (1996 & 2012)

Αναμφίβολα, με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, η ορθή Αρχιτεκτονική του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου επιβάλλεται να είναι συμβατή με την αντιμετώπιση της διεθνούς Ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής λιτότητας, της δημογραφικής γήρανσης και της αλλαγής στην εργασιακή ζωή (Hemerijck, 2007). Είναι σαφές, πως πρέπει να γίνει συμβατό με τις Χρηματοοικονομικές Αγορές και φιλικό στον Ανταγωνισμό, ωστόσο με επέκταση της κοινωνικής διάστασης, της μέριμνας και της αλληλεγγύης (Ferrera, 2007). Ενδογενείς προκλήσεις όπως οι δημογραφικές ανακατατάξεις (γήρανση του πληθυσμού (Χάρτης 7.2), η αύξηση του προσδόκιμου ζωής των Ευρωπαϊκών πληθυσμών (Πίνακας 7.4, Διάγραμμα 7.25), με συνέπειες στις συντάξεις και την κοινωνική ασφάλιση και η αύξηση των ανισοτήτων εξαιτίας της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης, καθιστούν απαραίτητο τον σχεδιασμό νέων πολιτικών για την προώθηση της Κοινωνικής Δικαιοσύνης. Είναι γεγονός, πως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο αξιών των όσων αντιπροσωπεύει η Ευρώπη. Απαιτείται, η ίση κατανομή του κινδύνου σε όλα τα κοινωνικά στρώματα του πληθυσμού, ο περιορισμός των ανισοτήτων οι οποίες απειλούν την κοινωνική

συναχία, η παροχή ενός πλαισίου οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων (Giddens, 2007).

Χάρτης 7.2: Παγκόσμια Γήρανση του Πληθυσμού (2015)

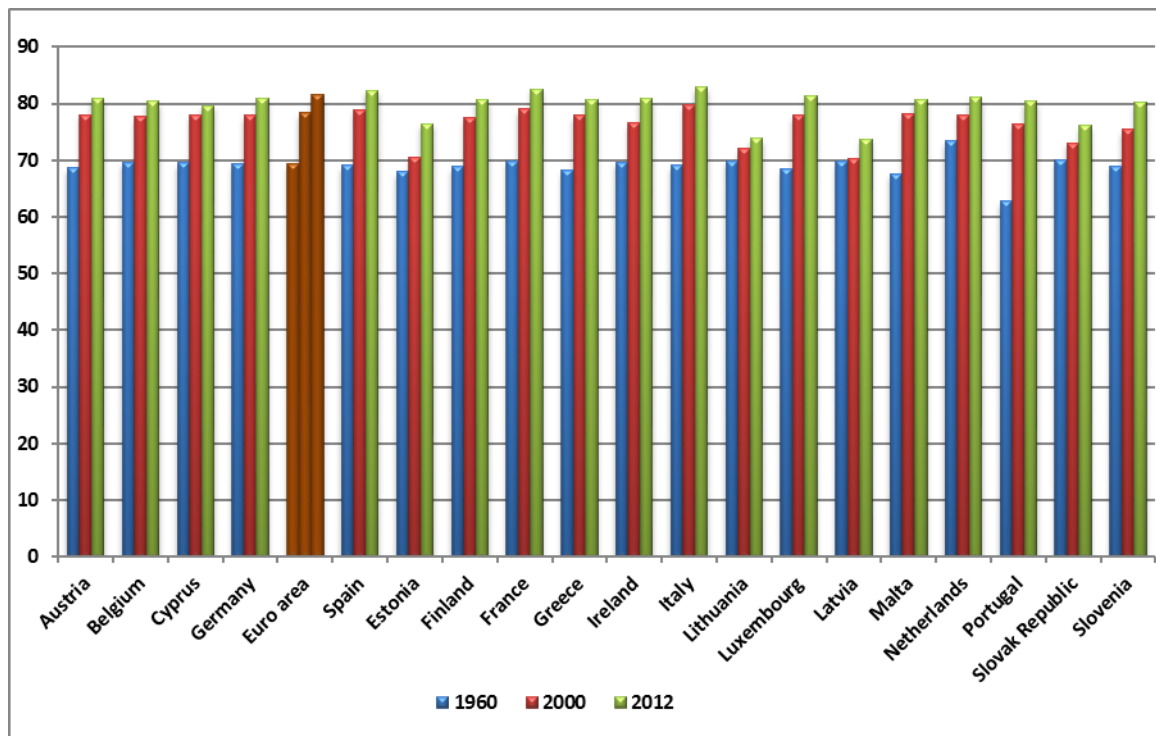
Source: Moody's, 2014

Πίνακας 7.4: Regional averages of life expectancy at birth, (1820s-2000s)

	Western Europe (WE)	Eastern Europe (EE)	Western Offshoots (WO)	Latin America and Caribbean (LA)	East Asia (EA)	South and South-East Asia (SSEA)	Middle East and North Africa (MENA)	Sub-Saharan Africa (SSA)	World
1820s
1830s	33.4
1840s	34.7
1850s	35.5
1860s	36.9
1870s	38.3
1880s	40.4	..	40.3	24.6	27.0
1890s	42.9	34.9	45.6	24.2	28.7
1900s	46.3	35.8	50.8	29.4	..	24.5	30.8
1910s	46.7	..	53.6	31.8	..	25.1	32.8
1920s	54.7	40.9	58.3	34.7	..	27.8	36.4
1930s	58.7	44.6	61.3	37.8	35.6	31.9	34.5	..	40.0
1940s	60.1	50.1	65.6	42.8	40.5	34.1	37.0	..	43.5
1950s	68.2	62.5	69.2	53.5	47.4	41.0	43.5	37.9	50.8
1960s	70.7	68.4	70.4	58.5	54.1	48.1	50.3	42.2	56.0
1970s	72.6	68.7	72.4	62.5	66.3	53.8	55.9	46.2	61.6
1980s	75.1	69.2	74.8	66.6	69.2	58.9	61.2	49.4	64.6
1990s	77.2	68.2	76.3	69.9	71.3	62.4	67.4	49.8	66.6
2000s	79.7	69.1	78.1	72.6	74.7	65.9	70.1	52.1	69.1

Source: OECD, 2014

Διάγραμμα 7.25: Προσδόκιμο Ζωής κατά την γέννηση, (Σύνολο ετών) στην Ευρωζώνη (1960, 2000, 2012)

Source: World Bank

Σύμφωνα με τον Esping-Andersen (2002), τελικά, το ζήτημα της «ανέφικτης τριλογίας» συνεχίζει να πλανάται πάνω από την Ευρωζώνη. Είναι αδύνατο να συνυπάρχουν ταυτόχρονα, ισοσκελισμένος προϋπολογισμός, χαμηλό επίπεδο εισοδηματικής ανισότητας και υψηλό ποσοστό Απασχόλησης. Προκειμένου να διατηρηθεί κάποιο επίπεδο ισορροπίας, στο πλαίσιο της συνεργασίας και συναίνεσης για μια καινούρια συμφωνία, τα οικονομικά της Προσφοράς (τα οποία θα στοχεύουν στην Μακροοικονομική Σταθεροποίηση), απαιτείται να συνοδεύονται από μέτρα τα οποία θα οδηγούν στην τόνωση της Ζήτησης (δίνοντας έμφαση σε πολιτικές οι οποίες θα στηρίζουν την Απασχόληση και την Οικονομική Ανάπτυξη). Η επιβίωση του ενιαίου νομίσματος, επιβάλλει την αποτελεσματική άσκηση Οικονομικής και Κοινωνικής πολιτικής, ενισχύοντας την Ευρώ (€) διακυβέρνηση, με ισχυρότερα θεσμικά όργανα που θα υπόκεινται σε Δημοκρατικό έλεγχο. Χρειάζεται εκείνο το μείγμα πολιτικής το οποίο θα διασφαλίζει ισορροπία ανάμεσα στους Ευρώ (€) Θεσμούς και το σύνολο των περιοριστικών κανόνων για την άσκηση εθνικών πολιτικών (Tsoukalis, 2014), σκοπεύοντας στην μεγαλύτερη οικονομική ευελιξία και την καλύτερη κοινωνική προστασία.

Ομολογουμένως, οι μακροχρόνιες αδυναμίες του Ευρώ (€) Κοινωνικού κράτους έχουν υπονομεύσει την κοινωνική συνοχή. Οι εισοδηματικές ανισότητες και η αύξηση της Ανεργίας

και της φτώχειας, θεωρούνται υπεύθυνες για τις Οικονομικές, Κοινωνικές και Πολιτικές εντάσεις. Αναμφισβήτητα, η αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, απαιτεί ένα ρυθμιστικό μοντέλο το οποίο να παρέχει ένα σταθερό πλαίσιο καθοδήγησης. Χρειάζεται μια συντονισμένη πολιτική, εναντίον του προστατευτισμού και του οικονομικού εθνικισμού όπου πρέπει να εξασφαλίζει την ευημερία, την Κοινωνική Δικαιοσύνη, την βιώσιμη Ανάπτυξη και την Δημοκρατική νομιμότητα, βασιζόμενο σε αρχές και αξίες. Απαιτούνται συστήματα βιώσιμης Κοινωνικής Ασφάλισης, μηχανισμοί Περιφερειακής ισορροπίας και ένα φορολογικό σύστημα το οποίο στηρίζεται στην απόδοση, χωρίς στρεβλώσεις, στοχεύοντας στην εξασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης και συνοχής. Η Οικονομική και Κοινωνική βιωσιμότητα αποτελεί κριτήριο επιτυχίας και εκφράζει την δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών.

Αναμφισβήτητα, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο, αποτελεί μέρος της ταυτότητας και στοιχείο της κοινής πολιτισμικής κληρονομιάς των λαών της Ευρώπης. Οι έντονες προκλήσεις οι οποίες αναδύθηκαν με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη (2010-2014), στο ξεκίνημα μιας νέας εποχής, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη οικοδόμησης νέων σχέσεων μεταξύ Κράτους-Αγορών-Κοινωνίας, στην βάση μιας κοινωνικής και Δημοκρατικής προσέγγισης, στηριζόμενο στη διακυβερνητική και υπερεθνική συνεργασία, προκειμένου την επίτευξη οικονομικής ευημερίας και κοινωνικής ομαλότητας (Ασημάκης, 2014b). Είναι προφανές, πως η αντιμετώπιση των προβλημάτων που απειλούν το Ευρώ (€) οικοδόμημα, απαιτείται να θέτει τα θεμέλια μιας νέας αρχιτεκτονικής και της εμφάνισης της Ευρωζώνης (European Commission, 2015b), εδραιώνοντας νέους μακροπρόθεσμους στόχους και οδηγώντας σε μια νέα αλλαγή.

Συζήτηση - Συμπερασματικές σκέψεις

Η οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη (2010), αναδυόμενη διαμέσου της εκχείλισης της Οικονομικής κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008), έχει δημιουργήσει περιόδους αυξανόμενης κλιμακούμενης έντασης, με την επιβίωση της ΝΕ να τίθεται υπό αμφισβήτηση. Η κρίση που βιώνει η Ευρωζώνη, αναμφίβολα, είναι ένα μείγμα εξωγενών και ενδογενών παραγόντων. Οι εξελίξεις των τελευταίων ετών δείχνουν πως το σύστημα της ΝΕ δεν διαθέτει τους κατάλληλους μηχανισμούς διαχείρισης και αντιμετώπισης κρίσεων, ενώ παράλληλα, δεν αναπτύχθηκε μια Οικονομική Ένωση, δηλαδή εναρμόνιση και σύγκλιση οικονομικών πολιτικών, όπως της Δημοσιονομικής, της Βιομηχανικής, της Περιφερειακής και της Πολιτικής Ανταγωνισμού.

Είναι γεγονός, πως η Ευρωζώνη δεν πληροί και δεν καλύπτει τις προϋποθέσεις της ΑΝΠ. Ως εκ τούτου, τα κράτη-μέλη πλήττονται διαρκώς από ασύμμετρες διαταραχές της Ζήτησης, με την κινητικότητα του Κεφαλαίου και της Εργασίας να αποδεικνύονται ανεπαρκείς. Η Αρχιτεκτονική του Μάαστριχτ (1992), αποδείχθηκε πολιτικά αδύναμη και δομικά ανισόρροπη, με αποτέλεσμα η Ατελής Αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης να έχει προκαλέσει, εκτός από Οικονομικές, σοβαρές Πολιτικές συγκρούσεις, οι οποίες επεκτείνονται και στο Κοινωνικό πεδίο των κρατών-μελών. Αναπόφευκτα, στην περίπτωση που δεν υφίστανται κοινά συμφωνημένοι κανόνες, επικρατεί ασυμμετρία, με την επιβολή της βούλησης των ισχυρών, να μεταφέρεται κυρίως στις ελλειμματικές χώρες (Ευρώ (€) Νότος) (Τσούκαλης, 2014). Είναι προφανές, πως η κατανομή του βάρους της προσαρμογής σε περιβάλλον κοινού νομίσματος, είναι ασύμμετρη και αντικατοπτρίζεται από την επιβολή της θέλησης των πλεονασματικών κρατών (Ευρώ (€) Βορράς), οδηγώντας τις ελλειμματικές χώρες σε μια αποπληθωριστική κατεύθυνση. Συνακόλουθα, η διαδικασία της Νομισματικής ενοποίησης σε συνδυασμό με την χρηματοπιστωτική απορρύθμιση, οδήγησαν τις χώρες του Ευρώ (€) Βορρά στην επιδίωξη οικονομικών πολιτικών εξαγωγικής ανάπτυξης, προκειμένου να διατηρήσουν την Ανταγωνιστικότητά τους, εις βάρος των κρατών του Ευρώ (€) Νότου, όπου η αύξηση της Πιστωτικής επέκτασης, τις οδήγησε στην υπερκατανάλωση, την άνοδο των εισαγωγών, την διεύρυνση των ελλειμμάτων και την συσσώρευση χρέους, με όξυνση των αυξανόμενων ανισορροπιών. Ομολογουμένως, η οικονομική κρίση που ταλανίζει την Ευρωζώνη, απεικονίζει τις διαφορές σε επίπεδο Ανταγωνιστικότητας και αποτυπώνει Μακροοικονομικές ανισορροπίες μεταξύ κρατών-μελών του Ευρώ (€) Βορρά και του Ευρώ (€) Νότου. Οι διαρκείς και συνεχιζόμενες Μακροοικονομικές ανισορροπίες, οι οποίες

ξεκίνησαν από την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€), εξελίχθηκαν μη βιώσιμες και δυστυχώς, έγιναν περισσότερο εμφανείς κατά την διάρκεια της εκχείλισης (2010) της Οικονομικής Κρίσης του Δυτικού κόσμου (2007-2008). Κατόπιν των παραπάνω εξελίξεων, η βιωσιμότητα των Δημοσίων οικονομικών των κρατών-μελών του Ευρώ (€) Νότου, αποδείχθηκε επισφαλής με αποτέλεσμα την δημιουργία του Μηχανισμού στήριξης (EE-ΔΝΤ-ΕΚΤ), προκειμένου να προσφέρει «θεραπεία» στην «ασθένεια». Ωστόσο, η κατευθυνόμενη οικονομική πολιτική της «εσωτερικής υποτίμησης» ως «αντίδοτο» στην ανάκτηση της χαμένης Ανταγωνιστικότητας, έχει δημιουργήσει έναν φαύλο κύκλο αποπληθωρισμού, ύφεσης, υψηλής Ανεργίας και διόγκωσης του Δημοσίου Χρέους, με διεύρυνση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Αναπόφευκτα, όταν εγκαταλείπεται το εργαλείο της Νομισματικής και Συναλλαγματικής πολιτικής και δεν υφίστανται διορθωτικοί μηχανισμοί αντιμετώπισης οικονομικών κρίσεων, η αποπληθωριστική κατεύθυνση που ακολουθεί τις περιόδους προσαρμογής μεταφέρει το βάρος στις Αγορές εργασίας (Dornbusch, 1996). Συνεπώς, το υψηλό κόστος της προσαρμογής και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων επιβαρύνει σημαντικά τα κράτη-μέλη της ΝΕ τα οποία εμφανίζουν υψηλά και διαρκή ελλείμματα στο ΙΤΣ. Επιπροσθέτως, οι οικονομικές πολιτικές της «εσωτερικής υποτίμησης» επιβάλλονται από τα κράτη-μέλη τα οποία εμφανίζουν μακροχρόνια πλεονάσματα στα ΙΤΣ, αρνούμενα κατηγορηματικά την αναθέρμανση των οικονομιών τους υπό την απειλή της αναζωπύρωσης του Πληθωρισμού. Με την κινητικότητα του Κεφαλαίου και τις ΑΞΕ, την περίοδο οικονομικών κρίσεων να κατευθύνονται στις πλεονασματικές οικονομίες, ως ασφαλές καταφύγιο, οι ελλειμματικές χώρες είναι καταδικασμένες στην ύφεση, την μείωση των επενδύσεων, στην άνοδο της Ανεργίας, με περαιτέρω διεύρυνση των Μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Από την εμπειρική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στο Ειδικό Μέρος της παρούσας ερευνητικής εργασίας, εξάγεται το συμπέρασμα πως το ΙΤΣ επηρεάζεται από παράγοντες, όπως η Ανταγωνιστικότητα, το Δημοσιονομικό αποτέλεσμα, η πραγματική σύγκλιση και η Μακροοικονομική αβεβαιότητα, οι οποίοι μελετήθηκαν από τις προσεγγιστικές μεταβλητές του Διαρθρωτικού Ισοζυγίου, του Παραγωγικού Κενού, της Ακαθάριστης Εθνικής Αποταμίευσης, των Εξαγωγών, του Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ, της ΠΣΣΙ και του ΜΚΕ. Επιπροσθέτως, ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στον ρόλο της χρηματοπιστωτικής απελευθέρωσης, που αποτελεί σημαντικό παράγοντα διεύρυνσης των ανισορροπιών του ΙΤΣ, (ειδικά μετά την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος (€)), όπου μελετήθηκε με προσεγγιστική

μεταβλητή την Πιστωτική Επέκταση στον Ιδιωτικό Τομέα. Αποτελεί μεταβλητή η οποία δημιουργεί σταθερή σχέση ανάμεσα στο ΙΤΣ και τους προσδιοριστικούς του παράγοντες. Η χαλάρωση των πιστοδοτικών περιορισμών και το χαμηλό κόστος χρηματοδότησης, οδήγησε σε αύξηση του δανεισμού των νοικοκυριών και των ιδιωτικών φορέων, με αύξηση της κατανάλωσης, μείωση της ιδιωτικής αποταμίευσης και συνεπώς, επιδείνωση του ΙΤΣ. Διαπιστώθηκε πως η εισαγωγή της παραπάνω μεταβλητής, δημιουργεί σταθερή σχέση μεταξύ του ΙΤΣ και των προσδιοριστικών παραγόντων. Η εύκολη πρόσβαση στην άντληση πόρων εξαιτίας της χαλάρωσης των πιστοδοτικών περιορισμών, οδήγησε τα νοικοκυριά στην προσαρμογή της κατανάλωσης και των επενδύσεων (κυρίως σε κατοικίες) με αύξηση του δανεισμού και μείωση της ιδιωτικής αποταμίευσης. Το γεγονός αυτό, επιδείνωσε το ΙΤΣ και η εξέλιξη της αύξησης Δημοσίου και Ιδιωτικού χρέους ήταν εκρηκτική. Το έλλειμμα του ΙΤΣ, διευρύνθηκε σημαντικά μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος (€) (1999), εμφανίζοντας ενδείξεις μη διατηρησιμότητας, (όπως έδειξαν οι σχετικοί έλεγχοι), ενώ από την ανάλυση συνολοκλήρωσης, διαπιστώθηκε πως η αύξηση των πιστώσεων διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην μείωση του ρυθμού ιδιωτικής αποταμίευσης. Αντίθετα, τα μεγάλα πλεονάσματα του ΙΤΣ των κρατών-μελών του Ευρώ (€) Βορρά, εξηγούνται κυρίως από την εξέλιξη των εξαγωγών, όπου αποτελούν αποτέλεσμα του εξαγωγικού ανταγωνισμού και της εκτροπής εμπορίου, στο πλαίσιο της ΕΕΑ, όπως αποτυπώθηκε στην παρούσα ερευνητική μελέτη. Η επίδραση που ασκεί ο μεγαλύτερος βαθμός χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης μεταξύ των κρατών-μελών μιας ΝΕ, επηρέασε σημαντικά το ΙΤΣ. Συνακόλουθα, η αύξηση των εισροών κεφαλαίων, που απορρέει κυρίως από την διαδικασία της πραγματικής σύγκλισης και τον αυξανόμενο βαθμό της χρηματοπιστωτικής εμβάθυνσης, απεικονίζει πως επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την μη διατηρήσιμη πορεία του ΙΤΣ, του Ευρώ (€) Νότου.

Οι πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί μέχρι σήμερα, για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και την ανάκτηση της χαμένης Ανταγωνιστικότητας στον Ευρώ (€) Νότο, έχουν σημείο αναφοράς μία εντεινόμενη διαδικασία Ανταγωνιστικού αποπληθωρισμού («εσωτερικής υποτίμησης») που προϋποθέτει την μείωση μισθών και τιμών, καθώς και αύξησης της κινητικότητας της Εργασίας, αποτέλεσμα μιας παραδοχής που εδράζεται στην αντίληψη πως η έλλειψη Ανταγωνιστικότητας των χωρών του Ευρώ (€) Νότου, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, περισσότερο στο κόστος εργασίας, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη χρόνιες στρεβλώσεις που ταλανίζουν την Ευρώ (€) οικονομία (Ασημάκης Ταμουραντζής, 2013b).

Στο Πολιτικό πεδίο, η αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη στηρίζεται σε βραχυχρόνιο ορίζοντα, λειτουργεί με το «περιτύλιγμα των λύσεων» και των «συμφωνιών», υπολογίζοντας τις εσωτερικές εκλογικές αναμετρήσεις και αφήνοντας την ουσία υλοποίησης. Κατά συνέπεια, παρόλο που η μέθοδος αντιμετώπισης γίνεται περισσότερο διακυβερνητική, υπάρχει έντονη αδυναμία και αμφισβήτηση στο γεγονός αν τα κράτη-μέλη ανταποκρίνονται βραχυπρόθεσμα, στην εύνοια της εμπιστοσύνης των Αγορών, στην αύξηση της Απασχόλησης και στην ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας. Επομένως, η διαίρεση ανάμεσα στον Ευρώ (€) Βορρά-Νότο, εξελίσσεται εκτός από το Οικονομικό, παράλληλα σε Πολιτικό και Κοινωνικό χάσμα. Οι σχέσεις οικονομικής εξάρτησης μεταξύ Δανειστών και δανειζόμενων, μετατρέπεται σε σχέση Πολιτικής κυριαρχίας (Παναγιωταρέα, 2012). Ακολούθως, η ακολουθούμενη πολιτική των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων λειτουργεί ανισόρροπα με την επίδειξη απροθυμίας από τις πλεονασματικές χώρες, καθώς και έλλειψης συλλογικής ευθύνης απέναντι σε ένα Ατελές οικοδόμημα. Η οικονομική διαφοροποίηση ανάμεσα σε έναν εύρωστο και Ανταγωνιστικό Ευρώ (€) Βορρά και σε έναν Ευρώ (€) Νότο με χαμηλή Ανταγωνιστικότητα, αδύναμη αξιοπιστία, αμφίβολη βιωσιμότητα Δημοσίου και Ιδιωτικού χρέους και χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, οδηγεί αναμφίβολα σε ανατροπή των πολιτικών ισορροπιών στο εσωτερικό της Ευρωζώνης. Αντίστοιχα, ο αποκλεισμός του Ευρώ (€) Νότου από την πρόσβαση χρηματοδότησης στις Αγορές με εξάρτηση της οικονομικής βοήθειας από τον Ευρώ (€) Βορρά, φανερώνει ανισορροπίες στο επίπεδο της πολιτικής ισχύος. Συνεπώς, δημιουργείται αίσθημα δυσαρέσκειας, αποξένωσης και απόρριψης των Ευρώ (€) Θεσμών, με έντονη την τάση διάσπασης (Κατοίκας, 2012b).

Δυστυχώς, οι ανισορροπίες ανάμεσα σε πλεονασματικές (Ευρώ (€) Βορράς) και ελλειμματικές (Ευρώ (€) Νότος) χώρες, ρέπουν επικίνδυνα σε σχέσεις μεταξύ αυστηρών δανειστών και απαιτών, με τις πιστώτριες χώρες να επιβάλλουν όρους που διαγωνίζουν την κυριαρχία τους, δίνοντας περισσότερη σημασία στην τιμωρία, παρά στην αλληλοβοήθεια, σχέσεις που δεν συμβαδίζουν με το κοινό Ευρώ (€) όραμα. Οι στρεβλώσεις στον Ανταγωνισμό των επιχειρήσεων, οι οποίες προκαλούνται από την μεγέθυνση των ανισορροπιών, δυναμιτίζουν τόσο τα θεμέλια του Ευρώ (€), όσο και της Ενιαίας Αγοράς, η οποία κατακερματίζεται και αποδυναμώνεται. Η υποτίμηση των ασύμμετρων επιπτώσεων αυτής της οικονομικής πολιτικής, η αδιαφορία για τις αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση και ο αυταρχικός χαρακτήρας του τρόπου επιβολής τους, οδηγούν επίσης, σε ένα Δημοκρατικό έλλειμμα. Συνεπώς, η όξυνση των εθνικών Ανταγωνισμών και η αντιπαράθεση συμφερόντων, οδηγούν σε αποδυνάμωση της Ευρώ (€) αλληλεγγύης με απρόβλεπτες συνέπειες για το μέλλον του

Ευρώ (€) οικοδομήματος, καθώς και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου. Άλλωστε, δεν υπάρχει τίποτα περισσότερο εύθραυστο, από μια ΝΕ η οποία δεν έχει ολοκληρωθεί.

Είναι προφανές, πως η αντιμετώπιση των προβλημάτων που απειλούν το Ευρώ (€) οικοδόμημα, απαιτείται να στηριχθεί στην Διακυβερνητική και Υπερεθνική συνεργασία, η οποία θα οδηγήσει στην οικοδόμηση μηχανισμών στήριξης, στην ευελιξία της ΕΚΤ και στην εναρμόνιση και τον συντονισμό, των εθνικών οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών, θέτοντας τα θεμέλια της Νέας Αρχιτεκτονικής και της εμβάθυνσης της Ευρωζώνης.

Επομένως, στο πλαίσιο προτεινόμενων λύσεων για την βιωσιμότητα της Ευρωζώνης: α) πρέπει να επιταχυνθούν άμεσα οι διαδικασίες της Τραπεζικής ενοποίησης, στοχεύοντας στην επίτευξη χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, παράλληλα με την υιοθέτηση ενός φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και σε συνδυασμό με ελέγχους στην κινητικότητα των Κεφαλαίων. Επιπροσθέτως, β) κρίνεται επιτακτική ανάγκη, η δημιουργία ενός κεντρικά σχεδιασμένου Ομοσπονδιακού προϋπολογισμού των κρατών-μελών, όπου κατόπιν συντονισμού και σωστού σχεδιασμού, να επιτυγχάνεται μεταφορά εισοδημάτων, από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές χώρες, προκειμένου τόσο την εξάλειψη των ανισορροπιών, όσο και την διαμόρφωση οικονομικών πολιτικών με προσανατολισμό την πλήρη απασχόληση, σκοπεύοντας στην σταθεροποίηση κυρίως των Περιφερειακών ανισοτήτων και την διατήρηση του κοινωνικού κράτους. Ο κεντρικά σχεδιασμένος Ομοσπονδιακός προϋπολογισμός, θα οδηγήσει γ) στην ταχύτερη αμοιβαιοποίηση του Δημοσίου χρέους, με αποδέσμευση από το Ομοσπονδιακό Δημόσιο χρέος (με αναδρομική ισχύ), των κεφαλαίων τα οποία αφορούν ανακεφαλαιοποιήσεις τραπεζών και έκδοση κοινών Ευρωομολόγων, στοχεύοντας στην ανάπτυξη έργων υποδομής. δ) Επιπλέον, είναι απαραίτητη η εναρμόνιση της Φορολογικής νομοθεσίας, με την θέσπιση κοινών φορολογικών συντελεστών ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης. Αποτελεί γεγονός, πως απαιτείται ένα κοινωνικό συμβόλαιο το οποίο θα δημιουργεί έναν δίκαιο εξορθολογισμό στο φορολογικό σύστημα, μια αναμόρφωση, ειδικά στο πλαίσιο της εταιρικής φορολόγησης εντός της Ευρωζώνης, προς μια ενιαία προσέγγιση, με αποτέλεσμα οι πολίτες των κρατών-μελών να μην επωμίζονται περισσότερα φορολογικά βάρη, σε αντίθεση με τους χαμηλότερους φόρους που καταβάλλουν οι κερδοφόρες επιχειρήσεις. Πρέπει να αναγνωριστεί, πως ο φορολογικός Ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών-μελών μιας ΝΕ, τελικά, δημιουργεί επιπλέον κόστος παρά οφέλη εις βάρος της Ανάπτυξης και της Απασχόλησης. Επομένως, χρειάζεται μια κοινή ενοποιημένη βάση στην φορολόγηση των

εταιρειών, παράλληλα με αποτελεσματική στόχευση στην φορολογική διαφάνεια, διαμέσου της ανταλλαγής φορολογικών πληροφοριών, ανάμεσα στα κράτη-μέλη, όπου θα βασιζείται σε κανόνες δικαιοσύνης και ισότιμου Ανταγωνισμού, στοχεύοντας στον τερματισμό των εταιρικών φορολογικών αντιπαραθέσεων (European Commission, 2015a). ε) Προκειμένου την ανάπτυξη τόσο της Ευρωζώνης, όσο και της Παγκόσμιας Οικονομίας, είναι απαραίτητη μια διετής διεθνής συνεργασία των 6 μεγαλύτερων Κεντρικών τραπεζών διεθνώς (Bank of Canada, Bank of England, Bank of Japan, EKT, Federal Reserve και Swiss National Bank), προκειμένου τον προκαθορισμό των ορίων διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών, σε μια «Ζώνη στόχευσης», στο $\pm 10\%$. Τέλος, ίσως ωρίμασαν οι συνθήκες, του ανοίγματος της συζήτησης, για την δημιουργία Κοινοβουλίου των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, όπως και για την θέση Προεδρίας, καθώς και Υπουργού Οικονομικών μέσα στην Ευρωζώνη. Οι έντονες προκλήσεις οι οποίες αναδύθηκαν με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη (2010-2014), στο ξεκίνημα μιας νέας εποχής, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη οικοδόμησης νέων σχέσεων μεταξύ Κράτους-Αγορών-Κοινωνίας, στην βάση μιας κοινωνικής και Δημοκρατικής προσέγγισης, στηριζόμενο στη διακυβερνητική και υπερεθνική συνεργασία, προκειμένου την επίτευξη οικονομικής ευημερίας και κοινωνικής ομαλότητας (Ασημάκης Ταμουραντζής, 2014). Είναι προφανές, πως η αντιμετώπιση των προβλημάτων που απειλούν το Ευρώ (€) οικοδόμημα, απαιτείται να θέτει τα θεμέλια μιας νέας αρχιτεκτονικής και της εμφάνισης της Ευρωζώνης (European Commission, 2015b), εδραιώνοντας νέους μακροπρόθεσμους στόχους και οδηγώντας σε μια νέα αλλαγή.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αλογοσκούφης Γ., (2013), *Διεθνής Οικονομική & Παγκόσμια Οικονομία*,
Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

Αναστασάτος Α.- Χαρδούβελης Γκ., (2014), «Η Μακροοικονομική Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας» στο Μασουράκης Μ.-Γκόρτσος Χ., (Επιμ.) *Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις Πολιτικής* Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Αναστασάτος Α., (2011) «Η Εξωτερική Ανισορροπία της Ελληνικής Οικονομίας» στο Χαρδούβελης Γκ. -Γκόρτσος Χ., (Επιμ.) *Η Διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη & το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Αναστασάτος Α., (2008), «Η Επιδείνωση του Ελληνικού Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών: Αίτια, Επιπτώσεις & Σενάρια Προσαρμογής» Περιοδικό *Οικονομία & Αγορές*, Eurobank research, Τόμος III, Τεύχος 6, Ιούνιος

Αναστασάτου Μ., (2013) «Potential Growth rates & Output gaps» Παρουσίαση στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του τμήματος Διεθνών & Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Αργεΐτης Γ., (2014), «Εσωτερική υποτίμηση: Προοπτικές, Περιορισμοί, & Εναλλακτικές επιλογές» Κείμενο Πολιτικής Νο 22, Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ

Αργεΐτης Γ., (2012), «Η Ελλάδα στην παγίδα της λιτότητας της Τρόικας» N.Y, Levy Insitute of Bard College, Policy Note 12 /2012

Αργεΐτης Γ.-Κορατζάνης Α., (2011), *Οικονομική Πολιτική σταθεροποίησης & Αστάθεια στην ΟΝΕ*, Αθήνα: Παπαζήσης

Αργεΐτης Γ., (2002), *Παγκοσμιοποίηση ΟΝΕ & Οικονομική Προσαρμογή. Η περίπτωση της Ελλάδας*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Δάρδανος

Boyer R., (2008), «Η Δανική ευέλικτη ασφάλεια: Ποια είναι τα συμπεράσματα για τη Γαλλία;» στο Askenazy P.-Cohen D. (επιμ.) *Η οικονομία σήμερα*, Αθήνα: Πόλις

Burda M.-Wyplosz C., (2008), *Ευρωπαϊκή Μακροοικονομική*, Αθήνα: Gutenberg

Carr E. H., (2000), *Η Εικοσαετής κρίση, 1919-1939: Εισαγωγή στην Μελέτη των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα: Ποιότητα

Cohn T. H., (2009), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία*, Αθήνα: Gutenberg,

Γαβρόγλου Σ., (2012), *Ανταγωνιστικότητα, Μισθοί & Παραγωγικότητα*, Αθήνα: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας & Ανθρώπινου Δυναμικού

Γιαννακόπουλος Ν. & Δημόπουλος Γ., (2001), «Θεωρία Νομισματικών Ενώσεων» στο Δημόπουλος Γ. Μπαλτάς Ν. Χασσιδ Ι. (Επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές σπουδές, Τόμος Β: Οικονομική Ολοκλήρωση & Πολιτικές*, Αθήνα: Σιδέρης

Γιαννίτης Τ., (2003), «Παγκοσμιοποίηση & ο Μεταβαλλόμενος ρόλος του κράτους» στο Κατσούλης Η., Ανανιάδη Μ. Ιωαννίδης Σ. *Παγκοσμιοποίηση, Οικονομικές, Πολιτικές, Πολιτισμικές όψεις*, Αθήνα: Σιδέρης

Γκόρτσος Χ., (2006), «50 Χρόνια Ευρωπαϊκή Κοινότητα: Τα στάδια διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Χρηματοπιστωτικού Δικαίου», Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Γκόρτσος Χ., (2001), «Ο Ενιαίος Χρηματοπιστωτικός χώρος» στο Δημόπουλος Γ. Μπαλτάς Ν. Χασσιδ Ι. (Επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές σπουδές, Τόμος Β: Οικονομική Ολοκλήρωση & Πολιτικές*, Αθήνα: Σιδέρης

Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής (2014), *Έκθεση Δ' Τριμήνου 2013*, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων

Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής (2013), *Έκθεση Α' Τριμήνου 2013* Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων

ΕΚΤ, (2006), *Ιστορία, Καθήκοντα & Λειτουργίες*, Φρανκφούρτη: ΕΚΤ

ΕΣΑΑ (2005), *Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα*, Αθήνα: Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Ζολώτας Ξ., (1997), *Νομισματικές & Οικονομικές μελέτες 1945-1996, Τόμος Β'*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

Feenstra R.C.-Taylor A.M., (2014), *Διεθνής Οικονομική*, Αθήνα: Επίκεντρον

Ferrera M., (2007), «Φίλοι όχι Αντίπαλοι: Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση & Εθνικά κράτη Πρόνοιας» στο Giddens A.-Diamond P.-Liddle R., *Κοινωνική Ευρώπη Παγκόσμια Ευρώπη*, Αθήνα: Ελληνική Παιδεία

Fitoussi Jean-Paul, (2010), «Το πρόβλημα του Κοινωνικού Αποπληθωρισμού», στο Τσοούκαλης Λ. (Επιμ.) *Μετά το Σεισμό: Οικονομική κρίση & Θεσμική επιλογή*, Αθήνα: Παπαζήσης

Giddens A., (2007), «Ένα Κοινωνικό Μοντέλο για την Ευρώπη» στο Giddens A.-Diamond P.-Liddle R., *Κοινωνική Ευρώπη Παγκόσμια Ευρώπη*, Αθήνα: Ελληνική Παιδεία

Hemerijck A., (2007), «Κοινωνική αλλαγή & Μεταρρύθμιση του κράτους κοινωνικής Πρόνοιας» στο Giddens A.-Diamond P.-Liddle R., *Κοινωνική Ευρώπη Παγκόσμια Ευρώπη*, Αθήνα: Ελληνική Παιδεία

INE-ΓΣΕΕ, (2012), Ετήσια Έκθεση, *Η Ελληνική Οικονομία & η Απασχόληση*, Αθήνα: INE-ΓΣΕΕ

Jackson R. - Sorensen G., (2006), *Θεωρία & Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα: Gutenberg

Καρφάκης Κ., (2003), *Διεθνείς Νομισματικές Σχέσεις*, Αθήνα: Τυπωθήτω

Καινούργιος Δ. (2005), «Διαδικασία της Χρηματοοικονομικής καινοτομίας και Χρηματοοικονομική Μηχανική: Μια συνολική θεωρητική προσέγγιση & ανάλυση» Αθήνα: *Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών*, Τεύχος 7

Κατσικας Δ., (2012a), «Ανταγωνισμός, σταθερότητα & ρύθμιση στον Ευρωπαϊκό Χρηματοπιστωτικό τομέα» *ΕΛΙΑΜΕΠ*, Policy Paper 19

Κατσικας Δ., (2012b), «Η Ισχύς εν τη Πιστώσει: Η Γερμανία & το έλλειμμα ηγεσίας της Ευρωζώνης» Αθήνα: Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Τ. 39

ΚΕΠΕ, (2014a), **Κουτρούλης Α.**, «Αντιπληθωρισμός: Ένα νέο πρόβλημα για την Ευρώπη?» στο Μηνιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, *Ελληνική Οικονομία*, Τεύχος 3, Αθήνα: Μάρτιος

ΚΕΠΕ, (2014b), **Κωνσταντακοπούλου Ι.** «Βασικά γνωρίσματα των Εξαγωγών στις χώρες του Νότου της Ευρωζώνης», στο Μηνιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, *Ελληνική Οικονομία*, Τεύχος 7, Αθήνα: Ιούλιος

Κότιος Α.- Παπαστάμκος Γ., (2011), «Η Κρίση της Ευρωζώνης», Αθήνα, *Ναυτεμπορική*, 11/07/2011

Μαλλιαρόπουλος, Δ. (2010), «Η απώλεια Ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας μετά την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ», Περιοδικό *Οικονομία & Αγορές*, Eurobank research, Τόμος 5, Τεύχος 4, Ιούλιος

Μανιάτης Θ.-Γουσίου Ε., ΤτΕ, (2012), «Κοινωνικές δαπάνες, φόροι μισθωτών εργαζομένων και η δημοσιονομική κρίση στη Νότια Ευρώπη» στο *Κοινωνική Πολιτική & Κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα, σε συνθήκες Οικονομικής κρίσης*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

Μαρούλης Δ., (2014), «Διεθνής Ανταγωνιστικότητα - Ισοζύγιο πληρωμών - Κρίση & Ανάπτυξη» στο Μασουράκης Μ.-Γκόρτσος Χ., (Επιμ.) *Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις Πολιτικής* Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Μαρούλης Δ., (2011), «Μεταρρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης & της Αγοράς εργασίας & Μακροχρόνιες Δημοσιονομικές προοπτικές» στο Χαρδούβελης Γκ.-Γκόρτσος Χ. (Επιμ.) *Η Διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη & το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Ματσαγγάνης Μ., (2011a), *Η Κοινωνική Πολιτική σε δύσκολους καιρούς*, Αθήνα: Κριτική

Ματσαγγάνης Μ., (2011b), «Προοπτικές της Κοινωνικής Ευρώπης μετά την κρίση», στο *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, Τεύχος 37, σελ. 17-40 Αθήνα: Θεμέλιο

McAleese D., (2005), *Οικονομική για Επιχειρησιακές σπουδές*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Δάρδανος

McKinsey, (2011) *Η Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά. Προσδιορίζοντας το νέο Μοντέλο Ανάπτυξης της Ελλάδας*, Αθήνα: McKinsey & Company, Athens Office

Μουρίκη Α., (2012), «Στον Βωμό της Ανταγωνιστικότητας: Η απορρύθμιση της Αγοράς Εργασίας & εργασιακών σχέσεων την περίοδο 2010-2012 & οι επιπτώσεις της στις προοπτικές ανάπτυξης» στο Μουρίκη Α.- Μπαλούρδος Δ.- Παπαλιού Ο.- Σπυροπούλου Ν.- Φαγαδάκη Ε.-Φρονίμου Ε. (Επιμ.), *Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας - 2012*, Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.

Μούσης Ν., (2002), *Εγχειρίδιο Ευρωπαϊκής Πολιτικής*, Αθήνα: Παπαζήσης

Οικονόμου Γ.Ε. (2012), «Η Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας και η Εξάρτησή της από την Ακολουθούμενη Πολιτική και τις Εξελίξεις των Οικονομικών των Χωρών στη Νομισματική Ένωση» Εισήγηση στην ημερίδα *Η Αγορά Εργασίας σε κρίση*, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας & Ανθρώπινου Δυναμικού, 9 Ιουλίου 2012

Παγουλάτος Γ., (1999), «Ιδέες, Θεσμοί & Συμφέροντα στην Δημόσια Πολιτική: Η περίπτωση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Πολιτικής», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, Τεύχος 13, Αθήνα Θεμέλιο

Παναγιωταρέα Ε., (2012), «Η Πολιτική της κρίσης στην Ευρωζώνη», Αθήνα: Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Τ. 39

Παπαδημητρίου Δ., (2014), «Εξαγωγικό Μοντέλο επιστημονικής φαντασίας», Εφημερίδα *Ναυτεμπορική*, Αθήνα: 05/08/2014

Παπαδημητρίου Δ., (2012), «Ευρωκρίση & η κατάρρευση της Ελλάδας», Εφημερίδα *Ναυτεμπορική*, Αθήνα: 21/09/2012

Παπάζογλου Χ., (2014) «Ελληνική εξαγωγική επίδοση: Ανταγωνιστικότητα & Ξένες Άμεσες Επενδύσεις» στο Μασουράκης Μ.-Γκόρτσος Χ., (Επιμ.) *Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις Πολιτικής* Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Παπάζογλου Χ., (2010) *Εισαγωγή στην Διεθνή Οικονομική*, Αθήνα: Συμεών

Παπαστάμου Α. *Διεθνείς Οικονομικές Κρίσεις*, Αθήνα: Έναστρον, 2011

Πεδιαδιτάκης Μ., (2013), «Χρηματοπιστωτική Παγκοσμιοποίηση, Αποσταθεροποίηση των Αγορών & Νομισματικές κρίσεις» στο Κόντης Α.-Τσαρδανίδης Χ. (Επιμ.), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία*, Αθήνα: Παπαζήσης

Πελαγίδης Θ., (2000), *Κατανοώντας την Παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα: Παπαζήσης

Πελαγίδης Θ., (1997), *Η Ευρωπαϊκή ύφεση & η Άλλη Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήσης

Roach S., (2010), «Ο κόσμος μετά την κρίση: Επιτακτικά μέληματα της Ηγεσίας» στο Τσούκαλης Λ. (Επιμ.) *Μετά το Σεισμό: Οικονομική κρίση & Θεσμική επιλογή*, Αθήνα: Παπαζήσης

Rhodes M., (2003), «Παγκοσμιοποίηση, Αγορές εργασίας & κράτη Πρόνοιας: Ένα μέλλον «Ανταγωνιστικού Κορπορατισμού» στο Κατσούλης Η., Ανανιάδη Μ. Ιωαννίδης Σ. *Παγκοσμιοποίηση, Οικονομικές, Πολιτικές, Πολιτισμικές όψεις*, Αθήνα: Σιδέρης

Ρουμελιώτης Π., (2005), *Ευρωπαϊκή Οικονομική Διακυβέρνηση*, Αθήνα: Λιβάνη

Σακελλαρόπουλος Θ., (2001), *Υπερεθνικές Κοινωνικές Πολιτικές την εποχή της Παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα: Κριτική

Σιδέρης Δ., ΤτΕ, (2010), «Ο ρόλος των θεσμών των Αγορών προϊόντων και εργασίας και της εκπαίδευσης στην εξέλιξη της Παραγωγικότητας: Συνέπειες για την ελληνική οικονομία» στο Οικονόμου Γ-Σαμπεθάϊ Ι.-Συμigiάννης Γ., (Επιμ.) *ΙΤΣ της Ελλάδος: Αιτίες ανισορροπιών & προτάσεις πολιτικής*, Αθήνα: Τράπεζα Ελλάδος

Skidelsky R., (2014), *Keynes επιστροφή στην διδασκαλία του*, Αθήνα: Κριτική

Σκλιάς Π., Ρουκανάς Σ. & Μάρης Γ., (2012), *Η Πολιτική των Διεθνών & Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σχέσεων*, Αθήνα: Παπαζήσης

Στασινόπουλος Γ., (2005), «Επιχειρηματικότητα: Η Ελλειμματική αναπτυξιακή παράμετρος της Ελληνικής Οικονομίας», στο Αργείτης Γ. (Επιμ.) *Οικονομικές αλλαγές & κοινωνικές αντιθέσεις στην Ελλάδα*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός

Sutton J., (2007), «Παγκοσμιοποίηση: Μια Ευρωπαϊκή Προοπτική» στο Giddens A.-Diamond P.-

Liddle R., *Κοινωνική Ευρώπη Παγκόσμια Ευρώπη*, Αθήνα: Ελληνική Παιδεία

Ταμουραντζής Ασημάκης, (2014), «Αναζητώντας ένα Μοντέλο Καπιταλισμού στην Ευρωζώνη», Οικονομικό Περιοδικό, *Economics Quarterly*, Τεύχος: 2014c, Διαθέσιμο στο: <http://issuu.com/remdesign/docs/eq-2014c/1>

Ταμουραντζής Ασημάκης, (2013a), «Παράγοντες χαμηλής Ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας, 1980-2010» στο *Οικονομικά Χρονικά*, Τεύχος 3, σελ. 48-61, Αθήνα: Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας

Ταμουραντζής Ασημάκης, (2013b), «Παράγοντες Δημιουργίας Ανισορροπιών στις Οικονομίες της Ευρωζώνης», στο Μαστρογιάννης Α. (Επιμ.), *Διεθνείς & Ευρωπαϊκές Οικονομικές Εξελίξεις*, Αθήνα: Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων (Ι.ΔΙ.Σ.)

Τσαρδανίδης Χ.-Στυλιανού Α., (2013), «Διεθνής Πολιτική Οικονομία: Το τέλος μιας σχέσης αμοιβαίας απάρνησης μεταξύ Πολιτικής & Οικονομίας» στο Κόντης Α.-Τσαρδανίδης Χ. (Επιμ.), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία*, Αθήνα: Παπαζήσης

Τσούκαλης Λ., (2012), «Η Ευρώπη σε επικίνδυνο σταυροδρόμο» *The Athens Review of Books*, Τεύχος 25, Ιανουάριος

Τσούκαλης Λ., (2007), «Οικονομική μεταρρύθμιση, Περαιτέρω ολοκλήρωση & Διεύρυνση: Θα τα καταφέρει η Ευρώπη?» στο Giddens A.-Diamond P.-Liddle R., *Κοινωνική Ευρώπη Παγκόσμια Ευρώπη*, Αθήνα: Ελληνική Παιδεία

ΤτΕ, (2010α) **Βασαρδάνη Μ., Μπρισίμης Σ., Παπάζογλου Χ., Τσαβέας Ν. Χονδρογιάννης Γ.** »Προσδιοριστικοί παράγοντες και διατηρησιμότητα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε περιόδους διαρθρωτικών μεταβολών», στο, Οικονόμου Γ-Σαμπεθαΐ Ι.-Συμιγιάννης Γ., (Επιμ.) *ΙΤΣ της Ελλάδος: Αιτίες ανισορροπιών & προτάσεις πολιτικής*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

ΤτΕ, (2010β) **Βασαρδάνη Μ., Μπρισίμης Σ., Παπάζογλου Χ., Τσαβέας Ν., Χονδρογιάννης Γ.** «Προσδιοριστικοί παράγοντες των ανισορροπιών του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στη ζώνη του ευρώ: Εκτίμηση με διαχρονικά και διαστρωματικά στοιχεία» στο, Οικονόμου Γ-Σαμπεθαΐ Ι.-Συμιγιάννης Γ., (Επιμ.) *ΙΤΣ της Ελλάδος: Αιτίες ανισορροπιών & προτάσεις πολιτικής*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

Varian H. R., (2006), *Μικροοικονομική, μια σύγχρονη προσέγγιση*, Αθήνα: Κριτική

Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, (2013), «2^η Εγκύκλιος Σχεδιασμού & Κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, περιόδου 2014-2020» Αθήνα: Γενική Γραμματεία ΕΣΠΑ

Χαρδούβελης Γκ., (2011), «Η Ελληνική & Ευρωπαϊκή κρίση & η Νέα Αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης», Αθήνα, Eurobank Research, Περιοδικό *Οικονομία & Αγορές*, Τόμος VI, τεύχος 2, Φεβρουάριος 2011

Χασσιδ Ι., (2001), «Ανταγωνιστικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: στο Δημόπουλος Γ. Μπαλτάς Ν.

Χασσιδ Ι. (Επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές σπουδές, Τόμος Β: Οικονομική Ολοκλήρωση & Πολιτικές*, Αθήνα: Σιδέρης

Χυτήρης Θ., 2006, *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής (Αναθεωρημένη Έκδοση)

Χυτήρης Θ., 1991, *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Αθήνα: Παρατηρητής

Ξενόγλωσση

Allison G., (2000), «The Impact of Globalization on National & International Security», στο Nye J-Donahue J. (eds), *Governance in a Globalizing World, Washington*:
Brookings Institution Press

Armstrong, P., Glyn A., Harrison J., (1991), *Capitalism since 1945*, Oxford: Blackwells.

Artis M.-Nixon F., (2007), *The Economics of the European Union*, Oxford University Press

Askenazy P., (2013), *Οι Τυφλές Δεκαετίες, Απασχόληση & Ανάπτυξη (1970-2010)*, Αθήνα: Πόλις

Atoyan R.-Manning J.-Rahman J., (2012), «Rebalancing: Evidence from Current Account Adjustment in Europe», IMF-WP-13-74

Awokuse, T.O. (2003), «Is the export-led growth hypothesis valid for Canada?», *Canadian Journal of Economics* 36 (1), pp.126-136.

Balassa, B. (1985), «Exports, policy choices, and economic growth in developing countries after the 1973 oil shocks» *Journal of Development Economics* 18(1), pp. 23-35.

Balassa, B. (1978), «Export and economic growth: further evidence» *Journal of Development Economics* 5(2), pp. 181-189.

Balaguer, J., & Cantavella-Jorda M. (2004), «Export composition and Spanish economic growth: evidence from the 20th century» *Journal of Policy Modeling* 26, pp. 165-179.

Baldwin R. E - Wyplosz C., (2009), *Economics of European Integration*, 3rd Edition,
NY: McGraw-Hill

Baltagi B. H., (1995), *Econometrics Analysis of Panel Data*, N.Y.: John Wiley & Sons

Barr N., (2004), *The Economics of Welfare State*, Oxford: Oxford University Press

Bayoumi T.-Eichengreen B., (1994), «One Money or Many? Analyzing the Prospects for Monetary Unification in Various parts of the World», *Princeton Studies in International Finance*, No 76, Princeton University, September

Bayoumi T.-Eichengreen B., (1992), «Shocking Aspects of EMU», CEPR Discussion Paper Series No 643

Bayoumi, T.A. (1993), «Financial deregulation and consumption in the United Kingdom», *Review of Economic and Statistics*, 75, 536-9.

Begg I., (2010) «Economic & Social Governance in the Making: EU Governance in flux», *Journal of European Integration*, 32 (1), pp. 1-16

Begg I., Draxler J., Mortensen J., (2008), *Is Social Europe Fit for Globalisation?* CENTRE FOR EUROPEAN POLICY STUDIES (CEPS), Brussels

Begg D.-Fisher S.-Dornbusch R., (2003) *Economics* (7th edition), Mc Graw-Hill International UK

Bertelsmann Stiftung Foundation, (2015), «INCRA ratings: US receives top marks, growth in eurozone remains fragile», 18.06.2015, Διαθέσιμο στο: <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/topics/aktuelle-meldungen/2015/juni/incra-ratings-us-receives-top-marks-growth-in-eurozone-remains-fragile/>

Bertelsmann Stiftung Foundation, Petersen T., Böhmer M & Weisser J., (2014a) «20 years of the European single market: growth effects of EU integration» Brussels: Bertelsmann Stiftung Foundation, Policy Brief 2014/02

Bertelsmann Stiftung Foundation, Schraad-Tischler, D. & Kroll, C. (2014b), «Social imbalance in Europe is increasing» Brussels: Social Inclusion Monitor, Bertelsmann Stiftung

Bertelsmann Stiftung Foundation, Dragolov G., Ignácz Z., Lorenz J., Delhey J. & Boehnke K., (2014c) «Social Cohesion Radar: An International Comparison of Social Cohesion» Brussels: Bertelsmann Stiftung Foundation

Bibow J. (2013), «Germany & the Euroland crisis», N.Y, Levy Institute of Bard College, W.P 767

Blanchard O. and Cottarelli C., (2014), «Ten Commandments for Fiscal Adjustment in Advanced Economies» International Monetary Fund's global economy forum

Blanchard O., (2011), *Macroeconomics*, Pearson Education Inc.

Blanchard O. (2006), «Adjustment within the Euro. The difficult case of Portugal»
MIT Working Paper 06-04.

Blanchard, O. & Giavazzi F. (2002), «Current account deficits in the euro area: the end of the Feldstein –Horioka puzzle», *Brookings Papers on Economic Activity*, 2, 147-86.

Boeri T. & Van Ours J., (2010), *The Economics of Imperfect Labour markets*,
Princeton: Princeton University Press.

Borjas G., (2000), *Labor Economics*, McGraw-Hill Companies Inc.

Bowles, S. and Gintis H., (1982), «The crisis of liberal democratic capitalism: the case of the United States», *Politics and Society* 11:1

Buti M. & Sapir A. (1998), *Economic Policy in EMU*, Charendon Press: Oxford

Cabral A., (2001), «Main aspects of thw working of the SGP» in Brunila A, Buti M & Franco D, (eds) *The Stability & Growth Pact*, Palgrave: Basingstoke

Caldentey E.P - Vernengo M. (2012), «The Euro Imbalances and Financial Deregulation» N.Y, Levy Insitute of Bard College, W.P 702

Caufield C., (1997), *Masters of Illusion: The World Bank & the Poverty of Nations*, NY: Henry Holt

Cerny G. P., (1997), «International Finance & the erosion of Capitalism Diversity» στο Crouch C. – Streek W. (eds), *Political Economy of Modern Capitalism: Mapping, Convergence & Diversity*, London: Sage

Chen R., Milesi Ferretti G.M., Tressel T. (2012), «External imbalances in Euro-Area»,
IMF-WP-12-236

Chinn, M. D.- Ito H., (2008), «A New Measure of Financial Openness» *Journal of Comparative Policy Analysis*, 10, 3

Chinn, M.D. & Prasad E.F. (2003), «Medium-term determinants of current accounts in industrial and developing countries: an empirical exploration»,
Journal of International Economics, 59, 47-76.

Chossudovsky M., (1997), *The Globalization of Poverty*, London: Zed Books

Christiansen T., (2005), «European Integration & Peripheral cooperation» στο Baylis J-Smith S. (eds), *The Globalization of World Politics*, Oxford: Oxford University Press

Debelle, G. & Faruqee H. (1996), «What determines the current account? A cross-sectional and panel approach», International Monetary Fund, IMF Working Paper, No. 58.

De Grauwe, P. (2015), «Secular Stagnation in the Eurozone» in VoxEU, 31 March, Διαθέσιμο στο: <http://www.voxeu.org/article/secular-stagnation-eurozone>

De Grauwe P., (2012), *The Economics of Monetary Union*, Oxford University Press, 7th ed.

De Grauwe P., (2011), «The Governance of a fragile Eurozone», Brussels: CEPS Policy Brief

De Grauwe, P. (2010), «Crisis in the eurozone and how to deal with it» Brussels: CEPS Policy Brief, No. 204, Centre for European Policy Studies

De Grauwe P., (2005), *The Economics of Monetary Union*, Oxford University Press, 6th ed.

De Grauwe P., (1996), *International Money*, Oxford University Press

Dornbusch R., (1996), «Euro Fantasies» *Foreign Affairs*, Vol. 75, No 5, September/October

Dunning J., (1992), *Multinational enterprises and the Global economy*, Boston: Addison-Wesley

Dunning J., (1981), *International production and the multinational enterprise*, Boston: Allen & Unwin

Eichengreen B- Wyplosz C., (2012), «Kenen on the Euro», VoxEU 21st November

Eichengreen B- Wyplosz C., (1993), «The Unstable EMS», CEPR Discussion Paper No 817

Eichengreen B., (2010), «Imbalances in the Euro Area», Berkley: November 2010

Eichengreen B., (2008), *Globalizing Capital, A History of the IMS*, N. Jersey: Princeton University Press

Eichengreen B., (1992), «Should the Maastricht Treaty be saved?» *Princeton Studies in International Finance*, Princeton University, December

El Agra A. (ed) (1988), *International Economic Integration*, Houndmills: MacMillan

Englund, P. (1990), «Financial deregulation in Sweden», *European Economic Review*, (34), 385-393

Esping-Andersen G., (eds), (2002), *Why we need a New Welfare State*, Oxford: Oxford University Press

European Commission, (2015a) «Commission presents Action Plan for Fair and Efficient Corporate Taxation in the EU», EC EUROPA Brussels, 17 June 2015, Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5188_en.htm

European Commission, (2015b), «Completing Europe's Economic & Monetary Union», EC EUROPA Brussels, 22 June 2015, Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_en.pdf

European Commission, (2014), 6th Report on Economic, Social & Territorial cohesion, Brussels, Publications Office of the European Union

European Commission, (2010), *Communication from the Commission Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, Brussels: European Commission

European Commission, (2008), «Successes and challenges after 10 years of Economic and Monetary Union» *Economic & Financial Affairs*

European Commission, (2005). *Financial Services Policy White Paper, 2005–2010*. Brussels, January 12

European Commission, (1994), *European social policy-a way forward for the Union, a white paper*, Brussels, Publications Office of the European Union

European Commission. (1990), «One Market, One Money», *European Economy*, No 44 October

European Council, (2007), *Presidency Conclusions*, Brussels, 14th December

European Council, (2000), *Presidency conclusions*, Lisbon 23-24 March, Europa website

Fagan G. and Gaspar, V. (2007), «Adjusting to the Euro Area», ECB Working Paper No 716

Fagan G. and Gaspar, V., (2005), «Adjusting to the Euro Area: Some issues inspired by the Portuguese experience», mimeo, Banco de Portugal and ECB

- Faruqee, H. & DeBelle G.** (1998), «Saving-investment balances in industrial countries: an empirical investigation», in Isard P. & Faruqee H. (eds) *Exchange Rate Assessment: Extensions of the Macroeconomic Balance Approach*, International Monetary Fund, Washington, IMF Occasional Paper, No. 167, 35-55
- Faulkner-Mac Donagh C. & Muhleisen M.** (2004), «Are U.S. households living beyond their means?», *Finance and Development*, 41, 36-9.
- Feder, G.** (1982), «On exports and economic growth» *Journal of Development Economics* 12, pp. 59-73
- Ferrera M., Rhodes M.,** (eds) (2000), *Recasting European Welfare States*, London: Frank Cass
- Ferrera M.,** (1996), «The Southern Model of Welfare in Social Europe» *Journal of European Social Policy*, 6, 1
- Fisher, I.** (1932), *Booms and Depressions: Some First Principles*, N.Y: Adelphi Company
- Foster J.,** (2007), «The Financialization of Capitalism», *Monthly Review*, 58, 11
- Frankel J. & Rose A.** (1998), «The Endogeneity of the Optimum Currency Area Criteria», *The Economic Journal*, July, 108
- Frankel J. & Rose A.** (1996), «Economic Structure & the decision to adopt a common currency», *Seminar paper No 611*, Institute for International Economic Studies, Stockholm University, May
- Freund, C.L.** (2000), «Current account adjustment in industrialized countries», Board of Governors, *International Finance Discussion Papers*, 680.
- Giavazzi F.-Micossi S.-Miller M.** (Eds), (1988), *The European Monetary System*, Cambridge University Press
- Giavazzi F.-Pagano M.,** (1988), The Advantage of Tying One's Hands' EMS Discipline and Central Bank Credibility, *European Economic Review* 32 (1988) North-Holland
- Gilpin R.,** (2002), *Global Political Economy*, Princeton: Princeton University Press
- Glyn, A.** (2006), *Capitalism Unleashed*, Oxford: Oxford University Press

- Glyn, A.**, (1975), «Notes on the profit squeeze», *Bulletin of the Conference of Socialist Economists*, 4:1-11
- Glyn, A. and Sutcliffe T.**, (1972), *British capitalism, workers and the profit squeeze*, Harmondsworth: Penguin.
- Goodhart, C. A. E.**, (2007), «Replacing the Stability and Growth Pact» στο J. Bibow and A. Terzi (eds.) *Euroland and the World Economy: Global Player or Global Drag?*
London, UK: Palgrave-Macmillan
- Goodhart, C.A.E.** (1995), «The Political Economy of Monetary Union», in Kenen P. (Ed), *Understanding Interdependence: The Macroeconomics of the Open Economy*, Princeton, N.J.: Princeton University press
- Gross D.**, (2012), «How to Deal with Macroeconomic Imbalances?» Brussels: *CEPS Special Report*, No 69
- Gros D.-Thygesen N.**, (1998), *European Monetary Integration*, U.K Addison Wesley Longman Limited
- Haas E.B.**, (1958), *The Uniting of Europe: Political, Social & Economic Forces 1950-57*,
Stanford: Stanford University Press
- Hadri, K.** (2000), «Testing for stationarity in heterogeneous Panel data», *Econometric Journal*, (3), 148-161
- Hausman J.A.** (1978), Specification Tests in Econometrics. *Econometrica: Journal of Econometric Society*, 46 (6): 1251-1271
- Hein E.**, (2012), «The Crisis of Finance-dominated Capitalism in the Euro Area, Deficiencies in the Economic Policy Architecture, and Deflationary Stagnation Policies»
N.Y, *Levy Insitute of Bard College*, W.P 734
- Held D.-McGrew A.**, (2002a), *Governing Globalization*, Cambridge: Polity Press
- Held D.-McGrew A.**, (2002b), *Globalization/Anti-Globalization*, Cambridge: Polity Press
- Heller, P.S. & Porter R.C.** (1978), «Exports and Growth: An empirical re-investigation» *Journal of Development Economics* 5(2), pp. 191-193.
- Hurrell A.** (2007), *On Global Order: Power, Values and the Constitution of International Society*, Oxford: Oxford University Press

I.L.O., (2014) «World Social Protection Report 2014/15, Building economic recovery, inclusive development and social justice», Geneva: International Labour Office

Im, K. S. M., Pesaran H. & Shin Y. (2003), «Testing for unit roots in heterogeneous panels», *Journal of Econometrics*, 115, 53-74.

IMF, (2013), Country Report No. 13/241 Greece, (July)

IMF, (2013), Country Report No. 13/298 Italy, (September)

IMF, (2013), Country Report No. 13/324 Portugal, (October)

IMF, (2003), «Unemployment & Labour Market institutions: Why reforms pay off» στο *World Economic Outlook*, Ch. 4

IMF, (1999), «Chronic Unemployment in the Euro-Area: Causes & cures» στο *World Economic Outlook*, Ch. 4

IMF, (1986), *The European Monetary System Recent Developments*, IMF Occasional paper 48, Washington DC

Jappeli, T. & Pagano M. (1989), «Consumption and capital market imperfection: an international comparison», *American Economic Review*, 79, 1088-1105

Jesus Felipe-Utsav Kumar, (2011), «Unit Labor Costs in the Eurozone: The Competitiveness Debate Again» N.Y, *Levy Insitute of Bard College*, W.P 651

Kaldor N., (1978), *Further Essays on Economic Theory*, London: Duckworth

Kao, C. (1999), «Spurious regression and residual based tests for cointegration in panel data», *Journal of Econometrics*, 90, 1-44

Kaplanoglou G., Rapanos T. V. and Bardakas C. I., (2014), « Does fairness matter for the success of fiscal consolidation?» University of Athens, *Economics Discussion Reports*, Athens

Katz M. - Rosen H., (1998), *Microeconomics*, McGraw-Hill Companies Inc.

Kenen P., (1995), *Economic & Monetary Union in Europe. Moving beyond Maastricht*, Cambridge University Press

Kenen P., (1992), «EMU After Maastricht», Washington D.C.: Group of Thirty

Kenen P., (1969) «The Theory of Optimum Currency Areas: An Eclectic view» στο Mundell R.-Swoboda A. (Eds) *Monetary Problems of the International Economy*, Chicago: University of Chicago Press

Keohane R.-Nye J., (1977), *Power & Interdependence: World Politics in Transition*, Boston: Little, Brown

Kindleberger C. P., (1973), *The World in Depression 1929-1939*, Berkley: University of California Press

Krasner S. D., (1976), «State Power an the Structure of International Trade», *World Politics*, 28:3

Konya, L. (2006), «Exports and growth: Granger causality analysis on OECD countries with a panel data approach» *Economic Modelling* 23, pp. 978-992

Krugman P., (2014), «Being Bad Europeans», *N.Y. Times* 30rd November

Krugman P., (2013), «The Harm Germany Does» *N.Y Times*, 1st November

Krugman P. - Wells R., (2012), *Microeconomics*, 3rd Edition, N.Y.: Worth Publishers

Krugman P.- Obstfeld M., (2000), *International Economics-Theory & Policy*, Addison Wesley Longman

Krugman P., (1993), «Lessons of Massachusetts for EMU» in Giavazzi F. & Torres F. (Eds), *The Transition to Economic & Monetary Union in Europe*, N.Y: Cambridge University Press

Krugman P., (1991), *Geography & Trade*, Cambridge, Mass: The MIT Press

Lane Ph. - Milesi-Ferretti G.M., (2006), «The External Wealth of Nations Mark II: Revised and Extended Estimates of Foreign Assets and Liabilities, 1970–2004» *IMF-WP-06-69*

Lehmussaari, O.P. (1990), «Deregulation and consumption: saving dynamics in the Nordic Countries», *IMF Staff Papers*, 37, 71-93

Lerner A., (1944), *The Economics of Control*, N.Y.: The Macmillan company

Levin A., Lin C. F., & Chu J., (2002), «Unit root tests in Panel Data: Asymptotic & finite Sample Properties», *Journal of Econometrics* 108, 1-24

Lindberg L. N., (1963), *The Political Dynamics of European Economic Integration*, Oxford: Oxford University Press

Lucarelli B., (2012), «Financialization & Global Imbalances: Prelude to crisis», *Review of Radical Political Economy*, London: Sage, Feb. 3, 2012

Lucas R., (1982), «Interest rates & currency prices in a two-country world», *Journal of Monetary Economics* 10, 335-360

Lucas R., (1976), «Econometric Policy evaluation: A Critique» in Brunner K. & Meltzer A. H. (eds), *The Phillips Curve & Labour Markets*, Carnegie-Rochester Conferences in Public Policy, Amsterdam: North Holland

Ludlow R., (1982), *The Making of the European Monetary System*, London, Butterworths

Marin, D. (1992), «Is the export-led growth hypothesis valid for industrialized countries?» *Review of Economics & Statistics* 74 (4), pp. 678-688

McDonald I. & Solow R., (1981) «Wage Bargaining & Employment», *American Economic Review* 79: 896-908

McDougall Report, (1977), see EC Commission

McGrew A., (2005), «Globalization & World Politics» στο Baylis J-Smith S. (eds), *The Globalization of World Politics*, Oxford: Oxford University Press

McKinnon R., (1963), «Optimum Currency Areas», *American Economic Review*, 53: 717-25

Meade J., (1957), «The Balance of Payments problems of a European Free Trade Area», *The Economic Journal* Vol. LXVII, No 267

Melitz, J. (1996), «The Theory of Optimum Currency Areas, Trade Adjustment & Trade» *Open Economies Review* 7

Melitz, J. (1995), «A Suggested Reformulation of the Theory of Optimal Currency Areas», *Open Economies Review* 6

Melitz, J. (1990), «Financial deregulation in France», *European Economic Review*, 34, 394-402

Mishra R., (1999), *Globalization & the Welfare State*, Edward Elgar-Cheltenham, U.K.

Molle W., (1991), *The Economics of European integration*, Aldershot: Dartmouth

Morgenthau H., (1978), *Politics Among Nations: The Struggle for Power & Peace*, N.Y: Alfred A. Knopf

Moss B., (2005), *Monetary Union in Crisis. The European Union as Neoliberal Construction*, London: Palgrave MacMillan

Moss B., (1998), «Is the European Community Politically Neutral? The free Market agenda» in Moss B & Michie J. *The Single European Currency in National Perspective. A community in Crisis?* London: MacMillan

Mullineux A., (1996), *Financial Innovation, Banking & Monetary Aggregates*, UK: Edward Elgar,

Mundell R., (1968), *International Economics*, London: The MacMillan company

Mundell R., (1961), «A Theory of Optimal Currency Areas», *American Economic Review*, 51

Nugent N., (2010), *The Government and Politics of the European Union*, 7th Edition, Palgrave Macmillan

Obstfeld, M. & Rogoff K., (2000), «The Six Major Puzzles in International Macroeconomics: Is There a Common Cause?», NBER Working Paper 7777

Obstfeld M., (1998), "International Finance" in Eatwell J., Millgate M., Newman P. (eds), *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*, London, Palgrave Publishers

Obstfeld M. & Rogoff K., (1996), *Foundations of International Macroeconomics*, Cambridge Mass., MIT Press

Obstfeld M. & Stockman A.C., (1985), «Exchange Rate dynamics» in Jones R.W. & Kenen P. B. (eds) *Handbook of International Macroeconomics*, Amsterdam, North Holland

OECD, (2013), *Investing Together* report, OECD publishing

Ostry J., Berg A and Tsangarides Ch. (2014), «Redistribution, Inequality, and Growth» IMF, Staff Discussion Note/14/02, 2014

Ostry, J.D. & Levy J. (1995), «Household saving in France: stochastic income and financial Deregulation», IMF Staff Papers, 42, 375-97

Osugi, K. (1990), «Japan's experience of financial deregulation since 1984 in an international Perspective», BIS Economic Papers, No. 26

Pagoulatos G., (2013), «The Greek economy is not adjusting» στο *Greek Myths and Reality*, ΕΛΙΑΜΕΠ – Brookings Institution

Pagoulatos G., (2009), «Regulating financial capitalism: the EU's global responsibility» στο Liddle R., *After the Crisis: A New Socio-Economic settlement for the EU*, London: Policy Network

Pedroni, P. (2004), «Panel cointegration: Asymptotic and finite sample properties of pooled time series tests with an application to the PPP hypothesis», *Econometric Theory*, 20, 597-625

Pedroni, P. (1999), «Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple Regressors», *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61, 653-670

Pelkmans J., (1980), «Economic Theories of Integration revisited» *Journal of Common Market studies* pp. 333-353

Pinder J., (1969), «Problems of European Integration» in Dendon G. (ed.) *Economic Integration in Europe*, London: Weidenfeld & Nicolson pp.143-170

Polanyi K., (1944), *The Great Transformation*, N.Y: Farrar & Rinehart

Porter M., (1990), «The Competitive Advantage of nations», NY.: Free press

Prats-Monne X., (2009), « In search of socio-economic reform and innovation: making “Social Europe” stronger» στο Liddle R., *After the Crisis: A New Socio-Economic settlement for the EU*, London: Policy Network

Robson P., (1980), *The Economics of International integration*, London: George Allen & Unwin

Rodriguez-Pose, A. and Garcilazo, E.,(2013), *Quality of Government and the Returns of Investment: Examining the Impact of Cohesion Expenditure in European Regions*, OECD Regional Development Working Papers, No. 2013/12, OECD Publishing.

Sala-i-Martin X.-Sachs J., (1991), «Fiscal Federalism & OCA: Evidence for Europe from USA», NBER W.P. 3855

Skidelsky R., (2012), «Does Debt Matter?», Project Syndicate, 20-01-2012, <http://www.project-syndicate.org/commentary/skidelsky49/English>

Stockman A. (1980), «A Theory of exchange rate determination», *Journal of Political Economy*

Strange S., (1996), *The Retreat of the State. The Diffusion of Power in the World Economy*, Cambridge: Cambridge University Press

Strange S., (1994), *States & Markets*, London: Pinter

Summers L., (2014), «Reflections on the new “Secular Stagnation hypothesis”, in VoxEU, 30 October, Διαθέσιμο στο: <http://www.voxeu.org/article/larry-summers-secular-stagnation>

Svensson L. (1985), «Currency prices, Terms of Trade & Interest rates: A general equilibrium Asset-Pricing, cash in advance approach», *Journal of International Economics*

Taylor J.- Weerapana A., (2011) *Principles of Economics*, (7th edition), South-Western Cengage learning

Teulings, C & Baldwin R., (2014), *Secular stagnation: Facts, causes, and cures*, VoxEU eBook, August, Διαθέσιμο στο: http://www.voxeu.org/sites/default/files/Vox_secular_stagnation.pdf

Thornton, J. (1997), «Exports and economic growth: Evidence from 19th Century Europe» *Economics Letters* 55, pp. 235-240

Tinbergen J., (1952), *On The Theory of Economic Policy*, North-Holland Pub Co.

Unicef, (2014), «Children of the Recession: The impact of the economic crisis on child well-being in rich countries», UNICEF Office of Research – Innocenti, Innocenti Report Card 12

Weisskopf, T. E., (1979), «Marxian Crisis Theory and the Rate of Profit in the Postwar U.S. Economy», *Cambridge Journal of Economics* 3: 4

Werner Report, (1970), see EC Commission

Wolff M., (2015), «Euro Area Governance: An assessment of the “five presidents” report» Brussels: Bruegel, 25.06.2015, Διαθέσιμο στο: <http://www.bruegel.org/nc/blog/detail/article/1656-euro-area-governance-an-assessment-of-the-five-presidents-report/>

Wooldridge J., (2006) *Econometric Analysis of Cross Section & Panel Data*, Massachusetts Institute of Technology

Wren-Lewis S., (2015), «We already have a simple & conventional story to explain the weak recovery» in VoxEU, 30 January, Διαθέσιμο στο: <http://www.voxeu.org/article/fiscal-policy-explains-weak-recovery>

Wyplosz C., (2010), «Germany, current accounts and competitiveness», in VoxEU, 31 March

Wyplosz, C., (1997), «EMU: Why and How It Might Happen» *Journal of Economic Perspectives* 11(4): 3–22